DOCUMENTE DIPLOMATICE
1990-1992

FUNDAȚIA EUROPEANĂ TITULESCU
ARHIVELE DIPLOMATICE – MAE
INSTITUTUL REVOLUȚIEI ROMÂNE DIN DECEMBRIE 1989

DOCUMENTE DIPLOMATICE.

Din activitatea Ministerului Afacerilor Externe în mandatul lui Adrian Năstase

Iulie 1990-Octombrie 1992

Cuvânt înainte de Adrian NĂSTASE

Ediție de Dumitru PREDA

Editor: Dumitru Preda
Redactor: Mirela Ivan Nobel
Tehnoredactare: Adriana Andreiaș
Coperta: Andrei Mărgărit
Ilustrații: AGERPRES
Arhivele Diplomatice – MAE
Adrian Năstase, *România după Malta. 875 la Externe*, București, 2006-2011.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Documente diplomatice : din activitatea Ministerului Afacerilor Externe în mandatul lui Adrian Năstase : iulie 1990 - octombrie 1992 / cuv. înainte de Adrian Năstase ; ed. de Dumitru Preda. - Târgoviște : Cetatea de scaun, 2019
ISBN 978-606-537-446-1

I. Năstase, Adrian (pref.)
II. Preda, Dumitru (ed.)

327

Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace, inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt rezervate. Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989 sau al editurii, cu excepția unor scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și prezentărilor.

ISBN 978-606-537-446-1
Copyright Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989 și Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2019
email: editura@cetateadescaun.ro www.cetateadescaun.ro

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE (Adrian Năstase) VII

STUDIU INTRODUCTIV - MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI LA ÎNCEPUT DE DRUM NOU 1990 – 1992 (Dumitru Preda) XIII

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI XXVII

LISTA DOCUMENTELOR XXIX

DOCUMENTE 1

A N E X E 277

I MINISTERUL AFACERILORI EXTERNE AL ROMÂNIEI *CARTE ALBĂ* ȘASE LUNI DE PREOCUPĂRI, ACȚIUNI ȘI INIȚIATIVE *iunie-decembrie 1990* 279

II MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI *CARTE ALBĂ* PREOCUPĂRI, ACȚIUNI ȘI INIȚIATIVE *ianuarie 1991-mai 1992* 301

III MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI RAPORT DE ACTIVITATE *în perioada octombrie 1991-octombrie 1992*.....385

IV NOTĂ PRIVIND SITUAȚIA AMBASADORILOR LA POST 14 mai 1991.....405

V SITUAȚIA STATISTICĂ A PERSONALULUI MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE 15 mai 1991.....407

VI DIRECȚIA ORGANIZARE ȘI PERSONAL. Punctaj de probleme privind selecționarea, pregătirea și perfecționarea personalului diplomatic al Ministerului Afacerilor Externe în anii 1990-1991 și în perspectivă 409

VII DIRECȚIA ORGANIZARE ȘI PERSONAL. Notă privind încadrarea cu personal a Ministerului Afacerilor Externe 19 iulie 1991.....413

VIII DIRECȚIA DE ORGANIZARE ȘI PERSONAL. Programul de pregătire profesională a personalului diplomatic din cadrul Ministerului Afacerilor Externe (pentru anul de învățământ octombrie 1991-iunie 1992) 18 septembrie 1991.....419

IX DIRECȚIA DE ORGANIZARE ȘI PERSONAL. Notă privind stadiul pregătirii tinerilor diplomați din MAE (1990-1991).....421

INDICE ONOMASTIC 427

I L U S T R A Ț I I 433

CUVÂNT ÎNAINTE

Prof.univ. Dr Adrian NĂSTASE

Se vor împlini, în curând, 30 de ani de la desemnarea mea ca ministru al Afacerilor Externe. Acest lucru se întâmpla, în 28 iunie 1990, la câteva luni de la Revoluție și la două săptămâni după „celebra" mineriadă din 13-15 iunie. România intrase într-o perioadă de transformări, cu multe speranțe, dar și cu multe provocări pentru politica externă, în contextul redefinirii sferelor de influență din Europa și din lume.

Activitatea mea la Ministerul Afacerilor Externe este consemnată în cele 10 volume, cu peste 6 000 de pagini, pe care le-am publicat în perioada 2006-2011. *România după Malta* cuprinde numeroase documente – stenograme, comunicate, memorandumuri, declarații – și acoperă întreaga perioadă a mandatului, respectiv perioada 28 iunie 1990-18 noiembrie 1992. Am publicat recent și o sinteză a acestor volume, sub titlul *România după Malta. Ghid de lectură* (Editura Muzeului Literaturii Române, 2018).

Am dorit, însă, ca alături de consemnarea unor evenimente, discuții cu demnitari din străinătate, interviuri în țară sau străinătate, pe teme de politică externă, să adaug și **documente primare** în legătură cu restructurarea, după 1990, a Ministerului Afacerilor Externe și să evidențiez, de asemenea, felul în care s-au elaborat noile linii ale politicii externe, transmise apoi prin telegrame circulare către ambasadele României.

În acest scop, grație sprijinului Arhivelor noastre Diplomatice, au fost desecretizate **o parte** din aceste documente, apreciate mai puțin „sensibile", care sunt acum publicate pentru prima dată în acest nou volum. Ele se concentrează, în mare parte, pe ceea ce a însemnat **procesul de reformă** din Minister. Astfel, la mai puțin de o lună după formarea noului Guvern, în cadrul colectivului de conducere, am prezentat concepția mea și proiectul pentru noua schemă organizatorică a MAE. Între modificările propuse, s-a decis crearea unor departamente de ordin funcțional, crearea unor structuri noi, cum ar fi *Direcția pentru Probleme Economice* sau *Compartimentul pentru Drepturile Omului*. De asemenea, am hotărât includerea Consiliului Juridic în cadrul Cabinetului Ministrului, iar trimiterea materialelor înaintate Guvernului să se facă, toate, cu avizul acestui Consiliu Juridic. Tot atunci, am propus Primului Ministru stabilirea anumitor reguli precise privind organizarea și realizarea vizitelor demnitarilor români în străinătate, care să aibă avizul MAE. Am

discutat, totodată, asupra necesității de a revedea, în noile condiții, **Statutul Corpului** nostru **Diplomatic**.

La 25 iulie 1990 avea să fie publicată ***Hotărârea nr. 834 privind organizarea atribuțiilor și modul de funcționare a Ministerului Afacerilor Externe***. Aceasta cuprindea elemente de noutate referitoare la Administrația Centrală și la Serviciul exterior: astfel, structura organizatorică internă acoperea 614 posturi; conducerea era asigurată de *Consiliul MAE,* ca organ operativ de lucru, compus din Ministru, Secretarii de Stat și Sub-secretarii de Stat, și de *Colegiul Ministerului*, care includea, pentru prima dată, în afara membrilor Consiliului, directorii, precum și 2-3 reprezentanți ai salariaților. Serviciul exterior era format din misiunile diplomatice, oficiile consulare și centrele culturale din străinătate.

Am apreciat de la început că efortul principal în cadrul Ministerului trebuia să fie concentrat pe procesul de remodelare nu numai structurală, ci de realizare atât a analizei, cât și a planificării politice cu o viziune clară, de durată medie, asupra obiectivelor de atins. Pentru aceasta, am decis să „scoatem" diplomații din clădirile misiunilor noastre, pornind de la considerentul că relația acestora nu este una strictă cu Ministerul de Externe din țara respectivă, ci impune o relație complexă de contact firesc cu întreaga societate din țara de reședință, inclusiv cu parlamentarii, cu presa. Noua structură a Ministerului a marcat, de aceea, și noile puncte de interes, noile priorități, cum ar fi problematica multilaterală europeană, relațiile cu emigrația (diaspora) română sau problematica drepturilor omului și ale minorităților.

În același scop al sporirii eficienței acțiunilor diplomatice în conformitate cu noile realități social-politice din țară, am acordat o atenție specială deopotrivă reînnoirii Corpului nostru Diplomatic și **calității și profesionalismului** membrilor acestuia; în acest scop, am adus și antrenat numeroși tineri, mulți dintre ei fiind trimiși la studii în străinătate, cu burse ale Ministerului.

Desigur, problema **calității ambasadorilor trimiși ca reprezentanți ai noii Puteri democratice în străinătate** s-a impus, în mod evident, după Revoluția din decembrie. Cei mai mulți dintre titularii de dinainte au fost inițial retrași în Centrală, apoi unii s-au pensionat. În aceste condiții, a fost important ca în procesul de recrutare al noilor șefi de misiune să atragem acele personalități ale vieții culturale și științifice, având atât prestigiu intern, cât și internațional, care au acceptat să participe la misiunile noastre diplomatice de peste hotare. Am urmat, însă, modelul american, stabilind ca ponderea diplomaților de carieră pentru posturile de ambasadori să reprezinte, totuși, între 70 și 80%.

Am reintrodus, totodată, instituția **consulatului onorific** și am revalorizat **statutul atașaților culturali**, aducând în minister și trimițând la principalele ambasade scriitori și oameni de cultură.

Cu sprijinul colegilor din Minister am pregătit un manual de **ceremonial diplomatic** și am reluat publicarea „**Anuarului diplomatic**"; am invitat, de asemenea, parlamentari în delegațiile MAE la activitățile din cadrul Organizației Națiunilor Unite.

Am căutat, în același timp, să urmărim mai îndeaproape felul în care erau reflectate, în străinătate, evoluțiile politice din țara noastră. La unele ambasade, la acel moment (1990), situația era destul de supărătoare, în sensul că nu existau diplomați care să cunoască limba țărilor respective, astfel încât nu aveam acces la relatările și comentariile de presă și de pe alte căi de comunicare. De aceea, am luat măsuri imediate pentru a remedia această stare de lucruri și am dispus ca în cadrul fiecărei misiuni să fie nominalizați diplomați care să aibă drept sarcină și urmărirea conținutului publicațiilor (ziare, reviste, etc) din țările respective.

Relațiile cu românii de pretutindeni au constituit un alt aspect deosebit al activității Ministerului, menit a întări încrederea în raporturile conaționalilor cu Statul român, în dezvoltarea legăturilor lor cu Țara care se înscria acum pe un drum de prefaceri profunde, democratice. Iată motivul pentru care am creat un compartiment special, atașat Departamentului cultural, în fruntea căruia l-am desemnat pe scriitorul Adrian Dohotaru; acesta avea să coordoneze cu dinamism nu numai problematica propriu-zis culturală, dar și pe aceea a drepturilor omului și a relațiilor cu diaspora. Am încercat, astfel, să realizăm un dialog deschis, să construim o relație directă cu comunitățile de români din străinătate, căutând să le cunoaștem nevoile și cerințele. Ne-am concentrat, în această etapă, mai mult pe amplificarea legăturilor la nivel cultural și pe acordarea unui sprijin real pentru ca ei să poată veni în țară, să vadă efectiv ceea ce se întâmpla după decembrie 1989.

La nivelul Biroului de conducere al Ministerului, examinam, împreună cu cei mai apropiați colaboratori, Secretarii de Stat și Sub-secretarii de Stat, săptămânal, sau când era necesar, probleme de politică generală, dar și chestiuni curente de administrație. Să îi menționez pe cei mai apropiați: Romulus Neagu, Constantin Ene, Teodor Meleșcanu, Gheorghe Tinca, Adrian Dohotaru, Marcel Dinu, Traian Chebeleu, la care aș adăuga, fără să dau o listă completă, pe Ion Goriță, Bogdan Baltazar, Nicolae Micu, Gheorghe Dumitru, Marin Buhoară, Ion Diaconu, Dumitru Ceaușu, Tudor Mircea, Valeriu Tudor, Sergiu Tamaș, Ion M. Anghel și mulți alții.

O altă problemă pe care am avut-o de rezolvat a fost aceea a comunicării publice, pentru a transmite mesajul sau reacțiile noastre în diversele probleme

interne și internaționale, mai ales că traversam o perioadă de aspre confruntări diplomatice, pe fondul unor acuzații considerate de noi ca nefondate[1], etc. **Ambasadorul Traian Chebeleu**, ca director de cabinet și purtător de cuvânt, a avut atunci rolul cel mai important sub acest aspect. A fost elaborat un „Buletin" oficial al Ministerului Afacerilor Externe, s-au pregătit și difuzat *press release*-uri și *kit*-uri de presă, materiale care s-au transmis cu regularitate misiunilor din străinătate; s-a amenajat o clădire specială pentru conferințele de presă, iar Direcția de profil a început să funcționeze non-stop. Am decis, în același timp, să punem ordine și în transmiterea informațiilor de la ambasade și să determinăm asumarea răspunderii de către șefii misiunilor, cărora li s-a transmis că doar ei pot să semneze telegramele către Centrală.

O altă importantă inițiativă a noastră a reprezentat-o reorganizarea Direcției Arhive Diplomatice și lansarea unui proiect amplu de publicare a documentelor de politică externă. M-am referit pe larg la această acțiune în introducerea pe care am scris-o la cea de-a doua ediție a cărții lui **Nicolae Titulescu, *Politica externă a României***.

În fine, aș reaminti o situație delicată, care, dintr-un anume punct de vedere, se menține și astăzi: este vorba de **sediul Ministerului Afacerilor Externe**. La scurt timp de la instalarea mea, Premierul Petre Roman a hotărât ca, până în octombrie 1990, în clădirea din Piața Victoriei să rămână doar sediul Guvernului. În aceste condiții, împreună cu colaboratorii mei, am făcut un efort extraordinar pentru a amenaja un nou local în Aleea Alexandru, în care instituția noastră funcționează și în prezent. Timp de câteva luni, însă, a fost un efort extraordinar, inclusiv prin crearea unei curți interioare (între două străzi) și adăugarea unei clădiri în care avea să funcționeze Direcția Culturală. Tot acolo am creat, pentru prima dată, un spațiu special pentru **celule de criză**.

O preocupare deosebită, încă de la început, a fost și aceea de a construi, în jurul Ministerului Afacerilor Externe, diferite *think-tank*-uri care să participe activ la bătălia teoriilor, a conceptelor și practicii negocierilor în politica internațională Am creat, astfel, **Institutul Român pentru Drepturile Omului** (ianuarie 1991), **Centrul Euro-Atlantic** (august 1991) și **Institutul Român de Studii Internaționale-IRSI** (septembrie 1991).

Un moment semnificativ, primit pretutindeni cu mult interes, în contextul marcării semicentenarului trecerii în eternitate a Patronului Diplomației Române, l-a constituit punerea bazelor **Fundației Europene Titulescu**, la 15 martie 1991. O reușită deosebită a noastră și a solidarității naționale avea să o constituie aducerea în țară, un an mai târziu, a rămășițelor pământești ale lui Nicolae Titulescu,

[1] Între chestiunile delicate cu care ne-am confruntat a fost și aceea a **adopțiilor unor copii români din străinătate** și presiunea unor asociații, grupuri de intermediari care doreau liberalizarea completă în acest domeniu.

conformându-ne astfel dispozițiilor sale testamentare. Fundația, prin întreaga sa activitate, a reușit să se impună în viața publică prin demersul consecvent de valorificare a memoriei și gândirii înaintașului nostru, în promovarea dialogului constructiv și a cooperării internaționale.

Ideea de bază a acestor abordări a fost aceea că, în perioada de reașezări de după căderea regimului comunist în centrul, estul și sud-estul Europei, odată cu ceea ce însemna și încheierea Războiului Rece, erau lansate tot felul de „baloane de încercare", concepte care, uneori aveau în spate intenții ce puteau afecta interesele românești. Dau un singur exemplu: în perioada de efervescență doctrinară și utilizare ca instrument politic a conceptelor legate de drepturile omului și de drepturile minorităților, s-a încercat lansarea publică a noțiunii de „drepturi colective" ale minorităților, cu bătaie mai lungă spre conceptele de autonomie și autodeterminare.

În cadrul conducerii Ministerului, am introdus adeseori ședințe de *brainstorming* pe chestiuni importante, încurajând astfel dezbaterea vie și creativitatea necesare atât de mult în activitatea noastră. Ideile rezultate le transmiteam apoi, prin telegrame circulare, și către ambasade. Iată, spre exemplu, o dezbatere din august 1990 având ca temă **viitorul Europei**, prilej de a discuta despre efectele reunificării Germaniei (octombrie 1990) asupra securității europene și modificările „procesului Helsinki", bazat până atunci pe dialogul Est-Vest. Alte subiecte actuale în acel moment au fost: Noul „atlantism" și asimilarea țărilor est-europene în structurile occidentale; RF Germania, ca nou și important centru de putere; Securitatea pe continent – *cu sau fără blocuri militare?* Situația statelor neutre si nealiniate sau a celor nenucleare; Interesul Super-Puterilor de a-și păstra un *droit de regard*; Propunerea britanică privind o „Magna Carta", în formula unui document juridic pan-european; „Goana" est-europenilor pentru „favoruri" din partea Occidentului și competiția dintre fostele state socialiste; Dinamica grupărilor subregionale, ș.a.

Toate aceste dezbateri constructive și lămuritoare ne-au permis definirea, la nivelul Ministerului, a unor opțiuni și găsirea de soluții necesare ieșirii țării dintr-un evident impas în plan extern. La nivelul factorilor responsabili ai țării am decis să mergem pe trei direcții principale de acțiune: 1. Asocierea la organizațiile occidentale existente (Consiliul Europei-CEE și NATO); 2. Participarea la asociații și grupări subregionale în care fiecare stat să aibă interese comune, dar orientate către Occident; 3. Intensificarea raporturilor bilaterale, inclusiv cu vecinii.

România a avut, în mod paradoxal, **o șansă deosebită de depășire a zonei gri în care era nevoită să se miște în prima jumătate a anului 1990**: este vorba

de succesul obținut, în luna august a aceluiași an, prin câștigarea **președinției Consiliului de Securitate a ONU**, în calitate de membru nepermanent.

Aș vrea să fixăm bine coordonatele perioadei respective, tocmai pentru a înțelege și aprecia semnificația momentului și a obținerii acestui rezultat cu larg ecou internațional: **13-15 iunie 1990** – Mineriada de la București; **28 iunie 1990** – numirea noului Guvern, **1 august 1990** – invadarea Kuweit-ului de către Irak și începutul respectivei președinții a României la Consiliul de Securitate. Noul statut ne-a ajutat considerabil să reluăm relațiile cu diplomația americană, ținând seama de interesele pronunțate de Administrația George H.W. Bush, dar și de cele ale comunității internaționale pentru condamnarea acelui act vădit de agresiune. În cadrul dialogului de la Consiliul de Securitate am reușit și punerea bazelor pentru o mai bună comunicare și relație bilaterală cu Casa Albă.

Aș menționa că în toată această perioadă a mandatului meu am avut o colaborare foarte bună și eficientă cu **Comisia de Politică Externă** a Parlamentului, condusă de Corneliu Mănescu – o adevărată legendă a diplomației românești, care, în anii `60, realizase o reformă substanțială și de durată în cadrul Ministerului. Împreună, am convenit spre exemplu, să adoptăm modelul american, acela de prezentare a candidaților pentru posturile de ambasador în Parlament și cerința realizării unui aviz din partea Comisiei de Politică Externă, practică urmată și astăzi. Tot din această perspectivă, am constituit un **Consiliu Consultativ al Ministerului Afacerilor Externe**, din care făceau partea reprezentanții tuturor partidelor politice.

***

La încheierea acestor rânduri introductive, aș dori să mulțumesc, în mod deosebit, Domnului profesor universitar Dumitru Preda, distins diplomat, fost director al Arhivelor Diplomatice, care a acceptat să asigure, cu rigoarea sa științifică recunoscută, atenta îngrijire și editare a acestui volum, premieră în seria de *Documente Diplomatice* de după 1989.

Desigur, așa cum am amintit, Direcția Arhivelor Diplomatice a susținut cu interes proiectul nostru, drept pentru care adresăm colegilor noștri sincere mulțumiri.

Deopotrivă, recunoaștem aplecarea cu competență și entuziasm a Editurii Cetatea de Scaun din Târgoviște în procesul de redactare și publicare în condiții grafice deosebite a lucrării noastre, precum și sprijinul Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989 în publicarea acestui volum.

STUDIU INTRODUCTIV

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI LA ÎNCEPUT DE DRUM NOU 1990-1992

Într-o scriere târzie asupra vieții sale, Dimitrie Ghica, proeminentă personalitate politică a veacului al XIX-lea, Prim-Ministru, ministru al Afacerilor Străine și președinte al Camerei Deputaților și Senatului, printre alte dregătorii, mărturisește: „*Una din caracteristicile cele mai supărătoare ale pasiunilor politice este aceea că ele denaturează atât de tare, în sufletul și în inima omului, cele mai simple noțiuni ale adevărului și justeței, încât aceasta din urmă nu vede decât virtute și adevăr în partea pe care o îmbrățișează, viciu și eroare în rest*"[1]. Reflecția sa, exprimată în urma unei ample experiențe de viață și activitate publică, ne-a călăuzit și pe noi atunci când am decis să participăm la efortul de a pătrunde, a înțelege și a lumina anii unui nou început al uneia din instituțiile de bază ale Statului român, Ministerul Afacerilor Externe, conștienți fiind că întreprinderea noastră, acest prim pas, va stârni comentarii diverse și eventual contradictorii. Dar, așa cum am subliniat în diferite ocazii, calea spre cunoaștere și înțelegere a parcursului istoric nu poate fi realizată decât cu ajutorul arhivelor, adică al documentelor oficiale și al celorlalte mărturii, analizate apoi *sine ira et studio* din perspectiva evoluției ulterioare.

În contextul complex al schimbărilor geo-strategice din Europa de la cumpăna deceniilor 9-10 ale secolului trecut, anii '90, pe care în prima parte eu i-am petrecut într-o altă instituție fundamentală – Ministerul Apărării Naționale, au adus în fața societății românești, în ansamblu, și în primul rând a forțelor politice care și-au asumat Revoluția din decembrie '89 și obiectivele acesteia de înnoire democratică Țării, numeroase, variate și imprevizibile sfidări[2].

---

[1] Dimitrie Ghica, *Câteva pagini din viața mea*, ed. Andrei Alexandru Căpușan, Institutul Europen, Iași, 2017, p. 23.

[2] Constantin Hlihor, *România de la comunism la capitalism 1989-2004: sistemul politic*, București, 2006, passim; Anne Jugănaru, Alexandru Radu, *FSN-Un paradox politic (1989-1992). România postcomunistă. O istorie a partidelor politice în interviuri și documente*, vol. I, Editura ProUniversitaria, București, 2013; *Revoluție și tranziție în societatea română contemporană. Abordări interdisciplinare. Conferința IRRD, 2016* (coord.: Constantin Hlihor, Andreea-Iuliana Bădilă), Editura Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, București, 2017. Vezi, totodată, la Ion Iliescu, *Momente de istorie*, vol. II *iunie 1990-septembrie 1991*, vol. III *septembrie 1991-octombrie 1992*, Editura Enciclopedică, București, 1996. De consultat, Domnița Ștefănescu, *Cinci ani din istoria României: O cronologie a evenimentelor. Decembrie 1989-Decembrie 1994*, Editura Mașina de Scris, București, 1995; Florin Abraham, *Transformarea României 1989-2006. Rolul factorilor externi*, București, 2006; Stan Stoica, *România după 1989 – Enciclopedie de istorie*,

Construcția noului sistem politic avea să se arate a fi un proiect ambițios, dar în același timp a fost supusă presiunii unor factori divergenți interni și externi; concomitent cu reformarea economiei și reașezarea ei pe baze ale economiei de piață, cu consecințe directe asupra întregului angrenaj social, s-au înregistrat fenomene negative, uneori chiar destructive, ca urmare a decalajelor apărute între proiecțiile guvernamentale și resursele existente; am asistat, astfel, pe fondul unui evident provizorat politic, la o scădere sensibilă a capacităților productive în toate sectoarele, cu consecințe acute ce au condus implicit la convulsii sociale și acte de revoltă anarhice, cu violențe de diferite intensități, toate acestea afectând sensibil imaginea României pe plan extern, provocând, în același timp, o anumită neîncredere la nivelul cancelariilor occidentale privind voința reală a autorităților de la București de restructure și creare a statului de drept[3].

Bătălia politică între noua putere (FSN-FDSN), eterogenă din punct de vedere al compoziției, parțial subminată de menținerea unor grupări de interese conservatoare, legate de mentalități și forme instituționale aparținând vechiului regim, și vechile partide istorice (PNȚ-CD, PNL, PSDR) reapărute după decenii pe eșicherul românesc, cu vizibile acțiuni revendicative ale unor poziții și stări din trecut, bătălie concentrată pentru câștigarea maselor de cetățeni votanți în primele alegeri libere din 1990 și 1992, a dobândit forme și proporții neașteptate, în care armele calomniei și discreditării aveau să dobândească proporții iresponsabile.

În același timp, după o relativă atitudine de simpatie și solidaritate a opiniei publice internaționale față de România și români, pe fondul acestei bătălii interne, dar și al evidentei lupte pentru reconfigurarea sferelor de influență în centrul și sud-estul Europei[4], am înregistrat o acțiune concertată, filtrată și dirijată de forțe ostile din exterior, împotriva Guvernului român și a intereselor cetățenilor săi, în paralel cu o pronunțată propagandă incriminatoare și răuvoitoare, care cu diverse intensități a continuat să se manifeste încă multă vreme[5]. Fenomen care, din păcate, niciodată nu a fost

---

Editura Meronia, București, 2010, passim; *Marele șoc din finalul unui secol scurt. Ion Iliescu în dialog cu Vladimir Tismăneanu*, Editura Enciclopedică, București, 2004.

[3] Vezi și la Daniel H. Nelson, *Securitatea României*, în „Revista română de studii internaționale" (ADIRI), Anul XXVII, nr. 3-4 (125-126), mai-august 1993, p. 157-168 (Politica internă). Într-un interviu acordat, în ziua de 13 august 1990, publicației „USA Today", ministrul A. Năstase ținea sublinieze că *„principala problemă a politicii externe este politica internă"* și pentru aceasta *„Guvernul trebuie să-și dovedească voința de a acționa pentru o societate democratică"*.

[4] Cf. Adrian Pop, *Tentația tranziției. O istorie a prăbușirii comunismului în Europa de Est*, Editura Corint, București, 2002. O excelentă și amplă analiză la Mihail Dobre, *România la sfârșitul Războiului Rece. Statut geopolitic și opțiuni de securitate*, Editura Enciclopedică, București, 2011, cap. 2 și 3 (cu bibliografia aferentă).

[5] În *Raportul* ministrului român al Afacerilor Externe prezentat, în ziua de 25 august 1992, la a 11-a Conferință a Institutului ASPEN (Viena) privind relațiile SUA cu Rusia și țările din centrul și estul

abordat în profunzime de analiști și de factorii responsabili din conducerea țării, indiferent de culoarea lor politică.

În cele ce urmează mă voi referi la cadrul politic instituțional și principalele aspecte ale activității Ministerului Afacerilor Externe în perioada iulie 1990-octombrie 1992, adică din timpul mandatului Adrian Năstase, așa cum reiese și din lucrarea pe care o editäm.

De la început aș dori, însă, să subliniez valoarea istorică și importanța deosebită a corpusului de zece volume ale propriei contribuții a ministrului: *România după Malta*[6] rămâne o scriere unică în lumea românească, o operă monumentală, înmănunchind alături de note, documente, însemnări, corespondență diplomatică, declarații și intervenții în foruri internaționale, acte și mărturii asupra unor întâlniri cu oameni politici, lideri de partid, conducători de stat și de guverne într-un demers stăruitor și consecvent de lămurire a coordonatelor și țelurilor politicii românești post-1989.

Este vorba de un amplu efort, săptămână de săptămână, lună de lună, de stabilire a priorităților și căilor de realizare a obiectivelor propuse, ce sunt dezvăluite de agenda externă încărcată, de deschiderea (redeschiderea) a unor orizonturi de dialog și cooperare menite a-i conferi Țării acele elemente de structură și componente funcționale capabile să-i afirme individualitatea și să-i consolideze securitatea, poziția și locul în Europa, ca actor conștient și responsabil într-o lume fluidă, în profundă transformare ce se prefigura la încheierea Războiului Rece.

Politica externă, în concepția ministrului Adrian Năstase, pentru a fi eficientă trebuie să pornească de la o comunicare constructivă între partidele politice, care să permită un consens național în problemele esențiale. Iar tânărul chemat atunci, în 1990, la cârma Diplomației române avea să demonstreze în cele 875 de zile ale mandatului său veritabile calități de lider reformator și vizionar, depășind clișee și abordări sinuoase, propria lipsă de experiență, prin condiția sa de intelectual profund și rațional, cu o solidă cultură juridică, calități care l-au făcut capabil să discearnă drumul corect al colaborării dincolo de asperitățile și diferențele partizane.

Drumul nu i-a fost lipsit, însă, de unele naivități inerente oricărui început, de acceptarea unor comandamente și sensibilități impuse în diverse momente de conducerea de atunci a țării. Dar personalitatea puternică și

---

Europei, acesta afirma deschis: *„Mass-media internațională e surdă la evoluțiile pozitive"* din România. Adrian Năstase, *România și noua arhitectură mondială. Studii. Alocuțiuni, Interviuri*, Antologie de Roxana Nicolae, Regia Autonomă „Monitorul oficial", București, 1996, p. 46-48.

[6] Adrian Năstase, *România după Malta. 875 de zile la Externe*, vol. 1-10, Fundația Europeană Titulescu, București, 2006-2011.

echilibrul demersurilor sale, susținute de o echipă ministerială de certă valoare[7] – am spune un adevărat laborator de politică externă – l-au propulsat nu numai ca lider al noii generații de oameni politici români, dar și ca un partener de încredere în relațiile internaționale.

Anii 1990-1992, la scara istoriei, reprezintă un interval de timp scurt, dar dinamic, contradictoriu în același timp, ale cărui repere interne sunt jalonate în țară de procesul de elaborare a noii Legi fundamentale (*Constituția* din 1991), concomitent cu restructurarea instituțiilor centrale și definirea treptată a unor priorități, coordonate și opțiuni, forme și modalități de acțiune menite a conferi stabilitate, coerență și o anumită viziune de construcție pentru etapa imediată.

Pe fondul de redimensionare pe principii și orientări noi a structurilor decizionale ale Statului român, atribuțiile Ministerului Afacerilor Externe, de reprezentare și gestiune a relațiilor internaționale ale țării, a dobândit, după iunie 1990, atribuții mult mai ample legate de proiectarea și elaborarea strategiei, de planificarea și acțiunea propriu-zisă de implementare a politicii externe a țării.

În acest context, ca un moment definitoriu se înscriu Hotărârea de Guvern nr. 834 din 25 iulie 1990[8] privind organizarea, atribuțiile și modul de funcționare a Ministerului, precum și Hotărârea de Guvern nr. 1070 din 6 octombrie 1990 pentru aprobarea Statutului Corpului Diplomatic și Consular al Romaniei[9], prin care se fixau drepturile și obligațiile specifice ale membrilor acestuia.

În procesul de restructurare a MAE, una din problemele principale și urgente de rezolvat a fost evident problema cadrelor, atât la nivelul conducerii, cât și al personalului diplomatic, și chiar tehnico-administrativ. Într-unul din primele

---

[7] Din rândul acestei echipe valoroase, menționăm: Ambasadorul Romulus Neagu (Secretar de Stat, 1990-1991), Ambasadorul Constantin Ene (Secretar de Stat 1990-1992), Teodor V. Meleșcanu (Subsecretar și apoi Secretar de Stat 1990-1992, ridicat în 1991 la rangul de ambasador), Gheorghe Tinca (Subsecretar și apoi Secretar de Stat 1990-1992), Adrian Dohotaru (Subsecretar și apoi Secretar de Stat la Cultură, 1990-1992), Stelian Oancea (director și apoi Subsecretar de Stat la Cultură 1990-1992), Traian Chebeleu (ridicat în 1991 la rangul de ambasador, director de cabinet și purtător de cuvânt al MAE, 1990-1992), Marcel Dinu (ridicat la rangul de ambasador în 1992, director al Direcției Analiză și Informare politică, 1990-1992), Ion Maxim (ridicat în 1991 la rangul de ambasador), Bogdan Baltazar (director Europa), Ion Diaconu (director al Direcției Juridice), Valeriu Tudor (director al Direcției Asia și Oceania, ulterior Orientul Îndepărtat), Ion Goriță (director Europa Centrală) și Ion M. Anghel, consilier juridic al ministrului (1990-1991, ridicat la rangul de ambasador în 1991). Echipa este mai numeroasă și autorul acestei introduceri ține să-și exprime întreaga sa considerație față de toți ceilalți colaboratori apropiați ai ministrului Adrian Năstase, cu unii dintre ei având personal onoarea de a conlucra mai târziu.

[8] „Monitorul oficial", nr. 295 bis din 21 noiembrie 1992. Vezi și Ministerul Afacerilor Externe, „Anuarul diplomatic și consular al României", 1990, București, 1991, p. 11-16.

[9] Ibidem, nr. 119 din 2 noiembrie 1990. La art. 4, al. 2, se specifica: „*Membrii Corpului Diplomatic și Consular nu pot face parte din partide politice sau alte organizații cu caracter politic, nu se vor implica în activitățile partidelor și organizațiilor politice și nu se vor situa pe pozițiile acestora*".

sale interviuri, acordat Radiodifuziunii Române, la 14 iulie 1990, Adrian Năstase, aprecia în mod just că „*e foarte greu de schimbat echipele*", precizând: „*Noi nu avem rezerve extraordinare pe care să le putem lua deîndată și introduce în locul celor care au făcut politică externă. Pe de altă parte* – adăuga el –, *foarte mulți din cei care au lucrat în mecanismul de politică externă român sunt profesioniști, sunt oameni competenți. Unii dintre ei, fără îndoială, au fost soldații unei anumite politici.* [...] *Sigur, trebuie judecat, cred eu, de la caz la caz și, în orice caz, ceea ce este și mai important este faptul că trebuie să gândim în perspectivă*"[10].

La mijlocul anului 1990 în Centrala Ministerului erau prevăzute 614 posturi, iar în Serviciul exterior 1 118, pentru 109 misiuni diplomatice[11]. În comparație cu momentul de dinainte de decembrie 1989, se înregistra o sporire a personalului cu aproximativ 50%, dar numărul acestuia era mult inferior, de exemplu, perioadei anilor '70, când numai în străinătate funcționau peste 1 500 de persoane.

Restructurarea a fost un proces necesar, obiectiv și complex, în circumstanțele istorice de acum trei decenii; o acțiune în același timp delicată și nu lipsită de unele abordări subiective, fiind întreprinsă sub presiunea evenimentelor în derulare. Ea nu s-a încheiat, în mod firesc, în timpul supus analizei noastre (1990-1992), ci a continuat tot deceniul ultim al secolului trecut. A fost un proces pozitiv și echilibrat în esența lui, ce a adus, treptat, în rândul diplomaților numeroase cadre tinere, bine pregătite și devotate noilor obiective ale politicii externe românești[12]. Așa cum evidențiază unul dintre cei mai avizați responsabili ai MAE din etapa post-revoluționară, mă refer la ambasadorul Marcel Dinu, cu care am avut onoarea de a colabora, „*consolidarea capacității de analiză proprie a Ministerului, tocmai în această perioadă dificilă a tranziției, era de o importanță covârșitoare*"[13].

În mod firesc, după formarea noului cabinet Petre Roman și în continuarea acțiunii de primenire a Corpului Diplomatic, începută în decembrie 1989, la scurt timp de la instalarea a noilor autorități de la București, odată cu evaluarea întregului personal și elaborarea unei organigrame adusă la cerințele momentului, ministrul Afacerilor Externe a acordat o atenție sporită

---

[10] Adrian Năstase, *România după Malta. 875 de zile la Externe*, vol. 1, p. 93. Un an mai târziu, ministrul român ținea să explice: „Experiențele din trecut au demonstrat pregnant că improvizațiile și amatorismul în acest sector important [...] sunt nu numai neproductive, dar chiar dăunătoare pentru relațiile dintre state". *Ibidem*, vol. 3, București, 2007, p. 176.

[11] Cf. Anexa 7 din acest volum.

[12] Despre procesul de selecție și pregătire profesională a personalului diplomatic, vezi și Anexele VIII și IX. Vezi și ședința Colegiului MAE din 8 febr. 1991, la Adrian Năstase, *România după Malta...*, vol. 3, București, 2007, p. 255-257.

[13] Marcel Dinu, *42 de ani în diplomație. Ambasador sub patru președinți* (Fundația Europeană Titulescu), Editura C.H. Beck, București, 2009, p. 156. Vezi și opinia ambasadorului Constantin Ene, *Gânduri peste ani*, în *Pagini din diplomația României*, vol. I, Iași, 2009, p. 352-353, 377.

numirii noilor ambasadori[14] în principalele capitale europene și de pe alte continente: printre aceștia, amintim pe Sergiu Celac, primul șef al diplomației române post-revoluționare (26 decembrie 1989-28 iunie 1990), acreditat la Londra (decembrie 1990) și la Dublin (aprilie 1991), Lucian D. Petrescu la Stockholm (iulie 1990), Mircea Mitran la Tokyo (septembrie 1990), Izidor Urian la Seul (iulie 1990), Valeriu Vieriță la Roma (martie 1991)[15], Anton Gh. Vătășescu la Paris (aprilie 1991), Romulus Neagu reprezentant permanent pe lângă oficiul Națiunilor Unite și instituțiile specializate-Geneva (aprilie 1991), Ion M. Anghel la Haga (aprilie 1991), Radu Homescu la Tel Aviv (iunie 1991), Darie A. Novăceanu la Madrid (august 1991)[16], Romulus Costea în Kuweit (august 1991) și Dan Hăulică, reprezentant permanent pe lângă UNESCO-Paris (iulie 1990).

Este meritul conducerii Ministerului din acea perioadă de început de a fi promovat în posturile de ambasadori, cu precădere, diplomați de carieră sau personalități recunoscute din viața publică, menținând la un nivel relativ moderat numirile cu amprentă politică. Desigur, o viitoare și dorită cercetare privind Corpul Diplomatic român în secolul al XX-lea va putea aduce date și aprecieri mult mai consistente.

În același timp, fără a intra în amănunte, evidențiem și înființarea unor importante oficii consulare, la 28 iunie 1991: consulatele generale din SUA – New York, Los Angeles, Canada – Montreal, Brazilia – Rio de Janeiro, RF Germania – München, Italia – Milano, Franța – Strasbourg, Emiratele Arabe Unite – Dubai. Acestea vor contribui la diversificarea relațiilor cu statele respective, îndeosebi în plan economic și cultural, precum și la amplificarea contactelor și colaborării cu românii din acele state.

„Ministerul Afacerilor Externe trebuie în primul rând să se remodeleze, să se redefinească – ținea să precizeze noul șef al Diplomației românești la începutul mandatului său. *El trebuie să-și creeze propriul mesaj diplomatic*. De aceea, este foarte important să realizăm o bună analiză politică și, de asemenea, o bună planificare politică"[17]. În acest scop, Adrian Năstase s-a preocupat pentru definitivarea structurilor Centralei MAE, deopotrivă cu realizarea calității și profesionalismului cadrelor despre care am amintit.

---

[14] Pentru a fi buni ambasadori, în concepția ministrului român, era nevoie de o serioasă pregătire complexă, impusă de cerințele activității diplomatice moderne, dar și de calități morale, de devotament față de instituție și țară. Una din cerințele de bază pentru șeful de misiune, avea să specifice, trebuia să fie *„cunoașterea în detaliu a țărilor și a zonelor în care urmează să-și desfășoare activitatea*". Adrian Năstase, *România după Malta…*, vol. 3, p. 177.

[15] Ulterior numit și pentru Republica Malta și reprezentant permanent pe lângă FAO (august 1991).

[16] Desemnat în noiembrie 1991 și reprezentant permanent pe lângă Organizația Mondială a Turismului, cu sediul în capitala spaniolă.

[17] Cf. Interviul acordat în ziua de 27 iulie 1990 ziarului „Azi", în Adrian Năstase, *România după Malta …*, vol. 1, p. 131.

Astfel, în august 1990, guvernul Petre Roman a aprobat noua organigramă a Ministerului Afacerilor Externe[18]. Aceasta evidenția concepția pragmatică în construcția compartimentelor de activitate, în afara celor tradiționale (Europa, America de Nord, America Latină, Asia și Orientul Îndepărtat, Orientul Mijlociu și Africa) apărând unele noi, funcționale, din denumirea și atribuțiile ce le-au fost acordate reieșind și orientările prioritare, direcțiile de acțiune ale politicii externe românești. Astfel, în cadrul **Departamentului politic general**, condus de ambasadorul Romulus Neagu, erau introduse *Direcția analiză și informare politică*[19] și *Direcția de coordonare și planificare politică*, cu rolul de a sintetiza informațiile, a defini și propune coordonatele strategice de perspectivă, răspunsuri inovative și concrete, care să depășească abordări stereotipe, încărcate de prejudecăți, în fața numeroaselor și adesea imprevizibilelor sfidări și crize regionale, continentale și mondiale, care au caracterizat etapa trecerii de la sistemul bipolar al Războiului Rece la o nouă arhitectură a relațiilor internaționale.

Departamentul Organizații Internaționale și Drept Internațional, în fruntea căruia era desemnat ca Secretar de Stat experimentatul ambasador Constantin Ene, va cuprinde, pe lângă Direcția Generală și Direcția Juridică și a Tratatelor, un alt compartiment nou, cel pentru *Drepturile și libertățile omului*, marcând disponibilitatea României de a se alinia standardelor europene și internaționale, de a fi un partener activ în această problematică fundamentală a epocii contemporane. În fine, **Departamentul Cultură, Presă și Probleme Consular**e, condus din august 1990 de distinsul om de litere Adrian Dohotaru, care cuprindea acum și *Compartimentul pentru relațiile cu emigrația*.

În concepția ministrului, reflectată pe întreg parcursul mandatului său, dialogul între statul român și românii de pretutindeni era necesar, cerea răbdare și flexibilitate, el trebuia să pornească de la adevărul că „practic, interesele noastre sunt aceleași", chiar dacă unele din percepții și modalități de acțiune erau diferite. „Eu cred că avem foarte multe de învățat de la cei care se află astăzi în alte zone, în alte țări, putem să beneficiem de experiența lor – afirma Adrian Năstase, subliniind: „***eu cred că raporturile cu emigrația română vor fi determinate de un factor esențial, și anume încrederea***"[20].

La aceste elemente din noua schemă structurală a MAE au fost adăugate o Direcție pentru probleme economice, Departamentul Administrativ, Financiar și Informatică (Secretar de Stat Nicolae Vladimir, cu Victor Șerban la finanțe), Direcția Organizare și Personal, Direcția Protocol și Consiliul Juridic.

---

[18] Interviul acordat la 12 august 1990 ziarului „Dimineața", în Adrian Năstase, *op.cit*., p.180.

[19] Despre activitatea direcției și atmosfera de lucru din acești primi ani, vezi la Marcel Dinu, *op.cit*., p. 154-160.

[20] Adrian Năstase, *România după Malta…*, vol. 1, p. 101-102.

Ideea principală a întregului efort o reprezenta eficiența funcționării Ministerului, conform cu exigențele acelui timp istoric. Iar pentru aceasta, în viziunea tânărului ministru se integra organic formarea unei adevărate școli diplomatice, întrupată ulterior prin Academia Diplomatică.

Introducerea realizată la ediția acestui volum nu are pretenția de a fi o analiză exhaustivă a evoluției Ministerului Afacerilor Externe și cu atât mai mult a politicii externe a României pe parcursul celor doi ani și jumătate ai mandatului lui Adrian Năstase. Aceasta este o sarcină viitoare și absolut necesară pentru cunoașterea și înțelegerea corectă a factorilor interni și a circumstanțelor internaționale care au determinat demersurile de integrare în ansamblul structurilor euro-atlantice din ziua de astăzi.

Intenția mea este de a prezenta acele momente și direcții de acțiune pe care le-am considerat caracteristice etapei respective și care au conturat, în opinia mea cu unele rezultate notabile, coordonatele noii Diplomații românești, între tradiții, continuitate și înnoiri, în căutarea unui drum propriu, activ care să promoveze coerent și să susțină cu demnitate interesele naționale[21].

În concepția ministrului Năstase, așa cum reiese cu claritate dintr-o mulțime de acte și luări de poziții, politica externă trebuie să se construiască pornind de la o gândire strategică, de la interese naționale obiective și valori democratice împărtășite de majoritatea statelor, în primul rând de cele europene. „*Încă din decembrie 1989* – afirma acesta –, *ne era clar că dimensiunea europeană a politicii externe românești urma să devină prioritară. Exista un consens intern, atât politic, cât și la nivelul societății, în privința nevoii de a ne desprinde din sfera de influență a Uniunii Sovietice, prin ieșirea din Tratatul de la Varșovia și, într-o formă sau alta, a reveni la tradițiile politicii externe românești interbelice, care urmărea ancorarea României la blocul european occidental*"[22].

Într-o convorbire cu Thierry de Montbrial, directorul cunoscutului Institut Francez de Relații Internaționale (IFRI), primit la București, ministrul român avea să accentueze: „D*irecția cea mai importantă de acțiune pentru noi*

[21] Vezi, de exemplu, în lucrarea publicată sub egida Academiei Române, *Politica externă și Diplomația României pe parcursul unui secol de la înfăptuirea României Mari*, vol. I *Momente cruciale* (sub coord. Ambasadorului Ion M. Anghel), Editura Academiei Române, București, 2018, passim. Concluzia autorilor este în parte pesimistă, și anume că în ultimii 30 de ani România a încetat să mai fie o „voce" autentică în politica internațională. Dar, referindu-se la cei dintâi ani de după 1989, remarcă efortul întreprins pentru a deveni „**un alt fel de actor al vieții internaționale**", pentru a reveni cât mai repede la o sincronizare cu evoluțiile externe – printr-o nouă viziune și abordare a complexei problematici a epocii, inclusiv prin încheierea de tratate politice și din alte domenii. *Ibidem*, cap. V.

[22] Adrian Năstase, *România după Malta…*, vol. 1, p.28.

este Europa – atât bilateral, cât și multilateral"[23]. Desigur, era vorba de instituția Comunității Europene (la acea dată doar occidentală). În acest scop, în timpul mandatului lui Adrian Năstase și apoi al lui Teodor Meleșcanu (1992-1996) **România, diplomația română au construit cu responsabilitate un proiect și o strategie de integrare în Europa, în interesul național**.

Și aceasta pentru că **România**, așa cum a precizat în repetate ocazii, cu o doză de optimism echilibrat, **este și a fost mereu o țară europeană**, cu un rol deosebit în construcția securității pe continent, cu precădere în regiunea central și sud-estică a Europei, în același timp a cooperării economice și culturale internaționale. Am făcut această subliniere tocmai pentru că există opinii sau comentarii, cu precădere ale adversarilor politici, care îi contestă această direcție prioritară, de deschidere spre Occident, vorbind chiar de o anume neclaritate în definirea opțiunilor și acuzând repetat că există o vădită „simpatie" față de Moscova-URSS-Rusia, opinii amplificate de semnarea *Tratatului de cooperare, bună vecinătate și prietenie* din 5 aprilie 1991[24].

„Tratatul cu Uniunea Sovietică, avea să sublinieze peste ani Adrian Năstase, a fost citit și atunci, și continuă să fie citit și acum cu o singură grilă: aceea a rusofobiei. Ni se tot reproșează faptul că l-am negociat și semnat, că nu era momentul, că URSS era oricum pe ducă. Asta știm noi acum. Atunci nimănui nu-i era clar ce se va întâmpla. De aceea căutam orice formule care să ne asigure securitatea, într-un mediu extern fluid și impredictibil"[25]. Fără a intra în amănunte, aș dori să reamintesc și precizarea făcută de MAE român, într-un *Aide-mémoire*, imediat după încheierea documentului: „Interpretarea corectă a articolului 4, alineatul 1, din Tratatul româno-sovietic duce la concluzia că fiecare din cele două Părți s-a angajat să renunțe doar la încheierea unor alianțe ofensive împotriva celeilalte părți. Ele își păstrează deplina libertate de a participa la acorduri politico-militare cu caracter defensiv. [...]

---

[23] *Ibidem*, p. 109. „*Prioritatea noastră esențială, elementul central al acțiunii politicii externe trebuie să-l reprezinte Europa*" relevase el încă din iulie 1990, insistând asupra dinamicii schimbărilor complexe și extrem de rapide în raporturile dintre Marile Puteri, dintre statele occidentale și cele desprinzându-se din corsetul socialist, *Ibidem*, p. 139.

[24] *Ibidem*, vol. 3, p. 21-23. Despre contextul general al evenimentelor vezi, de exemplu, la Mark Kramer, *The Collapse of the Soviet Union*, Westview Press, 2000; cf. Vasile Buga, *Apusul unui imperiu: URSS în epoca Gorbaciov (1985-1991)*, București, 2007, passim. Pe larg, despre relațiile bilaterale, la Miruna Mădălina Iancu, *Relațiile României cu Uniunea Sovietică în perioada 1990-1991*, Iași, 2016, p. 152-205. Vezi și aprecierile ministrului Afacerilor Externe asupra tratatului bilateral, în interviurile acordate ziarelor „Tineretul liber", „Libertatea" (28 martie), „Dimineața" (10 aprilie), ca și BBC (31 martie 1991), Adrian Năstase, *România după Malta...*, vol. 4, București, 2007, p. 248-252; 285-288, 353-358; *Ibidem*, vol. 5, București, 2007, p. 90-94. Vezi și contribuțiile lui Gheorghe Cojocaru, *Colapsul URSS și dilema relațiilor româno-române*, București, 2001, p.87-106; Florin Anghel, *La margini și sfârșit de imperiu: Tratatul româno-sovietic din 5 aprilie 1991 și consecințele pentru Republica Moldova*, în „Polis. Revistă de științe politice", Serie nouă, vol. IV, nr 3/ septembrie 2014, p. 89-97.

[25] Adrian Năstase, *România după Malta*, vol. 3, p. 21-22.

România consideră că prevederile Tratatului româno-sovietic nu o pot împiedica în niciun fel să adere la asemenea structuri, organizații sau alianțe..."[26]. Ceea ce s-a și confirmat ulterior.

În intervenția sa din 25 august 1992 la cea de-a 11-a Conferință a Institutului ASPEN (Viena) având ca temă centrală relațiile cu Rusia și țările din centrul și estul Europei, ministrul român avea să reafirme în mod convingător *„voința politică de a crea condițiile necesare ancorării ireversibile a României în spațiul euro-atlantic* [...] *respectiv de creștere a contribuției sale la edificarea comunității euroatlantice bazate pe respectarea unor valori identice, precum și a unei noi ordini de securitate internațională"*[27].

În condițiile numirii primului nostru ambasador pe lângă CEE (Constantin Pârvuțoiu) și instalării la București a Delegației permanente a CEE (iunie 1990), negocierile de asociere la Comunitatea Europeană au consemnat numeroase contacte, schimburi de informații, consultări și proiecte, un dialog permanent, deschis și constructiv; toate aceste strădanii reciproce au condus la încheierea de acorduri care au favorizat, pe de o parte, omogenizarea structurilor și legislației interne în conformitate cu standardele europene, iar pe de altă parte, la o sporire treptată a încrederii și comunicării; de fapt, trebuie subliniat că România fusese cel dintâi stat din Europa Centrală și de Est care a stabilit raporturi directe cu CEE încă din perioada Războiului Rece[28], astfel încât se poate vorbi în perioada mandatului Năstase de reluarea unui proces de substanță, ce avea să se dezvolte și să fie concretizat pas cu pas până la aderarea țării noastre la Uniunea Europeană în 2007[29]. Primul succes înregistrat avea să fie hotărârea Consiliului Europei, din 1 februarie 1991, de acordare a statutului de „invitat special" României la reuniunile Adunării Parlamentare de la Strasbourg, concretizat ulterior prin admiterea ei în Consiliul Europei, la 7 octombrie 1993.

Acest proces dificil și complex, în cadrul căruia Direcția Organizații Europene a Ministerului a desfășurat o merituoasă activitate, a fost antamat în paralel cu demersurile de repoziționare și consolidare a cooperării cu CSCE, principala structură europeană de securitate colectivă[30].

---

[26] Apud Gheorghe Cojocaru, *op.cit*., p. 94.

[27] Idem, *România și noua arhitectură mondială*, p. 45-46.

[28] Ion M. Anghel, *op.cit*., vol. 1, p. 281-282.

[29] *Ibidem*, p. 282-291. Semnarea *Acordului de comerț, cooperare comercială și economică* cu Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS) la 5 martie 1991 și apoi includerea României în Programul de asistență financiară PHARE, aveau să fie urmate de negocierea acordului de asociere și parafarea acestuia în luna noiembrie 1992. Acordul de asociere la Comunitatea Europeană a fost semnat la 1 februarie 1993, la Bruxelles, intrând în vigoare peste doi ani. Vezi, pe larg, la Mihail Dobre, *op.cit*., p. 268-274.

[30] Paraschiva Bădescu, *Procesul redefinirii arhitecturii de securitate europeană după încheierea Războiului Rece. Preocupările și contribuția diplomației române în perioada 1990-1992*, în *Pagini*

La 25 aprilie 1991, participând la Conferința internațională de la Praga privind *Viitorul securității europene*, ministrul Adrian Năstase a pledat în fața omologilor săi de pe continent, ca și a reprezentanților NATO și SUA, pentru coordonarea eforturilor tuturor în scopul creării unui climat de transparență și încredere *„pentru a spori șansele unei schimbări în stabilitate*"; în concepția sa, realizarea de înțelegeri sub-regionale și regionale (de exemplu, în zona Mării Negre, a Mării Mediterane sau în centrul și estul Europei) era destinată tocmai accelerării dezvoltării economice a respectivelor state partenere, fiind văzută drept o contribuție la stabilitatea și cooperarea general-europeană. *„Prin promovarea și dezvoltarea încrederii reciproce între țările membre* – sublinia în finalul discursului său –, *acest mecanism ar putea favoriza armonizarea politicii lor externe, promovarea coerentă a intereselor lor comune în cadrul CSCE*"[31].

Obiectivul principal urmărit de politica externă a României în noua arhitectură a relațiilor internaționale din 1990-1992, sub impactul crizelor acute de lângă frontierele sale – pe fondul dezagregării vizibile a Uniunii Sovietice și al destrămării accelerate a Iugoslaviei, cu amenințarea unor conflicte militare destabilizatoare, **l-a constituit propria stabilitate și integritate teritorială**. Și acest obiectiv nu putea fi realizat decât prin dezvoltarea și consolidarea procesului CSCE, ieșirea cât mai grabnică din zona gri în care fusese împinsă de interesele și abordările Marilor Puteri occidentale, încă temătoare față de URSS-putere nucleară și cea mai importantă forță militară de pe continentul european. *„Actuala România* – se spunea în mesajul adresat Conferinței pentru dezarmare de la Geneva (2 august 1990) – *este hotărâtă să contribuie și să se integreze în viitoarea arhitectură europeană având la bază consolidarea, dezvoltarea și punerea în practică a principiilor Actului final de la Helsinki, într-o viziune permițând depășirea blocurilor* [...] *asigurarea unei depline transparențe în domeniul militar, dezvoltarea și transformarea CSCE într-un sistem de pace, securitate și cooperare europeană aflat în strânsă armonie cu sistemul global de menținere a păcii și securității internaționale*"[32].

În paralel, odată cu mutațiile spectaculoase geopolitice de pe continentul european, în conjunctura reunificării Germaniei (3 octombrie 1990)[33] și a

---

din diplomația României, vol. 3, Iași, 2011, p. 462-473. Vezi și la Adrian Năstase, *Securitate prin alianțe și securitate multilaterală*, în „Revista română de studii internaționale" (ADIRI), Anul XXVII, nr. 3-4 (125-126)/mai-august 1993, p. 143-148;

[31] Idem, *România și noua arhitectură mondială*, p.226-229; Idem, *România după Malta...*, vol. 4, p. 451-457.

[32] Idem, *România după Malta ...*, vol. 1, p. 152.

[33] Vezi, de exemplu, la Mikhail Narinskyi, *Les dirigeants soviétiques et la réunification de l'Allemagne*, în *ACTA. The Management of International Crises since 1919*. The Bucharest Conference, September 2012, ed. Dumitru Preda, Cavallioti, Bucharest, 2016, p. 185-209 (cu o valoroasă bibliografie).

încetării valabilității Organizației Tratatului de la Varșovia (1 iulie 1991)[34], care au consemnat depășirea modelului de securitate și divizării continentului pe bază de blocuri (procesul de dezideologizare aparentă a securității în spiritul Reuniunii la nivel înalt a CSCE din zilele de 19-21 noiembrie 1990 de la Paris[35]), diplomația diplomația română a acționat tot mai insistent și consecvent pentru stabilirea de relații concrete cu NATO, în perspectiva unui nou sistem general european de securitate[36]. Un moment important l-a constituit, fără îndoială, vizita ministrului român al Afacerilor Externe la Bruxelles, în februarie 1991, și convorbirea cu Manfred Wörner, Secretarul General al NATO[37], cea care avea să deschidă o largă comunicare între cele două personalități, aș spune dublată de o anumită simpatie și încredere reciprocă[38]. Aceste relații vor fi amplificate în scurt timp prin vizite de ambele părți, între care menționăm: mai întâi cea efectuată de Manfred Wörner în România (3-5 iulie 1991), prima a unui Secretar General NATO într-o țară fostă comunistă, imediat după desființarea Tratatului de la Varșovia; ea a fost urmată de participarea lui Adrian Năstase, în decembrie 1991, când a participat la prima întâlnire în cadrul Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic, avansând propuneri concrete de colaborare cu NATO, și vizita la București a lui Manfred Wörner, din 21-22 februarie 1992, prilej de inaugurare a *Centrului Euro-Atlantic*, instituție publică cu personalitate juridică având ca obiectiv „organizarea [...] de întâlniri, dezbateri și schimburi între specialiști în probleme privind securitatea, cooperarea economică, tehnico-științifică și ecologică, colaborarea culturală și în domenii umanitare, mecanisme de colaborare la nivel guvernamental și neguvernamental în cadrul comunității euro-atlantice”[39]. După cum se știe, la

---

[34] Constantin Olteanu, Alesandru Duțu, *România. 36 de ani în Tratatul de la Varșovia*, București, 2014, passim; Vezi și la Petre Opriș, *România în Organizația Tratatului de la Varșovia (1955-1991)*, București, 2008, p. 236-240; *Documente Diplomatice Române*, seria a III-a, *România și Tratatul de la Varșovia. Conferințele miniștrilor Afacerilor Externe și ale adjuncților lor (1966-1991)*, ed. Mioara Anton, București, 2009, passim.

[35] *Carta de la Paris pentru o nouă Europă*, semnată de 34 de țări, printre care și România („Monitorul oficial”, nr. 181 din 9 septembrie 1991), a propus un model democratic bazat pe cooperare, încredere și prevenirea conflictelor („Era de confruntare și divizare a Europei a luat sfârșit. Noi declarăm că relațiile noastre se vor întemeia, de acum înainte, pe respect și cooperare. Europa se eliberează de moștenirea trecutului”); ea avea să fie completată în 1999 devenind *Carta pentru securitatea europeană*. Vezi *Declarația MAE* privind documentele semnate la Paris, la Adrian Năstase, *România după Malta...*, vol. 3, p. 235-237, ca și recenta publicație a OSCE Network, *The Road to the Charter of Paris. Historical Narratives and Lessons for OSCE Today*, Munich, 2017.

[36] Adrian Năstase, *România după Malta...*, vol. 3, p. 26-28;

[37] *Ibidem*, p. 282-292

[38] Adrian Năstase vorbește în termeni elogioși despre Manfred Wörner caracterizându-l drept un „**Secretar General pentru istorie**”, „un om de exemplară loialitate și remarcabil curaj”, un „mare prieten al României”.

[39] HG nr. 55 din 5 august 1991, „Monitorul oficial”, nr. 176 din 29 august 1991; HG nr. 75 din 15 februarie 1992, Ibidem, nr. 30 din 28 februarie 1992.

26 ianuarie 1994, România avea să fie prima țară ex-comunistă care s-a alăturat *Parteneriatului pentru Pace* (PfP), un program destinat statelor nemembre ale Alianței, lansat la *Summitul* din Belgia, în aceeași lună; această participare a contribuit la sporirea gradului de cooperare civilă și militară bilaterală.

Am lăsat spre final, dar strâns conectate la problematica tratată în paginile anterioare, relațiile cu Statele Unite ale Americii[40]. În anii de referință, 1990-1992, ele au avut o traiectorie sinuoasă, cu numeroase sincope în care autoritățile de la București au acuzat multă vreme absența reală a unui dialog activ și constructiv. Și aceasta deși factorii de conducere ai Departamentului de Stat, și de asemenea Președintele George Bush, s-au arătat în repetate rânduri dispuși să încurajeze și să sprijine noul drum al României. „Am sentimentul unei răciri a relațiilor bilaterale care contrastează cu evoluția relațiilor noastre cu țările din Europa Occidentală – ținea să-i mărturisească, în ianuarie 1991, Adrian Năstase lui James A. Baker III, Secretarul de Stat al SUA – și mi se pare că este contraproductiv pentru viitorul relațiilor noastre. Cred că este necesar, aprecia ministrul român, să luăm măsuri pentru a evita un astfel de proces"[41]. Și tot Năstase, cred, găsește cauzele reale ale tratamentului diferențiat aplicat de nord-americani: „*Nu am reușit să-i facem să înțeleagă ce a însemnat politica României* [...] *au judecat zona ca pe un tot și se așteptau ca evoluțiile politice interne din Europa Centrală și de Est, de după căderea zidului Berlinului, să fie identice în toate aceste state*"[42]. Existența unui regim de stânga, considerat „pro-comunist" și pro-sovietic, cel puțin până în vara lui 1991 (criza rezultată din puciul de la Moscova avea să modifice, parțial, percepțiile cercurilor influente de peste Ocean[43]) a determinat o anume singularizare a României, ce a limitat sensibil sprijinul Administrației de la Washington, în raport cu celelalte state europene care se aflau în aceeași etapă a tranziției democratice (Polonia, Cehoslovacia, Ungaria). La aceasta ar trebui să menționăm o anume inabilitatea guvernului român, cauzată și de sărăcia mijloacelor aflate la dispoziție (lipsa unor experți), de a informa corespunzător opinia publică internațională,

---

[40] Vezi la Joseph F. Harrington, Scott Karns, Edward Karns, *Primele o mie de zile ale politicii externe a României: o perspectivă americană*, în „Revista română de studii internaționale, nr. 2-4/1993, p. 181-197; Joseph F. Harrington, *Romania since'89: Case Study in Romania Foreign Policy, 1989-1999*, în „New England Journal of History", nr. 3/1999, p. 12-33; Vasile Pușcaș, *Sticks and Carrots- Regranting the Most-Favoured Nation Status for Romania*, Cluj-Napoca, 2006.

[41] Adrian Năstase, *România după Malta*..., vol. III, p. 16-17. Vezi și Idem, *Romanian-American Partnership. My contribution,* București, 2013.

[42] *Ibidem*, p. 16.

[43] Într-un interviu acordat ziarului „Le Soir" (23 august 1991), Adrian Năstase avea să sublinieze: „Unul din învățămintele crizei sovietice îl constituie necesitatea existenței Alianței Atlantice. Am dori să realizăm cu aceasta o cooperare la cel mai înalt nivel. Avem nevoie de un sistem de protecție, un fel de «umbrelă amicală»". Adrian Năstase, *România și noua arhitectură mondială*, p. 123.

inclusiv americană asupra schimbărilor profunde economice, sociale și politice aflate în curs în țara noastră.

Iată de ce, considerăm că diplomația română, în frunte cu ministrul Adrian Năstase, și-a asumat cu responsabilitate riscul de a depăși barierele, multe subiective, obsesiile întreținute de o anumită propagandă ostilă pentru a afirma voința proprie de racordare la valorile democratice occidentale și de a se afirma ca un factor de stabilitate de prim ordin în această regiune a Europei, poate cea mai vulnerabilă atunci, în orice caz sensibilă și azi.

Desigur, evenimentele externe, începând cu criza din Golf declanșată prin agresiunea Irakului asupra Kuweitului în vara lui 1990, timp în care România a jucat un rol pozitiv ca membru nepermanent al Consiliului de Securitate, apreciat, de altfel de Casa Albă, au jucat un rol notabil în evoluția relațiilor dintre cele două țări ce avea să înregistreze, din 1992, un curs pozitiv. La 28 mai, în acel an, era semnat la București un tratat bilateral de protejare a investițiilor, iar decizia Președintelui George Bush de a supune Congresului SUA spre ratificare Acordul comercial (în iunie), deja semnat (februarie), chiar dacă nu avea să întrunească voturile necesare în forul legislativ, însemna, totuși, „o investiție de încredere", deschizând oportunități care vor conduce într-un deceniu la un stadiu superior al relațiilor bilaterale.

În încheierea acestei sintetice prezentări, aș mai adăuga două judecăți referitoare la acțiunea lui Adrian Năstase în fruntea Ministerului Afacerilor Externe: mai întâi faptul incontestabil că întreaga conduită și activitate a stat sub semnul și în spiritul ilustrului său predecesor, Nicolae Titulescu (*spiritus rector*), a cărui memorie și moștenire ideatică au fost și sunt până astăzi respectate ca pe un legat testamentar.

În al doilea rând, Adrian Năstase împreună cu echipa sa, prin competența profesională, energiile creative și devotamentul față de instituție și Țară, a încercat și a reușit, în pofida greutăților și obstacolelor traversate, să construiască un mesaj de politică externă credibilă și pragmatică.

Volumul de față constituie o mărturie edificatoare.

Dumitru Preda
15 mai 2019

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Noul volum publicat sub egida Fundației Europene Titulescu, în colaborare cu Arhivele Diplomatice-MAE și Institutul Revoluției Române din Decembrie 1989, este consacrat activității diplomației române în timpul mandatului ministrului Adrian Năstase, în cele două cabinete Petre Roman și respectiv Theodor Stolojan.

Volumul reunește 151 documente declasificate din fondul *Telegrame* și publicate acum pentru prima dată. Ele evidențiază aspecte importante din acțiunea de restructurare a Ministerului român al Afacerilor Externe, cât și momente principale din demersurile întreprinse pe diverse paliere pentru informarea misunilor diplomatice, a guvernelor și instituțiilor centrale din țările străine cu privire la starea și evoluțiile interne din țara noastră, orientările și obiectivele politicii externe, asupra poziției și acțiunilor întreprinse de factorii de conducere de la București referitoare la probleme generale sau/și regionale, într-o lume fluidă, perturbată de numeroase și profunde crize politice, militare, economice și sociale.

Potrivit regulilor de editare stabilite de noi în urmă cu un sfert de secol, documentele au fost ordonate în mod cronologic; la fel, fiecare piesă poartă un număr și are un titlu, ce menționează autorul și destinatarul, sintetizând, totodată, tematica principală cuprinsă în corespondența respectivă. La acestea se adaugă celelalte elemente obligatorii, de referință: data și locul emiterii, uneori și data recepționării sale, caracterul documentului (secret, confidențial, urgent etc), sursa exactă de arhivă de unde a fost selecționat, etc.

Notele de subsol, numerotate de la 1 la n, au menirea de a aduce unele precizări, precum și explicații apreciate ca necesare, cu privire la momente, fapte, personalități din epocă, care fac obiectul conținutului acestor documente, unele din ele fiind însoțite, după caz, și de scurte informații bibliografice.

Documentele sunt reproduse integral, în limba de redactare (română), eventualele greșeli de ortografie fiind corectate în mod tacit.

Pentru facilitarea utilizării documentului am inclus, alături de cuvântul înainte al Domnului Adrian Năstase, studiul nostru introductiv, o listă a documentelor, precum și un indice onomastic.

Doresc să-mi exprim, și pe această cale, sincerele mulțumiri directorului și colectivului Editurii Cetatea de Scaun, care, prin devotament și competența sa profesională, au reușit să asigure publicarea volumului într-un interval de timp scurt și în condiții de înaltă ținută.

Dumitru Preda

LISTA DOCUMENTELOR

1. 12 iulie 1990, București Telegramă circulară a lui Romulus Neagu, Secretar de Stat al MAE, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind consultările ministrului Afacerilor Externe cu membri ai Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române și ai Partidului Național Țărănesc Creștin-Democrat ..... p. 3

2. 17 iulie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Comisia de anchetă a evenimentelor din 13-15 iunie 1990 .....p. 4

3. 17 iulie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind declarația Președintelui Ion Iliescu referitoare la modalitățile de dialog în problemele de interes național .....p. 6

4. 20 iulie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind rezultatele primului sondaj de opinie după alegerile din 20 mai .....p. 9

5. 28 iulie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind activitatea Parlamentului pe plan extern ..... p. 12

6. 31 iulie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind marcarea celor 50 de ani de la Diktatul de la Viena în țările de reședință .....p. 14

7. 31 iulie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice române de la Washington și New York, privind primirea ambasadorului SUA de către Președintele României și evoluția relațiilor bilaterale.....p. 16

8. 2 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind problemele principale abordate de Președintele Ion Iliescu în interviul acordat directorului ziarului „Universul” .....p. 18

9. 2 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la prima reuniune pregătitoare a Conferinței șefilor de stat sau de guvern din țările CSCE .....p. 23

10. 2 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind *Declarația Guvernului român cu privire la evenimentele din zona Golfului* .....p. 25

11. 6 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind crearea grupurilor parlamentare de prietenie cu alte state .....p. 26

12. 11 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind aplicarea Rezoluției Consiliului de Securitate de sancțiuni în urma invaziei militare irakiene în Kuweit .....p. 28

13. 13 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind activitatea Direcției Presă și de informare în țările de reședință pentru prezentarea noilor realități social-politice și economice, a schimbărilor democratice din societatea românească și a direcțiilor prioritare ale politicii externe .....p. 30

14. 15 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind participarea Președintelui Ion Iliescu la sesiunea Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite .....p. 33

15. 31 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsuri de sporire a contribuției personalului diplomatic la dezvoltarea și diversificarea relațiilor cu țările de reședință..... p. 34

16. 31 august 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind îmbunătățirea calității corespondenței cu instituțiile din țară și din țările de reședință .....p. 35

17. 17 septembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind unele măsuri legate de participarea Președintelui Ion Iliescu la sesiunea Adunării Generale a ONU .....p. 36

18. 20 octombrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind *Declarația Guvernului român* cu privire la situația din Ungaria .....p. 37

19. 30 octombrie 1990, București Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice de la Washington și New York, privind înmânarea unui *Aide-Mémoire* al Guvernului

român adresat Administrației SUA prin care se solicită sprijin pentru agricultura țării .....p. 38

20. 31 octombrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind marcarea Zilei Naționale la 1 Decembrie .....p. 40

21. 2 noiembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice la Washington și New York, privind atitudinea Administrației SUA față de evoluțiile politice interne și măsurile de reforme economice-sociale luate de Guvernul român .....p. 42

22. 2 noiembrie 1990, București Telegramă a Ministerului Afacerilor Externe și a Ministerului Comerțului și Turismului, către misiunile diplomatice ale României la Paris, Londra, Bonn, Bruxelles, Haga, Atena, Madrid, Lisabona, Roma, Copenhaga și Geneva privind *Acordul de comerț, cooperare comercială și economică* între România și Comunitatea Economică Europeană .....p. 43

23. 9 noiembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea activității de marcare a Zilei Naționale .....p. 45

24. 15 noiembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind rezultatele vizitei Președintelui Ion Iliescu în Japonia cu ocazia suirii pe tron a Împăratului Akihito .....p. 47

25. 24 noiembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la *Raportul de activitate al Serviciului Român de Informații* prezentat în Parlament .....p. 49

26. 3 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României din America Latină privind vizita oficială a lui Petre Roman, Prim-Ministru al României, în Columbia, Uruguay și Argentina .....p. 58

27. 3 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, referitoare la pregătirea viitorilor diplomați români în străinătate .....p. 61

28. 5 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind activitatea acestora în relațiile cu țările de reședință .....p. 62

29. 6 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale

României, privind măsurile luate de conducerea ministerului pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale ale țării .....p. 65

30. 7 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind statutul juridic al parlamentarilor în diferite țări .....p. 66

31. 10 decembrie 1990, București Telegramă circulară a Ministerului Afacerilor Externe și a Ministerului Comerțului și Turismului, către misiunile diplomatice, privind rolul șefilor de misiune și raporturile lor cu personalul oficiilor economice și de turism .....p. 67

32. 11 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind poziția Guvernului român față de evoluția situației din zona Golfului și dorința sa de a contribui la reglementarea pașnică a conflictului .....p. 68

33. - 13 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind demersurile pentru dezvoltarea cooperării economico-financiare și obținerea de linii de credit internațional necesare reformelor interne .....p. 69

34. - 15 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind *Declarația* oficială a Guvernului Statelor Unite ale Americii referitoare la aniversarea unui an de la Revoluția română .....p. 71

35.- 15 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind participarea la acțiunile protocolare organizate în țările de reședință .....p. 74

36. 15 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind comportamentul și atitudinea personalului în țările de reședință .....p. 75

37. 18 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind Mesajul adresat de Președintele Ion Iliescu locuitorilor Timișoarei la un an de la evenimentele care au marcat începutul Revoluției române .....p. 77

38. 18 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind alocuțiunea Primului-Ministru Petre Roman la un an de la evenimentele care au marcat începutul Revoluției române.....p. 80

39. 18 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind analiza încadrării lor cu personal diplomatic și tehnico-administrativ în scopul creșterii capacității și eficienței acestora .....p. 83

40. 18 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind necesitatea unei ample și insistente activități de informare a autorităților și opiniei publice din țările de reședință asupra reformelor din România, a demersurilor Guvernului român pentru stabilitate și cooperare în Europa .....p. 84

41. 18 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind modalitățile de informare și colaborare cu delegațiile oficiale române aflate în vizită în țările lor de reședință..... p. 86

42. 18 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind crearea Comisiei pentru reforma structurii și înnoirea personalului MAE .....p. 87

43. 19 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind o recentă notificare a Departamentului de Stat al SUA referitoare la posibile amenințări la adresa securității persoanelor străine aflate pe teritoriul țării în această perioadă .....p. 88

44. 19 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind Interviul Primului-Ministru Petre Roman acordat ziarului „Azi” .....p. 90

45. 21 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, prin care adresează felicitări și urări cu ocazia sărbătorilor de iarnă, precum și mulțumiri pentru activitatea desfășurată în cele șase luni de ministeriat .....p. 96

46. 22 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind utilizarea materialului despre problematica drepturilor omului în țară la un an de la Revoluție, trimis de Centrala MAE .....p. 97

47. 28 decembrie 1990, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind sosirea în țară a fostului Rege Mihai I și a unor membri ai familiei sale .....p. 98

48. 3 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind analiza muncii de relații a misiunile diplomatice ale României .....p. 98

49. 3 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsuri în legătură cu vizitele parlamentarilor români în străinătate .....p. 100

50. 3 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Raportul anual și programul de activitate pentru anul 1991 .....p. 102

51. 3 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind publicarea *Cărții albe* a MAE referitoare la activitatea Centralei și a oficiilor diplomatice în perioada iunie-decembrie 1990 .....p. 104

52. 5 ianuarie 1991, București Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către ambasadorii din Budapesta, Varșovia, Praga, Sofia, privind problema reînnoirii personalului MAE în țările lor de reședință .....p. 105

53. 14 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind hotărârile Guvernului român în probleme de politică generală a țării .....p. 106

54. 15 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind informarea promptă asupra poziției și măsurilor luate de autoritățile din țările de reședință în legătură cu evoluția crizei din zona Golfului .....p. 109

55. 16 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită raportarea lunară a situațiilor privind puterea de cumpărare a produselor de bază în funcție de venitul mediu din țările de reședință .....p. 110

56. 21 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Declarația MAE în legătură cu evenimentele din Letonia .....p. 111

57. 23 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind rezultatele sondajului de opinie pe tema republică sau monarhie ...p. 112

58. 23 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind interviul acordat ziarului „Tineretul liber" în legătură cu poziția Guvernului român față de evoluția situației din Golf .....p. 114

59. 23 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind constituirea Comitetului Român pentru Adopțiuni (CRA), organizarea și atribuțiile acestuia .....p. 117

60. 26 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile luate pentru asigurarea unei informări rapide și eficiente a Centralei MAE cu problemele de interes.....p. 118

61. 27 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile luate de Centrale MAE pentru sporirea calității serviciilor către cetățenii români aflați în străinătate.....p. 119

62. 30 ianuarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind necesitatea promovării cu prioritate a intereselor naționale în dezvoltarea relațiilor politice, economice, cultural-științifice etc cu țările de reședință .....p. 121

63. 4 februarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind acordarea României a statutului de invitat special de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și admiterea în Programul PHARE .....p. 123

64. 4 februarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind extinderea Programului PHARE la România.....p. 125

65. 4 februarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind interesul pentru includerea României în Programului TOKTEN-PNUD .....p. 126

66. 11 februarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind preocuparea și măsurile întreprinse de Centrala MAE pentru reformarea structurilor și înnoirea personalului.....p. 127

67. 19 februarie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea Direcției de Planificare Politică și atribuțiile acesteia .....p. 128

68. 8 martie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind urgentarea primirii rapoartelor și altor note referitoare la ecoul

Raportului prezentat de Primul-Ministru în Parlamentul țării asupra stadiului reformei și programului guvernamental pe 1991 .....p. 129

69. 13 martie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind instituții guvernamentale și non-guvernamentale financiar-bancare care ar putea participa la procesul de reformare a economiei românești .....p. 131

70.* [*14 martie*] *1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea de informații despre cadrul de organizare și funcționare a aparatului administrativ din țările de reședință.....p.132

71. 18 martie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind vizita oficială a Primului-Ministru Petre Roman în America Latină .....p. 133

72. 20 aprilie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind vizita de stat a Președintelui Republicii Franceze în România .....p. 137

73. 30 aprilie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind interesul Guvernului român de a participa la grupări inter-regionale .....p. 139

74. 30 aprilie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită informații privind organizarea instituției prezidențiale în țările de reședință .....p. 140

75. 30 aprilie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind aprecierea și punctul de vedere ale Guvernului român asupra problemelor securității în Europa Centrală și de Est .....p. 141

76. 3 mai 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea în Centrala MAE a două sinteze referitoare la rolul MAE de coordonare a activității de politică externă în țările de reședință și respectiv nivelul de salarizare al personalului ministerial .....p. 142

77. 3 mai 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind desemnarea lui Teodor Meleșcanu în funcția de Secretar de Stat ...p. 143

78. 4 mai 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României,

privind necesitatea aplicării cu responsabilitate, severitate și fermitate a hotărârilor de guvern în relațiile bilaterale și multilaterale .....p. 143

79. 8 mai 1991, București Telegramă circulară a ministrului Afacerilor Externe și ministrului Comerțului și Turismului, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind acordarea sprijinului necesar acțiunilor de promovare a turismului .....p. 146

80. 13 mai 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile de reglementare a situației familiilor cu copii aflate în misiuni permanente în străinătate .....p. 147

81. ***17 mai 1991, București*** Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind demersurile Centralei MAE de a spori gradul de profesionalism și criteriile deontologice specifice ale activității personalului diplomatic .....p. 149

82. 22 mai 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind candidatura ambasadorului Dan Hăulică, delegatul permanent pe lângă UNESCO, la alegerile pentru Consiliul Executiv al Organizației.....p. 151

83. 31 mai 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită informații asupra legislației privind minoritățile în țările de reședință .....p. 153

84. 28 iunie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Măsurile ce trebuie luate și urmărite cu consecvență pentru continua și substanțiala îmbunătățire a imaginii țării în țările de reședință.....p. 154

85. 31 iulie 1991, București Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind constituirea unui fond de ajutor pentru locuitorii sinistrați în urma inundațiilor din județul Bacău .....p. 156

86. 31 iulie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind rezultatele vizitei sale oficiale în Albania și a convorbirilor avute cu autoritățile iugoslave la Belgrad .....p. 157

87. 31 iulie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind gravele inundații din Moldova și demersurile legate de sprijinul umanitar acordat de guvernele din țările de reședință.....p. 159

88. 11 august 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind propunerile de acțiuni destinate dezvoltării relațiilor bilaterale .....p. 161

89. 16 septembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind urmărirea demersurilor unor foste state socialiste și ale URSS vizând apropierea de „Grupul celor 7" și obținerea de avantaje economice, precum și exprimarea propriului interes de sprijinire a procesului reformator și de trecere la economia de piață .....p. 162

90. 16 octombrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind trimiterea „Buletinului diplomatic" al MAE.....p. 163

91. 17 octombrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită să fie făcute informări la nivelul MAE din țările de reședință în temeiul Raportului prezentat de Teodor Stolojan, Prim-Ministru al Guvernului român, în Parlament cu ocazia investirii acestuia .....p. 164

92. 17 octombrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind numirea senatorului Ionel V. Săndulescu (PNL) în funcția de Secretar de Stat al MAE .....p. 167

93. 18 octombrie 1991, București Telegramă a ministrului Afacerilor Externe și a ministrului Comerțului Exterior și Turismului, către șefii de misiuni diplomatice și misiunile economice ale României, privind vizita delegației Comisiei Comunităților Europene și rezultatele convorbirilor cu Partea română p.167

94. 21 octombrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind elaborarea unei Cărți albe privind drepturile minorităților din România .....p. 170

95. 5 noiembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea telegramelor noului Secretar de Stat I.V. Săndulescu .....p. 172

96. 8 noiembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind unele aspecte principale ale evoluției politice interne ....p. 173

97. 9 noiembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale

României, referitoare la Declarația MAE cu privire la Summit-ul NATO de la Roma .....p. 175

98. 7 noiembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Raportul prezentat de Primul-Ministru Teodor Stolojan în Parlament în legătură cu măsurile ce urmează să fie luate în domeniul economic pentru accelerarea procesului de trecere la economia de piață ...p. 177

99. 26 noiembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind prevederile principale ale noii Constituții a țării .....p. 180

100. 20 noiembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea referendumului național de aprobare a noii Constituții .....p. 186

101. 27 noiembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind conferința de presă susținută de Președintele Ion Iliescu cu referire la unele probleme politice interne și externe.....p. 188

102. *29 noiembrie 1991, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind poziția Guvernului român față de evoluția situației din Timorul de Est .....p. 190

103. *29 noiembrie 1991, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind poziția Guvernului român față de evoluțiile politice din Iugoslavia .....p. 191

104. 2 decembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind difuzarea textului noii Constituții a țării în statele de reședință .....p. 194

105. *2 decembrie 1991, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind vizita oficială a Primului-Ministru al Republicii Elene și rezultatele convorbirilor avute între cele două Părți.....p. 196

106. 4 decembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea Raportului pe anul 1991 și a proiectului Programului orientativ de activitate pe anul 1992 .....p. 198

107. *4 decembrie 1991, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale

României, privind transmiterea regulată a informărilor referitoare la evoluțiile politicii interne și ale economiei țărilor de reședință, precum și atitudinea guvernelor și cercurilor financiar-bancare din SUA și Europa Occidentală față de aceste evoluții .....p. 200

108. 17 decembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la Declarația Guvernului român privind rezultatele Reuniunii la înalt nivel a Statelor CEE de la Maastricht.....p. 202

109. 23 decembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Cuvântarea Președintelui Ion Iliescu la ședința solemnă a Parlamentului cu ocazia comemorării a doi ani de la Revoluția din decembrie 1989 .....p.203

110. 24 decembrie 1991, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care adresează felicitări și urări cu ocazia sărbătorilor de iarnă, precum și mulțumiri pentru activitatea desfășurată în cursul anului 1991 .....p. 204

111. 6 ianuarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind desfășurarea unei reuniuni operative în scopul evaluării situației internaționale și al elaborării strategiei de politică externă în perioada următoare .....p. 205

112. 6 ianuarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind analiza activității de informare operativă și măsurile ce se impun pentru ridicarea calității și a eficienței acesteia în 1992.....p. 206

113. 8 ianuarie 1992, București Telegramă circulară a Ministerului Afacerilor Externe către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind acțiunile preconizate pentru aniversarea a 110 ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu .....p. 210

114. 10 ianuarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind scrisoarea Premierului Teodor Stolojan referitoare la promovarea unei politici externe unitare .....p. 211

115. 20 ianuarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind recunoașterea oficială a independenței Croației și Sloveniei și stabilirea de relații diplomatice cu cele două țări ex-iugoslave .....p. 214.

116. 22 ianuarie 1992, București Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României,

privind candidatura României pentru un loc în Subcomisia ONU pentru lupta împotriva discriminării și protecția minorităților.....p. 215

117. 24 ianuarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind ceremonia de aniversare a Unirii Principatelor Române din 1959 și achiziționarea a două săbii care au aparținut Domnitorului Alexandru Ioan I Cuza, integrate Patrimoniului național .....p. 216

118. 28 ianuarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind principalele prevederi ale noii Legi a administrației publice locale și organizarea alegerile locale din 9 februarie 1992.....p. 218

119. 28 ianuarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită trimiterea de date privind instituțiile guvernamentale și private de asistență, naționale și internaționale, din țările de reședință în vederea colaborării cu instituțiile din țară .....p. 223

120. 12 februarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind desfășurarea alegerilor locale din 9 februarie 1992 .....p. 224

121. 13 februarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind trimiterea unei sinteze referitoare la strategia reformei economice din țară pentru utilizarea ei în contactele cu instituții și organisme economico-financiare din țările de reședință .....p. 226

122. *18 februarie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind reprezentarea oficială a Guvernului și a instituțiilor guvernamentale ale țării în țările de reședință .....p. 227

123. 24 februarie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind înființarea Institutului Român de Studii Internaționale-IRSI .....p. 229

124. *26 februarie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind stadiul negocierilor de aderare a țării la Consiliul Europei .....p. 230

125. *3 martie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea și desfășurarea alegerilor locale.....p. 231

126. *6 martie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Rezoluția adoptată de Comisia ONU pentru Drepturile Omului referitoare la evoluția și stadiul situației în țara noastră.....p. 234

127. *6 martie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind utilizarea aprecierilor formulate de Președintele Ion Iliescu și Premierul Teodor Stolojan referitoare la evoluțiile interne politice și economice din țara noastră .....p. 236

128. *18 martie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind debutul negocierilor de aderare la Comunitatea Economică Europeană .....p. 238

129. *20 martie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind unele evoluții politice interne și discuțiile avute cu organizații sindicale .....p. 240

130. *26 martie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind *Declarația Guvernului român* de condamnare a manifestărilor șovine și antisemite .....p. 242

131. 13 aprilie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind stabilirea de contacte cu instituții de cercetare juridică din străinătate .....p. 244

132. 23 aprilie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind prezența ex-Regelui Mihai I la sărbătorile Paștelui din țară p.245

133. 24 aprilie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la Expunerea Premierului Teodor Stolojan în Parlament cu privire la Strategia Guvernului de înfăptuire a reformei economico-sociale în țara noastră .....p. 246

134. 25 aprilie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind obligativitatea de a urmări și semnala toate referirile la țara noastră din statele de reședință și de a avea mereu o atitudine activă față de manifestările de dezinformare asupra realităților și a eforturilor de democratizare întreprinse de autoritățile române .....p. 247

135. 29 aprilie 1992, București Telegramă circulară a Ministerului Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind vizita particulară efectuată de ex-Regele Mihai I în țară cu ocazia sărbătorilor Paștelui .....p. 249

136. 5 mai 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind corelarea acțiunilor pe plan extern ale MAE cu celelalte ministere și agenții guvernamentale pentru promovarea intereselor țării noastre .....p. 250

137. 6 mai 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită date privind organizarea, coordonarea și acordarea burselor în străinătate .....p. 252

138. 9 iunie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind arborarea în permanență a drapelului de stat al țării la sediile oficiilor .....p. 253

139. *18 iunie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind evoluțiile politice din Cehoslovacia.....p. 254

140. 15 iulie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind marcarea a 130 de ani de la ministerului unic sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza .....p. 255

141. 14 iulie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind aniversarea a 130 de ani de la crearea Ministerului Afacerilor Externe .....p. 256

142. *7 septembrie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea alegerilor prezidențiale în țară.....p. 257

143. *15 septembrie 1992, București* Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile întreprinse pentru desfășurarea campaniei electorale în țară .....p. 258

144. *8 septembrie 1992, București* Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea și desfășurarea campaniei electorale.....p. 259

145. *28 septembrie 1992, București* Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României,

privind modul de desfășurare a alegerilor prezidențiale și parlamentare în țară și în străinătate .....p. 261

146. 12 octombrie 1992, București Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind evoluțiile politice în contextul alegerilor prezidențiale și parlamentare .....p. 263

147. 16 octombrie 1992, București Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind situația politică internă după alegerile generale din țară și necesitatea de a se urmări reacțiile din țările de reședință.....p. 265

148. *19 octombrie 1992, București* Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind condițiile și modul de desfășurare a alegerilor generale în baza datelor și aprecierilor transmise de Curtea Constituțională și Biroul Electoral Central .....p. 268

149. 23 octombrie 1992, București Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind marcarea Zilei Naționale la 1 Decembrie sub semnul normalizării depline a relațiilor externe .....p. 271

150. *27 octombrie 1992, București* Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind evoluția situației politice interne și negocierile privind formarea noului Cabinet .....p. 273

151. 30 octombrie 1992, București Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea Mesajului Președintelui Ion Iliescu adresat Parlamentului și distribuirea acestuia autorităților și instituțiilor media din țările de reședință .....p. 276

DOCUMENTE

Telegramă circulară a lui Romulus Neagu[1], Secretar de Stat al MAE, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind consultările ministrului Afacerilor Externe cu membri ai Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române și ai Partidului Național Țărănesc Creștin-Democrat

Nr. 7/03662 *12 iulie 1990, București*
SECRET. Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

În cadrul procesului de consultări inițiat de MAE cu responsabili ai partidelor, grupărilor politice și altor forțe sociale din România, în vederea ajungerii la un consens pe plan național vizând apărarea și promovarea intereselor fundamentale ale țării noastre, la 10 iulie a.c. D-l ministru Adrian Năstase s-a întâlnit, la Palatul Patriarhal, cu membrii Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române (Patriarhul Teoctist, Mitropoliții Daniel al Moldovei și Bucovinei, Antonie al Ardealului, Nestor al Olteniei, Nicolae al Banatului și episcopul Nifon, secretar al Sfântului Sinod).

A avut loc un schimb de vederi privind evoluțiile vieții internaționale și principalele probleme cu care se confruntă politica externă a României. Membrilor Sinodului le-au fost prezentate punctele de vedere ale guvernului în probleme internaționale actuale, inclusiv relațiile cu Moldova sovietică – față de care Biserica Ortodoxă română manifestă un interes deosebit, precum și preocupările guvernului de întărire a legăturilor cu diaspora românească.

Este de reținut că pentru prima dată în perioada postbelică un ministru de Externe român a făcut o vizită la sediul Patriarhiei.

La 11 iulie, Domnul ministru Adrian Năstase a avut o amplă convorbire, la sediul MAE, cu D-l Ion Rațiu, deputat, fruntaș al Partidului Național Țărănesc – Creștin și Democrat, în care au fost abordate aceleași probleme, de interes major pentru politica externă a României.

Procesul consultărilor interne va continua, urmând să vă ținem la curent cu principalele momente ale acestuia.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

[1] *Romulus Neagu* (1930-2004), diplomat român. Economist, absolvent în domeniul relațiilor internaționale al Universităților din Kiev și New York, a parcurs toate treptele ierarhiei îndeplinind importante misiuni în străinătate (ONU, CSCE); director în MAE (1976-1988). Adjunct al ministrului român al Afacerilor Externe (ian. 1990); Secretar de Stat (iul. 1990-mai 1991); ambasador reprezentant permanent la ONU-Geneva (1991-1996); vicepreședinte al Comisiei de Politică Externă al Camerei Deputaților (1996-2000).

2

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Comisia de anchetă a evenimentelor din 13-15 iunie 1990[2]

Nr. 6/07570 *17 iulie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Oficiu,

Pentru informarea și orientarea Dumneavoastră și a colectivului politico-diplomatic al misiunii, vă transmitem elemente de interes rezultate dintr-un interviu acordat postului de radio București de către președintele Comisiei parlamentare de anchetă asupra evenimentelor din 13-15 iunie 1990, Radu Nicolae (FSN), secretar al Adunării Deputaților.

Comisia de anchetă este constituită din 23 deputați și senatori, reprezentarea în comisie fiind făcută pe principiul proporționalității, respectiv așa cum sunt reprezentate partidele în Parlament. Din comisie fac parte reprezentanți ai Uniunii Democratice a Maghiarilor din România, reprezentanți ai Partidului Național Liberal, ai Partidului Național Țărănesc Creștin și Democrat, ai Partidului Social-Democrat, ai Partidului de Uniune Națională a Românilor din Transilvania și ai Frontului Salvării Naționale. Biroul permanent al Comisiei de anchetă este constituit dintr-un președinte, doi vicepreședinți și doi secretari. Vicepreședinți sunt Sergiu Cunescu, deputat, președintele Partidului Social-Democrat, Solcan Ioan, senator, membru al Frontului Salvării Naționale, și Petru Burcă, reprezentantul Partidului de Uniune Națională a Românilor din Transilvania.

Comisia de anchetă are un grup de sinteză și analiză, constituit din 5 persoane și are 5 sub-comisii, care vor analiza informațiile, datele care vor fi puse la dispoziția Comisiei și, în același timp, vor realiza audierile persoanelor care vor dori să depună mărturie în legătură cu evenimentele din perioada 13-15 [iunie].

---

[2] Asupra evoluției societății românești în contextul dinamicii transformărilor interne și internaționale din epocă, vezi la Constantin Hlihor, *România. Căderea comunismului și nașterea democrației*, Editura Universității București, 2006, passim. Asupra evenimentelor din 13-15 iunie 1990 și a poziției diferitelor partide și grupări politice din România, cu consecințe directe asupra politicii externe și relațiilor externe ale statului român, pe larg, vezi: IRRD, „Caietele Revoluției", nr. 4-5 (29-30)/2010, *Masa rotundă 13-15 iunie 1990*, p. 35-85; Romulus Cristea, *Piața Universității 1990*, ed. a III-a, Editura Foc Filocalia & Karta Graphic, Ploiești, 2008. Cf. Mihnea Berindei, Ariadna Combes, Anne Planche, *13-15 iunie 1990: realitatea unei puteri neocomuniste*, ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2006; Alin Rus, *Mineriadele. Între manipulare politică și solidaritate muncitorească*, Editura Curtea Veche, București, 2007, 640 p.

Munca acestei Comisii este foarte grea; ea trebuie să manifeste deosebită obiectivitate, să-și îndrepte cu foarte mare grijă toate cercetările, toate audierile în așa fel încât adevărul să fie scos la iveală. Membrii Comisiei sunt cu toții conștienți de faptul că informarea opiniei publice, atât din țară, cât și din străinătate, trebuie să se facă cu maximum de obiectivitate. Lumea trebuie să știe exact ce s-a întâmplat în zilele de 13, 14 și 15 [iunie], așa cum s-au petrecut evenimentele. Niciun fel de mistificare a adevărului nu va fi permisă. Întreaga Comisie și-a asumat răspunderea public ca să îndeplinească mandatul primit din partea Parlamentului României pentru stabilirea adevărului, adevăr care are menirea să contribuie la asigurarea unui climat de înțelegere și deplină ordine socială, de care întreaga țară are nevoie în aceste momente. Cercetările, ancheta, investigațiile pe care le va face Comisia sunt deosebit de laborioase, necesitând un timp îndelungat. Nu se poate face, încă, o evaluare decât va fi nevoie pentru a răspunde acestei comenzi sociale, acestei însărcinări primite din partea Parlamentului, dar Comisia dorește să asigure pe toată lumea că își va face în final datoria. În ședințele care au avut loc până în prezent, în cadrul Comisiei s-a putut constata un climat favorabil pentru o colaborare, pentru o bună desfășurare a muncii în această importantă acțiune. S-a degajat convingerea că acest climat este întrucâtva o urmare a climatului care s-a instaurat chiar și în Adunarea Deputaților, în Senat, unde împreună cu toate formațiile politice s-a putut realiza o cooperare fructuoasă. Este un lucru foarte bun și aceasta dă tuturor membrilor Comisiei speranța că în munca pe care o vor desfășura rezultatele vor fi bune.

Răspunzând unei întrebări dacă, în vederea stabilirii cauzelor reale care au determinat producerea evenimentelor de la mijlocul lunii iunie, vor fi solicitate și diverse ministere și instituții să participe la anchetarea faptelor (Ministerul Învățământului, Ministerul Justiției, Ministerul Lucrărilor Publice, Transporturilor și Amenajării Teritoriului) și de ce au fost alese aceste instituții, președintele Comisiei s-a referit la faptul că în presă s-au făcut nenumărate afirmații în legătură cu venirea ilegală a minerilor din Valea Jiului. Va trebui să se investigheze cu deosebită atenție această problemă pentru a fi puse în evidență împrejurările în care acești mineri au venit din Valea Jiului și, ca urmare, vor fi necesare informații de la Ministerul Transporturilor, Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului.

Pe parcursul investigațiilor, de câte ori Comisia va ajunge la concluzia că opinia publică ar trebui informată privind aspecte de un anumit fel, aceste date vor fi puse la dispoziția presei, radiodifuziunii și televiziunii.

În activitatea Dumneavoastră curentă de contacte, vă rugăm să utilizați elementele de mai sus, subliniind seriozitatea și spiritul de responsabilitate în care Comisia parlamentară de anchetă înțelege să-și îndeplinească mandatul,

precum și spiritul democratic în care își desfășoară activitatea, evidențiat, printre altele, și de disponibilitatea deschisă de a prezenta opiniei publice interne și externe concluziile la care va ajunge, precum și alte informații.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

3

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind declarația Președintelui Ion Iliescu referitoare la modalitățile de dialog în problemele de interes național

Nr. 6/07571 *17 iulie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că la 13 iulie 1990, Domnul Ion Iliescu, Președintele României, a făcut o declarație în exclusivitate Radioteleviziunii române, inaugurând o nouă formă de dialog a Președintelui cu țara, în cadrul căruia există dorința de a se da răspunsuri la diferite chestiuni și probleme ridicate de cetățeni.

Pentru informarea și orientarea activității colectivului politico-diplomatic al misiunii, vă transmitem, în sinteză, principalele idei ale declarației din 13 iulie.

La început, se subliniază că am intrat într-o fază nouă a dezvoltării noastre; am depășit etapa de provizorat, s-au organizat instituțiile principale de stat – Parlamentul, Președinția, Guvernul. Trebuie să intrăm într-o etapă mai ordonată, organizată, de abordare a problemelor fundamentale ale transformărilor din societatea noastră, îndeosebi a problemelor de natură economico-socială. De fapt, problematica majoră a acestei etape este înfăptuirea programelor de tranziție în domeniul economiei, reforma fundamentală a economiei, trecerea de la economia rigidă, supercentralizată, spre economia de piață. Este esența și a programului guvernamental, care a fost prezentat în fața țării, în fața Parlamentului, care comportă un ansamblu de măsuri legate, de restructurarea economiei, înlăturarea moștenirii grele pe care o avea mai ales în ceea ce privește structura nerațională a industriei, a unor ramuri fundamentale ale economiei noastre, înlăturarea efectelor metodelor administrative, birocratice, centralizate de conducere, creșterea eficienței pe toate planurile a activității economice, prin promovarea pârghiilor economice în organizarea și conducerea economică.

Toată această perioadă de tranziție nu este ușoară. Ea presupune schimbări radicale de natură organizatorică, de natură economică, de natură managerială, presupune transformarea mentalității oamenilor, promovarea spiritului de inițiativă, a cutezanței, a spiritului novator și mai ales promovarea unui înalt spirit de organizare și de conștiință în procesul muncii, ridicarea eticii muncii. Fără muncă eficientă de înaltă productivitate, de înaltă calitate, nu-i de conceput depășirea greutăților cu care ne confruntăm astăzi, depășirea rămânerii în urmă pe care o avem față de țările civilizate ale lumii.

Rezultatele ultimelor luni, rezultatele lunii iunie, începutul lunii iulie reflectă o stare de lucruri nouă, nesatisfăcătoare. De aceea, Președintele țării s-a adresat pe această cale cetățenilor, colectivelor, ca să realizăm ceea ce ne dorim cu toții, să ieșim din greutățile cu care ne confruntăm, să asigurăm condiții cât mai bune de viață pentru toți cetățenii țării. Trebuie să ne învățăm să fim exigenți și pretențioși cu munca fiecăruia dintre noi. A aștepta de la guvern ca să rezolve toate problemele nu este posibil; guvernul are răspunderile lui, bineînțeles, dar problemele se rezolvă în procesul muncii.

În continuare sunt abordate unele fenomene negative pe care le înregistrăm în viața noastră socială, în relațiile din societatea noastră, și anume apariția și amplificarea unor fenomene de corupție, în raporturile dintre instituțiile de interes public și a funcționarilor acestor instituții și cetățeni, care afectează grav relațiile noastre și creează stări de nemulțumire; situația nesatisfăcătoare în domeniul construcțiilor, îndeosebi al construcțiilor de locuințe.

Președintele României a evidențiat în mod deosebit necesitatea așezării vieții noastre într-un climat mai bun, mai constructiv, prin depășirea stării de încordare, de nesiguranță, de tensiune, de suspiciune, de înveninare a relațiilor dintre oameni, de chemare la violență, la ură, cu fenomene de instabilitate pe care le generează asemenea fenomene și care au efectuat grav relațiile noastre, viața noastră socială. Este momentul să depășim interesele meschine de grup, de partid și să creăm un climat constructiv de înțelegere, de stimă reciprocă pentru a ne apuca de problemele grave cu care se confruntă societatea noastră prin eforturi comune. Aceasta nu înseamnă înlăturarea – pentru că nici nu-i posibil – a diferențelor de opinii, de vederi asupra problemelor dezvoltării noastre sociale, confruntarea deschisă, cinstită a opțiunilor, a părerilor, căutarea și găsirea împreună, tocmai prin confruntarea constructivă a părerilor, a soluțiilor celor mai bune. Este vorba de a depăși starea de încordare și tensiune care împiedică tocmai acest climat de derulare a confruntărilor civilizate. Din păcate, și acum mai sunt unii care, atât în țară, cât și în afara țării, continuă să învenineze climatul de muncă, climatul general din societatea noastră și seamănă neîncredere, cultivă ura, cultivă calomnia, intoleranța. Unii s-au remarcat în mod deosebit în ultima vreme printr-o activitate foarte asiduă de denigrare a țării în afară, pentru că nu este

vorba numai de denigrarea conducerii țării, ci de o activitate cu profund caracter antinațional pentru că ea afectează și prejudiciază interesele generale ale României. Se și văd unele dintre aceste efecte. Sunt și unii prieteni ai noștri care ne tratează cu aceeași neîncredere; din păcate unii care au cochetat cu regimul lui Ceaușescu fără prea multe rețineri acum o fac pe exigenții față de România și față de eforturile pe care noi le facem ca să asigurăm dezvoltarea vieții noastre pe o bază nouă, pe o bază democratică. Ne dau lecții de democrație, în condițiile în care toată lumea vede ce eforturi facem ca să promovăm o veritabilă viață democratică în această țară. Trebuie să spunem că noi, în România, ne dezvoltăm pe cale democratică nu de dragul dorințelor altora, ci o facem pentru că aceasta este necesitatea vitală a dezvoltării societății românești, pentru că aceasta este o opțiune pe care a exprimat-o poporul nostru. Așa că nu de lecții și de condiționări avem nevoie, ci de înțelegere, de atitudine deschisă, de respect și stimă pentru eforturile acestui popor care s-a descătușat dintr-un regim intolerant, despotic și care își croiește cu dificultate o viață nouă. Cei care stimează acest popor ar trebui să manifeste mai mult respect, mai multă considerație și mai multă înțelegere față de el. Noi am fost și rămânem deschiși și vrem să promovăm o politică deschisă către toate țările, atât în Europa, cât și în lume, în general și vom face eforturi pentru a asigura o dezvoltare și diversificare a colaborării noastre internaționale cu toate țările. Sperăm să găsim înțelegere și mințile lucide să manifeste mai multă înțelegere față de aceste eforturi pe care le facem.

Perioada scurtă de când Parlamentul și-a început activitatea este un exemplu pozitiv asupra posibilității unei conlucrări, a unui dialog permanent și a unei confruntări cinstite, loiale, între majoritatea parlamentară și celelalte forțe reprezentate în cele două Camere, între guvern și opoziție. Modul în care s-au derulat până acum lucrările Parlamentului demonstrează posibilitatea reală a unei asemenea conviețuiri, a promovării unei veritabile democrații parlamentare. Noi considerăm că toate forțele politice și sociale, toate forțele constructive dornice să vadă depășite dificultățile prin care trece țara astăzi și să promoveze interesele fundamentale ale României, ale poporului nostru, vor găsi căile necesare pentru a crea climatul necesar de conlucrare pe toate planurile, pentru rezolvarea problemelor economice, sociale, ale vieții spirituale, ale vieții politice, pentru un climat civilizat, constructiv de confruntare loială în interesul țării. În acest sens vedem rolul constructiv al opoziției politice, al opoziției parlamentare, pentru ca printr-o critică constructivă, loială perpetuă, să [se] constituie și un factor de corectare a activității parlamentare, a puterii politice și să concure la găsirea soluțiilor celor mai bune pentru rezolvarea problemelor. Președintele României a făcut un apel la toți cei care își văd locul potrivit în această rezolvare constructivă a problemelor țării noastre să acționeze în această direcție. Președintele, desprinzându-se de orice fel de adeziune la vreo formațiune politică, se consideră

responsabil în fața țării în mod egal și este decis să ajute cu tot ceea ce ține de instituția prezidențială, să facă eforturi și să contribuie la crearea acestui climat deschis și la o atitudine receptivă față de toți factorii politici și sociali care pot coopera la promovarea spiritului de înțelegere, de coeziune, de conlucrare în interesul întregii țări. În acest sens, Domnul Ion Iliescu a făcut un apel la sprijinul tuturor cetățenilor și al tuturor forțelor organizate ca să creăm acel liant necesar promovării intereselor naționale.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

4

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind rezultatele primului sondaj de opinie după alegerile din 20 mai

Nr. 6/07700 *20 iulie 1990, București*
SECRET. Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că Institutul Român pentru Sondarea Opiniei Publice a realizat un nou sondaj referitor la probleme politice și sociale curente – primul după alegerile din 20 mai a.c. – pe un eșantion național de 3 800 persoane, reprezentativ pentru întreaga populație a țării în vârstă de peste 17 ani. Rezultatele sondajului au fost date publicității.

Concluzia generală a acestui sondaj este că, la aproape două luni de la alegeri, crizele și tensiunile acute prin care a trecut societatea românească nu au produs o ruptură internă, opțiunile politice ale populației nu s-au modificat, iar oamenii s-au deprins să exprime atât propriile lor interese, cât și opinii despre întrebările de interes general. Prezentăm mai jos, pentru informarea și orientarea Dumneavoastră, principalele rezultate ale sondajului.

1. **Cu privire la evenimentele din 13-15 iunie**

Evenimentele din 13-15 iunie au născut controverse aprinse și numeroase luări de poziție individuale sau colective în țară. Sondajul reflectă părerea populației din România despre aceste evenimente, reflectate prin gradul în care cetățenii abordați aprobă sau dezaprobă:

	Aprobă	**Dezaprobă**
	%	%
1. Ocuparea Pieței Universității timp de două luni	16	84
2. Evacuarea ocupanților Pieței Universității de către poliție în dimineața zilei de 13 iunie	76	24
3. Atacarea instituțiilor publice (TV, etc.) în ziua de 13 iunie	3	97
4. Apelul adresat populației de a veni în sprijinul autorităților	67	33
5. Venirea minerilor	55	45
6. Ceea ce s-a întâmplat în zilele de 14 și 15 iunie	27	73
7. Felul în care televiziunea a informat despre evenimentele din 13-15 iunie	63	37
8. Reacția negativă din unele țări	25	75

2. La întrebarea: **Ce așteaptă populația de la partidele politice?**

Peste 70 la sută din persoanele intervievate au răspuns că cele mai importante așteptări dintr-o listă de responsabilități incluse în chestionar sunt următoarele:

a) Să asigure liniștea în țară
b) Să colaboreze cinstit unele cu altele
c) Să găsească soluții pentru economie

Despre FSN, ca partid de guvernământ, se consideră că ar trebui, în primul rând:

a) să vegheze asupra respectării legilor de către toți.
b) să elaboreze programe concrete.
c) să contribuie la afirmarea adevărului.
d) să garanteze libertatea cuvântului pentru toți.

Opoziției îi revine, după părerea celor intervievați, obligația primordială:

a) de a veghea asupra respectării legilor de către toți.
b) de a contribui la afirmarea adevărului.
c) de a folosi mijloace pașnice în lupta politică.
d) de a elabora programe concrete.

3. **Urgențe sociale**

Sondajul configurează pentru prima oară imaginea pe care populația și-o face, în prezent, despre gradul de urgență cu care guvernul ar trebui să soluționeze diferite probleme de viață. În opinia generală, ordinea urgențelor sociale este următoarea: alimentația, asigurarea liniștii publice, asigurarea locurilor de muncă, promovarea oamenilor competenți, perfecționarea

democrației, salarizarea, combaterea infracțiunilor, asistența medicală, poluarea mediului, problema locuințelor, asistența socială, transportul, petrecerea timpului liber, turismul.

4. **Opțiuni politice**

Raportul dintre popularitatea diferitelor forțe politice nu s-a schimbat față de cel rezultat din alegeri. FSN se bucură în continuare de simpatia a 65% din populație, partidele de opoziție 23%, iar 12% nu simpatizează cu nici un partid.

La întrebarea: „*Aveți încredere în Președintele Ion Iliescu*?" 79 la sută s-au pronunțat favorabil, iar 21 la sută nu. La aceeași întrebare despre Premierul Petre Roman, 82 la sută au răspuns da, iar 18 la sută nu.

5. **De ce au votat oamenii așa cum au votat**:

Sondajul a constatat că, indiferent de natura votului, factorii care au contribuit cel mai mult la formarea opțiunii au fost, în ordine: convingerea că partidul respectiv „va apăra democrația", că are „conducători foarte buni la vârf" și „cunoaște foarte bine problemele țării". Cel mai puțin a contat în decizia electorală că „partidul va fi simpatizat în străinătate", că „este totul rupt de comunism" și că „își va atrage simpatia crescândă a populației".

Vă recomandăm să folosiți activ elementele de mai sus în contactele curente pe care le aveți în cercurile politico-diplomatice și de presă din țara de reședință, atunci când prezentați evoluția situației politice și sociale din țară după alegeri. Evidențiați impactul real asupra populației al evenimentelor din 13-15 iunie a.c., cu mult mai ponderat și echilibrat, spre deosebire de unele ecouri avute în cercuri restrânse în țară și, îndeosebi, în străinătate, dominate de factori și interese politice care au supralicitat o situație emoțională. Sunt semnificative, în acest sens, dezaprobarea de către populație a ocupării Pieței Universității (84%) și a atacării instituțiilor publice în ziua de 13 iunie (97%), ca și dezacordul cu ceea ce s-a întâmplat în zilele de 14 și 15 iunie (73%).

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

5

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind activitatea Parlamentului pe plan extern

Nr. 10/01835 *28 iulie 1990, București*
SECRET. Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

La 27 iulie a.c. a avut loc reuniunea comună a Senatului și Adunării Deputaților consacrată activității Parlamentului României pe plan extern, având următoarea ordine de zi:

– Constituirea Grupului român al Uniunii Interparlamentare; adoptarea statutului și organelor sale de conducere, respectiv președintele, Comitetul Director și Biroul Executiv;

– Crearea de grupuri parlamentare de prietenie cu grupuri similare celor constituite în cadrul altor parlamentare;

– Promovarea relațiilor de colaborare ale Parlamentului României cu organisme parlamentare pe plan european. Trecerea la acțiuni concrete în direcția amplificării relațiilor cu Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei. Inițierea de contacte cu Parlamentul European, Adunarea Parlamentară a Uniunii Europei Occidentale, Adunarea Parlamentară a NATO.

1. În cuvântarea rostită înainte de începerea dezbaterilor, senatorul Corneliu Mănescu, președintele Comisiei parlamentare de Politică Externă, a evidențiat că revine Parlamentului nobila sarcină de a face ca România, prin Constituția și legile țării să-și regăsească personalitatea ca națiune, iar toți românii împlinirea spirituală. Astfel, alături și împreună cu celelalte instituții – Președinția, Guvernul și Ministerul Afacerilor Externe – Parlamentul să prezinte România și valorile ei celorlalte popoare și să stabilească cu toate relații firești. Parlamentului îi revine revederea principiilor și coordonatelor politicii externe a statului nostru, stabilirea liniilor directoare ale acestei politici și indicarea pe cât posibil a mijloacelor de înfăptuire ale acestora.

Printre aspectele esențiale ale orientării politicii externe românești pentru viitor a menționat următoarele:

– Poziția țării noastre va trebui stabilită diferențiat față de fiecare țară în parte, nu ca până nu de mult, în funcție de sistemele țărilor și pe grupe de țări;

– Situația românilor de peste hotare trebuie să aibă o deosebită importanță în politica externă; în relațiile dintre state trebuie să se dea atenția cuvenită cetățeanului, omului;

– Relațiile cu statele lumii și cu organismele internaționale să capete limpezimea absolut necesară.

Pentru atingerea acestor obiective, să se caute mijloacele cele mai bune, să se acorde atenția cuvenită pregătirii și promovării unor diplomați competenți.

Modul în care România își va regăsi prietenii, alianțele să se facă prin revederea a tot ceea ce au creat de valoare pentru lume înaintașii noștri și în perspectiva viitorului.

A evidențiat, totodată, faptul că, pentru îndeplinirea acestor trăsături esențiale ale politicii noastre externe, pe plan intern este vitală adâncirea instaurării unei societăți democratice, ca o garanție a realizării depline a drepturilor omului fără nici o discriminare, rezervă sau îngrădire și acest fapt să fie cunoscut adecvat întregii lumi.

A subliniat, de asemenea, necesitatea unor măsuri concrete ce trebuie întreprinse în vederea participării României la diferite organisme internaționale. O aceeași importanță trebuie să se acorde ratificării sau aderării la unele tratate internaționale cu un caracter deosebit, cum ar fi *Convenția europeană a drepturilor omului*. În această perspectivă, este necesar să reluăm de pe pozițiile noilor noastre înfăptuiri, legăturile cu organismele interparlamentare, să reconstituim Grupul român al Uniunii Interparlamentare, să stabilim relații de colaborare efectivă cu Parlamentele celorlalte state, să ne implicăm direct în activitatea desfășurată pe plan european în procesul securității pe continent.

2. Parlamentul României a aprobat cu unanimitate de voturi constituirea **Grupului român al Uniunii Interparlamentare**, din care fac parte toți senatorii și deputații, a fost adoptat statutul acestuia. Președinte al Grupului a fost ales senatorul Viorel Faur[3] (propus din partea grupului parlamentar al FSN) cu 300 voturi pentru, 32 contra și 23 abțineri, având contracandidat pe Ion Rațiu (propus de grupul parlamentar PNȚ-CD).

A fost ales Comitetul Director format din 10 senatori și 15 deputați. Ca vicepreședinți ai Biroului Executiv au fost aleși prof. N.S. Dumitru (deputat FSN) și prof. Emil Tokacs (senator PNL), iar secretari: Liviu Mureșan (deputat FSN) și Borbély Ernő (senator UDMR).

Într-o scurtă alocuțiune, Viorel Faur, președintele Grupului român al Uniunii Interparlamentare, a arătat că Grupul dorește să aducă o contribuție reală la modificarea în bine a imaginii României în lume, apreciind, totodată, că noul Comitet Director se dovedește nu numai un exponent al politicii externe a României, ci și un colaborator la acțiunile de îndreptare a lumii noastre de azi.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

---

[3] *Viorel Faur* (n. 3 mart. 1941), istoric; senator FSN de Bihor (1990-1992); profesor universitar la Universitatea din Oradea.

6

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind marcarea celor 50 de ani de la Diktatul de la Viena în țările de reședință

Nr. 6/08082 *31 iulie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

După cum cunoașteți, la 30 august a.c. se împlinesc 50 de ani de la semnarea Dictatului de la Viena prin care Germania lui Hitler și Italia lui Mussolini au obligat România să cedeze în favoarea Ungariei lui Horthy 42 243 km² din suprafața țării (Transilvania de Nord), cu 2 607 007 locuitori, în marea lor majoritate români. Izolată pe plan internațional, după căderea Franței și înfrângerea Angliei [Marii Britanii] pe continent, după distrugerea întregului sistem de alianțe de după Primul Război Mondial, România a fost supusă unor mari presiuni. Joachim von Ribbentrop și Galeazzo Ciano, miniștri de Externe ai statelor fasciste Germania și Italia, l-au pus pe Mihail Manoilescu, ministrul român de Externe de atunci, în fața alternativei: ori comunicarea acceptării arbitrajului până la 30 august, ori atacarea României și sfârșitul ei ca stat. În această a doua situație, România ar fi avut soarta Cehoslovaciei, Poloniei, Belgiei, Franței, cu atât mai mult cu cât pe Prut o armată sovietică de peste 1 milion de soldați aștepta să intervină. Conducătorii României de atunci, după lungi și zbuciumate dezbateri, au fost nevoiți să cedeze, cu gândul la menținerea ființei de stat, în jurul căreia, odată cu schimbarea împrejurărilor internaționale, urma să se refacă unitatea țării.

Ocuparea nordului Transilvaniei de către Ungaria horthystă s-a alăturat celorlalte rapturi teritoriale care au afectat grav statul nostru român în 1940.

Dictatul de la Viena a produs o adevărată dramă națională: convoaie de refugiați pe toate drumurile, o adâncă criză morală, derută în rândurile guvernanților (în aceste împrejurări a abdicat Carol al II-lea); au avut loc mari manifestații populare de împotrivire la cedarea de teritorii românești la Cluj, Brașov, București, Timișoara, Arad, Sibiu, Alba Iulia, Oradea, Dej, Bistrița-Năsăud, Sighișoara, Sebeș, de fapt pretutindeni. Sub ocupație horthystă (septembrie 1940-octombrie 1944), românii din Ardealul de Nord au cunoscut mari și tragice suferințe: confiscarea averilor, interzicerea limbii române, închiderea sau incendierea școlilor și bisericilor, arestări, maltratări, crime în masă (la Vișeu, Almașul Mare, Mediaș, Sătmărel, Hida, Gherla, Camăr, Păușa, Șimleul Silvaniei, Huedin și altele). Nenumărate sunt locurile unde românii au fost batjocoriți sau omorâți. La Trăznea, trupele maghiare au omorât 68

de români, la Ip – 156, în chinuri groaznice. Între septembrie 1940-septembrie 1942 au fost asasinați 991 de români. Calvarul a continuat până în octombrie 1944, când trupele române, înaintând alături de trupele sovietice, au eliberat Ardealul de Nord.

În legătură cu evenimentul de acum 50 de ani, veți primi, în timp util, din partea Direcției Culturale din MAE, materiale înfățișând punctele de vedere mai noi ale istoriografiei române, pentru a fi difuzate cercurilor politico-diplomatice, mijloacelor de informare din țara de reședință, principalelor instituții politice (Parlament, Ministerul de Externe, partidelor politice), tuturor persoanelor interesate cu care întrețineți relații, unui număr cât mai mare de români cu domiciliul în țara dumneavoastră de reședință, îndeosebi vârfurilor emigrației, indiferent de orientarea politică actuală.

Vă recomandăm să fie invitate redacțiile unor ziare și reviste de specialitate, cercuri universitare, asociații științifice pentru eventuale publicări de materiale, care să evoce evenimentul de acum 50 de ani. Orice astfel de materiale apărute să fie trimise și în țară, odată cu alte publicații referitoare la istoria noastră sau în care se fac referiri la ea.

Vă recomandăm, de asemenea, ca acolo unde este posibil să se organizeze, în preajma lui 30 august, întâlniri cu ziariști, oameni de cultură sau oameni politici, în care prezentând evoluția situației din țara noastră, să faceți referiri la momentul 30 august 1940. Totodată, încurajați organizarea unor asemenea manifestări de către societăți sau alte organizații politice și cultural-istorice din țara de reședință, precum și de către cercuri ale emigrației române cu care ambasada întreține relații mai apropiate, punându-le la dispoziție, la cerere, materiale documentare primite recent din țară pe această temă.

În contactele curente pe care dumneavoastră sau colaboratorii dumneavoastră le veți avea în perioada următoare, faceți referiri – în funcție de împrejurări – la condițiile în care a fost impus țării Dictatul de la Viena și la consecințele nefaste ale acestuia nu numai asupra populației române din teritoriul vremelnic ocupat, ci și asupra minorității evreiești de-aici care a fost practic exterminată.

În discuțiile dumneavoastră, evidențiați că, chiar și în condițiile politice și economice-sociale ale actualei perioade, când preocupările prioritare sunt axate pe transformările profund democratice ale societății românești, sentimentul istoriei poporului român, al tradițiilor sale naționale se manifestă cu mare pregnanță. O semnificație deosebită în acest sens o prezintă adoptarea în unanimitate, de către ambele Camere ale Parlamentului României, a legii privind proclamarea zilei de 1 Decembrie – data desăvârșirii procesului de unitate națională a țării noastre. Subliniați că această hotărâre a fost primită cu multă satisfacție de toate forțele politice din țară, inclusiv de opoziția parlamentară și neparlamentară. În același context, se înscrie și marcarea simbolică în Senatul României a împlinirii a 390 de ani de la realizarea primei uniri de către Mihai Viteazul.

Rugăm informați Centrala despre acțiunile pe care le întreprindeți, reacțiile și eventualele luări de poziții semnificative.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

7

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice române de la Washington și New York, privind primirea ambasadorului SUA de către Președintele României și evoluția relațiilor bilaterale

Nr. 5/2840 *31 iulie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Ambasador,

Pentru informarea Dv., vă comunicăm următoarele:

I. La 23 iulie a.c., Președintele României, Domnul Ion Iliescu, l-a primit pe Alan Green Jr[4], ambasador SUA la București, cu care s-a întreținut timp de aproape două ore.

La început, ambasadorul Green a făcut unele aprecieri cu caracter introductiv conținând poziția Administrației SUA față de țara noastă și relațiile bilaterale:

– SUA nu au nici un interes în izolarea României sau în înghețarea relațiilor bilaterale;

– SUA nu ridică nici o amenințare strategică pentru România și nici nu urmăresc să se mestece în problemele ei;

– singurul interes al părții americane este de a sprijini poporul român în realizarea unei democrații autentice,

– SUA doresc să vadă România ocupându-și locul într-o Europă unită și liberă, ca o țară democratică, în deplină concordanță cu obligațiile pe care ea și le-a asumat în mod liber în cadrul procesului CSCE.

În continuare, ambasadorul american a prezentat, pe baza unui punctaj de cca. 8 pagini dactilografiate, lăsat la terminarea întrevederii, următoarele probleme sintetizate, considerate ca un inventar de măsuri ce pot fi luate de cele două Părți pentru a reconstrui relațiile bilaterale și a privi în viitor:

---

[4] *Alan A. Green Jr.* (1925-2001), lider politic republican din Oregon, prieten apropiat al Președintelui George Bush Sr; ambasador extraordinar și plenipotențiar la București (7 dec. 1989-11 ian. 1992).

1. **Asistența în domeniul umanitar**: Vizează nevoile presante ale poporului român, context în care Congresul a alocat 4 milioane dolari pentru asistența copiilor handicapați din România. Asistență similară a fost și va fi acordată și de către sectorul particular. S-ar putea acorda sprijin și prin intermediul voluntarilor „American Peace Corps”[5].

A fost reafirmat angajamentul SUA față de livrarea ajutorului alimentar, însă se consideră o serie de rămâneri în urmă la descărcare, ce pot afecta continuarea programului.

2. **Relațiile economice**: SUA doresc stabilirea unor relații economice și tehnice durabile și reciproc avantajoase cu România. Prelungirea Acordului comercial oferă cadrul pentru reinstaurarea clauzei și extinderea relațiilor economice în viitor. Există, de asemenea, perspectiva livrării combustibilului nuclear.

A fost exprimată satisfacția pentru intensificarea discuțiilor cu firma „Boeing” în legătură cu vânzarea unor avioane către TAROM.

3. **Alte posibilități de cooperare**: Ambasadorul Green ar putea explora, cu prietenii săi din sectorul privat, posibilitatea de a acorda asistență în organizarea Președinției române.

De asemenea, el a stabilit deja contacte cu Universitatea Stanford în legătură cu pregătirea de diplomați români.

A fost exprimată dorința intensificării contactelor pe linie militară, context în care vizita navelor militare americane ar putea avea loc în august sau septembrie a.c.

4. **Progrese în direcția democrației**: A fost reiterată poziția cunoscută a părții americane privind necesitatea ca guvernul român să-și demonstreze angajamentul față de construirea democrației atât prin vorbe, cât și în fapte. S-a arătat importanța analizei și dezbaterii publice a proiectului noii Constituții și s-a apreciat ca o dezvoltare deosebit de pozitivă începerea dialogului dintre Președintele țării și lideri ai studenților.

5. **Urmările evenimentelor din 13-15 iunie**: Ambasadorul american a exprimat punctele de vedere cunoscute privind standardele internaționale, care ar trebui respectate în legătură cu anchetarea și judecarea celor arestați și a menționat necesitatea ca [sic!] Comisia parlamentară de anchetă să desfășoare o activitate publică și să elaboreze un document final global, deschis și echilibrat.

6. **Mijloacele de informare independente**: A fost prezentată preocuparea cunoscută față de ziarul „România Liberă” și s-a arătat că SUA sunt pregătire să trimită o delegație de experți, în septembrie a.c., pentru a discuta probleme ale televiziunii și, în general, ale telecomunicațiilor.

---

[5] Fondat în 1961 de Administrația John F. Kennedy, acest program de voluntariat al Guvernului SUA, oficial destinat „promovării păcii și prieteniei internaționale”, are ca obiective declarate: furnizarea de asistență tehnică pentru dezvoltarea economico-socială în țările interesate (în total cca. 140), sprijinirea persoanelor din afara Statelor Unite pentru a înțelege cultura americană și a americanilor pentru a cunoaște și înțelege cultura altor țări.

II. În timpul discuțiilor nu s-a întocmit o stenogramă, luându-se numai unele notițe pe care vi le transmitem integral[6].

Audiența solicitată de ambasadorul american la București vrea să marcheze începutul îmbunătățirii raporturilor româno-americane.

Semnele concrete ar fi cele privind problemele din cadrul asistenței în domeniul umanitar și al relațiilor economice.

În ce privește firma „Boeing", li s-a arătat că am fi interesați într-o colaborare care să asigure utilizarea capacității industriei aviatice române și nu doar simple achiziții.

Referitor la asistența pentru organizarea Președinției, Partea română dorește să trimită 1-2 oameni pentru documentare la fața locului.

Referitor la pregătirea de cadre, s-a exprimat interesul prioritar în pregătirea unor specialiști în materie de management.

Se acceptă ideea unor discuții cu specialiștii americani în materie de comunicații.

Deși au fost și unele momente mai tensionate (legate de „lecțiile de democrație" din finalul materialului ambasadorului american), întâlnirea a fost apreciată de ambele părți drept „*businesslike and constructive*".

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

8

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind problemele principale abordate de Președintele Ion Iliescu în interviul acordat directorului ziarului „Universul"

Nr. 6/0819 *2 august 1990, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă transmitem principalele probleme abordate de Domnul Ion Iliescu, Președintele României, în interviul acordat ziaristului Aristide Buhoiu[7], directorul ziarului de limbă română „Universul", care apare în SUA, la Los Angeles. Răspunzând unei întrebări puse

[6] Nu se publică.

[7] *Aristide Buhoiu* (1938-2006), ziarist și realizator de televiziune român. Emigrat în SUA (1984), editor al publicației săptămânale „Universul" din SUA (1985-2005).

de pe poziția imigranților și a refugiaților politici români din străinătate, cu privire la poziția Domnului Ion Iliescu față de doctrina comunistă, Președintele României a arătat printre altele:

„Noi, nu numai declarativ, ci, în fapte, am realizat o ruptură radicală cu practica totalitară și cu ideologia comunistă. Aș putea spune că însăși experiența dezvoltării sociale din ultimele decenii a impus și ne-a condus la o atare atitudine față de sistemul anterior [...] *Nu cred că mai este posibil nici reformarea comunistă, bazată pe credința într-un «comunism de tip umanist», cum îi spuneți dvs. sau «comunism cu fața umană», după formula încetățenită. În ce mă privește, disocierea este categorică, iar începutul ei se plasează încă în 1971, când – datorită și experiențelor cunoscute, conflictului deschis cu regimul totalitar – mi s-a relevat eșecul comunismului ca ideologie* [...] *Nu am urmărit și nu pot urmări, cum mă acuză unii «binevoitori», crearea unui «neocomunism» în România.*

Ceea ce dorim noi cu adevărat – mă refer la autoritățile legitimate prin alegerile de la 20 mai – este să scoatem țara din profunda criză în care se află, să o orientăm ferm pe calea progresului, a democrației. Dar dacă, în legătură cu aceasta, se poate vorbi de o ideologie, atunci ideologia noastră este una a «realismului politic». Pornim, cu alte cuvinte, nu de la modele abstracte, prefabricate, falimentare, ci de la realitățile și problemele complexe ale țării, în strânsă legătură cu tendințele dezvoltării contemporane, căutând să ținem seama de el și să le valorificăm cât mai bine...”

Aristide Buhoiu a reamintit că meseria de ziarist l-a adus de multe ori în contact, în trecut, cu Domnul Ion Iliescu, atât ca ministru al Tineretului, apoi ca secretar la Timișoara și Iași. În 1983, când a fost înlăturat de la Televiziune, ziaristul și-a amintit că l-a întâlnit întâmplător, în Piața Rosetti. Atunci, Domnul Ion Iliescu a folosit cu înverșunare expresia „Clanul Ceaușescu e vinovat de multe, dar nu numai el”. Întrebat dacă nu s-a temut că asemenea aprecieri puteau să ajungă la urechile lui Ceaușescu, Domnul Ion Iliescu a răspuns:

„Dacă am fost, într-un fel, ca și dv., ca și majoritatea celorlalți români, un prizonier al regimului totalitar, am căutat, pe cât mi-a stat în putință, să nu fiu niciodată și un prizonier pe plan intim, afectiv, moral și politic. De aceea, începând cu «disocierea» de care vorbeam, produsă încă din 1971, mi-am afirmat totdeauna convingerile și opțiunile. Nu, nu m-am temut că asemenea aprecieri ar fi putut ajunge la urechile lui Ceaușescu. Și, în fond, de ce m-aș fi temut? Nu era cunoscută poziția mea încă din 1971, când am fost acuzat, între altele, că am orientat tineretul pe o linie «intelectualistă»?

Astăzi, după marea pildă de eroism dată în decembrie, sunt sigur că tineretul va contribui din plin, alături de celelalte categorii sociale și de vârstă, la progresul economic real al țării, la intrarea ei demnă în secolul și mileniul viitor!”

Răspunzând unei întrebări referitoare la relațiile mai vechi cu Gorbaciov, Președintele Ion Iliescu a spus:

„Pe Gorbaciov l-am întâlnit pentru prima dată abia în luna iunie a.c., cu ocazia ultimei reuniuni la nivel înalt a Tratatului de la Varșovia. În rest, nu a fost vorba decât despre fabulări fără temei. Zvonurile despre studenția noastră comună au ajuns și la urechea mea încă în vremea când eram foarte atent supravegheat (mai e nevoie să spun de cine?). Nu pot spune cine anume le difuza și de ce".

Răspunzând unei întrebări privind „conurile de umbră" ale Revoluției române, Președintele a menționat, printre altele, cu privire la teroriștii care au acționat în decembrie 1989:

„Problema teroriștilor continuă, într-adevăr, să rămână foarte obscură, dar, desigur, nu din rea-credință sau din alte motive; ci pentru că nu dispunem încă de informațiile care să ne permită să o elucidăm. Și eu aș vrea să știu, de pildă, cine a tras, când, în primele zile ale Revoluției, noi ne aflam la Televiziune [...] *Existența teroriștilor, a persoanelor numite ca atare, n-a fost o invenție, o născocire. De regulă, ei sunt identificați cu oameni ai Securității. Probabil că au fost și din oamenii Securității, poate că nu numai. Chiar această formulare ipotetică arată că nici acum nu suntem în stare să putem spune cine au fost aceștia...*

Sunt unii care sunt arestați cu asemenea acuzații, unii chiar au format obiectul unor procese, alții se află în cercetare. Procuratura are pe rol peste 1 200 dosare referitoare la evenimentele din decembrie...

Din păcate, mulți dintre cei care ridică asemenea probleme – încă obscure, e adevărat – nu înțeleg sau nu vor să înțeleagă situația în care ne aflam noi în acele zile și fac diferite speculații în scopul discreditării conducerii politice actuale. Au apărut persoane care n-au avut nimic de-a face cu evenimentele dramatice de atunci, care n-au riscat nimic în acele zile și care au mers până acolo încât și-au arogat roluri de procurori, punând nu numai întrebări, dar contestând chiar loialitatea și buna credință a celor care s-au aflat în miezul luptelor și și-au riscat chiar viața. De ce, vă întreb, am fi interesați să învăluim în secret unele fapte? Până la urmă, cei mai interesați în a dezvălui întregul adevăr sunt chiar cei care au fost implicați nemijlocit în evenimente. Sunt situații mult mai simple, de asasinate politice – ca acela al lui Olof Palme[8]*, spre exemplu – și care nici după ani nu pot fi elucidate*".

În legătură cu afirmațiile potrivit cărora sovieticii erau dispuși, la cerere, să intervină militar în România, și dacă a existat o asemenea cerere adresată Moscovei, Domnul Iliescu a spus:

„Noi nu am adresat o asemenea cerere, și la rândul ei conducerea sovietică a declarat oficial poziția sa de principiu față de orice fel de intervenție militară. La un moment dat – când situația părea foarte dificilă – s-a pus problema eventualei solicitări a unui sprijin logistic. Exista și o ofertă franceză în acest sens. S-a considerat, însă, că dispunem de mijloacele necesare pentru a face față situației".

---

[8] Referire la asasinarea Premierului suedez Olof Palme în noaptea de 28 febr. 1986, la Stockholm. Vezi la Jan Bondeson, *Blood in the snow: The killing of Olof Palme*, Cornell University Press, 2005.

Privitor la posibilitatea ca fostul Rege Mihai să vină în România la o întâlnire cu foștii colegi de liceu care își susțineau bacalaureatul în clasa specială din anul 1940, Președintele României a precizat:

„Nu cred că există vreun impediment pentru organizarea reuniunii la care vă referiți și pentru participarea fostului Rege Mihai la ea. De altfel, noi am arătat totdeauna că fostul Suveran poate veni oricând în țară ca persoană particulară. Controversa în legătură cu vizita proiectată în primăvară s-a născut din motivele cunoscute și care făceau ca voiajul să aibă un pronunțat caracter politic. Crearea noului nostru cadru constituțional și instituțional ne va scuti, sperăm, pe viitor de asemenea împrejurări, pe care nu le putem evalua totdeauna la dimensiunile lor exacte. Oricum, o eventuală vizită a fostului Rege Mihai, cu scopul menționat de dv. este posibilă".

Întrebat în legătură cu manifestațiile din Piața Universității și evenimentele din 13-15 iunie a.c. care au urmat, Domnul Ion Iliescu a reluat pe larg aprecierile și considerentele pe care le-a prezentat în ultimele interviuri pe aceste teme.

La întrebarea „ce credeți despre o asemenea lozincă: «noi nu gândim, noi muncim»" Domnul Ion Iliescu a spus:

„Lozinca la care vă referiți a fost pusă în circulație de cei interesați să creeze tot felul de falii și diviziuni artificiale în societatea noastră, să instige unele categorii ale populației împotriva altora. Dorința mea foarte clară – conformă, de altfel, prevederilor legii electorale – este de a fi un factor de mediere și de echilibru între toate forțele politice și sociale implicate în renașterea țării. Cred că, dincolo de orientările politice, foarte diverse, de deosebirile de programe și opțiuni, ceea ce este foarte firesc, există o serie de obiective și cerințe majore, ținând de interesul național, care ar trebui să constituie platforma de acțiune comună a tuturor celor interesați în progresul societății românești. Mă refer la înseși transformările fundamentale pe care trebuie să le cunoască țara, în domeniile vieții politice, economice și sociale. În acest sens, rolul întregii intelectualități – legată de procesele de dezvoltare economico-socială, de promovare a managementului modern de industrie, în agricultură, în viața socială, la micro și la macroscară, de procesele de dezvoltare a democrației, a societății civile, de îmbogățire a vieții spirituale și promovare a valorilor umaniste, ca valori perene, fundamentale – este foarte amplu. Iar eu l-am relevat nu o dată.

În acest context, consider că există suficiente punți de legătură pentru un dialog amplu, constructiv, între putere și intelectualitatea românească, respectând, desigur, diferențierile de opinii și opțiuni!"

Întrebat în legătură cu poziția unora din disidenții de ieri, intelectuali sau gazetari străluciți, care nu susțin ideea de ajutorare economiei a României din străinătate, Domnul Ion Iliescu a arătat:

„Este o trăsătură profund negativă a actualului moment politic românesc faptul că, așa cum spuneți, unii dintre disidenții de ieri, intelectuali sau gazetari cunoscuți, nu

susțin ideea ajutorării economice a României în străinătate. Din păcate, aceasta contribuie la amplificarea unor frecvente neînțelegeri față de situația grea și complexă în care ne aflăm, după ieșirea din regimul totalitar. Cred că asemenea demersuri inadecvate se subsumează crizei psihologice și morale a societății românești actuale, unor fenomene de teamă, de suspiciune neîntemeiată. Sperăm, însă, ca asemenea dificultăți să poată fi depășite. Sperăm să se poată observa cât mai curând că opțiunea noastră pentru democrație este o opțiune profundă, fundamentală, rezultat al necesităților obiective din societate. O dată înțeles acest lucru, vor rămâne fără obiect și temerile neîntemeiate cu privire la soarta democrației în România. De altfel, nici nu există alternativă.

Acționând pentru aprofundarea cursului democratic din societatea noastră, pentru o reformă economică fundamentală și pentru consolidare noilor instituții politice, noi ne îndeplinim, de fapt, mandatul primit la alegeri [...] *Pe plan extern, conform programului asumat, aceasta implică deschiderea largă spre lume, în primul rând spre celelalte state europene, cu care dorim să colaborăm activ, pornind de la interesele și scopurile noastre comune. Iar acest lucru, înțelegem foarte bine, nu se poate realiza decât în condiții de democrație internă, de eficiență economică sporită.*

Am avut și avem nevoie de înțelegere, de sprijin multilateral în această privință, în concretizarea proiectului nostru democratic, care nu este câtuși de puțin o opțiune conjuncturală, ci una decisivă, fundamentală, de amplă perspectivă.

Dorim să statornicim un dialog mai larg, constructiv și cu românii ce trăiesc în afara granițelor țării, să stabilim punți mai trainice, permanente de contacte și înțelegere, să primim un sprijin mai activ din partea emigrației române.

În ce ne privește, vom face eforturi pentru a statornici și facilita asemenea raporturi firești cu patria de origine".

Vă informăm că într-un Comunicat oficial al Președinției României se arată, printre altele, că, în continuarea seriei consultărilor inițiate după investirea sa, Președintele consideră necesar să acționeze și în acest context ca factor de conciliere a intereselor și opțiunilor tuturor cetățenilor țării.

În acest scop, Președintele se adresează Guvernului, Procuraturii Generale, Comisiei de anchetă create de Parlament pentru anchetarea evenimentelor din 13-15 iunie, să elaboreze propuneri în vederea identificării de soluții și modalități de eliminare a elementelor de tensiune și confruntare, pentru calmarea, în continuare, a climatului politic din țară. Este în interesul asigurării stabilității vieții noastre sociale ca toate forțele politice să dovedească responsabilitate față de interesele majore le țării, să depășească interesele înguste de grup și să acționeze solidar în sprijinul soluționării problemelor dificile cu care se confruntă societatea noastră.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

9

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la prima reuniune pregătitoare a Conferinței șefilor de stat sau de guvern din țările CSCE[9]

Nr. 6/0819 *2 august 1990, București*
SECRET. Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Între 10-27 iulie s-a desfășurat la Viena prima reuniune a Comitetului premergător al Conferinței la nivel înalt a șefilor de state sau guverne din țările CSCE. A fost stabilită data conferinței (19-21 noiembrie), s-a ajuns practic la un acord privind ordinea de zi a acesteia și s-au conturat elementele de bază ale documentului final al Conferinței, care urmează să fie semnat de toți șefii de state sau guverne.

S-a stabilit, de asemenea, ca întâlnirea miniștrilor de Externe de la New York, moment hotărâtor în procesul de pregătire al Conferinței, să aibă loc în zilele de 1 și 2 octombrie.

Din luările de poziție ale delegațiilor se desprind următoarele:

Există două abordări de bază, diferite, privind Conferința de la Paris, una, minimalistă, susținută în primul rând de SUA, care insistă ca evenimentul să consacre și să consolideze, cu acordul celor 35 de state, evoluțiile de până acum din Europa. Cealaltă maximalistă, susținută de Franța, care chiar pentru rațiuni de prestigiu politic, dă Conferinței de la Paris o dimensiune istorică, spre deosebire de congresele de la Viena, și conferințele de la Yalta și Potsdam, unde învingătorii au împărțit Europa. Conferința de la Paris va uni pentru prima dată, pe picior de egalitate, toate statele europene.

---

[9] Este vorba de țările care au participat la procesul de pace în Europa în anii 1969-1975, semnatare ale *Actului final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare* (CSCE) de la Helsinki (1 august 1975, 35 de state, printre care și România). La 1 ian. 1995 denumirea organizației, cu sediul la Viena, a fost modificată OSCE = Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (în prezent, numără 57 de state membre). Obiectivele principale sunt prevenirea conflictelor, gestiunea crizelor internaționale și problemele reconstrucției post-conflictuale. Valentin Lipatti, Ion Diaconu (ed.), *Securitatea și Cooperarea în Europa. Documente (1972-1989)*, Editura Academiei Române, București, 1991; Valentin Lipatti, *Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa. Însemnări despre o negociere și urmările ei*, Editura Politică, București, 1985; Idem, *În tranșeele Europei. Amintirile unui negociator*, Editura Militară, București, 1993. Cf. Mioara Anton, *Drumul spre Helsinki: România și Conferința pentru securitate și cooperare în Europa.1966-1975*, în revista „Studii și materiale de istorie contemporană", Serie nouă, vol. 7/2008, p. 130-140.

URSS împărtășește pe fond abordarea SUA, dar vede avantaje politice și în semnificația istorică a conferinței susținută de Franța.

Țările occidentale (Piața Comună și NATO), deși solidare politic, au poziții diferite în unele probleme, chiar de bază ale viitorului Europei: Olanda, Norvegia, Turcia și Canada sunt pentru abordarea SUA, în timp ce Italia, Belgia, Spania și Grecia pentru cea a Franței.

Statele est-europene au avut o contribuție și influență mai mult decât modeste, ele susțin în esență poziții ale țărilor occidentale, pentru a le capta simpatia.

Țările neutre sau nealiniate sunt în proces continuu de erodare a rolului lor de catalizator între SUA și Vest.

Cu toate că nu au evocat-o în termeni particulari, problema centrală care preocupă în realitate toate statele CSCE o reprezintă consecințele unificării germane asupra securității Europei în viitor.

În afara RFG, RDG, Austriei și Ungariei, celelalte delegații au manifestat rezerve față de termenii în care vor fi reflectate raporturile „2+4" în documentul final al conferinței și va fi apreciat rolul Germaniei unite în Europa.

SUA și URSS sunt pentru un sistem de securitate esențialmente fundamentat pe menținerea (chiar și sub altă formă) a celor două blocuri militare. Franța se orientează către un sistem cooperativ de securitate, care i-ar crea posibilități noi de alianțe și influență politică într-o altă dinamică a procesului european.

Anglia [Marea Britanie] avut până acum o atitudine rezervată.

Estomparea laturii spectaculare a transformărilor din Europa de Est face ca țările vest-europene să apară mult mai prudente în evaluarea șanselor de unitate și stabilitate a Europei. Ele pleacă tot mai evident de la premisa că între țările europene vor exista în viitor dispute și conflicte și că procesul CSCE trebuie întărit pentru soluționarea pe cale pașnică a acestora.

Aceeași prudență începe să fie sesizată și în ce privește problema minorităților, având în vedere potențialul destabilizator al exacerbării acestora. SUA, Franța, URSS și, în parte, Anglia și Canada s-au pronunțat pentru protecția minorităților, dar au refuzat să accepte încercările Ungariei, Austriei, Elveției și Suediei de a singulariza această chestiune ca problemă centrală a dimensiunii umane la conferința de state de la Paris.

Perspectivele dezvoltării dimensiunii economice a procesului CSCE rămân în continuare reduse. Teza legăturii între stabilitatea economică a țărilor în europene și cea a continentului nu găsește ecou. Nu este acceptat niciun concept nou care ar putea duce la diminuarea supremației economice a acestor țări. Rolul CSCE apare astfel util numai în măsura în care poate menține și consolida această supremație.

Instituționalizarea procesului CSCE se conturează a fi principalul rezultat concret al Conferinței de la Paris. Există, practic, un consens în ce privește întâlnirile periodice ale șefilor de state, miniștrilor de Externe și ale altor oficiali,

cu un caracter de dialog permanent, și se poate aștepta un acord privind crearea unui centru pentru prevenirea conflictelor (aspectele militare) și al unui mecanism pentru soluționarea pe cale pașnică a diferendelor (aspectele politice). În legătură cu Secretariatul Permanent al CSCE se întrevăd divergențe serioase relativ la dimensiunile, funcțiile și sediul acestuia.

Bulgarii și olandezii au avansat deja ideea așezării Secretariatului pe baza principiului rotației.

Elementele de mai sus, incluse în raportul delegației române care a participat la întâlnirea pregătitoare de la Viena, sunt pentru informarea și orientarea dumneavoastră și a colaboratorilor dumneavoastră.

Recomandăm misiunilor diplomatice din țările membre ale CSCE să urmărească în continuare problematica pregătirilor pentru reuniunea la nivel înalt de la Paris din noiembrie 1990 și să semnaleze Centralei MAE noile luări de poziții ale autorităților locale, ca și comentariile semnificative din cercurile politico-diplomatice.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

10

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind *Declarația Guvernului român cu privire la evenimentele din zona Golfului*[10]

Nr. 6/08189 *2 august 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă prezentăm mai jos, pentru informare și orientarea dumneavoastră, textul *Declarației Guvernului României cu privire la evenimentele din zona Golfului*:

Guvernul României a luat cunoștință, cu îngrijorare, de izbucnirea conflictului armat între Irak și Kuweit, țări aflate într-o zonă care cunoaște deja de o lungă perioadă războiul, confruntarea și tensiunile.

[10] Asupra evenimentelor din Golful Persic (sau ***Primul Război din Golf***, 1990-1991), vezi la Freedman Lawrence, Efraim Karsh, *The Gulf Conflict, 1990-1991: Diplomacy and War in the New World Order*, Princeton University Press, 1993; un interesant punct de vedere la Richard N. Haas, *War of Necessity, War of Choice: A Memoir of Two Iraq Wars*, New York, 2010. O contribuție românească (Institutul de Istorie și Teorie Militară), *Războiul din Golf. Studiu politico-militar* (coord.: Gl. mr. Ion Safta, Col. Dr. Gh. Arădăvoaicei, Lt. col. Ilie Tănase), Editura Militară, București, 1991.

Niciun motiv nu poate justifica recurgerea la forță împotriva unui stat independent și suveran. Carta ONU și principiile unanim admise ale dreptului internațional interzic folosirea forței ca metodă de soluționare a diferendelor dintre state.

Pătrunderea trupelor irakiene în Kuweit, cu încălcarea principiilor unanim admise ale dreptului internațional, agravează situația din zonă, pune în pericol pacea și securitatea internațională, produce pierderi de vieți omenești și suferințe popoarelor celor două țări.

Guvernul României consideră că singura cale de urmat pentru rezolvarea diferendelor și aplanarea neînțelegerilor dintre state sunt negocierile, recurgerea la procedurile prevăzute în Carta ONU.

Guvernul român cere încetarea ostilităților și retragerea neîntârziată a forțelor militare dincolo de frontierele internaționale dintre cele două state.

În aceste împrejurări se impune ca toate statele să dea dovadă de moderație și răspundere, să nu întreprindă nimic de natură să agraveze și mai mult situația.

Vă reamintim că țara noastră a preluat, de la 1 august a.c., președinția Consiliului de Securitatea al ONU, fiind astfel direct implicată în eforturile care se fac pe plan internațional în vederea încetării grabnice a ostilităților militare și soluționării disputei prin tratative.

Ținând seama și de acest fapt, vă rugăm să transmiteți prompt Centralei MAE pozițiile oficiale adoptate de țara dvs. de reședință privind intervenția militară a Irakului în Kuweit și comentarii semnificative care se fac, inclusiv eventualele referiri la poziția țării noastre.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E*, vol. 4/1990, f.f.

11

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind crearea grupurilor parlamentare de prietenie cu alte state

Nr. 6/08330 *6 august 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

La sesiunea comună a Senatului și Adunării Deputaților din 27 iulie 1990, consacrată activității Parlamentului României pe plan extern, s-a hotărât crearea de grupuri parlamentare de prietenie cu grupuri similare create în Parlamentele altor state. În principiul, s-a hotărât ca în Parlamentul României să se creeze un singur

grup parlamentar de prietenie pentru fiecare țară al cărui parlament va constitui un grup similar.

Se vor putea, însă constitui și grupuri parlamentare de prietenie distincte în cadrul Senatului și Adunării Deputaților, în cazul Parlamentelor care, potrivit regulamentelor proprii de organizare, au grupuri separate în cele două camere.

Grupurile de prietenie vor acționa ca secțiuni ale Grupului Român al Uniunii Interparlamentare. La constituirea lor, se va urmări reprezentarea echilibrată a tuturor formațiunilor și partidelor din Parlament.

Vă rugăm să informați conducerea parlamentului din țara dvs. de reședință asupra hotărârii Parlamentului României privind crearea de grupuri parlamentare de prietenie cu parlamentele care au o asemenea practică și doresc să constituie un grup similar cu țara noastră.

În cazul în care în țara dvs. de reședință există deja un grup parlamentar de prietenie cu România, rugăm să reconfirmați aceasta Centralei MAE, transmițând, totodată, informații la zi privind conducerea grupului, numărul total al membrilor grupului, partidul pe care îl reprezintă fiecare membru al grupului.

Interesează, de asemenea – pentru țările cu parlamente bicamerale – dacă există un singur grup sau două grupuri distincte.

În răspunsul Dumneavoastră la prezenta circulară, vă rugăm să formulați (sau să reînnoiți) propunerile misiunii privind colaborarea dintre grupurile parlamentare de prietenie.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

12

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind aplicarea Rezoluției Consiliului de Securitate de sancțiuni în urma invaziei militare irakiene în Kuweit[11]

Nr. 6/08752 *11 august 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că la 10 august 1990 a fost publicată Hotărârea Guvernului României privind aplicarea de către țara noastră a Rezoluției 661 a Consiliului de Securitate al ONU prin care sunt instituite sancțiuni împotriva Irakului, ca urmare a invaziei militare asupra Kuweitului și anexării acestei țări.

Prin această Hotărâre, se interzice tuturor organelor și instituțiilor de stat și persoanelor fizice și juridice române, precum și persoanelor fizice și juridice străine care desfășoară activități economice și financiare pe teritoriul României, să importe, în România, bunuri sau produse originare din Irak sau Kuweit, exportate din aceste țări după data de 6 august 1990, sau să desfășoare activități care ar promova sau ar avea în vedere promovarea exportului sau tranzitului oricăror bunuri sau produse din Irak sau Kuweit, să efectueze tranzacții cu bunuri sau produse originare din Irak sau Kuweit și exportate din aceste țări după data de 6 august 1990, precum și orice transfer de fonduri către Irak sau Kuweit în scopul unor asemenea activități sau tranzacții.

De asemenea, se interzice să se vândă sau să se furnizeze, din România, sau folosind nave sub pavilion românesc, către orice persoană fizică sau juridică din Irak sau Kuweit sau oricărei persoane fizice sau juridice, în scopul oricărei activități comerciale desfășurate în Irak sau Kuweit sau de pe teritoriul acestor țări, bunuri și produse, inclusiv arme sau alte echipamente militare, originare sau nu din teritoriul României, precum și orice activitate care promovează sau este destinată să promoveze vânzări de asemenea bunuri și produse (sunt exceptate livrările destinate unor scopuri medicale și, în circumstanțe umanitare speciale, produsele alimentare).

De asemenea, se interzice cetățenilor români și oricăror altor persoane aflate pe teritoriul României să scoată din România sau, în orice alt mod, să

[11] Referire la *Rezoluția 661* din 6 aug. 1990, prin care, în fața refuzului guvernului de la Bagdad, de a-și retrage imediat și necondiționat trupele pe pozițiile de dinainte de 1 aug. 1990 (conform *Rezoluției CS 660* din 2 aug.), s-a decis implementarea de sancțiuni internaționale (Cap. VII, Carta ONU).

pună la dispoziția guvernului Irakului sau oricăror întreprinderi de felul celor menționate mai sus fonduri sau resurse și să transmită persoanelor fizice sau juridice din Irak sau Kuweit orice fonduri, cu excepția plăților în scopuri exclusiv medicale sau umanitare și, în situații umanitare speciale, a livrărilor de produse alimentare.

Orice încălcare a prevederilor prezentei Hotărâri va atrage răspunderea administrativă, contravențională sau penală, după caz, a persoanelor vinovate, în conformitate cu prevederile din reglementările legale în vigoare.

Prevederile acestei Hotărâri nu afectează desfășurarea normală a activității Irakului la București, în conformitate cu Convențiile de la Viena privind relațiile diplomatice și consulare.

Hotărârea, semnată de Primul-Ministru al României, Domnul Petre Roman, stabilește ca Ministerul Finanțelor, Ministerul Comerțului și Turismului, Ministerul Resurselor și Industriei, Ministerul Apărării Naționale și celelalte organe de stat, potrivit competențelor lor, să ia măsurile necesare pentru punerea în aplicare a prevederilor adoptate.

Vă informăm, totodată, că România – care deține președinția Consiliului de Securitate al ONU pe luna în curs – a votat în favoarea Rezoluției 662 a acestui organism prin care nu se recunoaște anexarea Kuweitului de către Irak, poziția țării noastre fiind foarte clară în această privință.

Vă recomandăm să folosiți activ elementele din prezenta circulară în discuțiile curente pe care le aveți în cercurile politico-diplomatice din țara dumneavoastră de reședință.

Transmiteți Centralei MAE aprecierile și comentariile semnificative referitoare la poziția și acțiunile țării noastre, îndeosebi în cadrul Consiliului de Securitate, cu privire la evoluția situației din Golf.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

13

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind activitatea Direcției Presă și de informare în țările de reședință pentru prezentarea noilor realități social-politice și economice, a schimbărilor democratice din societatea românească și a direcțiilor prioritare ale politicii externe

Nr. 10/1971 *13 august 1990, București*
SECRET. Urgență U

Domnule Șef de Oficiu,

În contextul preocupărilor actuale ale MAE pe linia îmbunătățirii substanțiale a activității de prezentare peste hotare a realităților românești postrevoluționare, precum și în completare la circularele MAE privind activitatea Direcției Presă și a oficiilor noastre diplomatice în acest domeniu[12], vă transmitem următoarele:

1. În etapa actuală și în perioada imediat următoare, o sarcină prioritară și deosebit de importantă pentru oficiile diplomatice și consulare trebuie să revină activității cu presa și celelalte mijloace de informare în masă din țara dv. de reședință. Această activitate trebuie să aibă drept scop principal îmbunătățirea imaginii României în mass-media internațională, prin prezentarea veridică a transformărilor ce se produc în procesul de democratizare a societății românești, în curs de amplă desfășurare, a mutațiilor din viața politică a țării în condițiile actuale și de perspectivă, a prezentării strategiei guvernului format ca rezultat al primelor alegeri cu adevărat libere din țara noastră, privind reorganizarea economiei naționale, a altor domenii ale vieții publice românești.

Această activitate de a cărei organizare și repartizare pe întregul colectiv al oficiului, revine șefului de misiune trebuie desfășurată zilnic și în mod ofensiv prin vizite la redacțiile ziarelor și publicațiilor de prestigiu, cu audiență largă în opinia publică sau în cercurile de decizie politică și economică, la posturile de radio și televiziune, contacte de lucru cu ziariștii importanți (analiști și comentatori recunoscuți ca atare). În același timp, în cadrul contactelor dv. și ale colaboratorilor dv. trebuie să acționați astfel încât să realizați o informare curentă, chiar telefonic dacă se justifică, a redacțiilor și ziariștilor, având ca bază documentarea circularele de informare ce le primiți din țară, o serie de interviuri acordate de membrii guvernului presei române și

[12] Nu se publică.

străine, dezbaterile pe probleme economice publicate în presa română ce o primiți la oficiu. Prezentarea largă și pe capitole a programului guvernamental, a activității Parlamentului țării, a noului cadru legislativ în curs de elaborare, a acțiunilor de politică externă, a pozițiilor exprimate de țara noastră în cadrul dialogului bilateral și multilateral trebuie să constituie subiecte permanente în convorbirile dv. la redacția ziarelor și cu ziariștii.

În același timp, prezintă un deosebit interes aprecierile din cercurile de presă – locale și străine – despre situația din România, modul cum acestea percep realitățile românești, cât și studiile lor privind perspectivele procesului de democratizare declanșat de Revoluția din decembrie, de procesul de reorientare a economiei românești potrivit prevederilor Programului prezentat de Primul-Ministru al României, D-l Petre Roman. Reamintim, în acest context, și Circulara prin care vi se solicita să sesizați operativ, iar prin curier să transmiteți la DPS textul integral al studiilor și analizelor politice pe țări sau zone, în primul rând referitoare la Europa, ce apar în cotidiene și publicațiile de științe politice.

2. În consecință, se impune cu necesitate a se urmări zilnic presa din țara dv. de reședință (națională și locală), cât și a emigrației române, studierea acesteia să fie repartizată pe fiecare lucrător în parte și de a informa MAE despre articolele privind România. Transmiteți operativ conducerii MAE și Direcției Presă situația prezenței României în mijloacele de informare în masă (ziare, reviste, emisiuni radio, TV etc., inclusiv interviurile tuturor personalităților române acordate presei străine).

În cazul unor materiale neadecvate ale unor ziariști autohtoni, acționați de îndată (fără a aștepta instrucțiuni din Centrală) pe lângă redacții și informați în consecință, așa cum vi s-a indicat prin Circulara 10/0415[13].

Transmiteți, totodată, la MAE, prin curier diplomatic și curier TAROM, toate articolele și știrile de conținut despre România (un exemplar la Direcția Presă și un exemplar xerox la Direcția de spațiu din MAE). Reamintim că vechile Instrucțiuni (transmise de MAE până în decembrie 1989) privind „așa-zisul regim" al acestor articole nu mai sunt valabile, urmând a vă conforma deîndată acestei indicații. Mai mult, asemenea materiale – inclusiv cu date despre autorii acestora – vor fi folosite și la constituirea unei „bănci" de date ce se va ține în calculatorul Direcției Presă.

3. Ca forme concrete de activitate cu presa, inițiativa vă aparține, dar sugerăm și următoarele, cu rugămintea de a confirma care dintre ele sunt operative și practicate de către oficiile diplomatice din țările dv. de reședință:

– organizarea, ori de câte ori considerați necesar (dar nu mai puțin de o dată la 2-3 săptămâni) a unor conferințe de presă la sediul ambasadei, în cadrul cărora șeful oficiului să prezinte un material elaborat (pe baza informațiilor venite din

[13] Nu se publică.

Centrală) și să răspundă la întrebările ziariștilor, dovedind și pe această cale atitudinea deschisă, de „transparență" față de opinia publică, atât asupra evoluțiilor politice și economice din țară, cât și a politicii externe a României. Considerăm, totuși, că situația actuală impune organizarea unor astfel de conferințe de presă de către ambasadele române din capitalele importante (Paris, Viena, Londra, Bonn, Moscova, Washington etc.), care au, totodată, o presă ce formează și dirijează orientarea opiniei publice naționale și internaționale;

– intensificarea difuzării de *press-releas*-uri (1-2 pagini) într-un tiraj adecvat, care să asigure informarea operativă a principalelor redacții și a ziariștilor, cât și a presei de limba română;

– contactarea periodică de către șeful oficiului a redactorilor-șefi ai ziarelor cu influență în opinia publică;

– întâlniri ale șefului de oficiu, cât și ale diplomaților, cu un număr restrâns de ziariști (2-4). În cadrul acestor întâlniri se pot aborda teme din realitățile românești actuale și de interes pentru cercurile de presă;

– posibilitatea organizării (cu acordul Centralei MAE) a unor conferințe de presă ale unor personalități politice românești sau delegații române importante aflate în țara dv. de reședință, în vizită sau pentru convorbiri bilaterale.

Apreciem că numai printr-o cunoaștere temeinică a realităților românești, sub toate aspectele sale, oficiile diplomatice vor putea prezenta, în toate aspectele sale, în toate ocaziile, date și informații semnificative, convingătoare despre România. Sugerăm, în acest sens, o bună organizare la ambasadă a unui documentar, constituit din dosare tematice care să cuprindă un fond minim de date statistice, sinteze pe domenii, extrase din documente oficiale (guvernamentale, parlamentare), declarații și interviuri ale membrilor guvernului, ale altor persoane oficiale. După cum constatați și dv., principalele cotidiene și reviste românești inserează numeroase materiale care pot face și ele obiectul documentarului de presă al oficiului. Evident că Direcția Presă, precum și alte compartimente din Centrală vor asigura trimiterea în continuare de materiale informative necesare acestei activități a oficiilor diplomatice.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

14

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind participarea Președintelui Ion Iliescu la sesiunea Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite

Nr. 2/07347 *15 august 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Oficiu,

Domnul Președinte Ion Iliescu va participa, în perioada 28 septembrie-3 octombrie, la Conferința la nivel înalt pentru copii și la sesiunea Adunării Generale a ONU. Cu acest prilej, Domnul Președinte urmează să aibă întrevederi cu șefi de stat sau de guvern care se vor afla la New York în perioada menționată. Se au în vedere șefi de stat din: Argentina, Brazilia, Cehoslovacia, Columbia, Egipt, Franța, R.F. Germania, Iugoslavia, Mexic, Turcia, Uruguay și Venezuela, precum și Prim-Miniștri din Canada, Danemarca, Italia, Japonia, Suedia și Vatican, care și-au anunțat prezența la New York.

Precizăm că Președinții Albaniei și Bulgariei au solicitat întâlniri cu Domnul Iliescu și s-a dat răspuns afirmativ.

Vă rugăm să întreprindeți, la nivelul pe care îl considerați potrivit, demersuri pentru a solicita întrevederi ale Președintelui României cu șefii de stat sau guvern din țara dvs. de reședință. Dacă din informațiile pe care le aveți, rezultă că șeful de stat sau de guvern din țara dvs. de reședință se va afla la New York în zilele de 4 și 5 octombrie și există posibilitatea aranjării unor întrevederi cu Președintele României în una din aceste zile, vă rugăm să ne informați urgent în vederea stabilirii programului definitiv al deplasării.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1990, f.f.

15

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsuri de sporire a contribuției personalului diplomatic la dezvoltarea și diversificarea relațiilor cu țările de reședință

Nr. 20/011555 *31 august 1990, București*
SECRET. Urgență U

Domnule Șef de Oficiu,

Vă informez că, în actualele condiții, se contează mult pe contribuția personală, directă, a șefilor de oficii la realizarea în practică a sarcinilor concrete de muncă în plus față de activitatea de coordonare a eforturilor întregului personal al misiunii diplomatice.

Din acest punct de vedere, pornind de la această necesitate, dorim să fie folosite mult mai eficient cunoștințele și experiența pe care dumneavoastră le dobândiți prin contactele de nivel pe care le aveți cu autoritățile din țara de reședință.

Ca urmare, s-a hotărât ca, la întoarcerea definitivă de la post, fiecare ambasador sau însărcinat cu afaceri a.i. să prezinte conducerii MAE o scurtă lucrare sintetică (aproximativ 10 pagini), care să prezinte la zi stadiul relațiilor dintre România și țara în care a fost acreditat, precum și mai ales, propuneri concrete de acțiuni menite să conducă la dezvoltarea relațiilor politice, economice și cultural-științifice dintre România și țara respectivă. Lucrarea ar urma să constituie, de asemenea, unul din elementele de apreciere globală a activității desfășurate în țara de acreditare a șefului de oficiu respectiv.

În al doilea rând, doresc să vă informez că, începând de la 1 septembrie, s-a hotărât ca fiecare ambasador sau însărcinat cu afaceri a.i. care vine în țară pentru efectuarea concediului de odihnă, pentru rezolvarea unor probleme familiale sau pentru consultări, să aibă o discuție la conducerea MAE, în care să prezinte principalele activități desfășurate de dânsul de la precedenta venire în țară și propunerile în legătură cu modul în care intenționează să acționeze în perioada următoare.

Aceste discuții sunt concepute să ofere conducerii ministerului și direcției de specialitate o imagine cât mai reală a posibilităților concrete de dezvoltare a relațiilor dintre România și țara respectivă. Ea va fi folosită, de asemenea, pentru întocmirea notării anuale în legătură cu activitatea desfășurată de fiecare ambasador.

AMAE, fond *Telegrame cifrate*, vol. 4/1990, f.f.

16

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind îmbunătățirea calității corespondenței cu instituțiile din țară și din țările de reședință

Nr. 20/011555 *31 august 1990, București*
SECRET. Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Vă facem cunoscut că, în ultima perioadă, au fost semnalate conducerii MAE aspecte relative la forma necorespunzătoare de prezentare a corespondenței expediate de unele misiuni diplomatice ale țării noastre către instituții sau persoane din țară sau străinătate.

În acest sens, s-a semnalat, în principal, că în telexuri, telefaxuri, note diverse, scrisori, mesaje, invitații etc., s-a folosit hârtie de scris decolorată sau șifonată, textele aveau rânduri lipsă, numeroase ștersături, pete, greșeli de punctuație sau de adresare. Menționăm că asemenea aspecte negative de stil al corespondenței pot duce atât la schimbarea sensului mesajului scris, chiar dacă acesta a fost bine conceput, cât mai ales la formarea unor impresii deosebit de nefavorabile din partea destinatarilor.

Așa după cum cunoașteți, cerințele muncii diplomatice, ale politeții și curtoaziei, impun corespondenței expediate o redactare, ortografie sau punctuație, precum și o formă deosebit de îngrijită. În marea lor majoritate, de regulă, misiunile diplomatice ale țării noastre veghează la respectarea acestor cerințe. Suntem, însă, sesizați în permanență că la multe misiuni mai apar asemenea fenomene, iar la unele este aproape o regulă.

De aceea, vă rugăm, ca personal, să luați măsurile pe care le considerați necesare, pentru a evita, în viitor, semnalarea unor aspecte necorespunzătoare în modul de prezentare a corespondenței elaborate și expediate de misiunea dvs. Prelucrați aceste instrucțiuni cu întregul personal al ambasadei.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1990, f.f.

17

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind unele măsuri legate de participarea Președintelui Ion Iliescu la sesiunea Adunării Generale a ONU

Nr. 6/010.416 *17 septembrie 1990, București*
SECRET. Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că Domnul Ion Iliescu, Președintele României, va participa la Conferința mondială la nivel înalt pentru copii, care va avea loc la New York, în perioada 29-30 septembrie[14]. De asemenea, Domnul Președinte Ion Iliescu va prezenta discursul principal de politică externă al țării noastre în plenara Adunării Generale a ONU, în dimineața zilei de 3 octombrie a.c.

Domnul Ion Iliescu se va afla la New York în intervalul 27 septembrie-4 octombrie 1990, prilej cu care va avea contacte cu șefi de stat și de guvern, oameni de afaceri, parlamentari, reprezentanți ai mijloacelor de informare în masă din SUA.

Oficiile noastre diplomatice din țările cu ai căror șefi de stat și de guvern urmează să se întâlnească Președintele României au primit instrucțiuni în sensul de a întreprinde demersurile necesare.

Vă rugăm să includeți în activitatea dumneavoastră de relații problematica legată de prezența la ONU a Președintelui României și să informați operativ Centrala MAE în legătură cu reacțiile și ecourile înregistrate în mediile diplomatice, politice, și la nivelul opiniei publice din țara de reședință.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1990, f.f.

[14] Vezi și doc. nr. 14.

18

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind *Declarația Guvernului român* cu privire la situația din Ungaria

Nr. 26/014810 *20 octombrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

În seara zilei de 27 octombrie, a fost dată publicității următoarea *Declarație* a Guvernului României (textul anexat):

DECLARAȚIE a Guvernului României

La 27 octombrie 1990, Guvernul României a fost informat, prin ambasadorul român, convocat, împreună cu ceilalți șefi ai misiunilor diplomatice la Budapesta, de către ministrul Afacerilor Externe al Republicii Ungare, precum și prin *Declarația Guvernului ungar* prezentată în seara aceleiași zile de către ambasadorul Republicii Ungare la București, asupra tensiunilor sociale grave înregistrate în țara vecină în urma majorării prețului benzinei. A fost reținută aprecierea, conținută în *Declarație*, potrivit căreia „forțele și grupurile politice neparlamentare s-au folosit de aceste mișcări, pornite inițial poate spontan, pentru a periclita nu numai guvernul, ci și ordinea de drept a țării, precum și democrația ungară nou stabilită".

Desigur, este vorba de probleme interne ale Republicii Ungare, a căror soluționare este de competența sa exclusivă. Guvernul României își exprimă încrederea că autoritățile de drept din Republica Ungară vor depune eforturile necesare pentru a găsi rezolvări corespunzătoare problemelor apărute, astfel încât să se asigure stabilitatea și continuarea proceselor democratice în Ungaria.

Guvernul României își afirmă sprijinul pentru menținerea ordinii de drept din Republica Ungară, considerând că orice fenomene tinzând spre destabilizare în această țară, ca și în orice altă țară din Europa Centrală și de Est, este de natură să pună în cauză evoluția spre democrație.

În acest spirit, din rațiuni umanitare, guvernul român va examina posibilitățile prin care ar putea sprijini poporul ungar în depășirea dificultăților apărute.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1990, f.f.

19

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice de la Washington și New York, privind înmânarea unui *Aide-Mémoire* al Guvernului român adresat Administrației SUA prin care se solicită sprijin pentru agricultura țării

Nr. 6/0031 *30 octombrie 1990, București*

SECRET. Urgență F/I

WASHINGTON: Domnului ambasador Virgil Constantinescu, spre confirmare

NEW YORK: Domnului ambasador Aurel Dragoș Munteanu, spre știință

Domnule Ambasador,

Vă rugăm să înmânați astăzi, 30 octombrie a.c., la cel mai înalt nivel disponibil, la Departamentul de Stat, traducerea cât mai fidelă în limba engleză a următorului *Aide-Mémoire* al Guvernului român adresat Administrației SUA:

„România, angajată ireversibil în transformări economice și sociale, spre o democrație reală, a pus în prim plan rezolvarea problemelor agriculturii și alimentației.

Realizarea acestui deziderat este concepută pe calea privatizării agriculturii și industriei alimentare și trecerea la economia de piață.

În ianuarie 1990, prin decrete-lege, au fost atribuite țăranilor peste 2 milioane ha teren arabil, ponderea pământului în gospodării particulare ajungând la 30% din suprafața arabilă, crescând, de asemenea, ponderea efectivelor de animale la 40% bovine, 56% ovine și 32% la porcine, din efectivele totale pe țară.

Drept urmare, în gospodăriile țărănești s-au depozitat în acest an peste 7,5 milioane tone cereale, reprezentând 45% din producția totală și aproape 2 milioane tone cartofi de toamnă, respectiv 70% din producția totală.

În prezent se află în dezbaterea parlamentului Legea fondului funciar, prin care se va consfinți dreptul de proprietate tuturor țăranilor, astfel încât ponderea pământului arabil în proprietate particulară va ajunge la 70%, respectiv aproape 7 milioane ha.

Anul agricol 1990 a fost deosebit de secetos, cu precipitații sub 50% din media multianuală și cu perioade lungi de temperaturi la sol de peste 50° C.

Producția de cereale păioase a fost mulțumitoare, asigurând nevoile de consum ale populației. Culturile de porumb, soia, floarea soarelui, sfeclă de zahăr și cartofi au fost puternic afectate de condițiile climatice, realizându-se numai 30% din producțiile normale.

Drept urmare, resursele de foraje pentru efectivele de animale existente și produsele animaliere ce trebuiau realizate nu pot fi acoperite din producția internă, cu implicații directe în aprovizionarea populației.

De asemenea, se solicită de către țăranii particulari, care au preluat pământ și animale, să fie sprijiniți pentru această iarnă cu furaje concentrate pentru a-și păstra și dezvolta efectivele de animale.

Din balanța necesarului de furaje concentrate pentru perioada 1990-1991 până la noua recoltă, rezultă un deficit de 4 950 mii tone: porumb – 2 500 mii tone; orz – 1 300 mii tone; soia boabe – 650 mii tone; șrot soia – 500 mii tone.

De asemenea, datorită producțiilor mici realizate la floarea soarelui și sfeclă de zahăr, nevoile de consum nu se acoperă din producția internă la zahăr cu 300 mii tone și ulei cu 100 mii tone.

Guvernul României adresează Administrației SUA solicitarea de a veni, ca și în anul fiscal 1990, în ajutorul agriculturii românești care necesită încă în actualul an calendaristic un sprijin de ***consolidare*** *a bunelor rezultate obținute în creșterea animalelor și păsărilor, ceea ce ar permite așezarea agriculturii românești în cadrul economiei de piață și dezvoltarea favorabilă a sectorului privat.*

Rugăm a se analiza acoperirea unei părți a acestui deficit sub formă de ajutor și/sau din credite guvernamentale pe teren lung.

După cum Partea americană este informată, România este confruntată, ca urmare a crizei Golfului, cu o scădere sensibilă a resurselor sale valutare, ceea ce împiedică procurarea comercială a furajelor menționate".

Rugăm să urmăriți cu tact, dar deosebit de persistent, răspunsul SUA la solicitarea de mai sus a guvernului român și să ne informați cu maximum de operativitate.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E*, vol. 6/1990, f.f.

20

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind marcarea Zilei Naționale la 1 Decembrie

Nr. 9/012948 *31 octombrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu marcarea în străinătate a Zilei Naționale a României – 1 Decembrie, vă comunicăm următoarele:

1. Ambasadele țării noastre, Reprezentanțele permanente pe lângă organizațiile internaționale, consulatele generale și celelalte misiuni diplomatice vor organiza recepții la care, potrivit practicii locale, vor invita conducerea guvernului și a Parlamentului, miniștri, deputați, conducerile principalelor partide politice, personalități ale vieții economice, culturale și științifice, oameni de afaceri care au relații cu România, reprezentanți ai presei, persoane din emigrația română, precum și membri ai Corpului diplomatic. Vă rugăm să luați măsuri pentru organizarea temeinică a acestei acțiuni – prima marcare a Zilei Naționale a României după Revoluția din decembrie 1989 – astfel încât ea să contribuie la mai buna cunoaștere și înțelegere a realităților din țara noastră, a opțiunii clare a poporului român pentru democrație și libertate.

Veți acorda o atenție deosebită nivelului de participare a oficialităților din țara de reședință la această recepție, inclusiv prin folosirea relațiilor Dumneavoastră personale, ca și pe cele ale colaboratorilor dvs., pentru a vă asigura de prezența unor personalități din conducerea statului și guvernului, ceea ce ar marca noua calitate a relațiilor dintre România și țara dumneavoastră de reședință.

Vă rugăm ca până la 4 noiembrie să transmiteți Centralei MAE (direcțiilor de relații și Direcției Plan Valutar) implicațiile financiare ale recepției pe care o veți organiza (costurile pentru recepție și, separat, cheltuielile estimative pentru eventuala închiriere de spații, plata chelnerilor, tipărirea de invitații etc.). Vă recomandăm ca propunerile dumneavoastră să fie făcute cu grija necesară. De regulă, recepțiile vor fi făcute în spațiile ambasadelor, pentru a nu se ajunge la costuri excesive. Pe baza propunerilor dvs., veți primi imediat aprobările de alocare a fondurilor necesare din partea Centralei MAE. Ambasadele care au transmis deja unele propuneri, ca răspuns

la telegrama circulară nr. 9/02026 din 28 august a.c.[15], sunt rugate să le reînnoiască, în termenii precizați mai sus.

2. Veți acționa, de asemenea, pentru realizarea celorlalte acțiuni pe care vi le-ați propus în vederea marcării Zilei Naționale a României (conferințe de presă, expoziții, interviuri sau alocațiuni la radio și televiziune – potrivit practicii locale –, întâlniri cu emigrația, alte manifestări), informând prompt Centrala MAE după fiecare din aceste acțiuni.

3. În programarea diferitelor acțiuni pe care le veți întreprinde, veți ține seama și de manifestările pe care ambasada le-ar putea organiza cu prilejul împlinirii unui an de la Revoluția din decembrie 1989, astfel încât marcarea celor două aniversări să se constituie într-un tot unitar, un eveniment major, de vârf, al activității ambasadei pe planul proiectării în străinătate a noii imagini a României.

Vă precizăm că, în legătură cu împlinirea unui an de la Revoluția din decembrie, vă vom transmite instrucțiuni suplimentare.

4. Imediat după recepția dată pentru marcarea Zilei Naționale a României, veți transmite operativ Centralei MAE o informare privind nivelul de participare și modul în care s-a desfășurat această acțiune. Cu primul curier diplomatic veți transmite direcției de spațiu un raport detaliat al ambasadei privind marcarea Zilei Naționale a României în țara de reședință.

5. Totodată, o importanță deosebită o prezintă reflectarea în presa română a acțiunilor întreprinse de misiunea dumneavoastră pentru marcarea Zilei Naționale, ecourile acestora, inclusiv în mass-media locală. Ca urmare, vă rugăm ca pentru fiecare acțiune în parte să elaborați și să transmiteți materiale astfel redactate încât să poată fi puse direct la dispoziția presei și Radioteleviziunii din țara noastră.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E*, vol. 6/1990, f.f.

[15] Nu se publică.

21

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice la Washington și New York, privind atitudinea Administrației SUA față de evoluțiile politice interne și măsurile de reforme economice-sociale luate de Guvernul român

Nr. 1/0808 *2 noiembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnului Ambasador Virgil Constantinescu,
Domnului Ambasador Aurel Dragoș Munteanu,

Constatăm din partea SUA – cărora li se alătură Marea Britanie și Olanda – o atitudine de expectativă negativă în legătură cu evoluția situației politice din România. Acest lucru este greu de înțeles pentru noi, mai ales acum în momentul trecerii la aplicarea reformei economice, prin liberalizarea prețurilor și celelalte măsuri anunțate. Ne-am fi așteptat ca, în mod firesc, eforturile guvernului nostru să fie salutate și susținute de sus, cu atât mai mult cu cât experții de la FMI și BIRD au avut aprecieri extrem de pozitive cu privire la conținutul reformei noastre.

Această etapă de importanță crucială pentru consolidarea democrației și pentru trecerea la economia de piață poate fi fragilizată prin manifestațiile de stradă care încep să se producă. Din informațiile pe care le deținem, aceste manifestații nu reprezintă o reacție directă a populației la măsurile întreprinse de guvern, ele fiind inițiate de aceleași grupuri de presiune împinse de opoziție și beneficiind de sprijin logistic occidental. Din datele pe care le avem, actualmente în această logistică sunt angajate SUA și Marea Britanie, se pare că și Olanda, iar după multe indicii probabil și Italia.

În aceste condiții, este extrem de important să se transmită la nivelul cel mai înalt al Administrației SUA că tendințele de destabilizare, pe fundalul reformei radicale și coerente prezentate de actualul guvern, nu pot conduce în mod nemijlocit la o schimbare de putere politică. Aceasta cu atât mai mult cu cât largi categorii de cetățeni instituie o majoritate solidă care susține actuala putere politică. Rezultatul tendințelor destabilizatoare ar fi doar crearea a încă unui punct de instabilitate pe eșichierul european, cu consecințe imprevizibile, oricum nu pozitive.

Guvernul român consideră că a făcut mulți pași decisivi către democrație și așezarea economiei pe principii de piață, într-un interval de timp foarte scurt, precum și în relațiile bilaterale, în susținerea unor interese americane.

Este, de aceea, de părere că în această perioadă decisivă se impune o atitudine **de sprijin deschis** din partea SUA.

Rugăm acționați de urgență, pe căile pe care le considerați cele mai potrivite, pentru a transmite opiniile de mai sus până la cel mai înalt nivel accesibil.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E*, vol. 6/1990, f.f.

22

Telegramă a Ministerului Afacerilor Externe și a Ministerului Comerțului și Turismului, către misiunile diplomatice ale României la Paris, Londra, Bonn, Bruxelles, Haga, Atena, Madrid, Lisabona, Roma, Copenhaga și Geneva privind *Acordul de comerț, cooperare comercială și economică* între România și Comunitatea Economică Europeană

Nr. 5/05743; 03877 *2 noiembrie 1990, București*
SECRET. Urgență

Domnule Ambasador,
Domnule consilier economic,

După cum cunoașteți, *Acordul de comerț, cooperare comercială și economică România-CEE* a fost semnat la Luxembourg, la data de 22 octombrie a.c., cu ocazia reuniunii Consiliului de Miniștri al CEE.

Din partea română, Acordul a fost semnat la nivel de Prim-Ministru, iar din partea Comunitară de către președintele în exercițiu al Consiliului Comunității Europene – D-l Gianni De Michelis[16], ministru de Externe al Italiei, și de către vicepreședintele Comisiei CEE – Frans Andriessen[17], responsabil cu relațiile externe ale Pieței Comune.

Acordul semnat reglementează schimburile reciproce cu produsele industriale și agricole, cu excepția celor textile și siderurgice, precum și cooperarea comercială și economică bilaterală.

În același timp, a fost instituită Comisia mixtă România-CEE care va examina, în cadrul sesiunilor anuale, toate aspectele privind relațiile economice bilaterale de interes pentru ambele țări [Părți].

[16] Giovanni (*Gianni) De Michelis* (n. 1940), om politic italian (Partidul Socialist). Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1988-1989). Ministru al Afacerilor Externe (22 iul. 1989 – 28 iun. 1992)
[17] *Frans (Franciscus) Andriessen* (n. 1929), jurist și om politic olandez (Partidul Popular Catolic). Vicepreședinte al Comisiei europene (1985-1993), comisar pentru relațiile externe și comerț (1989-1993).

În domeniul schimburilor comerciale, Acordul prevede, în principal, următoarele: acordarea reciprocă a clauzei națiunii celei mai favorizate, angajamentul CEE de eliminare treptată, până cel mai târziu la 31 decembrie 1995, a tuturor restricțiilor cantitative discriminatorii la importul din România, mecanismul privind majorarea anuală a nivelului de acces al produselor românești pe piețele comunitare, clauza de consultări reciproce pentru reglementarea unor aspecte rezultând din schimburile comerciale etc.

Cu privire la cooperarea comercială, Acordul conține angajamentul Părților referitoare la promovarea, dezvoltarea și diversificarea pe baze nediscriminatorii și de reciprocitate a acestei activități, în mod deosebit, prin: facilitarea schimbului de informații comerciale și economice, încurajarea contactelor între operatorii economici; asigurarea protecției drepturilor de proprietate industrială, comercială și intelectuală ș.a.

Capitolul cu privire la cooperarea economică prevede angajamentul Părților de a încuraja și diversifica această activitate, în domenii de interes reciproc, fiind menționate: industria și sectorul minier; știința și tehnologia; energia; protecția mediului înconjurător; transportul, turismului și alte activități în sectorul serviciilor; telecomunicațiile; serviciile economice, monetare, bancare, de asigurare și financiare; formarea profesională; sănătatea; normele tehnice și statistică.

Se apreciază că intrarea în vigoare a acestui Acord va conduce la așezarea pe baze noi a relațiilor economice ale României cu Comunitatea Economică Europeană, ca entitate și cu țările membre ale acesteia.

În concepția comunitară, semnarea Acordului corespunde cu încheierea etapei de finalizare a așa numitelor acorduri de generația a doua în relațiile cu Țările din Europa Centrală și de Est, deschizând, totodată, noi respective privind dezvoltarea și diversificarea cadrului juridic România-CEE.

În acest context, avem în vedere posibilitatea asocierii, în perspectivă, a României la CEE, precum și negocierea unui Acord de cooperare economică în domeniul siderurgic, având ca obiectiv sprijinirea procesului de restructurare din acest sector.

Intrarea în vigoare a Acordului recent semnat va permite obținerea unor posibilități suplimentare la exportul românesc în CEE, cum ar fi: eliminarea, înainte de termenul prevăzut în Acord, a tuturor restricțiilor cantitative discriminatorii la importul din România, suspendarea, pe o perioadă limitată, a celorlalte restricții aplicate în prezent de Piața Comună față de produsele românești, îmbunătățirea condițiilor de acordare a preferințelor vamale generalizate, prin lărgirea gamei de produse românești beneficiare de acest regim.

Într-o asemenea situație, avem în vedere, de asemenea, obținerea unui sprijin mai substanțial din partea CEE în cadrul „Grupului celor 24" pentru

concretizarea în favoarea României a unor programe de ajutoare și asistență inițiate sub auspiciile acestui organism.

Conform procedurii comunitare, intrarea în vigoare a Acordului urmează a avea loc după obținerea avizului Parlamentului European.

În acest context și având în vedere avantajele care decurg pentru partea română din Acord, rugăm acționați în relațiile cu reprezentanții țării de reședință în Parlamentul European pentru sensibilizarea lor în adoptarea unei poziții favorabile față de aceasta și pentru urgentarea prezentării lui în acest organism. Menționăm că în luna noiembrie a.c. este prevăzută o reuniune a Parlamentului European.

Rugăm informați operativ asupra rezultatelor demersurilor dvs.

MINISTRUL COMERȚULUI ȘI TURISMULUI p. MINISTRUL AFACERILOR EXTERNE
Constantin Fota Teodor Meleșcanu

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1990, f.f.

23

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea activității de marcare a Zilei Naționale

Nr. 9/013742 *9 noiembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune, personal,

În continuare la telegrama circulară 9/012948 din 1 noiembrie 1990[18] cu privire la marcarea Zilei Naționale:

1. Din analiza propunerilor recente primite de la misiunile diplomatice privind organizarea recepției a rezultat că unele oficii au pus accentul pe latura cantitativă a organizării recepției de Ziua Națională, solicitând alocări de fonduri exagerate. Nu în toate cazurile au fost evaluate cu grija necesară posibilitățile reale de organizare a recepțiilor în spațiile misiunilor. Direcțiile de resort din Centrală au răspuns în fiecare caz în parte.

Vă recomand ca accentul în organizarea recepției să fie pus pe latura politică, pe sublinierea semnificației deosebite a marcării pentru prima dată în istoria contemporană a României, ca Zi Națională, a datei de 1 Decembrie, prima manifestare de acest gen după Revoluția din decembrie 1989. Ca urmare, prezintă

[18] Vezi doc. nr. 20.

maximum de importanță nivelul participării reprezentanților țării de reședință la recepție, ca și reflectarea acesteia în mijloacele de informare în masă. Vă recomand, de asemenea, să acționați astfel încât întreaga acțiune să contribuie la o mai bună cunoaștere și înțelegere a problemelor pe care le traversează societatea românească, a opțiunilor clare ale poporului român pentru democrație.

Având în vedere situația pe care o cunoașteți foarte bine existentă în economia țării noastre, ca și menținerea unor probleme dificile pe plan social (printre altele, situațiile din unele cămine de copii care au atras mult atenția opiniei publice occidentale în ultima perioadă), este necesar ca recepția să păstreze un caracter sobru, modest, de altfel caracteristic unor asemenea manifestări și – fără a face acte de sărăcie – să fie evitate orice tendințe de opulență și risipă, de lux nepermis care ar putea fi exploatate negativ de unele mijloace de informare în masă. Trebuie evitată cu desăvârșire prelungirea recepțiilor peste limitele normale, transformarea acestora într-un fel de chermeze sau petreceri care nu pot trece neobservate de cei interesați în a ne face o proastă propagandă.

Vă rog ca, personal, să urmăriți modul în care se pregătește recepția, să vă asigurați – inclusiv prin relațiile dumneavoastră și ale colaboratorilor dumneavoastră – de o participare de nivel din partea cercurilor politice din țara în care vă desfășurați activitatea.

2. Întrucât la unele misiuni au apărut anumite neînțelegeri, vă precizez că la recepția de Ziua Națională, ținând seama și de practica locală, veți trimite invitații și unor personalități militare din țara de reședință, precum și unor atașați militari. Vă recomand să consultați atașatul militar al țării noastre – acolo unde acesta este prezent – în legătură cu lansarea acestor invitații.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1990, f.f.

24

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind rezultatele vizitei Președintelui Ion Iliescu în Japonia cu ocazia suirii pe tron a Împăratului Akihito[19]

Nr. 19/011430 *15 noiembrie 1990, București*
SECRET. Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

1. Vă informăm că în cursul vizitei la Tokyo, cu prilejul ceremoniilor urcării pe tron a Împăratului AKIHITO (9-14 noiembrie a.c.), Președintele României, Domnul Ion Iliescu, a avut un mare număr de întrevederi bilaterale cu conducători ai țării gazdă: Împăratul AKIHITO, T. KAIFU[20], Prim-Ministru, K. MUTŌ[21], ministrul Comerțului Internațional, J. KONDO, președintele Consiliului Științific al Japoniei, președinții Camerei Reprezentanților și Camerei Consilierilor ale Dietei, deputați, oameni de știință ș.a. Întrevederile au permis examinarea căilor și a mijloacelor de extindere și dinamizare a raporturilor bilaterale româno-nipone în diverse domenii, precum și modalitățile în care autoritățile celor două țări pot asigura cadrul cel mai adecvat colaborării bilaterale. Au fost adresate invitații de a vizita România: Împăratului AKIHITO, Primului-Ministru Kaifu, președinților Camerelor parlamentului.

2. Domnul Ion Iliescu s-a întâlnit cu conducerea KEIDANREN – organizația patronatului nipon, precum și cu conducătorii unor firme importante: MITSUBISHI, KANEMATSU, MITSUBISHI HEAVY INDUSTRIES, MARUBENI, SONY, MITSUI, TOSHIBA ș.a., care s-au arătat dispuși să coopereze cu firme particulare, societăți comerciale și regii autonome din România în diferite proiecte industriale, inclusiv management, marketing și formare de cadre. Formele concrete de colaborare vor fi stabilite în negocierile viitoare cu partenerii români. Acestea vizează examinarea, negocierea și convenirea unor acțiuni privind realizarea unor proiecte de cooperare în producție, acordarea de asistență niponă în formarea de personal, inclusiv în sfera comerțului exterior și a cooperării economice, acordarea unor facilități financiare și de credit pentru modernizarea industriei românești. A fost

[19] *Akihito* (n. 1933), Împărat al Japoniei *Kinjō Tennō* (1990-2019).
[20] *Toshiki Kaifu* (n. 1931), om politic japonez (Partidul Liberal Democratic). Prim-Ministru (10 aug. 1989-5 nov. 1991).
[21] *Kabun Mutō* (1926-2009), om politic japonez (PLD). Ministru al Comerțului Internațional și al Industriei (febr.-dec. 1990). Ulterior ministru al Afacerilor Externe (1993).

reținută disponibilitatea Japoniei, afirmată îndeosebi de Primul-Ministru nipon de a sprijini în viitor în mod concret eforturile României prin intermediul unor proiecte bilaterale și multilaterale finanțate prin Eximbank și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

3. În timpul vizitei, Domnul Ion Iliescu a avut convorbiri bilaterale cu șefi de stat, șefi de guvern, alte personalități politice, care au condus delegațiile unor țări la ceremoniile de la Tokyo. Menționăm îndeosebi convorbirile cu: Președinții Indiei, Israelului, Indoneziei, Turciei, Republicii Costa Rica, Filipinelor, Pakistanului, Mongoliei, Ungariei, Braziliei, Argentinei, Papua-Noua Guinee, Bulgariei; vicepreședintele Siriei, Prim-Miniștrii ai Franței și Republicii Coreea; Charles, Prințul moștenitor al Marii Britanii, prințul Nawaf Abdulaziz Al-Saud al Arabiei Saudite, președintele Sovietului Suprem al URSS, președintele Adunării federale a Cehiei și Slovaciei, președintele Senatului Italiei, ministrul de stat la MAE al Egiptului ș.a.

4. Despre problemele deosebite și acțiunile care decurg din convorbirile cu conducătorii de state și șefi ai unor delegații străine vor fi informate direct oficiile române din țările respective.

5. Vă rugăm ca, în convorbirile cu diplomați și alți reprezentanți niponi, diplomații români să exprime satisfacția pentru vizita efectuată în Japonia, cu prilejul evenimentului fericit al urcării pe tron a Împăratului AKIHITO, pentru convorbirile avute și perspectivele noi care se deschid colaborării româno-nipone.

6. În discuții cu reprezentanți ai altor țări, ai căror șefi de stat, șefi de guvern sau conducători ai delegațiilor la Tokyo au avut întrevederi cu Domnul Ion Iliescu, diplomații români vor exprima sentimente de satisfacție și aprecierea că întrevederile respective se înscriu ca o reală contribuție la dezvoltarea și dinamizarea raporturilor bilaterale.

Rugăm informați Centrala MAE asupra unor aspecte semnificative rezultate din discuțiile diplomaților români pe temele de mai sus.

p[entru] Adrian NĂSTASE
(Ss)*Teodor MELEȘCANU*

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1990, f.f.

25

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la *Raportul de activitate al Serviciului Român de Informații* prezentat în Parlament

Nr. 9/014689 *24 noiembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Întrucât mai multe misiuni diplomatice au semnalat Centralei MAE că în discuțiile cu factorii locali de decizie sau cu persoane din emigrația română sunt ridicate uneori probleme legate de activitatea Serviciului Român de Informații și de unele aspecte legate de fosta Securitate, vă transmitem, pentru informarea și orientarea dumneavoastră, o sinteză a Raportului prezentat în fața Parlamentului României de Domnul Virgil Măgureanu, directorul SRI. Acest raport a răspuns interpelărilor unor deputați și senatori cu privire la activitatea acestui nou organism în ansamblul structurilor democratice din țara noastră. Din raportul prezentat, au rezultat, în principal, următoarele:

1. **Cu privire la situația dosarelor fostei Securități**

Toate documentele fostului Departament al Securității Statului au fost imediat după revoluție puse sub controlul Ministerului Apărării Naționale, unele fiind preluate în arhivele acestui minister, unde se găsesc și în prezent.

Serviciul Român de Informații, după constituirea sa, a făcut demersurile necesare la Guvern pentru ca dosarele penale în care s-au pronunțat hotărâri definitive, precum și cele referitoare la persoanele care au executat pedepse privative de libertate sau interdicții domiciliare, în baza unor decizii administrative, să fie predate spre conservare organelor de justiție, iar dosarele de anchetă penală în care s-a hotărât ca persoanele cercetate să nu fie trimise în judecată să fie preluate de procuratură. În prezent, are loc acest transfer încât cei interesați vor putea să consulte aceste dosare și să-și dobândească drepturile ce li se cuvin pentru suferințele îndurate. La Serviciul Român de Informații urmează a se reține spre păstrare dosare penale referitoare la acțiuni de spionaj, trădare, activități subvensive cu caracter legionar, revizionist, fascist sau terorist-diversionist.

Celelalte dosare ale fostei Securități sunt constituite în fonduri de arhivă de interes operativ sau documentar privind activitatea de informații a

Securității și a organelor de informații ale României din perioada anterioară celui de-al Doilea Război Mondial.

Având în vedere necesitatea realizării unui consens național real, a înfăptuirii statului de drept cu participarea tuturor cetățenilor țării și a eliminării surselor de neîncredere și tensiune, a spiritului de vendetă, ținând seama și de modul în care alte state au rezolvat problema arhivelor fostei securități comuniste, în proiectul de lege privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații s-au prevăzut dispoziții detaliate în legătură cu regimul acestor documente.

Se apreciază că blocarea acestor materiale, cu excepția celor din care decurg drepturi și măsuri reparatorii, ar constitui o soluție firească pentru consolidarea climatului de stabilitate.

În legătură cu faptul dacă în România se efectuează interceptări ale convorbirilor telefonice și ascultări cu mijloace electronice, s-au făcut următoarele precizări: din exterior s-au adus în țară cantități apreciabile de astfel de aparatură electronică de ascultare, în legătură cu care există indicii că este folosită; organizații străine sau interne, chiar persoane fizice interesate, pot folosi o asemenea aparatură în scopuri ușor de intuit. Serviciul Român de Informații are semnalări în acest sens, dar până la confirmarea lor și realizarea unei certe documentări, problema nu poate fi dată publicității.

Sarcina clarificării unor astfel de situați este deosebit de dificilă în absența abilitărilor legale și a dotărilor tehnice adecvate. Serviciul Român de Informații necesită a fi abilitat prin lege să execute controale tehnice antiinterceptare, ca măsură atât de prevenire a spionajului, dar și de protecție a cetățenilor împotriva violării libertăților individuale.

Semnalările unor cetățeni referitoare la faptul că au primit corespondența violată, inclusiv cu conținutul schimbat, nu sunt puse la îndoială, dar astfel de cazuri nu pot fi decât rezultatul manoperelor unor persoane care se ocupă de sustrageri ori care cu intenție urmăresc scopuri provocatoare. În sistemul serviciilor poștale a fost și este frecventată practica violării corespondenței și coletelor.

O asemenea măsură ar fi în consensul principiilor Revoluției, care a oferit tuturor cetățenilor țării șanse egale, nediscriminatorii, pentru a-și aduce contribuția la reconstrucția națională.

SRI nedesfășurând activități de urmărire a persoanelor, nu a deschis nici un fel de dosare personale deoarece competențele și atribuțiile conferite privesc exclusiv obținerea, verificarea, prelucrarea și valorificarea informațiilor referitoare la amenințările interne și externe la adresa siguranței naționale. Dosarele urmează să fie întocmite de organele judiciare competente potrivit legii.

2. **În legătură cu personalul SRI**

La data de 22 decembrie 1989, fostul Departament al Securității Statului avea 14 259 cadre (8 170 ofițeri, 5 105 maiștri militari și subofițeri, precum și 984 salariați civili). Din acest total, lucrau în sectoare informativ-operative 8 376 ofițeri și subofițeri (3 832 în unități centrale și 4 544 la județe). Celelalte cadre își desfășurau activitatea în trupele de securitate (2 859 ofițeri și subofițeri), în unități tehnice de transmisiuni (2 588 ofițeri, maiștri militari și subofițeri), iar ceilalți în unități funcționale.

Din totalul efectivelor fostului Departament al Securității Statului au fost îndepărtate prin dizolvarea unor unități centrale și teritoriale 2 841 cadre, alte 2 769 cadre au fost trecute în rezervă, 2 896 cadre din fostele trupe de securitate au fost preluate de Ministerul de Interne, iar 449 au fost constituite de către MApN într-o unitate tehnică de transmisiuni ce asigură legăturile telefonice guvernamentale.

După selecționarea și verificarea cadrelor necompromise, SRI a preluat în structura sa o parte din ofițerii cu o bună pregătire de specialitate, competență și atașament față de interesele naționale fundamentale.

În SRI lucrează, de asemenea, cadre de conducere și ofițeri tineri din MApN, cu o pregătire adecvată, care dovedesc calitățile necesare pentru noul organism de informații.

Îmbunătățirea compoziției efectivelor SRI va continua și în viitor, astfel încât această instituție să cunoască o dinamică înaltă a înnoirilor de personal în raport cu celelalte organisme ale aparatului executiv.

Procesul de control și verificare a tuturor cadrelor este continuu, funcționând o unitate specializată pentru propria protecție și apărare.

S-a solicitat Parlamentului să unească o comisie specială care să verifice modul în care au fost selecționate cadrele preluate din efectivele fostului Departament al Securității Statului și să supravegheze activitatea de cunoaștere și verificare pe care o desfășurăm în continuare asupra ofițerilor menționați.

3. **Despre interceptarea convorbirilor telefonice și a corespondenței personale**

SRI nu efectuează operațiuni de interceptare a convorbirilor telefonice și nici de ascultare cu mijloace electronice. Toate mijloacele pe care le-a folosit fosta securitate pentru realizarea unor astfel de activități au fost integral dezafectate și depozitate de către MApN Sistemele de interceptare au fost debranșate, iar cablurile de legătură tăiate. Aparatura și echipamentele, sub controlul și asistența unor specialiști de la MApN, au fost sigilate și puse sub pază, fiind înlăturate orice posibilități de repunere în funcțiune.

Serviciul de Informații nu dispune de dotări pentru astfel de activități și nu efectuează controlul corespondenței.

În legătură cu faptul dacă în România se efectuează interceptări ale convorbirilor telefonice și ascultări cu mijloace electronice, s-au făcut următoarele precizări: din exterior s-au adus în țară cantități apreciabile de astfel de aparatură electronică de ascultare, în legătură cu care există indicii că este folosită; organizații străine sau interne, chiar persoane fizice interesate, pot folosi o asemenea aparatură în scopuri ușor de intuit. SRI are semnalări în acest sens, dar până la confirmarea lor și realizarea unei certe documentări, problema nu poate fi dată publicității.

Sarcina clarificării unor astfel de situații este deosebit de dificilă în absența abilităților legale și a dotărilor tehnice adecvate. SRI necesită a fi abilitat prin lege să execute controale tehnice antiinterceptare, ca măsură atât de prevenire a spionajului, dar și de protecție a cetățenilor împotriva violării libertăților individuale.

Semnalările unor cetățeni referitoare la faptul că au primit corespondență violată, inclusiv cu conținutul schimbat, nu sunt puse la îndoială, dar astfel de cazuri nu pot fi decât rezultatul manoperelor unor persoane care se ocupă de sustrageri ori care cu intenție urmăresc scopuri provocatoare. În sistemul serviciilor poștale a fost și este frecventă practica violării corespondenței și coletelor, cu scopul găsirii și însușirii de valori, fenomen ce în ultima perioadă s-a accentuat.

Serviciul Român de Informații nu efectuează interceptări, ascultări și controlul corespondenței. Există însă riscuri reale ca, în lipsa unor măsuri tehnice adecvate de control și contracarare, servicii de spionaj, alte organizații ori persoane interesate să penetreze cu mijloace electronice de culegere a informațiilor acolo unde efectiv o doresc, cu toate consecințele negative ce decurg pentru apărarea intereselor țării, a siguranței sale naționale.

4. **Cu privire la activitatea pentru apărarea statului de drept**

Ne-am temut și încă ne mai temem de metodele fostei Securități; dar odată cu renunțarea la practicile acesteia, care au adus încălcări drepturilor și libertăților cetățenești, nu avem dreptul să uităm nevoia la fel de reală de a lua măsurile care se impun pentru a apăra atributele fundamentale ale statului de drept, instituțiile sale democratice.

SRI nu amenință pe nimeni, nu urmărește cetățenii pentru convingerile lor ideologice, politice, religioase ori de altă natură.

Mijloacele și metodele de activitate sunt conforme cu principiile statului de drept.

Agentura provocatoare, controlul total asupra unor categorii ale populației, delațiunea și minciuna nu vor intra niciodată în practica Serviciului Român de Informații.

Pentru aceasta există asigurate toate garanțiile necesare inclusiv controlul Parlamentului.

Comisia parlamentară pentru apărarea și asigurarea ordinii publice este chemată să efectueze controale, iar rezultatele să fie date publicității.

SRI a fost constituit prin decretul nr. 181 din 26 martie 1990, stabilindu-i-se următoarele direcții de activitate: obținerea de informații pentru prevenirea acțiunilor de spionaj, depistarea și contracararea planurilor organizațiilor teroriste care vizează România, precum și protecția antiteroristă, descoperirea și prevenirea acțiunilor de atentat și diversiune, organizarea măsurilor pentru apărarea secretelor de stat și prevenirea scurgerii de informații și date nedestinate publicității, culegerea de informații pentru prevenirea actelor de subminare economică, obținerea de informații despre amenințările la adresa stabilității interne și a ordinii de drept.

Competențele și atribuțiile serviciului sunt de natură informativă, cu excepția unor activități de apărare antiteroristă care implică și măsuri de control tehnic, paza și apărare a unor obiective ori protecția fizică a unor persoane supuse amenințărilor teroriste.

SRI nu are nici un fel de competență și atribuții pentru a efectua rețineri, arestări, percheziții sau anchete penale și nici de a lua măsuri de urmărire ori reprimare pe motive de convingeri sau concepții ideologice, politice, religioase ori de altă natură.

Pericolul terorismului, ca fenomen internațional de largă răspândire, constituie o amenințare permanentă ce îngrijorează toate guvernele lumii. În prezent, terorismul externe se manifestă în forme diverse: atentate politice, răpiri și sechestrări de personalități, deturnări de aeronave, minarea de obiective, ocuparea sediilor unor misiuni diplomatice, luarea de ostateci, provocarea de explozii în locuri aglomerate (gări, aerogări, piețe, magazine, ș.a.), șantajul cu folosirea armelor chimice, bacteriologice ori nucleare.

România, din rațiuni geopolitice, nu a fost și nu va fi ocolită de amenințări teroriste.

Din datele existente, rezultă că în ultimele decenii au fost semnalate organizații și grupări teroriste din toate zonele globului, care vizează ținte pe teritoriul României ori interese ale țării noastre în raporturile cu alte state.

Escaladarea periculoasă pe un plan mai larg a naționalismului și mișcărilor autonomist-separatiste, a conflictelor etnice ori religioase, a fanatismului de orice natură, a mișcărilor extremiste și a anarhismului

constituie fondul pe care cercuri și organizații interesate pot proiecta scenarii vizând comiterea de acte teroriste și în România.

Brigada Antiteroristă a SRI a obținut date despre existența pe teritoriul României a unui număr mare de persoane suspecte de apartenență la organizații extremist-teroriste externe și acționează pentru clarificarea suspiciunilor și prevenire, inclusiv prin asigurarea măsurilor de protecție directă a sediilor misiunilor diplomatice acreditate în România, precum și a unor diplomați, înalți demnitari străini ori personalități oficiale externe pe timpul prezenței în țara noastră.

Condițiile prezente au făcut posibilă o largă circulație a persoanelor și informațiilor, situație care în fond este benefică progresului și democrației, dar care a fost subtil speculată și în sensuri negative, respectiv prin proliferarea și escaladarea extremismului politic, etnic și religios.

Există un număr însemnat, de ordinul sutelor, al amenințărilor cu acte teroriste și de atentat la adresa personalităților politice ale țării, al semnalărilor referitoare la activități susceptibile, a avea caracter paramilitar și extremist-fascist, marea lor majoritate punând în evidență intenții teroriste vădite și sprijin efectiv din exterior. Este, de asemenea, de remarcat periculozitatea concentrării unei asemenea problematici în zone teritoriale bine determinate.

Tânăra democrație a României se dezvoltă în condiții deosebit de complexe, societatea noastră cunoscând procese și situații contradictorii, ce pot căpăta accente grave.

Abolirea instituțiilor represive ale dictaturii ceaușiste nu a semnificat și încetarea acțiunilor celor care, dinăuntrul sau dinafara țării, nu doresc stabilizarea vieții noastre interne și avansul normelor democratice în funcționarea instituțiilor, a întregii societăți românești.

5. **Unele elemente privind activitatea serviciilor de spionaj**

Pe acest fond, serviciile de spionaj, în a căror sferă de interese România s-a aflat în mod tradițional, și-au intensificat activitatea, vizând prejudicierea intereselor majore politice și economice ale țării și integritatea teritorială a statului român.

Acțiunile serviciilor de spionaj au fost orientate înspre propulsarea unor legături în noile structuri ale statului; penetrarea cu agentură în unele formațiuni politice, sindicale, legi și alte organizații, cu scopul de a le deturna activitatea în acțiuni cu caracter destabilizator; subvenționarea deghizată a unor publicații pentru a le putea folosi în acțiuni de influență și dirijarea opiniei publice; infiltrarea în rândul minorităților naționale în scopul creării de tensiuni artificiale între acestea și populația majoritară, pe fondul tendinței separatiste-autonomiste; atragerea unor persoane care lucrează cu date secrete ori în domenii de activitate importante, îndeosebi în industrie, cercetare și

comerț exterior, în vederea folosirii lor în încheierea de contracte dezavantajoase părții române; penetrarea în structurile Ministerului de Interne, Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Afacerilor Externe și ale Serviciului Român de Informații, urmărindu-se facilitarea unor acțiuni îndreptate împotriva României, precum și crearea de situații tensionate care să împiedice instituțiile menționate să-și îndeplinească atribuțiile pe linia apărării independenței și suveranității, integrității și siguranței naționale.

Unele servicii de informații și-au infiltrat legături în rândul participanților la unele manifestații publice, au îndemnat la violență și au incitat deschis la activități contra ordinii de drept, cu scopul de a compromite prestigiul României și a-i accentua izolarea pe plan extern.

De la constituirea sa, SRI a stabilit că peste 200 de cadre și agenți ai unor servicii de informații străine au fost trimiși în România sub acoperirea unor misiuni permanente sau temporare, iar alte aproape 300 de persoane se află în curs de investigare, datorită suspiciunilor apărute în legătură cu apartenența lor la organizații de spionaj.

Concomitent, circa 150 de legături create de serviciile străine de informații în rândul autohtonilor necesită investigații pentru a se stabili natura activităților în care s-au angajat.

În același timp, serviciile de spionaj au luat în atenție mai multe zeci de persoane, de regulă personalități de valoare sau cu perspectivă de promovare, pe care le studiază în scopul racolării.

Nu au lipsit atacurile zilnice cu adresă directă la Serviciul Român de Informații și acțiunile duse cu obstinație de serviciile de spionaj pentru împiedicarea activității noului organism de informații al României.

În ceea ce privește starea de legalitate, echilibrul și stabilitatea social-politică și economică interne, informațiile existente pun în evidență accentuarea fenomenului destabilizator.

Preocupări insistente din exterior au în vedere revitalizarea fostei organizații legionare, vizând inclusiv revenirea ei pe scena politică a țării. Elemente fanatice din rândul foștilor legionari au escaladat activitatea de racolare de aderenți, cu deosebire din rândul tinerilor, al intelectualilor și al unor culte.

Similar procedează unele cercuri și organizații din străinătate care încurajează reactivarea pe teritoriul României a unor organizații extremiste în rândul naționalităților conlocuitoare.

Acțiunile antiromânești se desfășoară coordonat în baza unor planuri prin care se urmărește declanșarea de conflicte interetnice, care au acceptul și sprijinul unor cercuri politice și guvernamentale din străinătate.

Insistându-se pentru acreditarea ideii că în România nu s-ar respecta drepturile omului și principiile unei societăți democratice, nu este exclusă

posibilitatea punerii în aplicare a unor scenarii pentru acțiuni violente, inclusiv extremist-teroriste, de diversiune și provocare, în scopul destabilizării grave a situației din țară și a punerii în pericol a suveranității și integrității statului român.

Efecte nefavorabile asupra situației generale a țării sunt din ce în ce mai acut resimțite și ca urmare a modului în care este asigurată protecția intereselor economice.

În mod nejustificat, fără a fi abrogate, în practică sunt ignorate, uneori în totalitate, nu numai reglementări importante, chiar și norme elementare de conduită pe linia apărării secretului de stat .

Ca urmare, în întreprinderi și instituții deținătoare de secrete importante nu s-au mai aplicat nici un fel de restricții cu privire la accesul și protecția secretelor, ceea ce nu se întâmplă nicăieri în lume. Pe acest fond, cetățenii străini au avut un regim pe care nu îl au nici chiar în țările lor.

Confuziile și neimplicarea chiar a unor factori guvernamentali în redresarea acestei situații au creat vulnerabilități ce neîndoielnic au fost exploatate, iar consecințele nu pot fi deocamdată evaluate.

În ceea ce s-a prefigurat a constitui cadrul legilor referitoare la siguranța națională și, respectiv, organizarea și funcționarea SRI, s-au prevăzut dispoziții corespunzătoare, similare celor existente în țările cu tradiții democratice, de natură a instaura ordinea și legalitatea.

6. **Cu privire la transparența SRI**

Transparența activității va fi consacrată inclusiv prin lege, care va prevedea explicit condițiile de desfășurare a muncii de informații, limitele competențelor și sancțiunile pentru depășirea lor.

În același timp, pornindu-se de la principiul unanim acceptat în întreaga lume că activitatea serviciilor de informații este secretă, transparența nu înseamnă abdicarea de la regulile de protecție a secretelor statului, așa cum ele vor fi stabilite prin lege.

Analiza practicii tuturor țărilor cu îndelungate tradiții democratice demonstrează în mod convingător că niciun stat, indiferent de mărime, regim politic, așezare geografică și sistem de alianțe, nu s-a putut și nu se poate lipsi de un organism de informații specializat, eficient în apărarea și protecția valorilor naționale fundamentale.

Nu întâmplător, cele mai puternice democrații occidentale au și cele mai perfecționate servicii de informații și contraspionaj. Se știe, de exemplu, că CIA și FBI sunt printre cele mai redutabile servicii secrete din lume, iar perfecționarea democrației americane a dus permanent la întărirea și nu la desființarea lor și nimeni nu pune la îndoială în SUA compatibilitatea existenței acestora cu democrația. Mai mult, deciziile esențiale de nivel înalt ale administrației americane

sunt uneori dependente de informațiile acestor organisme. De asemenea, se cunoaște că anumite popoare, între care englezii și israelienii în mod deosebit, au un cult național pentru serviciile lor secrete, acordându-le tot sprijinul și preocupându-se de menținerea prestigiului acestora.

În alte state occidentale, serviciile secrete – tocmai în scopul apărării democrației exercită un control extrem de riguros asupra străinilor și autohtonilor suspecți de acțiuni antistatale, iar în situații extreme, nu ezită să recurgă la procedee de maximă duritate.

În țara noastră, SRI a apărut în condițiile particulare ale dezvoltării democratice a societății.

În condițiile actuale, pentru asigurarea stabilității sociale, economice și politice, a stării de liniște și ordine necesare existenței și dezvoltării de-sine-stătătoare a statului român, se impune cu deosebită acuitate adoptarea unui cadru legal adecvat pentru apărarea siguranței naționale a României.

În acest sens, au fost pregătite proiectele de reglementări specifice.

În raport se face, de asemenea, o amplă prezentare a activității SRI în legătură cu evenimentele de la 13/15 iunie a.c.

Prezentarea raportului a fost urmată de întrebări din partea unui număr de 24 senatori și deputați.

Vă recomandăm să folosiți activ, în munca dumneavoastră curentă de relații, elementele cuprinse în acest raport, subliniind totodată că prezentarea acestuia în Parlament, ca și difuzarea sa largă în mediile de informare românești, constituie o nouă expresie a procesului de consolidare a statului de drept în România, de democratizare a țării, a eforturilor pentru depășirea atmosferei de neîncredere și teamă moștenite de la sistemul totalitar.

Transmiteți prompt Centralei MAE, relatări, aprecieri și comentarii semnificative din cercurile politico-diplomatice din țara dumneavoastră de reședință.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol 7, 1990, f.f.

26

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României din America Latină privind vizita oficială a lui Petre Roman, Prim-Ministru al României, în Columbia, Uruguay și Argentina

Nr. 18/0593 *3 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că, răspunzând invitațiilor adresate de Președinții Columbiei, Uruguayului și Argentinei, Domnul Petre Roman, Prim-Ministru al României, a efectuat, în perioada 22-27 noiembrie 1990, vizite oficiale în aceste țări.

1. În timpul vizitei în **Columbia** (22-23.11. 1990), D-l Prim-Ministru Petre Roman a purtat convorbiri oficiale cu Președintele Columbiei, César Gaviria Trujillo[22], și a avut întâlniri cu miniștrii Relațiilor Externe a.i., Dezvoltării Economice, Minelor și Energiei, Transporturilor, Agriculturii, precum și cu oameni de afaceri columbieni.

Au fost semnate *Protocolul privind mecanismul de consultări politice periodice între Ministerele de Externe* ale celor două țări și *Programul cultural* și a fost convenit *Acordul între Camerele de Comerț din România și Columbia*.

La încheierea vizitei s-a adoptat și dat publicității un *Comunicat comun* de presă.

În domeniul economic s-au conturat următoarele posibilități concrete de cooperare:

– importul în România de cărbune energetic și cocsificabil, inclusiv în urma participării societăților comerciale românești cu investiții directe, la punerea în valoare a unor zăcăminte existente în Columbia;

– exportul din România de mașini-unelte, echipamente de construcții, echipamente și utilaj minier, camioane, tractoare, material rulant, autoturisme, produse chimice și siderurgice.

Pentru facilitarea exporturilor românești, s-a perfectat deschiderea de către BRCE a unei linii de credit de 10 milioane dolari.

[22] *César Augusto Gaviria Trujillo* (n. 1947), economist și om politic columbian (Partidul Liberal). Președinte al țării (1990-1994). Ulterior președinte al Organizației Statelor Americane (1994-2004).

2. În **Uruguay** (23-25.11.1990), Primul-Ministru român a avut convorbiri oficiale cu Președintele Luis Alberto Lacalle de Herrera[23] și s-a întâlnit cu președintele Senatului, Dr Gonzalo Aguirre[24], președintele Camerei Deputaților, Dr Héctor Martín Sturla[25], ministrul Relațiilor Externe, Dr Héctor Gros Espiell[26], precum și cu membrii Comisiei pentru Afaceri Externe a Camerei Deputaților.

În cadrul convorbirilor au fost examinate relațiile existente între cele două țări și posibilitățile de amplificare a acestora și s-a făcut un schimb de păreri cu privire la problemele internaționale actuale.

Domnul Prim-Ministru a avut, de asemenea, o reuniune de lucru la Camera Industriilor din Uruguay.

Ambele părți au convenit să depună eforturi pentru creșterea schimburilor comerciale și a cooperării economice, hotărând să se acționeze pentru revitalizarea Comisiei Mixte, căreia doresc să-i confere o bază stabilă și atribuții lărgite în ce privește coordonarea și impulsionarea dezvoltării relațiilor bilaterale, inclusiv prin antrenarea potențialului întreprinderilor particulare.

S-au conturat următoarele posibilități de cooperare:

– Realizarea în Uruguay a unei linii de montaj tractoare și dezvoltarea activității liniei de montaj autoturisme ARO 10;

– Cooperare în exploatarea resurselor piscicole din zona economică maritimă a Uruguayului și crearea unor crescătorii de pește în apele interioare;

– Participarea unor societăți comerciale românești la realizarea unor lucrări de îmbunătățiri funciare și cultivarea de floarea-soarelui și soia;

– Preluarea de către partea română din Uruguay de piei și produse din piele pentru reexport în țările din Europa de Est.

În timpul vizitei au fost semnate *Acordul pentru promovarea și garantarea reciprocă a investițiilor* și *Programul de colaborare în domeniile învățământului, științei și culturii*.

A fost, de asemenea, adoptat și dat publicității un *Comunicat comun*.

3. În timpul vizitei în **Argentina** (25-27.11. 1990), Premierul român a purtat convorbiri oficiale cu Președintele Argentinei, Carlos Saúl Menem[27], și a

---

[23] *Luis Alberto Lacalle de Herrera* (n. 1941), avocat și om politic uruguayan (Partidul Național). Președinte al Republicii Orientale a Uruguayului (1990-1995).

[24] *Gonzalo Aguirre Ramírez* (n. 1940), avocat și om politic uruguayan (Partidul Național). Vicepreședinte al țării (1990-1995).

[25] *Héctor Martín Sturla* (1953-1991), om politic uruguayan (Partidul Național). Președinte al Camerei Deputaților (1990-1991).

[26] *Héctor Gros Espiell* (1926-2009), jurist, profesor de Drept constituțional și Drept internațional, om politic (PN) și diplomat uruguayan. Ministru al Relațiilor Externe (1990-1993); ambasador la Paris (2005-2008).

[27] *Carlos Saúl Menem* (n. 1930), avocat și om politic argentinian (Partidul Justițialist-peronist). Președinte al țării (8 iul. 1989-10 dec. 1999). Ulterior senator (din 2005 până în prezent).

avut întâlniri cu vicepreședintele Eduardo Duhalde[28], președinte al Senatului, cu membrii Comisiei bicamerale de cooperare și prietenie parlamentară Argentina-România (constituită cu această ocazie), precum și cu miniștrii argentinieni de Externe, Domingo Felipe Cavallo[29], al Economiei, [Antonio] Erman González, și cu oameni de afaceri din Argentina. Au fost analizate relațiile bilaterale, s-au trecut în revistă procesele de integrare latino-americană și europeană, evoluțiile democratice și pluraliste din România, începute cu Revoluția din decembrie 1989 și continuate prin alegerile din luna mai a.c., și s-a făcut un schimb de păreri cu privire la problematica internațională actuală. Totodată, Premierul român a prezentat la Consiliul Argentinian pentru Relații Internaționale (CARI) conferința pe tema *Procesul de schimbări în România*.

În timpul vizitei s-au semnat *Acordul de cooperare economică și comercială*, *Acordul de cooperare în folosirea în scopuri pașnice a energiei nucleare*, *Acordul de colaborare între Camera de Comerț și Industrie a României și Camera de Comerț din Argentina*, precum și *Programul de schimburi culturale*.

A fost adoptat și dat publicității un *Comunicat comun* de presă.

Au fost identificate următoarele posibilități de dezvoltare a schimburilor comerciale și cooperării economice bilaterale:

– importul în Argentina de produse românești manufacturate, inclusiv pentru reexport în țările din zonă;

– realizarea unei linii de montaj autoturisme ARO 24 și, într-o primă fază, importul a 40-60 de asemenea autoturisme;

– participarea unor firme argentiniene la realizarea în România a unor abatoare moderne, fabrici pentru produse din carne și unități pentru prelucrarea pieilor;

– exportul de material rulant românesc în Argentina, inclusiv prin producerea în cooperare a 400-500 vagoane multifuncționale;

– exportul în Argentina de tractoare românești, inclusiv prin producere în cooperare, cu participarea Universal-Autotractor și exportul în țările din zonă;

– participarea unor societăți comerciale românești la construirea de linii de înaltă tensiune în Argentina;

– exportul a 110 unități de pompare, două separatoare de gaz și piese de schimb pentru instalațiile românești de foraj achiziționate de partea argentiniană anterior;

– realizarea de către partea română a unor obiective industriale în Argentina, cu plata în produsele acestora (fabrică de magneziu, fabrică de uree, microrafinărie ș.a.);

---

[28] *Eduardo Alberto Duhalde* (n. 1941), avocat și om politic argentinian (PJ-peronist). Vicepreședinte (8 iul.1989-10 dec. 1991); ulterior guvernator al provinciei Buenos Aires (1991-1999). Președinte al țării (2002-2003).

[29] *Domingo Felipe Cavallo* (n. 1946), economist și om politic argentinian (independent). Ministru al Relațiilor Externe (1989-1991); ulterior ministru al Economiei (1991-1996, 2001).

– livrarea de utilaje românești pentru construcții de drumuri;

– inițierea de negocieri privind posibilitatea cooperării în domeniul pescuitului oceanic.

S-a convenit ca sesiunile comisiilor mixte de cooperare economică și respectiv tehnico-științifică să aibă loc la Buenos Aires, în semestrul I/1991.

4. În toate cele trei țări, Primul-Ministru a reînnoit din partea Președintelui României, Domnul Ion Iliescu, invitațiile adresate președinților respectivi de a vizita țara noastră.

5. În contactele cu diplomații latino-americani din țările vizitate subliniați în mod deosebit satisfacția părții române pentru rezultatele vizitei și convorbirile purtate de Primul-Ministru cu șefii de stat respectivi.

În relațiile cu autoritățile țării dv. de reședință, diplomații străini, factori politici, reprezentanți ai cercurilor de afaceri, ziariști etc. manifestați satisfacție față de convorbirile purtate de Domnul Petre Roman, Primul Ministru al României, cu președinții celor trei țări latino-americane vizitate și rezultatele fructuoase ale vizitei.

Comunicați reacțiile și ecourile semnificative, inclusiv părerile exprimate de diplomații latino-americani.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

27

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, referitoare la pregătirea viitorilor diplomați români în străinătate

Nr. 4/03093 *3 decembrie 1990, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În vederea pregătirii și perfecționării profesionale a tinerelor cadre în domeniul diplomatic[30], vă rugăm să întreprindeți demersurile necesare de învățământ 1991-1992, cel puțin 1-2 burse de studii universitare complete (4-5 ani) și 1-2 burse de studii postuniversitare (3-24 luni) pentru viitori diplomați români.

Vă rugăm să argumentați, la Ministerul de Externe sau la organismele cu care veți intra în contact, dorința statului român de a pregăti noi generații de

[30] Vezi și Anexa IX (*Tabel nominal cu diplomații MAE care au urmat burse de pregătire postuniversitară în străinătate în perioada 1990-1992*).

diplomați și să insistați ca cheltuielile legate de studiile respective să fie oferite de țara gazdă.

Ministerul Afacerilor Externe este interesat, în egală măsură, în învățarea sau perfecționarea în limbile străine de circulație internațională sau restrânsă, cât și în specializarea în diverse domenii ale relațiilor internaționale.

Pe baza răspunsului dumneavoastră, cât mai detaliat și mai urgent (31 decembrie a.c.), conducerea ministerului va adopta planul de pregătire și perfecționare, pe anul 1991/1992. Subliniem că problema formării și pregătirii cadrelor diplomatice este și în atenția guvernului român.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

28

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind activitatea acestora în relațiile cu țările de reședință

Nr. 9/015612 *5 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Analiza efectuată în Centrala MAE pe baza informărilor oficiale ale misiunilor noastre diplomatice în legătură cu activitatea de relații desfășurată în cursul lunii noiembrie relevă menținerea în continuare a unei stări de lucruri care nu este în măsură să satisfacă exigențele sporite ale momentului actual și care a constituit și obiectul remarcilor deosebit de critice ale Primului-Ministru al României.

Din raportările primite prin telegrame cifrate de la 60 misiuni diplomatice ale țării noastre rezultă că în cursul lunii noiembrie numai doi ambasadori români au fost primiți de ministrul de Externe din țara gazdă (Cairo și Khartum), la care se adaugă patru primiri prilejuite de prezentarea scrisorilor de acreditare, iar 7 ambasadori au fost primiți la nivelul adjuncților miniștrilor de Externe. Pentru comparație, vă informăm că din cei 70 șefi de misiuni diplomatice acreditați la București (67 ambasadori și 3 însărcinați cu afaceri), ministrul de Externe (care 13 zile din lună a fost plecat din țară) a primit 10 ambasadori, iar Secretarii de Stat din MAE au primit 11 șefi de misiuni. La primirile la conducerea MAE se adaugă numeroasele primiri de către Președintele țării, de Primul-Ministru, de alți membri ai guvernului, ceea ce

denotă că, în ansamblu, Corpul Diplomatic de la București se manifestă mult mai activ decât Corpul Diplomatic al României în străinătate. Sunt cazuri de ambasadori la București care cer și sunt primiți de mai multe ori pe lună de membri ai guvernului român. În ceea ce îi privește pe ambasadorii români, numai 17 dintre ei au avut întâlniri la nivelul membrilor guvernului din țara de reședință, într-o perioadă în care, mai mult ca oricând, este necesară o intensificare hotărâtă a activității de contacte și relații, pentru prezentarea evoluțiilor politice, sociale și economice din România, a acțiunilor guvernului îndeosebi, în planul reformei economice, pentru promovarea intereselor țării noastre în Consiliul Europei, Piața Comună, Grupul 24 etc. Din informările operative primite în Centrală reflectând activitatea pe luna noiembrie (nu am inclus aici participările la recepțiile pentru marcarea Zilei Naționale) rezultă că șefii de misiuni din Ankara, Beirut, Delhi, Harare, Haga, Lisabona, Lagos, Mexic, Moscova, Madrid, Paris, Sofia, Tokyo nu au avut nicio întâlnire organizată cu un membru al guvernului sau al conducerii MAE din țara de reședință, iar în plus cei din Alger, Brasilia, Budapesta, Belgrad, Dhaka, Hanoi, Islamabad, Kinshasa, Lima, Luanda, Lusaka, Manila, Maputo, Tel Aviv, Tunis, pe lângă faptul că nu au avut astfel de întâlniri, nu au raportat nici contacte de lucru la Ministerele de Externe din țările de reședință.

Situația este și mai puțin satisfăcătoare dacă ne referim la munca de relații și la contactele avute de fiecare diplomat în parte.

Deși această analiză are mai degrabă un caracter statistic, slaba muncă de relații a unor oficii se regăsește și în insuficiența activității de promovare a intereselor României, precum și în munca de informare politică, de multe ori sub așteptări. Aceasta explică ușurința cu care se apelează la sursele publice de informare în numeroase telegrame trimise Centralei.

Această analiză trebuie interpretată ca indicând necesitatea unei schimbări radicale în activitatea organizării contactelor cu factori de decizie din țara de reședință în măsură să influențeze pozitiv evoluția raporturilor cu țara noastră. Adoptarea unui stil ofensiv, modern, în munca de relații nu este numai dorită, dar și posibilă, dacă avem în vedere încadrarea actuală cu personal diplomatic a misiunilor, condițiile efective de muncă, ca și transparența politicii interne și externe românești care permit abordări noi.

Ca urmare, toate ambasadele vor acționa pentru programarea din timp a întâlnirilor cu factori de decizie din aparatul guvernamental, cu membri ai Parlamentelor, cu reprezentanți ai cercurilor de afaceri, cu reprezentanți ai presei etc. Programarea unor astfel de contacte va fi făcută atât pentru șeful de misiune, cât și, individual, pentru fiecare diplomat, într-o formă care va fi stabilită de șeful misiunii (programe săptămânale, bilunare etc.). O atenție deosebită trebuie acordată pregătirii fiecărei întâlniri, diplomatul care participă să aibă foarte clar în

minte ce va urmări în cadrul discuției (informare, demers etc.), să fie pregătit să răspundă la eventuale probleme pe care le poate ridica interlocutorul.

Începând cu luna decembrie 1990, șefii de misiune sunt obligați să asigure informarea Centralei MAE în maximum 24 de ore cu conținutul convorbirilor avute în cadrul contactelor organizate, precum și propuneri de acțiuni referitoare la problemele rezultate din discuțiile avute. Această informare ține loc și de notă de convorbire.

De asemenea, fiecare misiune diplomatică va transmite săptămânal, în fiecare zi de sâmbătă, pe cale operativă, lista contactelor politice, economice, culturale, de presă, cu emigrația etc. avute de personalul oficiului în cursul săptămânii care s-a scurs, indicându-se nominal acțiunile șefului oficiului și ale fiecărui diplomat. În aceste informări nu vor fi incluse (**repetăm**, nu vor fi incluse) întâlnirile ocazionale avute cu prilejul participării la acțiuni protocolare, întâlniri întâmplătoare etc. Desigur, elementele semnificative rezultate din discuțiile ocazionale vor fi raportate operativ Centralei MAE.

De asemenea, fiecare misiune diplomatică are obligația de a transmite cu curierul diplomatic direcției de relații respective lista contactelor politice, economice, culturale, de presă, cu emigrația etc. avute de personalul oficiului în perioada petrecută de la ultimul curier diplomatic, indicându-se nominal acțiunile șefului oficiului și ale fiecărui diplomat, data la care au avut loc, subiectele abordate (enunț, pe scurt), precum și numărul comunicării operative prin care a fost informată Centrala MAE despre acțiunea respectivă. În aceste liste nu vor fi (**repetăm**, nu vor fi) incluse întâlnirile ocazionale avute cu prilejul participării la acțiuni protocolare, întâlniri întâmplătoare etc. Desigur elementele semnificative rezultate din discuțiile ocazionale vor fi raportate operativ Centralei MAE.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

29

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind măsurile luate de conducerea ministerului pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale ale țării

Nr. 1/0908 *6 decembrie 1990, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

La 4 decembrie 1990 a avut loc o ședință a Consiliului de conducere al MAE care a analizat stadiul aplicării măsurilor stabilite, în urma aprecierilor critice formulate în ședința guvernului din 9 noiembrie a.c., în vederea intensificării preocupărilor ministerului pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale ale României și a îmbunătățirii activității misiunilor diplomatice.

Vă informăm asupra principalelor concluzii și măsuri care s-au adoptat:

1. Analiza încadrării cu personal diplomatic a fiecărei direcții și a misiunilor diplomatice din raza de activitate a acesteia în câte o ședință a Colegiului MAE. Analizele se vor face rând pe rând în cursul lunii decembrie.

2. Blocarea a cca 40 posturi de personal tehnico-administrativ, îndeosebi la misiunile slab încadrate cu personal diplomatic în momentul de față. Se vor examina:

– folosirea unor astfel de posturi pentru încadrarea cu personal diplomatic suplimentar a unor misiuni unde acest lucru este presant;

– angajarea de personal local, îndeosebi la misiunile din Africa și Asia, dacă acest lucru se justifică din punct de vedere economic.

S-a mai stabilit ca, la trimiterea la post a personalului administrativ, să fie consultați directorii de relații și șefii de misiuni.

3. Pregătirea unei circulare către misiunile noastre diplomatice în legătură cu îmbunătățirea activității de informare, care rămâne sub nivelul exigențelor, la gradul de încadrare actual al misiunilor (vi s-a transmis la 6 decembrie).

4. Până la 10 decembrie, fiecare direcție va întocmi fișa de descriere a fiecărui post (competențe, atribuții, pregătirea și experiența necesare).

5. Până la 12 decembrie, Direcția Personal va elabora metodologia atestărilor pe posturi, care trebuie organizate în timp de trei luni de către toate ministerele, în conformitate cu legea recent adoptată de Parlament.

6. Începerea cursurilor interne de pregătire pentru tinerii diplomați recent încadrați în MAE. În câteva zile, Direcția Personal va numi un director de program.

7. Rechemarea de la post a tuturor ambasadorilor care au fost numiți înainte de 22 decembrie 1989.

8. Au fost acceptate cererea de pensionare a domnului Nicolae Vladimir, Subsecretar de Stat, și cererea de demisie a domnului Gheorghe Tamaș.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

30

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind statutul juridic al parlamentarilor în diferite țări

Nr. 1/0915 *7 decembrie 1990, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Comisia pentru Politică Externă a Parlamentului României a adresat MAE solicitarea de a obține documentație privind statutul juridic al parlamentarilor în diferite țări.

În consecință, vă rugăm să vă interesați și să transmiteți operativ la MAE acte normative, precum și alte materiale documentare relevante, referitoare la statutul juridic al parlamentarilor în țara de reședință.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

31

Telegramă circulară a Ministerului Afacerilor Externe și a Ministerului Comerțului și Turismului, către misiunile diplomatice, privind rolul șefilor de misiune și raporturile lor cu personalul oficiilor economice și de turism

Nr. 4/03165 *10 decembrie 1990, București*
Urgență U

Domnule Șef de Oficiu,

În continuarea telegramei noastre circulare nr. 4/02939 din 20 noiembrie a.c.[31] , vă comunicăm următoarele:

În conformitate cu noua organizare a oficiilor noastre diplomatice, răspunderea pentru desfășurarea corespunzătoare a întregii activități revine șefului de misiune. Șefii de oficii sunt împuterniciți să organizeze și să conducă nemijlocit toate activitățile acestora (**repetăm**, toate activitățile acestora), potrivit instrucțiunilor și sarcinilor primite din partea Centralei, iar pe teme de comerț exterior împreună cu Ministerul Comerțului și Turismului.

Ținând seama de numărul relativ redus al personalului diplomatic, șefii de oficii vor acorda cea mai mare atenție repartizării echitabile a tuturor sarcinilor, pentru a asigura îndeplinirea acestora în condiții optime. Se vor avea, desigur, în vedere sarcinile specifice care revin lucrătorilor economici, conform instrucțiunilor primite din partea Ministerului Comerțului și Turismului.

Indiferent însă de natura sarcinilor care îi revin, întregul personal diplomatic va avea acces la toate facilitățile puse la dispoziția ificiului.

Ne exprimăm convingerea că veți imprima diplomaților, printr-o tratare echitabila tuturor componentelor ce revin oficiului, un spirit deschis, de înțelegere, de conlucrare și responsabilitate, singurul mod de lucru de natură să asigure realizarea corespunzătoare a întregii activități.

Conducerile Ministerului Afacerilor Externe și Ministerului Comerțului și Turismului vor urmări îndeaproape realizarea și menținerea în cadrul oficiilor a unui climat sănătos de muncă și viață, pentru evitarea oricăror neînțelegeri și fricțiuni și vor lua atitudine fermă față de cazurile de abatere de la aceste cerințe de nerespectare a principiului răspunderii unice – ce revine șefului de misiune.

Vă rugăm să respectați conținutul acestei comunicări cu toți diplomații și să ne informați operativ asupra eventualelor probleme care ar putea apare, propunând,

[31] Nu se publică.

totodată, măsurile pe care le veți considera necesare pentru prevenirea și curmarea oricărei încălcări a normelor privind activitatea și conduita pe care trebuie să o aibă întreg personalul oficiilor noastre, și în mod deosebit cel diplomatic.

Orice propunere venită de la dumneavoastră, și care are ca scop creșterea eficienței activității diplomatice a tuturor lucrătorilor cu acest statut, va fi considerată cu toată atenția și, în cazul în care va avea valoare, va fi generalizată și la alte misiuni.

Insistăm pentru a fi informați operativ asupra măsurilor luate.

În ce privește situațiile speciale ale unor misiuni diplomatice care au avut „secții economice" în alte orașe decât capitala, precum și statutul reprezentanților unor întreprinderi, veți primi instrucțiuni specifice privind modul de soluționare a fiecărui caz în parte. De asemenea, veți primi indicații în problema locuirii în cadrul misiunilor diplomatice sau consulare a personalului care nu este parte a acestora.

În conformitate cu reglementările existente, termenul de „secție economică" sau „agenție economică" ale ambasadelor nu va mai fi folosit. Vor exista numai „ministru consilier", „consilier", „secretar" etc. economic. Toate telegramele adresate de personalul economic Departamentului Comerțului Exterior sau alte instituții cu profil economic – la inițiativa sa sau la cerere – vor fi contrasemnate de șeful oficiului diplomatic sau consular.

(Ss) *Adrian Năstase* (Ss) *Constantin Fota*

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

32

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind poziția Guvernului român față de evoluția situației din zona Golfului[32] și dorința sa de a contribui la reglementarea pașnică a conflictului

Nr.9/016107 *11 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă transmitem, în anexă, *Declarația Guvernului României cu privire la evoluția situației din zona Golfului* care a fost dată publicității, la 11 decembrie 1990.

[32] Vezi doc. nr. 10, 12.

Vă rugăm ca în convorbirile pe care le veți avea în cercurile politico-diplomatice din țara de reședință să prezentați activ elementele cuprinse în *Declarație*, subliniind hotărârea Guvernului României de a contribui la eforturile care se fac pe plan internațional pentru determinarea ajungerii la o reglementare pașnică în Golf, pentru transpunerea în viață a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU.

Șefii misiunilor din țările membre ale Consiliului de Securitate al ONU, din țările Pieții Comune, ca și din țările arabe, vor solicita de urgență o întâlnire la Ministerul Afacerilor Externe pentru prezentarea ideilor cuprinse în *Declarația Guvernului României privind evoluția situației din Golf*.

Rugăm raportați prompt Centralei MAE reacțiile și comentariile semnificative privitoare la această *Declarație*.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

33

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind demersurile pentru dezvoltarea cooperării economico-financiare și obținerea de linii de credit internațional necesare reformelor interne

Nr. 9/016305 *13 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

După cum cunoașteți, în contextul politico-social actual, realizarea reformei economice și trecerea la economia de piață reprezintă acțiuni de maximă prioritate care trebuie susținute, printre altele, și prin înlesnirea accesului României la credite sau linii de credit pe termene diverse, cu atât mai mult cu cât țara noastră – spre deosebire de celelalte țări est-europene – prezintă avantajul de a nu avea datorii externe.

În acest scop, în vederea sprijinului eforturilor pe care le fac factorii guvernamentali și reprezentanții sistemului financiar-bancar din România pentru obținerea de credite, apare necesară implicare directă a oficiilor noastre diplomatice, personal a șefilor de misiuni – acolo unde aceasta nu s-a realizat până acum – în identificarea de potențiali parteneri din sistemul financiar-bancar sau ai organismelor internaționale de profil care își au sediul în țara dumneavoastră de reședință.

Ca urmare, vă recomandăm să desfășurați o intensă muncă de relații la nivelul conducerilor instituțiilor financiar-bancare din țara în care vă desfășurați activitatea (principalele bănci cu capital de stat particular sau mixt, instituții de asigurări), urmărind cunoașterea activității acestora, a disponibilității lor de a coopera cu organismele de resort din România și stabilirea de raporturi personale apropiate cu președinții sau membrii consiliilor de administrație, cu alți factori cheie de decizie.

În acest scop, veți solicita vizite de prezentare la conducerile unor bănci, care să aibă loc în prima parte a anului 1991. Pentru început, în lipsa unor instrucțiuni specifice, discuțiile vor avea un caracter exploratoriu, dumneavoastră urmând a face o prezentare a evoluțiilor din România, îndeosebi a reformei economice, a disponibilităților largi de cooperare cu străinătate. În cursul discuțiilor, informați-vă despre modul în care operează instituția respectivă, despre raporturile actuale cu alte țări est-europene, despre intențiile pe care le au în relațiile cu țara noastră. Este bine ca, după fixarea întâlnirilor și înainte ca acestea să aibă loc, să informați Centrala Ministerului Afacerilor Externe și să solicitați informații despre raporturile cu instituția financiară respectivă și eventuale indicații.

Vă recomandăm, de asemenea, ca ambasada să stabilească legături de lucru curente cu departamentele care se ocupă cu relațiile cu România din principalele instituții financiar-bancare din țara de reședință.

Veți acorda o atenție deosebită acestor probleme care urmează a reprezenta o preocupare prioritară a misiunii, în funcție de care vor fi evaluate și rezultatele activității oficiului.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

34

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind *Declarația* oficială a Guvernului Statelor Unite ale Americii referitoare la aniversarea unui an de la Revoluția română

Nr. 9/016446 *15 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că la 14 decembrie 1990, purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat al SUA a dat publicității o declarație oficială intitulată: *Aniversarea Revoluției române*.

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă transmitem textul integral al acestei *Declarații*:

*„**Aniversarea Revoluției române***

Cu ocazia aniversării Revoluție române din decembrie 1989, luăm notă de realizările pozitive ale poporului României în decursul anului care a trecut. În același timp, recunoaștem că țara se află încă în procesul de înlăturare a moștenirii trecutului.

Ca semnatari ai Cartei de la Paris, cu prilejul întâlnirii la nivel înalt din noiembrie, SUA, România și celelalte 32 de țări membre CSCE au reafirmat datoria statelor de a se abține de la folosirea forței sau amenințarea cu forța, de a respecta domnia legii, de a promova toleranța și de a respecta principul reglementării pașnice a disputelor.

Noi credem că un sistem democratic, cu protecția deplină a drepturilor umane și civile, inclusiv libertatea religiei, a asocierii și a adunărilor, împreună cu o economie de piață, constituie bazele durabile pentru o Românie pașnică și prosperă. Continuăm să încurajăm guvernul și poporul României să acționeze în direcția acestor obiective într-o atmosferă de pace internă, liberă de orice formă de violență.

Statele Unite și-au demonstrat interesul față de bunăstarea poporului României prin acordarea de ajutor alimentar umanitar, asistență pentru copii și asistență tehnică pentru promovarea democratizării, drepturilor omului, a unei mass-media independente și nepărtinitoare, precum și a sectorului particular al economiei. Suntem gata să acordăm în continuare asistență în aceste domenii".

Răspunzând acestui document, Ministerul Afacerilor Externe al României a transmis, la 15 decembrie, următoarea *Declarație*:

„Ministerul Afacerilor Externe al României ia act cu deosebită satisfacție de Declarația din 14 decembrie 1990 a Departamentului de Stat al SUA cu ocazia aniversării Revoluției române.

Vedem în această Declarație o nouă expresie a sprijinului pe care SUA nu au încetat să-l acorde înfăptuirii obiectivelor Revoluției române din decembrie 1989, depășirii grelei moșteniri economice și sociale lăsate de regimul dictatorial-totalitar, construirii unei societăți democratice, bazată pe pluralism politic și respectarea deplină a drepturilor omului. Ne exprimăm și pe această cale – în numele Guvernului României – gratitudinea pentru ajutorul alimentar în valoare de 80 milioane dolari, oferit cu ocazia vizitei Secretarului de Stat al SUA, Domnul James Baker[33]*, în februarie 1990 la București, pentru ajutorul constând în aparatură medicală și asistență umanitară însumând peste 25 milioane dolari, acordate de Guvernul SUA. Evocăm cu aceeași gratitudine donațiile primite din partea organizațiilor private și a persoanelor particulare din SUA, care se ridică la peste 23 milioane dolari. În sfârșit, suntem recunoscători Guvernului SUA pentru deciziile, aduse în ultimele zile la cunoștința Ministerului Afacerilor Externe, de a acorda noi ajutoare umanitare alimentare și credite în vederea achiziționării unor cantități de țiței, precum și pentru sprijinul adus procesului de privatizare în cadrul reformei economice promovată de guvern. Toate acestea sunt expresii ale unei solidarități cu eforturile Guvernului României de a ridica în timpul cel mai scurt posibil nivelul de trai al oamenilor, care se înscriu în cele mai bune tradiții ale relațiilor româno-americane.*

Suntem conștienți că ne aflăm la începutul procesului de democratizare a societății, că instituțiile tinerei noastre democrații sunt încă fragile, că sechele ale regimului totalitar împovărează încă climatul socio-politic românesc. Importantă, însă, este hotărârea Guvernului României, pe care Ministerul Afacerilor Externe este autorizat să o reafirme, de a lucra pentru consolidarea statului de drept, respectarea riguroasă a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, reforma economică și trecerea la economia de piață – obiective centrale pentru care și-au jertfit viața eroii Revoluției din decembrie 1989.

În proclamația Parlamentului României adoptată cu prilejul primei aniversări a Revoluției Române se subliniază că «realizarea programului de reforme economice, politice și sociale de care țara are nevoie, nu se poate face decât într-un climat de liniște și prin conlucrarea tuturor, prin înțelegerea de către toate partidele și formațiunile politice, de către toți cetățenii țării a momentului și a perspectivei, prin toleranță reciprocă și, mai ales, prin muncă». În acest spirit, Ministerul Afacerilor Externe salută, în numele Guvernului

[33] *James A. Baker III* (n. 1930), avocat și om politic (Partidul Republican) nord-american. Secretar de Stat la Trezorerie (1985-1988); Secretar de Stat (25 ian. 1989-23 aug. 1992). Asistent al Președintelui și Șef al Personalului la Casa Albă (1981-1985, 24 aug. 1992-20 ian. 1993).

României, dorința exprimată în Declarația Departamentului de Stat al SUA de a încuraja guvernul și poporul român să acționeze în direcția acestor obiective, într-o atmosferă de pace internă, liberă de orice formă de violență.

Acordând o importanță specială relațiilor sale cu SUA – unul dintre statele cu cea mai veche tradiție democratică și cu responsabilități deosebite în menținerea păcii și securității internaționale și în stimularea raporturilor economice dintre state – Ministerul Afacerilor Externe exprimă și cu acest prilej hotărârea Guvernului României de a dezvolta pe toate planurile raporturile româno-americane, în conformitate cu principiile raporturilor dintre state și cu celelalte prevederi înscrise în Carta de la Paris pentru o nouă Europă[34]".

Vă rugăm să folosiți activ elementele din cele două *Declarații* în activitatea curentă de relații a misiunii. În contactele cu diplomați americani, exprimați satisfacția părții române față de Declarația Departamentului de Stat al SUA, în spiritul celor menționate în Declarația MAE român.

Șefii de misiuni din țările membre ale Pieții Comune, ale AELS din Canada și Japonia, vor căuta să aibă întrevederi la Ministerele de Externe din țara de reședință la începutul săptămânii viitoare, pentru abordarea unor probleme curente de relații. Cu acest prilej, va fi făcută și o prezentare a principalelor idei din cele două *Declarații*. Șefii de misiuni din ambasadele menționate vor arăta, ca părere personală, că partea română ar aprecia în mod deosebit dacă autoritățile din țara de reședință (guvernul sau Ministerul de Externe) vor da publicității *declarații* asemănătoare de sprijin pentru guvernul român, la un an de la Revoluția din decembrie 1989.

Vă recomandăm folosirea unor relații apropiate ale misiunii pentru a influența pozitiv în direcția obținerii unor asemenea luări de poziții de sprijin.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

34 Referire la documentul adoptat de cele 34 de țări prezente în capitala Franței cu prilejul *Conferinței CSCE* (19-21 nov. 1990).

35

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind participarea la acțiunile protocolare organizate în țările de reședință

Nr. 9/016476 *15 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu participarea dumneavoastră la unele acțiuni protocolare organizate de autoritățile din țara dumneavoastră de reședință cu prilejul Crăciunului și Anului Nou, îndeosebi la întâlnirile șefului statului sau al guvernului cu șefii misiunilor diplomatice, vă transmitem următoarele orientări cu caracter general:

– De regulă, nu se transmit cu astfel de ocazii mesaje din partea Președintelui României sau a Primului-Ministru cu felicitări de sărbători; potrivit practicii existente, vor fi trimise pliante cu felicitări din partea conducerii României conducerii tuturor statelor.

– În cazul în care Președintele sau Primul-Ministru vi se adresează personal solicitându-vă să transmiteți felicitări domnilor Iliescu și Petre Roman, exprimați calde mulțumiri, asigurați că veți transmite aceste felicitări și transmiteți, la rândul dumneavoastră, felicitări de sărbători din partea Președintelui sau a Primului-Ministru al României.

– Pentru șefii de stat și de guvern cu care domnii Ion Iliescu și Petre Roman s-au întâlnit în cursul acestui an și se cunosc personal, în funcție de împrejurări, veți putea lua inițiativa de a le transmite salutul și felicitările Președintelui României și ale Primului-Ministru, după caz.

Raportați Centralei MAE elementele semnificative rezultate din participarea la aceste manifestări protocolare, principalele idei ale alocuțiunilor rostite de șeful de stat sau de guvern, eventualele referiri la țara noastră, comentarii și aprecieri pe care le considerați utile.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

36

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind comportamentul și atitudinea personalului în țările de reședință

Nr. 9/016423 *15 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

După cum cunoașteți, la construirea și acreditarea imaginii noi a României contribuie în mod semnificativ nu numai realitățile nemijlocite, ci și, într-o foarte mare măsură, conduita directă a fiecărei persoane, în calitatea sa oficială, atât în contactele cu exteriorul, cât și în activitatea curentă. Aceasta este cu atât mai important pentru personalul misiunilor diplomatice ale țării noastre, având în vedere că mediul în care își desfășoară activitatea este deosebit de sensibil la semnalele pe care le primește din partea reprezentanților oficiali ai noii Românii.

Perioada pe care o parcurgem în prezent ne pune frecvent în situații inedite care solicită promptitudine, coerență și consecvență comportamentală. Datorită faptului că nu avem întotdeauna timpul necesar pentru reflecție, reacționăm adeseori printr-o atitudine expresivă tributară unor valori și modele comportamentale revolute, nedemocratice.

În conformitate cu orientarea actuală a guvernului, apare necesar ca personalul diplomatic să reflecteze, în mod deosebit, asupra următoarelor valori negative:

- **xenofobia**; suntem dominați de modele educaționale anterioare, care cultivau resentimentele față de tot ceea ce este străin. Este ușor de înțeles că reacții spontane de tipul „nu vreau picior de străin în țară", deși nu sunt deliberate, produc aceleași efecte dăunătoare ca și o conduită xenofobă deliberată.
- **antiplutocratism și mentalitățile egalitariste**; resentimentele față de cei bogați au reprezentat unul din parametrii emoționali cei mai evidenți ca reflex educațional al ideologiei luptei de clasă.
- **antielitismul**; este necesar să ne manifestăm în sensul ideii că o națiune care nu-și cultivă elitele, valorile individuale, este sortită mediocrității. Solidaritatea umană pe care o promovăm nu scufundă individualitatea în „mase populare" anonime.

• **naționalismul îngust**; promovarea valorilor naționale este întotdeauna afirmativă. Negarea valorilor altor popoare – indiferent de forma sau intensitatea negării – nu este compatibilă cu dorința noastră de a face parte din Europa de astăzi.

• **Intoleranța și exclusivismul ideatic**; ideile celorlalți trebuie să devină surse sumare, din rațiuni exterioare ideii propriu-zise, guvernate de principiul oricine nu e cu noi, e împotriva noastră". Este util să rememorăm aici un percept biblic: „cine nu e împotriva noastră e pentru noi".

• **Criticismul negativist–distructiv la adresa opoziției**; recunoașterea și afirmarea valorii liderilor partidelor politice din opoziție și a absolutei necesități funcționale a acestor partide în societatea noastră sunt expresia respectului față de noi înșine.

Cunoscând că tranziția către o societate pluralistă și democrată presupune și crearea culturii necesare unor astfel de transformări profunde, vă recomand să discutați aceste probleme cu întregul personal al oficiului, cu ceilalți cetățeni români aflați în misiune oficială în țara dumneavoastră de reședință și care, prin atribuțiile pe care le au, proiectează fragmente ale imaginii țării în străinătate, în scopul imprimării unui nou mod de gândire, comportare și acțiune, pentru ca fiecare să-și poată aduce o contribuție pozitivă la creșterea credibilității țării și a autorităților guvernamentale în străinătate.

Vă rugăm să acordați o atenție particulară, specifică, instruirii personalului tehnico-administrativ x (personalul de secretariat, funcționarii consulari, șoferii, lucrătorii de pază) care în desfășurarea atribuțiunilor curente de serviciu vin firesc în contact cu străinii și cu persoane din emigrație, modul lor de adresare și comportare putând influența mult opinia acestora despre schimbările din țară.

Doresc să subliniez că manifestarea deliberată a unor atitudini circumscrise antivalorilor descrise mai sus intră în sfera luărilor de poziție incompatibile cu calitatea de funcționar guvernamental, indiferent de nivelul ierarhic. Vă recomand să atrageți în mod ferm atenția colaboratorilor dumneavoastră asupra semnificației celor de mai sus.

Reflecțiile și eventualele dumneavoastră sugestii adresate Centralei în legătură cu cele de mai sus vor fi foarte mult apreciate.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

37

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind Mesajul adresat de Președintele Ion Iliescu locuitorilor Timișoarei la un an de la evenimentele care au marcat începutul Revoluției române

Nr. 9/016649 *18 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Vă transmitem spre informarea dumneavoastră și a colaboratorilor principalele pasaje și idei din mesajul adresat de Președintele Ion Iliescu locuitorilor din Timișoara.

„Se împlinește astăzi un an de când, pe străzile și în piețele fierbinți ale Timișoarei, a început ceea ce în câteva zile a devenit Revoluția Română. Avem datoria de conștiință ca, peste și înainte de tot ceea ce frământă încă societatea noastră, peste și înaintea opțiunilor partizane, să ne întâlnim toți fiii și fiicele acestei țări, de toate vârstele, de toate credințele, în același gând, poate singurul în care suntem unanimi, gând de recunoștință pentru martirii Timișoarei, ai întregii Românii. Jertfelor lor le datorăm libertatea și demnitatea recucerite în tragicul și mărețul decembrie 1989.

Atunci, pe 16 și 17 decembrie, s-a declanșat la Timișoara o revoltă împotriva regimului totalitar comunist. Întreaga țară se afla la limita răbdării, într-o stare de nemulțumire surdă; dar primele acțiuni masive de împotrivire, primele strigăte ale libertății au răsunat la Timișoara, pecetluite cu sângele celor dintâi martiri.

Locuitorii acestui oraș s-au solidarizat, într-un gest măreț, unic, învingându-și teama, opunându-se frontal dictaturii. De aceea, când țara a aflat ce se întâmpla la Timișoara, atunci în sufletele noastre s-a reaprins speranța.

Timișoara devenise simbolul însângerat al nădejdii noastre. Timișoara devenise un nume care concentra sensul luptei noastre. Nimeni nu va uita acest act de curaj și temeritate al timișorenilor.

Revoluția Română din Decembrie nu ar fi putut avea loc fără lupta și jertfa timișorenilor. Vreme de aproape o săptămână, timișorenii au înfruntat singuri un întreg aparat de represiune. Au fost zile decisive pentru soarta României. Rezistența timișorenilor, creșterea în amploare a manifestațiilor, ocuparea practic a orașului în ziua de 20 decembrie, odată cu ralierea armatei, au dovedit că dictatura poate fi înfruntată și înfrântă. Atunci întreaga țară s-a ridicat

împotriva sistemului care, mai presus de orice, jefuise poporul român de cel mai elementar drept al său: speranța într-un viitor mai fericit.

Personal, am trăit acele zile – în care băteau atât de greu informațiile despre ceea ce se întâmplă la Timișoara – cu o intensă emoție. Cunoșteam personal atât de mulți timișoreni din rândul tuturor categoriilor de cetățeni – muncitori, ingineri, cadre universitare și din învățământul preuniversitar, studenți, artiști, gazetari – tineri și vârstnici. Aveam o stimă deosebită pentru orașul de pe Bega și locuitorii săi, care mă primiseră cu atâta căldură și solidaritate umană, în momente de cumpănă din viața mea. Trăiam un sentiment de mândrie pentru curajul și înalta demnitate pe care le dovedeau în acele zile fierbinți.

Timișoara a fost declanșatorul evenimentelor care au cuprins întreaga țară și care s-au finalizat cu alungarea dictatorului și victoria Revoluției pe ziua de 22 decembrie.

Celebrarea unui an de la declanșarea Revoluției îmi oferă prilejul de a mă adresa orașului martir, care astăzi trăiește clipe de frământare și tensiune, cu chemarea de a chibzui asupra întrebării: care au fost țelurile Revoluției din Decembrie 1989 și care sunt realitățile sociale".

După ce s-a referit la modul în care au fost promovate în viață obiectivele revoluției, lichidarea sistemului comunist totalitar, crearea cadrului democratic nou care consacră pluripartidismul, respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, demararea reformei care vizează instaurarea economiei de piață, Președintele României a spus: „*Noi suntem cei care am inițiat acest proces, aceasta demonstrează cât de lipsite de temei și seriozitate sunt încercările de răspândire a suspiciunii și neîncrederii la adresa noastră. Nimeni nu se va mai putea crampona de putere și nu va putea să facă abuz de putere. Aceste cuceriri ale Revoluției nu pot fi puse la îndoială, dar ele sunt amenințate de starea de instabilitate politică și de gravele tensiuni sociale care pot arunca țara în haos și anarhie. Rezolvarea acestor conflicte nu se poate înfăptui decât pe calea dialogului și a înțelegerii, într-un spirit de responsabilitate la care ne obligă dificultățile pe care le parcurgem*".

În continuare, Domnul Ion Iliescu s-a referit la prioritățile perioadei următoare, „a construcției", „realizării programului de reformă aprobat de Parlament care, în caracteristicile sale esențiale a fost acceptat de toate forțele politice și sociale, de partide și de sindicate".

Arătând că „nu există alternativă reală la ceea ce am întreprins și întreprindem", Președintele Ion Iliescu a spus „*a nega legitimitatea instituțiilor democratice, reprezentative rezultate dintr-un scrutin popular cu numai 6 luni în urmă și a acționa pentru a impune altele în numele unei minorități nemulțumite, care se manifestă în afara procesului democratic, a contesta reforma economică pentru a o înlocui cu o alta menită să parcurgă, în fapt, aceleași etape obligatorii,*

a organiza acțiuni care perturbă desfășurarea normală a vieții economice, sociale, politice, a împiedica guvernarea să-și îndeplinească mandatul ce i-a fost încredințat – inclusiv acela de a se pune de acord cu marea masă a lucrătorilor, cu sindicatele – toate acestea nu pot duce decât la amplificarea dificultăților, la întârzierea proceselor înnoitoare, la aruncarea României înapoi, la excluderea ei din contextul politic și economic propriu acestui sfârșit de secol în Europa. Este necesar ca fiecare să cumpănească asupra actelor proprii și să fie conștient de răspunderea pe care și-o asumă".

„Dacă ne-am câștigat un loc între națiunile lumii, aceasta se datorează hărniciei și inteligenței poporului nostru, jertfei înaintașilor, demnității și curajului poporului în decembrie trecut. Toate acestea trebuie să ne călăuzească și în continuare. Trebuie să ne recăpătăm luciditatea și toleranța. Trebuie să recâștigăm capacitatea de a rezolva problemele vieții de toate zilele, construind și nu distrugând și baza pe care o avem".

„Este adevărat, procesul complex al tranziției început după revoluție și accelerat după alegeri nu s-a desfășurat fără ocolișuri și poticneli care ar fi putut fi evitate. Dar forța democrației stă tocmai în capacitatea de a permite analiza și dezbaterea opțiunilor, susținerea și tolerarea unor poziții opuse, alegerea liberă între mai multe alternative și, mai ales, respectarea alegerii atunci când ea este exprimată de majoritate. Opoziția nu se exprimă doar prin contestare și intoleranță. Forma ei superioară este conlucrarea constructivă – în condiții de confruntare deschisă de opinii și argumente, care să ajute opțiunile cele mai viabile și eficiente. Forța democrației stă tocmai în atitudinea rațională pe care o presupune".

„Este dreptul consfințit prin lege al fiecărui cetățean de a avea o părere proprie despre activitatea organelor puterii și de a și-o exprima public, așa cum este dreptul organizațiilor sindicale, civile, studențești sau politice de a organiza manifestații și mitinguri, inclusiv de protest. Și este de datoria puterii de a ține seama de aceste opinii și revendicări și de a găsi forme de dialog sau de negocieri cu toate forțele care doresc într-adevăr rezolvarea constructivă a problemelor țării. Dar, este totodată datoria tuturor de a respecta legea, ordinea de drept, instituțiile democratice, singurele în măsură să asigure României un loc demn între națiunile moderne ale lumii. Și, de asemenea, toate aceste manifestări trebuie să aibă un caracter pașnic, lipsit de violență. Nu violența, nu intoleranța, nu agresiunea pot rezolva problemele pe care ni le ridică în față prezentul și viitorul".

„Acestea nu ar putea duce decât la înlăturarea democrației și libertății și la reinstaurarea dictaturii fie de stânga sau de dreapta".

„Sunt convins că poporul român nu dorește acest lucru. Sunt convins că timișorenii, cei care au înălțat primii steagul revoluției și al libertății, celebru de acum în toată lumea, steag cu centrul decupat, vor fi primii care nu vor permite irosirea roadelor, atât de prețioase, ale lui decembrie 1989".

„Trebuie să găsim în noi forța necesară de a înăbuși sursele urii, încrâncenării, intoleranței și violenței și de a promova căile înțelegerii, dialogului, comunicării, confruntării de opinii în spirit de respect reciproc, și pe această bază, de a asigura solidaritatea cetățenească, națională și unitatea necesară a tuturor forțelor creatoare, constructive ale poporului nostru, pentru a putea înfăptui împreună idealurile Revoluției din decembrie – consolidarea vieții democratice, înfăptuirea libertăților fundamentale ale individului, promovarea liberă a valorilor și competențelor autentice, promovarea reformei economice începute, pe baza legilor pieței, a stimulării inițiativei libere, asigurarea protecției sociale, a condițiilor necesare propășirii materiale și spirituale a tuturor membrilor societății".

„În Timișoara s-a auzit pentru prima oară acel strigăt atât de dătător de speranță «Fără violență!». Acesta a dat forța morală pentru izbânda Revoluției în București, în toată țara".

În încheierea mesajului Președintele țării a spus: *„dați-mi voie ca, acum, la aniversarea unui an de la începutul Revoluției Române, să adaug omagiul meu de suflet, celui al întregii națiuni, adresat eroicilor locuitori ai Timișoarei*".

Mesajul a fost rostit de Președintele Ion Iliescu la 16 decembrie la radio și televiziunea română.

Rugăm transmiteți ecouri semnificative.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

38

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind alocuțiunea Primului-Ministru Petre Roman la un an de la evenimentele care au marcat începutul Revoluției române

Nr. 9/016648 *18 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Pentru informarea și orientarea dvs. și a colaboratorilor vă transmitem ideile principale și pasaje cuprinse în alocuțiunea din seara zilei de 16 decembrie a.c. a Domnului Petre Roman la TVR.

„Astăzi, ca și până acum în România post-comunistă, sunt alături de Președintele țării și Parlamentul țării în menținerea stabilității politice și sociale, a liniștii și păcii oamenilor acestei țări".

„Astăzi, ca și exact acum un an, sunt alături de Timișoara. Dar în societatea românească s-au născut și ne frământă întrebări. Trebuie să răspund cu exactitate acelor întrebări care conțin în ele o întrebare: adică o legitimă necunoaștere, îngrijorare, nemulțumire. Unele dintre aceste întrebări privesc în mod direct ceea ce a înfăptuit și încearcă să înfăptuiască guvernul".

Evocând primele măsuri concrete adoptate de guvern în implementarea reformei economice (reorganizarea fostelor întreprinderi de stat ca regii autonome și societăți comerciale, procesul de liberalizare a prețurilor, renunțarea la planificarea centralizată) Premierul român a arătat că până în prezent s-au constituit 19 regii autonome, 1 000 societăți comerciale, 50 000 întreprinderi particulare mici, precum și 100 societăți mixte cu capital străin.

„După patru luni de scădere consecutivă a producției industriale – între iunie și septembrie – după activarea în septembrie a noii legislații economice" a arătat în continuare șeful guvernului, se constată, între altele o creștere a producției marfă industrială cu 4,2% în octombrie față de septembrie, cu 4,7% în noiembrie față de octombrie, o sporire a productivității muncii cu 5,7% în octombrie față de septembrie și 11,2% în noiembrie față de octombrie, creșteri semnificative între 5% și 28% ale producției fizice în 15 ramuri (energia electrică și termică, metalurgie feroasă, chimică și petrochimică, hârtie, confecții etc.). Au crescut între altele, de asemenea, în lunile octombrie și noiembrie în raport cu aceeași perioadă a anului trecut de aproape două ori și jumătate respectiv, de două ori livrările de carne tăiată la fondul pieții, și cu aproape 100% la pește și de aproape trei ori la benzină.

În continuare, Primul-Ministru a spus: *„Încurajate de programul economic al guvernului, în ultimele luni, mari companii străine au perfectat cu România acorduri de investiții și colaborare pe termen lung, între care o companie din Franța pentru cultura sfeclei de zahăr și modernizarea a patru fabrici producătoare de zahăr, în valoare de 600 milioane franci francezi, grupuri germane pentru reabilitarea grupurilor de 330 megawați de la Rovinari și Turceni, în valoare de 100 milioane mărci. Compania Alcatel este în curs de contractare a unui acord de aceeași dimensiune. O firmă din Statele Unite va lucra pentru producerea de cosmetice și detergenți, o companie din Anglia și Germania pentru uleiuri minerale, o alta din Elveția pentru rafinarea țițeiului și producția de aluminiu. O firmă din Franța este interesată în construcția Centrului internațional de comerț în valoare de 500 milioane franci francezi, o altă firmă din Germania pentru producția de ciocolată și*

condiționarea cafelei, o companie din Italia pentru construcția de autostrăzi, Texas Oiland Gass Equipment din Statele Unite pentru modernizarea rafinăriilor".

„Pentru programele de modernizări și retehnologizări, României i-au fost deschise linii de credit în valoare de 700 milioane dolari din partea Franței, Germaniei, Italiei, Spaniei, Austriei, Elveției, Suediei, Turciei. Sunt în curs de tratative cu Japonia, Coreea de Sud, Finlanda, Africa de Sud, există semne certe pozitive și din partea Statelor Unite și a Danemarcei".

„Zi de zi, în ultima perioadă și în continuare, avem întâlniri cu sindicatele, studiem situația fiecărui sector al economiei în vederea restructurării sale și punerii sale pe baze sănătoase".

„Dar, sunt și altfel de întrebări. Întrebărilor care cuprind într-însele suflarea pustiitoare a răului, a necredinței, a nefricii de Dumnezeu, le răspund cu neînfricare".

„Îmi iubesc țara, cu pământul și oamenii ei, și asta pentru că, de când am deschis ochii sub cer, mi-a fost sădită în suflet și în minte această iubire și credință că fac parte dintr-un popor minunat. Să nu-și facă nimeni iluzii. Am participat la Revoluție și am învins cu ea, cu sufletul curat și cu mânia împreună cu a poporului. Și nu mă clintesc din loc, și nu mă clintesc din loc zgomotul fără rațiune, ambițiile de putere! Să nu conteze nimeni, niciodată pe lașitate! Pot fi partener numai cu înțelepciunea, cu inteligența, cu pasiunea creatoare și a iubirii" a spus în încheiere șeful guvernului român.

Vă rugăm să folosiți activ aceste elemente în cadrul discuțiilor pe care le veți avea cu reprezentanți ai cercurilor politico-diplomatice și ai mass-media în prezentarea evoluției situației din România în această perioadă, a rezultatelor obținute în implementarea programului guvernului pentru relansarea economiei, a poziției Executivului față de încercările de destabilizare a vieții politice și sociale din țară.

Rugăm informați prompt Centrala MAE cu aprecieri sau comentarii relevante privind imaginea României în țara dumneavoastră de reședință.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7 (doc. din 18.12.1990)

39

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind analiza încadrării lor cu personal diplomatic și tehnico-administrativ în scopul creșterii capacității și eficienței acestora

Nr. 4/03242 *18 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență

Domnule Șef de Misiune (personal),

Vă informăm că în Colegiul MAE au fost analizate schemele de încadrare cu personal diplomatic și tehnico-administrativ ale tuturor oficiilor diplomatice, constatându-se următoarele:

a) La marea majoritate a oficiilor există disproporții serioase între numărul membrilor personalului diplomatic și cel al personalului tehnico-administrativ.

b) La o serie de oficii au fost create posturi de șef serviciu administrativ și, respectiv, economist principal, care după volumul de muncă real și în comparație cu încărcarea personalului în Centrală, nu pot fi justificate.

c) Modul în care se prezintă secretarele oficiilor, din punct de vedere al cunoștințelor de limbi străine și de dactilografiere, este în multe cazuri îndoielnic.

2. În consecință au fost stabilite următoarele măsuri:

a) Fiecare șef de oficiu să facă o evaluare asupra necesităților reale de personal tehnico-administrativ și a nivelului unora din posturile din acest sector și să prezinte propuneri bine analizate de raționalizare potrivit necesităților reale ale activității.

Veți comunica în acest sens și eventualele dv. propuneri și sugestii de modificare a structurii personalului oficiului și în general de încadrare a acestuia.

b) Șefii de oficiu să aprecieze competența profesională, activitatea, randamentul, gradul de disciplină și modul de comportare ale fiecărui membru al personalului diplomatic și tehnico-administrativ și, pe baza concluziilor la care va ajunge, să înainteze propuneri concrete în ceea ce privește oportunitatea rămânerii la post a unora dintre aceștia, care datorită competenței lor reduse sau conduitei nu răspund exigențelor actuale. Se va avea în vedere și aspectul fizic și prezentabilitatea personalului oficiului pentru a contribui și pe această cale la schimbarea imaginii oficiilor noastre diplomatice.

3. Vă rog ca în analiza dumneavoastră să manifestați exigență și să angajați întreaga dumneavoastră responsabilitate, înțelegând că, în continuare,

vă veți desfășura activitatea ca șef al oficiului cu personalul pe care îl veți avea la dispoziție potrivit propriilor dumneavoastră opțiuni.

Concluziile și propunerile dumneavoastră îmi vor fi adresate personal în circa 4-5 zile cu mențiunea „**nu circulă**".

Vă rog să evaluați problema încadrării oficiului dumneavoastră în lumina observațiilor guvernului cu privire la activitatea MAE și a misiunilor diplomatice despre care ați fost informat.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

40

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind necesitatea unei ample și insistente activități de informare a autorităților și opiniei publice din țările de reședință asupra reformelor din România, a demersurilor Guvernului român pentru stabilitate și cooperare în Europa

Nr. 9/016647 *18 decembrie 1990, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Analiza proceselor de reforme structurale care au fost declanșate în toate țările est-europene scoate în relief că succesul acestora poate fi periclitat, în momentul de față, de apariția unor mișcări și curente politice populist-extremiste, care exacerbează instabilitatea, dezordinea și inactivitatea și care prin activitatea pe care o desfășoară pun practic sub semnul îndoielii viabilitatea și oportunitatea unor reforme de structură în această parte a lumii.

Pe fondul unor dezechilibre cronice în balanțele de plăți ale acestor țări, a existenței unor împovărătoare datorii externe, a unor structuri economice inflexibile și ineficiente, precum și a lipsei resurselor materiale necesare susținerii proceselor de reformă, amplificarea acestor manifestări negative în plan politic a reușit să stopeze implementarea măsurilor de reajustare economică inițiate în aceste țări și amenință să compromită și să schimbe sensul reformelor.

Singura țară est-europeană în care procesul reformei continuă într-un ritm chiar mai accelerat decât se prevăzuse inițial este România, care, în acest context regional, are o poziție relativ privilegiată, ca urmare a lipsei datoriei

externe și publice, a deținerii unui potențial mai ridicat de resurse materiale, precum și a situării sale într-un spațiu geo-economic și politic mult mai favorabil (Dunărea, Marea Neagră etc.).

Un eventual eșec al reformei în România – ca urmare a apariției și dezvoltării în țara noastră a unor germeni destabilizatori de natură populist-extremistă – ar avea grave consecințe economice, sociale și politice atât asupra noilor state democratice est-europene, cât și asupra Europei, deoarece, în condițiile accentuării interdependențelor economice pe plan mondial și regional și ale procesului de edificare a noii Europe, transformările din țările est-europene au implicații directe, imediate și de perspectivă asupra tuturor țărilor din zonă.

În opoziție, succesul reformei în România, în afara efectelor benefice din plan intern, ar avea, incontestabil, implicații majore asupra revitalizării procesului de reformă din țările Europei Centrale și de Est, țara noastră putând astfel să dea un nou impuls transformărilor economice și accelerării tranziției spre economia de piață în toate celelalte țări implicate în acest proces atât prin forța „exemplului", cât și prin argumentul dezvoltării unei economii puternice și echilibrate, capabilă să furnizeze mărfuri și să potențeze eficient creșterea economică a tuturor țărilor vecine, inclusiv a URSS.

De aceea, țările din Europa Occidentală și celelalte state industrializate trebuie să fie direct interesate în succesul reformei din România – singurul loc în care există condiții economice reale de reușită – nu numai prin încurajări de complezență, ci prin acțiuni concrete și susținute de ajutoare financiare și asistență tehnică, sub forma unor infuzii masive de capital și tehnologii noi, a unor programe avansate de pregătire managerială și tehnică etc.

Ca urmare, vă recomandăm ca în activitatea dumneavoastră curentă, ca și a colaboratorilor dumneavoastră, să urmăriți cu insistență sensibilizarea guvernului, a factorilor de decizie politică și economică, ca și a opiniei publice, cu privire la valențele pe care le-ar avea reușita reformei în România, atât pentru revigorarea eforturilor de reforme pe plan regional, cât și pentru crearea în această parte a lumii a unei zone economice stabile și competitive care devine o necesitate de prim ordin.

În discuții veți folosi informațiile și analizele cu privire la mersul reformei economice pe care le primiți din țară, precum și elementele din prezenta telegramă, pentru sublinierea trăsăturilor și valențelor pozitive ale reformei economice în România, subliniind totodată și necesitatea sprijinirii acestuia în plan financiar și tehnologic de către guvernul țării dumneavoastră de reședință, ca și de cercurile economice și instituțiile financiare.

Plasând în centrul activității dumneavoastră și a misiunii în perioada următoare identificarea de noi posibilități de sprijinire a eforturilor pe care le

face țara noastră pentru trecerea la economia de piață, pentru depășirea dificultăților mari economice pe care le traversăm în prezent, de natură să vină în întâmpinarea necesităților actuale ale României.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

41

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind modalitățile de informare și colaborare cu delegațiile oficiale române aflate în vizită în țările lor de reședință

Nr. 4/03244 *18 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență

Domnule Șef de Misiune,

În ultimul timp s-a constatat că oficiile noastre nu au cunoștință de prezența în țările lor de reședință a unor delegații oficiale române. Mai mult, chiar și în situațiile în care cunoșteau despre sosirea acestor delegații oficiale, o serie de oficii nu au avut inițiativa de a se întâlni cu acestea și nici nu s-au interesat de acțiunile la care participă.

În unele cazuri, deși au fost contactați, membrii unor oficii s-au eschivat sau s-au comportat de o manieră inadmisibilă, nemanifestând receptivitate, atenție și, în unele cazuri, nici chiar elementare reguli de politețe și respect.

Această situație afectează activitatea oficiilor diplomatice, care nu folosesc astfel de prilejuri pentru contacte și valorificarea prezenței unor personalități cu pătrundere în cercuri din țara dv. de reședință, știrbește, totodată, prestigiul ministerului, punând în lumină serioase carențe în atitudinea și comportarea unor lucrători diplomatici, în modul în care își înțeleg menirea de reprezentanți ai statului nostru în exterior.

În consecință, este necesar să atrageți în mod serios atenția întregului personal asupra acestor aspecte, să organizați și să îndrumați de asemenea manieră personalul oficiului, încât ori de câte ori află despre prezența unor delegații oficiale în țara de reședință să le contacteze și să folosească prezența lor.

De asemenea, cetățenii români, ca de altfel orice persoană care se prezintă la oficiile noastre diplomatice, să fie primiți cu atenție, să se manifeste maximum de bunăvoință în rezolvarea problemelor pe care le au, să găsească la misiunile noastre un sprijin, o comportare și un dialog de țară civilizată.

Acolo unde există spații de cazare, semnalați nevoile existente, de utilare și curățenie pentru a se schimba radical aspectul și gradul de confort pe care îl au în prezent acestea.

Vă informez că se vor lua măsuri severe în cazurile în care oficiile au cunoștință de prezența în capitalele respective a unor delegații oficiale, dar se eschivează de a le contacta și a le sprijini în realizarea sarcinilor pentru care acestea se deplasează.

Șefii de oficii vor informa operativ asupra modului în care au fost solicitate oficiile să acorde asistență unor asemenea delegații și cum au sprijinit delegațiile oficiale aflate în țara de reședință.

Direcțiile de relații din MAE vor căuta să asigure informarea oficiilor în timp util asupra deplasărilor delegațiilor oficiale și, de câte ori va fi posibil, asupra obiectivelor urmărite ca și a instituțiilor care vor întocmi programul și unde ar putea fi contactate.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

42

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind crearea Comisiei pentru reforma structurii și înnoirea personalului MAE

Nr. 4/03243 *18 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Vă informez că în cadrul procesului de perfecționare a activităților Ministerului Afacerilor Externe, a structurilor și funcționării acestuia, a compoziției și calității profesionale a personalului, atât diplomatic, cât și tehnic-administrativ, a fost creată în MAE o „*Comisie pentru reforma structurii și înnoirea personalului*" cu următoarele atribuții:

– va face o analiză periodică a funcționalității actualei structuri organizatorice;

– va analiza încadrarea cu personal de specialitate a Centralei MAE și a oficiilor diplomatice, în scopul acoperirii cât mai corespunzătoare a tuturor sectoarelor de activitate și redistribuirii personalului disponibil potrivit cerințelor;

– va examina modul de selecționare a celor care urmează a fi angajați în MAE și a oficiilor diplomatice, în scopul acoperirii cât mai corespunzătoare a tuturor sectoarelor de activitate și redistribuirii personalului disponibil potrivit cerințelor;

– va examina sistemul de pregătire permanentă a tuturor categoriilor de personal;

– va examina modul în care personalul existent s-a adaptat specificului activității MAE, sarcinilor sporite care îi revin și va face propuneri de transferare din MAE a celor care nu corespund;

– periodic, va prezenta Colegiului MAE informări și propuneri asupra celor de mai sus.

Comisia este condusă de Domnul Secretar de Stat Constantin Ene și are în componență diplomați cu competență și experiență profesională.

Pentru sprijinirea activității Comisiei, rugăm șefii de misiuni și diplomații oficiilor să transmită orice sugestii și recomandări în legătură cu activitatea diplomatică în exterior și a Centralei MAE, precum și în ce privește comunicarea dintre centrală și oficii.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

43

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind o recentă notificare a Departamentului de Stat al SUA referitoare la posibile amenințări la adresa securității persoanelor străine aflate pe teritoriul țării în această perioadă

Nr. 9/016715 *19 decembrie 1990, București*

SECRET. Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Unele agenții internaționale de presă au retransmis o notificare a Departamentului de Stat al SUA prin care cetățenilor americani care se deplasează în aceste zile în România li se recomandă prudență, întrucât demonstrațiile și acțiunile greviste care au loc la București, Timișoara și Brașov ar putea provoca tulburări și ar reprezenta amenințări potențiale pentru securitatea personală a cetățenilor străini.

De asemenea, cunoaștem că unii cetățeni străini din alte țări, îndeosebi oameni de afaceri, manifestă ezitări în a face deplasări în România din aceleași considerente.

În activitatea curentă a misiunii, în cazul în care veți fi întrebați în legătură cu situația din țară, în contextul de mai sus, veți arăta următoarele:

– Este cunoscut că în aceste zile, în care se împlinește un an de la Revoluția română din decembrie 1989, la București, Timișoara și în alte localități din țară au avut și vor avea loc ample demonstrații și manifestări cu caracter comemorativ, organizate fie de autorități, fie de partidele politice sau diverse formațiuni politice și apolitice. În același timp, au loc și manifestări cu caracter protestatar, îndeosebi sub formă de greve, ca urmare a dificultăților inerente cu care se confruntă întreaga țară în perioada actuală de tranziție la economia de piață.

– Toate aceste manifestări au loc fără nici un fel de restricții din partea guvernului – atâta vreme cât ele se desfășoară în limitele legii – constituind forme de exprimare a diversității de opinii și a pluralismului politic, ale procesului de democratizare a societății românești.

– O caracteristică semnificativă a manifestărilor care au avut loc în aceste zile o constituie caracterul lor nonviolent, pașnic, absența quasi-totală a încălcării consemnurilor stabilite de organizatori de respectare a prevederilor normale, preocuparea de a nu se perturba desfășurarea normală a activității celorlalți cetățeni. De altfel, la manifestările din ultimele zile au asistat și numeroși cetățeni străini, îndeosebi reprezentanți ai mass-media internațională, fără să fie afectată în vreun fel securitatea lor personală.

– Subliniem că organizatorii de toate categoriilor ai demonstrațiilor și manifestărilor din zilele următoare, fără excepție, au cerut în mod public participanților să se abțină de la orice fel de acțiuni de violență. Ca urmare, experiența din ultimele zile, ca și pozițiile clar exprimate de partidele politice, formațiunile politice și apolitice care vor organiza noi acțiuni de aceeași natură, arată că nu există nici o bază care să ne facă să credem că acestea s-ar putea desfășura altfel decât în mod pașnic, în limitele legalității.

– În aceste condiții, încurajați să facă deplasarea în România pe cei care și-au propus să vină în țara noastră în zilele următoare (oameni de afaceri, reprezentanți ai unor instituții de caritate, turiștii, cetățeni români stabiliți în străinătate etc). Arătați că nu există motive deosebite care să ne facă să considerăm că securitatea personală a cetățenilor străini care se vor afla în aceste zile în țara noastră ar fi amenințată. Dimpotrivă, poporul român, recunoscut prin ospitalitatea sa tradițională, își așteaptă cu plăcere și multă bucurie oaspeții de peste hotare tocmai în aceste zile ale primei aniversări a Revoluției sale și ale sărbătorilor Crăciunului.

Pentru orientarea dumneavoastră, vă informăm că Partea americană a ținut să ne precizeze că *Declarația* Departamentului de Stat al SUA menționată mai sus constituie o chestiune de rutină, nu are nicio semnificație politică, notificările de acest tip (făcute și pentru multe alte țări) constituind și un mecanism de „auto-apărare" al Departamentului, criticat foarte aspru în trecut

pentru neglijența cu care au fost tratate pericolele potențiale la adresa securității personale a cetățenilor americani care voiajează prin lume.

Rugăm raportați Centralei MAE elementele semnificative legate de problemele tratate în această telegramă.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

44

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind Interviul Primului-Ministru Petre Roman acordat ziarului „Azi”

Nr. 9/016.712 *19 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă transmitem pentru informarea dumneavoastră și a colaboratorilor ideile principale și extrase din interviul luat de ziarul „Azi” Primului-Ministru al României și publicat în ziua de 18 decembrie a.c.

Răspunzând unei întrebări privind semnificația și implementarea idealurilor Revoluției, Primul-Ministru a spus:

„Cel mai important lucru, decisiv în convingerea mea, cu privire la perioada postrevoluționară este că cele zece puncte ale Platformei din seara zilei de 22 decembrie 1989 au fost realizate integral. Este limpede că înseși obiectivele majore ale procesului democratic declanșat la finele anului trecut nu pot fi opera unui an – nu se pot limita la acest timp – și nici a unei evoluții democratice calme, fără nici un fel de convulsii. Dar, cum se zice, ne-am ținut de cuvânt! Aceasta este lucrul decisiv, este argumentul principal pentru a afirma că Revoluția din decembrie a ieșit victorioasă, nu numai în momentul ruperii de dictatură și de opresiunea aparatului de partid, ci și în aceea ce a urmat. Din acest motiv, considerând ca o culminație apariția proiectului pentru noua Constituție a țării, am convingerea că aceasta demonstrează fără putință de tăgadă că ne îndreptăm spre o societate democratică, cu toate forțele politice.

Tocmai de aceea orice fel de acuzații cu privire la așa-zisele împiedicări în procesul democratic sunt nefondate și periculoase din chiar acest motiv, pentru că sunt nefondate.

Sigur, s-ar putea vorbi și despre mâhnirea noastră că mecanismul, mașinăria economică a înregistrat un anume regres în dinamica sa, iar acum, în momentul în care, imperceptibil, reușim să o repunem într-o dinamică pozitivă, noi ne confruntăm cu manifestări politice nedemocratice, care însă ne stânjenesc vizibil în susținerea, în construirea și gestionarea acestui proces democratic pe baza principiilor reformei economice radicale. Putem fi mâhniți și de faptul că, în acest răstimp, condițiile materiale de viață ale populației, care au înregistrat o certă ameliorare după Revoluție, înregistrează în acest moment o slăbire, o diminuare, firească din păcate, datorată în cea mai mare parte stării economice. Ce să vă spun? Întreaga societate românească este supusă unui puternic stimulent care constituie, în același timp, și o «chingă» care ne strânge; am în vedere, anume, obligativitatea reală de a proceda cât mai rapid la această tranziție. Or, multe lucruri nu s-au schimbat fundamental: structuri, oameni, aparat birocratic, administrația locală și, mai ales, tehnologii. Deci, este în mod obiectiv, pe înțelesul oricui, o situație foarte dificilă în plan economic pe care noi o putem depăși cu instrumente pe care le-am precizat, care se dovedesc viabile, dar este nevoie de înțelegerea tuturor. Și, mai ales, este nevoie să trecem la «treabă»".

Referitor la „petele albe ale Revoluției", Domnul Petre Roman a menționat:

„Sunt pete albe, cum să nu fie pete albe? De exemplu nou nu știm, nici nominal, fizic, cine sunt cei care au constituit forța de combatere a Revoluției, forța antirevoluționară, teroristă, cum i-am zis noi, nu știm cine i-a instrumentat, pentru că ei nu acționau de capul lor, orice am spune. Nu știm. Și nu știm, pentru că e clar că aparatul judiciar pe care l-am moștenit în acel moment era foarte fragil din acest punct de vedere. Nu știm, pentru că nu există un cadru legal de anchetare, instruire juridică ș.a.m.d. adecvat unor asemenea situații. Noi ne îndreptăm către un stat de drept. Am acceptat o mulțime de principii ale drepturilor civile, ale unor principii fundamentale și universale recunoscute ale Codului Penal, care fac parte din ansamblul instituțional democratic. Dar aceasta nu ne-a ușurat situația în ce privește acest aspect, al instrucției judiciare, al anchetării celor care au constituit dușmanii noștri pe viață și pe moarte, în decembrie. În decembrie și mai încolo".

„Deci sunt atâtea momente dureroase pentru noi, dar este clar și de ce nu le-am putut desluși. Noi, în zilele acelea de 22, 23, 24, 25 decembrie ale anului 1989, de fapt, am purtat o luptă directă cu niște forțe aparent invizibile, forțe care, în orice caz, erau legate de vechile structuri, în primul rând de cele de opresiune din timpul dictaturii. Ne va fi greu. Ia gândiți-vă ce posibilități au avut aceste structuri de opresiuni de a mânji, de a influența eu știu câți oameni, care nu pot vorbi acum? Mie mi se pare că e, într-un fel, logică situația asta".

În legătură cu procesul de cristalizare al Revoluției, locul pe care îl ocupă intelectualii în acest context, relațiile lor cu Frontul Salvării Naționale, Primul-Ministru a arătat:

„Pregătirea intelectuală, ca să spunem așa, a momentului revoluționar constituie o componentă a pregătirii stării de spirit care a declanșat Revoluția. Din acest punct de vedere, sigur că la pregătirea conștiinței revoluționare colective au contribuit foarte multe lucruri și, într-o bună măsură, am această convingere, aceste conștiințe vii, care au găsit căile de a-și spune păsul tuturor, într-o formă care putea să-și facă loc în condițiile dictaturii. Din păcate, au fost și oameni intelectuali care, după Revoluție, n-au avut curajul să-și asume propria lor neconștiință din vremea dictaturii. Eu cred că ar fi mult mai simplu că, uitându-se în oglindă, să spună «Domnule, ăsta am fost și vreau să fiu altceva!» Ce-i cu asta? Este o renaștere. În fond, noi vrem renașterea întregii societăți românești. De ce să nu admitem că fiecare individ în parte se poate supune unei asemenea renașteri?"

„Apropo de tranziție, eu am afirmat că tranziția nu este numai a economiei românești, ea este a fiecărui loc de muncă în parte. De ce să nu ne gândim și în plan spiritual la fel? Toți am avut, într-o anumită măsură, toți purtăm o culpabilitate – în tăcerea noastră din vremea dictaturii, chiar în modalitățile pervertite de a spune adevărul. Deci nu asta-i problema. Problema este să depășim această fază, asumându-ne și ceea ce țin minte că am mai spus, la un moment dat, în discuția pe care am avut-o la Brașov, la «Tractorul» și la «Autocamionul», era un moment al interogației agresive «de ce am ajuns în situația asta?» Le-am spus: Păi, de ce? Fiindcă toți suntem vinovați, nu?! Și au tăcut. Când lucrurile erau evident că sunt absurde, aberante, n-am spus ce trebuia să spunem. Deci, asta este! Noi cunoaștem acum lucrul acesta și ne străduim să construim altceva. Aici intervine diferențierea în planul atitudinii intelectualității, vizavi de momentul Revoluției și, mai ales, vizavi de momentul politic și de evoluția postrevoluționară".

„Sigur, cineva putea să spună: nu, nu e adevărat! Cei care au fost vinovați, ca să spun așa, care se culpabilizează undeva, în străfundurile lor, pentru ceea ce n-au făcut, pot spune: dacă e să schimbăm, trebuie să schimbăm totul, radical și fără nici un fel de compromis. E fals, pentru că o democrație se construiește, este un proces care pleacă de la ceva, care se construiește prin instituții democratice, în definitiv prin alegeri libere. Apoi prin instituții democratice liber alese, care încep să funcționeze ș.a.m.d. Din acest punct de vedere, lucrurile, la noi, sunt în regulă, e un proces care s-a construit, care se construiește, cu hârtoape, cu blocaje – vezi iunie, februarie ș.a.m.d., dar o negare a evoluției sociale chiar și de ordin filosofic este de natură extremă și ea se plasează în domeniul iraționalismului".

Cu privire la speculațiile privind relațiile sale cu Președintele României, Primul-Ministru a arătat:

„Cred că lucrurile aceste s-au lămurit. A existat și există dorința de a specula aceste lucruri. Eu am avut întotdeauna în Președintele Iliescu un om apropiat și situația pe care am înregistrat-o la 22 decembrie nu s-a schimbat. Vorbesc, în raporturile noastre. Asta spune poate cel mai clar".

Evidențiind rezistența birocrației la implementarea hotărâtă și rapidă a reformei și măsurile administrative preconizate de guvern pentru accelerarea acesteia, Domnul Petre Roman a arătat între altele:

„Într-adevăr există o structură monolitică ce se opune pentru că acești oameni care nu au alte interese proprii decât acelea de a aplica politica guvernamentală, au privilegii, au situații privilegiate, situații care, la rândul lor, pot conduce la privilegii și la un întreg complex de asemenea fapte. Deci aceste interese se leagă între oameni de aceeași factură, deci între aceia care au aceste interese. Ceea ce este interesant este faptul că ei n-au nevoie să «conspire», pentru că ei se află foarte bine, se știu foarte bine, reacționează la fel, și știu bine că trebuie să se susțină; știu exact ce comportament au în raport cu alții. Pentru că își cunosc exact interesul și știu că x sau y este o persoană care are același interes cu ei. Din acest punct de vedere, avem de-a face cu un fel de mafie, o mafie puternică, prin soliditatea acestor structuri de interese comune pe care cei ce sunt purtătorii lor nici n-au nevoie să le afirme. E foarte interesant aspectul ăsta. Deci interesele sunt aici, foarte puternice, sunt comune și n-au nevoie să fie afirmate de nimeni. Mai mult decât atât, se practică o demagogie profesională foarte păgubitoare, deci se afirmă în planul activității profesionale ceva, și în practică se face altceva".

„Sunt două lucruri care pot fi făcute. Unul ar fi actul de autoritate pe care ar trebui să-l facă oricare verigă guvernamentală, solidă și devotată reformei, devotată reînnoirii, cum am și făcut, de exemplu, acum câtăva vreme, actul acela de a scoate afară 15 secretari de stat. Și ar trebui să fie mai frecvent acest lucru, acest act de autoritate, și să-l facă, atâta vreme cât va fi nevoie, cât mai mulți oameni cinstiți și devotați acțiunii guvernamentale, reformei. Dar, în același timp, ne aflăm aici și în fața unui proces care se construiește într-o altă formulă legată, de care se împiedică această mafie de interese, această birocrație plurivalentă. Însă să nu vă faceți iluzii prea mari. În Vest, birocrația este foarte puternică".

„Întotdeauna vor fi reglementări, fiindcă nu există un stat de drept, un stat organizat în care să nu existe reglementări. Reglementările le aplică un aparat. Democrația este un lucru rău, dar nu există un lucru mai bun decât ea, așa cum spunea Churchill. Nu e un lucru prea grozav, dar nu există altceva mai bun. Deci ne aliniem și noi. Democrația dă posibilitatea de manifestare pe aceste canale. Se știe foarte bine, ba în Italia se aude des, ba în Franța, despre un aparat birocratic

care, pentru simpla lui existență, percepe taxe nelegale, pe care toată lumea le acceptă, pentru că, în final, toată lumea este mulțumită de rezultate. Adică instituția funcționează. La noi, încă instituțiile nu funcționează. Aici este marea deosebire. La noi trebuie, este necesar ca în viitor să funcționeze tot ce înseamnă structuri nou construite".

După ce a arătat că bilanțul pe noiembrie este încurajator față de octombrie, Domnul Petre Roman a adăugat: „*Noi suntem într-o situație extraordinar de dificilă cu balanța de plăți externe. Nu avem cu ce plăti factura petrolieră, de exemplu, pe ianuarie. Situația este absolut la limită, din toate punctele de vedere, în ce privește creditarea externă. Există promisiuni certe că în ianuarie organismele internaționale, chiar și pe plan bilateral, vor trece la acțiuni concrete de sprijin. Deocamdată situația este foarte dificilă, de aceea a și prezentat mai multe variante. Există trei variante ale comisiei de prognoză cu caracter de prognoză și există și o variantă cu caracter de plan a Ministerului Resurselor și Industriei. Toate prevăd un deficit. Acest deficit trebuie acoperit. Deci noi ne-am străduit să convingem acele organisme internaționale că merită să acoperim acest deficit, pentru că ne îndreptăm spre o formulă a structurii economice, în primul rând industrială, viabilă. Acesta e sarcina noastră și dacă suntem lăsați în pace, dacă suntem lăsați acolo unde, eu cred, că ne plasează imaginea majorității populației, atunci avem o șansă să schimbăm perspectiva în bine pe termen relativ scurt.*

Dacă nu, se poate întâmpla și invers. Să ne ducem într-o groapă".

În continuare, Primul-Ministru s-a referit la activitatea de restructurare a FSN pentru racordarea sa la „realitatea și societatea românească", la unele acțiuni prin care guvernul își propune reajustarea, în contextul reformei, a economiei țării.

În ceea ce privește acțiunile din ultima perioadă, Domnul Petre Roman a apreciat că sunt „un scenariu de incitare a populației într-o acțiune antidemocratică" împotriva instituțiilor rezultate în urma unor alegeri libere. În context a mai spus: „*Nu este implantată în societatea românească integralitatea regulilor democratice. Deci nu le putem folosi pe toate. În asta rezidă dificultatea momentului. Guvernul este în situația, aproape imposibilă, de a gestiona două crize în același timp: criza pe care și-a asumat-o, adică gestionarea unei crize pe care și-a asumat-o și anume criza structurală, criza de profunzime, care e foarte grea, dar pe asta și-a asumat-o. Și gestionarea unei crize conjuncturale, care este legată de momentul acesta de tensiune socială ș.a.m.d. Este o sarcină herculeană*".

Abordând modul în care se percep măsurile întreprinse de guvern strategiei de dezvoltare ulterioară, Primul-Ministru a arătat: „*Probabil că percepția este foarte globală și, de multe ori, chiar e puțin în planul unei*

idei: adică «acest guvern să facă un lucru bun», «acest guvern este apropiat de noi, cei mai mulți». E adevărat. Acest guvern își respectă promisiunea în ceea ce a spus când a fost ales. De multe ori acest lucru este suficient. Să nu credeți că în țările democratice există o percepție mult mai «en detail». La nivelul însă al specialiștilor, mass-media ș.a.m.d., acolo trebuie detaliat. Dacă acolo nu apare o reală susținere, poate să dispară și susținerea aceea cu caracter global".

Evocând discuțiile avute recent cu Willy Brandt, Domnul Petre Roman a spus: „*Au fost discuții legate de ideea noastră de apartenență la valorile social-democratice și ale democrației occidentale, a ideii occidentale de democrație și libertate economică. Eu cred că există o certă idee europeană asupra societății umane moderne, indiferent că avem de-a face cu dreapta sau cu stânga politică. Probabil formula europeană e destul de evidentă: adică o puternică protecție socială, o clară legătură cu sindicatele în sensul negocierilor – asta se constată în toate țările europene. Nu se constată în alte țări. Nu în Statele Unite, nu în Japonia. E alt model. Cu variante. Iar noi ne îndreptăm către acest sistem de valori comune*".

După ce a evidențiat necesitatea asigurării stabilității în țară ca o condiție a „integrării în Europa", referindu-se la cabinetul pe care îl conduce Primul-Ministru a spus în finalul interviului: „*Echipa aceasta guvernamentală este o echipă de idealiști. Nu în sensul că sunt niște visători; sunt niște oameni care au, majoritatea pot să spun, toți au, și unii dintre ei în mod cu totul remarcabil, au o extraordinară capacitate pragmatică. Dar sunt idealiști în postura aceasta care, cumva, aduce a sacrificiu*".

Vă rugăm ca în cadrul discuțiilor pe care le aveți cu reprezentanți ai cercurilor politico-diplomatice să folosiți activ aceste elemente în prezentarea evoluției vieții economice, sociale și politice din țara noastră după Revoluție, actualei etape pe care o traversează România, programul și acțiunile guvernului pentru înfăptuirea reformei economice și edificarea statului de drept, a unei Românii moderne democratice.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

45

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, prin care adresează felicitări și urări cu ocazia sărbătorilor de iarnă, precum și mulțumiri pentru activitatea desfășurată în cele șase luni de ministeriat

Nr. 9/016842 *21 decembrie 1990, București*
SECRET. Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Cu ocazia aniversării unui an de la Revoluția română, a sărbătorilor de Crăciun și a Anului Nou, în spiritul celor mai bune tradiții românești și a credinței strămoșești, vă adresez – din partea Colegiului de conducere al ministerului și a mea, personal, cele mai calde felicitări, însoțite de urări de sănătate, fericire și noi împliniri, dumneavoastră precum și familiilor dumneavoastră.

Exprimându-vă cordiale mulțumiri pentru sprijinul pe care l-am simțit permanent din partea dumneavoastră în cele 6 luni de când am fost numit în fruntea Ministerului Afacerilor Externe, sunt convins că și în viitor veți fi alături de noi, alături de țară, că veți depune în continuare eforturi deosebite pentru a răspunde marilor comandamente ale momentului actual, succesul dumneavoastră fiind succesul nostru, al tuturor, al poporului român și al României.

LA MULȚI ANI!

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

46

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind utilizarea materialului despre problematica drepturilor omului în țară la un an de la Revoluție, trimis de Centrala MAE

Nr. 9/016844 *22 decembrie 1990, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Oficiul dv. a primit sau urmează să primească în clar un amplu material documentar intitulat *România și drepturile omului. Un an de la Revoluție*, tradus în limbile engleză și franceză. Acest material face o prezentare aprofundată a măsurilor întreprinse pe plan legislativ pentru asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, obiectiv prioritar al guvernului României.

Vă recomandăm să folosiți pe larg acest material documentar asigurând o largă distribuție – în modul în care dv. Îl considerați cel mai potrivit – autorităților din țara dv. De reședință, organismelor guvernamentale și neguvernamentale interesate în problemele drepturilor omului, mass-mediei locale etc.

Rugăm raportați aprecieri și comentarii semnificative.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

47

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii misiunilor diplomatice ale României, privind sosirea în țară a fostului rege Mihai I și a unor membri ai familiei sale

Nr. 17/04341 *28 decembrie 1990, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vom transmite în clar în limba engleză sau franceză un *press-release* în legătură cu sosirea, la 25 decembrie a.c., și plecarea din București, la 26 decembrie a.c., a fostului rege Mihai, a soției și fiicei acestuia[35].

Rugăm să asigurați difuzarea acestuia la principalele ziare și posturi de radio și televiziune, organismelor militante pe tărâmul drepturilor omului, precum și altor instituții și personalități din țara dv. de reședință, la aprecierea dv. Rugăm informați de urgență despre eventuale reacții la acest *press-release*.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 7/1990, f.f.

48

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind analiza muncii de relații a misiunile diplomatice ale României

Nr. 9/0103 *3 ianuarie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune, personal

Din analiza muncii de relații desfășurate de misiunile diplomatice ale României în cadrul Corpului diplomatic din țara de reședință – așa cum aceasta a fost reflectată în informările operative primite în Centrala MAE – reiese că deși s-au înregistrat unele rezultate notabile, unele de excepție, acest segment

[35] Referire la sosirea în România, în după-amiaza zilei de Crăciun, 25 decembrie 1990, a fostului Rege Mihai I. În contextul politic de atunci, așa cum a recunoscut mai târziu însuși Președintele Ion Iliescu, întreruperea drumului spre Curtea de Argeș, la mormintele familiei regale, *„a fost o decizie neînțeleaptă*", provocând noi daune, în țară și mai ales în străinătate, guvernului și puterii instalate în decembrie 1989.

semnificativ al muncii diplomatice nu a fost suficient folosit. Punerea în valoare a numeroaselor valențe ale reporturilor cu ceilalți membri ai Corpului Diplomatic, folosind o suită specifică de factori obiectiv sau subiectivi, poate contribui într-o mai bună măsură la perceperea în străinătate a noilor realități ale României, la mai buna cunoaștere a pozițiilor altor state în situațiile acute ale vieții internaționale și, nu în ultimul rând, la creșterea substanțială a valorii informării politice a Centralei MAE.

În acest scop, vă prezentăm câteva indicații cu caracter orientativ în această privință:

1. De regulă, șefii misiunilor diplomatice ale României vor răspunde pozitiv invitaților primite de la ambasadorii celorlalte state pentru participarea la marcarea Zilelor Naționale, la alte acțiuni cu caracter protocolar.

În prezent nu mai există, repetăm, nu mai există nici un fel de restricție privind contactele dintre diplomații români și diplomații altor state independente. La asemenea acțiuni vor participa și ceilalți diplomați ai ambasadei care pentru a fi invitați trebuie să aibă cât mai multe contacte utile cu omologii lor de la alte ambasade.

2. De asemenea, șefii misiunilor diplomatice ale României vor putea participa, fără restricții, la întâlnirile organizate pe grupe de state la care sunt invitați (țări din Europa Centrală și de Est, state nealiniate, țări în curs de dezvoltare, alte grupări care funcționează în diferite capitale). În unele cazuri astfel de întâlniri pot fi organizate de misiuni diplomatice ale României, de preferință în grupuri mai mici, când există probleme mai deosebite care pot fi discutate. Este evident că astfel de întâlniri au ca scop realizarea unui schimb de informații și opinii și nu își propun coordonarea unor acțiuni de politică externă al misiunilor diplomatice care participă față de autoritățile țării gazdă.

3. O atenție deosebită va fi acordată vizitelor reciproce între ambasadori, între alți diplomați. În mod normal, fiecare șef de misiune ar trebui să-și programeze cel puțin 3-4 asemenea vizite pe lună, ele permițând abordarea unei multitudini de probleme de interes comun.

4. Având în vedere că în anul 1991 România va fi, în continuare, membră a Consiliului de Securitate al ONU, este recomandabil să se întrețină relații mai apropiate cu șefii de misiuni ai țărilor membre ale acestui organism. De asemenea, pornind de la interesele țării noastre de aderare de Piața Comună, de participare la Consiliul Europei și de a deveni beneficiari ai programului PHARE al „Grupului 24", este necesară menținerea unor relații bune cu șefii de misiuni ai statelor respective din țara dumneavoastră de reședință.

Totodată, trebuie manifestată grijă și atenție în raporturile cu ambasadorii țărilor vecine României, ca și cu cei ai Poliniei și Cehoslovaciei.

5. În mai multe capitale își desfășoară activitatea ambasadori sau diplomați care au fost acreditați în trecut la București. Se recomandă să fie menținute relații apropiate cu aceștia îndeosebi cu cei care manifestă interes față de evoluțiile din România – întrucât în anumite momente aceștia ar putea prelua semnale și mesaje interesante pentru a le transmite guvernelor lor, bucurându-se de mai mare credibilitate în cancelariile respective, unde ar putea fi încă socotiți drept specialiști în probleme românești.

6. În general, în contactele cu diplomații celorlalte state, accentul se va pune pe schimbul de informații și păreri pe probleme de actualitate, precum și pe evaluări asupra evoluțiilor din țara de reședință. Este recomandabil ca, în timp, să cultivați relații mai apropiate cu acei ambasadori sau diplomați care apar mai bine informați sau care prezintă analize proprii interesante ale diferitelor probleme care sunt discutate.

7. Vă rugăm ca, până la sfârșitul lunii martie 1991, să ne transmiteți pe cale operativă o succintă evaluare a relațiilor dumneavoastră în cadrul Corpului Diplomatic, indicând ambasadorii de care vă simțiți mai apropiat și care ar putea fi în viitor utilizați pentru a transmite unele semnale destinate guvernelor țărilor lor, în acțiuni suplimentare față de acțiunile directe care au loc la București sau în capitalele țărilor respective.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

49

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsuri în legătură cu vizitele parlamentarilor români în străinătate

Nr. 9/0123 *3 ianuarie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune, personal

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă comunicăm că din partea unui număr însemnat de senatori și deputați români care au efectuat recent vizite în străinătate au fost primite la conducerea MAE mai multe semnale din care rezultă nemulțumirea profundă a acestora pentru modul în care au fost tratați de ambasadele noastre, îndeosebi de unii ambasadori care nu s-au îngrijit de programele de contacte ale acestora și nici nu le-au dat un sprijin logistic de corespunzător.

Ca urmare, de la data primirii acestei telegrame, veți lua următoarele măsuri în legătură cu vizitele parlamentarilor români în țara dumneavoastră de reședință:

1. Din momentul în care luați cunoștință despre intenția efectuării unor vizite veți urmări personal elaborarea programului de contacte pe care îl formulează forurile de resort din țara gazdă, insistând pentru realizarea unor primiri la conducerea Parlamentului țării gazdă, la conducerea comisiilor parlamentare de resort, precum și la alte oficialități, acestea din urmă în funcție și de instrucțiunile pe care le veți primi din țară; în acest scop, veți face propuneri Parlamentului român privind programul de contacte, ambasada urmând a păstra o legătură permanentă cu organizatorii.

2. Veți asigura personal întâmpinarea la aeroport a delegațiilor parlamentare conduse de președinții sau vicepreședinții celor două Camere, sau de președinții comisiilor de specialitate ale Parlamentului României; celelalte delegații parlamentare – dacă nu veți primi alte instrucțiuni – vor fi salutate la sosire de primul dumneavoastră colaborator.

3. Veți oferi delegațiilor Parlamentului român posibilitatea de a fi însoțite în permanență (sau la unele întâlniri) de un diplomat al misiunii. Dumneavoastră, personal, veți putea participa la primirile la nivel ridicat ale delegațiilor.

4. Veți acorda, la cerere și în limita posibilităților de care ambasada dispune, sprijin logistic delegațiilor parlamentare (mijloace de transport, cazare etc., dacă acestea nu sunt asigurate de gazde, informând Centrala MAE).

5. Vă recomandăm să folosiți prezența unor deputați și senatori pentru a-i invita la sediul ambasadei, unde se poate organiza o întâlnire cu diplomații misiunii pentru prezentarea preocupărilor actuale ale Parlamentului României. De asemenea, în pregătirea programelor unor astfel de delegații, aveți în vedere și posibilitatea organizării unor manifestări cu caracter protocolar la ambasadă (mese de răspuns, seri culturale, întâlniri cu emigrația, discuții de tip „masă rotundă" etc.).

6. La încheierea vizitelor, misiunile diplomatice vor transmite succinte informări operative privind modul în care s-au desfășurat acțiunile și gradul de implicare al ambasadelor la realizarea acestora.

7. Aceste instrucțiuni sunt valabile pentru vizitele tuturor delegațiilor parlamentare române, indiferent de grupările politice cărora le aparțin membrii acestora.

8. Vă recomandăm să manifestați toată atenția și să răspundeți cu solicitudine la eventualele solicitări ale unor deputați sau senatori români aflați în țara dumneavoastră de reședință, fie în vizită neanunțată în prealabil, fie în vizite particulare.

9. MAE va menține o legătură strânsă cu cele două Camere ale Parlamentului pentru a cunoaște în avans programarea vizitelor și a vă informa din timp.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

50

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Raportul anual și programul de activitate pentru anul 1991

Nr. 9/0101 *3 ianuarie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu încheierea anului 1990 și programul de activitate pentru 1991, vă rog să luați următoarele măsuri:

1. Cu primul curier din 1991 (începând cu a doua parte a lunii ianuarie) veți transmite Administrației Centrale *Raportul diplomatic anual* al misiunii, document de bază al activității dumneavoastră, cu un profund caracter analitic, care trebuie să pună în evidență atât modul în care misiunea înțelege și interpretează evoluțiile politico-economice și sociale din țara de reședință, cât și principalele acțiuni desfășurate de oficiu pentru promovarea intereselor țării noastre în raporturile bilaterale cu statul în care vă desfășurați activitatea și pentru ca, pe aceste baze, să se poată proiecta în mod realist și coerent orientările și prioritățile relațiilor bilaterale pentru anul 1991.

În această viziune, *Raportul diplomatic anual* va cuprinde, în principal, următoarele capitole:

– succintă analiză a fenomenelor și evoluțiilor interne și ale politicii externe din țara de reședință; mutații semnificative în raportul de forțe politice; prognoza anului 1991, pe plan politic și economic;

– prezentarea analitică a percepției asupra dezvoltărilor din România după Revoluția din decembrie 1989 și în tot cursul anului 1990 de către factorii de decizie guvernamentali, parlamentari, principalele forțe de opoziție, ca și în cercurile de afaceri; în strânsă legătură cu aceasta, evoluția imaginii României în țara de reședință.

– analiza evoluției raporturilor bilaterale, în primul rând cu guvernul și Parlamentul țării de reședință, precum și cu alte forțe politice; vor fi succint

prezentate relațiile politice, economice, culturale și în alte domenii de activitate; vor fi evidențiați atât factorii încurajatori, cât și cei inhibatori care au apărut în evoluția raporturilor bilaterale; enumerați principalele personalități politice și economice care apreciați că manifestă o atitudine pozitivă, constructivă în raporturile cu țara noastră, precum și principalele personalități politice și economice care manifestă marcate rezerve față de România, încercând să identificați cauzele reale ale atitudinii acestora.

– o succintă prezentare a principalelor tendințe existente în cadrul emigrației românești și a acțiunilor majore întreprinse pentru apropierea acesteia;

– prezentarea sintetică a acțiunilor întreprinse de șeful misiunii personal și de ceilalți membri ai misiunii diplomatice pentru promovarea intereselor țării noastre, cu alte cuvinte activitatea proprie a misiunii, aprecierile dumneavoastră privind colaborarea cu Centrala MAE, inclusiv sugestii de îmbunătățire a activității în minister;

– un capitol de concluzii, aprecierile, propunerile și proiecțiile dumneavoastră pentru asigurarea unor evoluții pozitive a relațiilor bilaterale în anul 1991.

Vă recomandăm ca *Raportul diplomatic anual* al misiunii să nu depășească 8-10 pagini dactilografiate, cărora li se vor putea alătura anexe (în general liste cu diferite activități desfășurate în cursul anului).

Raportul va fi transmis Centralei MAE în trei exemplare: Secretarului sau Subsecretarului de Stat coordonator, direcției de spațiu și direcției de analiză și informare politică.

Tot ca anexe la raport, vor fi întocmite capitole speciale privind evoluția relațiilor bilaterale economice, raporturile consulare, activitatea financiar-administrativă care vor fi transmise Centralei MAE în două exemplare: direcției de specialitate și direcției de spațiu.

2. Cu același curier, veți transmite proiectul *Programului orientativ de activitate al misiunii* pe anul 1991, care va fi elaborat pornindu-se de la concluziile, aprecierile și proiecțiile făcute în *Raportul diplomatic anual*. În acest program veți identifica direcțiile de bază pe anul 1991 și principalele acțiuni pe care le propuneți pentru impulsionarea dezvoltării raporturilor bilaterale, specificând, totodată, sprijinul pe care le aveți în vedere. În elaborarea Programului veți ține seama de indicațiile primite și orientările generale urmărite de guvern în planul raporturilor bilaterale, punând un accent sporit pe implicarea directă a misiunii diplomatice a României la realizarea obiectivelor fundamentale ale țării în actuala perioadă de democratizare a societății românești, de consolidare a statului de drept, de tranziție la economia de piață. O atenție deosebită va fi acordată acelor acțiuni care urmăresc o mai strânsă conectare a țării la procesele care au loc în lume, la prevenirea unor rămâneri în urmă în relațiile externe ale României în raport cu celelalte state

din Europa Centrală și Răsăriteană, la folosirea tuturor posibilităților pentru propulsarea legăturilor politice și economice ale țării noastre. Proiectul orientativ de activitate pe anul 1991 trebuie să fie caracterizat de un spirit realist, responsabil și să reflecte interesele majore ale țării noastre în raporturile cu țara dumneavoastră de reședință.

Ca și *Raportul diplomatic anual*, Programul va fi transmis în trei exemplare (conducerii MAE, direcției de spațiu și Direcției de Analiză și Informare Politică), urmând ca în termen de 10 zile de la primirea în Centrala MAE să primiți, pe cale operativă, punctul de vedere al MAE față de propunerile dumneavoastră.

Vă rog să acordați o atenție deosebită Raportului și programului – primele documente diplomatice de acest tip după Revoluția din decembrie 1989 – și să asigurați participarea întregului colectiv diplomatic la elaborarea acestora.

Misiunile permanente pe lângă organizațiile internaționale (New York, Geneva, Paris, Viena) vor adapta aceste instrucțiuni la specificul activităților.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

51

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind publicarea *Cărții albe* a MAE referitoare la activitatea Centralei și a oficiilor diplomatice în perioada iunie-decembrie 1990[36]

Nr. 9/0104 *3 ianuarie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că Ministerul Afacerilor Externe a dat publicității o „Carte albă" în care sunt prezentate preocupările, acțiunile și inițiativele Administrației Centrale și ale misiunilor diplomatice în perioada iunie-decembrie 1990.

În acest document sunt reliefate noile orientări ale politicii externe a României în urma Revoluției din decembrie 1989 reflectate în însăși noua structură a Administrației Centrale, pozițiile adoptate și activitatea desfășurată în cadrul procesului CSCE, măsurile întreprinse pentru apropierea de organismele europene (Piața Comună, Consiliul Europei), în general pentru recuperarea

[36] Vezi Anexa 1 a acestui volum.

rămânerilor în urmă în raporturile cu țările europene cauzate de politica vechiului regim totalitar, aprecierea raporturilor bilaterale cu grupe de state. Sunt, de asemenea, prezentate schimbările fundamentale apărute în poziția țării noastre față de problematica drepturilor omului, în domeniul dezarmării, în alte probleme internaționale. Este înfățișată poziția și activitatea României în legătură cu criza din Golful Persic. Sunt, de asemenea, prezentate dimensiunea culturală a politicii externe a României, activitatea desfășurată de MAE pentru realizarea dreptului la libera circulație a cetățenilor, ca și noile abordări în domeniul emigrației. Un capitol special este consacrat transformării profunde a structurii personalului ministerului în anul care s-a scurs de la Revoluție.

Prin primul curier veți primi câte o copie a acestui document, pe care îl puteți folosi în discuțiile pe care le aveți cu reprezentanți ai cercurilor politico-diplomatice din țara dumneavoastră de reședință în pregătirea întâlnirilor cu ziariștii și reprezentanți de televiziune și în orice alte ocazii asemănătoare.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

52

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către ambasadorii din Budapesta, Varșovia, Praga, Sofia, privind problema reînnoirii personalului MAE în țările lor de reședință

Nr. 1/0101 *5 ianuarie 1991, București*
Urgență F

Domnule Ambasador,

Cunoașteți măsurile pe care le-am adoptat și preocupările permanente pe care le avem pentru înnoirea personalului, punând pe primul plan criteriul profesionalității. Desigur, este un proces mai îndelungat, în cursul căruia va continua să activeze și personalul care a lucrat în minister înainte de revoluție.

În acest context, am dori să cunoaștem și experiența și modul de abordare a problemei reînnoirii personalului Ministerelor de Externe în țările foste socialiste.

În consecință, vă rugăm ca, pe baza discuțiilor dvs. și a surselor de documentare la care puteți apela, precum și pe baza propriilor dvs. observații, să ne transmiteți informații privind:

– gradul de reînnoire a personalului diplomatic din MAE al țării dvs. de reședință în prezent, în raport cu perioada regimului comunist;

– dacă actualul guvern din țara dvs. de reședință are o politică declarată în materie, în particular dacă a întreprins măsuri cunoscute privind îndepărtarea din minister a personalului diplomatic care a servit în perioada regimului comunist;

– în ce măsură politica de personal a Ministerului de Externe este obiect de critici și în general de comentarii din partea partidelor și altor organizații politice, precum și a presei;

– dacă activitatea MAE din țara dvs. de reședință și, în special, politica sa de personal au făcut sau fac obiectul vreunei forme de investigație din partea guvernului sau a Parlamentului.

Ne sunt utile orice alte informații pe care le aveți, în măsură să ne ajute la formarea unei imagini cât mai complete asupra înnoirii structurilor MAE din țara de reședință și a rolului factorilor externi în acest proces.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

53

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind hotărârile Guvernului român în probleme de politică generală a țării

Nr. 9/0895 *14 ianuarie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că la 12 ianuarie 1991 a avut loc o ședință a Guvernului României în cadrul căreia au fost dezbătute mai multe probleme de politică generală, fiind adoptate hotărâri în fiecare caz în parte.

Într-un Comunicat al Guvernului, dat publicității în seara aceleiași zile, se precizează următoarele:

1. În legătură cu posibila amânare a unor decizii favorabile României în cadrul unor organisme internaționale, datorită nepublicării raportului Comisiei parlamentare pentru anchetarea evenimentelor din 13-15 iunie 1990, Guvernul și-a însușit ca documente ale sale scrisorile trimise de Primul-Ministru, Domnul Petre Roman, președinților celor două Camere ale Parlamentului, cu următorul conținut:

Stimate Domnule Președinte,

Sunt deosebit de mâhnit de a fi obligat să mă adresez Dumneavoastră în legătură cu cele trei note alăturate.

Ele privesc imposibilitatea accesului României pe plan politic și economic în comunitatea internațională și îndeosebi în cea europeană (Consiliul Europei, Comunitatea Economică Europeană și programul de asistență al Grupului „celor 24" – PHARE), în cazul în care Comisia parlamentară pentru anchetarea evenimentelor din 13-15 iunie 1990 nu remite raportul său acestor organisme internaționale, până la data de 17 ianuarie a.c.

Este, fără îndoială, obligația mea să nu ocolesc acest moment numai cu speranța că el va fi convenabil depășit.

Consecințele în planul acțiunii Guvernului, în cazul blocării legăturilor noastre politice și economice cu instituțiile menționate, ar fi deosebit de grele, poate insurmontabile.

Este evident că nu conținutul raportului face obiectul prezentei intervenții, ci numai finalizarea și depunerea sa în timp util.

Vă rog să acceptați cu înțelegere punctul de vedere de mai sus pe care îl exprim în numele Guvernului și al meu personal.

Cu deosebită considerație,
Petre Roman

În Comunicatul Guvernului se reamintește că, din rațiuni pe larg explicate de conducerile organismelor internaționale și de delegațiile acestora care s-au deplasat în România, rațiuni ținând de autoritate, reprezentativitate și imparțialitate, aceste organisme așteaptă tocmai de la Parlamentul României un astfel de raport și nu de la alte instituții din aparatul administrației de stat.

Guvernul a fost informat de Primul-Ministru în legătură cu demersurile succesive pe care le-a făcut personal la diferite instanțe parlamentare (inclusiv ale opoziției) pentru finalizarea și publicarea raportului, repetând că aceste demersuri s-au referit la finalizarea cât mai grabnică a acestui document, indiferent care ar fi conținutul său.

Guvernul a discutat ansamblul raporturilor sale cu instituția parlamentară. Guvernul a cerut Primului-Ministru, în calitate de lider național al partidului de guvernământ, precum și acelor miniștri care au fost aleși ca deputați pe listele acestui partid, să întreprindă acțiuni spre a obține sprijinul partidului de guvernământ în distanțarea de președinții celor două Camere ale Parlamentului, care au adoptat poziții personale de natură a favoriza tergiversarea legiferării reformei. Acest demers urmează a se face în deplinul

respect al prerogativelor Parlamentului, instituție fundamentală a statului de drept, prerogative circumscrise de principiul separațiunii puterilor în stat.

2. Privitor la situația creată în ultima perioadă în Timișoara, Guvernul a luat în discuție măsurile ce se impun pentru normalizarea vieții economice și sociale și a ordinii publice, cerute de majoritatea locuitorilor acestui oraș.

Sunt nepermise manifestările incitatoare, uneori violente, ale unor grupuri constituite, cu acțiune antidemocratică și încălcând regulile de drept, care împiedică funcționarea instituțiilor administrative și desfășurarea activităților economice și sociale, manifestări cu atât mai regretabile cu cât Timișoara este orașul-simbol al Revoluției române.

Guvernul este angajat într-un dialog concret pentru a găsi soluții tuturor problemelor reale cu care se confruntă comunitatea timișoreană. Avem convingerea că, în contextul general al reformei promovate de Guvern, pot fi găsite aceste soluții, concordante atât cu procesul democratic din România, cât și cu necesitatea punerii pe baze noi a economiei românești, a întregii noastre societăți.

Problemele Timișoarei nu sunt altele decât ale întregii țări.

Încercările de a atrage, cu orice preț, populația Timișoarei într-o confruntare politică în afara sferei și regulilor democratice constituie și instituite în România, sunt periculoase pentru procesul de reînnoire a țării.

Pe baza rezultatului negocierilor ce se poartă în prezent la Timișoara de reprezentanții Guvernului și ținând seama de posibilitățile și resursele concrete, reale, de care dispune în prezent economia noastră, Guvernul va adopta măsuri adecvate necesității de a se instaura climatul firesc de liniște și muncă pentru cetățenii Timișoarei, de funcționare eficientă a instituțiilor administrative și a unităților economice, social-culturale și de învățământ ale orașului.

Guvernul dezaprobă acțiunile agresive împotriva ziarului „Renașterea Bănățeană". Se instituie o comisie de verificare a afirmațiilor cuprinse în articolul în cauză, apărut în ziarul menționat în data de 10 ianuarie a.c.

Avem convingerea că poziția și acțiunea Guvernului își vor găsi sprijinul în rândul populației timișorene care s-a dovedit, fără îndoială, atașată idealurilor de libertate și democrație.

Guvernul socotește că, pentru rezolvarea pozitivă a crizelor inerente prin care trece țara, manifestările brutale, radicalismul necumpătat, nerăbdarea, precumpănirea negării asupra spiritului de construcție sunt toate contraproductive.

3. Guvernul a luat în discuție situația deosebit de gravă în legătură cu termenul de 15 ianuarie 1991, termen-limită stabilit de Consiliul de Securitate al ONU pentru retragerea Irakului din Kuweit.

Profund atașat eforturilor și demersurilor pentru rezolvarea pașnică a acestui conflict, Guvernul României este obligat, în același timp, să ia în considerare și situația în care soluția crizei ar trece printr-un conflict militar. În

acest sens s-au hotărât măsuri pe linia Ministerului Apărării Naționale și a Ministerului de Interne, atât în ce privește respectarea cu fidelitate a obligațiilor asumate în concertul comunității internaționale și în cadrul ONU, cât și pentru apărarea securității naționale. Totodată, Guvernul a luat măsuri pentru protejarea cetățenilor români aflați în zona de conflict.

Rugăm raportați prompt Centralei MAE eventualele reacții și comentarii semnificative din țara dumneavoastră de reședință în legătură cu problemele prezentate în Comunicatul Guvernului român după ședința sa din 12 ianuarie 1991.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

54

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind informarea promptă asupra poziției și măsurilor luate de autoritățile din țările de reședință în legătură cu evoluția crizei din zona Golfului[37]

Nr. 9/01104 *15 ianuarie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că, la 15 ianuarie 1991, purtătorul de cuvânt al Guvernului României a făcut o declarație în care se arată:

Urmărim cu preocupare evoluția situației din Golf.

Ieri am fost informați despre o inițiativă a Franței în Consiliul de Securitate – un fel de înțelegere pachet, în virtutea căreia Irakul se angajează să se retragă, sub controlul ONU, din Kuweit potrivit unui calendar stabilit, se amplasează în zonă forțe ONU de menținere a păcii alcătuite din trupe puse la dispoziție de țări arabe, se convine angajarea de negocieri în vederea unei reglementări pașnice a problemelor din Golf, iar membrii Consiliului de Securitate se angajează să contribuie activ la reglementarea celorlalte probleme din regiune, inclusiv prin convocarea, la momentul potrivit, a unei conferințe internaționale.

Privim pozitiv această inițiativă a Franței, ca de altfel orice alte inițiative menite să evite recursul la arme în Golf.

[37] Vezi și doc. nr. 10, 12 și 32.

Vă rog să urmăriți în continuare, cu maximum de atenție și receptivitate, evoluțiile care au loc în legătură cu situația din Golf, acțiunile care se întreprind în vederea soluționării crizei și să informați prompt Centrala MAE cu orice dezvoltare semnificativă. În funcție de împrejurări – mai ales ambasadele din țările direct implicate, ca și din statele membre ale Consiliului de Securitate – vor folosi toate mijloacele de comunicație pe care le au la dispoziție pentru informarea promptă a Centralei MAE pe această temă.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

55

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită raportarea lunară a situațiilor privind puterea de cumpărare a produselor de bază în funcție de venitul mediu din țările de reședință

Nr. 9/01120 *16 ianuarie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În vederea corelării evoluției nivelului economic al țării noastre cu cel existent în alte țări, Guvernul României solicită ambasadelor noastre raportarea statistică a puterii de cumpărare a produselor de bază, prin corelare cu venitul mediu, potrivit tabelului din anexa la această telegramă.

Raportarea va fi făcută lunar, precum și – ori de câte ori este cazul – la apariția unor elemente deosebite.

Prima informare este solicitată până la 25 ianuarie 1991, urmând ca raportările ulterioare să fie făcute până la data de 25 a fiecărei luni. Pentru unele particularități ale pieței țării dumneavoastră de reședință, vor fi făcute comentarii separate, anexate la tabelul indicat.

Vă rog să acționați pentru respectarea termenului indicat, desemnând un membru al ambasadei care va avea responsabilitate colectării datelor solicitate și transmiterea lor Centralei MAE la datele solicitate.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

56

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind *Declarația MAE* în legătură cu evenimentele din Letonia[38]

Nr. 9/01480 *21 ianuarie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă transmitem textul Declarației Ministerului Afacerilor Externe al României, din 21 ianuarie 1991, în legătură cu evenimentele din Letonia:

Ministerul Afacerilor Externe al României a primit cu neliniște știrile privind noi acte de folosire a forței în republicile baltice, de această dată în Letonia, soldate cu morți și răniți. Reprimarea, în acest fel, a aspirațiilor la democrație și la exercitarea deplină a dreptului la autodeterminare a popoarelor baltice este în totală contradicție cu prevederile cuprinse în Carta de la Paris, privind o nouă Europă, precum și cu alte documente ale CSCE, îndeosebi cele adoptate cu privire la dimensiunea umană a procesului general-european. În același cadru se înscrie și crearea unor organisme ad-hoc, precum comitetele de salvare națională care își arogă dreptul de a conduce în republicile baltice, fără ca ele să fie rezultatul unor alegeri libere sau a voinței exprimate în vreun fel, a popoarelor din aceste republici.

Reafirmând simpatia și sprijinul guvernului României față de marile transformări democratice care s-au produs în Uniunea Sovietică și care creează premise noi pentru colaborarea dintre țările din Europa de Est și Uniunea Sovietică, și, pe plan mai larg, pentru colaborarea general-europeană, Ministerul Afacerilor Externe al României nu poate să nu-și exprime cu cea mai profundă îngrijorare față de acele tendințe și acțiuni care sunt de natură să submineze

[38] Referire la evenimentele din ianuarie 1991, produse în urma intervenției trupelor speciale (OMON) ale armatei sovietice în Estonia, Lituania (11-13 ian) și Letonia (14-25 ian.) pentru a relua controlul acestora după ce, în primăvara lui 1990, republicile baltice își proclamaseră suveranitatea și independența, separarea de URSS. Aceste acțiuni și poziția fermă a forțelor naționale, susținute amplu pe plan internațional, au condus la retragerea forțelor de intervenție și la recunoașterea *de jure* a independenței de stat a celor trei state baltice (de fapt, a restabilirii acesteia). Asupra evenimentelor de atunci, vezi la Anatol Lieven, *The Baltic Revolution: Estonia, Latvia, Lithuania, and the Path to the Independence*, Yale University Press, New Haven, 1993; John Hidden, Patrick Salmon, *The Baltic Nations and Europe: Estonia, Latvia and Lithuania in the Twentieth Century*, 2nd edition, Longman, London, New York, 1994; Antoine Jacob, *Les Pays baltes. Indépendance et intégrations*, Alvik Éditions, Paris, 2004.

procesul edificării Europei noi, ale cărei jaloane au fost puse la reuniunea de la Paris a șefilor de stat și guvern ai țărilor participante la CSCE.

Ministerul Afacerilor Externe al României își exprimă din nou speranța, așa cum a făcut-o în Declarația sa din 14 ianuarie 1991, în spiritul prevederilor cuprinse în Actul final de la Helsinki și în celelalte documente ale CSCE, pentru reglementarea problemelor apărute pe calea dialogului, punând capăt măsurilor de folosire a forței.

Vă rugăm să folosiți în munca dv. de relații acest text. Informații despre reacții și comentarii semnificative pe marginea acestei luări de poziție. Informați, de asemenea, despre pozițiile și declarațiile oficiale ale țării dv. de reședință față de evoluțiile din Letonia.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

57

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind rezultatele sondajului de opinie pe tema *republică sau monarhie*

Nr. 9/01953 *23 ianuarie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că Institutul Român pentru Sondarea Opiniei Publice a realizat un sondaj național pe tema „Republică sau monarhie". Sondajul a avut loc în intervalul 12-16 ianuarie 1991 pe un eșantion reprezentativ pentru populația țării în vârstă de peste 17 ani. Au răspuns 4 190 persoane din toate județele țării. Potrivit opiniei specialiștilor, la mărimea eșantionului utilizat, marja de eroare este de cel mult 1,5% în plus sau minus.

Vă prezentăm principalele rezultate ale sondajului:

1. Cine trebuie să fie în fruntea statului român:
   – un președinte 80%
   – un rege 13%
   – nu știu 7%
2. Aprecierea eșantionului în legătură cu opinia majorității oamenilor:
   – majoritatea vor un președinte 76%
   – majoritatea vor un rege 6%
   – nu știu 18%

3. Opinia personală cu privire la revenirea fostului Rege Mihai în fruntea statului român:

– sunt de acord	16%
– nu sunt de acord	76%
– nu știu	8%

4. Aprecierea eșantionului în legătură cu opinia majorității oamenilor cu privire la revenirea fostului rege Mihai în fruntea statului român:

– majoritatea sunt de acord	7%
– majoritatea nu sunt de acord	70%
– nu știu	33%

5. Părerea actuală despre fostul rege Mihai:

– mai degrabă favorabilă	21%
– mai degrabă nefavorabilă	57%
– nu știu	22%

6. Părerea despre activitatea guvernului:

– foarte mulțumit	9%
– mulțumit	51%
– nemulțumit	26%
– foarte nemulțumit	9%
– nu știu	5%

7. Procentul de 13% din populație care se declară de acord ca în fruntea statului să fie un rege se diferențiază astfel:

– după sex	
feminin	12%
masculin	15%
– după vârstă	
18-24 ani	15%
25-64 ani	12%
peste 64 ani	19%
– după ocupație	
muncitori	11%
maiștri, tehnicieni, funcționali	16%
intelectuali	18%
țărani	9%
pensionari CAP	14%
pensionari asigurări sociale	20%
elevi, studenți	21%
alții	15%
– după mediu	
municipii	18%

orașe mici	13%
rural	11%
– după studii	
școală generală	12%
liceu	14%
facultate	25%
– după naționalitate	
română	12%
maghiară	27%
– după provincii istorice:	
Banat	1,8%
Crișana	21%
Dobrogea	7%
Moldova	11%
Muntenia	11%
Oltenia	13%
Transilvania	13%
Municipiul București	20%

Vă rugăm să transmiteți Centralei MAE eventualele reacții și comentarii înregistrate în legătură cu acest sondaj de opinie.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

58

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind interviul acordat ziarului „Tineretul liber" în legătură cu poziția Guvernului român față de evoluția situației din Golf[39]

Nr. 9/01955 *23 ianuarie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă transmitem principalele elemente din interviul pe care l-am dat ziarului „Tineretul liber",

[39] Vezi doc. 10, 12, 32 și 55.

publicat la 23 ianuarie 1991 și care reflectă pozițiile și aprecierile țării noastre în legătură cu evoluția războiului din Golf și pe care le veți folosi activ în discuțiile pe care le aveți cu factorii politici din țara de reședință, precum și în cadrul Corpului Diplomatic.

– România a fost în permanență adepta unei reglementări politice. De altfel, chiar în adoptarea Rezoluției 678, țara noastră a văzut mai curând un stimulent al eforturilor de a căuta o soluție la masa tratativelor, decât un cec în alb de recurgere la forță dat guvernelor care cooperează cu Kuweitul, pentru a se ajunge la aplicarea rezoluțiilor Consiliului de Securitate. Din păcate, lucrurile au evoluat altfel. Principala cauză a actualului război din Golf o constituie nerespectarea rezoluțiilor Consiliului de Securitate referitoare la invadarea Kuweitului de către Irak. Este de notat că România a participat efectiv la elaborarea și negocierea textelor acestor rezoluții și și-a dat votul în favoarea lor.

– Din nefericire, eforturile a numeroase state, inclusiv ale României, au fost blocate de rigiditatea pozițiilor irakiene, care nu au oferit comunității internaționale niciun semn că Irakul ar fi dispus la o reglementare politică de natură să asigure aplicarea rezoluțiilor Consiliului de Securitate și, în același timp, să se inițieze un proces de negocieri pentru satisfacerea intereselor legitime ale țărilor din regiune. Opțiunea militară a aparținut, deci, Irakului.

– În aceste condiții, consecința logică a fost sprijinul guvernului României pentru forțele statelor din coaliția multinațională, care acționează pentru aplicarea rezoluțiilor Consiliului de Securitate, adică pentru retragerea trupelor irakiene din Kuweit și restabilirea independenței acestei țări. Nu trebuie, prin urmare, să existe niciun dubiu în ce tabără se află România. Cu toate acestea, România a întreținut și dorește să întrețină în continuare legături și canale de comunicație cu Irakul. În acest cadru, se înscriu și posibilitățile oferite ambasadei irakiene la București de a face cunoscute opiniei publice pozițiile guvernului său.

– Regretăm enorm că s-a ajuns la război. Deplângem victimele umane și pierderile materiale irakiene, în creștere, chiar dacă informațiile privind amploarea lor diferă în funcție de sursă. Singura modalitate care poate fi întrevăzută pentru a evita noi victime omenești și distrugeri de bunuri, motivată cu adevărat de spiritul umanitar, ar fi retragerea în cel mai scurt timp a trupelor irakiene din Kuweit, ceea ce trebuie să ducă în mod necesar la încetarea ostilităților.

– Intenția Irakului de a plasa prizonieri de război în locuri strategice, care ar putea constitui ținte de război, constituie o încălcare a Convenției de la Geneva din 1949 privitoare la tratamentul prizonierilor de război, la care este parte și Irakul. De altfel, Convenția a fost ratificată și de România.

Potrivit Convenției, prizonierii de război trebuie să fie tratați tot timpul cu omenie. Orice act din partea puterii deținătoare, care ar cauza moartea sau ar pune în mod grav în pericol sănătatea unui prizonier de sub puterea sa, este interzis și va fi considerat ca o gravă încălcare a Convenției.

Convenția mai cere ca prizonierii de război să fie protejați tot timpul, mai ales contra oricărui act de violență sau de intimidare, contra insultelor și curiozității publice. Mai mult, se prevede că prizonierii au dreptul în toate împrejurările la respectul persoanei și onoarei lor.

Prin Convenție, prizonierul de război este considerat a avea voința constrânsă și, de aceea, se precizează că prizonierii nu vor putea în nici un caz să renunțe total sau parțial la drepturile pe care le asigură Convenția. În consecință, orice renunțare totală sau parțială la drepturile prevăzute de convenție de către un prizonier este considerată ca fiind făcută sub constrângere și, prin urmare, nulă și neavenită.

Față de toate acestea, este evident că folosirea ca „scut uman" a prizonierilor de război de către Irak ar constitui o gravă violare a drepturilor omului în general și a protecției prizonierului de război, în special.

Rugăm misiunile diplomatice ale țării noastre să asigure în continuare un flux constant de informații privind evoluția războiului din Golf, îndeosebi în legătură cu:

– noi acțiuni militare preconizate, informații, aprecieri, comentarii referitoare la posibila extindere a ariei de război, prin atragerea Israelului și, eventual, a Turciei la operațiunile militare;

– demersuri diplomatice; șanse de promovare a unor acțiuni politice;

– acțiuni cu caracter terorist; noi măsuri antiteroriste;

– luări oficiale de poziții de sprijin sau condamnare;

– demonstrații semnificative în favoarea sau împotriva războiului, inclusiv pe baza observațiilor directe; impactul acestor demonstrații;

– comentarii și aprecieri semnificative privind evoluțiile previzibile pe plan militar, politic și economic;

– posibile implicații pentru țara noastră;

– orice alte elemente pe care le considerați utile pentru informarea Grupului Special al Consiliului Suprem al Apărării țării, care urmărește îndeaproape evoluția războiului din Golf, precum și pentru elaborarea pozițiilor proprii ale țării noastre.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

59

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind constituirea Comitetului Român pentru Adopțiuni (CRA), organizarea și atribuțiile acestuia

Nr. 9/01956 *23 ianuarie 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că a fost constituit Comitetul român pentru Adopțiuni (CRA), organ guvernamental care are ca scop să contribuie la ocrotirea minorilor prin înfiere și să realizeze cooperarea internațională în materia înfierilor.

Acest Comitet funcționează pe lângă Ministerul Sănătății, care îi coordonează activitatea și îi asigură serviciile administrativ-gospodărești.

Președintele Comitetului, numit prin ordin al ministrului Sănătății, reprezintă CRA în raporturile cu autoritățile centrale sau locale din țară, precum și în relațiile internaționale.

Comitetul are un Secretariat permanent, care funcționează în cadrul Ministerului Sănătății, compus din medici, juriști, specialiști în probleme de asistență socială, alți specialiști și funcționari, numiți prin ordin al ministrului Sănătății.

Comitetul are următoarele atribuții principale: constituie evidența centralizată a copiilor ce pot fi ocrotiți prin înfierea lor în țară sau în străinătate; ține evidența cererilor familiilor sau persoanelor, din țară sau străinătate, care și-au manifestat dorința de a înfia copii și le îndrumă în mod corespunzător pentru găsirea copiilor ce pot fi înfiați și pentru efectuarea procedurii necesare; elaborează cu organizații guvernamentale similare din alte țări și cu organizații obștești, recunoscute de acestea, în orice probleme de interes reciproc din domeniul înfierii; asigură un control deontologic pe timpul procedurii de înfiere și ia măsuri în vederea evitării încheierii de înfieri supuse eșecului, înlăturării oricăror profituri materiale și a oricăror tendințe de trafic cu copii, face propuneri având drept scop îmbunătățirea reglementărilor legale în domeniul înfierii; îndeplinește și alte atribuții în materia înfieri, rezultând din tratate, convenții sau înțelegeri internaționale la care România este parte.

Persoanele din țară și din străinătate care doresc să înfieze copii aflați în instituții de ocrotire sau, după caz, în unitățile medico-sanitare ale statului, se vor adresa, în acest scop, exclusiv Comitetului Român pentru Adopțiuni.

Conducerile acestor instituții și unități nu pot stabili nemijlocit relații cu persoane particulare, agenții private sau alte persoane juridice în vederea mijlocirii înfierii.

În activitatea sa, Comitetul colaborează în mod direct cu prefecturile, organele de autoritate tutelară, comisiile pentru ocrotirea minorilor, serviciile de asistență socială și inspectoratele de stat pentru handicapați județene și al municipiului București.

Pe lângă reprezentanții Ministerului Sănătății, din Comitetul Român pentru Adopțiuni fac parte reprezentanți ai Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului de Interne, Ministerului Învățământului și Științei, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Secretariatului de Stat pentru Handicapați și Direcției pentru Administrația Locală.

Ulterior vă vor fi trimise detalii privind modul în care noul Comitet își va desfășura activitatea și care prezintă interes pentru misiunile noastre diplomatice.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

60

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile luate pentru asigurarea unei informări rapide și eficiente a Centralei MAE cu problemele de interes

Nr. 1/208 *26 ianuarie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

În ultima vreme am aflat diverse lucruri în ceea ce privește evoluțiile politice și alte probleme de interes pentru noi din țările în care avem misiuni diplomatice fie de la radio, fie din presa scrisă, fie pe alte canale. Consider acest lucru absolut inadmisibil. Dacă aceste lucruri se vor mai repeta, șefii misiunilor respective vor fi fie rechemați, fie sancționați, inclusiv prin rețineri din salariu, pentru incompetență, respectiv lipsă de eficiență.

În calitatea dvs. de șefi de misiuni aveți datoria să asigurați cu prioritate Centralei MAE, pe cele mai rapide căi aflate la dispoziția dvs., toate informațiile care intră în mod normal în sarcinile misiunii diplomatice.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

61

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile luate de Centrale MAE pentru sporirea calității serviciilor către cetățenii români aflați în străinătate

Nr. 9/02002 *27 ianuarie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă aducem la cunoștință că în ultima perioadă a crescut în mod îngrijorător, surprinzător și supărător numărul semnalelor care parvin Centralei MAE cu privire la comportarea necorespunzătoare manifestată de personalul misiunilor diplomatice ale României în numeroase țări față de cetățenii români care li se adresează în diferite probleme ce țin de competența ambasadelor, ca și față de cetățenii străini cu care vin în contact, pentru a nu mai menționa persoane din rândul emigrației române. Această situație inadmisibilă a condus la interpelări în Parlamentul României adresate guvernului privind atitudinea diplomaților, consulilor și a celorlalți reprezentanți români din străinătate, la critici deosebit de ascuțite la adresa MAE în cadrul guvernului, la un număr mare de semnalări în presa de diferite orientări politice, ca și în sesizări directe adresate conducerii MAE.

Impresia generală care tinde să se degaje este că atmosfera închisă, de suspiciune și respingere, lipsa unei atitudini cu adevărat civilizate care erau cultivate de ambasadele României înainte de Revoluție se păstrează și în prezent, că nu au avut loc schimbările așteptate de atitudine, în pofida solicitărilor și instrucțiunilor repetate ale centralei MAE, că se menține un grad ridicat de comoditate și neangajare, ceea ce are repercusiuni profund negative asupra imaginii activității ansamblului aparatului extern al țării, care nu reușește să se încadreze rapid în stilul de muncă modern, dinamic, imprimat de guvern.

La primirea acestei telegrame, veți lua toate măsurile pentru ca asemenea reflexe ale unei mentalități învechite, depășite să nu se manifeste sub nicio formă în activitatea misiunii dumneavoastră, pornind de la faptul că ați fost investit cu responsabilitatea unică a organizării și conducerii misiunii. În mod deosebit, atrag atenția asupra următoarelor aspecte:

– tratarea cu solicitudine a tuturor persoanelor – române sau străine, indiferent dacă sunt persoane oficiale sau particulare –, care se adresează pentru sprijin sau solicită informații misiunii diplomatice; obligativitatea

informării imediate a șefului misiunii asupra diferitelor solicitări; asigurarea posibilităților de contactare ulterioară a persoanelor care s-au adresat misiunii și cărora nu li s-a putut oferi din motive obiective, un răspuns imediat;

– în timpul programului de lucru, persoanele care se adresează misiunii să fie îndrumate spre diplomații care se ocupă cu problemele de interes pentru acestea, sau, când problemele nu sunt clare, spre diplomații cu atribuțiuni consulare; în afara programului de lucru, discuțiile să fie purtate de diplomatul de serviciu; să fie lichidată practica încetățenită în numeroase ambasade ca lucrătorii de pază (care au alte însărcinări) să ofere relații de muncă solicitanților sau să filtreze accesul acestora la diplomatul care se ocupă de problemele abordate; sub nici un motiv portarul, din propria sa inițiativă, nu va refuza vreunui solicitant accesul la personalul diplomatic sau consular, inclusiv legătura telefonică;

– șeful misiunii trebuie să se implice personal într-o măsură sporită în aceste probleme, să urmărească și să controleze modul în care sunt soluționate solicitările adresate misiunii;

– de asemenea, șeful misiunii trebuie să-și facă timp să primească delegațiile românești oficiale sau semi-oficiale aflate în deplasare în capitala țării de reședință, indiferent dacă au fost sau nu anunțate dinainte din țară, să se intereseze de mandatul acestora și să stabilească modul în care oficiul le poate acorda sprijin;

– diplomații cu atribuțiuni consulare trebuie să înțeleagă că una din misiunile lor principale este să asigure întreaga asistență consulară cetățenilor români aflați în statul de reședință; ei trebuie să dea dovadă de maximum de solicitudine, fiind cei care contribuie în mod nemijlocit la apropierea cetățenilor români, indiferent de statutul lor în străinătate; dacă personalul nostru consular nu înțelege această atribuțiune majoră care îi revine, el nu are ce căuta la misiune și, în general, în minister;

– misiunile vor asigura o permanență prin diplomatul de serviciu sau alt fel, astfel încât să poată fi contactate telefonic 24 de ore din 24;

– trebuie acordată toată atenția ținutei vestimentare, care să fie decentă și îngrijită; identificarea diferiților solicitanți se va face pe un ton politicos, reverențios, eventual explicându-se necesitatea operațiunii, fără a lăsa impresia unui control abuziv al pașaportului sau al altui document de identitate, ori a unei suspiciuni și lipse de încredere față de solicitant.

Atrag atenția că în viitor vom analiza foarte serios fiecare sesizare privind comportamentul personalului român aflat în misiune permanentă, de la portar la ambasador, și că vom adopta măsuri drastice, inclusiv de rechemare în țară, în cazurile în care se încalcă instrucțiunile.

În situația în care dumneavoastră, personal, apreciați că în schema actuală a misiunii aveți diplomați sau personal tehnico-administrativ care nu pot – din diferite motive – să se încadreze în acest spirit, vă rog să faceți propuneri de rechemare imediată.

Încă o dată, doresc să subliniez răspunderea personală care revine șefului de misiune pentru întronarea unei abordări noi, demne în relațiile cu persoanele române și străine cu care misiunea vine în contact. Este clar că nicio reglementare de muncă nu împiedică adoptarea în toate împrejurările a unei atitudini civilizate, de deschidere și solicitudine, în astfel de cazuri.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

62

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind necesitatea promovării cu prioritate a intereselor naționale în dezvoltarea relațiilor politice, economice, cultural-științifice etc cu țările de reședință

Nr. 9/02676 *30 ianuarie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

În ultima perioadă se constată o intensificare a informării politice operative pe care Centrala MAE o primește din partea misiunilor diplomatice, reflectând tendința de revigorare a activității diplomatice românești în străinătate. În vederea orientării în continuare a activității dumneavoastră în acest domeniu, vă transmitem următoarele:

1. Centrul de greutate al întregii activități trebuie să îl constituie promovarea consecventă a intereselor țării noastre în dezvoltarea relațiilor politice, economice, cultural-științifice și alte domenii de activitate cu țara dumneavoastră de reședință, potrivit orientărilor generale stabilite de Guvernul României. Pentru aceasta constituie o prioritate absolută intensificarea muncii cu factorii de decizie politico-diplomatici și economici locali, ca și cu cei de influență, extinderea cercului de relații și urmărirea valorificării acestor relații, având în vedere și instrucțiunile repetate care v-au fost transmise în această direcție. Informarea operativă trebuie să reflecte nemijlocit intensificarea contactelor, nivelul acestora, progresele realizate pe această cale în raporturile

bilaterale: desfășurarea programului de vizite în ambele sensuri, prezența României în mijloacele de informare locală, identificarea de noi posibilități de colaborare, apărarea intereselor țării noastre și ale cetățenilor români, activitatea cu emigrația română etc.

2. Apreciem ca pozitivă informarea primită în legătură cu evoluția războiului din Golf. Rugăm să fie continuate preocupările pe această temă, dacă este posibil cu informări zilnice, îndeosebi din țările direct implicate, cu grija de a prezenta cu precădere, elementele, aprecierile, comentariile noi, mutațiile în poziții etc. Subliniem necesitatea ca informarea în legătură cu situația din Golf să nu diminueze în nici un fel prioritatea acordată problematicii bilaterale și nici să nu fie făcută prin neglijarea altor subiecte de actualitate ale vieții internaționale.

3. Pentru perioada următoare, prezintă interes, printre altele, următoarele teme:

– aprecieri și comentarii privind implicațiile evoluțiilor din URSS și din republicile unionale;

– urmărirea raporturilor sovieto-americane;

– situația din Iugoslavia;

– poziții și evoluții în și despre țările Europei Centrale și de Răsărit și îndeosebi în legătură cu reforma economică;

– evoluții în Europa în procesul consolidării CSCE, negocierile de la Viena, ratificarea tratatului „4+2", reuniuni ale Pieții Comune etc.;

– elemente noi privind grupările subregionale și regionale în Europa (Pentagonala, colaborarea balcanică, colaborarea în Marea Neagră, gruparea Cehoslovacia-Polonia-Ungaria);

– dezvoltări privind conceptul „noii ordini internaționale" în contextul preocupărilor privind problematica securității la nivel regional și mondial;

– evoluții posibile „post-criză" în Golf și, în general, în Orientul Mijlociu; informații, poziții și comentarii privind ansamblul situației din Orientul Mijlociu, inclusiv față de o conferință internațională de pace în zonă;

– evoluții și tendințe pe plan financiar mondial, în politica de credite, prețul petrolului și al altor materii prime, politici guvernamentale de limitare a efectelor nefavorabile ale evoluțiilor economice din lume pe plan național;

– încercări de revitalizare a mișcării țărilor nealiniate;

– evoluții în situațiile conflictuale din alte zone ale lumii: Afganistan, Cambogia, Coreea;

– noi abordări în dialogul Nord-Sud;

– orice alte subiecte pe care le apreciați de interes.

4. Având în vedere creșterea cantitativă a volumului de telegrame operative care se privesc în Centrala MAE și dificultățile pe care aceasta le

creează pentru prelucrarea și valorificarea informațiilor, vă rog să țineți seama îndeaproape de următoarele îndrumări metodologice:

– telegramele informative să fie redactate concis, succint, pe cât posibil să nu depășească o pagină, maxim o pagină și jumătate;

– să fie clar indicate sursele de informare (persoane fizice sau surse publice);

– pe anumite probleme să fie elaborate periodic evaluări și sinteze proprii ale ambasadei care să nu depășească de regulă 2 pagini, 2 pagini și jumătate;

– ori de câte ori este posibil să fie indicate punctele de vedere ale misiunii și eventuale propuneri de acțiune;

– să fie clar indicat cine a redactat textul, în cazul în care nu se menționează numele celui care a redactat, se înțelege că telegrama a fost elaborată de șeful misiunii;

– textele preluate din surse publice vor fi transmise prin alte mijloace, nu prin telegrame cifrate (oficiile cu stații radio vor primi în curând instrucțiuni specifice); în telegramele cifrate ar putea fi făcute succinte referiri la astfel de texte, vor fi preluate extrase relevante, vor putea fi prezentate principalele idei etc.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

63

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind acordarea României a statutului de invitat special de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei și admiterea în Programul PHARE

Nr. 9/03116 *4 februarie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

După cum cunoașteți, Biroul permanent al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, a hotărât, la 1 februarie 1991, să acorde României statutul de invitat special.

De asemenea, la 30 ianuarie 1991, țara noastră a fost admisă în programul PHARE al „Grupului 24" prin care țările din Europa Centrală și de Răsărit sunt sprijinite în eforturile pentru tranziția la economia de piață.

În legătură cu aceste două importante acțiuni de politică externă, vă transmit următoarele:

1. În discuțiile cu cercurile politico-diplomatice din țările membre ale Consiliului Europei și ale „Grupului 24", ca și cu diplomați aparținând statelor menționate, diplomații români vor manifesta deosebita satisfacție a țării noastre pentru cele două hotărâri pe care le percepem ca adevărate acte de dreptate față de România care se află angajată pe drumul tranziției la economia de piață, a consolidării statului de drept, a democratizării întregii societăți. Totodată, aceste hotărâri constituie un important sprijin pentru procesul de reforme în care ne-am angajat în toate domeniile.

2. Reamintiți că obținerea statutului de invitat special la Consiliul Europei constituie rezultatul unui proces început la mijlocul anului trecut, când țara noastră și-a exprimat dorința de a participa la activitatea acestui organism european imediat după constituirea Parlamentului țării rezultat din alegerile de la 20 mai 1990.

3. Scoateți în evidență că participarea României la activitatea Consiliului Europei, admiterea țării noastre ca beneficiar al Programului PHARE, ca și apropiata ratificare a *Acordului de cooperare economică* dintre România și Comisia Pieții Comune plasează țara noastră – în raporturile cu țările occidentale și cu organismele politice și economice vest-europene – pe poziții similare cu celelalte țări din Europa Centrală și de Răsărit.

4. Subliniați că opțiunea României pentru democrație și pentru o viață liberă, ca națiune demnă în rândul celorlalte națiuni de pe continentul european, rămâne definitivă, după cum tot definitivă este ruptura cu trecutul său totalitar.

5. Exprimați calde mulțumiri oficialităților, parlamentarilor și diplomaților din țările care au sprijinit țara noastră în Consiliul Europei și în „Grupul 24". Pentru informare și orientarea dumneavoastră precizez că intenționez să trimit scrisori personale de mulțumiri miniștrilor de Externe din statele care au sprijinit România în cele două foruri.

6. Transmiteți prompt Centralei MAE comentarii și aprecieri semnificative din cercurile politico-diplomatice cu privire la obținerea de către țara noastră a statutului de invitat special la Consiliul Europei și la acceptarea în Programul PHARE. Acordați prioritate pozițiilor exprimate de cercurile oficiale.

Folosesc această ocazie pentru a exprima mulțumirile conducerii MAE pentru eforturile făcute de diplomații români – îndeosebi din țările membre ale Consiliului Europei și ale „Grupului 24" – pentru promovarea intereselor țării noastre în raporturile cu aceste două foruri internaționale.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

64

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind extinderea Programului PHARE la România[40]

Nr. 8/0618 *4 februarie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

La reuniunea din 30 ianuarie a.c. a „Grupului celor 24", desfășurată la Bruxelles, la nivelul înalților funcționari, s-a hotărât extinderea Programului PHARE și la România.

În legătură cu aceasta, vă rugăm să solicitați urgent o vizită la ministrul Afacerilor Externe, în cadrul căreia veți arăta că sunteți împuternicit să adresați, din partea Guvernului României și a Domnului Prim-Ministru Petre Roman, calde mulțumiri pentru sprijinul acordat de guvernul țării de reședință pentru extinderea Programului PHARE la România. Arătați că acest sprijin este apreciat ca un gest amical față de România, care este în deplină concordanță cu relațiile tradiționale bune dintre țările noastre. Subliniați, totodată, că includerea României printre beneficiarii acestui program reprezintă o încurajare și un sprijin important pentru succesul reformelor în care guvernul și Parlamentul român sunt angajate și pe care le promovează cu consecvență pentru tranziția cât mai rapidă la economia de piață.

Relevați, în același timp, importanța deosebită pe care o are extinderea Programului PHARE la România pentru dezvoltarea și adâncirea colaborării sale cu OCDE și cu CEE, cu care dorim să începem cât mai curând negocieri pentru un acord de asociere și la care să aderăm într-o fază ulterioară ca membru cu drepturi depline.

Misiunile din țările membre ale Consiliului Europei vor transmite mulțumirile și aprecierile guvernului român și pentru concursul dat de guvernul țării de reședință în acordarea României a statutului de invitat special la Consiliul Europei.

Folosiți acest prilej pentru a pune în evidență, încă o dată, dorința guvernului român de a dezvolta relații cât mai largi și mai strânse nu numai pe plan economic, ci și în toate celelalte domenii, cu țara de reședință.

---

[40] Vezi și doc. nr. 63.

Rugăm să ne informați operativ asupra reacțiilor la demersul dv., precum și asupra elementelor și aprecierilor semnificative din convorbirea dv. cu ministrul de Externe sau, în absența acestuia, cu locțiitorul său.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

65

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind interesul pentru includerea României în Programului TOKTEN-PNUD

Nr. 13/0950 *4 februarie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

În cadrul programelor de asistență finanțate de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) figurează și Programul „TOKTEN" (*Transfer of Knowledge Through Expatriate Nationals*). Scopul acestui program este de a sprijini țările în curs de dezvoltare să beneficieze de cunoștințele și experiența unor specialiști, de înaltă calificare, originari din aceste țări, care au emigrat în alte țări. „TOKTEN" reprezintă un instrument de transfer de *know-how* în țările în curs de dezvoltare prin intermediul foștilor lor cetățeni, care, prin poziția și practica pe care o au în țările unde s-au stabilit, au posibilitatea și doresc să-și ofere serviciile, prin TOKTEN-PNUD, pentru a contribui la dezvoltarea diferitelor sectoare din țările lor de origine.

PNUD facilitează angajarea și trimiterea acestor specialiști la solicitarea țărilor interesate, pe perioade de 1-3 luni, asigurând suportarea cheltuielilor de transport internațional, cazare și diurnă, la nivelul standardelor ONU. În prezent beneficiază de Programul „TOKTEN" 28 de țări, printre care: China, Vietnam, RPD Coreeană, Egipt, Siria, Argentina. Recent, au apelat la serviciile TOKTEN: Algeria, Ghana, Kenya, Maroc, Nigeria, Uruguay, Yemen, Ungaria și Polonia.

Din motive cunoscute, în timpul fostului regim România nu a putut beneficia de avantajele Programului „TOKTEN". Recent, guvernul țării noastre a adoptat o poziție favorabilă față de „TOKTEN", comunicându-se PNUD interesul României față de cooperarea cu acest Program și apelându-se la serviciile sale.

În vederea formulării unor cereri concrete la „TOKTEN" de specialiști de origine română, MAE urmează să stabilească un portofoliu complet al acestora,

din rândul emigrației române din țara dv. de reședință, care prin funcția și experiența pe care o au ne-ar putea fi utili și care ar fi dispuși să răspundă unei eventuale solicitări din partea noastră, cu sprijinul PNUD.

În acest scop, vă rugăm să ne transmiteți o listă cu persoanele din emigrație care, după părerea dvs., s-ar încadra în criteriile de mai sus, indicând totodată vârsta, specialitatea, instituția în care lucrează sau a lucrat (în cazul că este pensionar) și adresa.

Așteptăm răspunsul nu mai târziu de 20 februarie a.c.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

66

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind preocuparea și măsurile întreprinse de Centrala MAE pentru reformarea structurilor și înnoirea personalului

Nr. 4/0519 *11 februarie 1991, București*
Urgență

Domnule Ambasador,

1. După cum ați fost informat, în minister funcționează o comisie pentru reforma structurilor și înnoirea personalului.

Printre problemele examinate de comisie este și aceea a găsirii celor mai potrivite căi de recrutare și selecționare a viitorilor lucrători diplomatici, care, pe lângă necesitatea unei bune pregătiri profesionale, integritate morală, desăvârșită probitate, ținută adecvată, trebuie să răspundă și altor criterii specifice muncii în Ministerul Afacerilor Externe.

Abandonarea vechilor metode de verificare a candidaților pentru angajarea în minister ne pune în situația de a ne baza în exclusivitate pe onestitatea declarațiilor făcute de aceștia, situație care nu exclude eventualele surprize.

2. Din câte cunoaștem, angajarea personalului în instituții de stat mai importante din țările dezvoltate, precum și la o serie de firme și companii și chiar la organizațiile internaționale, este „condiționată de obținerea, în prealabil, a unui aviz favorabil din partea unor organe de investigație specializate – în țările anglo-saxone aceste avize fiind denumite „*security clearance*".

3. Pentru a ne înscrie și din acest punct de vedere în practica urmată de statele democratice, vă rugăm ca dvs. personal să contactați directorul de personal din MAE al țării de reședință și, arătând că în momentul de față în

ministerul nostru se procedează la un amplu proces de transformări și de înnoire a personalului, să vă interesați care este practica MAE al țării de reședință pentru a se asigura un minim de garanții responsabile în ceea ce privește profilul moral al candidaților, inclusiv eventuale solicitări de avizare din partea organelor de specialitate (*security clearance*). Am dori, de asemenea, să cunoaștem dacă în legătură cu această chestiune există anumite aspecte care trebuie în mod obligatoriu să fie clarificate înaintea angajării, dacă se folosește o anumită formularistică, chestionare etc. Am fi recunoscători dacă ni s-ar putea furniza informații cu privire la practica urmată, dacă ni s-ar putea împărtăși din experiența pe care o au și dacă, eventual, ni s-ar putea trimite documentație (modelul de fișe personale utilizate – „*notice personnelle*" în franceză, respectiv „*personal history form*" în engleză).

Vă rugăm să ne informați operativ asupra rezultatului demersurilor Dvs. și în situația în care veți obține răspunsuri de substanță inclusiv documentație, să ni le trimiteți prin scrisori cu primul curier.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1991, f.f.

67

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea Direcției de Planificare Politică și atribuțiile acesteia

Nr. 10/0101 *19 februarie 1991, București*
Urgent

Domnule Șef de Misiune,

După cum ați fost informat anterior, *Decretul de organizare și funcționare a MAE* prevedea și crearea unei Direcții de Planificare Politică. Vă aducem la cunoștință faptul că ea a început să funcționeze, având ca director interimar pe D-l ambasador Traian Chebeleu și ca director adjunct pe D-na consilier Elena Zamfirescu.

În sfera de activități a noii direcții intră, între altele, elaborarea de evaluări și prognoze privind raporturile dintre Marile Puteri, dinamica raportului de forțe în principalele zone geo-politice, individualizarea puterilor de rangul doi cu mare capacitate de influențare inter- și intra-zonală, situațiile conflictuale majore, cristalizarea noului sistem de securitate internațională și caracteristicile sale, greutatea specifică a diferiților actori și a vieții internaționale (state, organizații internaționale,

companii transnaționale) în modelarea tendințelor de evoluție a acestei. Dinamica europeană și atlantică vor beneficia, în mod firesc, de o atenție prioritară.

Vă rugăm, în consecință, să adresați informările curente ce au tangență cu aspectele menționate și Direcției de Planificare Politică. Ne-ar fi, de asemenea, deosebit de util sprijinul dvs. în realizarea unei baze de informare cât mai largi. Apelăm la bunăvoința dvs. pentru a identifica și expedia (în modalitățile ce vă sunt cele mai convenabile), în original sau în copie, studii, comunicări prezentate la reuniuni științifice din țara dvs. de reședință, volume sau extrase din volume ce abordează temele semnalate, precum și pentru a ne sesiza tot ce vi se pare relevant în materie.

Așteptăm, totodată, sugestiile dvs. în legătură cu maniera în care noua direcție ar putea sprijini activitatea dvs. de informare.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

68

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind urgentarea primirii rapoartelor și altor note referitoare la ecoul Raportului prezentat de Primul-Ministru în Parlamentul țării asupra stadiului reformei și programului guvernamental pe 1991

Nr. 9/06345 *8 martie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune, personal,

La câteva ore după prezentarea, la 26 februarie 1991, a Raportului Domnului Petre Roman, Primul-Ministru al României, în ședința comună a celor două Camere ale Parlamentului țării, cu privire la stadiul reformei și programul Guvernului pentru anul 1991, v-a fost transmisă pe cale operativă o amplă sinteză a textului (peste 20 de pagini), cu accent pe implicațiile externe și pe atragerea partenerilor din străinătate în economia românească în curs rapid de tranziție spre economia de piață. Totodată, v-au fost transmise indicații pentru reprezentarea activă a principalelor elemente din acest raport factorilor de decizie guvernamentali, ca și în cercurile economice și de presă. V-au fost solicitate, de asemenea, raportarea comentariilor și aprecierilor semnificative înregistrate cu astfel de ocazii.

Mă simt obligat să iau notă cu surprindere de faptul că, la 10 zile de la trimiterea instrucțiunilor menționate, în Centrala MAE nu s-a primit nicio comunicare în care să se raporteze despre contactele avute de dvs., de primii dvs. colaboratori sau de colaboratorii cu însărcinări economice pe problemele indicate. Aceasta cu atât mai mult cu cât, din informațiile pe care le deținem, rezultă că mass-media din țările occidentale a trecut, practic, cu vederea peste conținutul Raportului (de altfel, guvernul român nici nu se aștepta ca presa internațională să facă treaba pe care trebuie să o facă misiunile noastre diplomatice). În plus, unii membri ai guvernului, care s-au deplasat recent în diferite țări, au semnalat Ministerului Afacerilor Externe – și, în unele cazuri, chiar opiniei publice din România – că procesul reformei economice din țara noastră nu este cunoscut în cercurile politico-economice din țările occidentale și că misiuni diplomatice ale României și, în mod deosebit, șefi de misiuni nu au întreprins eforturile așteptate în această direcție.

Continuarea unei asemenea atitudini față de instrucțiunile primite din partea Centralei este intolerabilă, cu atât mai mult cu cât aceasta se raportează la aspecte de esență ale activității diplomației românești în momente de mare încordare. Dezvoltarea raporturilor bilaterale, conectarea României la structurile europene, recuperarea imensei rămâneri în urmă în relațiile cu țările dezvoltate moștenită de la dictatură, asigurarea sprijinului extern necesar reformei din România nu se pot asigura fără o implicare directă a întregului aparat diplomatic. Din nou trebuie să remarc cu surprindere că stilul dinamic, modern al guvernului nu este urmat de acțiuni de aceeași factură în unele misiuni diplomatice. În locul unei activități tenace, perseverente, de profunzime, este de prea multe ori preferată o atitudine de suprafață, figurativă, în care pare să predomine aspectele de ordin reprezentativ, în dauna acelora care țin de promovarea nemijlocită a intereselor țării, cu caracter obligatoriu pentru funcționarii guvernamentali, categorie din care face parte și personalul diplomatic.

Vă rog să reflectați serios asupra acestor aspecte, să atrageți toți colaboratorii la acest proces de evaluare și să trageți concluziile ce se impun.

La această telegramă nu (**repet**, nu) așteptăm explicații. Așteptăm rezultate, așteptăm organizarea unor contacte la niveluri relevante de decizie unde să fie prezentate activ, argumentat, coerent și de o manieră inteligentă stadiul reformei și programul guvernului pe anul 1991, necesitățile privind sprijinirea acestuia de către guvernul țării în care sunteți acreditat, pe plan economic, dar și pe plan politic.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

69

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind instituții guvernamentale și non-guvernamentale financiar-bancare care ar putea participa la procesul de reformare a economiei românești

Nr. 9/06869 *13 martie 1991, București*
Urgență U

După cum vă este cunoscut, într-o serie de țări occidentale funcționează instituții guvernamentale și neguvernamentale, financiar-bancare specializate în garantarea creditelor și investițiilor împotriva riscurilor (ex.: *Hermes* în RFG, *Ducroire* în Belgia, *SACE* în Italia, *CCC* în SUA, *COFACE* în Franța etc.)

Centrala MAE a primit din partea unor misiuni diplomatice informații utile privind activitatea acestor instituții.

Vă informăm că intenționăm să elaborăm o lucrare de sinteză privind pozițiile actuale față de România ale acestor organisme, inclusiv o comparație a politicilor promovate de acestea față de alte țări și, îndeosebi, față de celelalte țări est-europene.

Ca urmare, vă rugăm să solicitați întâlniri la conducerile organismelor respective, pentru a vă documenta cât mai precis posibil asupra „situației la zi" a modului în care aceste organisme financiar-bancare acționează pentru garantarea creditelor, investițiilor sau exporturilor pe care firme din țara dumneavoastră de reședință le fac în România. Interesează, în mod deosebit:

– plafoanele maxime de garanții;

– gradul de risc luat în calcul pentru România, în comparație cu alte țări;

– criteriile utilizate în stabilirea plafoanelor și a gradului de risc și atitudinea, generală, față de țara noastră;

– condițiile de acordare a garanțiilor (limite de asigurare, domenii neacoperite cu garanții etc.);

– sursele de informație pe care le utilizează instituțiile respective privind evoluțiile politico-economice din România;

– orice alte elemente pe care le considerați utile.

Folosiți prilejul întâlnirii și pentru a informa interlocutorii în legătură cu stadiul reformei economice în România, cu opțiunile clare pentru trecerea la economia de piață, programul guvernului pentru anul 1991 – așa cum au fost prezentate Parlamentului de Primul-Ministru al României –, aprecierile făcute de FMI, Banca Mondială, autorități ale Pieței Comune și Consiliului Europei etc. cu privire la evoluțiile din țară. Puneți la dispoziția interlocutorilor unele materiale cu

caracter documentar. Stabiliți un sistem pentru a avea contacte periodice, pentru schimb de informații, la nivelul conducerilor acestor organisme.

Rezultatele discuțiilor dumneavoastră sunt așteptate în Centrala MAE până la 30 martie 1991.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

70

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea de informații despre cadrul de organizare și funcționare a aparatului administrativ din țările de reședință

Nr. 9/0674 [14 *martie*] *1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Recent, Secretariatul General al Guvernului a solicitat sprijinul MAE în vederea asigurării unei documentări corespunzătoare și a cunoașterii cadrului general și specific de organizare și funcționare a sistemelor administrative din alte țări.

În acest sens, vă rugăm să transmiteți urgent Centralei o sinteză cuprinzând informații referitoare la funcționarea acestor sisteme în țara dumneavoastră de reședință.

Veți avea în vedere ca sinteza să conțină elemente privind:

– Organizarea, funcționarea și atribuțiile Secretariatului General al Guvernului sau al organismului asimilat acestuia.

– Organizarea și funcționarea organelor locale ale administrației de stat la nivel local (prefecturi, primării etc.).

– Relația dintre Secretariatul General al Guvernului, ministere și celelalte componente ale administrației de stat.

În situația în care există posibilitatea procurării unor texte de legi, regulamente de funcționare sau a altor documente în legătură cu temele menționate, vă rugăm să le transmiteți, cu o primă ocazie, Centralei MAE (la DAIP).

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

71

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind vizita oficială a Primului-Ministru Petre Roman în America Latină

Nr. 18/0820 *18 martie 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că, la invitația Președinților Republicii Chile, Ecuadorului și Braziliei, Domnul Petre Roman, Prim-Ministru al României, a efectuat, între 4-13 martie 1991, vizite oficiale în țările menționate.

1. **În Chile** (4-7 martie), D-l Prim-Ministru a purtat convorbiri oficiale cu Președintele țării, Patricio Aylwin Azócar[41], cu ministrul de Externe [Enrique Silva Cimma][42], ministrul Economiei [Carlos Octavio Ominami Pascual][43], conducători ai unor instituții centrale, coordonatoare la nivel macroeconomic, oameni de afaceri chilieni.

Domnul Petre Roman a ținut o expunere în fața Camerelor reunite ale Parlamentului chilian și o conferință la Consiliul chilian pentru Relații Internaționale cu privire la evoluția proceselor democratice interne și politica externă de largă deschidere a României.

Au fost semnate:

– Acordul comercial;

– Acordul de cooperare economică și tehnică;

– Acordul de colaborare între Camera de Comerț și Industrie a României și Camera Națională de Comerț din Chile.

A fost exprimată dorința comună de a dezvolta cooperarea în sectoare de interes reciproc, precum: domeniul agro-industrial, industria minieră, industria de prelucrare a lemnului, celulozei și hârtiei, transporturile, sectorul financiar-bancar, investițiile, serviciile etc.

Au fost stabilite modalități concrete de realizare a unor acțiuni de cooperare ca:

---

[41] *Patricio Aylwin Azócar* (1918-2016), avocat și om politic chilean, fondator al Partidului Democrat Creștin (1957). Președinte al Republicii (11 mart. 1990-11 mart. 1994), a gestionat tranziția politică democratică după dictatura lui Augusto Pinochet (1973-1990).

[42] *Enrique Silva Cimma* (1918-2012), avocat, profesor de Drept administrativ și om politic (Partidul Radical), opozant al regimului generalului A. Pinochet. Ministru al Relațiilor Externe (1990-1994).

[43] *Carlos Octavio Ominami Pascual* (n. 1950), economist și om politic chilean (Partidul Socialist), ministru al Economiei (1990-1992).

– investiții comune pentru prelucrarea cuprului prin folosirea capacităților existente în România;

– colaborarea în domeniul transporturilor, inclusiv prin livrarea de nave de către întreprinderile românești;

– colaborarea, prin livrarea de echipamente, în vederea construirii în Chile de fabrici de celuloză;

– colaborarea în domeniile învățământului, științei și culturii etc.

Partea chiliană și-a manifestat interesul de a colabora cu România:

– în procesul privatizării întreprinderilor publice și management;

– în dezvoltarea sistemului financiar-bancar;

– în promovarea exporturilor.

Părțile au fost de acord ca sesiunea Comisiei mixte de cooperare economică, tehnică și comercială, stabilită în acordurile semnate, să se realizeze în semestrul II/1991, la Santiago de Chile, cu scopul de a contribui efectiv la crearea unui cadru nou, care să contribuie la dezvoltarea relațiilor economice, inclusiv printr-o mai mare participare a sectoarelor private din ambele țări.

2. **În Ecuador** (7-10 martie), Premierul român a avut convorbiri cu Președintele țării, Rodrigo Borja Cevallos[44], cu vicepreședintele Luis Parodi Valverde[45], care este și președintele Consiliului Național de Dezvoltare (organism național, coordonator al dezvoltării economice), cu ministrul Relațiilor Externe [Diego Cordovez Zegers][46], cu conducerea Federației Camerelor de Comerț și Industrie, cu guvernatorul provinciei Guayas, cu oameni de afaceri ecuadorieni.

Au fost semnate următoarele documente:

– Protocolul celei de a III-a sesiuni a Comisiei mixte (Quito, 6-7 martie);

– Protocolul-înțelegere de cooperare în domeniul petrolului, inclusiv privind colaborarea întreprinderilor de resort din cele două țări în executarea de lucrări de foraj petrolier;

– Memorandumul-înțelegere de cooperare în domeniul mineritului privind colaborarea întreprinderilor românești în prospectarea și exploatarea geologică, executarea de lucrări miniere și de foraj geologic;

– Acordul de colaborare în domeniul protecției mediului înconjurător;

– Acordul de colaborare între Camerele de Comerț și Industrie din cele două țări;

– Protocolul privind colaborarea în domeniul geriatriei și gerontologiei;

---

[44] *Rodrigo Borja Cevallos* (n. 1935), jurist și om politic ecuadorian, fondator al Partidului Stânga Democratică (1968). Președinte al țării (10 aug. 1988-10 aug. 1992).

[45] *Luis Parodi Valverde* (n. 1936), inginer și profesor universitar ecuadorian. Vicepreședinte al țării (1988-1992).

[46] *Diego Cordovez Zegers* (1935-2014), diplomat ecuadorian. Ministru al Relațiilor Externe (1988-1992).

– Protocolul privind mecanismul consultărilor între Ministerele de Externe ale celor două țări;

– Programul de colaborare în domeniul învățământului, științei și culturii pe anii 1991-1992;

– Acordul privind schimbul de informații între ROMPRES și SENAC (Secretariatul Național de Comunicații Sociale);

– Acordul privind desființarea vizelor diplomatice și de serviciu.

Cele două Părți și-au manifestat dorința diversificării schimburilor comerciale, și, în acest sens, s-au stabilit listele de produse care fac obiectul acestor schimburi.

Pentru buna desfășurare a schimburilor comerciale s-a stabilit continuarea negocierilor în vederea semnării unui Acord de plăți între Banca Națională a României și Banca Centrală a Ecuadorului, în care se va include și posibilitatea utilizării unui credit tehnic de 5 milioane dolari.

În sectorul industrial, s-a convenit participarea României la construirea unei fabrici de ciment, a unei Fabrici de celuloză, a unei instalații pentru producerea de îngrășăminte chimice complexe și a unei instalații pentru fabricarea de medicamente.

S-a convenit, de asemenea, importul din România de tractoare și mașini agricole și formarea de întreprinderi mixte pentru producerea în Ecuador de mașini și utilaje agricole.

3. **În Brazilia** (10-13 martie), Domnul Petre Roman a avut convorbiri cu Președintele Republicii, Fernando Collor[47], cu ministrul de stat pentru Relații Externe [José Francisco Rezek][48], cu ministrul Infrastructurii [Ozires Silva][49], cu Secretarul de Stat pentru Știință și Tehnologie. De asemenea, s-a întâlnit și a purtat convorbiri cu guvernatorii statelor Sao Paulo și Rio de Janeiro.

La Sao Paulo, Premierul român s-a întâlnit cu reprezentanții emigrației române, subliniindu-se importanța participării acesteia la dezvoltarea relațiilor dintre România și Brazilia, în special în domeniul economic.

La Rio de Janeiro, D-l Roman a avut convorbiri cu parteneri comerciali ai României, cu reprezentanți ai cercurilor de afaceri braziliene interesate în dezvoltarea schimburilor economice cu țara noastră.

Au fost semnate următoarele documente:

– Acordul de cooperare culturală;

– Protocolul de cooperare economică și comercială între România și Brazilia;

– Acordul de cooperare între Camerele de Comerț din cele două țări;

---

[47] *Fernando Collor de Mello* (n. 1949), om politic de centru-dreapta brazilian. Primul Președinte ales democratic după dictatura militară (15 mart. 1990-29 dec. 1992).

[48] *José Francisco Rezek* (n. 1944), jurist și magistrat brazilian. Ministru al Relațiilor Externe (1990-1992).

[49] *Ozires Silva* (n. 1931), inginer aeronautic. Ministru al Infrastructurii (1990-1991); fondator și fost președinte al EMBRAER S.A. (1969-1986); președinte al PETROBRAS (1986-1988).

– Acordul, prin schimb de note, privind desființarea vizelor diplomatice și de serviciu.

S-a convenit ca, în cursul acestui an, partea braziliană să trimită în România o misiune tehnică, care, împreună cu partea română, să analizeze posibilitatea folosirii portului Constanța pentru participarea Braziliei la dezvoltarea proiectului român de folosire a acestuia ca poartă de pătrundere și antrepozit pentru produsele braziliene în regiunea Mării Negre și a Bazinului Dunării.

4. D-l Petre Roman a avut întrevederi cu conducerile Parlamentelor și puterilor judecătorești din țările vizitate.

5. Primul-Ministru a reînnoit din partea Domnului Ion Iliescu, Președintele României, invitațiile adresate Președinților chilian, ecuadorian și brazilian.

6. Președintele Braziliei, Fernando Collor, a adresat Domnului Petre Roman invitația de a participa la Conferința Mondială pentru Mediul Înconjurător de la Rio de Janeiro (iunie 1992).

7. La sfârșitul vizitelor în Chile, Ecuador și Brazilia au fost date publicității comunicate de presă.

8. În cele trei țări vizitate, s-a evidențiat înaltul nivel de înțelegere manifestat în cadrul convorbirilor oficiale în ce privește necesitatea aprofundării relațiilor bilaterale și conlucrării mai strânse cu România pe plan internațional.

Mijloacele de informare din țările vizitate au reflectat în mod amplu vizita Primului Ministru, subliniind intensificarea dialogului României cu țările Americii Latine, în contextul componentei latino-americane a politicii externe românești de largă deschidere internațională.

Principalele ziare din cele trei țări au publicat, în zilele care au premers vizita, interviuri exclusive acordate de Premierul român („El Mercurio" – Chile; „Hoy" – Ecuador; „Folha de Sao Paulo" – Brazilia).

În cursul vizitelor, D-l Petre Roman a făcut declarații presei locale, a acordat interviuri speciale canalelor naționale de televiziune și a răspuns întrebărilor ziariștilor în cadrul conferințelor de presă organizate în toate cele trei țări.

Ambasadele României la Santiago, Quito, Brasilia au avut o contribuție însemnată la buna pregătire, organizare și desfășurare a vizitelor.

În contactele dumneavoastră cu diplomații țărilor vizitate, cu diplomații latino-americani în general, exprimați deosebita satisfacție a Părții române, pentru rezultatele fructuoase ale vizitelor, pentru convorbirile importante purtate de D-l Petre Roman, Primul-Ministru al României, cu Președinții Republicii Chile, Ecuadorului și Braziliei.

În același fel, veți acționa și contactele pe care le veți avea cu autoritățile țării dv. de reședință, diplomații străini, factori politici, reprezentanți ai cercurilor locale de afaceri, ziariști etc.

Comunicați-ne ecourile și comentariile de interes ale diplomaților latino-americani și autorităților din țările dv. de reședință, precum și ale altor interlocutori (personalități diplomați străini acreditați etc.).

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

72

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind vizita de stat a Președintelui Republicii Franceze în România

Nr. 7/09286 *20 aprilie 1991, București*
Urgență F

În zilele de 18 și 19 aprilie a.c. a avut loc vizita de stat în România a Președintelui Republicii Franceze și a doamnei François Mitterrand.

Fiind prima vizită oficială a unui șef de stat occidental în România post-revoluționară, ea a suscitat un interes major, atât în țara noastră, cât și pe plan internațional.

Președintele Franței a fost însoțit de Roland Dumas[50], ministrul Afacerilor Externe, alți membri ai guvernului și înalte personalități ale vieții economice și cultural-științifice franceze.

În timpul vizitei, Președintele Mitterrand a avut convorbiri cu Domnul Ion Iliescu, Președintele României, și o întrevedere cu Domnul Petre Roman, Primul-Ministru al guvernului.

Au avut loc convorbiri la nivelul miniștrilor de Externe. Cei doi miniștri de Externe au procedat la un schimb de scrisori referitor la demararea, în curând, a negocierilor privind încheierea unui *Tratat de înțelegere amicală și colaborare între România și Republica Franceză* și au semnat un *Acord între Guvernul României și Guvernul Republicii Franceze privind crearea Institutului româno-francez de management* și un *Acord între Guvernul României și Guvernul Republicii Franceze cu privire la cooperarea și schimburile în domeniul tineretului și sporturilor*. Totodată, miniștrii și celelalte personalități care l-au însoțit pe Președintele Franței au avut convorbiri cu omologii lor români, stabilindu-se o serie de măsuri pentru creșterea și diversificarea schimburilor

[50] *Roland Dumas* (n. 1922), avocat și om politic francez (Partidul Socialist). Apropiat colaborator al Președintelui François Mitterand. Ministru delegat cu Afacerile europene (1983-1984); ministru al Relațiilor Externe (7 dec. 1984-20 mart. 1986) și al Afacerilor Externe (10 mai 1988-28 mart. 1993). Ulterior președinte al Consiliului constituțional (1995-2000).

comerciale și a cooperării economice și tehnico-științifice, dintre care menționăm semnarea unui acord pentru construcția și exploatarea Centrului de comerț internațional din București.

Președintele François Mitterrand a rostit o alocuțiune în fața Camerelor reunite ale Parlamentului și a avut întâlniri private cu unii reprezentanți ai intelectualității române și șefi ai partidelor de opoziție reprezentate în Parlament.

Programul vizitei a inclus, de asemenea, o deplasare a Președintelui François Mitterrand la Iași, cu care ocazie a fost inaugurat Centrul Cultural Francez din localitate.

Președintele francez a conferit Președintelui României Marea Cruce a „Legiunii de Onoare" și Premierului român Marea Cruce a „Ordinului Național de Merit".

Vizita Președintelui francez în România a constituit, prin convorbirile dintre cei doi președinți, întrevederile și întâlnirile, atât la București, cât și la Iași, prin documentele încheiate, cât și prin declarațiile făcute numeroșilor (peste 350) reprezentanți ai mass-media românești și internaționale, un moment deosebit de important și semnificativ pentru întărirea relațiilor tradiționale de prietenie și cooperare dintre Franța și România.

Remarcăm aprecierea Președintelui francez potrivit căreia *„Democrația este o realitate în România, de aceea am venit aici"* și afirmația că Franța dorește să ajute România, ori de câte ori aceasta va fi necesar.

În încheierea vizitei, Domnul Ion Iliescu, Președintele României, și Domnul François Mitterrand, Președintele Republicii Franceze, au ținut o conferință de presă comună, cu prilejul căreia au făcut declarații și au răspuns numeroaselor întrebări adresate de ziariștii români și francezi, precum și reprezentanților mass-media internațională.

În discuțiile cu diplomații francezi veți exprima satisfacția pentru rezultatele bune ale vizitei și încrederea că tradiționalele relații de prietenie și colaborare dintre cele două țări vor continua să se dezvolte și să se diversifice ca urmare a documentelor adoptate cu prilejul acesteia, în special prin negocierea și încheierea, într-un viitor apropiat, a Tratatului de înțelegere amicală și colaborare între România și Franța

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

73

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind interesul Guvernului român de a participa la grupări inter-regionale

Nr. 9/011203 *30 aprilie 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu telegrama circulară 9/365[51] și în continuare la telegrama circulară cifrată 9/011172[52], vă precizez următoarele:

– În textul intervenției prezentate la seminarul de la Praga au fost expuse și unele puncte de vedere în legătură cu raporturile care ar putea exista între diferite organisme europene subregionale, pornind de la propunerea formulată de ministrul italian de Externe, Gianni de Michelis, de a obține pentru gruparea „Pentagonală" statutul de observator la Forumul Balcanic.

– Vă rog ca în zilele următoare să vă programați o întâlnire la conducerea compartimentului din MAE care se ocupă cu gruparea „Pentagonală", cu care prilej:

– veți reitera interesul țării noastre de a participa la activitatea grupării – potrivit instrucțiunilor pe care le-ați primit în această direcție;

– veți informa despre poziția României privind posibilitatea ca „Pentagonala" să obțină statutul de observator la Forumul Balcanic, ca și despre interesul nostru ca, la rândul ei, și „Pentagonala" să creeze un asemenea statut pentru reprezentanții altor grupări sub-regionale.

Raportați prompt Centralei MAE rezultatele discuțiilor dumneavoastră.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

[51] Nu se publică.
[52] Nu se publică.

74

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită informații privind organizarea instituției prezidențiale în țările de reședință

Nr. 9/011204 *30 aprilie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă rog ca în termen de două zile să transmiteți Centralei MAE o informare asupra modului în care este organizată instituția prezidențială în țara dumneavoastră de reședință. Interesează în mod deosebit sistemul de consilieri prezidențiali și anume:

– numărul consilierilor și domeniile de activitate pe care le acoperă;

– modul de organizare a activității (dacă există departamente sau direcții în care aceștia își desfășoară activitatea, cui sunt subordonați, cum sunt realizate legăturile cu Parlamentul, instituțiile guvernamentale și partidele politice etc.);

– natura activităților desfășurate;

– apartenența politică (în special dacă există interdicții formale de a face parte din partide politice);

– orice alte elemente pe care le socotiți utile.

Rog acordați personal atenție acurateței și preciziei informațiilor pe care le veți transmite, precum și respectării termenului indicat.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

75

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind aprecierea și punctul de vedere ale Guvernului român asupra problemelor securității în Europa Centrală și de Est

Nr. 9/011172 *30 aprilie 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Prin telegrama circulară 9/365 transmisă în clar[53], ați primit textul integral al intervenției pe care am avut-o la Conferința de la Praga privind viitorul securității europene (25-26 aprilie 1991) și care a avut tema: *Schimbări în Europa de Est – implicații pentru securitatea europeană*.

În acest text sunt redate aprecierile și punctele noastre de vedere privind organizarea spațiului est-european din punctul de vedere al securității, fiind prezentate unele gânduri privind posibila creare a Uniunii Europei Centrale și de Est, ca mecanism sau forum de consultări politice și transparență militară de natură să asigure cadrul necesar de încredere și cooperare între țările din această parte a continentului.

Vă rugăm ca în contactele dumneavoastră curente la MAE local și în cercurile politico-diplomatice din țara de reședință, în cazul în care vi se pun întrebări în legătură cu această idee, să o prezentați în termenii în care a fost lansată la Praga.

Totodată, vă rugăm să luați notă cu atenție de aprecierile și comentariile care se fac în legătură cu propunerea de creare a unui astfel de mecanism – inclusiv în mass-media – și să le transmiteți cu promptitudine Centralei MAE.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

[53] Nu se publică.

76

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea în Centrala MAE a două sinteze referitoare la rolul MAE de coordonare a activității de politică externă în țările de reședință și respectiv nivelul de salarizare al personalului ministerial

Nr. 9/011395 *3 mai 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă rog ca până cel târziu marți, 7 mai 1991, dimineața, să asigurați primirea în Centrala MAE, pe cale operativă, a două sinteze succinte pe următoarele teme:

1. Rolul pe care îl are Ministerul Afacerilor Externe din țara dumneavoastră de reședință în coordonarea acțiunilor de politică externă pe care le desfășoară organismele oficiale ale statului și modul în care se realizează acesta în raporturile curente dintre MAE și ceilalți factori guvernamentali.

Interesează, în mod deosebit, natura legăturilor dintre MAE și celelalte ministere și instituții guvernamentale, de natură să asigure coerența și consistența politicii externe a statului de reședință.

2. Nivelul de salarizare aplicat în Ministerul Afacerilor Externe din țara de reședință, în comparație cu cel practicat în alte instituții (aparatul guvernului, al celorlalte ministere etc.). Interesează nu numai cifre absolute (în cazul în care acestea sunt disponibile), dar și raportul dintre salariile la funcții comparabile de conducere sau de execuție din MAE și alte instituții.

Sintezele solicitate vor fi elaborate, în principal, pe baza datelor pe care le deține ambasada din activitatea curentă de relații, din informațiile publice disponibile, precum și din observațiile proprii rezultate din activitatea misiunii.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

77

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind desemnarea lui Teodor Meleșcanu în funcția de Secretar de Stat

Nr. 4/01283 *3 mai 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că, începând cu data de 1 mai 1991, Domnul Subsecretar de Stat Teodor-Viorel Meleșcanu a fost numit – cu delegație – în funcția de Secretar de Stat, șef al Departamentului Politic General pentru Europa și America de Nord, Domnul Secretar de Stat Romulus Neagu fiind numit ambasador la Misiunea noastră permanentă de la Geneva.

Cu aceeași dată, Domnul director Gheorghe Tinca a fost numit – cu delegație – în funcția de Subsecretar de Stat, șef al Departamentului America Latină, Asia, Africa.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

78

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind necesitatea aplicării cu responsabilitate, severitate și fermitate a hotărârilor de guvern în relațiile bilaterale și multilaterale

Nr. 9/011398 *4 mai 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Ca urmare a criticilor recepționate de guvern în ultimele trei-patru luni de zile cu privire la „capacitatea de autoritate" a Executivului – aprecieri pe care Domnul Petre Roman le-a considerat ca îndreptățite – la prima ședință a noului cabinet din ziua de 2 mai 1991 Primul-Ministru al României a solicitat fiecărui membru al guvernului, în compartimentul pe care îl conduce, să dea dovadă de

responsabilitate, **severitate** și **fermitate** în aplicarea hotărârilor guvernului, a tuturor instrumentelor cu autoritate executivă.

Întrucât aprecierile critice și poziția clară exprimată de Primul-Ministru vizează și angajează în egală măsură atât Ministerul Afacerilor Externe, cât și misiunile diplomatice ale României în străinătate, vă rog ca în activitatea curentă și de perspectivă a misiunii să aveți în vedere următoarele:

1. Necesitatea ca misiunile diplomatice să acționeze în toate ocaziile în care este implicat Guvernul – strict pe baza instrucțiunilor primite din partea Centralei MAE; în nicio împrejurare, diplomații români nu vor putea adopta poziții noi care pot fi interpretate ca reprezentând puncte de vedere oficiale ale României sau care implică angajarea guvernului țării în probleme bilaterale sau multilaterale, fără aprobarea prealabilă din țară; în cazul unor probleme nou abordate de parteneri pentru care sunt necesare dezlegări din țară, solicitați prompt instrucțiuni și reacționați oficial numai după primirea răspunsului; vă reamintim, că în practica diplomatică a tuturor statelor este des utilizat răspunsul „*nu au fost încă primite instrucțiuni din țară*".

2. Indicațiile de mai sus nu trebuie să fie în niciun fel considerate ca implicit inhibarea inițiativei misiunilor diplomatice. Cunoașterea exactă a orientărilor și opțiunilor de politică externă ale României, a pozițiilor oficiale adoptate în diferite probleme bi- și multilaterale, constituie mandatul larg de principiu, în interiorul căruia se desfășoară activitatea diplomației românești. Instrucțiunile prezente urmăresc în esență asigurarea cadrului general necesar coerenței, acurateței și credibilității acțiunii guvernamentale pe plan extern.

3. O analiză succintă a activității de relații desfășurate de misiunile diplomatice în primele patru luni ale acestui an scoate în evidență necesitatea intensificării hotărâte a contactelor directe cu factorii de răspundere guvernamentali, cu cercurile politico-diplomatice, economice și de presă din țara de reședință, în primul rând de către șefii de misiuni, dar și de ceilalți diplomați ai oficiului. În raportările transmise Centralei MAE predomină, în continuare, la multe ambasade elemente și informații din surse publice, unele chiar depășite de timp, în dauna informațiilor și aprecierilor obținute din activitatea diplomatică specifică de întâlniri și contacte.

Îngrijorător este faptul că la majoritatea ambasadelor contactele se mențin la nivel relativ scăzut, arareori ministerial, ceea ce probează că șefii de misiuni nu au încă peste tot acces la factorii de decizie, cu toate că semnalele recepționate în Centrală atestă faptul că rezervele față de țara noastră manifestate în unele capitale nu mai există sau sunt pe cale de dispariție.

4. În contextul intensificării muncii de relații, accentul principal trebuie pus în continuare pe prezentarea activă a realităților din România, a procesului ireversibil de democratizare a țării în condițiile pluralismului politic, de

consolidare a statului de drept, de respectare a drepturilor omului la nivelul standardelor europene, de trecere la economia de piață. Vor fi prezentate – de pe pozițiile oficiale ale Guvernului – cursul reformei și al procesului legislativ, inclusiv cu punctarea dificultăților prin care trece țara. Activitatea în acest domeniu trebuie să aibă ca obiectiv o informare obiectivă, realistă a partenerilor, fără încercări de retușuri cosmetice, pornindu-se de la transparența pe care factorii guvernamentali din țară o asigură în activitatea lor, pentru ca, pe această cale, să fie corectată percepția deformată a noii realități românești pe care o au unele medii din străinătate.

5. După cum se știe, o condiție esențială a succesului reformei în România o constituie reluarea și dezvoltarea relațiilor economice externe ale țării noastre. Este absolut necesar ca și misiunile noastre diplomatice să se conecteze la aceste realități, să crească rolul lor în acest domeniu. În mod deosebit, ambasadorii, însărcinați cu afaceri a.i. trebuie să se implice nemijlocit în promovarea intereselor economice ale țării, atât prin contactele strânse cu autoritățile guvernamentale de specialitate, pentru asigurarea unui cadru juridic și economic corespunzător raporturilor bilaterale, cât și prin legături sistematice cu vârfurile cercurilor economice și financiare, pentru cultivarea încrederii acestora de a intra în legături de afaceri cu agenți economici din România, pentru a deschide și întreprinzătorilor români pe piețele locale. Aceasta constituie o latură esențială a activității diplomatice în această perioadă, iar faptul că ambasadorii străini din România – îndeosebi cei din țările occidentale – desfășoară o activitate deosebit de intensă de promovare a intereselor țărilor lor în acest domeniu reprezintă o dovadă clară în această direcție. Aștept propuneri, idei, inițiative din partea dumneavoastră pe această temă.

6. Din semnalele percepute de MAE, rezultă că este necesar ca ambasadele noastre să sprijine mai mult activitatea delegațiilor oficiale române (parlamentare, guvernamentale, departamentale etc.) care se deplasează în țara de reședință, să se implice nemijlocit în pregătirea și desfășurarea vizitelor acestora. Reamintesc obligația ambasadelor de a informa Centrala MAE despre fiecare vizită oficială, îndeosebi în legătură cu punctele de vedere exprimate de partenerii de discuție și cu eventualele înțelegeri convenite care ar putea angaja Guvernul sau MAE român. Aceasta constituie o cerință obiectivă pentru aprecierea evoluțiilor din relațiile bilaterale, a semnalelor și impulsionărilor care se transmit de parteneri, pentru a avea o imagine cât mai completă asupra ansamblului relațiilor bilaterale, strict necesară formulării soluțiilor, opțiunilor sau strategiilor viitoare.

7. Rog să se acorde o atenție deosebită respectării ierarhiilor în formularea și transmiterea corespondenței diplomatice în țară, indiferent de mijlocul de transmitere (scrisori, telegrame etc.) De regulă, corespondența va fi

adresată Centralei MAE (conducerii ministerului sau conducerii direcțiilor implicate) urmând ca diseminarea informărilor altor instituții oficiale din țară să fie făcută de MAE, în forma pe care o va considera cea mai potrivită. Corespondența oficială pe care șefii de misiuni doresc să o adreseze direct altor instituții (îndeosebi prin curier sau poștă) trebuie să aibă și o copie pentru informarea MAE. Telegramele adresate altor factori guvernamentali vor fi adresate și Ministerului de Externe. Această indicație este valabilă și pentru telegramele în care sunt abordate anumite aspecte ale activității oficiale și pe care unii șefi de misiune doresc să le adreseze Președintelui României și/sau Primului-Ministru și care vor fi adresate, în același timp și ministrului Afacerilor Externe.

Rog asigurați cunoașterea și aplicarea acestor instrucțiuni și orientări de către toți diplomații oficiului pe care îl conduceți.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

79

Telegramă circulară a ministrului Afacerilor Externe și ministrului Comerțului și Turismului, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind acordarea sprijinului necesar acțiunilor de promovare a turismului

Nr. 4/02966 *8 mai 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Oficiu,

După cum cunoașteți, în eforturile Guvernului de redresare a economiei naționale, turismului internațional al României îi revine un rol însemnat pe linia atragerii de capital străin în investiții de profil pentru modernizarea bazei materiale atât din sectorul public, cât și privat, pentru ridicarea standardelor de servicii, pentru realizarea de încasări valutare.

În acest scop, Ministerul Comerțului și Turismului-Departamentul Turismului s-a angajat în realizarea unui program complex de măsuri, între care menționăm:

– Actualizarea acordurilor și înțelegerilor guvernamentale de colaborare turistică cu țările cu care România are încheiate asemenea documente, precum și încheierea de noi acorduri cu alte țări;

– Reluarea activității comisiilor mixte de turism și convenirea de programe concrete de acțiuni, inclusiv la nivelul agenților publici și particulari de turism;

– Identificarea de firme turistice, lanțuri hoteliere, alte organizații și firme bancare și comerciale interesate în cooperarea cu societățile comerciale sau agenții particulare de turism din România pentru crearea de societăți mixte având ca scop construirea de hoteluri și alte obiective turistice, modernizarea bazei materiale existente, ridicarea standardelor de servicii, pregătirea personalului, creșterea circulației turistice spre și din România;

– Desfășurarea unor activități permanente de promovare a produsului turistic românesc pe piețele externe, la care să fie atrasă contribuția financiară atât a agenților economici români, cât și a partenerilor externi;

- Urmărirea mai îndeaproape a fenomenului turistic internațional în scopul sprijinirii societăților noastre comerciale și a agenților particulari de turism pentru a penetra mai incisiv piața externă și a se alinia la competitivitatea impusă de concurența, la nivelul actual al turismului internațional;

– Acordarea de asistență turistică calificată turiștilor străini care vin în România și turiștilor români care călătoresc în străinătate.

În vederea realizării acestor obiective, în general a înviorării turismului internațional al României, vă solicităm, Domnule Șef de Misiune, să acordați sprijinul dvs. Departamentului Turismului atât prin contactele pe care le aveți cu oficialitățile țării de reședință, cât și prin sugestii și propuneri concrete.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1991, f.f.

80

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile de reglementare a situației familiilor cu copii aflate în misiuni permanente în străinătate

Nr. 4/01383 *13 mai 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

După cum cunoașteți, una dintre măsurile abuzive ale vechiului regim, abolite după revoluție, a fost aceea privind posibilitatea personalului trimis la

post în străinătate de a pleca cu copiii. Ca urmare, în prezent, se află în exterior un foarte mare număr de copii de diferite vârste.

Dorim să subliniem că exercitarea acestui drept de a lua copiii în exterior grevează substanțial bugetul MAE, prin cheltuielile de transport, prin spațiile de locuit necesare și indemnizațiile în valută care se plătesc.

În ciuda acestor cheltuieli, considerând că prezența copiilor alături de părinți este un lucru normal, conducerea ministerului este hotărâtă să acționeze în continuare, cu toate dificultățile economice și financiare pe care le traversăm, pentru menținerea acestui drept.

Suntem, însă, confruntați cu serioase probleme generate de atitudinea unor lucrători aflați în exterior, atât diplomați, cât și tehnico-administrativi și care sunt cauzate de o greșită înțelegere din partea acestora a semnificației măsurilor luate după revoluție în acest domeniu. Astfel, în loc ca prezența copiilor alături de părinți să constituie un element de natură să stimuleze activitatea profesională, constatăm că, în numeroase cazuri, dorința unora de a-și rezolva problemele personale legate de prezența copiilor se repercutează în mod extrem de negativ asupra eficienței activității în cadrul oficiilor.

Ni s-au semnalat cazuri în care unii părinți, încălcându-și statutul și adeseori demnitatea impusă de calitatea pe care o au, fac „demersuri" pe lângă diverse instituții guvernamentale și private pentru obținerea de burse în favoarea copiilor lor sau chiar pentru găsirea unor locuri de muncă.

Pe de altă parte, implementarea unor decizii ale Consiliului de conducere al ministerului vizând mutarea la alte oficii sau rechemarea de la post a unor membri ai personalului este tergiversată sub cele mai diverse pretexte în care se invocă taxe școlare plătite, întreruperea studiilor și altele.

De la numeroase oficii continuă să ne parvină cereri de amânare a concediilor și de trimitere în schimb a copiilor la părinți, solicitându-se efectuarea concediilor în anul următor, fără a se ține seama de faptul că astfel de amânări ale concediilor și, respectiv, cumularea lor pe 2 ani, pot produce serioase perturbări în activitatea normală a oficiilor. În cadrul unor oficii se consumă o mare cantitate de carburanți pentru ducerea și aducerea copiilor de la școală.

Precizăm că asemenea situații, menționate cu titlu de exemplu, nu reprezintă decât o parte din problemele cu care suntem confruntați, lista acestora fiind mult mai bogată.

Rugăm ca toate aceste aspecte să fie examinate cu întregul colectiv al oficiului, astfel ca fiecare membru al acestuia să înțeleagă în mod corespunzător că, în condițiile în care în țară se fac eforturi deosebite pentru sprijinirea pe toate planurile a personalului de la oficii, situații de natura celor prezentate mai sus și încercările de justificare a acestora nu pot fi acceptate.

Rugăm, de asemenea, ca șefii de misiune, fiind ei înșiși un exemplu în ceea ce privește modul în care sunt tratate aceste chestiuni, să urmărească și să ia toate măsurile care se impun pentru ca, în cel mai scurt timp, situații de genul celor de mai sus să nu se mai producă și, în general, prezența la oficii a copiilor personalului să nu afecteze activitatea misiunii.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1991, f.f.

81

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind demersurile Centralei MAE de a spori gradul de profesionalism și criteriile deontologice specifice ale activității personalului diplomatic

Nr. 9/012761 *17 mai 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

La 17 mai a.c. am avut o întâlnire cu întregul personal al ministerului, cu care ocazie am făcut unele aprecieri privind activitatea desfășurată în ultimele 10 luni și în legătură cu unele priorități de viitor.

În acest timp, MAE s-a dovedit a fi o instituție viabilă, capabilă să acționeze într-o perioadă care nu este ușoară și care ne-a pus și ne pune probleme pe planul relațiilor externe ale țării noastre.

Pornind de la experiența acumulată și de la realitățile existente, pentru perioada următoare Ministerul va urmări mărirea gradului de profesionalism și a randamentului întregii echipe, trecând la o fază de acțiune mai omogenă, cu o eficiență sporită și impact mai mare. Aceasta presupune o cunoaștere cât mai bună – atât în Centrală, cât și la misiunile diplomatice – a obiectivelor pe care ni le propunem și a acțiunilor pe care le avem în vedere pentru realizarea acestor obiective. În acest scop, este nevoie ca fiecare diplomat să devină, în contactele pe care le are, un **factor de iradiere** al punctelor de vedere ale României, ale politicii externe a țării noastre. Se constată că există încă o pasivitate greu de explicat, că unii diplomați se plasează pe poziții de așteptare de neînțeles. Această situație este reflectată în penuria de idei noi, viabile care vin de la verigile de bază spre conducerea ministerului, ca și manifestările de rutină care continuă să rămână un virus foarte periculos pentru activitatea noastră.

O problemă căreia trebuie să i se acorde toată atenția o constituie cea a respectării deontologiei proprii fiecărei profesiuni, fiecărei instituții, deci și a deontologiei specifice Ministerului Afacerilor Externe. În acest context, ieșirea din circuitul lor firesc a unor informații și documente care au un statut specific de circulație internă – fapte petrecute în ultima perioadă cu o intensitate îngrijorătoare – este inadmisibilă, constituind o încălcare gravă a disciplinei specifice a Ministerului, a deontologiei profesionale. Scurgerile de informații care pornesc de la oameni din minister nu pot fi acceptate sub nicio formă. Pentru repararea sau corectarea unor situații limită există căi și canale ierarhice de acțiune, în cadrul ministerului, fără a fi necesar să „se apeleze" la factori externi. În plus, conducerea ministerului a dat și va da, în continuare, dovadă de deplină receptivitate acțiunilor de corectare, dar va fi, în schimb, deosebit de fermă față de încălcările eticii profesionale.

Consiliul de Onoare din MAE, instituit pe baza prevederilor *Statutului Corpului Diplomatic*, va fi sesizat de aspectele semnalate și va lua măsurile necesare.

Doresc să subliniez că aceste aspecte interesează în egală măsură și activitatea personalului misiunilor noastre diplomatice, care trebuie să nu facă nici un rabat normelor specifice de muncă ale MAE.

În acest cadru, vă informez că în ultima perioadă, în Centrala MAE au fost recepționate mai multe semnale din care rezultă că probleme specifice activității curente a misiunilor, cu caracter confidențial, cum sunt aspecte legate de încadrarea cu personal a oficiilor, salarizarea personalului, dotarea sau lipsa dotării cu mijloace tehnice și financiare etc. sunt discutate cu vizitatori din țară (membri ai Parlamentului, ziariști, alți delegați), uneori chiar se procedează la un fel de „control" al activității misiunii, fără ca respectivul oficiu să fi fost avizat în prealabil de conducerea MAE despre astfel de acțiuni. Ca urmare, doresc să vă precizez că, în lipsa unor indicații clare primite din partea Centralei MAE, în discuțiilor pe care le aveți – și vă recomandăm insistent să le aveți – cu diferite delegați din țară, vă veți concentra atenția asupra modului în care ambasada poate acorda sprijinul său pentru ca delegația respectivă să-și poată îndeplini mandatul pentru care a făcut deplasarea. De asemenea, este deosebit de util să folosiți prezența unor delegații pentru a vă informa – dumneavoastră și colaboratorii dumneavoastră – asupra evoluțiilor din țară, îndeosebi în domeniul specific de activitate al celor care vă vizitează. În cazul în care se încearcă exercitarea unor funcții cu caracter de control, veți semnala conducerii MAE și veți acționa numai potrivit instrucțiunilor pe care le veți primi. Transparența care trebuie să caracterizeze activitatea noastră generală nu trebuie înțeleasă ca renunțare la elementele de confidențialitate specifice muncii diplomatice, caracteristice, de altfel, tuturor Ministerelor de Externe din lume.

Hotărârea recentă luată în guvern privind întărirea autorității de guvernare la toate nivelurile are deplină aplicabilitate în ceea ce privește activitatea Centralei MAE și a misiunilor diplomatice. În acest spirit, s-a trecut la pregătirea unui *Cod de conduită* al celor care lucrează în minister, care va completa în mod logic prevederile *Statutului Corpului Diplomatic*, în sensul că va stabili cu claritate cadrul în care un salariat al ministerului își desfășoară activitatea, precum și limitele admisibile de comportament.

Conducerea MAE își propune să trateze cu toată seriozitatea și răspunderea cazurile în care aceste limite nu sunt respectate în toate situațiile și, în primul rând, atunci când este vorba de nerespectarea deliberată a confidențialității muncii, de scurgerea de informații pe căi ilicite, în scopul obținerii unor avantaje personale materiale sau în alte scopuri străine specificului bine determinat al activității diplomatice.

În esență, pentru perioada următoare, se cere mai multă implicare, mai mult efort de profesionalizare, loialitate față de instituție, entuziasm și imaginație, având în vedere că participăm cu toți la un proces extrem de dificil prin care trece țara noastră, precum și necesitatea de a rămâne loiali, credincioși țării.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1991, f.f.

82

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind candidatura ambasadorului Dan Hăulică[54], delegatul permanent pe lângă UNESCO, la alegerile pentru Consiliul Executiv al Organizației

Nr. 15/02486 *22 mai 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Guvernul a aprobat prezentarea candidaturii domnului ambasador Dan Hăulică, delegat permanent al României pe lângă UNESCO, pentru alegerile în Consiliul Executiv al acestei organizații.

[54] *Dan Hăulică* (1932-2014), eseist literar și critic de artă român; președinte al AICA (Asociația Internațională a Criticilor de Artă, ales în 1981); redactor-șef al revistei „Secolul 20" (București); din 31 iulie 1990 fusese numit în calitatea de ambasador, delegat permanent al României pe lângă UNESCO (până în 2001). Membru corespondent al Academiei Române (1993). A fost membru în Consiliul Executiv al UNESCO (1991-1995, 1999-2001).

Alegerile vor avea loc cu ocazia celei de a 26-a sesiuni a Conferinței Generale (octombrie-noiembrie 1991, la Paris).

Consiliul Executiv, compus din 51 de membri aleși dintre personalitățile propuse de statele membre, este împuternicit să elaboreze și să ducă la îndeplinire, între conferințele generale, politica UNESCO.

România face parte din Grupul II electoral compus acum din Ucraina, Ungaria, URSS, Polonia. A mai făcut parte fosta R.D. Germană. Acest grup dispune de patru locuri în Consiliul Executiv dintre care numai două vor fi reînnoite. Cele patru locuri sunt ocupate de reprezentanții Poloniei și URSS, ale căror mandate expiră anul acesta, și Bielorusiei și Iugoslaviei, care au mandate până în 1993. Mandatul ultimului reprezentant al României în Consiliul Executiv a expirat în 1980.

Vă rog să solicitați o audiență la MAE din țara dv. de reședință și să cereți în mod oficial, în numele guvernului român, sprijinul guvernului local pentru susținerea candidaturii domnului ambasador Dan Hăulică.

Veți depune și o notă verbală la care veți anexa *curriculum vitae* al domnului Dan Hăulică, pe care îl veți primi cu o proximă ocazie (prin curier diplomatic, TAROM sau poșta internațională acolo unde se impune).

Veți exprima încrederea că această solicitare va fi examinată cu toată atenția, în spiritul bunelor relații dintre cele două țări.

În discuțiile ocazionate de audiență, veți preciza că România se consideră îndreptățită să aspire la un loc în Consiliul Executiv întrucât, în ultimii doisprezece ani, reprezentanții noștri nu au mai făcut parte din acest organism.

Adresez rugămintea să se acorde întreaga atenție determinării unei atitudini pozitive, de susținere a candidaturii noastre.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1991, f.f.

83

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită informații asupra legislației privind minoritățile în țările de reședință

Nr. 14/01660 *31 mai 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

După cum cunoașteți, problematica privind drepturile persoanelor aparținând minorităților face obiectul unei atenții sporite din partea statelor și a organizațiilor internaționale cu preocupări în domeniul drepturilor omului.

Pentru o mai bună cunoaștere a abordării acestor probleme de către diferitele țări interesate, vă rugăm să ne trimiteți cât mai curând posibil texte ale legilor în vigoare (sau extrase din Constituție și legi) în țara dv. de reședință.

În cazul în care procurarea acestor texte, selectarea sau trimiterea lor ar necesita mai mult timp sau ele nu se găsesc într-o limbă de circulație internațională, vă rugăm să ne transmiteți, pe cale operativă, o prezentare a conținutului prevederilor respective, urmând să primim, ulterior, textul propriu-zis.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1991, f.f.

84

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile ce trebuie luate și urmărite cu consecvență pentru continua și substanțiala îmbunătățire a imaginii țării în țările de reședință

Nr. 17/03031 *28 iunie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Pe baza informărilor dv. privind activitatea oficiului în rîndul mijloacelor de presă din țara de reședință, a rapoartelor misiunilor pe anul 1990 și având în vedere dezideratul imperios necesar de îmbunătățire a imaginii României în lume, vă transmitem următoarele:

Prin circularele noastre anterioare (10/0415 din 27.03.90, 10/01971 din 13.08.90 și 10/01998 din 14.08.90[55]) vi s-au comunicat mai multe recomandări și indicații ale conducerii MAE pe linia îmbunătățirii substanțiale a activității de prezentare peste hotare a realităților românești postrevoluționare. Din păcate, constatăm că sunt puține cazuri în care oficiile au înțeles întocmai importanța și ponderea acestei activități.

Se constată lipsa unei concepții proprii, a unei strategii care să preia adaptând la condițiile specifice de acțiune ale fiecărei misiuni diplomatice, recomandările cu caracter general făcute de Centrală. Au fost puține inițiative și planurile de acțiune propuse de ambasade pentru revigorarea imaginii României în mass-media internațională.

Cu foarte puține excepții, nu au fost trimise Centralei MAE analize de conținut, cu caracter politic, asupra orientărilor presei din țara de reședință, asupra legăturilor dintre cercurile politice, economice și de afaceri și organele de presă, măsură în care acest mecanism influențează atitudinea mass-mediei locale față de țara noastră. S-au organizat puține conferințe de presă, întâlniri de lucru cu ziariști, un număr redus de oficii întocmesc și difuzează *press-releas*-uri, iar contracararea denaturărilor, speculațiilor și interpretărilor tendențioase *vis-à-vis* de România s-a făcut cu timiditate și s-a plasat, în multe cazuri, în urma evenimentelor. Prezența unor personalități politice, culturale etc. în țara dv. de reședință nu este utilizată decât sporadic pe linie de presă.

[55] Nu se publică.

Se poate aprecia, pe ansamblu, că la un număr foarte mare de misiuni se constată tendința de a se pune accentul în activitatea acestora mai mult pe recepționarea informațiilor din presă și semnalarea lor Centralei MAE, fără o analiză atentă și propuneri de acțiune. În consecință, în lumina situației prezente, se impune o reactualizare a sarcinilor ce revin misiunilor în domeniul muncii cu presa, la care vă propunem să aveți în vedere, pe lângă cele precizate în răspunsurile noastre la rapoartele unor misiuni, și următoarele recomandări:

1. În legătură cu folosirea circularelor informative trimise zilnic de către Direcția Presă, precizăm:

– informațiile cuprinse în circulare cu privire la conferințele de presă ale purtătorului de cuvânt al MAE reprezintă poziții oficiale, care pot fi transmise operativ (telefonic, *press-release* etc.) factorilor guvernamentali, parlamentari, altor cercuri oficiale, precum și presei din țara de reședință.

– datele conținute în circulare cu revista presei trebuie considerate numai ca informații ale ziarelor respective, pentru care acestea își asumă întreaga responsabilitate; ele pot fi folosite, însă, pentru orientarea dumneavoastră în raporturile cu presa.

2. Contactul permanent cu ziariștii și redacțiilor trebuie să constituie modul de lucru al oficiului. Acesta poate fi realizat în modalități multiple, finalitatea fiind una singură și anume informarea permanentă, bine documentată, a mass-mediei din țara de reședință, despre realitățile românești. În acest sens, se impune ca, în afara întâlnirilor șefului misiunii cu oamenii de presă, diplomatul însărcinat cu probleme din acest sector (atașatul de presă – unde este cazul) să-și întocmească un plan concret, săptămânal, de vizite și contacte cu responsabili ai mijloacelor de informare în masă. Totodată, vă rugăm să trimiteți la Direcția Presă o listă a ziariștilor cu care ambasada întreține legături de lucru, menționând redacția unde lucrează, dacă au vizitat România, ce au scris despre țara noastră, cum sunt informați și sprijiniți de oficiu cu materiale documentare etc.

De asemenea, am dori să cunoaștem dacă atașatul de presă (acolo unde există) are relații în cadrul cluburilor și asociațiilor de presă, care reunesc atât reprezentanți ai presei autohtone, cât și corespondenți permanenți acreditați în țara respectivă. Menționăm că la București o serie de atașați de presă ai unor ambasade frecventează curent conferințele de presă organizate la diferite niveluri (Președinție, purtător de cuvânt al Guvernului, al MAE etc.), iar redacțiile ziarelor din București (și uneori din provincie) sunt vizitate periodic de către aceștia.

3. Interesează ca în informările dumneavoastră să faceți o analiză (un studiu comparativ) asupra modului în care se percepe imaginea fostelor țări socialiste în presa locală, în paralel cu cea a României. De asemenea, am dori ca

un capitol distinct al informării dumneavoastră să relateze despre orientările și tendințele mai semnificative ale presei locale, din care se pot trage concluzii utile în vederea elaborării unor strategii de către Centrala MAE în domeniul raporturilor cu mass-media internațională.

4. Considerăm că este necesar să se acorde o atenție sporită presei editate de diaspora română, cu care se poate antama, de caz la caz, o colaborare benefică pentru imaginea țării noastre, în special în rândul comunității române din țara dv. de reședință.

5. Rugăm ca un exemplar al *press-releas*-urilor sau al buletinelor de presă întocmite și difuzate de oficiu să fie trimis, prin curier diplomatic sau TAROM, la Direcția Presă.

6. La venirea în concediul de odihnă, atașații de presă sau diplomații care se ocupă și de compartimentul presă din cadrul misiunii, urmează să prezinte Direcției Presă un raport concret al activității desfășurate până în prezent în acest domeniu.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1991, f.f.

85

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind constituirea unui fond de ajutor pentru locuitorii sinistrați în urma inundațiilor din județul Bacău

Nr. 4/02382 *31 iulie 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Înțelegând greaua încercare prin care trec concetățenii noștri din județul Bacău, loviți de furia inundațiilor, lucrătorii MAE au hotărât să contribuie la constituirea unui fond de ajutorare a populației sinistrate.

Rugăm ca și în cadrul oficiului dumneavoastră să se examineze posibilitatea ca lucrătorii să contribuie, în mod benevol, la acest fond de solidaritate.

Rugăm să fim informați operativ asupra rezultatului acțiunii.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1991, f.f.

86

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind rezultatele vizitei sale oficiale în Albania și a convorbirilor avute cu autoritățile iugoslave la Belgrad

Nr. 7/016719 *31 iulie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

1. În zilele de 25-26 iulie a.c. Domnul Adrian Năstase, ministrul Afacerilor Externe, a efectuat o vizită oficială în Albania, dând curs unei invitații mai vechi a omologului său albanez.

Cu acest prilej, a avut convorbiri cu Muhamet Kapllani[56], ministrul Afacerilor Externe, și a fost primit de Ramiz Alia[57], Președintele Republicii Albania, de Ylli Bufi[58], președintele Consiliului de Miniștri.

Totodată, a avut întâlniri cu alți membri ai guvernului albanez, precum și cu lideri ai unor formațiuni politice.

În cadrul discuțiilor a fost afirmat interesul ambelor părți pentru intensificarea relațiilor bilaterale româno-albaneze în plan politic, economic, cultural etc., continuându-se tradiția legăturilor de bună înțelegere dintre România și Albania.

Partea albaneză a salutat ideea de a încheia un *Tratat de cooperare și prietenie*, urmând ca, pe baza unui proiect românesc, experți ai celor două țări să perfecteze textul documentului.

S-a convenit să se procedeze la completarea și adaptarea la noile condiții a cadrului juridic bilateral, inclusiv încheierea unei noi Convenții consulare.

În timpul vizitei, cei doi miniștri de Externe au semnat *Memorandul de schimburi culturale* între România și Albania pe anii 1991.

---

[56] *Muhamet Ismail Kapllani* (n. 1943), profesor la Facultatea de limbi străine și la Institutul de Relații Internaționale din Tirana; diplomat albanez. A fost ultimul ministru al Afacerilor Externe al Republicii Populare Socialiste Albania (22 febr.-6 dec. 1991); ulterior lector în SUA și consilier personal al Președintelui Alfred Moisiu (2002-2007).

[57] *Ramiz Alia* (1925-2011), om politic albanez. Prim-Secretar al Partidului Muncii (13 apr. 1985-14 mai 1991).Președinte al Prezidiului Adunării Populare (22 nov. 1982-30 apr. 1991); Președinte al Republicii (30 apr. 1991 până la 3 apr. 1992, când a demisionat).

[58] *Ylli Bufi* (n. 1948), inginer chimist, doctor în științe și om politic albanez (Partidul Muncii, Partidul Socialist). Fost ministru adjunct al Industriei ușoare și alimentației (1983-1989); ministru al Industriei Alimentare (1990-1991); Prim-Ministru al „Guvernului de stabilitate" (5 iun.-10 dec. 1991). Ulterior ministru al Economiei publice și privatizării (1997-1999).

În vederea dezvoltării schimburilor economice, s-a stabilit în principiu convocarea la București a celei de-a II-a sesiuni a Comisiei mixte interguvernamentale de cooperare economică și tehnico-științifică în cursul lunii septembrie a.c.

Partea română a exprimat interesul său în legătură cu situația aromânilor din Albania și a evocat dorința de a restabili legăturile de afinitate pe care poporul român le-a avut cu această comunitate și de a o sprijini în afirmarea ființei proprii, cultivarea limbii și a tradițiilor ei culturale.

Interlocutorii albanezi au declarat că iau notă de dorința Părții române și că înțeleg interesul României față de aromâni, interes care este de natură culturală și nu politică.

În cadrul dialogului pe probleme internaționale, a fost acordată o atenție aparte situației din Iugoslavia, ambele țări fiind preocupate de găsirea unei soluții pașnice, de rezolvare pe cale democratică a conflictelor dintre republicile iugoslave.

2. În ziua de 24 iulie a.c., Domnul Adrian Năstase a făcut o escală la Belgrad, unde a avut întrevederi cu Președintele Consiliului Executiv Federal, Ante Markovici[59], Președintele Republicii Serbia, Slobodan Miloșevici[60], și cu Budimir Loncear[61], Secretar federal pentru Afacerile Externe.

Demnitarii iugoslavi au mulțumit pentru atitudinea corectă și constructivă adoptată de România față de eforturile îndreptate spre soluționarea conflictelor interetnice, găsirea unei formule adecvate de menținere a comunității iugoslave și de conservare a frontierelor externe ale statului.

Toți interlocutorii iugoslavi s-au pronunțat pentru depășirea crizei prin mijloace pașnice, democratice. În context s-a apreciat că moratoriul de trei luni este de natură să asigure oprirea conflictelor și timpul necesar pentru continuarea dialogului între republici.

Iugoslavii au subliniat importanța faptului ca, în timpul moratoriului, partenerii externi, în special țările vecine, să se abțină de la încurajarea tendințelor secesioniste din unele republici.

S-a remarcat dorința guvernului federal de a se axa în soluționarea crizei actuale pe acțiunile CEE, din partea căreia se așteaptă: implicarea directă în soluționarea problemei acute cu Slovenia; extinderea angajării și la Croația și în

---

[59] *Ante Marković* (1924-2011), om politic iugoslav (croat bosniac); ultimul Prim-Ministru al Republicii federale (16 mart. 1989-20 dec. 1991).

[60] *Slobodan Milošević* (1941-2006), om politic iugoslav (sârb); fost președinte al Uniunii Comuniștilor din Serbia (1986-1989); președinte al RS Serbia (8 mai 1989-11 ian. 1991) și al Serbiei (11 ian. 1991-23 iul. 1997). Ulterior Președinte al Republicii Federale Iugoslavia (23 iul. 1997-7 oct. 2000).

[61] *Budimir Lončar* (n. 1924), om politic și diplomat iugoslav (croat). Adjunct (1984-1987) și ministru federal al Afacerilor Externe (31 dec. 1987-12 dec. 1991). Ulterior reprezentant special al SG-ONU pe lângă Mișcarea Statelor Nealiniate (1993-1995) și consilier diplomatic al Președinților Croației (2000-2015).

general la aplicarea moratoriului de trei luni (suspendarea independenței celor două republici și negocierea noilor legături între republici) și continuarea cooperării și sprijinul în domeniul economic, financiar etc.

S-a observat la factorii politici iugoslavi un anumit optimism în legătură cu posibilitatea găsirii soluției de menținere a Iugoslaviei în limitele actualelor frontiere.

Partea română a exprimat disponibilitatea sa de a continua contactele și convorbirile cu organismele federale, precum și cu reprezentanții oficiali ai republicilor, în scopul sprijinirii inițiativelor menite să conducă la identificarea soluțiilor care să corespundă intereselor popoarelor iugoslave.

3. Cu prilejul discuțiilor avute atât la Belgrad, cât și la Tirana, a fost subliniată preocuparea pentru situația gravă din Iugoslavia și pericolul pe care aceasta îl comportă pentru întreaga zonă și pentru însuși procesul CSCE.

A fost remarcată însemnătatea asigurării unui climat de siguranță în Balcani și stimulării pozițiilor constructive ale statelor din zonă.

Rugăm ca orice reacție semnificativă pe această temă să ne fie comunicată în mod operativ.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1991, f.f.

87

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind gravele inundații din Moldova și demersurile legate de sprijinul umanitar acordat de guvernele din țările de reședință

Nr. 9/018868 *31 iulie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

1. După cum ați fost informat, la sfârșitul lunii iulie o parte a țării, și îndeosebi patru județe din Moldova (Bacău, Botoșani, Neamț și Suceava) au fost puternic afectate de inundații catastrofale, ca urmare a unor ploi abundente, care au cauzat numeroase victime omenești, precum și importante pagube materiale. Potrivit ultimului bilanț făcut la nivelul guvernului, până în după- amiaza zilei de 31 iulie 1991 au fost înregistrate 68 de persoane decedate și 50 persoane dispărute, 1 090 case distruse total și 492 case distruse parțial, 6 874 case inundate, 4 448 animale moarte și 1 703 dispărute. Au fost afectate

căile de comunicații, magistrala feroviară și cea rutieră din zonă, mari suprafețe de teren agricol se află sub apă, recolta fiind total compromisă. Pagubele materiale înregistrate până acum sunt evaluate la peste 3 miliarde lei.

La acestea se adaugă pagubele înregistrate în alte zone ale țării înregistrate ca urmare a ploilor torențiale și a căderilor de grindină care au afectat întinse suprafețe agricole în județele Prahova, Buzău, Vrancea, Giurgiu, Călărași etc.

Guvernul României și autoritățile locale au acționat prompt pentru limitarea pagubelor, în operațiunile de salvare fiind angrenate importante unități militare și ale Ministerului de Interne. La apelul Consiliului Superior al Apărării Țării, s-a lansat o campanie la nivel național de solidaritate cu populația sinistrată, pentru strângerea de fonduri sau trimiterea de bunuri în zonă în vederea reducerii impactului acestor calamități naturale. Au răspuns la acest apel numeroase instituții guvernamentale, partide politice, societăți comerciale, Crucea Roșie a României, organizații profesionale și culturale, cetățeni individuali.

Este evident că aceste calamități naturale vor avea consecințe care vor afecta într-o măsură însemnată situația economiei țării, care traversează o perioadă de criză acută.

2. În legătură cu această situație, veți solicita de urgență o întâlnire la conducerea MAE din țara dumneavoastră de reședință la un nivel pe care îl veți considera corespunzător, unde veți face o informare privind inundațiile catastrofale din România, pe baza informațiilor de mai sus și a altor date oficiale de care eventual dispuneți.

În încheierea prezentării, veți arăta că Guvernul României va accepta cu gratitudine orice formă de sprijin financiar sau material (îndeosebi în alimente, îmbrăcăminte, medicamente) cu caracter umanitar pe care autoritățile din țara dumneavoastră de reședință ar fi dispuse să-l ofere, ca manifestare a sentimentelor de solidaritate internațională față de populația din zonele din țara noastră afectate de calamități.

3. Vă rugăm, de asemenea, să informați despre situația creată organismele specializate din țara dumneavoastră de reședință în oferirea de ajutoare în cazuri catastrofale și calamități naturale, sugerându-le să ofere ajutor populației sinistrate. Totodată, informați alte organizații de caritate, firmele partenere, organizațiile emigrației românești, alte instituții, precum și persoane fizice care manifestă, de regulă, interes în acordarea de sprijin țării noastre, încurajându-le să acorde sprijinul lor zonelor afectate de inundații.

4. Misiunile permanente ale României de la New York, Geneva, Paris (UNESCO), Viena (ONU și AIEA) și Roma (FAO) vor informa conducerile

organizațiilor internaționale pe lângă care sunt acreditate despre situația creată în urma inundațiilor din România, potrivit punctelor 1 și 2 din această circulară.

5. Raportați prompt rezultatele demersurilor dumneavoastră.

Vă recomandăm să instituiți în ambasada dvs. un sistem bine organizat prin care să recepționați ofertele și care să asigure informarea corespunzătoare a autorităților din țară.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1991, f.f.

88

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind propunerile de acțiuni destinate dezvoltării relațiilor bilaterale

Nr. 1/0918 *11 august 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Rugăm ca în decurs de o săptămână să transmiteți la Cabinetul Ministrului toate propunerile și sugestiile dvs. privind acțiuni de relații, precum și problemele pe care le-ați ridicat și la care nu ați primit răspuns din țară.

Desigur, interesează acele propuneri de acțiuni de relații pe care le considerați de actualitate.

Am aprecia eventualele dvs. sugestii privind îmbunătățirea relațiilor dintre misiuni și Centrală pentru rezolvarea operativă a problemelor.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1991, f.f.

89

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind urmărirea demersurilor unor foste state socialiste și ale URSS vizând apropierea de „Grupul celor 7" și obținerea de avantaje economice, precum și exprimarea propriului interes de sprijinire a procesului reformator și de trecere la economia de piață

Nr. 9/022423 *16 septembrie 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

În ultima perioadă se constată intensificarea eforturilor unor țări est-europene (Cehoslovacia, Polonia, Ungaria) de apropiere de „Grupul celor 7" (statele cele mai industrializate), în scopul obținerii de avantaje, inclusiv ca urmare a ajutoarelor economice pe care țările occidentale le au în vedere pentru Uniunea Sovietică.

Astfel, recent ministrul cehoslovac de Externe, reluând și ideea sa mai veche (cunoscută sub numele „Planul Dienstbier"), a solicitat „Grupului celor 7" ca o parte din ajutorul umanitar și alimentar occidental către URSS să fie folosit pentru finanțarea exporturilor de mărfuri, inclusiv excedentele alimentare din țările Europei Centrale pe piața sovietică. Într-o scrisoare adresată omologilor săi occidentali, ministrul cehoslovac a arătat că țările Europei Centrale posedă mărfuri și produse care interesează URSS, dar pe care aceasta nu le poate plăti, produse care nu pot fi desfăcute pe alte piețe. Finanțarea acestor exporturi de către țările occidentale ar constitui un ajutor de anvergură pentru cele trei țări central-europene.

Vă rugăm să urmăriți cu atenție inițiativele și pozițiile oficiale ale guvernelor din țările de reședință în contextul corelării ajutorului occidental pentru Uniunea Sovietică cu necesitățile de sprijin ale economiilor est-europene în tranziție și să transmiteți cu promptitudine în Centrală eventualele noi abordări.

În discuțiile ocazionale pe care le aveți în cercurile politico-diplomatice și economice din țara dumneavoastră de reședință în legătură cu raporturile dintre țările „Grupului celor 7" și statele est-europene, veți reitera interesul României de a beneficia de sprijinul Grupului în cadrul procesului de reformă și trecere la economia de piață, așa după cum a fost prezentat și în scrisoarea adresată de Domnul Petre Roman, Primul-Ministru al României, Primului-

Ministru al Marii Britanii, John Major[62], cu câteva săptămâni înainte de reuniunea la nivel înalt de la Londra a țărilor celor mai industrializate. Totodată, evidențiați necesitatea tratării egale de către țările „Grupului G-7" a statelor est și central-europene care sunt confruntate cu probleme asemănătoare pe plan economic, ceea ce ar contribui într-o măsură importantă la dezvoltarea proceselor democratice din țările respective, în interesul stabilității și securității în această parte a Europei, în întregul continent.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1991, f.f.

90

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind trimiterea „Buletinului diplomatic" al MAE

Nr. 9/025139 *16 octombrie 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că, după caz, prin curier obișnuit diplomatic sau TAROM că trimitem numerele 1-7 din 1991 ale „Buletinului diplomatic" al MAE întocmit de DAIP. Veți primi în continuare în mod periodic numerele următoare.

Buletinele vor face parte din documentarul de lucru al misiunii, materialele și informațiile incluse în acesta putând fi utilizate în activitatea curentă, inclusiv în relațiile dumneavoastră cu mass-media. „Buletinul diplomatic" al MAE constituie o sursă oficială de documentare pe care o puteți utiliza în orice situație, inclusiv în elaborarea unor lucrări proprii ale misiunii, ca răspuns la diferite cereri pe care le primiți.

Pentru informare, vă precizăm că „Buletinul diplomatic" se difuzează și oficiilor diplomatice străine acreditate la București, precum și celorlalte instituții din țară cu activitatea în domeniul relațiilor internaționale.

Rugăm să ne comunicați eventuale observații, sugestii și recomandări de îmbunătățire și folosire a „Buletinului diplomatic" al MAE.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

[62] *John Major* (n. 1943), om politic britanic. Lider al Partidului Conservator (28 nov. 1990-19 iun. 1997). Prim-Ministru (28 nov. 1990-2 mai. 1997).

91

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită să fie făcute informări la nivelul MAE din țările de reședință în temeiul Raportului prezentat de Teodor Stolojan, Prim-Ministru al Guvernului român, în Parlament, cu ocazia investirii acestuia

Nr. 9/025278 *17 octombrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Prin comunicări separate transmise în clar, ați primit ample extrase din *Raportul* cu privire la obiectivele Guvernului până la alegerile generale, prezentat de Domnul Theodor Stolojan, în cadrul ședinței comune a Senatului și Adunării Deputaților din 16 octombrie 1991, cu ocazia investirii noului guvern al României.

Vă rugăm să solicitați o întâlnire la conducerea MAE, la nivelul pe care îl considerați necesar, pentru a face o prezentare a evoluțiilor interne din România și a principalelor opțiuni ale noului guvern, pe baza Raportului Primului-Ministru, subliniind îndeosebi următoarele elemente:

– Guvernul este constituit din reprezentanți ai mai multor partide politice, inclusiv a unora care înainte făceau parte din opoziție, în esență ai Partidului Național Liberal. În plus, reprezentanți ai altor partide politice vor fi prezenți la nivelul conducerilor unor ministere. Toate acestea conferă noii echipe executive caracterul unui guvern de deschidere națională;

– Guvernul își va desfășura activitatea pe baza opțiunii fundamentale a poporului român, și anume continuarea democrației și a reformei pentru înfăptuirea economiei de piață în țara noastră, ceea ce constituie unica alternativă națională pentru națiunea română;

– Pe planul vieții politice, guvernul va acționa pentru apărarea, consolidarea și dezvoltarea valorilor democrației în țara noastră. Obiectivul principal, în perioada următoare, este organizarea de alegeri libere și corecte. Guvernul va încuraja prezența observatorilor străini la alegeri, atât la cele pentru administrația locală, cât și la cele generale;

– Pe plan economic și social, guvernul va continua fără ezitare reforma pentru înfăptuirea economiei de piață, acordând, totodată, atenția necesară realizării unei protecții sociale, în concordanță cu posibilitățile actuale ale economiei naționale și cu cerința menținerii stabilității economice, financiare și

monetare. Prin continuarea reformei pentru înfăptuirea economiei de piață, guvernul înțelege atât consolidarea instituțiilor și a mecanismelor economice de piață, cât și crearea acelora care lipsesc, precum și schimbarea structurii fizice a economiei, pentru a se ajunge la o înțelegere eficientă, în timp, în economia europeană și mondială;

– Obiectivele specifice pe care și le propune guvernul: definitivarea și aplicarea măsurilor pentru întregirea cadrului instituțional al economiei de piață, menținerea stabilității economice, financiare și monetare, continuarea reformelor structurale, în primul rând prin dezvoltarea sectorului privat (accelerarea redării pământului în proprietatea statului, vânzarea a cca. 2 milioane de locuințe realizate din fondurile statului, încurajarea dezvoltării micilor întreprinzători și începerea privatizării societăților comerciale cu capital social de stat) și altele;

– Sprijinul politic, economic, financiar și tehnologic al comunității internaționale este indispensabil mai mult ca oricând în această perioadă, atât pentru reușita democrației și economiei de piață în România, cât și pentru suportabilitatea costului social al tranziției;

– O situație specială o prezintă, pe termen scurt, gestionarea de către Guvern a unor dezechilibre severe la intrarea în sezonul de iarnă, pe primul plan situându-se necesitatea asigurării energiei și aprovizionării populației îndeosebi cu unele produse alimentare, necesități evoluate la peste 3 miliarde dolari pentru următoarele șase luni;

– Guvernul României este ferm decis să facă tot ce depinde de el pentru depășirea situației actuale dificile, pentru consolidarea democrației și a ordinii de drept, ca și pentru continuarea neabătută a reformei, într-un climat de liniște și siguranță necesar înfăptuirii acestor obiective;

– Guvernul României este decis să-și respecte angajamentele asumate pe plan extern, să continue politica sa externă de largă deschidere;

– Relevați că Guvernul țării noastre a făcut un apel la comunitatea internațională pentru a se reînnoda cât mai curând și a extinde relațiile externe politice, comerciale și financiare cu țara noastră și a ne sprijini în această perioadă dificilă pe care România o parcurge.

Reliefați că în prezent, prin investirea noului Guvern al României, au fost create toate condițiile pentru dezvoltarea normală a raporturilor dintre țara noastră și țara dumneavoastră de reședință, fiind depășite dificultățile create de evenimentele de la București din 24-28 septembrie a.c.[63]

[63] Referire la noul episod al „mineriadelor", interval de timp în care, în condițiile grevei generale declanșate în Valea Jiului, grupuri de mineri conduse de Miron Cozma au descins în București, au ocupat Piața Universității, luând cu asalt Palatul Victoria și Palatul Cotroceni, intrând, de asemenea, cu forța în clădirea Parlamentului. În urma discuțiilor cu autoritățile centrale, avea să fie semnat un comunicat comun de către Președintele Iliescu și liderul minerilor, prin care era

Ca urmare, reluați – acolo unde este cazul – discuțiile pentru inițierea contactelor și negocierilor întrerupte sau amânate la sfîrșitul lunii septembrie, accentuând în mod deosebit asupra schimburilor de vizite, negocierea unor documente bilaterale și celelalte acțiuni aflate pe agenda relațiilor cu țara dumneavoastră de reședință. Acționați în această direcție nu numai pe lângă Ministerul de Externe, ci și pe lângă alte ministere și instituții care au manifestat unele rezerve în ultima perioadă în promovarea relațiilor cu țara noastră.

Ambasadele din țările membre ale „Grupului 24" vor acorda o atenție deosebită acțiunilor bilaterale cu caracter comercial și financiar, obținerii sprijinului și asistenței acestora potrivit angajamentelor anterioare.

Cunoscând din Raportul prezentat de Primul-Ministru al României dificultățile actuale pe care le parcurge pe plan economic țara noastră, ambasadele din țările dezvoltate vor urmări identificarea de noi posibilități de obținere de sprijin și asistență sau facilități din partea unor instituții financiare sau a unor parteneri comerciali. Discuțiile dumneavoastră pe această temă vor avea un caracter exploratoriu, de cunoaștere și stimulare a interesului partenerilor potențiali, urmând a acționa în mod concret ulterior, pe baza instrucțiunilor precise pe care le veți primi din țară.

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă precizăm că se are în vedere trimiterea unor scrisori personale adresate de Domnul Theodor Stolojan Prim-Miniștrilor din țările membre ale „Grupului celor 24" prin care se face o prezentare a programului noului guvern și se solicită sprijinul pentru reluarea unor acțiuni bilaterale și pentru materializarea creditului de un miliard de dolari care urmează să fie acordat în cadrul Programului PHARE. În scrisorile adresate Primilor-Miniștri din țările membre ale CEE, se solicită sprijinul pentru începerea imediată a negocierilor preliminare referitoare la încheierea unui acord de asociere între România și Piața Comună.

Vă precizăm că Adunarea Deputaților, la 16 octombrie, și Senatul României, la 17 octombrie 1991, au validat componența Guvernului prezentată Parlamentului de către Domnul Theodor Stolojan, așa după cum v-a fost transmisă prin Circulara nr. 9/611 din 16 octombrie a.c.[64]

MAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

---

acceptată demisia Guvernului Petre Roman. Evenimentul a produs o vie emoție în opinia publică și numeroase reacții negative în străinătate, care au afectat sensibil imaginea și interesele țării.

[64] Nu se publică.

92

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind numirea senatorului Ionel V. Săndulescu (PNL)[65] în funcția de Secretar de Stat al MAE

Nr. 9/025279 *17 octombrie 1991, București*
Urgență F/I

Vă informăm că prin hotărâre semnată de Domnul Theodor Stolojan, Prim-Ministru al României, Domnul senator Ionel V. Săndulescu a fost numit ca Secretar de Stat la Ministerul Afacerilor Externe, fiind locțiitorul de drept al ministrului Afacerilor Externe. Domnul Ionel V. Săndulescu a fost propus de Partidul Național Liberal.

Vă precizez că pentru perioada următoare se menține actuala cooperare a direcțiilor din Centrala MAE și a misiunilor diplomatice de către secretarii și subsecretarii de stat din MAE.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

93

Telegramă a ministrului Afacerilor Externe și a ministrului Comerțului Exterior și Turismului, către șefii de misiuni diplomatice și misiunile economice ale României, privind vizita delegației Comisiei Comunităților Europene și rezultatele convorbirilor cu Partea română

Nr. 8/05212 *18 octombrie 1991, București*

Domnule Ambasador,
Domnule ministru-consilier economic,

În perioada 13-17 octombrie 1991 a fost prezentă în țara noastră o delegație din partea Comisiei Comunităților Europene, condusă de D-l Hermann de Lange, director la Divizia de coordonare a asistenței pe linia „Grupului celor 24”

[65] *Ionel V. Săndulescu* (1919-1993), avocat, doctor în științe juridice și economice (1945); om politic liberal; senator (9 iun. 1990-23 mart. 1992); Secretar de Stat al MAE (16 oct. 1991-26 oct. 1992).

și cuprinzând reprezentanți ai Direcției Generale a Relațiilor Externe și ai Direcției Generale pentru Agricultură.

Principalele obiective ale misiunii respective se referă la:

– Examinarea și evaluarea cererilor românești de ajutor alimentar pentru iarna 1991/1992;

– organizarea unei întâlniri cu ambasadorii la București ai țărilor membre ale „Grupului celor 24" pentru un schimb de informații cu aceștia asupra programelor de asistență economică și financiară pentru România inițiate sub auspiciile acestui organism;

– obținerea de elemente privind situația actuală din țara noastră și evoluția procesului de reformă în contextul preocupărilor României de începere a discuțiilor exploratorii pe tema asocierii noastre la Comunitățile Europene.

În perioada vizitei la București delegația a avut întrevederi la Ministerul Comerțului și Turismului, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Agriculturii și Alimentației, Agenția Română pentru Dezvoltare, Comisia de Politică Externă din cadrul Parlamentului și cu reprezentanți ai grupurilor parlamentare din Senat și Adunarea Deputaților.

În ziua de 17 octombrie a.c., la încheierea vizitei în țara noastră, delegația comunitară a fost primită de Domnul Prim-Ministru Theodor Stolojan și de D-l Petre Roman, lider al Frontului Salvării Naționale.

Cu ocazia discuțiilor purtate cu delegația Comisiei CE au fost prezentate cereri concrete privind necesarul de ajutor alimentar pentru iarna 1991/1992, după cum urmează:

– grâu pentru făină	– 1500 mii tone
– cartofi	– 300 mii tone
– zahăr brut	– 100 mii tone
– ulei brut de floarea soarelui	– 20 mii tone
– ceapă uscată	– 20 mii tone
– lapte praf pentru copii	– 2 mii tone
– brânzeturi	– 10 mii tone
– unt	– 10 mii tone
– drojdie de bere	– 2,4 mii tone

În cadrul discuțiilor care au avut loc au fost prezentate principalele cauze care au condus la înregistrarea unui deficit al producției agricole (ploi abundente, lipsa echipamentului agricol adecvat, lipsa substanțelor de combatere a dăunătorilor, dificultăți legate de aplicarea legii funciare), procedându-se, totodată, la o evaluare a necesităților de ajutor (1-1,2 mld. dolari).

Cererile de ajutor alimentar prezentate delegației comunitare au fost susținute de toți reprezentanții partidelor politice cu care au avut întrevederi la

Comisia de Politică Externă din Parlament, precum și de grupurile parlamentare din Senat și Adunarea Deputaților.

Luând la cunoștință de nivelul ajutorului solicitat, delegația comunitară a indicat că pentru concretizarea acestuia este necesară o decizie politică atât din partea țărilor membre ale C.E., cât și a celorlalte state participante la „Grupul celor 24".

În acest context, delegația comunitară a avut întâlniri la ambasadele de la București ale SUA și Canadei, după care a arătat că interlocutorii americani și canadieni au manifestat o atitudine pozitivă în problema ajutorului pentru România.

Totodată, a fost predată misiunii comunitare o scrisoare din partea Primului-Ministru român, adresată președintelui Comisiei CE, cu copii la vicepreședinții comunitari responsabili cu relațiile externe și cu agricultura, pe baza căreia Comisia Pieței Comune, în calitatea sa de coordonator al „Grupului celor 24", va declanșa procesul de consultate cu celelalte țări din „Grupul 24". Copii ale acestei scrisori vor fi transmise și la ambasadele de la București ale țărilor membre ale „Grupului celor 24".

Cererile românești de ajutor alimentar urmează a fi examinate în cadrul „Grupului celor 24" la 30 octombrie a.c., o decizie urmând a fi adoptată la reuniunea ministerială a acestuia din 11 noiembrie 1991, la care va participa, în calitate de invitat, un ministru român.

Ultimele evoluții interne din România materializate prin aprobarea noului guvern au permis reprezentanților comunitari să aprecieze că situația din țara noastră este în curs de normalizare, ceea ce, după opinia lor, constituie un element pozitiv în examinarea cererilor de ajutor prezentate.

Ca urmare a discuțiilor purtate la București, delegația comunitară a precizat că, în raportul pe care-l va întocmi, va recomanda Comisiei CE examinarea cererilor de ajutor solicitat de România, urmând ca în cadrul „Grupului celor 24" să se ia o decizie asupra nivelului acestuia și a surselor de finanțare.

Față de cele de mai sus, rugăm să efectuați demersuri pe lângă factorii de decizie din administrația țării de reședință pentru sensibilizarea acestora în scopul susținerii la „Grupul celor 24" a cererilor părții române de ajutor alimentar pentru iarna 1991/1992.

Cu ocazia demersurilor respective veți insista asupra caracterului de urgență al ajutorului, acesta fiind absolut necesar pentru aprovizionarea populației cu produse de bază în următoarele șase luni. În susținerea poziției noastre veți folosi argumentele menționate mai sus, subliniind necesitatea participării financiare a țării de reședință la acest ajutor având în vedere lipsa resurselor valutare pentru cumpărarea produselor respective de pe piața internațională.

Totodată, pe baza elementelor de mai sus, cât și a celor transmise dv. pe cale operativă privind programul prezentat în Parlament de noul Prim-Ministru la 16 octombrie a.c., veți preciza că situația internă s-a normalizat, noul guvern

acționând pentru continuarea procesului de democratizare a vieții politice și social-economice din România.

Rugăm informați operativ asupra rezultatelor demersurilor dv.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

94

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind elaborarea unei *Cărți albe* privind drepturile minorităților din România[66]

Nr. 1/01096 *21 octombrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În vederea elaborării de către guvern a unei *Cărți albe* referitoare la drepturile ce sunt asigurate persoanelor aparținând minorităților din România, comparativ cu situațiile din alte țări, vă rugăm ca pe bază de surse oficiale sau autorizate, cu indicarea acestora, să ne comunicați următoarele date din țara în care sunteți acreditați:

I. **Cu privire la recunoașterea existenței minorităților:**

a) Date statistice privind populația țării, cu evidențierea minorităților;

b) Recunoașterea minorităților prin Constituție sau printr-o lege specială ori legi generale, cu transmiterea extraselor pertinente, inclusiv orice referiri legale cu privire la minorități.

---

[66] Amintim că în anul 1991, printr-o *Declarație a Guvernului Român*iei a fost exprimată voința de a respecta egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, inclusiv a celor aparținând minorităților naționale, în scopul păstrării identității lor etnice, lingvistice, culturale și religioase. La 18 dec. 1992 Adunarea Generală a ONU a adoptat *Declarația cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, etnice, lingvistice și religioase* – ca document internațional ce oferă o garanție a drepturilor minorităților în general, în lume. La 1 febr. 1995, Consiliul Europei de la Strasbourg a adoptat *Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale*. România a ratificat acest document prin Legea nr. 33 din 29 aprilie 1995, („Monitorul oficial al României", Partea I, nr. 82 din 4 mai 1995). Prin HG nr. 881 din 9 dec. 1998, ziua de 18 decembrie a fost înscrisă ca **Zi a Minorităților Naționale în România**. Asupra problematicii, vezi la Adrian Năstase, *Drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale*, vol. 4 *Reglementări în dreptul românesc (1989-1998)*, București, 1998.

II. **Drepturile în domeniul politic și în administrația de stat:**

a) Reprezentare în Parlament (ca urmare a alegerilor sau alt mod de reprezentare);

b) Dacă există partide pe criterii etnice, lingvistice, religioase (enumerarea acestora) sau pe alte criterii asemănătoare;

c) Reprezentare în guvern și administrația centrală (de drept sau desemnați);

d) reprezentare în administrație locală (prefecți, primari, consilii);

e) autonomie (administrativă, teritorială), dacă în cadrul acestora responsabilitatea se atribuie pe criterii etnice sau, dacă aceasta diferă de autonomia altor regiuni ale țării, pe ce bază juridică se acordă (convenție sau tratat internațional, tradiție istorică, lege internă).

III. **Învățământ cu predare în limba maternă:**

a) rețeaua de școli pe forme de învățământ (preșcolar, primar, secundar, liceal, profesional, universitar) și limbi materne (maghiară, germană etc.);

b) Număr școlarizați (dacă există date) pe forme de învățământ și limbi materne (ca la litera a);

c) Număr cadre didactice (dacă există date) pe forme de învățământ în limbi materne (ca la litera a);

d) școli publice sau private-subvenții sau sprijin material și financiar al statului.

IV. **Cultura în limba maternă a minorităților:**

a) Presă: total cotidiene și periodice, tiraj pe limbi materne (enumerarea acestora);

b) Radio și televiziune – posturi, emisiuni, la nivel național și local, zilnice, săptămânale și durata acestora, pe limbi materne;

c) Teatre și alte așezăminte culturale: număr de teatre, case cultură, biblioteci, formațiuni artistice, folclorice, alte forme pe limbi materne;

d) Carte și alte tipărituri: număr de titluri, tiraj, pe limbi materne.

e) Subvenții sau sprijin material și financiar al statului.

V. **Libertate de gândire, conștiință, religie:**

Denumirea cultului de care aparțin minoritățile (număr de credincioși, număr de biserici, preoți și alt personal clerical, subvenții de la stat pentru salarii, construcții și reparații biserici și alte lăcașuri de cult) pe limbi materne.

VI. Orice alte elemente relevante în aceste domenii specifice țării dumneavoastră de reședință.

Datele vor trebui să fie cât mai recente și verificate. Termenul de primire în Centrală: 27 octombrie 1991. (Se vor folosi calea telegramelor, fax, telex, curier TAROM sau ocazii ad-hoc). Interesează, de asemenea, eventuale studii

sau lucrări de referință, în acest domeniu, inclusiv cu date comparative, apărute în țara dvs. de reședință.

Vă rog să acordați, personal, întreaga atenție pentru colectarea informațiilor, corectitudinea acestora și transmiterea lor la termenul solicitat.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

95

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea telegramelor noului Secretar de Stat I.V. Săndulescu

Nr. 26/017840 *5 noiembrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu adresarea telegramelor, vă facem următoarele precizări;

1. În vederea informării în bune condițiuni a Domnului Secretar de Stat I.V. Săndulescu asupra activității misiunii pe care o conduceți, vă rugăm să adresați și Domniei-sale telegramele importante pe care le transmiteți Centralei referitoare la:

– problemele de interes major pe planul dezvoltării relațiilor dintre România și țara de reședință.

– orientările fundamentale ale politicii externe a țării de reședință și modalitățile de acțiune ale diplomației acesteia pentru promovarea intereselor naționale.

– aspectele importante ale activității organismelor internaționale.

– viața diasporei românești, acțiunile întreprinse pentru promovarea culturii și artei românești în țara de reședință.

– aprecieri semnificative privind activitatea guvernului de deschidere națională, afirmarea imaginii noii Românii în lume.

2. Telegramele dv. care se referă la probleme aflate în legătură cu atribuțiunile D-lui Subsecretar de Stat Doru Viorel Ursu (telegrama circulară separată) vor fi adresate și Domnului Subsecretar de Stat.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

96

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind unele aspecte principale ale evoluției politice interne

Nr. 9/027069 *8 noiembrie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

1. În legătură cu evoluțiile politice interne, îndeosebi văzute prin prisma viitoarelor alegeri locale și generale, vă transmitem următoarele elemente pentru informarea și orientarea dumneavoastră și a personalului misiunii:

a) **Adoptarea Legii administrației publice locale și a Legii privind alegerile locale**. Prima urmează să fie discutată în cadrul comisiei de mediere a celor două Camere. *Legea privind alegerile locale* a fost adoptată în Adunarea Deputaților la 7 noiembrie 1991. Este de așteptat ca în săptămâna 11-15 noiembrie a.c. să fie adoptate și promulgate ambele acte normative.

b) **Stabilirea datei alegerilor locale de către Guvern**.

Datorită adoptării cu o anumită întârziere a celor două legi, se apreciază că nu există condiții tehnice pentru realizarea alegerilor locale în cursul lunii decembrie, așa cum fusese preconizat de Guvernul României. Precizăm că FSN – formațiunea politică majoritară – și-a anunțat dorința ca alegerile locale să fie organizate în cursul lunii octombrie încă din primăvara acestui an, iar recent a optat pentru ca acestea să aibă loc în cursul lunii decembrie a.c.

Până în prezent nu s-a făcut cunoscută o dată certă, acest lucru urmând să fie făcut imediat după intrarea în vigoare a celor două acte normative.

Din consultările avute de Președintele României cu conducătorii partidelor politice reprezentate în Parlament, a rezultat o disponibilitate a acestora pentru organizarea alegerilor locale la începutul anului viitor.

Ca urmare, se va examina posibilitatea ca alegerile locale să aibă loc la sfârșitul lunii februarie. Precizăm că în primele două decade ale lunii ianuarie nu este posibilă, în principiu, organizarea alegerilor locale întrucât în această perioadă este programat recensământul general al populației și bunurilor (7-14 ianuarie).

S-a trecut la pregătirea condițiilor materiale necesare pentru buna desfășurare a alegerilor locale (pregătirea urnelor, localurilor pentru birourile electorale, amenajarea sediilor secțiilor de votare, tipizarea materialelor necesare votării).

În cursul lunii noiembrie se va înainta Parlamentului un proiect de lege pentru finanțarea campaniei electorale a partidelor și formațiunilor politice și se va propune formarea unei comisii alcătuită din personalități independente, care să stabilească criterii obiective pentru finanțarea campaniei electorale.

După adoptarea actelor normative menționate și fixarea datei alegerilor locale, Guvernul va invita observatori străini atât de la organisme internaționale (Consiliul Europei, Parlamentul Europei), cât și de la alte organizații cu preocupări în domeniul drepturilor omului.

2. Pentru coordonarea activității viitoarelor organe locale ale administrației de stat, printr-o hotărâre a Guvernului din 24 octombrie a.c. s-a înființat Departamentul Administrației Publice Locale.

Pentru a stabili o conducere imparțială, s-a stabilit că Departamentul va fi condus de doi Secretari de Stat – unul din partidul majoritar (FSN), iar al doilea, membru al PNL; Departamentul este subordonat direct Primului-Ministru.

3. În perioada următoare, Departamentul Pentru Administrația Publică Locală va urmări și organizarea în bune condiții a referendumului pentru Constituție, dacă această teză a proiectului va fi adoptată de Adunarea Constituantă (până în prezent s-au votat 117 articole din cele 151 ale proiectului de Constituție).

4. Deși nu s-a luat încă o hotărâre formală, se anticipează ca alegerile generale să fie organizate la circa trei luni după alegerile locale.

Vă rugăm să folosiți aceste elemente în situațiile în care vi se cere să explicați cauzele amânării alegerilor locale. Subliniați că una din sarcinile prioritare ale actualului guvern de deschidere națională, definită cu toată claritatea în programul prezentat Parlamentului în ședința de investitură (16 octombrie), o constituie tocmai asigurarea organizării de alegeri libere și corecte, atât pe plan local, cât și generale, la date cât mai apropiate. Evidențiați, totodată, eforturile deosebite care se fac atât din partea Președintelui țării și a guvernului, cât și a partidelor politice, de a se realiza un consens privind fixarea datei alegerilor locale, astfel încât să se poată asigura condițiile necesare desfășurării unei campanii electorale normale, în spiritul procesului democratic din țară și al respectării comandamentelor pluralismului politic.

Informați Centrala MAE cu toate semnalele pe care le recepționați pe această temă, atât din partea cercurilor politico-diplomatice, cât și din mijloacele de informare.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

97

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la *Declarația MAE* cu privire la Summit-ul NATO de la Roma[67]

Nr. 9/027100 *9 noiembrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că la București a fost dată publicității o *Declarație a MAE* român cu privire la Reuniunea la nivel înalt de la Roma a țărilor membre ale NATO. În *Declarație* se subliniază că în România s-a luat cunoștință cu interes de rezultatele acestei importante reuniuni, care, prin analiza lucidă a noilor realități și perspective din Europa, prin conținutul și spiritul lor, precum și prin măsurile practice adoptate, se înscriu în suita evoluțiilor pozitive de pe continentul european.

În mod deosebit, salutăm *Declarația finală* a Reuniunii de la Roma și, înainte de toate, prevederile sale referitoare la relațiile NATO cu țările din Europa Centrală și de Est, care duce mai departe opera de semnificație istorică deschisă la Londra și Copenhaga, pentru a răspunde cerințelor legitime ale acestor țări, ireversibil angajate pe calea libertății și democrației pluraliste, a statului de drept, a respectului drepturilor omului și a tranziției la economia de piață. Împărtășim convingerea comună a celor „16" că aceste țări, toate deopotrivă, trebuie „*ajutate în mod concret să depășească momentul dificil al tranziției*".

Luăm act de voința declarată de statele membre ale NATO de „a încerca să amplifice și să intensifice relațiile lor" cu țările din Europa Centrală și de Est. Așa cum a făcut cunoscut în dialogul său de până acum cu NATO, România este gata să se asocieze eforturilor NATO și să participe în orice formulă de conlucrare cu Alianța Nord-Atlantică ce va fi deschisă țărilor din Europa Centrală și de Est.

---

[67] Este vorba de al 12-lea *Summit NATO* care s-a desfășurat în zilele de 7-8 nov. în capitala Italiei. Cu acest prilej au fost adoptate *Noul Concept Strategic al Alianței* (*The Alliance's New Strategic Concept*) și o *Declarație pentru Pace și Cooperare* (*Rome Declaration on Peace and Cooperation*). Potrivit aprecierii lui Manfred Wörner, Secretarul General și președinte al Consiliului Alianței Nord-Atlantice, reuniunea „marchează un punct de hotar nu numai în istoria NATO, ci și a Europei", care, alături de Summit-urile din ultimii doi ani, „au condus transformarea Alianței și i-au redefinit rolul și misiunile în noua Europă". „NATO-OTAN Review", nr. 6/December 1991, p.3.

MAE al României își exprimă satisfacția față de confirmarea de către NATO, la cel mai înalt nivel, a voinței statelor membre de a ține seama deopotrivă de preocupările și interesele de securitate ale tuturor țărilor din Europa Centrală și de Est și de a le trata în mod egal și nediferențiat.

Salutăm, de aceea, ca pe un început promițător, hotărârea statelor membre ale NATO de a stabili relații mai instituționalizate, de consultări și de cooperare, asupra ansamblului problemelor politice și de securitate.

Ministrul Afacerilor Externe al României acceptă cu plăcere invitația adresată de a participa, împreună cu miniștrii de Externe din cele 16 țări membre ale Alianței, precum și cu cei ai celorlalte state din Europa Centrală și de Est, ai Statelor Baltice și URSS la reuniunea de la Bruxelles, din 20 decembrie. Vedem în aceasta o nouă etapă în edificarea unor relații de parteneriat, în cadrul unui mecanism de convorbiri periodice care, suntem convinși va aduce o contribuție de seamă la eforturile comune de a găsi răspunsuri valabile problemelor cu care țările reprezentate și Europa se confruntă.

În același timp, salutăm propunerile NATO privind organizarea și a altor reuniuni periodice la nivel de ambasadori – ca, de altfel, la orice alt nivel, precum și posibilitatea oferită României și celorlalte țări est-europene de a participa la lucrări ale comitetelor NATO, cum ar fi Comitetul Militar al Șefilor de Stat Major.

Considerăm deosebit de importante domeniile de cooperare între statele membre ale NATO și țările din Europa Centrală și de Est, între care planificarea apărării, concepția democratică privind relațiile dintre civili și militari, coordonarea administrării traficului aerian și conversiunea unor industrii din domeniul militar.

Ministerul Afacerilor Externe al României este cu atât mai satisfăcut de hotărârile adoptate de Reuniunea NATO la nivel înalt de la Roma cu cât între acestea se regăsesc multe din ideile și propunerile pe care și România le-a avut în vedere în cadrul unor relații de parteneriat euro-atlantic și pe care le-a împărtășit guvernelor statelor membre, precum și Secretarului General al Alianței Nord-Atlantice.

Declarația a fost dată publicității în seara zilei de 8 noiembrie 1991.

În discuțiile pe care le aveți în cercurile politico-diplomatice, îndeosebi cu reprezentanți ai țărilor NATO, prezentați activ poziția României față de hotărârile adoptate la Roma și, în general, față de dorința țării noastre de intensificarea colaborării cu NATO în cadrul conceptului larg de parteneriat pe care țările nord-atlantice înțeleg să-l dezvolte în raporturile cu statele est și central europene.

Transmiteți Centralei MAE eventuale ecouri față de pozițiile exprimate de țara noastră în această privință, precum și reacții și comentarii semnificative în legătură cu rezultatele reuniunii de la Roma.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

98

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind *Raportul* prezentat de Primul-Ministru Teodor Stolojan în Parlament în legătură cu măsurile ce urmează să fie luate în domeniul economic pentru accelerarea procesului de trecere la economia de piață

Nr. 902688o *7 noiembrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că la 6 noiembrie 1991 Domnul Theodor Stolojan, Prim-Ministru al Guvernului, a prezentat în fața Camerelor reunite ale Parlamentului României un *Raport* în legătură cu măsurile imediate și ulterioare pe care guvernul le va lua în actuala situație din economie:

În prima parte a *Raportului*, șeful Executivului a arătat că stabilitatea economică a țării este grav afectată, mai ales, datorită lipsei acute de energie, cărbune, gaze naturale, păcură, alți purtători de energie. În acest sens, Domnul Stolojan a prezentat o serie de date concrete care demonstrează că la toate aceste materii prime rezervele existente sunt sensibil mai mici, atât în comparație cu perioada corespunzătoare a anului trecut, cât și cu programele de necesități ce au fost elaborate. Primul-Ministru a arătat că printre cauzele care au determinat aceste lipsuri, cu implicații asupra stabilității economice, se numără deficitul de mijloace valutare, ce se înregistrează în prezent și care se repercutează negativ în posibilitățile de achiziționare a materialelor energetice, cât și nivelul ridicat de consum energetic pe unitate de produs, scăderea productivității în industria extractivă, întârzierile în retehnologizarea unor capacități din energetică și de punere în funcțiune a centralei de la Cernavodă.

Starea grea a economiei se datorează și indexării fără justificare economică a salariilor minerilor din Valea Jiului.

În fața acestei situații, Guvernul ar putea adopta o atitudine pasivă, dar aceasta ar echivala cu o iresponsabilitate pentru care s-ar ajunge la accentuarea

tensiunilor sociale, la ruperea sistemului de prețuri și, ca un corolar, la inflație galopantă, la haos generalizat.

Guvernul a hotărât să adopte atitudinea abordării frontale a problemelor, concretizată în oprirea degradării stabilității economice, paralel cu o asigurare a protecției sociale, în raport cu posibilitățile reale ale țării. Aceasta presupune unificarea cursurilor de schimb care există în prezent și realizarea convertibilității interne limitate a valutei naționale, ceea ce asigură integrarea României în comunitatea internațională, refacerea rezervelor valutare ale țării și stabilizarea economică, realizarea premiselor pentru relansarea economiei.

Începând de miercuri, ora 13.00, au fost blocate toate conturile valutare ale agenților economici, aceștia având acces la mijloace de plată în valută numai prin intermediul Băncii Naționale, la prețul zilei. Ca o excepție, agenții economici cu capital mixt beneficiază de o perioadă de grație cuprinsă între 30 și 60 zile, fiind general interzisă ieșirea capitalului din țară, efectuarea operațiunilor în valută altfel decât prin bănci, efectuarea plăților prin altă valută decât prin lei.

Riscurile adoptării acestei măsuri au fost cu minuțiozitate analizate. S-a ajuns la concluzia că acum este momentul cel mai potrivit să unificăm cursurile valutare și să realizăm convertibilitatea internă limitată a leului. Tot aceasta demonstrează și experiența țărilor vecine, care au întreprins aceste măsuri mai devreme.

Printre efectele pozitive pe care le așteptăm este aceea că se va produce eliminarea blocajelor financiare la agenții economici, simplificarea procedurilor de decontări la activitatea de export, stimularea producției și a ofertei de export, îmbunătățirea capacității de a se realiza importuri de energie și combustibili necesare atât agenților economici, cât și satisfacerii necesităților populației.

Misiunile diplomatice care dispun de stații de radio au primit ample extrase din acest raport.

Vă comunicăm că luni, 11 noiembrie, *Raportul* va fi dezbătut în Parlament.

Referindu-se la aceste probleme, Domnul Ion Iliescu, Președintele României, a făcut un apel la toate sectoarele societății noastre și, în primul rând, la factorii economici, ca și la populație, pentru a manifesta înțelegerea necesară, să cunoască în detaliu măsurile de aplicare și să acorde sprijinul necesar punerii corecte în practică a acestora, astfel încât să se asigure realizarea în termene cât mai scurte a obiectivelor preconizate și să fie reduse cât mai mult efectele negative ale acestui proces.

Banca Națională a României a făcut cunoscut că, după data de 8 noiembrie, se renunță la cursul oficial de 60 lei pentru un dolar. Cursul leului va fi determinat zilnic, începând cu 11 noiembrie, de către BNR și băncile comerciale autorizate, prin extinderea pieței valutare interbancare la toată gama de operațiuni valutare.

Cursul determinat pe piața valutară se aplică tuturor tranzacțiilor valutare dintre România și străinătate. Banca a mai hotărât:

– extinderea convertibilității interne a leului, începând cu 11 noiembrie 1991, la toate operațiunile de cont curent; valuta va putea fi cumpărată de la băncile autorizate de către toți agenții economici din țară, pentru operațiunea de cont curent: importuri de bunuri și servicii, plăți de dobânzi, dividente, profituri;

– toți agenții economici vor vinde în mod obligatoriu resursele și încasările valutare contra lei, în condiții care se vor stabili;

– ieșirea de capital din țară se va face, în condițiile legii, numai cu aprobarea prealabilă a Băncii Naționale;

– operațiunile de încasări și plăți valutare și alte tranzacții de comerț exterior se fac numai prin bănci cu sediul în România;

– toate plățile pe teritoriul României se fac numai în moneda națională – leul, circulația leului este permisă numai în țară;

– persoanele fizice pot deține în continuare valută, în numerar sau sub formă de depozite bancare; schimbul valutar pentru persoanele fizice este permis numai prin intermediul oficiilor de schimb, caselor de schimb și băncilor autorizate.

Vă recomandăm să folosiți activ aceste elemente în discuțiile pe care le aveți în cercurile politico-diplomatice și economice. Subliniați că modul în care Guvernul României abordează problemele economice ale țării demonstrează cu claritate hotărârea acestuia de a continua reforma, de a accelera procesul de tranziție spre economia de piață în țara noastră.

Evidențiați, de asemenea, că măsurile preconizate sunt de natură să creeze condiții normale mai bune desfășurării legăturilor comerciale bilaterale și încurajați în continuare prezența activă în România a cercurilor economice și financiare din țara dvs. de reședință.

Raportați prompt Centralei MAE ecourile, comentariile și aprecierile semnificative din cercurile politico-diplomatice, economice și din mass-media referitoare la măsurile adoptate de Guvernul României privind realizarea convertibilității interne a monedei naționale.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 5/1991, f.f.

99

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind prevederile principale ale noii Constituții a țării

Nr. 01204 *26 noiembrie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

În continuarea telegramei circulare 9/028.061 din 22 noiembrie 1991[68], vă transmitem o prezentare a principalelor prevederi ale noii Constituții a României pe teme care prezintă interes în discuțiile pe care dumneavoastră și interlocutorii dumneavoastră le aveți cu reprezentanți ai cercurilor politico-diplomatice și de presă din țara de reședință.

1. **Democrație, pluralism, stat de drept:**

– România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

– Pluralismul în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației constituționale.

– Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept și principiile democrației.

– Mitingurile, demonstrațiile, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără nici un fel de arme.

– Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate și în alte forme de asociere.

– Partidele sau organizațiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale.

2. **Prevederi privind respectarea drepturilor omului:**

– Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.

– Nimeni nu este mai presus de lege.

[68] Nu se publică.

– Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

– Dreptul la viață, precum și dreptul la integritatea fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.

– Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.

– Pedeapsa cu moartea este interzisă.

– Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

– Dreptul la apărare (în justiție) este garantat.

– Dreptul la liberă circulație, în țară și în străinătate, este garantat.

– Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată.

– Domiciliul și reședința sunt inviolabile.

– Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.

– Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă.

– Libertatea conștiinței este garantată, ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.

– Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel sunt inviolabile.

– Cenzura de orice fel este interzisă.

– Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații; nicio publicație nu poate fi suprimată.

– Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

– Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.

– Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare.

– Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii.

– Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.

– Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei și alegerea locului de muncă sunt libere.

– Munca forțată este interzisă.

– Salariații au dreptul la grevă pentru apărarea intereselor profesionale, economice și sociale.

– Persoanele handicapate se bucură de protecție specială.

3. **Cu privire la libertățile religioase:**

– Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.

– În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace sau acțiuni de învrăjbire religioasă.

– Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia.

- Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.

4. **Reflectarea problemelor minorităților naționale în noua Constituție a țării:**

– Statul recunoaște și garantează persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase.

– Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.

– România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială.

– Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

– Organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condițiile legii electorale. Cetățenii unei minorități naționale pot fi reprezentați numai de o singură organizație.

– Cetățenii aparținând minorităților naționale, precum și persoanele care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română, au dreptul – în cazul unor proceduri juridice, de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de apune concluzii prin interpret; în procesele penale, acest drept este asigurat în mod gratuit.

5. **Cu privire la separația puterilor în stat:**

– Parlamentul, alcătuit din Camera Deputaților și Senat, este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării.

– În exercitarea mandatului, deputații și senatorii sunt în serviciul poporului. Orice mandat imperativ este nul.

– Calitatea de deputat sau senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de membru al Guvernului.

– Parlamentul adoptă legi constituționale, organice și ordinare.

– Inițiativa legislativă aparține Guvernului, deputaților, senatorilor, precum și unui număr de cel puțin 250 000 cetățeni cu dreptul de vot.

– Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.

– Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice; exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.

– Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

– Nicio persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate care pot fi și succesive. Mandatul are o durată de 4 ani.

– În timpul mandatului, Președintele României nu poate fi membru al unui partid și nu poate îndeplini nicio altă funcție publică sau privată.

– Președintele desemnează un candidat pentru funcția de Prim-Ministru și numește Guvernul, pe baza votului de încredere acordat de Parlament, poate consulta Guvernul cu privire la probleme urgente și de importanță deosebită și poate lua parte la unele ședințe ale Guvernului în care se dezbat probleme de interes național, prezidând ședințele Guvernului la care participă.

– Președintele adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale națiunii.

– Președintele încheie tratate internaționale în numele României, negociate de Guvern și le supune spre ratificare Parlamentului.

– Președintele este comandantul forțelor armate și îndeplinește funcția de președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

– În exercitarea atribuțiilor sale, Președintele României emite decrete care se publică în „Monitorul Oficial al României". Nepublicarea atrage inexistența decretului.

– Guvernul, potrivit programului său acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice.

– Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcții publice de autoritate, cu excepția celei de deputat sau senator. De asemenea, ea este incompatibilă cu exercitarea unei funcții de reprezentare profesională salarizată în cadrul organizațiilor cu caracter comercial.

– Guvernul răspunde politic numai în fața Parlamentului pentru întreaga sa activitate.

– Guvernul este demis la data retragerii de către Parlament a încrederii acordate sau dacă Primul-Ministru își dă demisia sau este în imposibilitatea de a-și exercita atribuțiile.

– Guvernul și celelalte organe ale administrației publice sunt obligate să prezinte informațiile și documentele cerute de Camera Deputaților, de Senat sau de comisiile parlamentare.

– Ministerele se organizează numai în subordinea Guvernului.

– Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale și pe cel al descentralizării serviciilor publice.

– Constituția are prevederi clare privind organizarea și funcționarea justiției, Ministerului Public, procurorilor, Consiliului Superior al Magistraturii, Curții Supreme de Justiție și Curții Constituționale, organisme de apărare a ordinii de drept și constituționale din țară, ca și a drepturilor și libertăților cetățenilor.

6. **Respectarea proprietății:**

– Dreptul la proprietate, precum și creanțele asupra statului sunt garantate.

– Proprietatea privată este ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetățenii străini și apatrizii nu pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor.

– Averea dobândită licit nu poate fi contestată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

– Dreptul la moștenire este garantat.

– Economia României este economie de piață.

– Statul trebuie să asigure libertatea comerțului, protecția concurenței loiale, protejarea intereselor naționale, ocrotirea mediului înconjurător și menținerea echilibrului ecologic etc.;

– Statul ocrotește proprietatea.

– Bogățiile de orice natură ale subsolului, căile de comunicație, spațiul aerian, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental fac obiectul exclusiv al proprietății publice care pot fi date în administrarea regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate.

– proprietatea privată este, în condițiile legii, inviolabilă.

7. **Relațiile internaționale, dreptul internațional și dreptul intern:**

– România întreține și dezvoltă relații pașnice cu toate statele și, în acest cadru, relații de bună vecinătate, întemeiate pe principiile și pe celelalte norme general admise ale dreptului internațional.

– Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

– Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.

– Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

– Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte și legile interne au prioritate reglementările internaționale.

8. **Cu privire la cetățenii români și la românii din străinătate:**

– Statul sprijină întărirea legăturilor cu românii din afara frontierelor țării și acționează pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, cu respectarea legislației statului ai cărui cetățeni sunt.

– Cetățenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere.

– Cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român.

– Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România.

– Fiecărui cetățean îi este asigurat dreptul de a-și stabili domiciliul sau reședința în orice localitate din țară, de a emigra, precum și de a reveni în țară.

Vă recomand să folosiți activ aceste elemente în discuțiile care le aveți cu factori guvernamentali, reprezentanți ai partidelor politice, în cercurile parlamentare, în cadrul Corpului Diplomatic, precum și cu reprezentanți ai unor organisme guvernamentale sau neguvernamentale care urmăresc probleme referitoare la drepturile omului. De asemenea, folosiți aceste elemente în acțiunile pe care le organizați pentru marcarea Zilei Naționale a României, inclusiv în întâlnirile cu reprezentanți ai emigrației române, precum și în orice alte ocazii pe care le considerați potrivite.

Șefii misiunilor diplomatice din țările europene vor solicita întrevederi la MAE și la Parlamente pentru a face o succintă prezentare a principalelor prevederi ale Constituției, evidențiind faptul că aceasta se ridică la nivelul standardelor europene și că aprobarea ei de către Parlamentul României și organizarea referendumului din 8 decembrie reprezintă momente hotărîtoare în consolidarea statului de drept, a valorilor democrației și pluralismului politic în țara noastră. Evidențiați că, practic, toate grupările politice parlamentare și neparlamentare din țară, indiferent de poziția critică pe care o adoptă față de Constituție, recunosc însemnătatea deosebită a adoptării noii legi fundamentale care consacră ruptura definitivă cu totalitarismul și se angajează să respecte prevederile constituționale.

Exprimați – după caz – calde mulțumiri pentru asistența primită din partea specialiștilor în drept constituțional din țara dumneavoastră, care au cooperat cu parlamentarii și specialiștii români în procesul elaborării noii Constituții a României.

Raportați Centralei MAE elementele semnificative înregistrate, în general, ecouri după aprobarea Constituției.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

100

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea referendumului național de aprobare a noii Constituții

Nr. 9/028277 *20 noiembrie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că *Legea privind organizarea și desfășurarea referendumului național asupra Constituției României*, votată de Parlament la 22 noiembrie și promulgată de Președintele României la 23 noiembrie 1991, prevede modalitățile de pregătire și materializare a acestei consultări electorale la nivel național. Legea, cu un pronunțat caracter tehnic, a fost elaborată ținându-se seama de practica existentă în acest domeniu în țările europene.

Pentru discuțiile pe care le veți avea în cercurile politico-diplomatice și de presă pe această temă, vă rugăm să rețineți următoarele elemente:

– Cetățenii care participă la referendum au dreptul să se pronunțe prin „Da" sau „Nu" la următoarea întrebare care este înscrisă pe buletinul de vot: *„Aprobați Constituția României adoptată de Adunarea Constituantă la 21 noiembrie 1991?*";

– Au dreptul să participe la referendum toți cetățenii români care au împlinit vârsta de 18 ani până în ziua referendumului, inclusiv;

– Sunt stabilite obligații clare pentru administrația locală, ca și pentru organele judecătorești privind întocmirea și afișarea listelor electorale, înființarea Biroului Electoral Central și a celorlalte birouri (județene, al municipiului București, al secțiilor de votare), tipărirea buletinelor de vot, organizarea secțiilor de votare, desfășurarea referendumului la 8 decembrie, consemnarea rezultatelor, soluționarea contestațiilor etc.;

– Potrivit legii, birourile electorale județene și ale municipiului București, ca și birourile electorale ale secțiilor de votare se compun dintr-un președinte (de regulă jurist, stabilit de președintele Tribunalului teritorial competent) și cel mult 6 delegați ai partidelor politice reprezentate în Parlament;

– Campania electorală pentru referendum începe la data intrării în vigoare a legii și se încheie cu o zi înaintea datei referendumului. În campania pentru referendum, partidele politice și cetățenii au dreptul să-și exprime opiniile în mod liber și fără nicio discriminare, prin mitinguri, prin adunări publice și prin mijloace de informare în masă. Mijloacele folosite în campania pentru referendum nu pot contraveni ordinii de drept;

– Guvernul a luat în discuție, în cadrul unei întâlniri extraordinare, luni 25 noiembrie a.c., problemele practice privind organizarea referendumului, adoptând măsurile de ordin material și financiar necesare, inclusiv alocarea unei sume de 150 milioane lei pentru Secretariatul Consiliului de Miniștri care se ocupă de aspectele concrete ale pregătirii și desfășurării referendumului.

În discuțiile pe care le aveți, subliniați caracterul democratic al modului de organizare a referendumului, precum și determinarea Guvernului de a acționa cu toate hotărârea pentru realizarea întregului program de alegeri libere și corecte pe care și le-a înscris în programul cu care a obținut învestitura Parlamentului la 16 octombrie 1991.

În acest context, vă precizăm că, în urma consultărilor avute de Președintele României cu liderii partidelor politice reprezentate în Parlament, la care a luat parte activă și Primul-Ministru Theodor Stolojan, la 25 noiembrie 1991 s-a stabilit ca alegerile pentru administrația locală să aibă loc în data de 9 februarie 1992.

În ceea ce privește sarcinile care revin privind organizarea referendumului de către misiune pentru personalul oficiului, ca și pentru alți cetățeni români care se vor afla în țara dumneavoastră de reședință la 8 decembrie, veți primi, separat, instrucțiuni specifice.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

101

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind conferința de presă susținută de Președintele Ion Iliescu cu referire la unele probleme politice interne și externe

Nr. 9/023281 *27 noiembrie 1991, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că la 26 noiembrie 1991 a fost organizată o conferință de presă a Președintelui României, Domnul Ion Iliescu, în prezența a numeroși ziariști români și străini acreditați la București.

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă transmitem principalele probleme abordate în cadrul acestei conferințe de presă:

În deschidere, Domnul Ion Iliescu s-a referit la eliberarea diplomatului român Liviu Radu, aflat multă vreme în captivitate în India[69]. Președintele României a arătat că a avut o convorbire telefonică cu domnul Liviu Radu, subliniind starea bună a sănătății acestuia. De asemenea, Domnul Ion Iliescu a exprimat încă o dată felicitări pentru tăria morală și înțelepciunea diplomatului, cât și a familiei acestuia.

Domnul Ion Iliescu a evocat semnificația adoptării de către Adunarea Constituantă a noii Constituții a României, fapt apreciat ca un moment istoric, noua Constituție marcând trecerea de la provizorat la stabilitate legală și democratică în țara noastră, punându-se bazele instituirii statului de drept. Președintele României a apreciat că noua Constituție este opera tuturor partidelor, inclusiv a celor care au votat împotrivă, prin aceea că toți parlamentarii au trudit împreună, atât în comisia de specialitate, cât și la dezbateri. De altfel, la forma definitivă a acestui document excepțional s-au înregistrat peste o mie de amendamente, propuse de diferite partide reprezentate în Parlament, dintre care numeroase au fost propuse din partea opoziției și admise.

---

[69] Referire la răpirea însărcinatului cu afaceri al României la New Delhi de către militanții Sikh (*Khalistan Liberation Force* din Pundjab), la 9 oct. 1991; aceștia au cerut, la schimb, eliberarea de către guvernul indian a patru rebeli, precum și a altora doi arestați la București, cu ocazia tentativei de atentat împotriva ambasadorului Indiei J.F. Ribeiro în România (la 20 aug.). După 49 de zile de captivitate, în urma cooperării între autoritățile române și indiene și a unor repetate intervenții și presiunii internaționale, diplomatul român a fost eliberat din captivitate. Vezi și „India Today. News Magazine", December 15, 1991.

În ceea ce privește votul împotrivă, acesta are motivații diverse, în rândul cărora se găsesc opțiuni monarhice, precizarea raporturilor dintre diverșii factori de putere, anumite formulări etc. Președintele țării a apreciat ca firească această stare de lucruri, mai ales că totul este perfectibil, inclusiv textul Constituției recent adoptate de Parlament.

Pentru momentul actual în care se află țara, Constituția se impune ca un document valoros, democratic, la nivelul normelor internaționale în domeniu. De altfel, specialiști străini, personalități politice din alte țări au apreciat pozitiv atât modul de elaborare, cât și conținutul Constituției românești. În esență, în ciuda tuturor controverselor, activitatea de elaborare și votare a Constituției a fost apreciată ca pozitivă de Președintele Ion Iliescu.

Referindu-se la organizarea referendumului pentru adoptarea Constituției, Președintele României a apreciat că acesta reprezintă o formă de exercitare a suveranității poporului.

Domnul Ion Iliescu a prezentat apoi, în câteva cuvinte, aspecte ale contactelor pe care le-a avut la Paris, cu ocazia participării României la reuniunea țărilor francofone.

A fost subliniată importanța semnării *Tratatului de prietenie* cu Franța, moment care reflectă preocupările României de a concretiza deschiderea spre lume. În context, au fost amintite documentele similare, deja semnate, cu Italia și Turcia, stadiul renegocierii unor articole ale tratatului cu URSS, precum și al negocierilor, la nivel de Ministere de Externe, cu Ungaria, Polonia, Germania și Cehoslovacia.

Răspunzând la o întrebare, Domnul Ion Iliescu a apreciat că este posibil un anume absenteism la referendumul ce va fi organizat în ziua de 8 decembrie cu privire la Constituția României. Dincolo de amărăciune, de greutățile vieții de fiecare zi, Președintele României a făcut apel ca cetățenii să fie conștienți că acest document marchează un prag important în procesul democratizării, al dezvoltării naționale, iar în acest sens participarea la referendum constituie un act necesar.

La solicitarea unui gazetar, vis-à-vis de votul negativ în bloc pe care parlamentarii UDMR l-au exprimat cu ocazia procedurii de votare a Constituției, Domnul Ion Iliescu a considerat actul în sine insuficient motivat. Prin text, prin drepturile conferite minorităților, se poate susține cu argumente că în România minoritățile se bucură de condiții de afirmare comparative cu exigențele cele mai înalte din țările civilizate și democratice din Europa și din lume.

Răspunzând unei întrebări legată de data alegerilor generale, Domnul Ion Iliescu a afirmat că nu va fi hotărâtă decât în momentul în care va exista *Legea electorală*. A amintit că în cadrul întâlnirii cu reprezentanții partidelor politice s-a adoptat propunerea ca alegerile generale să fie organizate în circa 2-3 luni după cele locale.

Răspunzând întrebărilor adresate de ziariști – numeroase și extrem de variate – Domnul Ion Iliescu, Președintele României, a apreciat, printre altele, că actuala stare conflictuală din Iugoslavia va putea fi soluționată doar pe calea tratativelor.

Referindu-se la recentele declarații ale episcopului Laszlo Tökes, potrivit cărora situația din Transilvania este similară cu cea din Iugoslavia, Președintele României le-a calificat drept „incitatoare și inflamante", precizând faptul că, sub nici un aspect, nu se poate vorbi, la noi, de o situație similară.

S-a vorbit și despre rolul diasporei române în concretizarea reformei din țară, despre aderența acesteia la procesele înnoitoare din țară.

Vă rugăm să folosiți aprecierile din această Conferință de presă în contactele curente pe care le aveți în cercurile politico-diplomatice din țara de reședință, inclusiv în acțiunile pe care le întreprindeți pentru marcarea Zilei Naționale a României.

Misiunile diplomatice care dispun de legături radio vor primi ample extrase de la Conferința de presă traduse în limba engleză și/sau franceză.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

102

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind poziția Guvernului român față de evoluția situației din Timorul de Est

Nr. 9/028456 *29 noiembrie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu incidentele care au avut loc la 12 noiembrie 1991 în capitala Timorului de Est, Dili, care au fost soldate cu numeroase victime omenești, în cazul în care sunteți solicitați de reprezentanți ai Indoneziei sau ai Portugaliei cu privire la poziția țării noastre față de această situație, puteți arăta următoarele:

– Guvernul României regretă că în Timorul de Est s-a ajuns la folosirea forței, soldată cu pierderea de vieți omenești, într-o problemă a cărei soluție nu poate fi asigurată decât prin mijloace pașnice;

– Țara noastră își exprimă încrederea că Secretarul General al ONU își va continua eforturile în vederea rezolvării situației, în conformitate cu principiile dreptului internațional și ale Cartei ONU;

– Guvernul român sprijină acțiunile Secretarului General al ONU și face apel la părțile interesate să conlucreze cu bună credință cu Secretarul General, în scopul elaborării unei soluții negociate de rezolvarea definitivă a acestei probleme, punând capăt folosirii forței care a provocat suferințe populației din Timorul de Est.

Întrucât în prima parte a lunii decembrie este programată o importantă acțiune de relații româno-portugheze pe linia Ministerelor Afacerilor Externe, vă rugăm să transmiteți prompt Centralei MAE elemente semnificative referitoare la această problemă. Interesează reacțiile indoneziene și portugheze la eventualele poziții oficiale luate de guvernul țării de reședință față de ultimele incidente din Timorul de Est[70].

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

103

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind poziția Guvernului român față de evoluțiile politice din Iugoslavia

Nr. 9/028455 *29 noiembrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Din informările primite din partea unor misiuni diplomatice ale țării noastre rezultă că există o oarecare neînțelegere și chiar confuzie în unele Ministere de Externe privind poziția țării noastre față de evoluțiile din Iugoslavia, situație alimentată în bună măsură și de rapoartele de presă incomplete sau cu caracter speculativ. Există tendința de a se singulariza poziția României privind Iugoslavia în context european și internațional, evidențiindu-se cu precădere legăturile româno-sârbești și exagerându-se natura raporturilor dintre România și organele federale și se speculează pe neaplicarea de către țara noastră a unor sancțiuni economice împotriva Iugoslaviei care nu au fost încă adoptate.

[70] Criza din Timorul de Est avea să continue în forme violente în deceniul următor; în condițiile unei largi presiuni internaționale, la 20 mai 2002 a fost proclamată independența noului stat. Vezi la ambasadorul Jamsheed Marker (reprezentantul special al SG-ONU pentru Timorul de Est), *East Timor: A Memoir of the Negotiations for Independence*, McFarland, Jefferson NC, 2003.

Pentru clarificarea acestor probleme și în continuarea instrucțiunilor transmise anterior privind poziția țării noastre față de evoluțiile din Iugoslavia, vă precizăm următoarele:

1. **Elementele fundamentale ale poziției României față de conflictul din Iugoslavia**, și anume: necesitatea unei soluționări politice, într-un cadru democratic, care să pună capăt violențelor și să asigure protecția tuturor minorităților, aprecierea că o reglementare trainică trebuie să vină din interiorul Iugoslaviei, se regăsesc, practic, în pozițiile tuturor celorlalte țări europene. Aceasta a făcut posibil ca România să se alăture fără nici un fel de ezitare acțiunilor întreprinse în cadrul CSCE pentru soluționarea politică a crizei din Iugoslavia, la elaborarea cărora a participat activ, și să sprijine acțiunile întreprinse sub egida Pieței Comune, inclusiv Conferința de la Haga. În plus, datorită vecinătății geografice, România este mai interesată decât alte state europene în încetarea imediată a violențelor, în soluționarea politică a conflictului, având în vedere că există pericolul potențial al extinderii acestuia, ceea ce ar putea afecta nemijlocit și țara noastră, pericol pus în evidență în mai multe cancelarii europene.

2. Pe toată durata conflictului, Guvernul României a urmărit menținerea contactelor cu toate părțile în conflict, atât cu organele federale – îndeosebi cu guvernul federal – cât și reprezentanții unor republici (Croația, Macedonia, Serbia, Slovenia). Au avut loc contacte și între Ministerul Apărării Naționale al României și Ministerul Federal [iugoslav] al Apărării. Toate aceste contacte au fost folosite pentru a prezenta activ poziția țării noastre, pentru a încerca să se influențeze în direcția soluționării politice și a încetării conflictului militar. Contactele cu reprezentanții Serbiei au fost mai numeroase și datorită faptului că aceasta este singura republică din Iugoslavia care are frontieră comună cu țara noastră. Țara noastră întreține, însă, relații normale cu toate republicile, inclusiv în plan economic.

La Zagreb, capitala Croației, își desfășoară activitatea un Consulat General al României, care menține strânse contacte cu autoritățile republicii.

3. Guvernul României a aplicat strict rezoluția Consiliului de Securitate al ONU privind embargoul la livrarea de arme părților în conflict, în Iugoslavia, adoptând și o hotărâre proprie în această privință. Așa-zisele informații apărute în unele ziare privind livrările de arme din România sunt pure speculații și au fost respinse fără echivoc de responsabilii români la timpul potrivit.

4. Româna, având în vedere evoluțiile din Iugoslavia și repetatele încălcări ale numeroaselor acorduri de încetare a focului realizate sub diferite auspicii internaționale, a încurajat aducerea problemei la Consiliul de Securitate al ONU. De altfel, Rezoluția Consiliului privind trimiterea de forțe ONU de menținere a păcii în Iugoslavia a fost adoptată în timp ce președinția acestui organism este asigurată de

reprezentantul României, care a avut o contribuție remarcată de ceilalți participanți pentru ca respectiva rezoluție să fie adoptată în unanimitate.

5. Desigur, impunerea de sancțiuni economice împotriva Iugoslaviei, inclusiv introducere unui embargou petrolier, independent de efectele asupra crizei iugoslave, ar avea un impact negativ apreciabil asupra economiei românești. Iugoslavia este un partener economic tradițional al țării noastre, există legături deosebit de strânse care, dacă ar fi întrerupte, ar îngreuna mult situația economică a țării noastre care, oricum, este deosebit de dificilă. De exemplu, ar putea afecta funcționarea în comun a centralei hidroelectrice de pe Dunăre, de la Porțile de Fier, precum și activitatea unor mari unități industriale din zona adiacentă frontierei a căror producție este condiționată de livrările zilnice de materii prime și produse semifinite. Exemple mai pot fi date. Toate acestea fac ca Guvernul României să fie profund îngrijorat de perspectiva unor astfel de sancțiuni, mai ales că nimeni nu vorbește despre compensarea țărilor care vor fi afectate.

România a mai aplicat strict rezoluțiile ONU privind embargoul economic contra Irakului, care a costat-o peste 3 miliarde dolari, fără a primi până acum vreo compensație. De fapt, problema compensațiilor nu este proprie numai României. Reamintim că în cadrul CEE, când s-a pus problema sancțiunilor economice contra Iugoslaviei, Grecia a solicitat formal compensații pentru pierderile pe care le va suferi economia sa.

Desigur, în cazul în care se ajunge la o încetare efectivă a focului, garantată și de prezența forțelor ONU de menținere a păcii cu Iugoslavia, ceea ce ar crea condițiile pentru negocieri în vederea unei soluționări politice, nu s-ar mai pune cu acuitate problema sancțiunilor economice contra Iugoslaviei sau unora dintre republicile din Iugoslavia.

6. Guvernul României urmărește cu deosebită atenție evoluțiile politice din Iugoslavia, atitudinea celorlalte state față de acestea, inclusiv dacă va începe procesul de recunoaștere internațională a unora dintre republicile care și-au proclamat independența și va lua hotărâri în această direcție, care vor porni, în principal, de la interesul de a se ajunge la soluționarea politică, democratică a crizei iugoslave care pune multe probleme stabilității, păcii și liniștii în imediata apropiere a frontierelor țării noastre.

Poziția țării noastre în această privință rămâne circumscrisă principiului dreptului internațional și prevederilor relevante ale Actului final al CSCE de la Helsinki și ale Cartei de la Paris pentru o nouă Europă.

Vă rugăm să prezentați activ, ori de câte ori este necesar, aceste elemente, scoțând în evidență că aprecierile și acțiunile României se înscriu în cadrul eforturilor generale pe care le fac celelalte state europene, în general comunitatea internațională pentru a contribui la soluționarea crizei din Iugoslavia.

Șefii de misiuni diplomatice din țările membre CSCE și din țările membre ale Consiliului de Securitate al ONU vor căuta o ocazie potrivită, în cursul primei săptămâni din decembrie, pentru a informa Ministerul Afacerilor Externe din țara de reședință privind atitudinea României față de situația din Iugoslavia.

Se va evidenția că informarea făcută se înscrie în contactele normale existente între Ministerele de Externe din țara noastră și statul dumneavoastră de reședință.

Folosiți prilejul pentru a cunoaște ultimele evoluții ale pozițiilor țării de reședință în această problemă.

Interesează, îndeosebi:

– perspectiva recunoașterii independenței Sloveniei și Croației de către țara de reședință;

– poziția la zi față de impunerea de sancțiuni economice împotriva Iugoslaviei, inclusiv a embargoului petrolier;

– poziția față de autoritățile federale (Prezidiul, Guvernul federal);

– orice alte elemente semnificative privind intențiile guvernului țării de reședință privind relațiile cu Iugoslavia și cu republicile iugoslave.

Raportați prompt rezultatele discuțiilor dumneavoastră.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

104

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind difuzarea textului noii Constituții a țării în statele de reședință

Nr. 9/028515 *2 decembrie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Prin grija Direcției Presei, v-a fost transmis sau este în curs trimiterea textului noii Constituții a României, tradusă în limbi de circulație internațională.

La primirea textului, luați măsuri pentru distribuirea acestuia cercurilor politice și științifice interesate din țara dumneavoastră de reședință, de preferință cu o scrisoare personală a șefului misiunii diplomatice. Este recomandabil ca textul să fie transmis după data de 8 decembrie, iar în scrisoarea de însoțire să se menționeze că noua Constituției a României a fost adoptată de Parlamentul țării la 21 noiembrie, ca și de referendumul de la 8 decembrie 1991.

Vă recomandăm ca textul Constituției, tradus în limbi de circulație internațională, să fie trimis:

– Ministerului Afacerilor Externe;

– Parlamentului țării de reședință;

– Ministrului de Justiție;

– Secretariatului organizațiilor internaționale sau naționale, guvernamentale sau neguvernamentale, care au ca obiect de activitate problemele juridice, în general, sau problematice drepturilor omului, în special;

– Bibliotecilor naționale, ale academiilor și altor instituții care păstrează materiale documentare de referință despre state;

– Societăților de juriști, asociațiilor de specialiști în drept constituțional etc.;

– Caselor de edituri care tipăresc mari enciclopedii, monografii naționale, breviare geografice etc.;

– Redacțiilor publicațiilor care sunt cunoscute că au documente bine puse la punct;

– Principalelor biblioteci universitare;

– Oricăror altor instituții și organisme pe care le considerați indicate a fi informate despre noua Constituție a României.

În cazul în care numărul limitat de exemplare transmis din țară nu este suficient, vă sugerăm să asigurați multiplicarea prin eforturile ambasadei.

În scrisorile însoțitoare, acolo unde este cazul, veți exprima mulțumiri pentru sprijinul primit din partea unor specialiști din țara dumneavoastră de reședință la efortul de elaborare a Constituției.

Informați Centrala MAE – direcțiile de matrițe – despre modul în care ați asigurat difuzarea textului noii Constituții a României în țara dumneavoastră de reședință.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

105

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind vizita oficială a Primului-Ministru al Republicii Elene și rezultatele convorbirilor avute între cele două Părți

Nr. 28/03082 *2 decembrie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu vizita oficială efectuată în țara noastră de Primul-Ministru al Greciei, D-l Constantin Mitsotakis[71] (27-28 noiembrie a.c.), vă informăm următoarele:

Premierul elen a fost însoțit de o delegație oficială, din care au făcut parte D-l Antonis Samaras[72], ministrul Afacerilor Externe, D-l Mikis Theodorakis[73], ministru de stat, parlamentari și alți membri ai guvernului elen, precum și de un numeros grup de oameni de afaceri din Grecia, ziariști greci și străini.

Din partea română, la convorbirile oficiale au participat domnii Adrian Năstase, ministrul Afacerilor Externe, I.V. Săndulescu, Secretar de Stat la MAE, și Napoleon Pop, Secretar de Stat, șeful Departamentului pentru Comerț Exterior, alți demnitari și reprezentanți ai unor ministere și instituții centrale.

2. Premierul elen a fost primit de D-l Ion Iliescu, Președintele României, cu care a avut un schimb de opinii privind evoluția relațiilor româno-elene, situația actuală din Europa și cu privire la evenimentele din Iugoslavia. D-l Ion Iliescu a transmis, cu acest prilej, un mesaj cordial Președintelui Greciei, D-l Constantin Karamanlis[74].

3. În prezența D-lui Ion Iliescu, cei doi Premieri au semnat *Tratatul de prietenie, cooperare și bună vecinătate* între România și Grecia.

În timpul vizitei au fost semnate acorduri de cooperare între Agenția Română de Dezvoltare și Banca Elenă de Dezvoltare Industrială, între Agenția Națională de Privatizare și Organizația Elenă pentru Întreprinderile Mici, precum și între Banca Română de Dezvoltare și Banca Elenă de Dezvoltare Industrială.

---

[71] *Konstantinos Mitsotakis* (1918-2017), om politic elen (Partidul Noua Democrație). Prim-Ministru (11 apr. 1990-13 oct. 1993).
[72] *Antonis Samaras* (n. 1951), om politic elen (Partidul Noua Democrație). Ministrul al Afacerilor Externe (23 nov. 1989-16 febr. 1990, 11 apr. 1990-13 apr. 1992). Ulterirror Prim-Ministru (2012-2015).
[73] *Mikis Theodorakis* (n. 1925), faimos compozitor elen. Ministru fără portofoliu (1990-1992).
[74] *Constantin (Konstantinos) G. Karamanlis* (1907-1998), om politic elen (Partidul *Noua Democrație* din 1974). Prim-Ministru (1955-1958, 1958-1963, 1974-1985) și Președinte (5 mai 1990-10 mart. 1995).

4. Premierul elen a avut o întrevedere cu președinții celor două Camere ale Parlamentului României, domnii Alexandru Bârlădeanu și Dan Marțian, și a rostit o scurtă alocuțiune în fața Parlamentului.

O delegație a municipiului Iași i-a conferit Premierului elen titlul de cetățean de onoare al acestui oraș.

În timpul vizitei, Primul-Ministru Constantin Mitsotakis a fost primit de Preafericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

La Ambasada Greciei a avut loc o întâlnire cu conducerea partidelor politice de opoziție din România.

5. În cadrul convorbirilor dintre cele două delegații a fost examinată evoluția raporturilor româno-elene după Revoluția din decembrie 1989 și au fost convenite căi și mijloace concrete pentru dezvoltarea pe viitor a acestor raporturi. S-a procedat, totodată, la un schimb de opinii privind situația din Iugoslavia, raporturile interbalcanice, problema cipriotă și problematica general-europeană.

Premierii Theodor Stolojan și Constantin Mitsotakis au relevat importanța și semnificația deosebite pe care ambele Părți le atribuie vizitei Premierului elen, astfel încât aceasta să constituie un nou început în dezvoltarea neîngrădită, în toate domeniile, a relațiilor dintre cele două țări. Au fost puse în evidență premisele favorabile existente pentru realizarea acestui deziderat comun, între care prietenia tradițională, apropierea geografică și complementaritatea economiilor celor două țări, transformările radicale, profunde, ireversibile petrecute în țara noastră după Revoluția din decembrie, ruptura definitivă de fostele structuri totalitare.

Premierul Constantin Mitsotakis a subliniat cu satisfacție atât la convorbiri, cât și în cadrul conferinței de presă constatarea că România pășește cu fermitate pe calea unei democrații, adevărata cale ce o apropie și mai mult de Europa.

6. Convorbirile purtate cu Primul-Ministru Constantin Mitsotakis au relevat că dezvoltarea relațiilor cu România se înscrie printre prioritățile politice externe a Greciei în anul 1992, deși actualul guvern nu-și poate asuma în acest moment angajamente ferme și de amploare în această direcție.

7. Interesul pe care îl prezintă pentru Grecia potențialul economic al țării noastre este sporit de perspectiva dobândirii de către România a statutului de asociat la Piața Comună, guvernul elen fiind hotărât să sprijine eforturile în această direcție.

8. Este de remarcat, totodată, sublinierea, în repetate rânduri, de către Premierul Constantin Mitsotakis a constatării că au fost create „premisele unei opțiuni hotărâte a României pe calea democrației, în special în ultimele două luni", precum și asigurările date de Premierul C. Mitsotakis că Grecia va informa pe

partenerii săi din NATO și CEE asupra faptului că „*România se află pe drumul adevăratei democrații și, în același timp, pe drumul care o va integra în Europa*".

9. Pentru orientarea dv. și a celorlalți diplomați, în eventualitatea unor întrebări, puteți arăta că, inițial, vizita a fost programată pentru zilele de 2 și 3 octombrie, dar a fost amânată la inițiativa Părții române, ca urmare a cunoscutelor evenimente petrecute la București în a doua parte a lunii septembrie a.c.

Rugăm comunicați operativ eventualele comentarii și aprecieri mai semnificative, cu precădere aprecierile privind modul în care vizita întreprinsă de Premierul elen se va repercuta asupra raporturilor României cu celelalte state europene, a raporturilor interbalcanice și asupra evoluției situației din Iugoslavia, în general asupra imaginii României în lume.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

106

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea Raportului pe anul 1991 și a proiectului Programului orientativ de activitate pe anul 1992

Nr. 9/028789 *4 decembrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu lucrările specifice încheierii anului, vă reamintim obligația de a se transmite, cu ultimul curier diplomatic din 1991 sau cu primul curier din 1992, *Raportul diplomatic anual* al misiunii și proiectul *Programului orientativ de activitate* pe anul viitor.

1. ***Raportul diplomatic anual*** trebuie să fie un document sintetic în care vor fi puse în evidență, succint, principalele evoluții interne din țara de reședință, precum și orientările majore ale politicii sale externe și va prezenta analitic stadiul relațiilor bilaterale în anul 1991. O atenție deosebită va fi acordată evoluției imaginii României în statul de reședință, modului în care este percepută reforma economică în cercurile de afaceri, disponibilității țării de reședință pentru extinderea raporturilor cu țara noastră.

Raportul va pune în evidență activitatea misiunii, îndeosebi pe planul muncii de relații și de influențare a factorilor de decizie pentru adoptarea unei

atitudini favorabile intensificării raporturilor cu România, precum și pentru mai corecta cunoaștere, înțelegere și apreciere a evoluțiilor din țara noastră. O atenție deosebită va fi acordată eforturilor proprii ale misiunii pentru promovarea relațiilor comerciale bilaterale. De asemenea, în raport trebuie să fie reflectată corespunzător activitatea cu emigrația.

Raportul va avea, în final, o apreciere succintă a șefului misiunii asupra contribuției personale a fiecărui membru al misiunii la realizarea îndatoririlor oficiului în anul 1991.

Vă recomandăm ca raportul să nu depășească 15-20 de pagini. La început raportul va avea un rezumat de 2-3 pagini, cuprinzând principalele concluzii și propuneri ale dumneavoastră.

Raportul va putea avea anexe distincte pe domenii (activitatea culturală, activitatea de presă, emigrația, activitatea financiar-contabilă și administrativă).

Raportul și rezumatul acestuia vor fi transmise în țară Secretarului sau Subsecretarului de Stat coordonator, precum și Direcției de Analiză și Informare Politică. Anexele la raport vor fi transmise direcției de spațiu, precum și direcțiilor de specialitate și funcționale, după caz. Partea din raport referitoare la contribuția fiecărui membru al misiunii la activitatea de ansamblu va fi trimisă și Direcției Organizare și Personal. Această parte a raportului va putea conține și aprecieri și propuneri privind încadrarea oficiului cu personal, încheierea misiunii în străinătate a unora dintre membrii ambasadei, necesitățile de personal pentru anul viitor, precum și aspectele de bază ale dotării misiunii.

Doresc să atrag în mod deosebit atenția asupra necesității de a se asigura raportului un profund caracter analitic care să permită degajarea de concluzii utile pentru orientarea de ansamblu a activității de viitor, pentru aplicarea corecturilor necesare, acolo unde este cazul, astfel încât să putem asigura în cele mai bune condiții posibile apărarea intereselor României în raporturile cu țara dumneavoastră de reședință.

2. ***Programul orientativ de activitate*** pe anul 1992 trebuie să constituie o rezultantă firească a concluziilor Raportului diplomatic, să fie succint (ca dimensiuni), concret și, mai ales realist. În mod deosebit, propunerile privind schimburile de vizite trebuie să fie temeinic argumentate, să țină seama atât de interesele generale ale țării noastre, cât și de posibilitățile și disponibilitatea partenerilor de a se realiza asemenea acțiuni.

Programul orientativ de activitate trebuie să includă propuneri pentru acțiuni variate de relații, de prezentare a României, cu abordări și proiecte noi, imaginative, moderne care să conducă la o mai puternică implicare directă a personalului oficiului diplomatic, a șefului misiunii în impulsionarea raporturilor bilaterale.

După analizarea în Centrală a *Raportului diplomatic* și a *Programului orientativ de activitate*, veți primi cu curierul diplomatic următor punctul de vedere al conducerii MAE privind activitatea misiunii pe anul 1991, ca și aprobarea Programului pe anul 1992.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

107

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea regulată a informărilor referitoare la evoluțiile politicii interne și ale economiei țărilor de reședință, precum și atitudinea guvernelor și cercurilor financiar-bancare din SUA și Europa Occidentală față de aceste evoluții

Nr. 9/028791 *4 decembrie 1991, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

În procesul de tranziție spre democrație și pluralism, spre economie de piață, țările din Europa Centrală și de Est sunt confruntate cu probleme asemănătoare. Pentru a putea sprijini organismele legislative și executive în adoptarea de noi măsuri pentru continuarea acestui proces, pentru a putea compara evoluțiile din celelalte țări est și central-europene și România și pentru a micșora decalajele apărute îndeosebi pe plan economic (ca urmare a faptului că în unele țări din regiunea noastră reforma economică a început cu mai mulți ani înaintea României), este deosebit de important să fie cunoscute evoluțiile din țara dumneavoastră de reședință, progresele înregistrate, ca și greutățile întâmpinate. Ca urmare, vă recomandăm să vă înscrieți printre obiectivele esențiale ale muncii dumneavoastră și a colaboratorilor dumneavoastră, observarea îndeaproape a evoluției vieții politice, economice și sociale din țara de reședință și să transmiteți, în continuare, Centralei MAE date, informații, studii, îndeosebi analize proprii ale misiunii, având în vedere următoarea tematică orientativă:

a) Pe plan economic:
– semnalarea noilor reglementări legislative;
– cursul privatizării;
– evoluția reformei în agricultură;
– reforma bancară, problema convertibilității monezii naționale;

– inflație, prețuri, raportul costuri-venituri;

– evoluția producției;

– evoluția comerțului exterior;

– fluxul de capital străin;

– poziția organismelor financiare internaționale (FMI, BIRD, BERD etc.) față de țara dumneavoastră de reședință;

– despăgubiri pentru naționalizări (cetățenilor proprii sau cetățenilor străini);

– stadiul investițiilor (din surse naționale și străine);

– utilizarea forței de muncă; șomajul;

– finanțarea de către guvern a culturii, cercetării științifice, învățământului;

– politica fiscală și de impozitare;

– tarifele vamale practicate;

– subsidierea agriculturii;

– subsidierea costului produselor petroliere.

b) Pe plan politic:

– raportul de forțe între principalele forțe politice;

– situația legală și *de facto* a fostelor partide comuniste;

– situația fostei nomenclaturi, procese juridice intentate;

– situația serviciilor speciale (securitate, informații etc.); legătura dintre acestea și vechile servicii (îndeosebi continuitatea personalului); subordonarea acestora și atribuțiile lor în condițiile statului de drept;

– stadiul adoptării noii Constituții, caracteristicile acesteia;

– problemele principale ale minorităților; reprezentarea minorităților în Parlament; partide politice pe criterii etnice;

– situația presei și a televiziunii, dacă există și cum funcționează posturi independente de televiziune; situația presei guvernamentale; dacă există legi ale presei;

– aspecte specifice privind pluralismul politic;

– rolul armatei; subordonarea armatei;

– accente monarhice; poziții interne față de tendințele monarhiste;

– preocupări față de imaginea externă; mecanisme guvernamentale și neguvernamentale în acest domeniu;

– probleme ale diasporei, în ce măsură persoanele din emigrație se repatriază și sunt integrate în noile structuri, inclusiv în structurile de conducere ale partidelor politice;

– aspecte privind coerența politicii externe;

– mișcări revendicative: amploare, frecvență, percutanță, aderență;

– manifestări antiprezidențiale și antiguvernamentale, amploare, semnificație, manifestări stradale, grupuri de presiune etc.

c) Pe plan social:

– principalele măsuri de protecție socială;

– situația cadrelor de la eșalonul II din economie și din administrație (îndeosebi schimbări ale cadrelor de conducere la nivelul întreprinderilor);

– dialogul între guvern și sindicate;

– aspecte noi ale asistenței sociale; asigurările medicale; finanțarea de către guvern a cheltuielilor pentru sănătate.

Interesează, de asemenea, elemente semnificative privind atitudinea guvernelor occidentale, a cercurilor economice și financiare din SUA și Europa Occidentală față de evoluțiile din țara dumneavoastră de reședință.

Vă recomandăm să trimiteți Centralei MAE – direcțiilor de relații – materialele documentare pe care le obțineți (documente oficiale, studii și comentarii obiective ale specialiștilor locali sau străini etc., iar pe cale operativă analize proprii asupra uneia sau a unui grup din problemele semnalate. Aveți în vedere corelarea informării dumneavoastră cu evoluția procesului reformei din țara noastră.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

108

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la *Declarația Guvernului român* privind rezultatele Reuniunii la înalt nivel a Statelor CEE de la Maastricht[75]

Nr. 9/029863 *17 decembrie 1991, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că separat vă transmitem în limba franceză și/sau engleză textul integral al *Declarației Guvernului României* privind rezultatele întâlnirii de la Maastricht (9-10 decembrie a.c.) a țărilor CEE.

---

75 *Reuniunea de la Maastricht* (Olanda) a avut ca principal rezultat acordul asupra proiectului de Tratat privind Uniunea Europeană. De asemenea, a fost lansat programul vizând uniunea economică și monetară, proces stimulat prin adoptarea graduală a unei monede unice de la 1 ian. 1999. Analiștii apreciază că, tot atunci, a fost realizat și un pas calitativ în problema consolidării uniunii politice, odată cu includerea unor prevederi comune de politică externă și securitate în Tratatul UE, stabilindu-se măsuri de cooperare între statele membre în aplicarea conduitei lor politice. Totodată, s-a discutat și s-au stabilit măsuri legate de extinderea uniunii. Vezi *Maastricht European Council*, „Bulletin of the European Communities", nr. 12/1991.

Ambasadele noastre din țările membre ale CEE vor transmite textul *Declarației* la MAE al țării de reședință pe calea pe care o apreciază ca cea mai rapidă (Notă verbală, *Aide-mémoire* înmânat în cadrul unor audiențe etc.).

Misiunile noastre diplomatice vor folosi conținutul și ideile exprimate în acest document în activitatea de relații și contacte cu oficialități, oameni de afaceri, membri ai Corpului Diplomatic și reprezentanți ai unor organizații, îndeosebi ai CEE, precum și ai mijloacelor mass-media.

Înregistrați cu atenție reacțiile, ecourile și comentariile în legătură cu *Declarația Guvernului român* și informați operativ asupra principalelor aprecieri desprinse în țara de reședință.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

109

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Cuvântarea Președintelui Ion Iliescu la ședința solemnă a Parlamentului cu ocazia comemorării a doi ani de la Revoluția din decembrie 1989

Nr. 9/030207 *23 decembrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Într-o informare în clar, pe care v-am transmis-o sau urmează să o recepționați, veți primi extrase ample în limba engleză și/sau franceză din cuvântarea rostită la 21 decembrie a.c. de Domnul Ion Iliescu, Președintele României, în cadrul ședinței solemne a Parlamentului consacrată comemorării a doi ani de la Revoluția din decembrie 1989.

Vă rugăm să folosiți, în formele pe care le considerați cele mai potrivite, ideile și aprecierile cuprinse în această expunere.

Informați operativ asupra aprecierilor, comentariilor și ecourilor semnificative pe care le înregistrați în țara de reședință în legătură cu semnificația manifestărilor prilejuite de marcarea a doi ani de la evenimentele din decembrie 1989.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

110

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care adresează felicitări și urări cu ocazia sărbătorilor de iarnă, precum și mulțumiri pentru activitatea desfășurată în cursul anului 1991

Nr. 9/030210 *24 decembrie 1991, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Cu prilejul sărbătorilor de Crăciun și al Anului Nou, îmi este deosebit de plăcut să vă adresez dumneavoastră, colaboratorilor dumneavoastră, precum și familiilor tuturor celor care își desfășoară activitatea în cadrul misiunii pe care o conduceți, calde felicitări, împreună cu cele mai bune urări de sănătate, fericire și succes.

Transmițându-vă, totodată, aprecieri și mulțumiri din partea consiliului de conducere al Ministerului pentru eforturile pe care le-ați depus în cursul acestui an, sunt încredințat că anul 1992 va găsi colectivul misiunii, sub conducerea dumneavoastră, pregătit să acționeze cu și mai multă pricepere, eficiență și convingere pentru promovarea intereselor perene ale României în țara în care vă desfășurați activitatea.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 6/1991, f.f.

111

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind desfășurarea unei reuniuni operative în scopul evaluării situației internaționale și al elaborării strategiei de politică externă în perioada următoare

Nr. 26/056 *6 ianuarie 1992, București*
Urgență F

Domnule Ambasador,

Sâmbătă, 18 ianuarie 1992, ora 10.30 organizăm o întâlnire gen „*brainstorming*" a membrilor conducerii MAE cu un număr restrâns de ambasadori, în scopul evaluării situației internaționale și a impactului ei asupra României, precum și elaborarea celei mai bune strategii posibile de politică externă pentru protecția și promovarea intereselor țării noastre.

Sunteți invitat la această reuniune și vă rog să luați măsuri pentru a fi la București la data sus-menționată.

De asemenea, vă rog să pregătiți pentru această întâlnire considerentele dvs. În legătură cu tema în discuție, din perspectiva capitalei în care vă desfășurați activitatea.

Vor fi apreciate orice idei și sugestii ale dvs. Privind prioritățile și direcțiile de acțiune în politica noastră externă, inclusiv propuneri și recomandări de acțiuni concrete.

Prezența dvs. la București ar urma să fie folosită și pentru discuții la diverse ministere în probleme concrete ale relațiilor bilaterale. Vă rog să comunicați eventualele dvs. dorințe de contacte la alte ministere, pentru a fi organizate din timp și pregătite de direcțiile de spațiu.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

112

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind analiza activității de informare operativă și măsurile ce se impun pentru ridicarea calității și a eficienței acesteia în 1992

Nr. 9/0101 *6 ianuarie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Tema: Evaluări și orientări privind activitatea de informare desfășurată de misiunile diplomatice ale României

Analiza activității de informare politică desfășurată de către misiunile diplomatice ale țării noastre în 1991 scoate în evidență, pe lângă mai multe laturi pozitive, și unele elemente care trebuie avute în vedere în procesul de programare și realizare a acestor activități în 1992:

– menținerea unui volum ridicat de informări, transmise îndeosebi pe cale operativă;

– manifestarea unei tendințe de scădere a calității informării, îndeosebi în a doua parte a anului precedent; informarea a rămas în cea mai mare parte tributară surselor publice, mai ales de presă; informațiile transmise din surse diplomatice au avut o pondere redusă, ceea ce reflectă caracterul și conținutul muncii de relații a majorității misiunilor noastre diplomatice, folosirea insuficientă a mijloacelor specifice muncii diplomatice și anume contactele cu factorii politici din țară de reședință, accesul la surse autorizate; din informările primite rezultă că nu se menține un dialog permanent nici cu persoane de regulă bine informate, cum ar fi comentatori de presă, analiști politici etc.; în multe cazuri accentul de informare a fost pus pe probleme colaterale, care ar putea fi semnificative pe plan local, dar care nu prezintă interes pentru țara noastră sau pentru problemele cărora trebuie să le facă față diplomația românească;

– promptitudinea informării a lăsat de multe ori de dorit, Centrala MAE luând adeseori la cunoștință de elemente de mare interes, inclusiv în ceea ce privește evoluția relațiilor bilaterale ale României, din alte surse decât de la misiunile noastre diplomatice.

2. În condițiile actualelor evoluții ale vieții internaționale, crește în mod deosebit importanța informării politice rapide, calificativelor de substanță din partea misiunilor diplomatice, ceea ce ar putea contribui nemijlocit la adoptarea deciziei politice în problemele de interes maxim pentru țara noastră.

Pornind de la rolul esențial pe care îl au misiunile diplomatice în această direcție, vă rugăm să aveți în vedere, în continuare, următoarele orientări:

a) Rămâne de mare interes modul în care sunt percepute în țara de reședință evenimentele și evoluțiile politice, economice și sociale din România, inclusiv pozițiile adoptate pe planul politicii externe, cu elemente de analiză proprie a misiunilor asupra impactului în țara de reședință a acestor evoluții. În această privință poate fi folosită presa, fiind necesară semnalarea operativă promptă a elementelor și comentariilor semnificative care apar (în funcție de situație, semnalările se vor transmite în rezumat pe cale operativă, cu trimiterea textelor integrale, acolo unde este cazul, prin alte mijloace tehnice). Trebuie acordată toată atenția informării corecte, obiective, a modului în care realitățile din România sunt percepute de cercurile politice și de afaceri din țara de reședință, făcându-se distincția necesară între aceasta și imaginea oferită de mass-media. Semnalările dumneavoastră trebuie să fie însoțite, ori de câte ori este posibil, de analiza proprie și de eventuale propuneri de acțiune.

b) Elemente referitoare la evoluția relațiilor bilaterale trebuie să constituie o preocupare de bază în informarea Centralei MAE. Trebuie stimulate, culese și transmise gândurile, intențiile și inițiativele partenerilor față de țara noastră, precum și ideile și sugestiile dumneavoastră privind mediul în care din țară ar putea fi promovate astfel de acțiuni care să conducă la impulsionarea relațiilor bilaterale, îndeosebi pe plan economic și comercial, ceea ce ar constitui un însemnat sprijin pentru reforma din România și facilitatea tranziției la economia de piață.

Reamintim în acest context obligația ambasadelor de a informa prompt Centrala MAE cu privire la vizitele delegațiilor române din țara de reședință, contactele avute, rezultatele discuțiilor, pentru a se putea asigura o urmărire corespunzătoare în țară a celor convenite. Implicarea ambasadelor, a șefilor misiunilor diplomatice la vizitele guvernamentale cu caracter oficial sau neoficial este strict necesară.

c) În legătură cu tematice informării pe probleme internaționale de interes major pentru țara noastră, menționăm:

– evoluții și poziții în urma dezmembrării fostei URSS, proclamării independenței republicilor componente și perspectivele Comunității Statelor Independente;

– poziții în legătură cu Iugoslavia, îndeosebi privind recunoașterea internațională a Sloveniei, Croației și eventual a altor republici;

– evoluții și aprecieri privind CSCE, în perspectiva reuniunii Consiliului Miniștrilor de Externe (Praga, 30-31 ianuarie 1992), a reuniunii pregătitoare de la Helsinki și a întâlnirii la nivel înalt Helsinki II (iulie 1992);

– acțiuni, evoluții, perspective privind „gruparea triunghiulară" (Cehoslovacia, Polonia, Ungaria);

– tendințe de creare de noi grupări, alianțe, organisme și organizații etc.;

– problemele securității statelor europene, evoluțiile din NATO, privite în principal prin prisma intereselor României de a participa la unele dintre activitățile acestui organism în cadrul Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic;

– evoluțiile din Piața Comună, tendințele și perspectivele extinderii acesteia văzute prin prisma viitoarei semnări a Acordului de asociere a României la CEE și a dorinței de integrare a țării noastre în comunitățile europene;

– poziții și evoluții față de Republica Moldova, prin prisma realității existenței a două state independente românești;

– Conferința de pace în Orientul Mijlociu: evoluții, perspective, interesul României față de acestea;

– teze, accente, idei noi în problemele drepturilor omului și ale minorităților;

– apariția și dezvoltarea unor noi concepte, a unor noi idei privind evoluția relațiilor internaționale, îndeosebi în Europa, ca și a dreptului internațional, în urma lichidării URSS; noi centre de putere, implicații asupra României.

Tematica este orientativă, rămânând deschisă, în funcție de evoluțiile vieții internaționale. Este importantă mărirea frecvenței contactelor ambasadelor cu factorii responsabili din Ministerele de Externe din țările de reședință, pentru a cunoaște și transmite cât mai exact pozițiile proprii precum și aprecierile și evaluările acestora.

Unele recomandări cu caracter metodologic:

– în activitatea de informare este necesară atragerea întregului colectiv și desfășurarea unei munci de perspectivă, pe baza unor programe proprii; pentru stimularea participării tuturor diplomaților la munca de informare, începând cu data primirii prezentelor instrucțiuni, toate comunicările oficiului (operative, telex sau curier) vor purta, în mod obligatoriu, numele diplomatului care a redactat textul; în absența acestuia, direcțiile de resort din administrația centrală vor interpreta că textele au fost elaborate de șeful misiunii;

– necesitatea unei și mai puternice implicări personale a șefului misiunii, având în vedere deschiderile pe care acesta le poate face ca urmare a nivelului contactelor pe care le poate avea și substanța discuțiilor;

– obligativitatea indicării sursei de informare; în lipsa acestora, direcțiile din Administrația Centrală vor interpreta că informările sunt redactate pe bază de surse publice (presă);

– promptitudinea transmiterii informațiilor; trebuie ținut seama de „concurența" cu agențiile internaționale de presă (pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă precizăm că Centrala MAE este conectată la canalul de televiziune CNN);

– verificarea informațiilor, îndeosebi a acelora care par să iasă dintr-un context firesc, sau care au implicații directe asupra țării noastre;

– redactarea succintă, atentă, clară a telegramelor; de regulă, acestea să nu depășească două file; fiecare telegramă să trateze un subiect distinct; se recomandă ca la început să fie prezentat un rezumat (3-4 rânduri) al comunicării; tendința actuală de lungime a textelor (au fost primite „telegrame" și cu mai mult de 10 file), pe lângă faptul că poate crea unele blocaje în Administrația Centrală și în utilizarea mijloacelor de transmisie, este contra-productivă;

– unele texte publice pot fi trimise integrale, în clar, fie utilizând telefaxul, fie prin stațiile proprii de emisie-recepție radio (așa cum sunt și primite de dumneavoastră texte în clar prin radio), urmând ca esența acestora să fie semnalată prin telegrame cifrate;

– o atenție deosebită trebuie acordată analizei proprii a misiunii asupra diferitelor evoluții; este bine cunoscut faptul că din punctul de vedere al Centralei MAE misiunile noastre diplomatice constituie în mod obiectiv surse de bază ale analizei politice.

Având în vedere că activitatea de informare operativă constituie, în esență, oglinda muncii de relații a șefului de misiune și a diplomaților misiunii, practic, a întregii game de preocupări a misiunii, vă rugăm să luați urgent măsurile pe care le considerați necesare cu identificarea de obligații precise pentru fiecare diplomat, astfel încât să puteți marca în întreaga dumneavoastră activitate o dimensiune nouă, importantă, racordată la responsabilitățile și obligațiile deosebit de mari care revin Ministerului Afacerilor Externe al României și serviciului diplomatic extern al țării noastre în această perioadă critică, de profunde schimbări, pe care o traversează viața internațională.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

113

Telegramă circulară a Ministerului Afacerilor Externe către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind acțiunile preconizate pentru aniversarea a 110 ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu

Nr. 12.0166 *8 ianuarie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Cu asentimentul Domnului ministru Adrian Năstase, în calitatea sa de președinte al „Fundației Europene Titulescu", am plăcerea să vă comunic următoarele:

– anul acesta, la 17 martie, se împlinesc 110 ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu. Fundația Europeană ce poartă numele ilustrului nostru diplomat este angajată în mai multe proiecte de importanță națională, ce urmează să fie realizate în cursul acestui an, pentru cinstirea memoriei lui Nicolae Titulescu. Cu titlu de exemplu, vă menționăm ridicarea monumentului Titulescu la Brașov; renovarea casei memoriale din comuna Titulești; organizarea cursurilor de vară de la Poiana Brașov pentru tinerii diplomați și acordarea Premiului european „Titulescu".

Un loc aparte îl ocupă aducerea în țară a rămășițelor pământești ale lui Nicolae Titulescu, de la Cannes la Brașov. În acest sens a fost declanșată o acțiune judecătorească la Tribunalul din Grasse și a fost angajat un avocat elvețian de renume.

Fundația își propune, de asemenea, să sprijine MAE pentru ridicarea unei statui a lui Titulescu în fața noului sediu.

Această statuie va fi realizată de sculptorul care a obținut premiul doi la Concursul Național organizat de fundație pentru ridicarea monumentului de la Brașov și urmează să fie finanțată prin contribuția voluntară a angajaților MAE.

Înfăptuirea tuturor acestor proiecte necesită fonduri valutare și în lei considerabile. Guvernul și alte instituții românești au, firește, intenția de a susține financiar Fundația, dar programul de austeritate cunoscut limitează posibilitățile demersului guvernamental. În perioada imediat următoare, Fundația se vede nevoită de a lansa o campanie susținută de stimulare a interesului public, a organizațiilor neguvernamentale și a agenților economici din sectorul privat, pentru a contribui financiar la realizarea proiectelor amintite mai sus.

Credem că diplomații români, atât din Centrală, cât și de la post, nu pot rămâne în afara efortului pe care îl face Fundația pentru cinstirea marelui lor înaintaș.

Lăsăm, astfel, la latitudinea fiecărui diplomat al oficiului libertatea de a decide asupra contribuției pe care dorește să o facă la fondul Fundației. Asemenea contribuții bănești ar fi cât se poate de urgente, având în vedere că acțiunea de la Tribunalul din Grasse impune achitarea unei sume de 10 000 SFR într-un timp foarte scurt.

În cazul în care sunt diplomați care doresc să participe numai la finanțarea ridicării statuii din fața ministerului, aceștia sunt nevoiți să specifice, întrucât contribuțiile lor vor fi trimise direct la MAE.

Solicitarea pe care v-o adresăm ne-a fost inspirată de inițiativa șefilor de oficii din Tripoli, Addis Abeba, Conakry și Luanda, care au oferit Fundației, absolut din proprie inițiativă, sume între 500-250 dolari SUA.

Am aprecia în mod deosebit dacă ați putea determina contribuții voluntare pentru Fundație și din partea unor membri ai diasporei românești din țara dv. de reședință.

În cazul în care apreciați că un astfel de demers este fezabil vă stăm la dispoziție cu date privind fundația și activitatea acesteia.

Mulțumindu-vă anticipat pentru sprijinul pe care, suntem încredințați că îl veți acorda Fundației, primiți vă rog întreaga noastră considerațiune.

(Ss) *Gheorghe Tinca*

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

114

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind scrisoarea Premierului Teodor Stolojan referitoare la promovarea unei politici externe unitare

Nr. 90437 *10 ianuarie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră și a colaboratorilor dvs., vă comunicăm că la 24 decembrie 1991 Domnul Theodor Stolojan, Primul-Ministru al Guvernului României, a transmis o scrisoare circulară prin care se urmărește promovarea unei politici externe guvernamentale unitare. Scrisoarea a fost adresată miniștrilor și președinților agențiilor guvernamentale,

președinților BNR și BRCE, precum și altor conducători de instituții centrale care, prin atribuțiile pe care le au, pot intra în relații cu parteneri străini și pot angaja, în acest mod, guvernamental.

În scrisoare se arată că, pentru asigurarea coerenței și credibilității acțiunii guvernamentale pe plan extern și având în vedere atribuțiile și răspunderea care revin Ministerului Afacerilor Externe, potrivit reglementărilor în vigoare, în îndeplinirea sarcinilor Executivului în acest domeniu, în raporturile pe care instituțiile menționate le întrețin cu partenerii străini, trebuie să se țină seama de următoarele criterii și dispoziții:

a. obligativitatea consultării prealabile a conducerii Ministerului Afacerilor Externe asupra inițierii, reînnoirii, revizuirii, prelungirii sau denunțării de acorduri, tratate sau alte înțelegeri internaționale – inclusiv interdepartamentale – care angajează statul, guvernul sau agenți guvernamentali ori care, prin conținutul lor, implică sau pot afecta relațiile României cu alte state;

b. consultarea prealabilă a conducerii Ministerului Afacerilor Externe în vederea programării vizitelor în străinătate ale membrilor guvernului sau ale conducătorilor instituțiilor centrale, a vizitelor omologilor acestora în România, precum și colaborarea strânsă cu MAE pentru pregătirea și desfășurarea unor asemenea vizite, ca și pentru urmărirea punerii în practică a rezultatelor acestora, în vederea valorificării maxime a posibilităților oferite de fiecare întâlnire la aceste nivele pentru promovarea intereselor politice și economice ale țării noastre în raporturile cu alte state;

c. informarea Ministerului Afacerilor Externe asupra problemelor care privesc relațiile României cu alte țări sau cu organizații și organisme internaționale și care rezultă din derularea convențiilor, tratatelor sau altor înțelegeri internaționale de interes pentru instituția pe care o conduceți sau care sunt rezultat al schimburilor de vizite ori al participării la reuniuni internaționale;

d. transmiterea la MAE, pentru informare, în copie, a notelor și rapoartelor care consemnează desfășurarea și rezultatele întrevederilor oficiale avute cu reprezentanți ai diferitelor state, inclusiv cu șefi de misiuni diplomatice sau alți diplomați acreditați la București (în cazul în care la întâlnirile respective nu au participat reprezentanți ai MAE);

e. transmiterea la MAE, în copie, a corespondenței pe care instituțiile în cauză le trimit sau primesc în cadrul relațiilor sale oficiale cu instituții partenere din străinătate și cu organizații internaționale guvernamentale (scrisori, memorandumuri, aide-mémoire, rapoarte, date statistice etc.), care vor fi folosite de MAE inclusiv pentru informarea misiunilor diplomatice ale României în legătură cu acțiunile întreprinse în numele și din însărcinarea guvernului;

f. în toate cazurile, propunerile de acțiuni de relații externe inițiate de instituțiile menționate și care angajează statul sau guvernul (încheierea de înțelegeri internaționale, participarea la reuniuni internaționale inter-guvernamentale, realizarea de schimburi de vizite etc) vor fi supuse aprobării conducerii guvernului însoțite de avizul conducerii Ministerului Afacerilor Externe.

În scrisoare se precizează că, la rândul său, Ministerul Afacerilor Externe va pune la dispoziție acestor instituții, la cerere, fișe sintetice privind stadiul relațiilor României cu alte țări sau organizații internaționale, fișe de probleme în curs de negociere, fișe sintetice privind pozițiile oficiale ale Guvernului României față de diferite probleme internaționale și alte materiale de analiză sau cu caracter documentar, de natură să faciliteze realizarea acțiunilor oficiale de relații cu parteneri străini ale instituției pe care o conduceți sau cu organisme internaționale guvernamentale.

În încheierea scrisorii, sunt reamintite reglementările în vigoare, care stipulează că Ministerul Afacerilor Externe are competență exclusivă, anume:

– transmiterea de instrucțiuni sau solicitări șefilor misiunilor diplomatice și consulare ale României; ca urmare, miniștrii și conducătorii celorlalte instituții centrale care doresc să se adreseze șefilor misiunilor diplomatice și consulare ale țării noastre au fost rugați să facă acest lucru exclusiv prin intermediul conducerii MAE;

– soluționarea problemelor care apar în legătură cu statutul membrilor Corpului Diplomatic străin în România.

Punerea imediată în aplicare a acestor orientări și dispoziții va conduce, după aprecierea domnului Prim-Ministru, la asigurarea corelării acțiunii guvernamentale pe planul relațiilor cu alte state atât cu liniile directoare generale ale politicii externe a României, cât și cu interesele actuale și de perspectivă ale țării noastre în străinătate.

Vă recomandăm insistent ca în activitatea misiunii pe care o conduceți să aveți în permanență în vedere aceste dispoziții și orientări. Semnalați prompt Centralei MAE eventualele abateri de la litera și spiritul scrisorii circulare adresată de Primul-Ministru al Guvernului României membrilor cabinetului și conducătorilor altor structuri guvernamentale care, prin natura atribuțiilor lor, pot angaja în mod oficial guvernul în relațiile cu partenerii străini.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

115

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind recunoașterea oficială a independenței Croației și Sloveniei și stabilirea de relații diplomatice cu cele două țări ex-iugoslave

Nr. 9/01860 *20 ianuarie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că, la 18 ianuarie a.c., Guvernul României a hotărât recunoașterea oficială a Croației și Sloveniei.

În *Declarația* adoptată cu acest prilej se arată:

Examinând solicitările ce i-au fost dresate de autoritățile croate și slovene, în spiritul poziției sale de principiu privind respectarea dreptului popoarelor la autodeterminare, Guvernul României a hotărât să recunoască Republica Croația și Republica Slovenia ca state independente și își declară disponibilitatea de a stabili relații diplomatice cu acestea.

În legătură cu aceasta, vă precizăm următoarele:

– Decizia Guvernului României se bazează în primul rând pe faptul că răspunde solicitării exprese din partea Sloveniei și Croației și pornește de la respectarea principiului dreptului la autodeterminare al popoarelor din cele două republici iugoslave și constituirii lor ca state independente;

– De asemenea, Guvernul României a avut în vedere curentul larg de recunoaștere de către majoritatea statelor europene a celor două noi state și dorința de a nu situa țara noastră pe o poziție de izolare, în afara curentului general european;

– Recunoașterea independenței celor două state nu înseamnă că România adoptă o atitudine în problemele în dispută, inclusiv în ceea ce privește problemele frontierelor. Asemenea probleme trebuie soluționate prin negocieri, între părțile direct interesate, cu sprijinul comunității internaționale;

– Hotărârea a apărut în mod firesc și ține seama de o situație de fapt, de recunoaștere a acestei realități pe plan european. De altfel, nici Serbia nu se împotrivește acestei evoluții;

– În ce privește Macedonia, după părerea noastră, recunoașterea acesteia ar agrava tensiunile și neînțelegerile dintre state, îndeosebi în Balcani (între

Grecia și Bulgaria, Turcia și Albania). Totodată, Macedonia nu exclude forme de asociere cu Serbia și alte republici iugoslave;

– România păstrează întreaga disponibilitate pentru dezvoltarea în continuare cu atenție și prietenie a relațiilor sale cu Serbia și Macedonia;

– În ce privește Bosnia și Herțegovina, în prezent au loc la București noi consultări bilaterale de clarificare privind orientările acestei republici, dat fiind discuțiile privind rămânerea sa în statul iugoslav;

– Țara noastră apreciază judicioasă poziția Serbiei privind recunoașterea continuității statului iugoslav în forme de asociere ce vor fi convenite. România este hotărâtă să dezvolte relații de prietenie și cooperare cu Serbia, bazate pe legăturile tradiționale, în spiritul bunei vecinătăți și aspirațiilor noastre comune (80% din relațiile noastre economice cu Iugoslavia se desfășoară cu Serbia);

– Elementele definitorii ale poziției României privind soluționarea crizei iugoslave rămân cele cunoscute.

Rugăm ca în contactele dvs. să folosiți elementele de mai sus și să informați operativ asupra ecourilor, aprecierilor și reacțiilor înregistrate.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

116

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind candidatura României pentru un loc în Subcomisia ONU pentru lupta împotriva discriminării și protecția minorităților

Nr. 4/0338 *22 ianuarie 1992, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

1) În cadrul sesiunii Comisiei ONU pentru drepturile omului, care se va desfășura la Geneva în perioada 27 ianuarie-6 martie a.c., vor avea loc alegeri în Subcomisia ONU pentru lupta împotriva discriminării și protecția minorităților, organism format din experți independenți propuși de statele membre ale ONU și care este subordonat comisiei. Țara noastră recandidează pentru alegerea în Subcomisie, fiind propuși domnii Ioan Maxim, ambasador în MAE, ca membru titular, și Petre Gavrilescu, expert la Direcția Juridică și a Tratatelor, ca membru supleant. Menționăm că alegerea membrului titular antrenează în mod automat și alegerea celui supleant.

Precizăm, de asemenea, că domnul Ioan Maxim a fost, în perioada 1988-1991, membru supleant al Subcomisiei, titular fiind domnul Ion Diaconu.

2) Țărilor est-europene le revin două locuri, pentru care au fost depuse candidaturi de către Polonia, România, Ucraina și Ungaria.

În cadrul consultărilor care s-au desfășurat la Geneva între țările est-europene nu s-a putut realiza o înțelegere cu celelalte trei țări care candidează (Polonia, Ucraina și Ungaria) în vederea desemnării doar a două candidaturi care să fie susținute de întregul grup est-european, așa cum se procedează de regulă în astfel de situații.

În consecință, alegerea va depinde de votul membrilor Comisiei, fiecare din țările care și-au desemnat candidaturi căutând să obțină un sprijin cât mai larg.

3) Având în vedere că țara dvs. de reședință este membră a Comisiei ONU pentru drepturile omului și că va lua parte, în această calitate la alegerea membrilor Subcomisie, vă rugăm să solicitați o audiență la nivelul conducerii Ministerului de Externe și să transmiteți rugămintea de a sprijini alegerea candidaților țării noastre în Subcomisie, subliniind, totodată, că România va susține eventuale cereri de sprijin ale țării respective în alte organisme internaționale.

În cadrul convorbirilor pe care le veți avea, rugăm să precizați că alegerea experților români în Subcomisie este un obiectiv de o deosebită importanță pentru țara noastră, ținându-se seama de faptul că România nu face parte din nici unul din organele principale ale ONU în domeniul drepturilor omului.

Vă rugăm să ne informați operativ asupra rezultatului demersurilor Dvs.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

117

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind ceremonia de aniversare a Unirii Principatelor Române din 1859 și achiziționarea a două săbii care au aparținut Domnitorului Alexandru Ioan I Cuza, integrate Patrimoniului național

Nr. 15/0343 *24 ianuarie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că ieri, 24 ianuarie 1992, a avut loc la Ministerul Afacerilor Externe o ceremonie închinată aniversării Unirii Principatelor.

Cu acest prilej, Domnul ministru Adrian Năstase a făcut public faptul că prin eforturile Ministerului Afacerilor Externe, ale Ambasadei române de la Londra și ale Domnului ambasador Sergiu Celac personal, au fost recuperate, la o licitație publică, 2 săbii deosebit de valoroase care au aparținut domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

Săbiile au fost aduse în țară spre integrare în Patrimoniul Național.

Ceremonia a constat din vizionarea unei expoziții, organizată în holul Ministerului de Externe, în care au fost expuse obiecte ce au aparținut Domnitorului Unirii, documente de arhivă cu semnătura sa în original, precum și cele două săbii. De asemenea, au fost rostite cuvântări de către Domnul ministru Adrian Năstase, Domnul profesor Șerban Papacostea, directorul Institutului de istorie „N. Iorga", Doamna Lucia Marinescu, directorul Muzeului Național de Istorie, și Domnul William Nagel, om de afaceri englez, de origine română, care a negociat achiziționarea celor 2 trofee.

În încheiere a luat cuvântul Domnul Ion Iliescu, Președintele României, care a fost invitat la ceremonie.

Au luat parte: Ludovic Spiess, ministrul Culturii, Domnul Doru Viorel Ursu, reprezentant al Primului-Ministru, membri ai conducerii Academiei Române, șefi de muzee și alte instituții culturale, redactori șefi, oameni de artă și cultură, ziariști, precum și întreaga conducere a Ministerului Afacerilor Externe și Corpul Diplomatic român din Centrala ministerului.

Ceremonia s-a bucurat de un deosebit succes, Ministerul Afacerilor Externe fiind felicitat pentru această reușită.

În alocuțiunea sa, Domnul ministru Adrian Năstase a lansat un apel pentru deschiderea unei subscripții, în vederea recuperării importantelor sume care au fost necesare cumpărării celor două săbii, adresat formațiunilor politice și apolitice, instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale, ligilor și fundațiilor culturale, bisericilor etc.

De asemenea, un apel special este adresat personalului Ministerului Afacerilor Externe din Centrală și de la oficiile diplomatice în vederea strângerii unei „*sume care să permită acoperirea cheltuielilor pentru una din săbii, pe care incluzând-o în Patrimoniul Național să o putem păstra în minister, spre neîncetată aducere aminte a obligației ce o avem de a aduce în țară atâtea valori ce ne aparțin și care s-au înstrăinat în vremuri de cumpănă*".

În această privință veți primi instrucțiuni separate.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

118

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind principalele prevederi ale noii Legi a administrației publice locale și organizarea alegerile locale din 9 februarie 1992

Nr. 9/01748 *28 ianuarie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă transmitem o sinteză a principalelor prevederi ale *Legii administrației publice locale* (69/1991) și *Legii privind alegerile locale* (70/1991), precum și unele elemente referitoare la organizarea și desfășurarea alegerilor locale de la 9 februarie 1992.

1. Prin Legea nr. 69/1991 se reglementează administrația publică în România pe baza principiilor autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților administrației publice locale și consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit.

Unitățile administrativ-teritoriale sunt: comunele, orașele și județele, toate acestea având deplina capacitate și inițiativă în tot ceea ce privește administrarea intereselor publice locale, exercitând, în condițiile legii, autoritatea în limitele administrativ-teritoriale stabilite.

Autoritățile administrației publice prin care se realizează autonomia locală în comune și orașe sunt consiliile locale, cu rol deliberativ și primarii, cu rol executiv.

În relațiile dintre administrația publică locală (comune, orașe) și cea județeană nu există raporturi de subordonare, raporturile dintre administrația județeană și cea locală având la bază principiile autonomiei, legalității și colaborării în rezolvarea problemelor comune.

Autoritățile administrației publice în comune, orașe și județe au dreptul de a elabora și aproba bugetele de venituri și cheltuieli, cât și de a institui și percepe impozite și taxe locale, iar problemele de interes deosebit se pot supune, în condițiile legii, aprobării locuitorilor din unitățile administrativ-teritoriale, prin referendum local.

2. În fiecare județ și în municipiul București, guvernul numește câte un prefect, acesta fiind ajutat de un subprefect, iar în municipiul București de 3 subprefecți, de asemenea, numiți de către guvern.

În calitatea sa de reprezentant al Guvernului, prefectul coordonează și supraveghează serviciile publice ale ministerelor și ale celorlalte autorități ale Administrației Centrale și care sunt organizate în unități administrativ-teritoriale.

Pe lângă prefecturi, în fiecare județ și municipiu București sunt organizate câte o comisie administrativă compusă din: prefect, ca președinte, președintele consiliului județean sau, după caz, Primarul General al municipiului București sau al reședinței de județ și conducătorii serviciilor publice ale ministerelor și ale celorlalte autorități ale Administrației Centrale, organizate la nivelul județului și al municipiului București.

Comisia elaborează anual programul principalelor lucrări și activități din județ, respectiv din municipiul București, pe care îl comunică autorităților administrației publice locale și județene, precum și serviciilor publice ale ministerelor și celorlalte autorități ale Administrației Centrale organizate în județe și în municipiul București.

3. În conformitate cu prevederile Legii 70/1991 privind alegerile locale, consiliile locale și primarii se aleg pentru un mandat de 4 ani, prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, exercitat numai în localitatea în care alegătorul își are domiciliul.

Consiliile locale se aleg pe circumscripții electorale prin votul exprimat pe baza scrutinului pe lista pentru consilii și pe baza scrutinului uninominal pentru primari.

Au dreptul de a fi aleși consilieri sau primari cetățenii cu drept de vot care au împlinit vârsta de 33 ani, aceștia putând candida numai pe teritoriul unității administrative teritoriale în care își au domiciliul.

Candidaturile se depun de către persoanele și formațiunile politice legal constituite. Se pot depune și candidaturi independente. O persoană poate candida pentru un singur post de consilier și pentru o singură funcție de primar.

Este declarat primar candidatul care a întrunit votul a cel puțin jumătate plus unul din numărul alegătorilor participanți la vot. În cazul în care niciunul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează un alt tur de scrutin, în cel mult două săptămâni de la primul, între candidații situați pe primele două locuri. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

Consiliile județene se aleg prin vot indirect de către un corp de electori format din totalitatea membrilor consiliilor locale din comunele și orașele județului respectiv, în termen de 30 de zile de la constituirea legală a consiliilor locale din județ.

4. Alegerile locale de la 9 februarie 1992 se înscriu printre acțiunile prioritare ale guvernului actual care s-a angajat, la investitura sa de către Parlamentul țării, să organizeze alegeri libere și corecte cât mai curând posibil. Aceste alegeri au rolul

de a crea noi structuri democratice în administrația localităților și județelor țării, obiectiv important pentru promovarea cursului reformei.

În vederea alegerilor au fost constituite 2 951 circumscripții electorale, din care 56 municipale, 6 de sector, 204 orășenești și 2 685 comunale, în cadrul cărora sunt organizate 14 192 secții de votare.

Pentru alegerile de la 9 februarie, Frontul Salvării Naționale participă pe liste proprii în toate localitățile țării. De asemenea, o serie de partide s-au constituit în coaliții, care se prezintă cu liste comune de candidați: *Convenția Democratică* (din care fac parte Partidul Național Țărănesc-Creștin Democrat, Partidul Național Liberal, Partidul Alianței Civice, Partidul Social-Democrat Român, Partidul Ecologist Român, UDMR, Partidul Unității Democratice, Sindicatul Politic „Fraternitatea" și Uniunea Democrat-Creștină); *Coaliția Forțelor Democratice* (compusă din formațiuni politice extraparlamentare „de orientare de centru, național-democratică"); *Uniunea Stângii Democratice* (din care fac parte Mișcarea Neoliberală, Partidul Român pentru Noua Societate, Partidul Socialist Democratic și Asociația Generală pentru Apărarea Dreptului la Muncă în România); *Coaliția unor partide ecologiste* (din care fac parte Mișcarea Ecologistă din România, Partidul Național Ecologist, Partidul Democrat-Ecologist și Partidul Umanist Ecologist); coaliția dintre Partidul Republican, Partidul Social-Liberal și Partidul Democrat al Unității Statului Românesc. Alte partide legal constituite participă cu liste proprii, limitate la unele localități ale țării. la alegeri candidează, de asemenea, un număr însemnat de persoane care se declară independente.

Partidul Socialist al Muncii – PSM a fost legal înregistrat la Tribunalul Municipiului București numai la 27 ianuarie a.c. și ca urmare nu va participa la alegerile locale, neavând în consecință nici dreptul să facă parte din vreo coaliție.

Pentru organizarea și desfășurarea alegerilor au fost constituite, conform prevederilor legii, comisii electorale de circumscripție și birouri electorale ale secțiilor de votare formate din magistrați, desemnați prin tragere la sorți și reprezentanți ai partidelor politice participante la alegeri.

În scopul asigurării respectării aplicării corecte a dispozițiilor referitoare la alegerile locale, pe baza Legii 70/1991 s-a constituit Comisia Electorală Centrală, formată din 7 judecători de la Curtea Supremă de Justiție, desemnați prin tragere la sorți. În funcția de președinte al Comisiei Centrale Electorale a fost ales Domnul Gheorghe Uglean, judecător la Curtea Supremă de Justiție.

Pentru asigurarea unei campanii electorale echilibrate la radio și televiziune, a fost constituită o Comisie parlamentară de coordonare, formată din reprezentanți a 23 de forțe politice parlamentare și condusă de Daniela Crăsnaru, deputat independent; criteriile privind spațiile de emisie acordate fiecărei formațiuni politice precum și caracterul materialelor de propagandă

difuzate sunt exclusiv de competența Comisiei, Televiziunea și Radioul conformându-se deciziilor acesteia.

5. La desfășurarea operațiunilor de votare vor participa observatori străini și observatori naționali, acreditați de Comisia Centrală Electorală.

Pot fi acreditați ca observatori naționali reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale care au ca unic scop apărarea drepturilor omului și sunt legal constituite; persoanele desemnate de aceste organizații nu pot fi membri ai vreunui partid sau formațiuni politice.

În ceea ce privește observatorii străini, Conferința Permanentă a Puterilor Locale și regionale din cadrul Consiliului Europei a luat decizia de principiu privind desemnarea unor reprezentanți la alegerile locale de la 9 februarie a.c.; la inițiativa țării noastre, Biroul CSCE pentru alegeri libere de la Varșovia a declanșat procedura de invitare a observatorilor străini la alegerile locale din țara noastră. De asemenea, vor participa observatori străini desemnați direct de organisme guvernamentale sau neguvernamentale din țările lor, partide și alte formațiuni politice etc. Deja unii observatori străini au confirmat participarea.

Este de așteptat ca alegerile locale de la 9 februarie 1992 să fie urmărite de un mare număr de ziariști români și străini, autoritățile române neîngrădind în niciun fel prezența acestora (există, desigur, o procedură normală de acreditare care trebuie observată de ziariștii care doresc să fie prezenți în țară cu această ocazie).

6. Campania electorală este în plină desfășurare și, potrivit aprecierilor generale ale autorităților și partidelor politice, are loc în condiții normale. Este de așteptat ca această campanie, ca și alegerile propriu-zise să cunoască unele dificultăți datorate exclusiv unor cauze de ordin tehnic, din care menționăm:

– este pentru prima oară când au loc în România alegeri locale în condițiile noii legi, complet diferite de formulele stereotipe folosite în așa-zisele alegeri pentru organele locale în perioada regimului totalitar comunist;

– numărul mare de partide și formațiuni politice care au depus candidaturi face ca numărul total al candidaților să fie foarte ridicat, ceea ce îngreunează operațiunile tehnice (validarea candidaților, afișarea listelor de candidați, tipărirea buletinelor de vot, publicitatea pentru fiecare candidat etc.);

– numărul redus al magistraților și al altor juriști care pot face parte din comisiile și birourile electorale;

– deși Guvernul a prezentat o inițiativă legislativă vizând finanțarea din bugetul statului a campaniei electorale a partidelor politice, Parlamentul țării a respins această propunere, pornind de la dificultățile mari pe care le traversează economia României; chiar și în aceste condiții efortul financiar al guvernului pentru organizarea și desfășurarea alegerilor locale rămâne foarte ridicat;

– în aceste condiții, Guvernul a decis ca propaganda electorală a partidelor la radio și televiziune să fie făcut gratuit; de asemenea, se au în

vedere și alte măsuri de facilitare a activității partidelor în această perioadă, îndeosebi în ceea ce privește tipărirea unor materiale electorale.

În orice caz, Guvernul este ferm hotărât să acționeze pentru a asigura ca alegerile locale să fie libere și corecte, așa după cum s-a angajat în fața Parlamentului țării.

7. Vă rugăm să folosiți pe larg elementele de mai sus în contactele pe care le aveți în această perioadă cu reprezentanți ai cercurilor politico-diplomatice și de presă din țara dumneavoastră de reședință.

Ambasadele României din țările membre ale Consiliului Europei, ca și din SUA și Canada vor organiza în perioada imediat următoare conferința de presă în care vor prezenta semnificația primelor alegeri libere locale din România, în contextul larg al procesului democratic din România, al consolidării statului de drept. Vor fi evidențiate, de asemenea, determinarea guvernului actual de a organiza alegeri libere și corecte, la nivelul standardelor europene, precum și eforturile deosebite care sunt făcute în această direcție.

Pentru informarea dumneavoastră, vă arătăm că recent a făcut o vizită în țara noastră o delegație a Institutului Republican Național din SUA, care a elaborat un prim raport privind desfășurarea procesului electoral din România.

Unele mijloace de informare în masă au făcut cunoscute o parte din concluziile și recomandările acestui prim raport.

În cazul în care în discuții vă sunt ridicate probleme referitoare la aprecierile în raport, veți arăta că, din câte cunoașteți, raportul respectiv este analizat cu toată atenția de autoritățile române competente. Ca o primă impresie, rezultă că în raport sunt formulate unele aprecieri și concluzii mai puțin fondate, dar că există și recomandări constructive, pozitive, care vor putea fi luate în considerare în desfășurarea în continuare a pregătirii alegerilor locale.

Raportați prompt elementele semnificative rezultate din acțiunile dumneavoastră pe această temă, precum și modul în care campania electorală pentru alegerile locale din România este percepută în țara dumneavoastră de reședință.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

119

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită trimiterea de date privind instituțiile guvernamentale și private de asistență, naționale și internaționale, din țările de reședință în vederea colaborării cu instituțiile din țară

Nr. 9/01745 *28 ianuarie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Din informările primite de la unele misiuni diplomatice rezultă că există încă un număr însemnat de organisme și instituții internaționale și naționale (guvernamentale și neguvernamentale) care oferă asistență altor țări și care nu au fost încă abordate de România, în principal, din necunoaștere. Ca urmare, vă rugăm ca până la sfârșitul lunii februarie 1992 să transmiteți pe cale operativă Centralei MAE un inventar al tuturor surselor de asistență din țara dumneavoastră de reședință, fie că este acordată de instituții guvernamentale sau organisme neguvernamentale, indiferent dacă până în prezent organisme guvernamentale sau neguvernamentale din România au beneficiat de o astfel de asistență. Interesează tipul de asistență oferită (pregătirea de cadre, expertiză sau consultanță, livrări de produse sau echipamente etc.), ordinul de mărime al valorii programelor pe care le realizează, sursele de finanțare, elemente de procedură (îndeosebi pentru organisme care nu au fost încă abordate de partea română sau la care abordarea a fost incorect sau incomplet făcută), precum și orice alte elemente pe care le considerați utile. Interesează, de asemenea, evaluările dumneavoastră referitoare la șansele organizațiilor și organismelor guvernamentale sau neguvernamentale române de a beneficia de programele de asistență pe care le identificați.

Vă rugăm, totodată, să aveți în vedere și posibilitatea ca unele organisme guvernamentale și neguvernamentale din Republica Moldova să poată beneficia de unele programe de asistență (îndeosebi pentru pregătirea de cadre, obținerea de sprijin de natură umanitară, sau în alte domenii).

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

120

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind desfășurarea alegerilor locale din 9 februarie 1992[76]

Nr. 9/03169 *12 februarie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu alegerile locale de la 9 februarie 1992, pentru informarea și orientarea dumneavoastră vă transmitem următoarele:

1. Alegerile s-au desfășurat în condiții bune, normale, într-o atmosferă de calm și ordine. Au fost înregistrate nereguli de la ordinea publică numai în două localități din țară, cazurile respective fiind investigate de organele în drept, prin comisii speciale desemnate de guvern.

Adresându-se într-o emisiune televizată întregii populații, Domnul Theodor Stolojan, Primul-Ministru al țării, și-a exprimat satisfacția pentru modul în care s-au desfășurat alegerile, apreciind că abaterile de la spiritul legii înregistrate, deși nu au influențat rezultatele alegerilor, vor fi examinate și soluționate de factorii în drept.

Primul-Ministru a adresat mulțumiri tuturor celor care au fost implicați în organizarea și desfășurarea alegerilor, atât din partea Administrației Centrale și locale, cât și din partea partidelor și grupărilor politice. Au fost, de asemenea, adresate mulțumiri observatorilor internaționali și naționali pentru participarea loc care a contribuit la buna desfășurare a procesului electoral. Pozițiile și aprecierile exprimate de liderii diferitelor partide și grupări politice care au participat la alegeri au fost similare în ceea ce privește corectitudinea desfășurării scrutinului din 9 februarie.

2. Până în prezent nu au fost date publicității rezultatele oficiale ale alegerilor. De altfel, potrivit termenelor stabilite prin lege, Comisia Electorală Centrală urma să omologheze rezultatele la 12 februarie. Întrucât s-au constatat unele erori în calcularea procentajelor la nivelul circumscripțiilor electorale, este de așteptat ca publicarea rezultatelor oficiale finale să fie decalată cu circa 24 de ore.

Din datele preliminare existente, rezultă că participarea la vot a fost în jur de 67-68%, ceea ce indică un nivel relativ ridicat în comparație cu participarea la

[76] Vezi și doc. nr. 118.

scrutinele electorale similare din țările vecine. De remarcat faptul că participarea în toate județele țării a depășit pragul de 50% din numărul alegătorilor.

În circa 70% din localitățile țării, inclusiv marea majoritate a orașelor și municipiilor țării, va fi necesară organizarea celui de-al doilea tur de scrutin pentru desemnarea primarilor, nici unul din candidați neîntrunind numărul necesar de voturi. Acesta va avea loc duminică.

Rezultatele parțiale, provizorii, cunoscute până acum relevă că principalele forțe politice care au întrunit sufragiile electoratului sunt Convenția Democrată (alcătuită din PNL, PNȚcd, PER, UDMR, PSDR, PAC, Partidul Unității Democratice, Sindicatul politic „Fraternitatea" și Uniunea Democrat-Creștină) și Frontul Salvării Naționale. Faptul că până în prezent au fost făcute cunoscute rezultatele definitive din numai 5 județe nu permite să se tragă o concluzie finală privind ponderea efectivă a acestora în totalul voturilor exprimat în întreaga țară. Se poate, totuși, deduce existența unui echilibru relativ între cele două grupări, deși rezultatele parțiale din Capitală (unde au fost centralizate circa 60% din sufragii) indică un avans clar pentru Convenția Democrată (42,94%) față de FSN (30,91%); pe locul trei, la mare distanță, se situează Partidul România Mare (7,43%).

3. Prin comunicări separate, v-am transmis în clar textul integral în limbile română și/sau engleză al raportului preliminar întocmit de grupul de 30 observatori americani la alegeri, reprezentând Institutul Republican Internațional și Institutul Național Democratic pentru Afaceri Internaționale (raportul urmează să fie finalizat după consumarea celui de-al doilea tur de scrutin), care atestă caracterul liber și corect al alegerilor locale, apreciind că acestea au reprezentat un pas important în procesul de democratizare din România și remarcând o serie de evoluții pozitive pe plan politic în țara noastră de la alegerile generale din mai 1990. Aprecieri asemănătoare au fost formulate și de alți observatori străini (reamintim că au fost acreditați 186 observatori străini din 23 de țări).

4. Vă recomandăm să folosiți activ aprecierile din raportul celor două instituții americane în discuțiile pe care le aveți în cercurile politico-diplomatice din țara dumneavoastră de reședință, evidențiind că alegerile locale din țara noastră au marcat o etapă importantă în procesul democratizării societății românești și al consolidării statului de drept în țara noastră.

Veți fi informați prompt cu rezultatele oficiale definitive ale alegerilor, de îndată ce acestea vor fi disponibile.

Raportați Centralei MAE reacții și aprecieri semnificative din țara de reședință înregistrate de dumneavoastră și de colaboratorii dumneavoastră în legătură cu impactul pe plan politic al modului de desfășurare a alegerilor locale din țara noastră și al rezultatelor acestora.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

121

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind trimiterea unei sinteze referitoare la strategia reformei economice din țară pentru utilizarea ei în contactele cu instituții și organisme economico-financiare din țările de reședință

Nr. 9/03171 *13 februarie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă transmitem în clar, în limba română și/sau engleză, un material de sinteză referitor la unele aspecte ale reformei economice din țara noastră întocmit de Departamentul pentru strategia reformei și a integrării economice de pe lângă guvernul român.

Vă recomandăm să folosiți activ în contactele curente cu oamenii de afaceri, reprezentanți ai cercurilor oficiale, organizațiilor și organismelor economico-financiare și ai mijloacelor de informare în masă elemente și considerente cuprinse în materialul transmis.

În mod deosebit, punctele 4 și 5 din acest documentar răspund parțial și unor întrebări adresate oficiilor noastre diplomatice în legătură cu prioritățile politicii economice actuale în domeniul privatizării și investițiilor străine. Dacă apreciați oportun, materialul ar putea fi folosit și sub formă de *press-release* întocmit și difuzat de oficiu sau eventual cu ocazia unor întâlniri cu reprezentanți ai presei.

Pe măsură ce vom dispune și de alte asemenea materiale vi le vom transmite operativ pentru a vă ține permanent la curent cu principalele direcții de acțiune pe plan economic și a veni astfel în sprijinul activității dv. de impulsionare a relațiilor economice externe.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

122

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind reprezentarea oficială a Guvernului și a instituțiilor guvernamentale ale țării în țările de reședință

Nr. 9/03682 *18 februarie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Întrucât conținutul telegramei circulare nr. 7/01638 din 12 februarie 1992[77] a produs nedumeriri la unele misiuni diplomatice, vă precizăm următoarele:

1. Reprezentarea oficială în străinătate a Guvernului României și a instituțiilor guvernamentale ale țării este asigurată de ambasadele țării noastre de peste hotare. Nu există o „reprezentanță comercială oficială externă" care să acționeze separat de ambasade sau autonom în cadrul misiunilor diplomatice ale României. Eventualele reprezentanțe economice sau comerciale autonome reprezintă interesele unei firme sau ale unui grup de firme din țară și nu au caracter oficial (guvernamental). Întregul personal al misiunii diplomatice, inclusiv reprezentanții economici trimiși de Ministerul Comerțului și Turismului în cadrul ambasadelor și care sunt notificați autorităților locale ca membri ai misiunii diplomatice (indiferent de tipul pașaportului românesc pe care îl au, diplomatic sau de serviciu) sunt subordonați, în misiune, ambasadorului, iar în țară, pe linie profesională, ministerului căruia îi aparține. Nu s-a modificat nimic din instrucțiunile anterioare transmise misiunii cu privire la natura raporturilor dintre șeful misiunii și delegații Ministerului Comerțului și Turismului.

2. Promovarea relațiilor economice bilaterale, în condițiile specifice ale tranziției la economia de piață în țara noastră, rămâne, în continuare, una din sarcinile esențiale ale misiunii pe care o conduceți. Desigur, sarcinile curente care vă revin în această privință și, îndeosebi, solicitările trimise de conducerea MCT, vor fi soluționate cu prioritate de delegații acestui minister. În organizarea internă a ambasadei, însă, veți avea în vedere și participarea celorlalți diplomați la rezolvarea unor asemenea sarcini, mai ales în ceea ce privește activitatea de documentare, contactele curente la compartimentele cu atribuții economice din cadrul Ministerului local al Afacerilor Externe etc. În același timp, în măsura posibilităților, reprezentanții MCT vor putea fi atrași și în alte activități ale misiunii, îndeosebi în analizarea evoluțiilor

[77] Nu se publică.

politice și economice locale și a stadiului relațiilor bilaterale. În activitatea de ansamblu pe probleme economice, atât în ceea ce privește informarea despre evoluțiile economice din țara de reședință, despre condițiile în care se desfășoară comerțul exterior (reglementări specifice, îngrădiri, înlesniri etc.), vă veți orienta după tematica amplă indicată în telegrama circulară 7/01638 din 12 februarie 1992[78].

3. În ceea ce privește informarea Centralei MAE, ca și a conducerii MCT (asupra problemelor curente) se va menține sistemul existent. Este bine să fie trimise și informări de sinteză lunare care să facă o analiză succintă a evoluțiilor relațiilor bilaterale economice și să se refere la anumite situații concrete semnalate de dumneavoastră în țară și la care așteptați soluții sau reacții. Este evident că în condițiile specifice ale economiei de piață nu vor putea fi transmise informări exhaustive (cereri de ofertă, contracte încheiate, modul de derulare a acestora etc.). Accentul trebuie să cadă asupra acelor acțiuni care au fost inițiate sau care sunt desfășurate nemijlocit de personalul economic al misiunii. Veți urmări tematica din circulară menționată.

Pe un plan mai larg, vă recomand să obțineți și să transmiteți în țară lunar datele statistice vamale privind operațiunile de export-import dintre firme din țara dumneavoastră de reședință și din România, precum și alte informații utile (produse, cantități, prețuri) în cazul în care în țara dumneavoastră de reședință există practica publicării unor astfel de informații.

4. În întreaga activitate pe care personalul misiunii – inclusiv reprezentanții MCT – o desfășoară pentru promovarea schimburilor comerciale vă rog să aveți în vedere și celelalte instrucțiuni pe care le-ați primit din partea Centralei MAE în acest domeniu, îndeosebi:

– obligativitatea misiunilor diplomatice de a trat în mod nediscriminatoriu toate firmele românești care li se adresează pentru sprijin de specialitate, indiferent de forma de proprietate (de stat, societăți mixte, particulare), cu respectarea reglementărilor legale în materie;

– instrucțiunile transmise prin telegrama circulară 4/0555 din 11.02.1992, referitoare la tendințele de încălcare a prevederilor Statutului Corpului Diplomatic, prin promovarea cu prioritate a intereselor unor persoane și firme în care sunt implicați membri de familie își păstrează pe deplin actualitatea.

Vă rugăm să luați măsurile pe care le considerați necesare în cadrul misiunii pentru a asigura realizarea obiectivelor majore privind promovarea relațiilor economice bilaterale, definite în telegrama circulară 7/01638, ținând seama de explicațiile și corecturile introduse prin prezentele instrucțiuni.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

[78] Nu se publică.

123

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind înființarea Institutului Român de Studii Internaționale-IRSI

Nr. 9/03833 *24 februarie 1992, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Vă informez că printr-o hotărâre a Guvernului României a fost înființat Institutul Român de Studii Internaționale – IRSI, cu personalitate juridică distinctă și aflat sub îndrumarea comună a Ministerului Afacerilor Externe și a Academiei Române. Prin curier veți primi o scrisoare de prezentare a Institutului, copia hotărârii Guvernului, precum și indicații privind modul în care misiunile diplomatice românești vor putea sprijini activitatea acestui for de studii și cercetare în domeniul relațiilor internaționale.

În vederea stabilirii de relații directe între IRSI și instituții cu preocupări similare din țara dumneavoastră de reședință, vă rugăm să transmiteți Centralei MAE, până la data de 10 martie a.c., lista acestor instituții, conducătorii acestora și adresele (inclusiv numărul de telex, telefon și telefax).

Se intenționează ca domnul Constantin Ene, ambasador, Secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Externe, care a fost numit, cu delegație, în funcția de director al Institutului Român de Studii Internaționale, să trimită scrisori conducătorilor organismelor similare despre înființarea IRSI, despre profilul activității acestuia și despre dorința de colaborare cu acestea.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

124

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind stadiul negocierilor de aderare a țării la Consiliul Europei

Nr. 30/0381 *26 februarie 1992, București*
Urgența F/I

Domnule Șef de Misiune,

1. Din informațiile pe care le deținem în prezent, în legătură cu începerea negocierilor privind asocierea României la CE, rezultă, pe de o parte, o anumită întârziere în ce privește aprobarea mandatului de către Consiliul de Miniștri (amânarea examinării propunerilor Comisiei CE pentru reuniunea din 6-7 aprilie) și, pe de altă parte, intenția de introduce în proiectul de acord cu România unele prevederi discriminatorii în raport cu Polonia, Ungaria și Cehoslovacia. Avem în vedere, în special, includerea în textul documentului a unei clauze prevăzând posibilitatea suspendării aplicării acordului, în cazul unor „încălcări grave ale drepturilor omului și principiilor democrației".

2. Vă rugăm să întreprindeți demersuri verbale pe lângă autoritățile competente din țara dv. de reședință, pentru a le semnala, încă din această fază, surprinderea și insatisfacția părții române față de o eventuală discriminare, prin utilizarea unor criterii și argumente ce nu sunt în concordanță nici cu realitățile din țara noastră și nici cu spiritul și dorința sinceră de cooperare de care suntem animați la începerea negocierilor cu CE.

În discuțiile pe care le veți avea, subliniați, între altele, că România are nevoie acum, mai mult ca oricând, de un sprijin politic și economic eficient din partea partenerilor noștri, pentru facilitarea și accelerarea procesului de democratizare și trecerea la economia de piață. Ca atare, a pune din start sub semnul întrebării eforturile noastre constante în această direcție, nu este de natură să creeze cadrul prielnic de cooperare pe care îl dorim, iar opinia publică din țara noastră s-ar simți și mai mult frustrată de o atitudine pe care ar califica-o, în cel mai bun caz, drept dezinteres, dacă nu chiar un mijloc de presiune asupra României.

Solicitați partenerilor noștri să manifeste înțelegerea față de dificultățile pe care ni le-ar putea crea, insistând asupra acceptării unor asemenea prevederi, în condițiile în care țara noastră a reafirmat de nenumărate ori politica sa de respectare neabătută a drepturilor omului, aplicând în practică toate normele acceptate pe plan european și internațional. În această materie,

lucru reflectat și în noua Constituție, România nu se găsește în niciun caz în urma altor țări europene și, deci, nu există motive care să justifice o condiționare a valabilității acordului de asociere în astfel de termeni.

Nu este în interesul părții române, și credem că nici în al celei comunitare, să se ajungă la o complicare a negocierilor, dar trebuie precizat că România nu poate accepta astfel de prevederi în acordul de asociere, insistând în continuare să beneficieze de un tratament similar celui acordat Poloniei, Ungariei și Cehoslovaciei.

3. Insistați, totodată, pentru accelerarea procedurilor de începere efectivă a negocierilor cu țara noastră, încât acestea să se finalizeze, pe cât posibil, în perioada președinției portugheze[79]. În acest sens, revine în special ambasadei de la Lisabona, sarcina să acționeze în continuare pe lângă autoritățile portugheze, pentru ca acestea, la rândul lor, să-i impulsioneze pe ceilalți parteneri și instituțiile comunitare în realizarea acestui obiectiv.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

125

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea și desfășurarea alegerilor locale

Nr. 9/04737 *3 martie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

În continuarea comunicărilor noastre anterioare privind organizarea și desfășurarea alegerilor locale din România[80], vă facem cunoscut următoarele:

1. Potrivit prevederilor Legii 79/1991, alegerile locale s-au desfășurat în mai multe etape:

a) La 9 februarie a.c. s-a desfășurat primul tur de scrutin pentru alegerea consiliilor locale și a primarilor.

b) La 23 februarie a.c. s-a desfășurat al doilea tur de scrutin pentru alegerea primarilor, acolo unde în primul tur unul din candidați nu a întrunit cel puțin jumătate plus unu din numărul alegătorilor participanți; la aceeași dată s-au organizat noi alegeri pentru consilieri și primari în circumscripțiile în

[79] Referire la preluarea, pentru prima dată, a președinției UE de către Portugalia la 1 ian. 1992.
[80] Vezi doc. nr. 118 și 120.

care în primul tur de scrutin s-au prezentat la vot mai puțin de jumătate plus unu din numărul alegătorilor înscriși pe liste.

c) La 1 și respectiv 8 martie se organizează al doilea tur de scrutin pentru candidații la funcția de primar, care nu au obținut votul a cel puțin jumătate plus unu din numărul alegătorilor prezenți la urne la noile alegeri organizate la 23 februarie a.c.

d) La 19 aprilie a.c. urmează să aibă loc noi alegeri pentru primari în 18 localități (Târgu Mureș, Săpânța ș.a.), acolo unde s-au putut organiza alegeri, unde au existat invalidări sau a fost depusă o singură candidatură iar aceasta nu a obținut votul a cel puțin jumătate plus unu din numărul alegătorilor.

Nu este exclusă organizarea celui de-al doilea tur de scrutin la unele din acestea, în termen de maximum două săptămâni, acolo unde candidații nu vor obține votul a cel puțin jumătate plus unu din numărul alegătorilor prezenți la urne.

La 19 aprilie a.c. vor avea loc noi alegeri și în cele 12 circumscripții electorale în care la alegerile anterioare nu a fost ales cel puțin 2/3 din numărul de consilieri stabilit potrivit legii, ceea ce nu a permis constituirea acestor consilii locale.

2. Din rezultatele obținute în confruntarea electorală și comunicate de Comisia Electorală Centrală, cel mai fidel reflectă opțiunea electoratului voturile obținute de formațiunile politice la alegerea consiliilor locale la primul tur de scrutin, unde repartiția celor 10 647 856 de voturi exprimate a fost următoarea: FSN – 33,6%, Convenția Democratică – 24,3%; PDAR – 7,9%; UDMR – 7%; Candidați Independenți – 6,7%; PUNR – 4,9%; MER – 2,2%; PNL-AT – 2,0%; Partidul România Mare – 1,6%; PNL – 1,4%; Partidul Republican – 1,3%. Restul formațiunilor participante au obținut voturi însumând sub 1% din totalul voturilor exprimate.

Având în vedere că în presă au fost vehiculate o serie de date privind rezultatele obținute la cele două tururi de scrutin de către principalii protagoniști ai competiției electorale, pentru informarea dumneavoastră vă comunicăm și procentajele obținute de FSN și Convenția Democratică (inclusiv voturile obținute de UDMR și PNL acolo unde au prezentat liste separate) la cele două tururi de scrutin și alegerile noi organizate.

La primul tur de scrutin la alegerea primarilor FSN și-a adjudecat 31,1% din voturile exprimate, iar Convenția Democratică – 27,9%. La alegerile pentru primari din cel de-al doilea tur de scrutin FSN a obținut 38,0%, iar Convenția Democratică 31,0% din cele 6 565 480 voturi exprimate, în timp ce la alegerile noi organizate la 1 martie a.c. din cele 174 354 voturi exprimate FSN a câștigat 40,3%, iar Convenția Democratică 27,0%.

În ceea ce privește posturile de primar în principalele orașe, acestea au fost adjudecate după cum urmează: București, Ploiești, Timișoara, Brașov,

Arad, Constanța, Bacău, Alba Iulia, Deva, Satu Mare și Sibiu – Convenția Democratică; Iași, Pitești, Craiova, Târgu Jiu, Călărași, Turnu Severin, Brăila, Hunedoara, Râmnicu-Vâlcea, Slobozia, Tulcea, Slatina, Târgu Neamț, Târgoviște, Botoșani, precum și Oradea (independent pe lista FSN) – FSN; Baia Mare, Cluj-Napoca, Buzău, Zalău – PUNR; Bistrița, Suceava – MER; Sfântu-Gheorghe, Miercurea Ciuc – UDMR; Galați – Uniunea Stângii Democrate.

3. Actul electoral propriu-zis a fost apreciat, inclusiv de observatorii străini, ca liber și corect. El poate fi considerat ca un nou pas pe calea reformei structurale a societății românești, a constituirii statului de drept.

Din totalul observatorilor acreditați, 7 271 au fost români și 186 străini (SUA – 89, din țările europene 80 – Anglia, Franța, Elveția, Italia, Ungaria etc., iar restul de 17 din țări asiatice, africane și latino-americane).

4. Pe baza experienței acumulate, în urma desfășurării alegerilor locale a constatărilor observatorilor români sau străini, a semnalărilor presei, Departamentul pentru Administrarea Publică Locală a desprins o serie de concluzii pentru organizarea viitoarelor alegeri făcute recent cunoscute de purtătorul de cuvânt al guvernului și care în principal vizează:

a) În spiritul practicilor existente în alte țări europene, în cadrul Departamentului pentru Administrație Publică Locală va fi creat un Oficiu pentru alegeri. Acest organism va avea un caracter permanent pentru a asigura menținerea experienței câștigate și utilizarea eficientă și corectă a resurselor necesare alegerilor.

b) Elaborarea unui program de confecționare și procurare, în timp, a infrastructurii tehnice necesare alegerilor.

În acest scop, specialiștii Departamentului vor proiecta un tip standard de urne și cabine de vot, moderne, funcționale, ușor de depozitat în vederea refolosirii.

c) Alocarea unor fonduri eșalonate pe mai mulți ani, pentru achiziționarea unor mașini electronice de numărare a voturilor, care să intre în dotarea prefecturilor. Reprezentanții unor organisme și agenții specializate în domeniul alegerilor și-au anunțat deja intenția de a acorda asistență tehnică și finanțare.

d) Publicarea unui manual al electoratului care, pe lângă aplicarea aspectelor tehnice ale votului să prezinte pe larg instituția alegerilor.

e) Departamentul pentru Administrație Publică Locală va face propuneri și va întreprinde toate demersurile pentru ca Legea electorală, care urmează să fie adoptată, să fie redactată în termeni preciși și clari, pe înțelesul tuturor, pentru a elimina interpretări diferite și pentru a facilita o aplicate unitară.

Vă rugăm să folosiți activ elemente în cadrul discuțiilor pe care le aveți în cercurile politico-diplomatice din țara de reședință, evidențiind semnificația alegerilor locale din România – libere și corecte –, care prin organizare și

desfășurare au confirmat determinarea actualului guvern de a acționa consecvent pentru consolidarea procesului democratic, a statutului de drept în țara noastră.

Raportați Centralei MAE reacțiile și aprecierile semnificative privind impactul politic al desfășurării recentului act electoral din țara noastră și rezultatele acestuia.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

126

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind Rezoluția adoptată de Comisia ONU pentru Drepturile Omului referitoare la evoluția și stadiul situației în țara noastră

Nr. 9/05070 *6 martie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că la 3 martie a.c., Comisia ONU pentru Drepturile Omului, reunită la Geneva, a adoptat prin consens o rezoluție privind situația drepturilor omului în România, pe baza documentului elaborat de raportorul special pentru România al Comisiei, d-l J. Voyame[81].

Rezoluția prezentată de Suedia, în numele a 20 de țări coautoare, a fost singura aflată în dezbaterea Comisiei privind situația drepturilor omului dintr-o țară și care nu a comportat nici un fel de discuții. Între co-autori figurează: toți membrii Pieței Comune, SUA, Elveția, Canada, Australia, Austria, Norvegia și România.

În dezbateri, delegații din numeroase țări au apreciat progresele realizate de România în direcția îmbunătățirii situației drepturilor omului în România, așa cum consemnează și raportul întocmit în urma ultimei sale vizite în țara noastră de d-l J. Voyame.

Adoptarea în unanimitate a rezoluției este apreciată ca un moment politic semnificativ, de recunoaștere largă a progreselor indiscutabile obținute de România în edificarea statului de drept. Rezoluția prevede în mod expres că

[81] *Joseph Voyame* (1923-2010), reputat jurist elvețian; profesor la Universitatea din Lausanne. Din 1973 director al Oficiului federal de justiție. Președinte al Comitetului ONU împotriva torturii (CAT) în perioada 1987-1993. Desemnat raportor special ONU privind situația drepturilor omului în România (UN Commission on the Human Rights, Rezoluția 1989/75, 1989-1992).

în noua situație nu mai este necesar să se recurgă la serviciile unui raportor special sau „expert independent", urmând ca evoluția situației drepturilor omului în România să fie prezentată Comisiei ONU pentru Drepturile Omului pe baza datelor ce vor fi furnizate de guvernul român, așa cum se procedează cu alte țări membre ONU, precum și în contextul realizării Programului de asistență acordat de Centrul ONU pentru drepturile omului.

Prezentarea și examinarea la Comisia ONU a *Raportului Voyame* au avut loc într-o atmosferă generală pozitivă, constructivă, semnificativă pentru receptarea actuală a imaginii României. Au fost reliefate progresele incontestabile obținute de țara noastră în procesul democratizării și edificării statului de drept.

Singura excepție în cursul dezbaterilor a constituit-o poziția delegației Ungariei, care a insistat pentru prelungirea mandatului raportorului special, sau cel puțin pentru numirea unui expert internațional care să urmărească situația din România.

Delegația Ungariei s-a găsit, în final, izolată, fără sprijinul pe care ar fi putut conta din partea unor țări occidentale, inclusiv a celor cu care colaborează foarte strâns (Austria, Germania).

Delegațiile Poloniei și Cehoslovaciei au cedat presiunilor delegației ungare, în sensul că nu au devenit co-autori la rezoluția adoptată, ambasadorii lor recunoscând acest lucru în discuțiile avute cu ambasadorul suedez, inițiatorul rezoluției.

Conținutul dezbaterilor și textul rezoluției adoptate au confirmat aprecierile privind cursul politic din țara noastră invocând, totodată, o tendință crescândă de opoziție la încercările extremiste de denigrare, în special privind situația minorităților din țara noastră, promovate de Ungaria.

Ambasadorul SUA la Geneva a declarat textual: *acest progres se datorește, de asemenea, eforturilor lăudabile ale guvernului român și persoanelor din toată țara. Tocmai datorită activității lor, România a ajuns așa de departe. Devotamentul și dorința lor de a asigura o protecție și o promovare tot mai puternice ale drepturilor omului pentru popor vor fi fundamentale în anii ce vin.*

Vă informăm, de asemenea, că reprezentantul României, d-l ambasador Ion Maxim, care a concurat alături de reprezentanții Ungariei, Poloniei și Ucrainei pentru cele două locuri care revin țărilor est-europene în Sub-comisia ONU împotriva discriminărilor și pentru protecția minorităților, a întrunit, de la primul tur de scrutin, numărul necesar de voturi, fiind ales în acest organism (30 de voturi față de 27 cât era necesar).

Rugăm folosiți elementele de mai sus în discuțiile și contactele pe care le aveți în legătură cu situația drepturilor omului în România.

Șefii misiunilor României din țările co-autoare la rezoluție, ca și din țările membre ale Comisiei care au acordat sprijinul lor alegerii reprezentantului țării noastre în Sub-comisia ONU menționată, în contactele curente la Ministerele de Externe din țările de reședință, vor exprima mulțumirile MAE român pentru atitudinea adoptată de delegațiile țărilor lor la reuniunea de la Geneva a Comisiei ONU pentru Drepturile Omului.

Continuați să transmiteți operativ ecouri, aprecieri și comentarii semnificative pe care le înregistrați pe această temă.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

127

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind utilizarea aprecierilor formulate de Președintele Ion Iliescu și Premierul Teodor Stolojan referitoare la evoluțiile interne politice și economice din țara noastră

Nr. 9/05106 *6 martie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Prin comunicări repetate, transmise în clar, v-am pus la dispoziție extrase largi dintr-un interviu acordat Televiziunii române de către Domnul Ion Iliescu, Președintele României, la 3 martie 1992, precum și o sinteză a conferinței de presă din 5 martie a Primului-Ministru al Guvernului, Domnul Theodor Stolojan.

Vă recomand să folosiți activ, în munca dumneavoastră curentă de relații, aprecierile Președintelui României și ale Primului-Ministru cu privire la evoluțiile interne din țara noastră, pe plan politic și economic.

Vă rugăm să rețineți angajamentul guvernului de a organiza alegerile generale și alegerile prezidențiale simultan, în luna mai sau, cel mai târziu, la începutul lunii iunie 1992. Cele două proiecte respective de lege electorală au fost deja depuse Parlamentului. Urmează ca în cursul săptămânii viitoare Guvernul să prezinte propunerea de lege pentru finanțarea alegerilor. Primul-Ministru a apreciat că, dacă Parlamentul va adopta legile până la 17 martie, alegerile vor putea fi organizate la 17 mai a.c., fiecare zi întârziere însemnând amânarea datei.

În cazul în care veți fi întrebat care sunt motivele pentru care guvernul insistă ca alegerile să aibă loc în perioada menționată și ele să fie simultane, pentru noul Parlament și pentru Președinte, în condițiile în care unele forțe politice din țară se pronunță pentru amânarea alegerilor și separarea lor, veți putea prezenta următoarele argumente:

– guvernul actual s-a angajat în fața Parlamentului și a țării să asigure desfășurarea normală a ciclului electoral și să organizeze alegeri libere și corecte într-un interval de circa 6 luni de la instalarea sa (oct. 1991) și înțelege să se achite de mandatul pe care și l-a asumat;

– amânarea datei alegerilor ar însemna prelungirea situației de relativ provizorat al actualului Executiv, cu consecințe negative în primul rând asupra economiei țării, ca și asupra stabilității politicii interne;

– numeroase guverne vest-europene urmăresc cu atenție încheierea cât mai repede posibil a ciclului electorat, ceea ce ar permite, printre altele, și crearea unui climat mai favorabil ansamblului relațiilor bilaterale (folosiți exemple concrete din țara dvs. de reședință);

– separarea alegerilor ar însemna însemnate cheltuieli materiale (atât pentru campania electorală, cât și pentru alegerile propriu-zise), ceea ce ar reprezenta o povară în plus pentru bugetul de austeritate al țării.

– organizarea, în același an, a unui mare număr de teste electorale (alegerile locale, în două tururi de scrutin practic în toată țara, alegeri parlamentare și, separat, alegeri prezidențiale) ar face să scadă interesul electoratului și să crească fenomenul absenteismului ceea ce, în esență, nu favorizează procesul democratic din țară.

Raportați Centralei MAE reacții și comentarii semnificative.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 1/1992, f.f.

128

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind debutul negocierilor de aderare la Comunitatea Economică Europeană[82]

Nr. 30/0538 *18 martie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu începerea negocierilor privind asocierea României la CEE și demersurile întreprinse în diverse capitale europene privind includerea în mandatul Comunității și respectiv în proiectul de acord cu țara noastră a unei clauze de suspendare în cazul unor „încălcări grave ale drepturilor omului și principiilor democratice", facem următoarele precizări:

1. Cele mai multe dintre oficii au înțeles exact mesajul primit din Centrală și au acționat corespunzător pe lângă autoritățile competente din țara de reședință. Există, însă, și cazuri de receptare defectuoasă și, mai ales, de transmitere neconvingătoare a punctului nostru de vedere către interlocutori. Avem, de asemenea, situații când șefi de oficii nu s-au implicat direct în această acțiune deosebit de importantă sau încearcă să ne convingă de „justețea" poziției părții comunitare. Tot astfel, se acceptă cu ușurință comparații deloc concludente, în sensul referirilor la experiența CE cu țări ca Haiti, Iugoslavia, țările baltice etc.

Dorim să subliniem, în acest context, că acordul pe care îl va negocia România face parte, după cum cunoașteți, din categoria acordurilor europene în parametrii celor stabiliți în textele deja semnate cu Polonia, Ungaria și Cehoslovacia. Prin urmare, România nu dorește să obțină nici mai mult și nici mai puțin comparativ cu cele trei țări.

2. Așa cum am indicat în circularele noastre anterioare, clauza de suspendare nu se regăsește în niciunul din acordurile de asociere negociate cu Polonia, Ungaria și Cehoslovacia și nu există niciun dubiu în ce privește includerea acesteia în propunerile de mandat ale Comisiei CE pentru România și Bulgaria în partea privind dispozițiile finale (cele care se referă la durata acordului). Nu se pune, deci, problema că țara noastră ar contesta prevederile din preambul cu referire la atașamentul nostru la valorile democrației, edificarea statutului de drept, respectarea drepturilor omului, alegeri libere și

[82] Vezi doc. nr. 124.

democratice etc. De asemenea, nu avem în vedere clauzele obișnuite care se înscriu în orice acord cu privire la denunțarea și încetarea valabilității.

3. Din informațiile pe care le deținem rezultă că principalii promotori ai ideii de includere a clauzei menționate în viitoarele acorduri de asociere sunt: Germania, Marea Britanie, Olanda și Danemarca. Se pare că Marea Britanie și-a moderat poziția în această chestiune.

4. În vederea continuării demersurilor în această problemă, reluăm și completăm câteva din argumentele care să fie folosite în discuțiile cu reprezentanți ai țării dv. de reședință.

– Deranjează, în mod deosebit, continuarea fără temei a politicii de diferențierii pe care o practică CE față de România, în ciuda faptului că s-au înregistrat progrese considerabile, atât în plan legislativ, cât și în plan politic în promovarea democrației și a procesului de reformă economică. Nu se poate, deci, spune că România este astăzi o țară mai puțin democratică decât Polonia, Ungaria și Cehoslovacia. Problemele cu care ne confruntăm pe plan economic și social sunt practic cele cu care se confruntă toate țările care se află în perioada de tranziție;

– Partea română nu s-ar așeza la masa tratativelor dacă nu ar fi hotărâtă să împărtășească valorile democrației și principiile economiei de piață. Suntem conștienți că obligațiile pe care ni le asumăm înseamnă operarea unor transformări profunde în toate componentele societății românești și, de aceea, nu ne putem permite să planeze îndoieli în ce privește respectarea de către parteneri a propriilor angajamente. Acordul de asociere reprezintă, în opinia noastră, cea mai bună garanție că România se înscrie definitiv pe calea democrației și a realizării economiei de piață;

– Nu putem porni la negocieri dacă cealaltă parte pune la îndoială spiritul de cooperare care ne animă și buna credință a partenerului. Tot astfel, nu înțelegem să fim, din start, calificați ca vinovați pentru fapte ipotetice, legate de un domeniu așa de sensibil cum este cel privind drepturile omului. Aici pot interveni oricând interpretări subiective, inclusiv lansarea unor speculații care urmăresc scopuri politice;

– În ce privește drepturile omului, punctul nostru de vedere, exprimat în numeroase ocazii, este acela că tot ce este bun pentru Europa este bun și pentru România. Mai mult, noua Constituție a României se remarcă, între altele, și prin faptul că asigură preeminența normelor internaționale în materie în cazul neconcordanței dintre acestea și legislația internă. Există, de asemenea, multe alte organisme care se ocupă direct de această problematică, la care participă atât România, cât și partenerii comunitari;

– Pentru orice probleme care ar putea apare pe parcursul aplicării acordului de asociere există un mecanism de consultări care urmează să fie statuat chiar în

textul documentului și care poate fi, deci, folosit, inclusiv pentru clarificarea aspectelor legate de respectarea drepturilor omului și a principiilor democrației;

5. În legătură cu poziția Bulgariei, vă informăm că, în cadrul consultărilor dintre cele două Ministere de Externe, se acționează pentru a o determina să întreprindă demersuri similare, inclusiv să realizăm o colaborare strânsă pe parcursul negocierilor.

Vă rugăm ca și dv. să faceți același lucru în contactele cu reprezentanții Bulgariei. De altfel, această chestiune a fost abordată și cu ocazia vizitei recente la București a ministrului de Externe bulgar.

Vă rugăm să acționați în continuare în spiritul celor mai sus și să ne informați prompt asupra reacțiilor partenerilor. Insistați și asupra necesității accelerării procedurilor de negociere.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

129

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind unele evoluții politice interne și discuțiile avute cu organizații sindicale

Nr. 9/06272 *20 martie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu deplasarea la București a unui însemnat număr de lideri sindicali și negocierile purtate cu aceștia în Capitală, pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă comunicăm următoarele:

În ziua de 17 martie a.c. s-au deplasat la București circa 800 de mineri și lucrători din domeniul construcțiilor și al industriei de autoturisme, care s-au adunat în fața sediului guvernului, însoțind lideri din partea sindicatelor din Valea Jiului și județele Dolj, Brăila, Argeș, Bihor și Gorj, care solicitau purtarea de discuții cu conducerea guvernului, a celor două Camere ale Parlamentului și Președinției.

După retragerea grupului de circa 800 persoane, delegația condusă de Miron Cosma a fost primită în seara aceleiași zile de vicepreședintele Senatului, Domnul Oliviu Gherman, și Primul-Ministru, D-l Theodor Stolojan.

Discuțiile au continuat în zilele de 18 și 19 martie a.c. cu o delegație de 10 lideri sindicali reprezentând Confederația „Sygma" a sindicatelor din Dolj, sindicatele libere ale minerilor din Valea Jiului, Federația „Bihor" a sindicatelor

libere, sindicatele din Întreprinderea de Autoturisme Pitești și sindicatele miniere din județul Gorj, partea guvernamentală fiind reprezentată de domnii Mihu Miron Biji, Dan Mircea Popescu, Aurel Bercea, Iacob Zelenco, de factori de răspundere de la Ministerul Industriei, Banca Națională și Regia Autonomă a Huilei din Valea Jiului.

Revendicările prezentate de liderii sindicali au vizat, în principal, stabilirea și garantarea de către guvern a salariului minim pe economie la nivelul de 16 000 lei (față de 8 500 lei în prezent), semnarea unui nou contract colectiv de muncă la nivel național, prezentarea de către guvern a unui program concret și coerent de protecție socială și relansare a economiei naționale și suplimentarea bugetului pentru unitățile bugetare (sănătate, învățământ, cultură, apărare națională).

2. La 19 martie a.c., la sediul guvernului, s-a încheiat o minută între părțile aflate la masa negocierilor, convenindu-se următoarele: problema salariului minim rămâne să fie analizată, în continuare, de către partea sindicală, pe baza materialelor puse la dispoziție de către Ministerul Economiei și Finanțelor și Comisia Națională pentru Statistică; aplicarea riguroasă a hotărârii guvernului referitoare la declararea și înregistrarea prețurilor; studierea de către departamentul de resort a unor măsuri suplimentare de stabilizare a prețurilor, care vor fi prezentate până la data de 15 aprilie 1992; definitivarea de urgență de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale a coeficienților de creștere a fondului de referință pentru salarii, în raport de indicatorii de performanță; Ministerul Muncii și Protecției Sociale a comunicat precizările convenite cu privire la aplicarea Hotărârii Guvernului nr. 99/1992 la agenții economici, care vor negocia sporuri de salarii la nivelul celor stabilite prin contractul colectiv de muncă la nivel național.

3. După încheierea discuțiilor cu liderii sindicali, Domnul Theodor Stolojan, Primul-Ministru al Guvernului, a făcut o declarație de presă în care, relevând că prioritatea numărul unu a guvernului este asigurarea desfășurării de alegeri libere și corecte, continuarea reformei și gestionarea dezechilibrelor care însoțesc tranziția până la instalarea noului Parlament și guvern, a subliniat că pentru a nu periclita aceste obiective nu a avut nici o reținere în a se întâlni cu reprezentanții sindicatelor „chiar dacă ziua și ora au fost stabilite numai de către aceștia", iar la sala Omnia „mi-au înmânat o notă de propuneri, dar și cu jigniri și ultimatumuri". „Am acceptat, totuși, să rămân în sală – a continuat Primul-Ministru – nu pentru că nu mă interesează demnitatea funcției și a persoanei mele; am rămas în sală pentru că de la prima citire a propunerilor, așa cum acestea au fost formulate în notă, mi-am dat seama că nu se pot realiza în etapa în care ne aflăm și că trebuie să explic de ce și ce intenționăm să facem, pentru că dacă propunerile respective sunt nerealizabile astăzi, ele exprimă îngrijorarea salariaților, a cetățenilor în general". „A trebuit să rămân în sală pentru că, dacă propunerile ar fi fost formulate cu bună

știință, într-un mod care excludea posibilitatea de realizare, atunci ele ar fi reprezentat o provocare pentru declanșarea unor conflicte deliberate", a mai arătat Domnul Theodor Stolojan.

4. Vă rugăm să folosiți aceste elemente în contactele pe care le aveți, în condițiile în care veți fi întrebați asupra prezenței liderilor sindicali la București și a tratativelor cu Guvernul, subliniind că, deși s-au desfășurat într-o atmosferă tensionată, prin modul în care au fost conduse de guvern nu au degenerat, evitându-se apariția oricăror conflicte. Evidențiați totodată, că poziția și acțiunea Executivului au demonstrat și cu acest prilej determinarea Guvernului de a continua procesul de reformă, în pofida dificultăților antrenate de tranziție.

Informați Centrala MAE cu ecourile relevante pe care le înregistrați pe această temă.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

130

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind *Declarația Guvernului român* de condamnare a manifestărilor șovine și antisemite

Nr. 9/06650 *26 martie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că miercuri, 25 martie a.c., în cadrul ședinței săptămânale a guvernului, a fost adoptată o *Declarație* prin care sunt dezaprobate și condamnate ferm manifestările șovine, antisemite promovate de unele publicații românești, manifestări care aduc prejudicii grave intereselor naționale. Dată fiind importanța deosebită a problematicii aflate în discuție, la ședința Guvernului a participat Domnul Ion Iliescu, Președintele României, invitat de Domnul Theodor Stolojan, Prim-Ministru al Guvernului, în conformitate cu prevederile constituționale (art. 87: „*Președintele României poate lua parte la ședințele Guvernului în care se dezbat probleme de interes național privind politica externă, apărarea țării, asigurarea ordinii publice și la cererea Primului-Ministru, în alte situații*").

În Declarație se arată că „*Guvernul României constată cu profundă preocupare prezența în câteva publicații editare în țara noastră a unor luări de poziții și*

manifestări cu caracter șovin sau antisemit. Guvernul dezaprobă și condamnă asemenea manifestări, precum și orice încercare de a promova prin mijloacele de presă din România accente extremiste, de factură legionară sau fascistă.

Astfel de atitudini sunt cu atât mai condamnabile cu cât acele publicații se dedau la atacuri inacceptabile la persoană, inclusiv la adresa reprezentanților diplomatici ai unor țări cu care România întreține relații prietenești, atacuri pe care Guvernul le respinge în mod hotărât.

Aceste manifestări aruncă o umbră nemeritată asupra României și a poporului român, care au respins din totdeauna atitudinile șovine, ura și violența, orice tendințe extremiste care aduc mari prejudicii țării atentând în esență la interesele sale naționale. Asemenea manifestări aduc grave prejudicii societății românești, cu atât mai mult cu cât ea se confruntă azi cu mari dificultăți, pentru a căror depășire este necesară angajarea și colaborarea tuturor forțelor politice realiste și responsabile din țara noastră.

Totodată, Guvernul României atrage atenția că manifestările de antisemitism din acele publicații, ca și orice tendințe extremiste care ar urmări reînvierea fascismului și a legionarismului sunt contrare Constituției țării, în care se declară că România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică sau religie și se interzice îndemnul la ură rasistă și incitarea la discriminare între cetățenii țării.

Manifestările de orice fel cu caracter rasist reprezintă în mod evident un abuz în exercitarea dreptului constituțional la libertatea de expresie și de informare și, ca atare, este de datoria procuraturii să sesizeze organele de justiție pentru a lua măsurile prevăzute de lege în astfel de cazuri.

Guvernul României reafirmă hotărârea sa de a respecta cu strictețe angajamentele asumate prin convențiile și documentele internaționale la care este parte și care vizează prevenirea, combaterea și pedepsirea discriminărilor bazate pe rasă, culoare, origine națională sau religie și va avea, în continuare, ca unul din obiectivele esențiale ale politicii sale garantarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pentru cetățenii țării, fără deosebire de rasă, origine etnică, limbă sau religie.

Manifestările antisemite și extremiste sunt proprii unui număr infim de cetățeni ai țării și prezintă poziții individuale și izolate. De aceea, Guvernul României își manifestă convingerea că întreaga societate românească le va respinge și nu va permite acte și atitudini care contravin fundamental valorile autentice ale democrației și ale statului de drept".

Oficiile diplomatice dotate cu stații radio vor primi, în clar, traducerea în limba engleză și/sau franceză a *Declarației*.

Vă rugăm să luați măsuri pentru o amplă difuzare a acestei *Declarații* la MAE local, la redacțiile unor ziare și reviste care au publicat materiale pe această temă,

în cercurile parlamentare care au manifestat interes în problema menționată, organizațiilor guvernamentale cu preocupări în domeniul drepturilor omului, organizațiilor evreiești din țara dumneavoastră de reședință etc.

În discuțiile pe care le aveți, evidențiați poziția clară a guvernului care a condamnat fără echivoc orice tendințe antisemite, extremiste, apreciind că este de datoria procuraturii să sesizeze organele de justiție în astfel de cazuri. Reliefați, totodată, aprecierea guvernului că este vorba de poziții individuale, izolate ale unui număr infim de cetățeni, societatea românească, în ansamblul său, respingând din totdeauna atitudinile șovine, ura și violența, orice tendințe extremiste.

Subliniați, în același timp, pozițiile exprimate recent cu toată claritatea, în același sens de către Președintele României, Domnul Ion Iliescu, precum și punctele de vedere asemănătoare ale principalelor formațiuni politice din țară.

Transmiteți prompt Centralei MAE reacții și aprecieri semnificative înregistrate în cercurile politico-diplomatice și în presa din țara dumneavoastră de reședință în legătură cu *Declarația Guvernului României din 25 martie 1992*.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

131

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind stabilirea de contacte cu instituții de cercetare juridică din străinătate

Nr. 4/01227 *13 aprilie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Pentru o mai bună cunoaștere a legislației și a activităților de cercetare în domeniul juridic din alte state, conducerea Institutului de Cercetări Juridice din țara noastră ne-a rugat să-i facilităm stabilirea de contacte, schimburi de experiență și de documentație cu institute similare.

Având în vederea amploarea schimbărilor pe plan juridic care sunt în curs în țara noastră, necesitatea cunoașterii și documentării cât mai aprofundate asupra experienței din alte state în acest domeniu de către cercetătorii noștri care participă la elaborarea noului cadru legislativ, vă rugăm să contactați conducerile institutelor similare din țara dv. de reședință și să sondați posibilitățile de cooperare cu specialiștii români.

Ne interesează obținerea unor burse și stagii de perfecționare în cadrul institutelor respective, documentație, invitații la reuniunile științifice etc.

Vă rugăm să ne informați operativ asupra rezultatelor demersurilor dumneavoastră.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

132

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind prezența ex-Regelui Mihai I la sărbătorile Paștelui din țară[83]

Nr. 9/08908 *23 aprilie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Pentru informarea dumneavoastră, vă comunicăm că ex-Regele Mihai împreună cu soția se vor deplasa în perioada 25-27 aprilie a.c. în România, la invitația Prea Sfinției Sale Pimen, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, pentru a sărbători împreună Sfintele Paști 1992.

Fostul Suveran va sosi la Suceava cu un avion special și se va mai deplasa la București și Curtea de Argeș.

---

[83] Referire la vizita fostului Rege Mihai I în România (25-27 apr. 1992), efectuată la invitația Arhiepiscopului Pimen al Sucevei și Rădăuților. **Comunicatul** Biroului de presă de la Versoix din 21 aprilie preciza: „*Majestățile lor Regele și Regina vor sosi în România sâmbătă, 25 aprilie, și vor asista la slujba de Înviere la Mănăstirea Putna. Duminică, de Paști, Majestățile lor vor fi în București, unde vor asista la a Doua Înviere la Biserica Sf. Gheorghe, la ora 13.00. Majestățile lor vor înnopta în București și speră să viziteze, de asemenea, mormintele strămoșești din Curtea de Argeș. Vizita Majestăților lor în România, de natură privată și restrânsă, se va încheia luni, 27 aprilie*". Asupra evenimentului, vezi și la Adrian Năstase, *România după Malta*, vol. 9, Fundația Europeană Titulescu, București, 2011, p. 276 (*28 aprilie 1992* 16.05, Adrian Năstase, ministru de Externe al României, susține o conferință de presă [la Berna]. **Întrebare**: Puteți comenta vizita fostului Rege Mihai? **Adrian Năstase**: *Da. Două comentarii. Suveranitatea este acum a poporului. Prin Constituție, poporul a ales republica. Pentru români este foarte greu să accepte ideea monarhiei după ce abia au scăpat de un „rege" comunist. Desigur, poporul poate să-și schimbe punctul de vedere. Dar, pentru moment, am decis prin Constituție că avem republică. Există tendința unora, nesemnificativă, că o schimbare a formei de stat poate aduce rezolvarea problemelor. În ceea ce privește vizita, era clar că am oferit cooperarea noastră. Era o vizită privată și am pus-o în acord cu autoritățile competente. A fost un exercițiu pozitiv. Autoritățile au cooperat pentru a avea o vizită normală, fără conotații politice. Vizita a fost un examen de maturitate pentru forțele politice din România și pentru cei ce au organizat vizita. Ministerul de Externe a avut un rol important*").

Autoritățile române au acordat vizele de intrare în țară pentru Mihai de Hohenzollern și soția sa.

Vă rugăm să informați prompt Centrala MAE cu eventuale reacții pe care le înregistrați în țara de reședință pe această temă.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

133

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, referitoare la Expunerea Premierului Teodor Stolojan în Parlament cu privire la Strategia Guvernului de înfăptuire a reformei economico-sociale în țara noastră

Nr. 9/05910 *24 aprilie 1992, București*
Urgență

Domnule Șef de Misiune,

Vă informăm că, la 23 aprilie a.c., Domnul Prim-Ministru Theodor Stolojan a prezentat în ședința Camerelor reunite ale Parlamentului strategia guvernului de înfăptuire a reformei economico-sociale și tranziție la economia de piață.

Separat vă transmitem în clar ample extrase din expunerea Premierului român, îndeosebi privind realizarea obiectivelor preconizate de guvern prin programul adoptat cu ocazia investirii sale (16 octombrie 1991), măsurile pentru consolidarea stabilității și redresării economiei naționale prin reducerea presiunii inflaționiste și refacerea echilibrului valutar, reducerea (cu 25 la sută) a subvențiilor la unele produse și servicii de bază și protejarea veniturilor bănești ale populației.

Pentru atingerea acestor obiective se preconizează măsuri concrete în planul funcționării și consolidării instituțiilor și mecanismelor economiei de piață, precum și folosirea, în continuare, a creditelor externe pentru realizarea unor proiecte de investiții care să conducă la creșterea producției și a competitivității economice. Semnalăm și cu acest prilej faptul că, începând cu luna februarie a.c., ne-am confruntăm cu o gravă situație ca urmare a întârzierii acordării tranșei a doua (250 mil $) din creditul contractat cu G-24.

Începând cu luna mai a.c. se va trece la prima etapă de eliminare a subvențiilor la unele produse și servicii de bază, în paralel cu aplicarea unor măsuri de protecție a veniturilor bănești ale populației.

Referitor la viitoarele alegeri, Premierul a arătat că nu există niciun motiv real ca acestea să nu se desfășoare până la sfârșitul lunii iunie a.c., atât guvernul, cât și forțele politice relevante apreciind că amânarea alegerilor ar avea efecte negative asupra procesului de democratizare și reformă. A fost reafirmată hotărârea Executivului de a asigura condițiile necesare ca și viitoarele alegeri să fie libere și corecte.

Rugăm folosiți activ elementele cuprinse în expunerea Premierului român pentru a prezenta în mod argumentat și a sensibiliza factorii de răspundere din țara de reședință, precum și reprezentanți ai organismelor economico-financiare în legătură cu hotărârea fermă a guvernului român de a continua procesul de democratizare, reformă și tranziție la economia de piață, de a realiza aceste obiective în primul rând prin eforturi proprii, dar și într-o cooperare largă cu alte state și cu principalele organisme și organizații economico-financiare europene și mondiale.

Înregistrați cu atenție și transmiteți operativ reacții și ecouri semnificative în legătură cu expunerea Premierului român.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

134

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind obligativitatea de a urmări și semnala toate referirile la țara noastră din statele de reședință și de a avea mereu o atitudine activă față de manifestările de dezinformare asupra realităților și a eforturilor de democratizare întreprinse de autoritățile române

Nr. 9/05501 *25 aprilie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Analiza modului în care misiunile noastre diplomatice informează Centrala MAE despre reflectarea României în mass-media din țara de reședință scoate în evidență abordări diferite, de la oficiu la oficiu, precum și o anumită tendință de tratare pasivă din partea unor ambasade care se limitează la a

semnala apariția unor articole ce distorsionează realitățile, fără a informa despre acțiunile proprii întreprinse în vederea corectării imaginilor deformate.

Ca urmare, vă reamintim principalele obligații care revin misiunilor diplomatice ale României în acest domeniu:

1. Semnalarea, pe cale operativă, a referirilor la țara noastră în presa și la radio-televiziunea din țara de reședință:

– odată cu semnalarea va fi transmisă și o sinteză succintă a materialelor difuzate sau publicate; textele integrale vor fi trimise, în funcție de urgență sau posibilități, Centralei MAE, prin fax, telex sau curier;

– va fi acordată o atenție sporită aprecierilor sau comentariilor proprii ale analiștilor politici, precum și corespondențelor trimișilor speciali, în România, ai unor mijloace de informare din țara dumneavoastră de reședință;

– vor fi semnalate, de asemenea, și reluările din mijloacele românești de informare sau de la agenții de presă internaționale;

– ambasadele își vor organiza astfel activitatea încât să poată fi urmărite, în permanență, programele informative ale posturilor de televiziune și radio;

– trebuie evitată situația, destul de frecventă în prezent, în care aprecieri și comentarii referitoare la România ajung la cunoștința MAE din alte surse decât de la misiunile noastre sau cu mult înaintea semnalărilor primite din partea oficiilor diplomatice ale României.

2. Adoptarea unei poziții active, prompte, în cazul știrilor, informațiilor sau aprecierilor care distorsionează vădit realitățile din țara noastră și aduc, prin aceasta, prejudicii informării corecte a opiniei publice din țara dumneavoastră de reședință cu privire la evoluțiile din România:

– contactarea imediată a conducerilor redacțiilor sau a autorilor materialelor, în vederea determinării apariției corecturilor necesare;

– transmiterea de scrisori conducerilor redacțiilor, punerea la dispoziție a unor materiale documentare etc.;

– organizarea frecventă de întâlniri cu reprezentanții presei (conferințe de presă, briefinguri individuale sau în grup etc.);

– desfășurarea unei intense activități de relații cu conducerile redacțiilor principalelor mijloace de informare, precum și cu ziariștii specializați în problemele românești;

– informarea imediată a Centralei MAE cu privire la acțiunile întreprinse, inclusiv trimiterea de copii ale corespondenței purtate de misiune cu redacțiile în cauză, pe astfel de probleme;

– de regulă, ambasadele vor acționa imediat, fără a solicita o aprobare prealabilă din partea Centralei MAE; o astfel de aprobare va fi solicitată numai în cazuri deosebite sau în situația în care misiunea nu dispune de date suficiente pentru a reacționa imediat.

Vă rog să acordați maximum de atenție acestor probleme, deoarece de recepționarea corectă, în străinătate, a eforturilor care se fac pe calea democratizării societății românești, consolidării statului de drept și trecerii la economia de piață depinde, într-o măsură însemnată, obținerea sprijinului extern pentru reformă. Nesemnalarea unor prezentări deformate, ca și absența unei reacții imediate ale ambasadelor, în astfel de cazuri, vor fi luate în considerare ca atare la aprecierea ansamblului activității misiunii diplomatice pe care o conduceți.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

135

Telegramă circulară a Ministerului Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind vizita particulară efectuată de ex-Regele Mihai I în țară cu ocazia sărbătorilor Paștelui

Nr. 9/09294 *29 aprilie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În continuarea comunicării noastre 9/08908 din 23 aprilie a.c.[84], vă transmitem următoarele:

1. Luni, 27 aprilie a.c., a luat sfârșit vizita particulară întreprinsă în România de către fostul Suveran Mihai I de Hohenzollern, soția sa – Ana de Bourbon Parma, de una din fiice – Ana și de nepotul său Nicolae.

Fostul Suveran a sosit sâmbătă, 25 aprilie a.c., la Suceava, la invitația Arhiepiscopului Sucevei și Rădăuțiului, Pimen. În aceeași zi, ex-Regele Mihai și membrii familiei au luat parte la un serviciu religios oficial de Biserica Mănăstirii Putna, la mormântul lui Ștefan cel Mare, iar în cursul nopții, la slujba Învierii.

Duminică, la prânz, fostul Suveran a sosit la București, unde o mare mulțime de oameni i-au făcut o primire deosebit de călduroasă. Mihai de Hohenzollern a participat la a doua slujbă a Învierii, oficiată la Biserica Sfântu Gheorghe. După slujbă, ex-Regele a vorbit celor veniți să-l salute, mulțumindu-le pentru felul în care a fost primit.

[84] Vezi doc. nr. 133.

Luni dimineața, fostul Suveran a depus coroane de flori la troițele ridicate în Piața Universității și Piața Romană din București în memoria martirilor Revoluției din decembrie 1989, după care a plecat la Curtea de Argeș, unde a fost întâmpinat de o mulțime de circa 30 000 oameni. La Mănăstirea Curtea de Argeș, după o scurtă slujbă religioasă oficiată în onoarea sa, fostul Suveran s-a recules la mormintele străbunilor săi Carol I și Ferdinand I.

După-amiază, Mihai I și persoanele care l-au însoțit în timpul vizitei sale la Curtea de Argeș au revenit în Capitală, de unde, în jurul orelor 16.00 au părăsit, cu un avion special, România.

În cursul vizitei sale în România, ex-Regele Mihai s-a întâlnit cu o serie de reprezentanți ai vieții politice, culturale și artistice din țara noastră (Corneliu Coposu, Radu Câmpeanu, Doina Cornea, Stelian Tănase, Ticu Dumitrescu, Mircea Dinescu, Ion Caramitru, Victor Rebengiuc ș.a.)

2. În condițiile în care în contactele pe care le aveți vor apare discuții pe această temă, vă rugăm să folosiți aceste elemente, evidențiind desfășurarea normală a vizitei, absența oricăror incidente și sprijinul acordat de autoritățile române pentru organizarea vizitei. Informați prompt Centrala MAE cu ecourile relevante înregistrate pe marginea acestui subiect.

(Ss) *Theodor Meleșcanu*

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

136

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind corelarea acțiunilor pe plan extern ale MAE cu celelalte ministere și agenții guvernamentale pentru promovarea intereselor țării noastre

Nr. 9/09653 *5 mai 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă redau mai jos textul scrisorii pe care am trimis-o la data de 4 mai a.c. tuturor miniștrilor și șefilor altor agenții guvernamentale, în legătură cu implicarea misiunilor noastre diplomatice și consulare în realizarea acțiunilor de relații externe ale acestor instituții:

Stimate coleg,

Mă văd obligat să vă reţin atenţia cu o problemă care creează serioase dificultăţi activităţii Ministerului Afacerilor Externe, în îndeplinirea atribuţiilor care îi revin în virtutea reglementărilor în vigoare şi care, totodată, pot avea consecinţe de nedorit pe planul politicii externe a ţării noastre.

Constatăm că în pofida instrucţiunilor repetate transmise de Primul-Ministru membrilor Guvernului – ultima dată la 24 decembrie 1991 – miniştri şi secretari de stat întreprind vizite în interes de serviciu în străinătate fără consultarea prealabilă a Ministerului Afacerilor Externe, angajând guvernul şi statul în acţiuni de relaţii care nu sunt întotdeauna corelate cu priorităţile României în raporturile cu anumite state şi chiar cu ansamblul relaţiilor noastre cu diferite ţări sau organizaţii internaţionale.

De altfel, remarcăm cu regret că nici alte dispoziţii în vigoare nu sunt respectate, cum sunt, de exemplu, obligaţia transmiterii la MAE a notelor şi rapoartelor care consemnează rezultatele întrevederilor oficiale cu reprezentanţii altor state, trimiterea de propuneri de acţiuni de relaţii externe spre aprobarea conducerii Guvernului fără avizul MAE şi altele.

De asemenea, unele ministere se adresează direct misiunilor noastre diplomatice cu diverse solicitări de informări, de organizări de vizite, de asigurarea logisticii unor vizite etc., inclusiv comunicări care, în mod normal, ar trebui transmise prin cifru, în loc să formuleze astfel de solicitări prin intermediul MAE, aşa cum este normal.

Faţă de cele mai sus, doresc să vă informez că misiunile noastre diplomatice şi consulare au primit instrucţiuni clare de a trata orice vizite ale unor demnitari români în străinătate care nu se fac în conformitate cu prevederile circularei semnate de Primul-Ministru ca având un caracter particular, ceea ce presupune că reprezentanţele noastre nu se vor implica în nici un fel, nici chiar logistic, în desfăşurarea unor asemenea vizite.

De asemenea, au fost trimise instrucţiuni misiunilor noastre de a ignora orice fel de solicitări care le sunt adresate altfel decât pe canalele obişnuite ale MAE.

Folosesc această ocazie pentru a vă asigura din nou de întreaga disponibilitate a Ministerului Afacerilor Externe de a sprijini cu toate forţele sale realizarea în cele mai bune condiţii a acţiunilor de relaţii externe ale ministerelor şi altor agenţii guvernamentale. În acest scop, membrii conducerii ministerului şi direcţiile din MAE vor pune la dispoziţia miniştrilor şi secretarilor de stat, la cerere, înaintea realizării acţiunilor de relaţii, documentaţia şi toate datele necesare, care să permită acestora să aibă o viziune de ansamblu asupra raporturilor cu ţara sau organizaţia internaţională în cauză.

Consultarea prealabilă a Ministerului Afacerilor Externe este importantă și necesară, pe de o parte, pentru a păstra la MAE o evidență firească a contactelor guvernamentale și, pe de altă parte, pentru a aprecia oportunitatea unora dintre acestea, nu de puține ori stimulate de ambasadele de la București ale unor state din interesele care nu coincid întotdeauna cu interesele țării noastre.

Prezenta scrisoare pornește exclusiv de la dorința noastră de a asigura coerența politicii externe și protecția intereselor țării noastre, îndeosebi în actualele împrejurări internaționale, când nu sunt puține cazurile în care se profită de imperfecțiunile noastre de organizare pentru a se promova interese străine care aduc daune țării.

Îmi permit să anexez copia ultimelor instrucțiuni ale primului ministru la care m-am referit la început, pentru facilitarea consultării lor de către dumneavoastră.

Vă rog să primiți, stimate coleg, asigurarea considerațiunii mele deosebite.
Adrian Năstase

Vă rog insistent să asigurați respectarea întocmai a conduitei, care decurge pentru misiunile noastre diplomatice, din instrucțiunile în vigoare ale Primului-Ministru, reamintite în această scrisoare.

În măsura în care vor apărea și în viitor încălcări de la aceste instrucțiuni, vă rugăm să le semnalați Centralei MAE, respectiv cu strictețe regula neimplicării misiunilor noastre diplomatice în acțiuni neanunțate prin MAE.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

137

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, prin care solicită date privind organizarea, coordonarea și acordarea burselor în străinătate

Nr. 1.06668 *6 mai 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Față de multitudinea de surse de burse privind formarea de cadre – guverne, organizații internaționale, fundații, diverse fonduri publice și private și față de necesitatea de a folosi la maximum toate posibilitățile existente pe acest plan pentru România, se are în vedere crearea unei structuri la nivel

național (oficiu) pentru a valorifica în mod eficient aceste posibilități. MAE urmează să facă propuneri în acest sens guvernului.

În vederea elaborării acestor propuneri, vă rugăm să vă interesați la instituțiile competente din țara de reședință în legătură cu modul în care este organizată obținerea și acordarea burselor din străinătate, precum și a eventualelor instituții de coordonare (structuri, oficii specializate), precum și orice alte informații care ne-ar ajuta să beneficiem de experiența țării de reședință în scopul menționat.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 2/1992, f.f.

138

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind arborarea în permanență a drapelului de stat al țării la sediile oficiilor

Nr. 4/01858 *9 iunie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Oficiu,

Începând cu data primirii acestei comunicări, veți lua măsurile necesare pentru ca pe fațada clădirii sediului oficiului să fie arborat în permanență drapelul de stat al țării noastre.

Se va proceda în mod similar la toate consulatele, centrele de cultură și bibliotecile țării noastre din țara dv. De reședință.

AMAE, fond *Telegrame difrate E. Circulare*, vol. 3/1992, f.f;

139

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind evoluțiile politice din Cehoslovacia

Nr. 9/013455 *18 iunie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

1. După cum cunoașteți, situația politică internă din Cehoslovacia, înregistrează, în prezent, în urma rezultatelor recentelor alegeri, o serie de evoluții, care pun sub semnul întrebării perspectiva continuității statului unitar ceho-slovac. Evoluțiile respective preocupă cercurile politico-diplomatice din Cehoslovacia și din alte țări, având în vedere implicațiile previzibile ale unei posibile dezmembrări a acestei țări.

2. În contactele pe care le aveți în țara de reședință, vă rugăm să urmăriți pozițiile și aprecierile factorilor de decizie politică, ca și comentariile semnificative din mass-media locală cu privire la situația din Cehoslovacia și să informați prompt Centrala MAE.

3. În discuțiile pe care le veți purta, în cazul în care veți fi întrebat în legătură cu poziția României față de evenimentele din Cehoslovacia, puteți arăta că în țara noastră se urmăresc cu atenție deosebită evoluțiile, considerându-se că este necesar să se întreprindă toate demersurile posibile pentru a nu se ajunge la stări de tensiune și instabilitate, care ar putea avea efecte destabilizatoare imprevizibile pe plan european și internațional.

În context, vor putea fi evoca relațiile bune de cooperare ale țării noastre cu RFCS, precum și cu fiecare din cele două republici (Cehia și Slovacia). Astfel, numai în cursul acestui an, au vizitat România ministrul federal al Afacerilor Externe, J. Dienstbier[85] (9-10 ianuarie 1992), ministrul Relațiilor Internaționale al Republicii Slovace, P. Demeš[86] (2-3 aprilie a.c.) și vicepreședintele

[85] *Jiří Dienstbier* (1937-2011), profesor, ziarist și om politic cehoslovac (ceh de origine). Cunoscut corespondent de presă în străinătate, participant activ la procesul reformist („Primăvara de la Praga"), exclus din PC (1969), disident semnatar al Chartei '77 și editor al *samizdatului* lunar „Lidové noviny" (1987-1989); desemnat ministru al Afacerilor Externe (10 dec. 1989-2 iul. 1992).

[86] *Pavol Demeš* (n. 1956), cercetător în biomedicină și om politic slovac. Ministru al Afacerilor Externe al Slovaciei (1991-1993). Ulterior consilier prezidențial (1993-1997), director pentru Europa Centrală și de Est (2000-2010) al *German Marshall Fund*. În prezent, activist civil și analist de politică externă (Oficiul din Bratislava al Fundației).

Comitetului guvernamental pentru Relații Internaționale al Republicii Cehe, Viktoria Hradská[87] (14-15 mai).

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1992, f.f.

140

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind marcarea a 130 de ani de la organizarea ministerului unic sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza

Nr. 15/02526 *15 iulie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

Prin decretul semnat la 27 iulie 1862 de către Alexandru Ioan Cuza se constituia Ministerul Afacerilor Străine, prin unificarea și reorganizarea și reorganizarea ministerelor de resort din Moldova și Țara Românească.

Împlinirea a 130 de ani va fi sărbătorită prin organizarea de către MAE a unor acțiuni și inițiative dintre care menționăm:

– întrunire solemnă în ziua de 29 iulie a.c. la care au fost invitați Domnul Ion Iliescu, Președintele României, Domnul Theodor Stolojan, Prim-Ministru, președinții celor două Camere ale Parlamentului, înalți demnitari și șefii misiunilor diplomatice acreditate la București;

– vernisarea expoziției documentare consacrată activității diplomației române în perioada de după Unirea Principatelor și a expoziției cu lucrări de artă aflate în patrimoniul MAE;

– inaugurarea galeriei de portrete ale miniștrilor Afacerilor Externe;

– lansarea volumului *Istorie și diplomație*, cuprinzând o selecție de documente diplomatice;

– lansarea medaliei jubiliare precum și a unei serii de timbre cu efigiile unor mari înaintași.

Vă informăm, totodată, că s-au întreprins demersurile pentru obținerea aprobărilor necesare instituirii ordinului și medaliei „Nicolae Titulescu", care vor fi conferite persoanelor române și străine care s-au distins în promovarea relațiilor externe ale României în diverse domenii.

---

[87] *Viktoria Hradská* (n. 1944), om politic ceh, lider al Partidului Liberal Democratic (nov. 1991); ulterior în Alianța Democratică Civică.

Aniversarea a 130 de ani de la crearea instituției noastre considerăm că trebuie să constituie un prilej de sărbătoare atât în Centrală, cât și la oficiile diplomatice și, totodată, de mobilizare a întregului personal pentru a putea fi, asemenea generațiilor de predecesori, la înălțimea misiunilor încredințate.

Rugăm ca prezenta circulară să facă obiectul unei informări a dvs. adresată tuturor membrilor misiunii în preajma zilei de 27 iulie, transmițându-le, totodată, salutul conducerii ministerului și al meu personal, cu ocazia aniversării. Solicităm, totodată, să analizați posibilitatea organizării unor acțiuni de marcare și în țara dvs. de reședință a evenimentului – notificarea prin note verbale la ministerele de resort, menționarea lor în *press-release*, în cadrul unor întâlniri cu personalități ale țării de reședință, reprezentanți ai mass-media, ai emigrației române etc., evidențiind cu această ocazie preocupările fundamentale ale diplomației românești moderne în cei 130 de ani de existență pentru respectarea principiilor de drept internațional, bună vecinătate și edificarea unei lumi a păcii și colaborării.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1992, f.f.

141

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind aniversarea a 130 de ani de la crearea Ministerului Afacerilor Externe

Nr. 15/02527 *14 iulie 1992, București*
Urgență U

Domnule Șef de Misiune,

În continuarea elementelor privind aniversarea la 29 iulie 1992 a 130 de ani de la crearea MAE, comunicate prin circulara nr. 15/02526/14.07/1992[88], vă informăm că se intenționează invitarea în România pentru a participa la suita de acțiuni aniversare ce vor avea loc și a unor foști diplomați români, cu activitatea notabilă în MAE, stabiliți în prezent în țara dv. de reședință.

Așteptăm în acest sens, de urgență, propunerile dv. (cu menționarea funcției avute și a perioadei când au activat în diplomația română).

[88] Vezi doc. nr. 140.

Menționăm că MAE va prelua pentru invitați cheltuielile de sejur (cazare și masă/transport intern pentru o perioadă de 3-5 zile) nu, repet nu, și pe cele de transport internațional.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1992, f.f.

142

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea alegerilor prezidențiale în țară

Nr. 9/018501 *7 septembrie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Printr-o comunicare separată ați primit datele biografice ale celor șase candidați la funcția de Președinte al României la alegerile din 27 septembrie a.c., prezentați în ordine alfabetică. Informațiile transmise se bazează pe datele puse la dispoziția agenției române de presă ROMPRES, în mod oficial, de candidați.

Vă recomandăm să folosiți informațiile pe care vi le-am transmis în activitatea curentă a misiunii de prezentare a campaniei electorale din România, în modul pe care îl considerați cel mai potrivit în țara dumneavoastră de reședință.

Vă rugăm să urmăriți în continuare modul în care campania electorală din țara noastră este reflectată în cercurile politico-diplomatice și de presă și informați prompt Centrala MAE în legătură cu comentariile și aprecierile semnificative.

Diplomații români vor prezenta activ, în discuțiile pe care le au pe această temă, în special cu reprezentanți ai cercurilor politico-diplomatice și de afaceri din țara de reședință, angajamentul clar al Guvernului României de a asigura alegeri libere și corecte, precum și eforturile deosebite care se fac în acest scop. Folosiți pe larg elementele din *Declarațiile* repetate ale Guvernului român cu privire la alegeri pe care le-ați primit la misiuni. Reliefați că până în prezent campania se desfășoară normal, că sunt asigurate condițiile pentru o largă participare a observatorilor internaționali și interni și că se respectă cu rigurozitate cele stabilite de o Comisie parlamentară specială pentru împărțirea timpului de antenă la radio și televiziunea națională pentru forțele politice angajate în alegeri, ca și pentru candidații la funcția de președinte. Insistați pe

faptul că și în România campania electorală are caracterul specific al unor asemenea exerciții normal țărilor democratice, pluraliste.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1992, f.f.

143

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind măsurile întreprinse pentru desfășurarea campaniei electorale în țară[89]

Nr. 9/018999 *15 septembrie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Pentru informarea și documentarea dv. în legătură cu desfășurarea campaniei electorale, v-am transmis separat, prin mesaje radio, în clar, textele integrale ale Raportului misiunii preelectorale a Institutului Național Democratic pentru Afaceri Internaționale (NDI) și ale ultimului „Buletin Informativ" al Biroului Electoral Central.

Rugăm ca în discuțiile cu privire la campania electorală din țara noastră, diplomații români să sublinieze în convorbirile pe care le vor avea cu reprezentanții țării de reședință eforturile constante depuse de Guvernul României pentru asigurarea de alegeri libere și corecte. Veți menționa că Biroul Electoral Central a stabilit, în acord cu cele 17 organizații neguvernamentale doritoare, să acrediteze observatori interni un program concret pentru desfășurarea lucrărilor de acreditare. De asemenea, Guvernul României, prin Departamentul Informațiilor, a elaborat un *Ghid electoral*, conținând date utile privind organizarea alegerilor.

O atenție deosebită este acordată și participării observatorilor străini. Până la 14 septembrie 1992 și-au anunțat participarea ca observatori 130 de persoane din 15 state.

Se poate releva că eforturile pentru organizarea unor alegeri libere și concrete au fost scoase în evidență și de delegația NDI care a vizitat recent România și care în raportul întocmit a constatat că „nu a auzit nicio plângere, anume cum că resursele campaniei ar fi monopolizate sau folosite cu precădere

[89] Vezi și doc. nr. 142.

de vreun partid sau grupare politică…" „nu a primit informații despre acte de violență sau intimidare asupra candidaților sau a celor angajați în campanie…".

Delegația americană a formulat și o serie de recomandări (necesitatea reducerii tensiunilor inutile în timpul campaniei, adoptarea de măsuri pentru educarea alegătorilor, maximă participare a observatorilor interni ș.a.) care, desigur, vor fi avute în vedere de autorități și participanții la procesul electoral.

Rugăm ca în perioada următoare să informați în continuare, ritmic, Centrala MAE, despre felul cum este receptată campania electorală în țara dv. de reședință de factorii guvernamentali, politici, mass-media, comentariile care se fac în legătură cu acest eveniment.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1992, f.f.

144

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind organizarea și desfășurarea campaniei electorale[90]

Nr. 9/018667 *8 septembrie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Referitor: **Campania electorală**

Vă informăm asupra unor măsuri adoptate recent de Biroul Electoral Central (BEC) pe linia organizării procesului electoral.

1. În acord cu conducerile celor zece organizații neguvernamentale românești care doresc să acrediteze observatori, Biroul Electoral Central a stabilit un program calendaristic privind acreditarea observatorilor (comunicarea hotărârii judecătorești de înregistrare ca persoană juridică a organizației respective, comunicarea numelor observatorilor etc.).

2. BEC a avut mai multe schimbări de opinii cu conducătorii unor organizații neguvernamentale române care doresc să acrediteze observatori – Pro Democrația, LADO etc. precum și cu reprezentanții unor organizații străine (Institutul Național Democratic din SUA, Fundația Internațională pentru Sisteme Electorale etc.) în legătură cu organizarea de secții de votare separate în stațiile de cale ferată, autogări, porturi și aeroporturi.

[90] Vezi doc. nr. 142, 143.

Pornind de la caracterul facultativ al prevederilor legale privind organizarea unor secții de votare separate, BEC a hotărât ca, în ceea ce privește stațiile de cale ferată, să se organizeze o singură secție de votare la București, în stația CFR Gara de Nord. Nu se vor organiza stații de votare în autogări, în porturi și aeroporturi.

Secțiile de votare din spitale se vor organiza numai în unitățile spitalicești mai importante, situația acestora urmând să fie apreciată în concret de la caz la caz. Pentru celelalte spitale se va proceda la folosirea urnelor volante de la secțiile de votare cele mai apropiate.

De asemenea, BEC a stabilit felul în care se va organiza votarea pe navele flotei comerciale și de pescuit oceanic aflate în ziua votării în navigație sau în porturi ale altor țări.

Cele stabilite au fost aduse la cunoștința circumscripțiilor electorale interesate (Constanța, Tulcea, Galați, etc.).

3. BEC a avut o întâlnire cu delegația Institutului Național Democratic pentru Afaceri Internaționale în SUA din care face parte și un reprezentant al Consiliului Europei care se află în misiune preelectorală în România.

Delegația a fost primită de Domnul Theodor Stolojan, Prim-Ministru al României.

4. Și-au făcut cunoscută intenția de a trimite observatori: Federația Internațională a Drepturilor Omului (Paris), Institutul Național Democratic pentru Afaceri Internaționale și Institutul Național Republican pentru Relații Internaționale – SUA (delegație comună), Parlamentul federal al Australiei, Adunarea Națională (Parlamentul) din Sudan.

Rugăm folosiți, după caz, elementele de mai sus în discuțiile dumneavoastră și ale colaboratorilor dumneavoastră cu reprezentanții țării de reședință, subliniați preocuparea Guvernului României de a asigura desfășurarea de alegeri libere și corecte, informați operativ asupra aspectelor semnificative rezultate din aceste discuții.

De asemenea, folosiți elementele din prezenta circulară – ca și informațiile pe care le primiți din țară în legătură cu desfășurarea campaniei electorale – în discuțiile pe care e aveți cu cetățenii români aflați în țara dumneavoastră de reședință care vor participa la alegerile din 27 septembrie 1992.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 3/1992, f.f.

145

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind modul de desfășurare a alegerilor prezidențiale și parlamentare în țară și în străinătate[91]

Nr. 9/019779 *28 septembrie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu alegerile prezidențiale și parlamentare din România, vă transmitem următoarele informații, estimări și aprecieri:

1. Campania electorală și alegerile s-au desfășurat în condiții normale; nu s-au semnalat cazuri semnificative de încălcare a legii și contestații. Exceptând incidentul de la Timișoara, când domnul candidat la președinție Gh. Funar a fost agresat de un grup de cetățeni, nu s-au înregistrat acte de violență sau incidente grave.

2. Alegerile au fost urmărite de 562 observatori străini din 35 de țări (în 1990 au participat 553 observatori străini) și de 7 572 observatori interni.

Primele declarații ale observatorilor străini făcute presei și în fața unor reprezentanți ai autorităților sunt pozitive.

3. Precizăm că la oficiile noastre diplomatice alegerile s-au desfășurat normal, fără probleme, inclusiv la secțiile de votare suplimentare din Ungaria și SUA.

4. Se estimează că participarea electoratului la vot a fost de 74%.

5. Așa cum se procedează în toate țările occidentale, la 27 septembrie, imediat după orele 21.00 (ora închiderii marii majorități a secțiilor de votare), a fost dată publicității prognoza IRSOP/INFAS (Bonn)/TVR la care au participat 15 000 alegători intervievați mediat după vot, pe baza unei metodologii științifice, cu o marjă de eroare de +-2% (o prognoză asemănătoare a fost făcută și cu prilejul alegerilor din 20 mai 1990).

La 28 septembrie, orele 10.00 a fost date publicității estimările IRSOP/INFAS, făcute pe baza rezultatelor oficiale înregistrate de secțiile de votare care au constituit eșantionul pentru prognoză din ziua precedentă. Estimările corectează prognoza și sunt mai aproape de rezultatele finale oficiale.

Conform acestor estimări, situația se prezintă astfel:

---

[91] Vezi doc. nr. 142-144.

a) **Candidații la Președinție**:

Ion Iliescu	46,4%
Emil Constantinescu	31,3%
Gheorghe Funar	11,2%
Caius Traian Dragomir	5,0%
Ion Mînzatu	3,1%
Mircea Druc	3,1%

b) **Pentru Parlament** (Camera Deputaților):

FDSN	26,0%
CDR	20,6%
FSN	10,3%
PUNR	7,9%
UDMR	7,6%
PRM	4,0%
PDAR	3,2%
PSM	3,1%
PNL	2,7%
MER	2,4%

6. În afara acestui sondaj efectuat după metode științifice, au fost date publicității și rezultatele unui sondaj neoficial efectuat de Agenția REUTER care se prezintă astfel:

Pentru Președinție:

Emil Constantinescu	38%
Ion Iliescu	38%
Gheorghe Funarıı	5%
Caius Dragomir	4%
Mircea Druc	3,1%
Ioan Mînzatu	3,9%

Pentru Parlament

CD	29%
FDSN	21%

7. Al doilea tur de scrutin pentru alegerea Președintelui României va avea loc la 11 octombrie, la care vor participa candidații clasați pe primele 2 locuri – domnii Ion Iliescu și Emil Constantinescu.

8. Rezultatele oficiale parțiale ale alegerilor vor fi date publicității începând cu ziua de marți, 29 septembrie.

Miercuri, 30 septembrie, sunt așteptate rezultatele finale definitive.

Rugăm urmăriți cu maximă atenție aprecierile și comentariile care se fac în cercurile guvernamentale politico-diplomatice și în mass media din țara dvs. de reședință despre alegerile prezidențiale și parlamentare de la 27 septembrie a.c. și informați prompt asupra acestor comentarii, precum și asupra oricărei probleme de interes. La discuțiile pe această temă, diplomații români vor evidenția caracterul liber și corect al alegerilor, calmul deosebit care a caracterizat ziua alegerilor, ceea ce reprezintă o etapă importantă în procesul consolidării democrației și pluralismului politic în România.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1992, f.f.

146

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind evoluțiile politice în contextul alegerilor prezidențiale și parlamentare[92]

Nr. 9/020593 *12 octombrie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În discuțiile pe care le aveți în țara dumneavoastră de reședință în legătură cu evoluțiile politice din România, vă recomandăm să aveți în vedere următoarele:

– Turul doi de scrutin al alegerilor prezidențiale s-a desfășurat în condiții normale de calm, liniște și ordine; nu s-au înregistrat incidente sau evenimente nedorite, aceasta dovedind progresul pe care țara noastră îl face pe drumul consolidării procesului democratic, intrarea în deplină normalitate în ceea ce privește puterea de stat.

– Participarea la turul doi de scrutin este apreciată la circa 75%, procent ridicat în comparație cu alegerile din alte țări și care se situează în vecinătatea participării la alegerile parlamentare și la primul tur de scrutin al alegerilor prezidențiale din 27 septembrie 1992. Din datele provizorii neoficiale date publicității după numărarea a peste 40% din voturile exprimate, Domnul Ion Iliescu a întrunit 57,69% din sufragii, iar Domnul Emil Constantinescu 42,31%. Continuă numărătoarea voturilor, rezultatele oficiale urmând a fi date în prima parte a săptămânii.

[92] Vezi doc. nr. 143-145.

– Au fost încheiate și operațiunile privind repartizarea mandatelor în noul Parlament al țării, în urma alegerilor din 27 septembrie rezultatele care urmează a fi omologate oficial în cursul zilei de 12 octombrie. În Camera Deputaților vor fi prezente șapte, iar în Senatul României opt partide sau grupări politice, din totalul de 84 partide și coaliții participante. Aceasta înseamnă, pe de o parte, o victorie a pluripartidismului și, pe de altă parte, o respingere de către electoratul român a tendinței de pulverizare a partidelor politice caracteristică ultimilor trei ani și care a marcat destul de serios viața politică internă.

În esență, opțiunea clară pentru un număr limitat de partide demonstrează maturitatea electoratului român, în pofida încercărilor făcute de unele cercuri politice și de presă de a pune sub semnul îndoielii calitatea politică a acestuia. Afirmațiile făcute cu privire la unele fraude și iregularități în procesul numărătorii voturilor nu au putut fi dovedite din punct de vedere juridic și, în orice caz, nu ar fi putut influența rezultatele finale înregistrate, așa după cum a arătat și operația de renumerotare a voturilor anulate într-un număr neuzual de ridicat.

– Turul doi de scrutin al alegerilor prezidențiale marchează încheierea unui ciclu electoral de aproape un an de zile, început la sfârșitul lui 1991 cu referendumul asupra noii Constituții a țării și continuat cu alegerile locale din februarie 1992. În felul acesta se intră într-o perioadă de normalitate în care efortul pe plan politic intern se cere orientat cu precădere spre depășirea situației de criză economică și socială, într-o evoluție firească privind consolidarea procesului democratic și a statului de drept și continuarea tranziției spre economia de piață.

– Orice aprecieri privind o posibilă instabilitate politică în România, ca urmare a rezultatelor alegerilor parlamentare și eventualitatea organizării de alegeri anticipate peste o scurtă perioadă de timp sunt premature, dacă nu chiar speculative. Structura echilibrată a Parlamentului, lipsa unei majorități clare și confortabile pentru nici una din cele două curente principale – reprezentate de FDSN și de Convenția Democratică din România – reprezintă, în esență, un produs al unui exercițiu democratic de alegeri și obligă partidele reprezentate în forul legislativ al țării de a face eforturi deosebite pentru acomodarea reciprocă în jurul unui program care să se bazeze pe numitorul comun al platformelor cu care s-au prezentat în alegeri și anume:

– continuarea cursului de democratizare a țării;

– continuarea reformei;

– asigurarea unor măsuri corespunzătoare de protecție socială;

– consolidarea statului de drept și a structurilor acestuia;

– respectarea drepturilor omului și, în acest cadru, a drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale;

Au început, deja, consultările politice între forțele reprezentate în viitorul parlament cu privire la modul de formare a executivului. Esențial apare identificarea unei persoane pentru postul de Prim-Ministru, care să fie acceptabilă principalelor forțe politice din țară. Așa cum stau lucrurile în prezent, se au în vedere următoarele abordări.

– crearea unui guvern de uniune națională;

– crearea unui guvern de tehnicieni;

– numirea unei personalități independente ca prim ministru, guvernul urmând a fi încadrat cu reprezentanți ai grupărilor politice și cu specialiști. Desigur, formarea noului guvern rămâne o problemă dificilă, dar în nici un caz insolubilă.

Vă rugăm să informați prompt Centrala MAE în legătură cu comentariile și aprecierile semnificative din cercurile politico-diplomatice și de presă din țara dumneavoastră de reședință față de evoluțiile politice din țara noastră.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1992, f.f.

147

Telegramă circulară a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind situația politică internă după alegerile generale din țară și necesitatea de a se urmări reacțiile din țările de reședință

Nr. 9/020882 *16 octombrie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

Prin comunicări separate, transmise în clar, v-am informat pe larg cu privire la punctele de vedere expuse de Domnul Ion Iliescu, Președintele României, la 13 octombrie 1992, la prima conferință de presă a Domniei-sale după realegerea sa în funcția de șef al statului, precum și de Domnul Theodor Stolojan, Prim-Ministru al Guvernului, la 15 octombrie 1992, la conferința de presă prilejuită de prezentarea raportului guvernării pe perioada octombrie 1991-octombrie 1992.

Ați luat de asemenea cunoștință de punctele de vedere exprimate după alegeri de liderii principalelor forțe politice din țară prin revista presei pe care o primiți zilnic din partea Centralei MAE. În perioada următoare vă vom transmite o sinteză a *Raportului* Guvernului, urmând ca ulterior să vă transmitem textul integral al acestui raport.

Pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă prezentăm, în linii mari, calendarul politic al perioadei următoare:

– La 16 octombrie 1992, a avut loc prima întâlnire a Parlamentului României, în noua componență rezultată în urma alegerilor de la 27 septembrie; ca o primă acțiune, cele două Camere ale Parlamentului își vor alege președinții și membrii birourilor permanente și vor fi formate noile comisii parlamentare; de asemenea, vor fi formate grupurile parlamentare;

– după validarea de către Curtea Constituțională a alegerii Domnului Ion Iliescu în funcția de Președinte al României, validare care a avut loc în cadrul unei ceremonii la 15 octombrie, Domnul Ion Iliescu urmează, potrivit prevederilor constituționale, să depună jurământul în fața Parlamentului; ceremonia va avea loc în cursul săptămânii viitoare, după alegerea birourilor Camerei Deputaților și Senatului;

– în continuare, Domnul Ion Iliescu va avea consultări cu liderii partidelor politice reprezentate în Parlament, în vederea desemnării Primului-Ministru; consultările care au loc în prezent au un caracter preliminar, de pregătire a viitoarelor negocieri privind desemnarea primului ministru;

– Primul-Ministru desemnat va proceda, apoi, la consultări și negocieri pentru formarea noului guvern; în prezent, capătă tot mai mult teren ideea ca viitorul guvern să fie alcătuit din specialiști (guvern de tehnicieni);

– evoluțiile politice descrise mai sus pot dura 2-3 săptămâni; până la formarea noului guvern, actualul Executiv, condus de Domnul Theodor Stolojan, își va continua activitatea.

Vă recomandăm ca în discuțiile pe care dumneavoastră și colaboratorii dumneavoastră le aveți cu cercurile politico-diplomatice din țara dumneavoastră de reședință, în legătură cu evoluțiile politice interne să vă manifestați activ și să oferiți interlocutorilor informații, evaluări și aprecieri pe baza materialelor pe care le-ați primit din partea Centralei MAE. Insistați, în mod deosebit pe următoarele idei:

– normalizarea deplină a vieții interne;

– opțiunea clară a României pentru dezvoltarea democrației, pentru consolidarea statului de drept și trecerea la economia de piață, opțiune care se regăsește în platformele principalelor forțe politice din țară;

– reforma economică, trecerea la economia de piață sunt procese care au fost demarate și în cadrul cărora au început să apară și rezultate încurajatoare, evidențiate în Raportul Guvernului Stolojan;

– confruntarea de idei care are loc în prezent între diferitele forțe politice se înscrie ca o dezvoltare normală a proceselor democratice din România, este specifică tuturor regimurilor democratice;

– nu există în prezent, în nici un fel, în România pericolul revenirii la trecut, al opririi reformei sau al instaurării unui guvern care ar putea fi purtătorul unor tendințe de totalitarism.

Vă mai informăm că, la 16 octombrie, Domnul Theodor Stolojan, Prim-Ministru al Guvernului, s-a întâlnit cu șefii misiunilor diplomatice acreditați la București, cărora le-a făcut o prezentare a raportului guvernării sale, reluând în mare măsură aprecierile făcute la conferința de presă. A subliniat valabilitatea programului economic al guvernului pe care l-a condus, necesitatea asigurării continuității acestuia, ca și asigurării cooperării principalelor forțe politice parlamentare la programul economic al viitorului guvern. Cu titlu personal, a menționat pe domnii Ulm Spineanu și Mihail Botez ca potențiali candidați la funcția de Prim-Ministru. În legătură cu acest ultim aspect, în discuțiile pe care le veți avea vă recomandăm să nu faceți referiri la nume proprii, menționând că procesul de consultări inițiat de Președintele țării este în curs și că este absolut normal, într-o societate democratică, să apară mai multe nume care ar putea fi luate în considerație. În cazul în care sunteți întrebat despre cele declarate de Domnul Theodor Stolojan, arătați că Domnia-sa a făcut o afirmație în nume propriu, că numele celor două personalități au fost avansate și de unele mijloace de informare din București și reamintiți că Președintele Ion Iliescu a declarat că nu respinge *a priori* nicio propunere și că va lua în considerație orice sugestie care i se va face și care poate întruni acordul forțelor politice.

În cazul în care veți fi întrebat despre momentul oportun pentru trimiterea de telegrame de felicitare Domnului Ion Iliescu cu prilejul realegerii sale în funcția de președinte, puteți arăta că potrivit prevederilor Constituției „Mandatul Președintelui României este de 4 ani și se exercită de la data depunerii jurământului" (articolul 83, paragraful 1), deci telegramele de felicitare pot fi trimise după depunerea jurământului. Precizați, totodată, că au fost primite unele telegrame imediat după anunțarea votului sau după validarea alegerilor de către Curtea Constituțională.

Rugăm urmăriți cu atenție modul în care sunt percepute evoluțiile interne din România de autoritățile oficiale și de alți reprezentanți ai puterii din țara dvs. de reședință ca și în cercurile politico-diplomatice și de presă și informați prompt în continuare Centrala MAE, cu comentarii și aprecieri semnificative.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1992, f.f.

148

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind condițiile și modul de desfășurare a alegerilor generale în baza datelor și aprecierilor transmise de Curtea Constituțională și Biroul Electoral Central[93]

Nr. 9/020972 *19 octombrie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

În continuarea informațiilor și instrucțiunilor pe care le-ați primit din partea Centralei MAE cu privire la desfășurarea alegerilor parlamentare și prezidențiale din România și ținând seama de faptul că în unele mijloace de informații din țară sau străinătate s-au făcut și aprecieri care ar pune sub semnul întrebării corectitudinea scrutinelor electorale, vă transmitem în sinteză unele elemente obținute de MAE de la Curtea Constituțională și de la Biroul Electoral Central, cu recomandarea de a folosi activ în discuțiile pe care dumneavoastră și colaboratorii dumneavoastră le aveți pe această temă.

I. În ceea ce privește alegerile prezidențiale, la cunoștința noastră, nu au fost contestații de fond și nici declarații ale liderilor politici sau ale observatorilor privind posibile fraude sau iregularități majore.

Curtea Constituțională, care a validat la 15 octombrie a.c. alegerea Președintelui, a comunicat că a existat o singură contestație înaintată de filiala Convenției Democratice din Iași. Contestația se referea la nereguli privind voturi nule, ștampile și urne.

Pe lângă faptul că probele care susțineau aceste afirmații nu era concludente, contestația a rămas fără urmări datorită prevederilor articolului 24 din Legea 69/92, conform căreia alegerile sunt anulate în cazul în care votarea și stabilirea rezultatului au avut loc prin fraudă, de natură să modifice atribuirea mandatului. În lumina acestui articol, chiar dacă probele erau concludente, faptele nu ar fi fost de natură să modifice atribuirea mandatului, ținând cont de zona geografică limitată la care s-au referit (Iași) și diferența mare de voturi dintre cei doi candidați.

În ceea ce privește afirmația că judecătorii de la Curtea Constituțională „sunt toți oamenii lui Iliescu", menționăm:

---

93 Vezi doc. nr. 143-147.

– dintre cei 9 membri ai Curții Constituționale numai trei au fost propuși de Președinte. Doi dintre aceștia au fost înalți funcționari, cu o solidă pregătire juridică, iar al treilea a fost membru al PNȚcd, care a demisionat din acest partid numai după ce a intrat în Curtea Constituțională și a devenit președintele ei.

– Alți trei membri au fost aleși de Senat – unul independent, altul a aparținut UDMR, iar al treilea este profesor universitar;

– Ultimii trei au fost de Camera Deputaților, doi sunt profesori universitari, iar ultimul a fost judecător la Curtea Supremă.

Niciunul dintre membrii Curții Constituționale nu a fost membru al FDSN sau FSN.

După validarea alegerii Președintelui de către Curtea Constituțională, în presa din țară, indiferent de orientare, nu se înregistrează vreo declarație sau vreun comentariu care să proiecteze îndoieli asupra validității sau corectitudinii alegerilor.

II. Potrivit Legii 68/92, competența în ceea ce privește alegerile parlamentare revine Biroului Electoral Central (BEC) și nu Curții Constituționale, cum se comentează pe colina Capitolului. La încheierea alegerilor parlamentare, BEC a avut de analizat mai multe contestații prezentate de Convenția Democratică din România și PDAR. În urma analizei BEC contestațiile nu au putut fi luate în considerație, întrucât din punct de vedere juridic erau lovite de nulitate, nefiind depuse în termenul prevăzut în mod expres de lege.

Contestațiile vizau în esență următoarele situații de fapt, regăsite atât în discursul domnului Corneliu Coposu din 9 octombrie a.c., cât și în declarații ale altor reprezentanți ai Convenției Democratice:

1. înregistrarea unui număr mare de voturi nule atât pentru alegerea Camerei, cât și a Senatului (circa 1,5 milioane buletine);

2. numărul mare de alegători înscriși pe listele speciale (circa 1,6 milioane persoane);

3. modificări ale proceselor-verbale de către președinții secțiilor de votare.

PDAR viza în contestația formulată lipsa a 118 voturi necesare pentru a obține pragul de 3%, fără de care nu putea accede în Cameră.

În legătură cu voturile nule, imediat după constatarea situației de fapt, BEC a decis ca toate birourile electorale de circumscripție (județene) să examineze și să numere din nou buletinele considerate nule. Din examinarea făcută s-au constatat următoarele cauze ale nulității:

a) Asemănarea între semnele electorale. Trandafirul a făcut parte din siglele electorale ale FDSN, FSN și PSDN, ceea ce a determinat mulți alegători să pună ștampila în toate cele trei dreptunghiuri rezervate acestor partide.

Semnificativ pentru confuzia creată de siglele electorale este și faptul că în județul Teleorman, în care nu există locuitori de naționalitate maghiară, 700 de alegători au votat cu UDMR, făcând confuzie între trandafir și lalea, ultimul fiind semnul electoral al UDMR.

b) A existat confuzie în rândul romilor și țiganilor care au votat, într-un număr mare de cazuri, pentru toate cele trei partide ale acestor etnii, prezente în buletinele de vot.

c) Populația de origine maghiară nu a putut înțelege exact relația dintre UDMR și Convenția Democratică. În cazul alegerilor prezidențiale, susținătorii UDMR au votat pentru Domnul Emil Constantinescu, fiind în alianță cu Convenția. La alegerile parlamentare, însă, UDMR s-a prezentat cu listă separată și mulți alegători, pentru a fi siguri, au aplicat ștampila atât în dreptunghiul UDMR, cât și în cel al Convenției Democratice.

Influența voturilor găsite valabile în urma reverificării voturilor considerate nule asupra rezultatului final a fost fără semnificație.

În 28 de circumscripții electorale județene au fost găsite: 9 159 voturi valabile pentru președinte, 54 749 pentru Camera Deputaților și 47 102 pentru Senat. În alte 14 județe verificarea s-a făcut parțial sau prin sondaj, rezultatul fiind practic **0**.

În comparație cu alegerile din 1990, numărul buletinelor de vot nule este mare, dar diferența poate fi explicată, într-o bună măsură, prin sursele de confuzie de mai sus.

Numărul mare de persoane înscris pe listele speciale se explică prin:

a) Deficiențele ce există în sistem de evidență a populației care au dus la multe omisiuni în listele permanente. Frecvent, blocuri întregi în zonele urbane au fost omise din listele permanente.

b) Toți militarii în termen (circa 350 000) au fost incluși pe listele speciale.

c) Foarte mulți alegători din mediul urban s-au deplasat în zone rurale unde dețin pământ agricol sau unde au dorit să se aprovizioneze pentru iarnă (sâmbătă 26 și duminică 27 septembrie a.c., timpul a fost frumos).

Numai în Sectorul agricol Ilfov, format din comunele din jurul Bucureștiului și cu un număr relativ mic de locuitori, au fost înscriși în listele speciale peste 20 000 de alegători. În județele cu orașe mari, numărul înscris pe listele speciale a variat între 30-40 000 persoane.

d) Pe listele speciale au mai fost, ca de obicei, înscriși bolnavii din spitale și elevii cu drept de vot, care nu s-au aflat la domiciliu.

Oricum, chiar dacă listele speciale ar fi fost un instrument de fraudă, este greu de conceput ca cineva să fi putut organiza deplasarea a peste 1,6 milioane persoane pentru a vota de mai multe ori la secțiile de votare, în special în mediul rural, unde oamenii se cunosc între ei. Nici unul din cei 564 observatori

străini, nici unul dintre cei peste 8 000 de observatori interni și nici un ziarist nu au semnalat deplasări în grup (în autobuze, trenuri) în vederea prezentării în masă la urne. Nici alegătorii care au votat pentru Convenție (peste 2 milioane) nu au semnalat astfel de situații. Mai mult, în birourile secțiilor de votare au fost prezenți reprezentanți ai diferitelor partide și ai Convenției Democratice care puteau sesiza imediat orice manevră.

În ceea ce privește procesele-verbale modificate, aceasta se explică prin starea de oboseală a membrilor birourilor electorale care, în multe secții, au fost depășiți de numeroasele și complicatele operațiuni manuale.

A ieșit în evidență necesitatea ca persoanele implicate direct în procesul electoral de la unitățile de bază (secțiile de votare) să fie mult mai bine instruite. Oricum, pentru a elimina suspiciunile, Guvernul a decis ca procesele-verbale, buletinele de vot și toate documentele legate de alegeri să nu fie distruse, urmând a sta la dispoziția celor interesați 1 an de zile.

III. La 16 octombrie a avut loc prima întrunire a noului Parlament, constituindu-se comisiile de validare a mandatelor deputaților și senatorilor. Ele și-au început deja activitatea și vor prezenta raportul lor în Parlament, miercuri 21 octombrie a.c.

Până în prezent există numai o contestație depusă de PDAR în legătură cu cele 118 voturi.

Rugăm transmiteți Centralei MAE eventuale aprecieri și comentarii semnificative pe aceste teme.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1992, f.f.

149

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind marcarea Zilei Naționale la 1 Decembrie sub semnul normalizării depline a relațiilor externe

Nr. 9/021535 *23 octombrie 1992, București*
Urgență F/I

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu marcarea în acest an a Zilei Naționale a României, la 1 Decembrie, vă precizăm următoarele:

1. Acțiunile care vor fi întreprinse de misiunile diplomatice cu acest prilej se vor desfășura sub semnul normalizării depline al relațiilor externe ale României după alegerile parlamentare și prezidențiale din toamna acestui an și care au confirmat opțiunea clară a electoratului pentru democrație, consolidarea statului de drept, respectarea drepturilor omului, tranziției la economia de piață și continuarea reformei.

2. Obiectivul principal al acțiunilor pe care le vor întreprinde misiunile diplomatice îl constituie corectarea imaginii externe a României, apropierea acesteia de situația reală din țară, punându-se accent în principal pe următoarele trăsături:

– disponibilitatea forțelor politice din țară și în primul rând al partidelor reprezentate în Parlament în noua configurație echilibrată a acestuia de a conlucra constructiv pentru realizarea unui program de ieșire din criză;

– procesul democratic și reforma economică sunt ireversibile;

– pluralismul politic și separația puterilor în stat sunt evidente în viața politică a țării;

– dimensiunile reale ale situației de criză și cauzele acesteia;

– respectarea drepturilor omului și în acest cadru a persoanelor aparținând minorităților naționale la nivelurile standardelor europene;

– poziția fermă a organismelor puterii împotriva xenofobiei, tendințelor extremiste, antisemitismului, oricărei alte forme de discriminare.

3. Totodată, manifestările organizate de misiunile diplomatice ale României vor fi folosite pentru impulsionarea raporturilor bilaterale, ca și pentru consolidarea raporturilor dintre misiune și diaspora din țara dv. de reședință.

4. În programul de acțiuni pe care misiunea dumneavoastră și-l va propune pentru marcarea Zilei Naționale a României, pornind de la posibilitățile pe care le aveți, cât și de la practica din țara de reședință, veți putea prevedea:

– recepție, coctail, cupă de șampanie sau orice alt mod de manifestare protocolară, la un nivel realist de cheltuieli, care să aibă drept criteriu eficiența și nu grandoarea (avem în vedere numărul de invitații, locul unde manifestarea poate fi organizată, etc.); organizarea unei manifestări protocolare de reprezentare nu este obligatorie, rămânând la latitudinea fiecărui șef de misiune dacă o asemenea acțiune va avea loc sau nu; vă veți angaja la cheltuieli pentru acțiunea protocolară numai după obținerea aprobării Centralei MAE pentru fonduri, în fiecare caz în parte;

– acțiuni cu presa: conferințe de presă, *briefing*-uri, interviuri, alocuțiuni la posturile de radio și TV etc.; astfel de acțiuni sunt obligatorii pentru toate misiunile;

– acțiuni cu caracter cultural: expoziții, conferințe, mese rotunde, etc., astfel de acțiuni vor fi organizate după caz, în funcție de posibilități și ținând

seama și de experiența dumneavoastră din trecut, cât și a altora organizate în țara dumneavoastră de reședință de diferite ambasade;

– acțiuni specifice cu diaspora românească (întâlniri, prezentări de filme etc.); după caz, în funcție de ponderea diasporei, puteți propune acțiuni protocolare specifice pentru aceasta;

– manifestări specifice pentru cercurile de afaceri, vizite și întâlniri cu oameni de afaceri la Camerele de Comerț, ambasadă, etc.;

– orice alte manifestări care credeți că pot fi organizate în țara dumneavoastră de reședință.

6. În vederea organizării manifestărilor consacrate aniversării Zilei Naționale a României vă rugăm:

– să transmiteți, până la sfârșitul lunii octombrie, propunerile dumneavoastră care presupun aprobarea din țară în ceea ce privește alocarea de fonduri (menționăm că unele ambasade au transmis deja asemenea propuneri; în caz de necesitate, sugerăm ca propunerile respective să fie reactualizate, ținând seama de aceste instrucțiuni);

– să informați Centrala MAE despre programul complet de acțiuni pe care îl aveți în vedere și să solicitați direcțiile de resort materialele necesare desfășurării acestora;

– să asigurați participarea întregului personal al misiunii la realizarea programului, considerând aceasta ca principal obiectiv al misiunii pe care o conduceți în perioada imediat următoare.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1992, f.f.

150

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind evoluția situației politice interne și negocierile privind formarea noului Cabinet

Nr. 9/021749 *27 octombrie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

În legătură cu evoluțiile politice interne, pentru informarea și orientarea dumneavoastră, vă transmitem următoarele:

Continuă negocierile pentru formarea noului guvern. În urma consultărilor Președintelui României cu conducerile partidelor reprezentate în Parlament, ca și în urma discuțiilor dintre aceste partide, s-a conturat ideea realizării unui pact politic, care să asigure o guvernare stabilă, în condiții de pace socială, cel puțin pe o perioadă limitată de timp. Ideea acestui pact politic pornește de la faptul că echilibrul existent în Parlament în urma alegerilor din 27 septembrie nu permite un guvern majoritar, iar încercarea de a se forma un guvern de coaliție (sau unitate națională) nu a întrunit acceptul unor forțe politice.

Ca urmare, se prefigurează posibilitatea formării unui guvern minoritar al FDSN, ca formație politică ce a obținut numărul cel mai mare de locuri în Parlament, care să fie sprijinit de celelalte principale forțe politice reprezentate în organul legislativ al țării. Această formulă ar urma să se bazeze pe un program care să fie prezentat de FDSN și care să fie acceptabil principalelor forțe politice.

Evident că negocierile sunt dificile, îndeosebi ca urmare a faptului că în afara unor puncte de vedere care se regăsesc în platformele politice ale tuturor partidelor există și numeroase diferențieri, ceea ce îngreunează procesul de armonizare al punctelor de vedere al forțelor angajate în tratative. Ca urmare, formarea noului guvern mai durează, după cum sunt posibile și alte evoluții în afara celor preconizate, prin aranjamentul unui guvern FDSN minoritar, susținut de majoritatea parlamentară. Important este însă faptul că negocierile continuă într-un spirit în care se încearcă acomodarea reciprocă, aceasta fiind un proces specific fazei imediat post-electorale și dovedind caracterul democratic al puterii în România.

2. Vă informăm că Președintele Ion Iliescu a primit un număr însemnat de telegrame de felicitare din partea unor șefi de state și a altor personalități politice din toate continentele. Până la 27 octombrie inclusiv au fost primite astfel de telegrame din Turcia, Federația Rusă, Uruguay, Elveția, R. Coreea, Cipru, Cuba, Egipt, Siria, Kenya, Danemarca (regină), Portugalia, Tunisia, Mongolia, Grecia, Algeria, Iordania (rege), Albania, Ungaria, Italia, Franța, Oman (sultan), Republica Belarus, Ucraina, Luxemburg, Panama, Azerbaidjan, Papa Ioan Paul al II-lea, SUA, Chile, Laos, Nigeria, Namibia, Liban, Irak. De asemenea, au fost primite telegrame de felicitare din partea Primilor-Miniștri ai Spaniei și Marii Britanii. Au trimis felicitări și Prim-Miniștrii din Turcia și Grecia, precum și Secretarul General al NATO, Manfred Wörner (țările au fost indicate în ordinea primirii telegramelor).

Aceasta poate fi apreciată ca un semnal pozitiv, de natură să favorizeze climatul raporturilor externe al României.

3. Având în vedere evoluțiile interne politice, precum și modul în care alegerile și rezultatele alegerilor din România au fost percepute în comunitatea

internațională, inclusiv pe baza raporturilor primite din partea observatorilor străini care au participat la procesul electoral din țara noastră, vă rugăm să acționați imediat pentru a asigura un curs normal, firesc al relațiilor României cu țara dumneavoastră de reședință, pentru reluarea contactelor privind continuarea acțiunilor care au fost amânate din cauza alegerilor din țara noastră.

Apreciem că întârzierea formării guvernului (ceea ce se petrece curent și în alte țări după alegerile parlamentare) nu trebuie să împiedice reluarea cursului normal al raporturilor externe.

Vă rugăm să aveți în vedere, în principal, următoarele:

– Fixarea calendarului de vizite, începând cu 15 noiembrie a.c. inclusiv pentru trimestrul I/1993 la nivelul Șefului Statului, al Primului-Ministru și al ministrului de Externe;

– stabilirea altor acțiuni de relații bilaterale cum ar fi: consultări cu Ministerul de Externe, negocieri de documente, alte vizite semnificative, etc.

Vă rugăm să acționați prompt pentru revigorarea activității diplomatice, pentru intensificarea muncii de relații cu factori de decizie din țara dumneavoastră de reședință, în vederea recuperării întârzierilor cauzate de ciclul alegerilor parlamentare din România și asigurarea normalității depline a desfășurării raporturilor externe ale țării noastre.

Odată cu eforturile pe care le veți face pentru fixarea calendarului de acțiuni pentru perioada imediat următoare, vă recomandăm să faceți și o prezentare amplă a evoluțiilor interne post-electorale din țara noastră în spiritul instrucțiunilor și informațiilor pe care le primiți din partea Centralei MAE.

Vă rugăm să asigurați, în același timp, un dialog permanent cu direcțiile de relații din minister, în vederea fixării calendarului de acțiuni pentru perioada următoare, potrivit indicațiilor din prezenta telegramă.

Raportați prompt Centralei MAE rezultatele demersurilor dumneavoastră.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1992, f.f.

151

Telegramă a lui Adrian Năstase, ministru al Afacerilor Externe, către șefii de misiuni diplomatice ale României, privind transmiterea Mesajului Președintelui Ion Iliescu adresat Parlamentului și distribuirea acestuia autorităților și instituțiilor media din țările de reședință

Nr. 9/022042 *30 octombrie 1992, București*
Urgență F

Domnule Șef de Misiune,

Prin comunicări separate, în clar, v-am transmis ample extrase din mesajul adresat Parlamentului României, reunit la 30 octombrie 1992, de către Domnul Ion Iliescu, Președintele României, cu ocazia depunerii jurământului. Ulterior veți primi traducerea în limbi de circulație internațională a acestui mesaj.

Vă rugăm să folosiți pe larg evaluările și aprecierile din mesaj în discuțiile pe care dumneavoastră și colaboratorii dumneavoastră le aveți în cercurile politico-diplomatice din țara de reședință, în prezentările pe care le faceți cu privire la situația din România, la opțiunile clare pentru democrație, statul de drept și reformă.

La primirea textului tradus în limbi de circulație internațională, vă rugăm să asigurați distribuirea acestuia la factorii de decizie (cancelariile Șefului de Stat și ale Primului-Ministru, ministrului de Externe, direcțiilor de resort din Ministerul de Externe, Parlamentului etc.), precum și la principalele mijloace de informare.

Transmiteți prompt ecourile și comentariile semnificative.

Veți primi de asemenea, din partea Departamentului de Cultură și Presă din MAE textul oficial al datelor biografice ale Domnului Ion Iliescu, Președintele României, tradus în limbi de circulație internațională, împreună cu instrucțiuni privind difuzarea acestuia în țara dumneavoastră de reședință. Vă rugăm să acționați prompt în conformitate cu practica internațională în acest domeniu, potrivit regulilor din țara dumneavoastră de reședință de distribuire a CV-urilor Șefilor de Stat la începutul mandatului acestora.

AMAE, fond *Telegrame cifrate E. Circulare*, vol. 4/1992, f.f.

ANEXE

I

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI
CARTE ALBĂ
ȘASE LUNI DE PREOCUPĂRI, ACȚIUNI ȘI INIȚIATIVE
iunie-decembrie 1990

19 decembrie 1990, București

După Revoluția din decembrie 1989, desfășurarea primelor alegeri libere din perioada postbelică și formarea noului guvern legitimat de aceste alegeri, politica externă a României a fost și este chemată să dea expresie procesului profund de democratizare a societății românești. Orientările principale de politică externă ale Guvernului, definite în concordanță cu interesul național, urmăresc conectarea României la marile procese și tendințe ce se manifestă în Europa și în lume. În acest cadru, Ministerul Afacerilor Externe – atât Administrația Centrală, cât și misiunile diplomatice – și-a propus inițierea unor forme moderne de colaborare dintre România și alte state, asigurarea unei prezențe nemijlocite, cu voce proprie, la dezbaterile internaționale privind securitatea și dezarmarea, dezvoltarea și ecologia, drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

În spiritul transparenței la care s-a angajat, pentru deplina edificare a opiniei publice românești asupra activității sale în perioada care s-a scurs de la 29 iunie 1990 – de când a început să funcționeze în cadrul noului guvern – Ministrul Afacerilor Externe prezintă, în continuare, principalele preocupări, acțiuni și inițiative în această perioadă de timp, metodele de lucru pe care le-a adoptat.

1. **Restructurarea Administrației Centrale**. Printre primele acțiuni întreprinse la scurt timp după formarea noului guvern s-a înscris restructurarea fundamentală a ministerului, pentru a-l face apt să înfăptuiască mai bine platforma de politică externă a României.

1.1. Prioritatea reluării și dezvoltării legăturilor tradiționale cu țările europene, ca și a participării țării noastre la construcția noii arhitecturi politice a continentului, precum și a participării României în structurile europene s-a tradus în crearea unui *Departament* distinct pentru *Europa și America de Nord*, condus de Secretarul de Stat al MAE, membru al Guvernului, care cuprinde trei

compartimente distincte:

– **Direcția Europa,** care se ocupă de relațiile bilaterale ale României cu toate țările continentului, într-o abordare coerentă, în locul a două direcții orientate după vechile criterii ideologice („țări socialiste" și „țări occidentale");

– *Direcția America de Nord*, care se ocupă de relațiile bilaterale cu SUA și Canada;

– **Direcția Organizațiilor Europene**, nou creată, care răspunde intereselor de abordare unitară a problemelor care se pun pentru participarea țării noastre la procesul CSCE și de colaborare cu organizațiile de vocație europeană (în principal Consiliul Europei și Piața Comună), precum și de urmărire activă a altor structuri regionale și subregionale existente sau în curs de formare.

1.2. Accentul deosebit așezat pe colaborarea internațională în domeniul drepturilor omului și pe reînnodarea legăturilor – de mult necesară – cu migrația românească, a condus la constituirea a două compartimente distincte care se ocupă în mod special cu aceste probleme.

1.3. Preocuparea de a conferi o temelie cât mai solidă deciziei de politică externă și-a găsit expresia în crearea unei *Direcții* distincte *de studii și planificare politică*.

1.4. Au fost luate, de asemenea, și alte măsuri de reorganizare în același spirit – între care structurarea mai bună a direcțiilor de relații prin înființarea unei direcții speciale pentru țările arabe, a unei direcții de politică economică și a unei direcții pentru problemele dezarmării – însoțite de o primenire substanțială a corpului de directori.

2. **Dimensiunea europeană multilaterală**

2.1. **Procesul CSCE**. În noua sa structură, MAE s-a implicat din plin în elaborarea și fundamentarea pozițiilor politice și inițiativelor Guvernului român în cadrul CSCE, îndeosebi în negocierea documentelor adoptate de *Reuniunea la nivel înalt de la Paris* (19-21 noiembrie 1990). Pornind de la mutațiile profunde care au avut loc pe continent – în primul rând prăbușirea regimurilor totalitare din țările est-europene și unificarea Germaniei –, de la interesele de securitate ale țării noastre, la MAE au fost elaborate pozițiile României privind noua arhitectură a continentului. Delegațiile României care au participat la întâlnirile pregătitoare de la Viena pentru reuniunea CSCE la nivel înalt de la Paris – întâlniri care au avut loc în iulie-august și septembrie-noiembrie a.c. – au fost alcătuite din diplomați ai Administrației Centrale.

De asemenea, reprezentanții MAE au participat nemijlocit – împreună cu specialiști ai Ministerului Apărării Naționale – la negocierile de la Viena privind

reducerea forțelor convenționale („Grupul celor 22") și măsurile de creștere a încrederii și securității („Grupul celor 34"), la definitivarea *Declarației comune a țărilor Tratatului de la Varșovia și NATO*, la negocierile privind nivelele maxime pentru armamentele convenționale și tehnică ale țărilor est-europene, stabilite în legătură cu *Tratatul privind forțele armate convenționale în Europa*. Înțelegerile realizate au contribuit substanțial la finalizarea documentelor adoptate la Reuniunea CSCE la nivel înalt de la Paris.

Pregătirea participării delegației țării noastre la reuniunea de la Paris, condusă de Președintele Ion Iliescu, a fost realizată, în principal, de către MAE.

MAE a avut o contribuție esențială la negocierile privind restructurarea Tratatului de la Varșovia și la stabilirea unor legături directe dintre țara noastră și NATO.

În același timp, se urmăresc cu multă atenție – atât la misiunile diplomatice, cât și în Centrala MAE – evoluțiile conceptuale privind problematica de ansamblu a CSCE, tendințele noi care apar, cu scopul de a informa la timp Guvernul și de a formula propuneri de acțiuni care să asigure participarea, în continuare, a țării noastre la acest proces.

2.2. **Conectarea la structurile europene existente**. Ministerul Afacerilor Externe a depus eforturi deosebite pentru accelerarea procesului de apropiere a țării noastre de organismele politice și economice vest-europene.

Astfel, prin demersuri specifice, prin intermediul ambasadelor de la București și a misiunilor noastre diplomatice, care au urmat deciziei luate de miniștrii de Externe ai Comunității Economice Europene (CEE) la 18 iunie 1990 privind „înghețarea" relațiilor CEE-România, MAE a contribuit la procesul normalizării acestor raporturi. Semnarea *Acordului de comerț și cooperare economică dintre România și CEE* – care urmează să reglementeze cadrul juridic necesar dezvoltării, pe baze noi, a relațiilor țării noastre cu Comunitatea Europeană – a devenit posibilă și ca urmare a acțiunilor insistente de prezentare de către MAE și agenții noștri diplomatici a procesului ireversibil spre democrație și consolidarea statului de drept din țara noastră, a măsurilor adoptate de guvern pentru trecerea la economia de piață. În prezent, eforturile MAE se îndreaptă spre asigurarea ratificării acestui Acord de către CEE.

De asemenea, MAE acționează împreună cu Ministerul Comerțului și Turismului pentru negocierea unui *Acord de asociere între România și Piața Comună* (cunoscut sub numele de „acord de generația a III-a" pe care Comunitatea Europeană îl are în vedere pentru toate statele est-europene), ca o importantă etapă spre un proces de integrare completă a țării noastre în CEE, care – având în vedere procedurile actuale ale Pieței Comune – se poate întinde pe o perioadă de mai mulți ani.

O linie paralelă de preocupări a constituit-o depășirea dificultăților

cauzate pe plan internațional de unele evoluții interne și care au condus la amânarea includerii României în Programul de asistență PHARE (al Grupului de 24 de state membre ale OECD) pentru țările est-europene. Ca urmare a eforturilor depuse – inclusiv de MAE și misiunile noastre diplomatice, 17 din cele 24 de state membre s-au pronunțat în favoarea României, programele de asistență umanitară și de sprijin în domeniul energiei fiind deja extinse țării noastre. În urma demersurilor repetate ale MAE s-au putut diminua mult din rezervele unor state importante – în principal SUA și Marea Britanie – astfel încât este de așteptat ca la viitoarea întâlnire a Grupului (probabil în ianuarie 1991) să se adopte o decizie care să plaseze România pe aceeași poziție cu celelalte țări est-europene în legătură cu Programul de asistență PHARE.

În ceea ce privește Consiliul Europei, MAE a depus eforturi deosebite pentru accelerarea hotărârii de acceptare a țării noastre ca invitat special, aducându-și contribuția la conturarea perspectivelor obținerii acestui statut în ianuarie 1991, prin participarea reprezentanților MAE la reuniunile Consiliului Europei de la Innsbruck (30 iunie-2 iulie) și Strasbourg (27 septembrie-3 octombrie), menținerea de contacte sistematice între ambasada noastră de la Paris și secretariatul Consiliului, ca și dialogul avut la București cu numeroși deputați ai Adunării Consultative care ne-au vizitat țara.

2.3. **Colaborarea pe plan sub-regional**. Studiile și analizele MAE au scos în evidență necesitatea și valoarea înțelegerilor sub-regionale în actualul context politic european.

MAE a acordat prioritate acțiunilor vizând revigorarea colaborării balcanice, prin pregătirea inițiativei Guvernului român privind constituirea *Forumului balcanic* care, preluând și continuând tradițiile raporturilor dintre țările acestei zone, le plasează, totodată, în contextul preocupărilor și obiectivelor CSCE, precum și prin inițierea unor proiecte concrete de conlucrare. Organizarea, la București, a întâlnirii adjuncților miniștrilor de Externe din țările balcanice (septembrie 1990), participarea la reuniunea de la Tirana a miniștrilor de Externe ai acestor țări, ca și contactele bilaterale cu miniștrii de Externe al Iugoslaviei (septembrie), Turciei (octombrie), Bulgariei (noiembrie) și Greciei (decembrie), au fost utilizate și pentru promovarea noii concepții a guvernului român privind extinderea colaborării în Balcani.

În paralel, MAE a lansat inițiativa unui proiect de colaborare multilaterală a țărilor din bazinul Dunării, care în prezent face obiectul consultărilor diplomatice cu statele riverane, participă la negocierile de materializare a proiectului de creare a unei zone de cooperare a țărilor riverane Mării Negre și a făcut demersuri diplomatice pentru găsirea unor forme de colaborare cu gruparea *Pentagonală*, care cuprinde Austria, Cehoslovacia, Italia, Iugoslavia și Ungaria.

3. **Raporturile bilaterale**

3.1. Moștenirea grea lăsată de regimul dictatorial pe planul relațiilor bilaterale cu țările Europei Occidentale, SUA și Canada a făcut necesare eforturi deosebite pentru recuperarea marilor întârzieri, pentru refacerea climatului de încredere și înțelegere atât de necesar propulsării îndeosebi a raporturilor politice și economice. Prioritatea absolută a acestor preocupări a fost suplimentată și de comandamentul depășirii dificultăților create pe plan extern de evenimentele din 13-15 iunie a.c. Pentru relansarea raporturilor cu statele menționate, în ultimele cinci luni diplomația românească s-a angajat – alături de toți factorii de decizie din țară – într-o adevărată cursă de viteză, reușindu-se contacte directe la București, în capitalele altor țări sau folosindu-se prilejurile oferite de participarea la diferite reuniuni internaționale (la New York, la Paris, dar și la Roma și Palma de Mallorca) cu – practic – reprezentanții tuturor acestor state. Au avut loc, de asemenea, consultări bilaterale cu Ministerele de Externe din numeroase țări (Austria, Canada, Danemarca, Elveția, Finlanda, Luxemburg, Italia, Franța), acest mijloc specific de acțiune al cancelariilor europene urmând a fi extins și intensificat în viitor. În prezent, sunt create condiții pentru abordarea normală a ansamblului raporturilor bilaterale la nivel guvernamental cu statele menționate.

3.2. A continuat procesul de regândire a raporturilor cu țările din Europa de Est, urmărindu-se eliminarea elementelor artificiale și asimetrice din conținutul lor și identificarea intereselor cu adevărat comune în plan bilateral și în contextul alăturării la procesele specifice de pe continent. Atenția maximă acordată așezării pe baze noi a relațiilor cu toate țările vecine a pornit de la fundamentarea obiectivă a necesității realizării în toate situațiile a standardelor buneivecinătăți comandate de libertatea opțiunilor politice ale fiecărui guvern. Au avut loc sau sunt programate acțiuni de înalt nivel la realizarea cărora MAE și-a adus o importantă contribuție. La propunerea MAE, Guvernul a aprobat proiectul unui tratat de colaborare și bună vecinătate cu Uniunea Sovietică, menit să înlocuiască vechiul tratat de prietenie, conlucrare și asistență mutuală din 1970, care urmează a fi negociat cu MAE sovietic. În raporturile cu Ungaria, MAE s-a angajat nemijlocit, prin contactele repetate dintre miniștrii de Externe, ca și prin negocierile antamate între cele două ministere pe întreaga paletă a relațiilor bilaterale, cu grija necesară față de observarea integrității teritoriale, pentru o spiritualizare a frontierelor care să nu fie umbrită de practici revizioniste, de amestec în treburile interne ori care pot leza sentimentele naționale ale românilor. A fost inaugurat un dialog util cu Ministerul de Externe al Bulgariei și se acționează în același sens spre Cehoslovacia și Polonia. Au avut loc prime contacte și cu Ministerul de Externe al RS Moldova. Evoluția evenimentelor din Republica Moldova a fost urmărită

cu atenția cuvenită dimensiunii spirituale și politice a acestei probleme de mare sensibilitate pentru poporul român, precum și a respectării angajamentelor internaționale în cadrul CSCE.

3.3. Capătă contur nou dimensiunea latină a politicii externe a țării noastre, firească pentru o țară de limbă și cultură latină ca România, și aceasta nu numai în ceea ce privește raporturile cu statele europene de expresie latină. Organizarea vizitei Primului-Ministru al României în câteva țări latino-americane, stabilirea – la inițiativa MAE – de relații cu două mari instituții latino-americane: Organizația Statelor Americane, OSA (la care România a fost deja admisă ca *observator permanent*) și Sistemul Economic Latino-American, SELA (al cărui Secretar permanent a făcut recent o vizită la București, la invitația ministrului Afacerilor Externe), demararea proiectului instituirii „Casei Americii Latine" la București, reluarea participării țării noastre la Uniunea Latină, cu sediul la Paris, sunt principalele repere actuale ale acestei dimensiuni. Sunt în curs demersurile de obținere a statului de observator la Asociația Latino-Americană de Integrare (ALADI).

3.4. Recuperarea accelerată a întârzierilor fortuite în relațiile cu statele europene nu a dus la neglijarea raporturilor cu statele situate în Africa și Asia. În acest cadru, pornindu-se îndeosebi de la interesul diversificării legăturilor economice, se înscriu momentele de seamă intervenite în raporturile României cu două mari țări asiatice: vizita Președintelui României în Japonia și vizita ministrului de Externe în China.

Interesul pentru continuarea și extinderea legăturilor cu țările arabe a fost relevat, între altele, de vizitele recente ale unor membri ai conducerii MAE în țările arabe din Golful Persic și în acreditarea de reprezentanți diplomatici pe lângă Uniunea Maghrebului Arab și Liga Arabă. De asemenea, vizita unui subsecretar de stat la MAE în unele state africane a prilejuit realizarea unor contacte deosebit de utile.

Neîngrădită de tabu-uri sau prejudecăți, analizând lucid mutațiile din diferite părți ale lumii, diplomația românească a înregistrat vizitele în România ale miniștrilor de Externe ai Coreei de Sud (august), Africii de Sud (noiembrie) și Sudanului (decembrie).

3.5. Pe planul concret al relațiilor cu unele state, se cuvin a fi menționate:

– reluarea relațiilor diplomatice cu Sfântul Scaun, acreditarea unui ambasador român la Vatican și a nunțiului papal la București;

– deschiderea la București a Ambasadei Coreei de Sud și redeschiderea ambasadelor a două state nordice (Danemarca și Norvegia), închise la timpul lor și ca o manifestare a opoziției față de regimul totalitar;

– ridicarea gradului de reprezentare a Republicii Chile și Republicii Costa Rica prin acreditarea de ambasadori rezidenți la București;

– stabilirea de relații diplomatice cu Qatar și Guatemala și netezirea drumului spre astfel de relații cu alte state (Arabia Saudită, Bahrein, Paraguay);

– stabilirea de relații consulare și comerciale cu Republica Africa de Sud;

– deschiderea de noi ambasade ale României în Coreea de Sud și Namibia.

4. **O nouă abordare a participării României la ONU**

4.1. Poziția României față de problemele majore ale lumii, aflate în atenția ONU, a cunoscut reajustări structurale, reflectate atât în Consiliul de Securitate, unde țara noastră deține un loc de membru nepermanent pentru anii 1990-1991, cât și în Adunarea Generală.

ONU a oferit tribuna de la care, prin cuvântarea și contactele Președintelui României, cât și prin activitatea curentă a delegației țării noastre, în compunerea căreia au intrat cu precădere diplomați din minister și de la Misiunea noastră permanentă de la New York, au fost prezentate ansamblului comunității internaționale trăsăturile esențiale ale procesului politic din România, natura ireversibilă a procesului de trecere spre democrație, ceea ce a contribuit într-o măsură importantă la proiectarea în lume a imaginii noii Românii.

4.2. Eliberate de practica instrucțiunilor de detaliu, elaborate în diverse cabinete, de multe ori motivate de considerente de fals prestigiu sau de ambiții personale, pozițiile României la sesiunea Adunării Generale a ONU (septembrie-decembrie 1990) au fost trasate pe următoarele direcții de bază:

– susținerea procesului de revenire a organizației mondiale către scopurile și principiile sale fundamentale; delegația română a acționat consecvent pentru realizarea consensului ca bază a hotărârilor Consiliului de Securitate și consolidarea solidarității internaționale, ca fundament al activității organizației mondiale. În spiritul acestor principii, reprezentanții României au adus contribuții esențiale la elaborarea de către Consiliul de Securitate a rezoluțiilor de bază în legătură cu criza din Golf, contribuții care au fost apreciate ca atare și care s-au bucurat de ecouri pozitive în numeroase țări;

– promovarea respectării drepturilor omului și a valorilor umane, în acord cu transformările radicale care au avut loc în țară ca urmare a Revoluției din decembrie 1989 și care au permis înscrierea României în interiorul standardelor europene și mondiale în materie; respectarea drepturilor omului este concepută astăzi ca un element de bază al raporturilor interstatale, menit să confere acestora un conținut nou, uman;

– așezarea cooperării economice internaționale pe baze realiste, eliberată de orice șabloane ideologice sau reverberații ale conceptului luptei de clasă pe planul raporturilor dintre state; promovarea ideii că relațiile economice trebuie să exprime echilibrul între „cerințele echității și cele ale avantajului" reciproc;

– recunoașterea importanței activității organizației în domenii neglijate

de regimul totalitar privind mediul, dezvoltarea socială, criminalitatea, drogurile, handicapații, sărăcia, toate strâns legate de ameliorarea condiției umane și a calității vieții;

– continuarea conlucrării cu țările nealiniate și în cadrul „Grupului celor 77" din care România face parte.

4.3 Schimbarea pozițiilor de fond ale Guvernului României la ONU a fost însoțită de o modificare de substanță a stilului diplomației românești la ONU. Trecând de la militantismul rigid la o abordare pragmatică, flexibilă și realistă a problemelor, urmând instrucțiunile Administrației Centrale a MAE, reprezentanții României au desfășurat o activitate politică ce corespunde intereselor naționale tradiționale ale țării eliberate de determinări ideologice sau de considerente de fals prestigiu.

4.4. În consonanță cu noile orientări, maniera de vot a delegației române a înregistrat modificări substanțiale care reflectă în mod fidel direcțiile de bază menționate. Schimbările cele mai semnificative s-au înregistrat în domeniul drepturilor omului, cel social-umanitar în general, al dezarmării, securității internaționale și problematicii subdezvoltării. Nu au mai fost încurajate sau acceptate soluții sau formulări nerealiste prin radicalismul lor, concepte de pe poziții de confruntare sau condamnare a unor state. Delegația română la ONU, acționând pe baza instrucțiunilor din țară, a marcat începutul procesului de reintegrare a țării noastre în politica europeană și de asociere la pozițiile țărilor acestui continent, ca entitate distinctă în viața internațională.

4.5. Pornind de la interesele de securitate și stabilitate ale țării, în condițiile schimbărilor în curs în Europa și în lume, MAE, în consultare cu Ministerul Apărării Naționale, a procedat la reevaluarea conceptelor, priorităților și poziției în problemele privind limitarea armamentelor și dezarmarea, îndeosebi în legătură cu reducerea forțelor convenționale și sporirea încrederii și securității în Europa, neproliferarea armelor nucleare, chimice și biologice, măsurile de dezarmare nucleară, interzicerea și distrugerea armelor chimice. Noile orientări au fost activ promovate în cadrul Adunării Generale ONU, al Conferinței pentru dezarmare de la Geneva – a cărei președinție a fost deținută în luna august de România –, al altor forme de negocieri. Odată cu înlăturarea vechilor teze și poziții rigide, maximaliste, s-a acționat pornindu-se de la evaluări și motivații rezultate din realitățile geo-politice și strategico-militare, din interesele și preocupările de securitate și stabilitate ale tuturor statelor și grupurilor militare.

În legătură cu dezarmarea nucleară, s-a trecut de la abordarea nerealistă, pretins radicală, a eliminării „totale" a armelor nucleare și interzicerea imediată a „tuturor" experiențelor nucleare, la o poziție realistă, vizând realizarea de progrese graduale, cu sublinierea importanței negocierilor americano-sovietice

și a rezultatelor acestora, precum și a necesității unor acțiuni concertate care să împiedice proliferarea armelor nucleare, chimice și bacteriologice și a rachetelor purtătoare;

A fost abandonată poziția extremistă de legare a dezarmării chimice de cea nucleară, cu sublinierea poziției clare a României în favoarea interzicerii armelor chimice și biologice.

Din inițiativa MAE, România s-a alăturat grupului țărilor exportatoare de materiale, instalații și tehnologii nucleare („Clubul de la Londra") și la activitățile „Grupului australian" pentru neproliferarea armelor chimice și biologice. Toate acestea au contribuit la întărirea credibilității țării noastre privind respectarea angajamentelor internaționale asumate în domeniul dezarmării.

România se află, în prezent, printre țările care se pronunță pentru deplasarea treptată a centrului de greutate al negocierilor în problemele dezarmării de la tema globală spre negocieri efective, pe teme concrete privind controlul armamentelor și dezarmarea.

4.6. Din activitatea desfășurată ca membru al Consiliului de Securitate, se disting în mod deosebit acțiunile întreprinse în legătură cu criza din Golf, în urma ocupării Kuweitului de către Irak, criză declanșată la 2 august 1990, când România deținea președinția acestui organism. Principalele direcții de acțiune ale MAE au fost următoarele:

– adoptarea imediată de către Guvernul României a unei declarații oficiale în care a fost prezentată poziția de principiu a țării noastre față de această gravă încălcare a suveranității unui stat, cu accent pe soluționarea politică a conflictului;

– promovarea unei atitudini responsabile, coerente în cadrul Consiliului de Securitate, cu participarea directă la negocieri și aprobarea celor 10 rezoluții ale acestui organism în legătură cu conflictul (delegația română a votat în favoarea tuturor, la două dintre ele fiind coautoare); participarea ministrului Afacerilor Externe la două reuniuni ale Consiliului consacrate examinării situației din Golf; insistența deosebită depusă de delegația română pentru păstrarea unității membrilor Consiliului, în vederea creșterii eficacității și credibilității rezoluțiilor acestuia;

– alinierea la embargoul economic în relațiile cu Irakul, cuplată cu promovarea intereselor țării noastre de a primi compensații ca urmare a aplicării măsurilor hotărâte de Consiliul de Securitate și care au afectat grav economia României; efectuarea de numeroase și insistente demersuri pe plan bilateral (inclusiv în țările arabe producătoare de petrol) și multilateral (la Consiliul de Securitate, Piața Comună, „Grupul celor 24" etc.) pentru primirea de compensații; comitetul specializat al Consiliului de Securitate a adoptat o decizie de sprijin a solicitărilor concrete ale României, chemându-se statele și

organizațiile internaționale din sistemul ONU și băncile regionale de dezvoltare să acorde României asistență pentru a face față pagubelor înregistrate în urma aplicării sancțiunilor împotriva Irakului. Măsuri în aceeași direcție sunt în curs de a fi adoptate de Piața Comună și „Grupul celor 24";

– repatrierea specialiștilor români aflați în Kuweit și Irak la începutul conflictului a constituit o acțiune prioritară la realizarea căreia Ministerul Afacerilor Externe și-a adus o însemnată contribuție; în urma acțiunilor conjugate ale conducerii Guvernului, MAE și ale departamentelor guvernamentale interesate, s-a reușit să se asigure revenirea în țară a tuturor specialiștilor români, înaintea adoptării de către conducerea irakiană a hotărârii de a permite plecarea ostaticilor străini;

– în prezent, se desfășoară un amplu efort de contacte cu toate părțile interesate, în spiritul rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU, prin care MAE român, în virtutea responsabilităților pe care le incumbă calitatea României de membru al Consiliului, înțelege să acționeze în vederea favorizării unei soluționări politice a situației de criză din Golf.

4.7. MAE, împreună cu alți factori de decizie din țară, a acționat pentru reluarea conlucrării României cu organizațiile și instituțiile specializate din sistemul ONU, având preocupări în domeniul promovării cooperării economice și tehnico-științifice. Au fost întreprinse demersurile necesare pentru achitarea părților din cotizațiile restante, care să asigure redobândirea dreptului de vot și a fost reluată participarea la reuniunile organelor lor de lucru. De asemenea, au fost inițiate unele proiecte de cooperare sau asistență și s-au depus candidaturi pentru angajarea de funcționari internaționali și experți de specialitate.

O atenție deosebită a fost acordată relațiilor țării noastre cu organismele din sistemul ONU care acordă asistență tehnică și desfășoară activități operaționale pentru dezvoltare, eforturile în această direcție fiind subordonate acțiunilor Guvernului pentru înfăptuirea reformei economice și trecerea la economia de piață. Dintre proiectele aprobate în ultima perioadă, în urma demersurilor MAE, menționăm crearea unui Centru de informare și servicii în beneficiul întreprinzătorilor particulari (contribuția PNUD este în valoare de 650 mii dolari), pregătirea de specialiști în management, în condițiile economiei de piață în cadrul Institutului Român pentru Management (contribuția PNUD este de 800 mii dolari), sprijinirea efectuării recensământului populației și locuințelor din România în 1992 (contribuția Fondului ONU pentru populație este de 782 mii dolari), promovarea investițiilor străine în România și organizarea în 1991 a unui „Forum al investitorilor" la București, sprijinirea programelor pentru copiii handicapați (contribuția UNICEF este de 3,5 milioane dolari în anii 1991-1992), asistență pentru computerizarea evidenței statistice a operațiunilor de comerț exterior, inclusiv pregătirea personalului afectat, și altele.

5. **Drepturile omului: inițiativă, acțiune, aliniere la standardele internaționale**

5.1. În urma analizelor făcute de MAE împreună cu instituțiile interesate, România a aderat sau ratificat unele instrumente internaționale în domeniul drepturilor omului, cum sunt:

– *Convenția internațională împotriva luării de ostateci*, adoptată la New York în 1979;

– *Protocoalele adiționale I și II la Convenția de la Geneva* din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate cu caracter internațional și, respectiv, fără caracter internațional;

– *Convenția cu privire la drepturile copilului*, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 20 noiembrie 1989;

– *Convenția împotriva torturii și alte pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984;

– *Protocolul privind abolirea pedepsei cu moartea*, adoptat de Adunarea Generală ONU la 15 decembrie 1989.

Țara noastră și-a retras rezervele la jurisdicția Curții Internaționale de Justiție de la Haga pentru soluționarea diferendelor formulate la:

– *Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid*, din 9 decembrie 1949;

– *Convenția pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploatării prostituirii altuia*, din 2 decembrie 1949;

– *Convenția asupra drepturilor politice ale femeii*, din 20 decembrie 1952;

– *Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei*, din 18 decembrie 1979.

În același spirit al alinierii cât mai rapide la standardele internaționale în domeniul respectării drepturilor omului, sunt în curs de elaborare propuneri ale MAE pentru aderarea la:

– *Convenția privind statutul refugiaților* și *Protocolul privind statutul refugiaților*, adoptate la Geneva la 28 iulie 1951, respectiv la New York la 31 ianuarie 1967;

– *Protocolul privind examinarea de către Comitetul pentru drepturile omului a plângerilor individuale*, adoptat de Adunarea Generală ONU în 1966;

5.2. Din inițiativa Ministerului Afacerilor Externe, au fost demarate acțiunile pentru înființarea Institutului Român pentru Drepturile Omului care urmează să-și desfășoare activitatea sub auspiciile Parlamentului României. În acest scop, au avut loc consultări cu directori de institute similare și profesori din Austria, Danemarca, Franța, Italia, Norvegia, Olanda, Polonia, precum și de la Centrul ONU pentru drepturile omului cu privire la statutul viitoarei instituții din România. La București, a avut loc în luna octombrie o reuniune consacrată

aceluiași obiectiv cu participarea unor parlamentari, a reprezentanților unor organisme neguvernamentale, ambasadori acreditați la București, alți specialiști străini. Inițiativa legislativă se află într-un stadiu avansat, un proiect de lege privind înființarea institutului fiind depus pe masa Parlamentului României.

5.3. Ministerul Afacerilor Externe s-a angajat direct în sprijinirea activă a eforturilor pentru elaborarea unei Constituții a României, prin participarea la organizarea și desfășurarea simpozionului internațional cu tema *„Mutații și perspective constituționale în Europa de Est"* care a avut loc la București în noiembrie 1990 și la care au participat peste 40 de parlamentari și specialiști în drept internațional din străinătate. De asemenea, în urma demersurilor întreprinse, a fost obținută asistența Centrului ONU pentru drepturile omului din Geneva, prin trimiterea unei delegații de parlamentari români pentru documentare și apropiata primire la București a unui grup de experți internaționali.

5.4. O mutație semnificativă de atitudine, conformă noilor orientări ale Guvernului, o constituie și noile poziții exprimate în organizațiile internaționale, precum și cooperarea cu organismele specializate – guvernamentale sau neguvernamentale – care își desfășoară activitatea în domeniul drepturilor omului. În acest cadru, sunt de reamintit participarea activă a delegației române la reuniunea CSCE de la Copenhaga consacrată dimensiunii umane, vizitele în România ale raportorului special al Comisiei ONU pentru drepturile omului în vederea întocmirii unui raport privind situația drepturilor omului în țara noastră, schimburile intense de vizite de documentare cu compartimentele de specialitate ale Organizației Internaționale a Muncii, consultarea experților OIM la elaborarea legislației în domeniul muncii, vizita în România a unei delegații a organizației *Amnesty International*, condusă de președintele Consiliului său Executiv, stabilirea unor forme de colaborare în domeniul juridic cu *Asociația Baroului American*, participarea unor specialiști din MAE la Comisia „Democrația prin Drept" a Consiliului Europei ș.a.

5.5. MAE a inițiat și elaborat proiectul *Legii privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale și al zonei contigue ale României*, care a fost adoptat de Parlament la 31 iulie 1990. Au fost inițiate consultări la nivel de lucru cu URSS pentru actualizarea cadrului juridic al relațiilor bilaterale. De asemenea, au avut loc consultări cu Ministerul de Externe al Germaniei în legătură cu situația acordurilor încheiate de România cu fosta R.D. Germană.

MAE a asigurat, împreună cu alte ministere interesate, participarea la reuniunile de experți ai țărilor riverane la Marea Neagră pentru elaborarea unei convenții privind protecția apelor Mării Negre împotriva poluării.

Au fost avizate un mare număr de proiecte de acte normative inițiate de alte ministere, precum și proiecte de lege sau de hotărâre ale Guvernului

pentru ratificarea, aprobarea sau aderarea României la convenții internaționale.

5.6. Ministerul Afacerilor Externe, prin atribuțiile sale specifice, contribuie nemijlocit la implementarea principiului liberei circulații a persoanelor, facilitarea contactelor umane și protecția persoanelor, câștiguri indubitabile ale Revoluției din decembrie 1989. Abrogarea tuturor reglementărilor cu caracter abuziv, restrictiv, eliberarea unui număr de peste cinci milioane de pașapoarte cetățenilor români au condus la deplina liberalizare a călătoriilor în străinătate, care a surprins nepregătite o serie de state ce au recurs fie la măsuri restrictive pentru acordarea vizei (Iugoslavia, Cehoslovacia, Bulgaria), fie la reintroducerea obligativității vizelor pentru anumite categorii de pașapoarte (Austria, Suedia, Danemarca, Finlanda, Norvegia, Irlanda, Mexic).

A crescut în mod deosebit numărul cazurilor în care oficiile diplomatice și consulare ale țării noastre sunt solicitate să acorde – și acordă – asistență și protecție consulară românilor aflați peste hotare. Eforturile făcute au fost îngreunate de situațiile create de grupuri mari de cetățeni români aflați în țări ca Austria, Cehoslovacia, Polonia și Germania (în fosta RDG), motivată îndeosebi de rațiuni economice.

În noile condiții, Ministerul Afacerilor Externe a acționat pentru a se ajunge la noi reglementări a situațiilor create cu autoritățile altor state, având loc negocieri consulare cu Austria, Bulgaria, Iugoslavia și Turcia, la care s-au adăugat tratativele cu China, Libia și URSS și cele deja cunoscute cu Grecia și Italia, în același domeniu.

Au fost întreprinse demersuri pentru extinderea reprezentării consulare, cu scopul acoperirii într-o măsură mai bună a intereselor cetățenilor români. Ca urmare, au fost redeschise consulatele României de la Bratislava și Zagreb și urmează redeschiderea celui de la Toronto.

Se are, de asemenea, în vedere, deschiderea de noi consulate în RFG, Franța, Grecia, Italia, Suedia, SUA, China, Dubai, precum și la Chișinău. La propunerea MAE, Guvernul a acceptat revenirea la practica de consuli onorifici, instituție la care recurg multe state și care, cu cheltuieli minime, poate contribui la dezvoltarea mai ales a relațiilor economice dintre state – instituție repudiată în trecut de regimul totalitar. Guvernul a aprobat, la 2 noiembrie, statutul consulului onorific propus de MAE, în prezent fiind în curs de a stabili persoanele care doresc și pot să îndeplinească asemenea atribuții.

6. **Dimensiunea culturală**

După Revoluția din decembrie 1989, Ministerul Afacerilor Externe și misiunile diplomatice ale României au acționat prin mijloacele specifice aflate la dispoziția lor pentru reluarea și dezvoltarea relațiilor bilaterale culturale, pentru a face cunoscute valorile autentice ale culturii românești și

intensificarea schimburilor de valori spirituale, în primul rând cu țările europene, dar și cu celelalte state ale lumii, domeniu care a avut enorm de suferit în perioada regimului totalitar. Reintegrarea culturii românești în cultura europeană și universală a constituit o arie prioritară de acțiune în ultimele șase luni, eforturile fiind în mod deosebit orientate spre crearea unui caroiaj de acorduri și înțelegeri care să creeze condițiile firești ale unei profunde activități, diversificată și de înaltă ținută.

6.1. O atenție deosebită a fost acordată reînnoirii acordurilor și programelor interguvernamentale bilaterale de colaborare culturală, cu atât mai mult cu cât această formă de cooperare larg răspândită în raporturile dintre state fusese practic abandonată de vechiul regim, cu consecințe dăunătoare pentru cultura românească. Pe baza unor proiecte elaborate de Ministerul Afacerilor Externe și alte ministere și instituții din țară și care au ținut seama de transformările radicale ale societății românești, care influențează într-o măsură decisivă viața culturală, au fost negociate și semnate în ultimele șase luni acorduri, înțelegeri și programe de schimburi culturale cu Germania, Olanda, Italia, Franța, Iugoslavia, Turcia, Luxemburg, Columbia, Argentina și Uruguay (ultimele trei au fost semnate cu prilejul vizitelor Primului-Ministru al României în țările menționate). Sunt pregătite și urmează să fie negociate în perioada imediat următoare documente asemănătoare cu Polonia, Grecia, Suedia, Marco, Venezuela, China, Spania, Portugalia, India, Pakistan. Sunt în curs de pregătire alte 20 documente de colaborare bilaterale, avându-se în vedere, printre altele, Belgia, Bulgaria, Cehoslovacia, Danemarca, Finlanda, Marea Britanie, Norvegia, Ungaria, URSS, Brazilia, Coreea de Sud și Israel.

Există astfel premise ca în anul 1991 colaborarea culturală să se desfășoare pe baza unor înțelegeri bilaterale convenite cu mai bine de 40 de state, dintre care 23 țări europene.

6.2. Crearea condițiilor care să permită deschiderea de centre culturale a constituit, de asemenea, o preocupare importantă pentru Ministerul Afacerilor Externe (în prezent funcționează numai trei biblioteci românești care ar putea fi considerate ca dezvoltări embrionare ale unor viitoare centre culturale: la New York, Paris și Roma). În acest scop, au fost negociate acorduri interguvernamentale pentru deschiderea și funcționarea centrelor culturale cu Germania, Franța și Uniunea Sovietică și s-a negociat un *Aide-Mémoire* privind deschiderea pe bază de reciprocitate de centre culturale la București și Budapesta. Este avută în vedere încheierea unor acorduri pentru deschiderea de centre de cultură românească la Viena, Londra, Sofia, Praga, Varșovia și, eventual, Beijing. Deschiderea la București a „Casei Americii Latine" îmbracă și puternice valențe culturale. Împreună cu Academia Română, Ministerul Culturii și Fundația Culturală Română se elaborează statutul centrelor culturale

românești în străinătate pe baza căruia se va înainta Parlamentului un proiect de lege pentru înțelegeri interguvernamentale în acest domeniu.

Primirea și acordarea de burse de studiu și de specializare constituie, de asemenea, o preocupare semnificativă, împreună cu Ministerul Învățământului și Științei, a fost elaborată nota cu privire la acordarea unui număr de 150 burse ale Guvernului României, dintre care 80 oferite prin MAE. De asemenea, au fost modificate reglementările referitoare la înscrierea la studii în țara noastră a cetățenilor români cu domiciliul în străinătate și a cetățenilor străini cu domiciliul stabilit temporar în România. Împreună cu Ministerul Învățământului și Științei, au fost elaborate propuneri privind acordarea de burse universitare și post-universitare celor mai merituoși studenți și specialiști români, pentru a-și continua studiile în străinătate, îndeosebi în domenii de mare interes pentru România. Pe această bază, va fi înaintat un proiect de lege spre aprobare Parlamentului României.

6.4. În colaborare cu Ministerul Culturii, a fost realizată și trimisă unor misiuni diplomatice (Paris, Bruxelles, Roma, Londra, Madrid, Bonn, Viena, New York) o amplă expoziție fotodocumentară pentru marcarea Zilei Naționale a României. În același scop, alte expoziții fotodocumentare au fost trimise la Berna, Ankara, Moscova și Belgrad. A fost acordat sprijin pentru organizarea unui mare număr de expoziții de artă plastică, artizanat, arheologie etc. în Anglia [Marea Britanie], Franța, Germania, Italia, Austria, Belgia, China, Maroc etc. S-au înregistrat și trimis oficiilor diplomatice 100 casete video cu filme documentare pentru Ziua Națională și 50 casete video cu filme despre 1 Decembrie 1918 și despre Revoluția din România. Misiunile diplomatice au organizat sau sprijinit acțiuni legate de *Zilele filmului românesc* (Paris) sau participarea cineaștilor români la festivaluri internaționale (Madrid, Cairo, Cartagena).

6.5. Au fost întreprinse inițiative pentru apropierea emigrației române, prin intensificarea contactelor misiunilor diplomatice cu un număr însemnat de cetățeni de origine română stabiliți în țările de reședință. Se poate aprecia că asistăm la un proces pozitiv de atragere a emigrației spre țară, de depășire a neîncrederii și stării de incertitudine care a caracterizat ani îndelungați raporturile oficiale ale ambasadelor cu emigrația. Răspunsul la invitația de participare la manifestările din țară consacrate Zilei Naționale – 1 Decembrie – a unui număr însemnat de persoane reprezentative din emigrație, ca și revigorarea recentă a trimiterii de ajutoare în țară, îndeosebi pentru copii, de către cercuri ale emigrației, pot fi considerate ca jaloane ale procesului pozitiv semnalat. În prezent, în Ministerul Afacerilor Externe își desfășoară activitatea un compartiment special pentru emigrația română, care a început să-și organizeze munca pe baze sistematice, cu obiective imediate, dar și pe termen lung.

6.6. Un important salt calitativ a fost înregistrat în raporturile cu

UNESCO, îndeosebi în urma acreditării ca ambasador, reprezentant permanent al țării noastre pe lângă acest organism internațional de cultură, a unui cunoscut om de cultură, ceea ce a marcat reîntoarcerea definitivă a României la UNESCO. Au fost reluate contactele frecvente și schimburile de vizite cu UNESCO; cu prilejul participării la Reuniunea CSCE la nivel înalt de la Paris, Președintele României a făcut o vizită la sediul UNESCO, unde a avut convorbiri cu Directorul General; au avut loc mai multe manifestări culturale românești sub auspiciile acestui organism; a fost organizată la UNESCO o manifestare cultural-artistică cu o largă participare, în prezența Primului-Ministru al României, moment de referință în relațiile noi ale țării noastre cu organizația. Din multitudinea acțiunilor organizate, se distinge prin semnificația sa participarea României la activitatea Uniunii Latine și apropiata stabilire a unui Birou al acestei organizații la București.

7. **Înnoirea personalului**

7.1. Preocuparea de restructurare a Administrației Centrale, pentru a răspunde mai bine priorităților și exigențelor în materie de politică externă a noului guvern, a fost însoțită de preocuparea de înnoire a personalului, punându-se pe primul plan criteriul profesionalității, începându-se cu personalul de conducere.

Dintre actualii membri ai conducerii ministerului (ministru, secretari și subsecretari de stat – total 6 posturi), niciunul nu a deținut asemenea responsabilități înainte de Revoluție și numai doi au funcționat în conducerea MAE în guvernul dinaintea alegerilor de la 20 mai.

În ceea ce privește situația posturilor de conducere a direcțiilor (total 43 de posturi de directori și directori adjuncți) situația este următoarea:

– 15 au deținut asemenea posturi în MAE în perioada guvernului dinainte de alegerile de la 20 mai a.c., dintre care unul singur a mai deținut postul înainte de Revoluție, la o direcție tehnică, directorul Direcției Consulare);

– 20 sunt nou numiți în asemenea posturi;

– 8 posturi sunt vacante.

La 22 decembrie 1989, numărul total al personalului din Centrala MAE, inclusiv aparatul tehnico-administrativ, era de 310 persoane. Actuala schemă de încadrare a Centralei MAE cuprinde 614 posturi, inclusiv posturile de conducere menționate mai sus. Schemele de încadrare a misiunilor diplomatice prevăd în total 1 118 posturi (diplomați și personal tehnico-administrativ).

După Revoluție a fost angajat în minister, atât pentru Centrală, cât și pentru misiunile diplomatice, următorul personal:

– 304 diplomați, din care 122 au mai lucrat în MAE, dar fuseseră scoși din minister în ultimii 10 ani; din restul de 182, un număr de 79 diplomați sunt sub

35 ani;

– 278 personal tehnico-administrativ.

În aceeași perioadă, au fost transferate din MAE 142 persoane și pensionate 109 persoane.

În Centrala MAE, situația este următoarea:

– total posturi diplomatice (fără posturile de conducere a MAE și a direcțiilor): 276, din care sunt ocupate 254; din acestea, 133 sunt persoane nou angajate după Revoluție;

– total posturi personal tehnico-administrativ: 247, din care sunt ocupate 204; din acestea, 112 sunt persoane nou angajate după Revoluție.

În ceea ce privește posturile de ambasador, situația se prezintă astfel:

– numărul total de ambasadori existent înainte de Revoluție: 51. Au fost rechemați toți de la post;

– numărul total al posturilor de ambasador prevăzute în noile scheme: 84;

– numărul total al ambasadorilor numiți după Revoluție: 50.

Situația restului personalului de la misiunile diplomatice din străinătate se prezintă astfel:

– numărul total de posturi diplomatice prevăzute în schemele de încadrare: 362, din care sunt ocupate 270; din aceștia 243 au fost trimiși la post după Revoluție;

– numărul total de posturi tehnico-administrative: 756, din care sunt ocupate 586; dintre aceștia 369 persoane au fost trimise la post după Revoluție; a fost întocmit un plan de rotație pentru această categorie de personal.

În vederea îmbunătățirii și modernizării în continuare a activității MAE, a fost creată o Comisie pentru reforma structurilor și înnoirea personalului MAE, condus de un Secretar de Stat, având, între altele, ca atribuții principale: să analizeze periodic funcționalitatea actualei structuri organizatorice a MAE și încadrarea cu personal a Administrației Centrale și a misiunilor diplomatice.

7.2. Pentru continua ridicare a nivelului de pregătire profesională a personalului Ministerului Afacerilor Externe, s-au întreprins următoarele:

– Specializarea în domeniul diplomației și relațiilor internaționale prin cursuri postuniversitare în străinătate organizate de academii și școli diplomatice prestigioase; au fost selecționați și trimiși la studii, pe perioade între 5 și 9 luni, nouă tineri diplomați din MAE în Franța (2), Spania (1), Austria (2), Anglia (3), Israel (1). În luna ianuarie 1991 vor pleca în Italia 4 tineri, în Franța 3 tineri, în Japonia 1 tânăr, de asemenea, pentru studii postuniversitare. Recent s-a primit o ofertă din partea Pieței Comune pentru 2-3 burse atribuite unor tineri diplomați care vor fi nominalizați în zilele următoare.

În țară, MAE a acordat 10 burse pentru studenți la cursurile postuniversitare de la Facultatea de Înalte Studii Politice – Universitatea București –,

care, după absolvire, vor fi angajați în minister.

– Pregătirea de cadre tinere prin cursuri universitare complete în străinătate. În anul universitar 1990-1991, au fost trimiși la studii 17 studenți: URSS (10), RP Chineză (2), Mongolia (2), R. Coreea (1), Tunisia (2), în ordinea mediilor obținute la concursul de selecție organizat în perioada aprilie-mai 1990.

– Concursul organizat de MAE, în colaborare cu Ministerul Învățământului și Științei, în centrele universitare București, Cluj, Timișoara, Iași și Craiova s-a concretizat cu selecționarea a 78 de studenți din anii I și II de la profilurile drept, filologie, economie, cunoscători ai limbilor engleză, franceză, rusă, germană ș.a.

Pentru anul universitar 1991-1992, MAE a transmis misiunilor diplomatice ale României din 31 de țări instrucțiuni de a solicita burse universitare complete și postuniversitare, în vederea pregătirii de tineri care să lucreze în domeniul relațiilor internaționale.

– În cadrul MAE, au fost organizate cursuri de perfecționare pe probleme ale activității ministerului, pe probleme de drept internațional, practică diplomatică, relații internaționale, probleme ale contemporaneității etc. La aceste cursuri sunt cuprinși toți cei 62 de tineri angajați în MAE după data 1 august 1990.

– La cursurile de limbi străine participă 127 diplomați și 43 personal tehnico-administrativ. Cursurile se desfășoară în cadrul MAE și cuprind următoarele limbi străine: engleză, franceză, germană, spaniolă, rusă.

– Pentru perfecționarea activității curente de cancelarie și secretariat s-au organizat cursuri de stenodactilografie, birotică, secretariat și informatică.

8. **Introducerea unui nou stil, modern, pentru promovarea interesului național**

Conducerea Ministerului Afacerilor Externe a urmărit în permanență adaptarea „din mers" a activității Administrației Centrale și a misiunilor diplomatice la noile cerințe, prin imprimarea unui stil modem, dinamic, prin abandonarea acelor metode și concepte care au dus la închistare și au reflectat izolarea României pe plan internațional în anii dinaintea Revoluției din Decembrie 1989. S-a cerut diplomaților inițiativă, deschidere și profesionalism, modernizarea gândirii și a modului de lucru, înțelegerea profundă a procesului de transformări radicale ale societății românești și transpunerea corespunzătoare a acestora pe planul relațiilor externe, în scopul unei cât mai mari eficiențe în apărarea și promovarea intereselor țării. Totodată, ministerul a reținut tot ceea ce a fost just și constructiv din remarcile formulate de Guvern la adresa activității sale și a ținut seama de semnalele primite din presă sau din exterior în aceeași direcție. Pe această bază, în cadrul mai multor analize ale Colegiului

ministerului, s-au stabilit măsuri clare pentru intensificarea preocupărilor MAE de dezvoltare a relațiilor bilaterale ale României și a participării sale la activitatea organizațiilor internaționale, pentru îmbunătățirea muncii misiunilor diplomatice în legătură cu transmiterea promptă și operativă a informațiilor despre evoluția procesului de democratizare și de tranziție la economia de piață în România. Spre exemplu, la ultima ședință a Colegiului din 15 decembrie 1990, a fost analizată individual situația misiunilor diplomatice din Europa, fiind luate măsuri de îmbunătățire a activității, inclusiv de rechemare a unor diplomați care nu s-au dovedit a fi la înălțimea exigențelor actuale. Au fost aduse o seamă de inovații în metodele de muncă ale ministerului, care pornesc de la spiritul nou, democratic, adus de Revoluție în societatea românească.

8.1. În scopul unei cât mai corecte definiri a interesului național și a prezentării credibile, coerente a acestuia pe plan internațional, a fost inițiat un sistem de consultări pe probleme de politică externă cu reprezentanți ai diferitelor forțe politice, inclusiv de opoziție, dar și cu alte forțe active în societatea noastră, precum reprezentanți ai unor culte sau ai unor asociații neguvernamentale militante. În același timp, în unele delegații – cum a fost cazul delegației care a participat la sesiunea Adunării Generale ONU sau a delegației care a fost prezentă la Reuniunea la nivel înalt de la Paris a țărilor participante la procesul CSCE –, la inițiativa MAE, au fost incluși parlamentari reprezentând formația politică de guvernământ sau partidele de opoziție. De asemenea, ministrul Afacerilor Externe a fost însoțit în unele dintre vizitele efectuate în străinătate de membri ai Parlamentului. O semnificație de reținut o prezintă acreditarea la Vatican a unui ambasador rezident, erudit istoric, membru al conducerii unui partid politic aflat în opoziția parlamentară.

8.2. În raporturile cu ambasadorii străini acreditați la București, în afara contactelor diplomatice obișnuite, s-a introdus un sistem de consultări colective, pentru examinarea unor probleme de interes mai general pentru relațiile României cu țările respective. Ministrul de Externe a avut astfel de întâlniri cu ambasadorii de la București ai țărilor membre ale Pieței Comune, precum și – separat – cu ambasadorii țărilor arabe, ai celor latino-americane, cu ambasadorii țărilor asiatice și, recent, cu cei din statele africane. Aceste forme de consultare au fost apreciate de diplomații străini și, în numeroase cazuri, de cancelariile lor.

În scopul apropierii și umanizării raporturilor personalului diplomatic din Administrația Centrală cu Corpul Diplomatic acreditat la București, au fost organizate mai multe manifestări cu caracter documentar și cultural, printre care o vizită de documentare și cules de struguri la Valea Călugărească, spectacol de balet clasic și modern la Opera Română, o seară de colinde, vizita de documentare la Sinaia a atașaților culturali și de presă, o paradă a modei pentru soțiile diplomaților

străini. La solicitările și demersurile Corpului Diplomatic de la București, au fost întreprinse măsuri de îmbunătățire a activității celor două magazine de desfacere rezervate acestora și sunt în curs demersuri pentru normalizarea funcționării Clubului Diplomatic de la București.

8.3. În raporturile cu presa, MAE a căutat să introducă maximum de transparență. Ministrul Afacerilor Externe, ceilalți membri ai conducerii ministerului au întâlniri frecvente cu reprezentanții presei, răspunzând interesului manifestat de aceștia prin interviuri, declarații, semnând articole apărute în unele publicații. A fost înființat și organizat *Centrul de presă al MAE* (str. Alexandru Donici nr. 6) și s-a instituționalizat întâlnirea săptămânală a purtătorului de cuvânt al MAE cu reprezentanții presei române și străine. S-a instituit practica difuzării unor comunicate oficiale de presă, ori de câte ori apar dezvoltări noi și se apreciază că informațiile respective nu trebuie să aștepte întâlnirile săptămânale cu presa. Reprezentanți ai presei române sunt invitați să participe la acțiunile organizate de MAE pentru Corpul Diplomatic de la București și, în măsura posibilităților, să însoțească delegațiile oficiale ale MAE.

8.4. O preocupare deosebită o constituie informarea misiunilor diplomatice ale României cu privire la evoluțiile interne. MAE transmite, zilnic, succinte buletine de presă, prin care misiunile diplomatice iau cunoștință de punctele de vedere prezentate de principalele cotidiane românești. Sunt, de asemenea, transmise luările de poziție ale Președintelui României, Parlamentului, Primului-Ministru și Guvernului, precum și sinteze periodice privind activitatea celor două Camere ale Parlamentului. Misiunile diplomatice au primit materiale de sinteză referitoare la activitatea legislativă, principalele prevederi ale noilor acte normative referitoare la drepturile omului și probleme cu caracter social. O atenție deosebită este manifestată pentru informarea misiunilor diplomatice românești cu privire la reforma economică, măsurile luate sau care sunt anticipate în perioada tranziției spre economia de piață, cu accent pe problemele de interes pentru partenerii economici străini. Sunt trimise, de asemenea, materiale documentare privind evoluțiile din țară.

Este necesară intensificarea preocupărilor Centralei MAE pentru prompta informare a misiunilor, dar și activizarea acestora pentru folosirea informațiilor primite, factor esențial pentru formarea unei imagini corecte asupra proceselor din țara noastră. MAE a solicitat celorlalte ministere să-i transmită periodic informații din domeniul lor de activitate relevante pentru procesul de democratizare și de tranziție la economia de piață, spre a fi difuzate prin misiunile noastre diplomatice.

8.5. Misiunile diplomatice românești manifestă o preocupare crescândă pentru proiectarea în țările de reședință a unei imagini obiective a realităților din România. În acest scop, în afara contactelor specifice activității diplomatice

cu factori de decizie și cu alți reprezentanți ai cercurilor politico-diplomatice și economice, misiunile noastre diplomatice mențin contacte cu reprezentanții mass-media, organizează conferințe de presă, răspund întrebărilor unor ziariști sau reporteri, difuzează *press-release*-uri, pun la dispoziția presei străine materiale documentare primite din țară. Se poate aprecia că în activitatea de prezentare a realităților românești de către misiunile noastre diplomatice este în curs de imprimare un stil dinamic, ofensiv, venind în întâmpinarea cerințelor obiective de creștere semnificativă a contribuției acestora la proiectarea în lume a unei imagini credibile, obiective, cu un impact pozitiv pe planul dezvoltării raporturilor externe ale României.

8.6. În eforturile pentru modernizare, MAE a luat măsuri pentru introducerea informaticii și a biroticii în activitatea curentă, utilizându-se în acest scop aparatură primită cu titlul de asistență, după Revoluție. A fost constituit în acest scop un grup de lucru special, încadrat îndeosebi cu informaticieni și au avut loc primele cursuri de inițiere în mânuirea aparaturii de către personalul diplomatic și tehnico-administrativ. În paralel, s-au inițiat și unele măsuri de introducere a informaticii și biroticii la ambasade, tot pe bază de aparatură obținută din donații.

Activitatea Administrației Centrale este stânjenită ca urmare a necesității de restrângere a spațiilor de lucru. Mutarea în clădirea pusă la dispoziție de guvern va soluționa practic problemele de spațiu existente în prezent, va permite o amplasare rațională a echipamentelor de informatizare și birotică, spații adecvate pentru reprezentare și desfășurarea convorbirilor cu oaspeții străini, precum și reluarea activității Bibliotecii MAE și normalizarea utilizării Arhivei Diplomatice a ministerului.

8.7. Marcarea în străinătate pentru prima dată a Zilei Naționale a României la 1 Decembrie, văzută prin prisma noii dinamici a activității MAE și a misiunilor diplomatice, poate fi evaluată ca pozitivă, în multe părți înregistrându-se un puternic impact asupra cercurilor influente și a opiniei publice din țările respective. Reluarea practicii oferirii de recepții pentru marcarea Zilei Naționale a României s-a bucurat de bune aprecieri, reflectate într-o participare de nivel, în unele țări de excepție, atât din partea factorilor guvernamentali, cât și a cercurilor parlamentare, a altor medii politice și a cercurilor de afaceri. S-au remarcat, de asemenea, acțiunile specifice organizate cu și pentru emigrație, la multe misiuni diplomatice acestea prilejuind emoționante reveniri mai aproape de țară a unor persoane și personalități de origine română. Se poate aprecia că atât acestea, cât și numeroase alte acțiuni desfășurate de misiunile noastre diplomatice – întâlniri cu presa, conferințe, expoziții, mese rotunde etc. – au fost percepute cu interes de diferitele medii din străinătate, contribuind astfel la o mai bună cunoaștere a României, la o mai corectă evaluare a eforturilor pe

care țara le face pentru democratizare și trecerea la economia de piață.

Elementele faptice și de evaluare prezentate în această *Carte Albă a Ministerului Afacerilor Externe* acoperă principalele activități ale Administrației Centrale și a misiunilor diplomatice în a doua jumătate a anului 1990. Activitatea este complexă, iar condițiile în care aceasta se desfășoară sunt deosebite, în legătură directă cu ritmul și evoluția profundelor transformări pe care le parcurge societatea românească.

Înțelegând în profunzime comandamentele perioadei actuale, Ministerul Afacerilor Externe – Administrația Centrală și misiunile diplomatice – manifestă o permanentă preocupare de a se înscrie în stilul modem, dinamic al Guvernului, de a găsi cele mai bune căi și metode pentru a contribui la susținerea procesului de democratizare a societății românești, la promovarea interesului țării, la receptarea în străinătate a unei imagini asupra României cât mai apropiată de realitate.

II

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI
CARTE ALBĂ
PREOCUPĂRI, ACȚIUNI ȘI INIȚIATIVE
ianuarie 1991-mai 1992

16 iunie 1992, București

INTRODUCERE

1. Prezenta *Carte Albă* privește activitatea Ministerului Afacerilor Externe al României pe parcursul anului 1991 și prima parte a anului 1992, până la data editării.

În condițiile dinamicii accelerate a vieții internaționale, înregistrată în această perioadă și pornind de la realitățile interne, obiectivul fundamental al politicii externe a României l-au constituit promovarea și apărarea intereselor naționale ale țării. Activitatea desfășurată a urmărit să creeze un climat cât mai prielnic pentru obținerea sprijinului extern necesar procesului reformei, consolidării statului de drept și tranziției la economia de piață, pentru depășirea dificultăților create pe plan extern de unele evenimente interne și, totodată, pentru eliminarea tendințelor de discriminare manifestate de unele țări sau organisme europene în sprijinirea statelor în tranziție din Europa Centrală și de Est.

Acțiunile întreprinse au decurs din prioritățile noii politici externe a României, de conectare a țării la structurile politice, economice și de securitate euro-atlantice, de dezvoltare a unor relații internaționale complet eliberate de considerente ideologice, corespunzătoare situației sale geopolitice de țară aparținând Europei Centrale, la nivelul standardelor europene. Dacă 1990 a însemnat, pentru politica externă a României, anul ieșirii din izolare, al reconectării țării noastre la evoluțiile de pe plan european și mondial, anul 1991 și prima parte a anului 1992 au marcat **intrarea în normalitate a relațiilor României cu țările europene și cu celelalte state, integrarea țării noastre în viața internațională, corespunzător noilor valori ale societății românești.**

Pe plan intern, au continuat preocupările pentru adaptarea activității și organizării Ministerului Afacerilor Externe, inclusiv în ceea ce privește încadrarea

cu personal, la noile exigențe ale condiției internaționale a României.

2. Evoluțiile și evenimentele majore din viața internațională, în special în Europa, în această perioadă, au avut, în cea mai mare parte, implicații directe asupra țării noastre, atât pe plan intern, cât și pe planul relațiilor sale cu alte state sau grupări de state.

– A continuat procesul de dezideologizare a **relațiilor internaționale** și dispariție a confruntării Est-Vest, marcat în prima jumătate a anului 1991 de lichidarea structurilor est-europene **din perioada Războiului Rece** - Tratatul de la Varșovia și CAER. Concomitent, s-a realizat o creștere semnificativă a rolului NATO care, prin crearea Consiliului de Cooperare a Atlanticului de Nord, care a înglobat și țările est-europene, a devenit principalul instrument de consultări și parteneriat în probleme de securitate pe plan euro-atlantic. S-a produs, totodată, o consolidare a Comunității Europene, înțelegerile convenite la Maastricht consacrând trecerea într-o nouă etapă de integrare politică, economică și monetară vest-europeană. La aceasta se adaugă afirmarea tot mai pronunțată a Germaniei în planul vieții politice din Europa și din lume.

În același timp, se resimte începutul unui proces de reconsiderare în noile condiții geo-politice europene a rolului CSCE, care în trecut a constituit principala forță motrice a schimbărilor pe plan general-european, prin creșterea preocupării pentru realizarea unei noi „arhitecturi" instituționale a cooperării în Europa, la care să participe, în relații de complementaritate, alături de CSCE, NATO, Uniunea Europei Occidentale, Comunitatea Europeană. În ce privește CSCE, se conturează tot mai mult tendința ca aceasta să devină un instrument de monitorizare a evoluțiilor din Europa Centrală și de Răsărit, de gestiune a conflictelor care ar putea apărea ca urmare a tensiunilor naționale și etnice din această zonă, ca și a posibilelor tulburări sociale, ca rezultat al crizelor economice care însoțesc tranziția la economia de piață. În această „arhitectură", Consiliul Europei se impune ca autoritate care să certifice procesul democratizării în țările din regiune, afirmarea și perfecționarea instituțiilor democratice.

3. Începând cu partea a doua a anului 1991, Europa a fost puternic marcată de evoluțiile din Iugoslavia care au condus la dezintegrarea acestui stat, precum și de evenimentele din fosta Uniune Sovietică, după eșuarea încercării de lovitură de stat din august.

Criza din Iugoslavia a creat o situație tensionată în zonă, existând în permanență pericolul potențial al extinderii ei în afara frontierelor: de asemenea, dezmembrarea URSS și apariția unor republici independente au schimbat harta Europei, creând, totodată, o multitudine de probleme pe plan politic, de securitate, economic, național, etnic și social cu un mare potențial exploziv. S-a creat o nouă structură – Comunitatea Statelor Independente –,

insuficient conturată, fără calitatea de subiect de drept internațional.

În acest cadru se înscriu proclamarea independenței Republicii Moldova la 27 august 1991 și evenimentele ulterioare din zona Nistrului ca urmare a acțiunilor forțelor separatiste.

Ca urmare a acestor evoluții, pentru prima dată în istoria sa, România nu se mai învecinează cu un imperiu sau cu o supraputere. În același timp, țara noastră s-a găsit cuprinsă între două zone de conflict, cu influență directă asupra stabilității în regiune.

4. În ceea ce privește țările central și est-europene, au continuat preocupările pentru constituirea de grupări de colaborare subregională, între care se distinge prin amploare și perspective „Zona economică a Mării Negre". Acestea decurg, însă, într-un climat concurențial, determinat în cea mai mare parte de acțiunile „grupării trilaterale" de a obține un tratament preferențial și poziții privilegiate în procesul conectării la structurile politice, economice și de securitate euro-atlantice, în detrimentul altor țări din zonă, îndeosebi al României.

Pe un alt plan, au continuat și s-au intensificat manifestările iredentiste vizând România, dar și alte țări din regiune.

5. La nivel global, anul 1991 a debutat sub semnul adâncirii crizei din Golf și al operațiunilor militare întreprinse de forțele internaționale chemate să asigure punerea în aplicare a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al ONU – din care România făcea parte – privind eliberarea Kuweitului de sub ocupația trupelor irakiene.

Pe de altă parte, și-au găsit rezolvarea sau au înregistrat progrese, în ce privește soluționarea, unele situații de criză din diferite părți ale lumii (Cambodgia, Afganistan, Angola, Coreea, El Salvador, Africa de Sud și în parte Orientul Mijlociu).

6. Activitatea externă a României a fost marcată de aceste evoluții, precum și de evenimentele interne, care au cunoscut un punct de vârf prin venirea minerilor în Capitală, în septembrie 1991.

Evoluțiile din ultimele luni ale anului 1991 și începutul anului 1992 au contribuit, însă, la modificări substanțiale asupra percepției schimbărilor ireversibile din România în străinătate.

ACTIVITĂȚI POLITICO-DIPLOMATICE
DIMENSIUNEA EUROPEANĂ A POLITICII EXTERNE A ROMÂNIEI

Principalele acțiuni ale României, derivând din situația geopolitică a țării, afirmarea și consolidarea pe plan intern a valorilor societății și instituțiilor democratice, în acord cu interesele vitale ale națiunii române, au vizat integrarea în evoluțiile, structurile și spiritul nou de conlucrare și parteneriat

prevalente în Europa, la nivelul celorlalte țări din Europa Centrală și de Est și al standardelor de cooperare europene, precum și asigurarea unui cadru de relații cu toate țările din zona euro-atlantică care să ofere stabilitate și perspectivă raporturilor sale bilaterale.

Racordarea la structurile europene

1. La 1 februarie 1991, România a obținut statutul de invitat special în Consiliul Europei. Acest act, care a consemnat progresele înregistrate de țara noastră în procesul democratizării, a fost rezultatul unei activități intense în care Ministerul Afacerilor Externe s-a implicat direct, alături de alți factori guvernamentali și ai Parlamentului.

În continuare, s-a acționat pentru crearea premiselor externe care, în condițiile unor evoluții interne favorabile, să poată conduce la acceptarea definitivă a țării noastre ca membru în Consiliul Europei. Dialogul avut la București cu personalități ale Consiliului Europei (Secretarul General, președinții Consiliului miniștrilor și Adunării Parlamentare, deputați), participarea la numeroase reuniuni ale Consiliului, în special în probleme de adaptare a legislației la standardele europene, vizita la Strasbourg, la 19 decembrie 1991, a ministrului Afacerilor Externe, în cursul căreia s-a întâlnit cu Comitetul delegaților al Consiliului miniștrilor și a prezentat oficial cererea României de a fi primită în Consiliu, menținerea de contacte sistematice între MAE și Secretariatul General al Consiliului au conturat perspectivele acceptării României ca membru cu drepturi depline în Consiliul Europei, până la sfîrșitul anului 1992. O etapă importantă în procesul de aderare la Consiliu a constituit-o depunerea instrumentelor de aderare a României la Convenția culturală europeană, la 19 decembrie 1991.

MAE a acordat, de asemenea, sprijin delegațiilor Parlamentului României care au participat la reuniuni și manifestări ale Consiliului Europei în domeniul drepturilor omului și alte domenii legate de edificarea democrației și statului de drept. În perioada 13-15 ianuarie 1992, s-a desfășurat, la București, reuniunea Comisiei pentru relații parlamentare și publice a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, iar președinții celor două Camere ale Parlamentului României au participat la Conferința președinților Parlamentelor țărilor membre ale Consiliului Europei (Strasbourg, 20-22 februarie 1992). Observatori ai acestui organism au luat parte la cele două tururi de scrutin ale alegerilor locale din România (februarie 1992), întocmind rapoarte care au evidențiat desfășurarea corespunzătoare a acestora.

Acceptarea României ca membru al Consiliului Europei este condiționată, printre altele, de concordanța legislației și practicii judiciare cu prevederile Convenției europene privind drepturile omului, care să permită

aderarea țării noastre la această convenție, precum și de rapoartele pe care le vor întocmi, în următoarea perioadă, cele trei comisii mandatate de Consiliu să se informeze asupra evoluției proceselor democratice din țara noastră. Modul de desfășurare a alegerilor generale va avea, de asemenea, o influență importantă asupra deciziei de admitere a României în Consiliul Europei.

Pe de altă parte, creează cel puțin nedumeriri faptul că, pe măsură ce se înregistrează progrese tot mai clare în satisfacerea acestor condiții, se invocă alte circumstanțe care ar justifica o nouă amânare a admiterii României.

2. În cadrul eforturilor de conectare la structurile europene, un obiectiv major l-a constituit accelerarea procesului de apropiere și integrare în structurile economice vest-europene. Ca urmare a demersurilor politice întreprinse, în anul 1991 s-a ajuns la normalizarea și dezvoltarea raporturilor dintre România și **Comunitatea Economică Europeană** (CEE). Intrarea în vigoare a *Acordului de comerț și cooperare comercială și economică*, la 1 mai 1991, a marcat reglementarea cadrului juridic necesar dezvoltării și diversificării, pe baze noi, a schimburilor comerciale și cooperării economice ale țării noastre cu CEE. Acest moment a fost urmat de desfășurarea, în perioada 21-22 decembrie 1991, a discuțiilor exploratorii cu Comisia CEE privind negocierea Acordului de asociere a României. La 11 mai 1992, Consiliul de Miniștri al CEE a aprobat mandatul privind negocierea Acordului de asociere, iar în perioada 19-20 mai 1992, s-au desfășurat la Bruxelles lucrările primei runde de tratative. Se estimează că Acordul de asociere a țării noastre la CEE va fi semnat până la finele anului 1992, urmând ca ratificarea să aibă loc în cursul anului viitor. Prin dimensiunile politice, economice și sociale ale acestui Acord, asocierea țării noastre la Comunitatea Europeană va reprezenta o etapă de importanță fundamentală în procesul de integrare a României în structurile europene și în realizarea, în perspectivă, a obiectivului final de aderare la CEE.

Încă de la începutul anului 1991, MAE a acționat intens pentru includerea României în **Programul de asistență PHARE**, susținut de țările membre ale „Grupului celor 24", act realizat la reuniunea înalților funcționari ai G-24 din 30 ianuarie 1991. În urma acestei deciziii, la 1 martie 1991, a fost semnat *Memorandumul indicativ* dintre România și CEE, prin care Comunitatea a acordat un ajutor nerambursabil în valoare de 100 milioane ECU, destinat realizării unor proiecte prioritare în domeniul agriculturii, sănătății, asistenței tehnice generale, transporturilor și mediului înconjurător. În **cadrul asistenței financiare** acordate de țările „Grupului celor 24" României, a fost aprobat creditul solicitat de țara noastră, în sumă de un miliard dolari pentru susținerea balanței de plăți și a convertibilității monedei naționale. În *Memorandumul financiar* dintre România și CEE, semnat la 28 noiembrie 1991, se prevede ca suma de 500 milioane dolari (cota CEE în cadrul acestui credit) să fie transferată în prima parte a anului 1992. Au fost

inițiate acțiuni similare pentru semnarea contractelor de credit și cu celelalte țări membre ale G-24 care au confirmat participarea la acest credit (Japonia, Elveția, Austria, Suedia, Canada, Norvegia, Finlanda). În paralel, MAE a întreprins demersuri pe lângă Administrația SUA în vederea eliminării rezervelor pe care aceasta le mai manifestă în legătură cu participarea la constituirea creditului solicitat de România.

Eforturile vizând integrarea în structurile europene au cuprins și reglementarea, pe baze noi, a relațiilor cu țările membre ale **Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS)**. Ca urmare a demersurilor întreprinse pe lângă guvernele țărilor membre, la 10 decembrie a fost semnată, la Geneva, *Declarația comună* privind cooperarea dintre România și țările membre ale AELS, care creează un cadru larg dezvoltării relațiilor economice dintre părțile semnatare. MAE a acordat o atenție deosebită relațiilor cu țările membre ale AELS, apreciind că încheierea, într-o fază ulterioară, a unui Acord de comerț liber cu țările membre ale acestui organism constituie o cale utilă și necesară pentru accesul treptat la structurile vest-europene. Cooperarea cu statele membre ale AELS devine și mai importantă în contextul constituirii, începând din 1993, a **Spațiului Economic European**, care va fi unul dintre cele mai puternice sisteme economice din lume; această cooperare poate fi concepută și ca o posibilă fază tranzitorie în drumul către integrarea completă în Comunitatea Economică Europeană.

3. În anul 1991, eforturile Ministerului Afacerilor Externe au fost orientate, de asemenea, către stabilirea conexiunilor României cu structurile de securitate vest-europene. După prăbușirea totală a comunismului în țările din zona Europei Centrale și de Est, lichidarea Tratatului de la Varșovia și desființarea CAER, în contextul unui proces dinamic de redefinire a intereselor naționale de către țările din această zonă, pe fondul unui „vid de securitate", MAE a acționat pentru strângerea legăturilor României cu **Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)**.

Având la bază interesele țării noastre de securitate și stabilitate în zonă, relațiile cu NATO au cunoscut un permanent progres. După vizita ministrului de Externe la sediul NATO, în februarie, Secretarul General al Alianței Nord-Atlantice, Manfred Wörner, a vizitat România în cursul lunii iulie, având întrevederi cu Președintele României, Primul-Ministru, ministrul de Externe și ministrul Apărării Naționale. Secretarul General al NATO a participat la deschiderea simpozionului *Percepții și concepte privind securitatea în Europa de Est*, organizat sub egida ADIRI și NATO, în iulie 1991.

O serie de vizite reciproce pentru schimb de experiență în domeniul militar și al politicii de securitate au reprezentat prilejuri favorabile pentru sublinierea dorinței României de a dezvolta larg relațiile cu NATO.

Disponibilitatea totală a țării noastre de a participa la orice formă de cooperare care va fi deschisă de NATO țărilor din Europa Centrală și de Est, într-o abordare nediscriminatorie, a fost subliniată, de asemenea, în scrisoarea adresată Secretarului General al Alianței Atlanticului de Nord și Președinților SUA și Germaniei de către Președintele României și în *Declarația MAE* dată după Reuniunea NATO la nivel înalt de la Roma (7-8 noiembrie). O primă etapă în edificarea unor astfel de forme de cooperare a constituit-o Reuniunea Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică din 20 decembrie 1991, de la Bruxelles, unde a participat și o delegație a României, condusă de ministrul de Externe. *Declarația cu privire la dialog, parteneriat și cooperare*, adoptată cu această ocazie, constituie baza politică pe care se pot dezvolta relații de parteneriat între Alianță și țările Europei Centrale și de Est într-un cadru instituționalizat.

O nouă etapă în dezvoltarea raporturilor cu NATO a fost deschisă odată cu noua vizită în țara noastră, cu prilejul inaugurării Centrului Euro-Atlantic din București, în luna februarie 1992, a Secretarului General al Alianței prin dialogul purtat de acesta cu Președintele țării, Primul-Ministru și conducerile Ministerelor de Externe și Apărării Naționale.

Pentru a conferi substanță și continuitate relațiilor de parteneriat, Consiliul de Cooperare Nord-Atlantică a adoptat, la 10 martie a.c., primul *Plan de lucru pentru dialog, parteneriat și cooperare*, care însumează un ansamblu coerent de măsuri și activități practice, de consulări și conlucrare în probleme politice, militare, științifice și privind mediul, între țările partenere, în care se regăsesc și o serie de idei și sugestii avansate de România.

Alte propuneri ale țării noastre, menite să sporească impactul relațiilor de parteneriat cu NATO asupra securității naționale a României și a stabilității în regiune se află, împreună cu contribuțiile altor state, în portofoliul de idei al Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică. Dintre acestea menționăm, cu titlu de exemplu: definirea conceptului de „relații de parteneriat" și încheierea între NATO și statele din Europa Centrală și de Est de „acorduri de parteneriat", ca documente juridice sau politice, precum și elaborarea unui *Cod de conduită reciprocă*, desemnarea ambasadorilor țării care deține președinția de onoare a Consiliului Nord-Atlantic, în capitalele statelor din Europa Centrală și de Est, ca „ambasadori de legătură ai NATO" pe lângă guvernele respective; crearea de centre de informare și documentare ale NATO în România și celelalte state din Europa Centrală și de Est; deschiderea de către statele din Europa Centrală și de Est de misiuni de sine-stătătoare pe lângă NATO; măsuri pentru întărirea participării țărilor partenere la programele științifice și privind protecția mediului în cadrul celei de-a „treia dimensiuni a NATO". În acest context se situează și vizita efectuată în țara noastră, în luna aprilie, de către Secretarul General adjunct al NATO pentru știință și mediu.

4. În paralel, având în vedere rolul tot mai important al **Uniunii Europei Occidentale**, Ministerul Afacerilor Externe a intensificat contactele cu această uniune, care urmează să devină „brațul înarmat" al Comunității Europene și „pilonul european" al NATO. Vizita de informare și documentare întreprinsă în România, în noiembrie 1991, de o delegație a UEO, condusă de Secretarul General Willem van Eekelen, a permis cunoașterea directă a evoluțiilor din țara noastră, precum și a punctelor de vedere ale Părții române în legătură cu asigurarea securității naționale și a stabilității regionale, dezvoltarea relațiilor cu toate statele din Europa Centrală și de Est, fără discriminări sau diferențieri, luându-se în considerație, deopotrivă, preocupările și interesele lor. Subliniind disponibilitatea României de a dezvolta cooperarea cu Uniunea Europei Occidentale în toate domeniile și în orice formulă accesibilă țărilor din Europa Centrală și de Est, MAE a prezentat conducerii UEO un ansamblu de propuneri și sugestii care vizează, între altele: efectuarea reciprocă de misiuni de informare și documentare, invitarea de observatori din partea României la reuniunile principalelor organe ale UEO, atunci când sunt examinate probleme de interes pentru Europa Centrală și de Est, stabilirea de aranjamente de cooperare între Centrul Euro-Atlantic București și Institutul pentru Studii de Securitate al UEO, dezvoltarea treptată a unui mecanism bilateral România-UED pentru consultări periodice și în situații de urgență, desemnarea ambasadorului la București al țării care deține președinția Consiliului de Miniștri al UEO ca „punct de legătură" al Uniunii în România, deschiderea unui „Centru de informare" și a unei „reprezentanțe permanente a UEO" în țara noastră, invitarea, pe bază de reciprocitate, de observatori la activitățile militare semnificative organizate de România și, respectiv, UEO, precum și cooperarea în domeniul producției militare, al dotării armatei române și conversiei. Propunerile țării noastre privind promovarea relațiilor cu Uniunea Europei Occidentale au format obiectul unor mesaje adresate, la începutul acestui an, de Primul-Ministru, Secretarului General al UEO, precum și Primilor-Miniștri ai Marii Britanii și Franței și Cancelarului Germaniei.

Evoluțiile pozitive din raporturile României cu Uniunea Europei Occidentale se reflectă, între altele, în invitarea ministrului de Externe și ministrului Apărării Naționale la prima reuniune ministerială a UEO și țărilor din Europa Centrală și de Est (Bonn, 19 iunie 1992), precum și a ministrului român de Externe, ca invitat special la Simpozionul internațional al Adunării UEO cu tema *O nouă ordine de Securitate în Europa* (Berlin, 30 martie-1 aprilie 1992), pentru a prezenta o expunere privind securitatea în Europa de Sud-Est.

Demersurile MAE în scopul apropierii de UEO au la bază convingerea că dialogul cu țările Europei Centrale și de Est, preconizat de Uniunea Europei Occidentale, asupra securității și cooperării, prefigurează un viitor cadru

consultativ, apt să aducă o contribuție de seamă la căutările și eforturile comune pentru a găsi răspunsuri potrivite problemelor cu care se confruntă continentul european.

Participarea la procesul CSCE

1. Ministerul Afacerilor Externe a contribuit la elaborarea și fundamentarea pozițiilor României privind întărirea securității și cooperării în Europa, într-o perioadă în care cadrul de colaborare, mecanismele și procedurile CSCE tind tot mai mult să dobândească valențe noi și să se manifeste nemijlocit în gestionarea cooperării pe continent, asigurarea stabilității și soluționarea situațiilor de criză și tensiune.

În acest sens, a asigurat participarea la activitățile CSCE și a urmărit evoluțiile care au loc în cadrul acesteia, observând tendințele nou apărute și formulând poziții și propuneri de acțiuni care să răspundă intereselor naționale ale României și, totodată, ale cooperării și securității pe continent.

La prima reuniune a Consiliului miniștrilor Afacerilor Externe ai țărilor CSCE (Berlin, 19-20 iunie 1991), principalul for de consultări politice creat prin *Carta de la Paris*, România a prezentat documentul oficial intitulat *Arhitectura europeană și întărirea securității în Europa*, care enunță un ansamblu de idei vizând extinderea proceselor de integrare la întregul continent, în vederea depășirii diviziunilor din Europa, inclusiv, și mai ales, a decalajelor de dezvoltare dintre Est și Vest. A propus, totodată, crearea unui Forum Economic al CSCE pentru sprijinirea țărilor în tranziție, precum și instituirea unor mecanisme suple de soluționare pe cale pașnică a diferendelor prin implicarea unor terțe părți, pe baza unor proceduri convenite de părțile la diferend. De asemenea, a fost reprezentată la cea de-a II-a Reuniune a Consiliului miniștrilor Afacerilor Externe (Praga, 30-31 ianuarie 1992), la care a fost adoptată propunerea de creare a Forumului Economic.

MAE a acționat pentru promovarea pozițiilor României și la reuniunile CSCE sectoriale, cum au fost reuniunea privind minoritățile naționale (Geneva, 1-19 iulie 1991), cea de-a treia reuniune a *Conferinței privind dimensiunea umană* (Moscova, 10 septembrie-4 octombrie 1991), Seminarul de experți privind instituțiile democratice (Oslo, 4-15 noiembrie 1991), precum și reuniunile Comitetului Înalților Funcționari. Aceste reuniuni au constituit, totodată, și prilejuri de a prezenta stadiul și măsurile întreprinse în România pentru consolidarea procesului de democratizare, de afirmare a statului de drept și respectare a drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale. În acest scop au fost difuzate participanților sinteze, precum și o „*Carte albă*" elaborată de MAE reflectând situația și măsurile adoptate în România în favoarea minorităților naționale.

În cadrul reuniunilor CSCE, România a sprijinit lărgirea mecanismului privind dimensiunea umană prin convenirea unor prevederi referitoare la includerea unor noi proceduri de urmărire a respectării angajamentelor asumate în baza documentelor existente. Au fost prezentate propuneri privind drepturile și obligațiile persoanelor care aparțin minorităților naționale și protecția identității lor, elaborarea unui cod de conduită în relațiile dintre state în problemele minorităților și altele.

În vederea pregătirii Reuniunii la nivel înalt a CSCE, de la Helsinki, la începutul lunii iulie 1992, ministrul Afacerilor Externe a participat, în perioada 24-26 martie 1992, la etapa ministerială, iar în continuare pregătirile se desfășoară la nivel de experți, pe patru capitole: mecanisme și structuri; probleme politico-militare; dimensiunea umană, cooperarea europeană. Se conturează tot mai mult ideea transformării CSCE, dintr-un cadru de dialog în problemele securității și cooperării, într-o organizație regională de securitate. În acest sens, la Helsinki se vor pune bazele unui „*Nou For de Securitate Europeană*", care să ofere cadrul pentru dialog în probleme de întărire a încrederii și securității pe continent, continuarea de negocieri pentru realizarea de noi acorduri în aceste domenii, inițierea de acțiuni pentru prevenirea unor conflicte. Sediul Forului va fi la Viena.

2. În același timp, trebuie menționat că în cadrul CSCE se produc evoluții conceptuale semnificative, în special în ceea ce privește impunerea autorității internaționale în probleme care vizează respectarea drepturilor omului (tezele „dreptului la ingerință" în cazul unei violări grave a drepturilor omului, tentative de transferare a principiului dreptului popoarelor la autodeterminare la nivelul minorităților naționale ș.a.), care și-au găsit reflectarea practică, între altele, în propunerea de renunțare la regula consensului prin aplicarea procedurii „consens minus unu", în situații de „violare flagrantă, masivă și persistentă a drepturilor omului, democrației și statului de drept". În contextul crizei din Iugoslavia s-au formulat, de asemenea, propuneri de recurgere la sancțiuni, prin excluderea sau suspendarea statului care nu se conformează voinței celorlalți participanți sau de creare a unor forțe de menținere a păcii, eventual prin solicitarea NATO sau a Uniunii Europei Occidentale de a pune la dispoziție asemenea forțe în numele CSCE. S-a propus desemnarea unui Înalt Comisar al CSCE pentru minorități.

Consolidarea în practica și procedurile CSCE a unor asemenea concepte comportă riscuri de denaturare a conținutului cooperării în numele promovării unor valori comune în context european, mai ales în perioada critică pe care o traversează țările în tranziție. De aceea România s-a pronunțat pentru prevenirea exagerărilor în revederea procedurilor și a funcționării mecanismelor CSCE.

Pe de altă parte, aceste tendințe ar putea pune în evidență o nouă viziune care se afirmă asupra relațiilor pe continentul european. Interesele României de a se integra în structurile europene ar putea face, de aceea, necesară o evaluare atentă a motivației și a conținutului unor asemenea propuneri, pentru a delimita ideile și abordările care contravin principial sau procedural scopurilor declarate ale CSCE, de conceptele noi care reflectă evoluțiile ce au loc pe planul relațiilor dintre state și care ar putea reclama o acomodare a pozițiilor țării noastre, în condțiile în care societatea românească împărtășește valori comune tuturor țărilor europene.

Negocierile pentru întărirea încrederii și securității și pentru dezarmare în Europa

Ministerul Afacerilor Externe a inițiat și a întreprins – în cooperare cu Ministerul Apărării Naționale – o serie de acțiuni vizând promovarea în context european a intereselor de securitate națională și stabilitate, prin negocierea și aplicarea unor măsuri de întărire a încrederii și securității, control și limitare a armamentelor.

1. În acest sens, MAE a supus spre ratificare Parlamentului României **Tratatul de la Paris asupra armamentelor convenționale din Europa**, care urmează să intre în vigoare în cursul acestui an, îndată ce procedura de ratificare va fi realizată și de către celelalte state, inclusiv de noile țări independente din fosta URSS.

Până atunci, o serie de prevederi ale Tratatului se aplică experimental între statele semnatare, țara noastră efectuând inspecții experimentale la obiective militare ale Marii Britanii, Germaniei, Greciei, SUA, Ungariei și primind asemenea inspecții demonstrative, ca mijloace de cunoaștere și întărire a încrederii reciproce, de deschidere și transparență.

2. De asemenea, MAE a asigurat, împreună cu MApN, în cadrul **negocierilor de la Viena**, participarea la elaborarea unui nou set de măsuri de încredere și securitate în Europa, a căror aplicare a început la 1 mai 1992.

În aceeași formulă, se asigură participarea României la negocierile privind reducerea efectivelor militare din Europa, în vederea ajungerii la un acord până la Reuniunea CSCE la nivel înalt de la Helsinki, din luna iulie 1992, ca un pas înainte în completarea Tratatului de la Paris.

3. În același cadru de preocupări se situează inițierea propunerilor de ratificare a acordului româno-ungar privind **stabilirea primului regim internațional de „Cer deschis**", care a intrat în vigoare la 27 februarie 1992, precum și asigurarea participării la negocierea Tratatului multilateral asupra „Cerului deschis" de la Vancouver la Vladivostok, semnat de țările participante, între care și România, la 24 martie 1992.

Toate acestea conțin angajamente stricte ale statelor în materie politico-militară, de la transmiterea de date și informații, imprimarea unui spirit nou de transparență și disponibilitate de colaborare în probleme de securitate națională și europeană, până la inspecții reciproce de verificare a veridicității datelor comunicate.

4. S-a dezvoltat astfel o dimensiune nouă a relațiilor euro-atlantice ale României de natură să pună în evidentă schimbările de esență care au avut loc în România după decembrie 1989, precum și voința și capacitatea sa de a se încadra în noul curs al raporturilor dintre state pe continent. Prezența României la activitățile politico-militare din Europa se înscrie în standardele europene practicate de celelalte țări, în dialogul și cooperarea pentru o nouă arhitectură de securitate a continentului.

Dimensiunea europeană a politicii externe a României în domeniul politico-militar a fost, în același timp, consolidată prin **noua poziție a țării noastre în domeniul neproliferării armelor nucleare, chimice și biologice și a rachetelor purtătoare la țintă**, concretizată în reglementări naționale de control al exporturilor și cooperarea cu celelalte țări partenere în acest domeniu, în cadrul „Grupului Furnizorilor Nucleari" și al „Comitetului Zangger"[1] - la care România a devenit membră - precum și în raporturile cu „Grupul Australia" și „Regimul privind Controlul Tehnologiilor pentru Rachete" față de care și-a exprimat interesul de a se alătura în perioada următoare.

Participarea la mișcarea de idei pentru definirea conceptului de nouă Europă

1. Ministerul Afacerilor Externe și-a intensificat prezența și în planul dezbaterilor de idei, care iau amploare în țările europene, pentru aprofundarea la nivel conceptual a problemelor pe care le ridică noua construcție europeană.

Ministrul Afacerilor Externe, alți membri ai conducerii ministerului și directori din MAE au fost invitați și au participat la conferinfe științifice, colocvii și seminarii pe teme cum sunt: *Viitorul securității europene* (Praga), *Asistența occidentală pentru Europa Centrală și de Est* (Bardejov), *O nouă*

[1] *Comitetul Zangger* a fost creat (1971-1974) ca urmare a intrării în vigoare a **Tratatului privind Neproliferarea Nucleară** (NPT) în scopul de a servi drept „interpret" al articolului III, paragraf 2, privind armonizarea politicilor de control al exporturilor materialelor nucleare. Primul președinte a fost Prof. Claude Zangger (Elveția). Obiectivul principal al Comitetului l-au constituit „*materialele sau echipamentele special destinate procesării, utilizării sau producției de materiale fisionabile*". În fapt, *Comitetul Zangger* a alcătuit o listă a materialelor nucleare și strategice în scopul de a asista statele-părți la NPT să identifice echipamentele supuse controlului la export. În prezent, *Comitetul Zangger* are 39 de membri, printre care și România, precum și toate statele care utilizează energia nucleară. De menționat că la 24 martie 2006 a intrat în vigoare **Legea nr. 40** pentru aprobarea participării României la Comitetul Zannger și la Grupul furnizorilor nucleari pentru controlul exporturilor în vederea neproliferării armelor nucleare.

ordine de securitate în Europa (Berlin), *Cooperarea în domeniul securității și controlul armamentelor în Europa, în perioada de după Helsinki 1992* (Ebenhausen), *Prevenirea instabilității în Europa de după Războiul Rece:* răspunsuri instituționale din partea NATO, UEO, CEE, CSCE și ONU (Haga) ș.a., la care au fost prezentate evaluări și puncte de vedere românești în problemele discutate.

Organizate sub egida unor institute de cercetări, fundații, asociații prestigioase sau a unor organizații europene guvernamentale, cum sunt NATO, UEO, CEE, etc., dezbaterile științifice pe astfel de teme prilejuiesc schimburi de vederi foarte utile cu participarea unor personalități politice, oameni de știință, cercetători, diplomați, în cadrul cărora se verifică și, totodată, sunt puse în circulație idei și abordări, care contribuie la conturarea orientărilor de bază ale politicii europene.

2. S-a acționat, de asemenea, pentru reînscrierea capitalei României în rândul centrelor de dezbateri științifice în probleme internaționale.

În luna iulie 1991 a fost organizată la București, sub egida ADIRI și a Secretariatului NATO, conferința științifică *Percepții și concepte de securitate în Europa de Est*, cu participarea Secretarului General al NATO, a unor personalități politice și reputați politologi și cercetători europeni. În perioada 24-26 ianuarie 1992, în cooperare cu Institutul pentru Studii de Securitate Est-Vest de la New York, la sediul MAE, a avut loc Reuniunea directorilor de planificare politică din Ministerele de Externe ale țărilor participante la CSCE.

Sunt, de asemenea, în curs pregătiri pentru organizarea în luna septembrie 1992 a unei mese rotunde, sub egida ONU (PNUD), cu tema *Transformări: sisteme și oameni*, care va aborda problemele tranziției.

În același timp, MAE s-a preocupat de punerea bazelor unei infrastructuri, care să organizeze și să stimuleze studiile și cercetările, ca [sic!] centre de reflecție pe teme internaționale, pentru a completa capacitatea extrem de redusă de care dispune, pe acest plan, România în raportul cu alte state europene. În ultimii doi ani, la inițiativa MAE și cu sprijinul Guvernului, la București, au luat ființă mai multe instituții în măsură să răspundă în viitor acestui obiectiv: **Fundatia Europeană Titulescu**, **Institutul Român de Studii Internaționale [IRSI]**, **Centrul euro-atlantic București**. Împreună cu **Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale [ADIRI]**, care funcționează de mai mult timp, acestea constituie un ansamblu de instituții neguvernamentale prin intermediul cărora, pe măsura consolidării lor, România se va putea înscrie în mișcarea de idei vizând construcția viitoarei Europe.

A fost creat, de asemenea, **Institutul Român pentru Drepturile Omului**, în legătură directă cu Parlamentul.

3. În scopul unei mai bune receptări a preocupărilor și pozițiilor românești

de către mediile care gândesc relațiile internaționale și politica externă a statelor, s-a căutat ca, în măsura posibilului, cu prilejul deplasărilor în diferite țări ale ministrului Afacerilor Externe, să se includă în program vizite la instituții academice și de cercetare științifică în domeniul politologiei, pentru expuneri privind evoluțiile din România și viziunea românească asupra arhitecturii europene și altor probleme internaționale actuale. Ministrul Afacerilor Externe a prezentat asemenea expuneri, între altele, la Institutul Regal pentru Relații Internaționale de la Londra (8 mai 1991), Institutul de Studii Politice și Internaționale de la Teheran (28 mai 1991), Institutul Norvegian de Relații Internaționale – NUPI (11 iunie 1991), Colegiul Europei de la Bruges (9 martie 1992), Universitatea PANTEION din Atena (18 martie 1992), Institutul Universitar de Înalte Studii Internaționale de la Geneva (29 aprilie 1992).

*

În perspectiva posibilei parcurgeri, până la sfârșitul anului 1992, a procedurilor de admitere în Consiliul Europei și de asociere la Comunitatea Europeană, România se va situa în raporturi de normalitate cu principalele instituții europene, la nivelul celorlalte state din regiune. Asigurarea cadrului politico-juridic al acestor raporturi nu rezolvă, însă, în mod automat problema integrării reale a țării noastre în structurile europene, în special în cele economice. Cu atât mai valabilă va apărea această concluzie în situația în care, datorită unor noi obstacole artificiale, acceptarea României în Consiliul Europei va fi reportată din nou, caz în care s-ar putea pune în mod justificat problema dacă România trebuie să acorde intrării sale în Consiliu o prioritate mai mare decât acordă acestei probleme însuși Consiliul Europei. În mod cert, determinantă pentru admiterea României în Consiliu este **dimensiunea internă**, adică ritmul și rezultatele reformei, consolidarea și afirmarea instituțiilor democratice, funcționarea economiei și stabilitatea socială.

Dezvoltarea relațiilor și a colaborării sub-regionale și pe plan bilateral dobândesc în acest context o importanță specială.

Colaborarea sub-regională

Balcani

1. Continuând preocupările de punere în valoare a proximității geografice, a complementarității economiilor, tradițiilor și legăturilor cultural-spirituale comune, MAE a acordat atenție dezvoltării colaborării multilaterale între statele din Balcani.

La reuniunea adjuncților miniștrilor de Externe (Ankara, 13-14 iunie 1991), MAE a susținut necesitatea dezvoltării în continuare a cooperării în domeniile economic și cultural, precum și a trecerii la consultări politice multilaterale între țările participante în vederea realizării unor structuri regionale de colaborare. Pe

plan practic, a participat sau a acordat sprijin participării delegațiilor române la reuniuni de experți și tematice, între care cele organizate în țara noastră în domeniile informaticii și telecomunicațiilor (București, 10-12 septembrie 1991), utilizării resurselor economice ale zonei montane (Păltiniș, 17-19 septembrie 1991), cooperării între întreprinderile mici și mijlocii (București, 26-28 noiembrie 1991), creării unei bănci de date în agricultură (București, 14-18 octombrie 1991), înființării unui institut de studii medicale la București (Râmnicu Vîlcea, 16-18 octombrie 1991). Împreună cu Ministerul Mediului, MAE a asigurat participarea la negocierile privind *Convenția de protecție a mediului în Balcani* (Sofia, 12-15 noiembrie 1991), domeniu nou și deosebit de actual de conlucrare. Alte proiecte de colaborare economică, financiară, legislativă, culturală, în domeniile sănătății și științei sunt în desfășurare.

În zilele de 7-8 mai 1991, a avut loc la București o întâlnire pe linia Parlamentelor.

La începutul anului 1992, a revenit în actualitate proiectul structurării activităților de colaborare în diverse domenii, în cadrul unui „*Forum balcanic*", propunere formulată de România la reuniunea miniștrilor de Externe de la Tirana, în octombrie 1990. Structura propusă ar urma să aibă ca obiectiv politic reafirmarea voinței de respectare fermă de către statele din Balcani a principiilor colaborării și prevederilor înscrise în Actul Final al CSCE și în *Carta de la Paris* pentru o nouă Europă.

Evoluțiile din Iugoslavia au încetinit ritmul acțiunilor și disponibilitatea de colaborare multilaterală în Balcani.

La inițiativa MAE român, pe căi bilaterale, au avut loc în etapa de început a crizei consultări pentru o eventuală inițiativă a statelor din Balcani în direcția soluționării crizei iugoslave. S-a convenit să fie sprijinite eforturile CEE și ONU, care se implicaseră în procesul de reglementare pașnică a acestei crize.

Zona economică a Mării Negre

România a manifestat de la început un interes deosebit față de inițiativa Turciei de creare a unei zone de cooperare economică între țările riverane la Marea Neagră sau situate în apropierea acesteia.

Ca urmare a două reuniuni de experți și a unei întâlniri la nivel de adjunct de ministru, a fost convenit textul unei *Declarații* privind stabilirea zonei, parafat la 3 februarie 1992 la Istanbul de către miniștrii de Externe ai Turciei, României, Bulgariei, Rusiei, Ucrainei și Georgiei ca țări riverane, precum și ai Armeniei, Azerbaidjanului și Moldovei, ca țări vecine. *Declarația* urmează să fie semnată la nivelul șefilor de stat ai țărilor participante, la 25 iunie 1992, la Istanbul.

Prin înțelegerea realizată, se are în vedere încurajarea schimburilor și a

cooperării economice, financiare și turistice, a circulației de mărfuri și capital, acordarea de facilități reciproce, inclusiv prin crearea de zone libere. Cooperarea va fi încurajată la nivel guvernamental, însă se va realiza în principal între companii și societăți individuale.

În perioada 27-28 mai 1992, a avut loc, la București, o reuniune de experți din statele Mării Negre, la care a fost prezentă și Grecia, care a îndeplinit formalitățile procedurale de asociere la grupare și prin aceasta poate deveni membru fondator. Participanții au avut discuții constructive, sintetizate în *Rezumatul* președintelui reuniunii, prin care se recomandă crearea unor grupe de lucru pentru următoarele domenii prioritare de colaborare și finanțe și sectorul bancar, inclusiv înființarea unei Bănci de Comerț Exterior și Investiții a Mării Negre; comerț și cooperare industrială; transporturi, telecomunicații și infrastructura lor aferentă; agricultură și agro-industrii; mediu înconjurător, inclusiv problemele ecologice ale Mării Negre; schimb de date statistice și informații economice, inclusiv studierea posibilităților de înființare a unui sistem sau centru pentru informații legislative și drept comparat.

Proiectul zonei economice a Mării Negre are bune perspective de realizare; de aceea, el suscită interes pe plan european. În afara potențialului de cooperare de care dispun țările participante, atrag atenția avantajele de transport pe care le are Marea Neagră pentru pătrunderea în interiorul Europei și traversarea continentului prin Dunăre-Main-Rhin, pînă la Marea Nordului, precum și pentru comunicații prin Bosfor și Canalul Suez spre zona Golfului și a Orientului Apropiat.

România se află într-o poziție geografică unică, pentru realizarea unei zone de cooperare pontico-danubiană, fapt care face ca proiectul să prezinte un deosebit interes.

Ministerul Afacerilor Externe are în vedere o serie de acțiuni internaționale pentru aducerea în atenție a marelui potențial de cooperare al proiectului.

La 21 aprilie 1992 s-a semnat la București și o *Convenție privind protecția Mării Negre împotriva poluării*. România a avut un rol central în elaborarea acestui instrument.

Colaborarea între țările danubiene

Pornind de la o propunere formulată la 3 octombrie 1990 de Președintele României în cadrul Adunării Generale a ONU, printr-o scrisoare adresată în luna februarie 1991 Primilor-Miniștri ai Germaniei, Austriei, Cehoslovaciei, lugoslaviei, Ungariei și fostei URSS, Primul-Ministru al României a propus un „proiect complex de colaborare între țările dunărene" și convocarea, în acest scop, la București, a unei reuniuni a înalților reprezentanți guvernamentali ai acestor țări. Reuniunea (25-26 iunie 1991) a convenit continuarea eforturilor

pentru identificarea unor domenii și sisteme concrete de colaborare, axate pe folosirea în comun a potențialului economic, de navigație și turism al fluviului. În contextul intrării în funcțiune a canalului Rhin-Main-Dunăre, ca și al creării zonei economice a Mării Negre, proiectul devine deosebit de actual.

În același cadru al cooperării în bazinul Dunării, MAE acordă atenție activității Comisiei Dunării și elaborării unor reglementări uniforme pe Dunăre și Rhin, inclusiv realizării de acorduri privind navigația pe căile navigabile interioare cu țări europene (a fost încheiat un acord cu Germania și a fost parafat un altul cu Franța). Odată cu dezintegrarea URSS și a Iugoslaviei, apare la ordinea zilei și problema componenței Comisiei Dunării și, respectiv, a eventualei revizuiri a Convenției de la Belgrad, pentru admiterea noilor state, care sunt riverane la Dunăre. MAE a început deja consultările pe aceste teme.

Grupări sub-regionale

Au fost făcute demersuri pentru asocierea țării noastre la „**Inițiativa Europei Centrale**" (fosta grupare *Hexagonală*), dat fiind că aceasta funcționează într-o zonă geografică din care face parte și România. Ca urmare a acestor demersuri, instituții românești au participat la unele proiecte ale grupării – cooperarea între întreprinderi mici și mijlocii, baza comună de date, colaborarea ecologică, telecomunicații ș.a. În perioada 11-12 mai 1992, au avut loc la București convorbiri detaliate cu o misiune a ICE, cu prilejul căreia s-au stabilit mecanisme eficace de participare a României la activitățile *Inițiativei*, inclusiv prin desemnarea unor coordonatori pentru domenii și grupări de lucru specificate. Totodată, MAE a urmărit evoluția *Trilateralei*, grupare din care fac parte Republica Federativă Cehă și Slovacă, Polonia și Ungaria. Cu atât mai mult cu cât se remarcă tendința țărilor panicipante de a-i atribui o dimensiune politică și chiar militară.

Republica Moldova

1. Relațiile cu Republica Moldova au cunoscut în cursul anului 1991 evoluții importante. La 24 iunie 1991, ministrul Afacerilor Externe a prezentat în Parlamentul României poziția Guvernului față de Pactul Molotov-Ribbentrop și necesitatea lichidării tuturor consecințelor sale.

Un pas important în această direcție și, în același timp, momentul de vârf al procesului renașterii naționale l-a constituit proclamarea independenței de stat a Republicii Moldova, la 27 august 1991, la câteva zile după puciul de la Moscova, în condiții politice internaționale care nu lăsau să se întrevadă cu certitudine dezintegrarea imperiului sovietic. Guvernul și Parlamentul României au sprijinit acest act și au salutat proclamarea independenței Republicii Moldova, recunoscând imediat noul stat românesc.

2. Pornind de la realitatea existenței a două state românești, România a sprijinit acțiunile Republicii Moldova îndreptate spre obținerea unei recunoașteri cât mai largi a independenței acesteia, inclusiv admiterea sa în ONU, CSCE și în alte structuri internaționale, iar pe plan bilateral dezvoltă raporturi speciale, de fraternitate și strânsă cooperare în domeniile politic, economic și spiritual, prin crearea unor structuri specifice de colaborare.

În acest cadru s-au intensificat și au devenit consistente relațiile directe dintre cele două state românești, la care Ministerul Afacerilor Externe și-a adus o contribuție substanțială.

Au avut loc numeroase contacte politice, între care întâlnirile dintre cei doi Președinți (februarie și iunie 1991, ianuarie, martie, aprilie, mai 1992), dintre Primii-Miniștri (ianuarie, iunie, august, noiembrie, decembrie 1991, martie 1992), dintre miniștrii de Externe, s-au încheiat înțelegeri concrete între departamentele economice, ministerele și instituțiile de cultură, învățământ, sănătate etc.

A început, totodată, un proces de realizare a cadrului juridic care să faciliteze relațiile speciale dintre cele două state românești, prin acorduri economice care prevăd schimburi comerciale și contacte directe între agenții economici, realizarea unor zone libere și, în final, armonizarea legislațiilor. Libera circulație a persoanelor și trecerea frontierei de către cetățenii ambelor state, fără pașapoarte, pe baza actelor de identitate, au permis creșterea deosebită a fluxului de persoane și facilitează o mai bună cunoaștere reciprocă. Un rol deosebit de important la dezvoltarea conștiinței de neam și la apropierea spirituală dintre locuitorii de pe ambele părți ale Prutului l-au avut acțiunile întreprinse de Parlamentele celor două state, de partide sau grupări politice, de organizații neguvernamentale și nepolitice, de oamenii de știință și de cultură.

La 23 ianuarie 1992, a fost înființat, prin Hotărâre a Guvernului, *Comitetul interministerial pentru relațiile României cu Republica Moldova*. Comitetul interministerial, coordonat de MAE, se întrunește lunar și ori de cîte ori este nevoie pentru examinarea evoluției raporturilor României cu Republica Moldova și elaborarea de propuneri în scopul dezvoltării acestor raporturi pe plan economic, cultural, științific, în toate domeniile de interes reciproc.

3. O demonstrație palpabilă a comuniunii de spirit și interese, imediate și de perspectivă, existente între cele două state românești l-a constituit sprijinul politic, diplomatic și umanitar acordat de România Republicii Moldova, în condițiile evenimentelor tragice din zona din stânga Nistrului, pentru oprirea acțiunilor armate și recurgerea la căi și modalități politice de soluționare a problemelor existente, precum și pentru ușurarea suferinței victimelor conflictului și înlăturarea urmărilor acestuia.

Atât în cadrul raporturilor speciale bilaterale, cât și în activitatea diplomatică

desfășurată pe plan internațional, MAE a promovat punctul de vedere că unirea în perspectivă a celor două state românești trebuie să constituie o problemă de exercitare a dreptului la autodeterminare al populației Republicii Moldova, exprimată în conformitate cu principiile și normele de drept internațional și, în primul rînd, cu prevederile Actului final de la Helsinki.

România – între două zone de conflict

Criza iugoslavă și dezmembrarea vechiului stat iugoslav pe de o parte și evenimentele din raioanele Republicii Moldova din stânga Nistrului, pe de altă parte, au situat România între două zone de conflict, cu posibilități de extindere și influențare a întregii regiuni.

Diplomația românească a acționat în ambele cazuri, cu deosebită atenție, pentru prevenirea implicării în conflicte și reducerea la maximum a efectelor negative asupra țării noastre, pentru oprirea acțiunilor armate de forță și dezamorsarea situațiilor conflictuale pe calea soluțiilor politice, cu răspundere pentru relațiile și interesele de bună vecinătate pe care România le are în zonă și, totodată, cu grijă pentru situarea pe poziții care să țină seama de interesele generale ale Europei.

Față de complexitatea și acuitatea evenimentelor, ca și de alte pericole potențiale din regiune, România a pus în evidență valențele de care dispune, ca factor de stabilitate și echilibru în această parte a continentului.

Criza iugoslavă

1. De la început, România a urmărit cu multă atenție evoluția crizei iugoslave, animată de dorința de a participa activ la identificarea unei soluții care să țină seama de voința și interesele tuturor popoarelor și ale republicilor din spațiul iugoslav.

2. Ministerul Afacerilor Externe al României s-a pronunțat pentru menținerea unității Iugoslaviei, recunoscând, însă, dreptul popoarelor componente să-și stabilească liber, în condiții pașnice, calea dezvoltării lor. În acest spirit a subliniat că poziția sa față de fiecare din republicile iugoslave se caracterizează prin echidistanță, declarându-se gata să dezvolte relații de colaborare și prietenie cu fiecare dintre ele.

În cursul anului 1991, au avut loc contacte între demnitari români și reprezentanți ai autorităților din toate cele șase republici. În același an, țara noastră a fost vizitată separat de Președintele și Prim-Ministrul Serbiei, de Premierul Macedoniei și de miniștri din Bosnia-Herțegovina, Croația și Slovenia.

3. Realizarea schimbului de păreri între țara noastră și republicile iugoslave s-a dovedit utilă pentru cunoașterea situației și definirea unei poziții echilibrate și constructive a României.

România și-a făcut cunoscută poziția în fiecare nouă fază a crizei, relevând dorința de a sprijini activ, pe măsura posibilităților sale, toate măsurile îndreptate spre identificarea unei soluții politice, care să țină seama de opțiunea tuturor componentelor Iugoslaviei. După declanșarea confruntărilor armate, a atras atenția că aplicarea forței poate conduce doar la complicarea și agravarea divergențelor.

4. În condițiile specifice ale evoluției evenimentelor, România și-a declarat disponibilitatea de a sprijini forțele politice din Iugoslavia în găsirea unei soluții în beneficiul tuturor popoarelor iugoslave și pentru asigurarea stabilității și securității în regiune. În acest sens, examinând solicitările ce i-au fost adresate de autoritățile croate și slovene, în spiritul poziției sale de principiu privind respectarea dreptului popoarelor la autodeterminare, Guvernul României a hotărât să recunoască, la 18 ianuarie 1992, Republica Croația și Republica Slovenia, iar la 30 mai 1992, Republica Bosnia și Herțegovina ca state independente.

De asemenea, în urma promulgării, la 27 aprilie 1992, a Constituției noului stat iugoslav, prin care se proclamă transformarea Republicii Socialiste Federative Iugoslavia în Republica Federală Iugoslavia, alcătuită din Republicile Muntenegru și Serbia, Ministerul Afacerilor Externe a comunicat oficial că Guvernul României își reafirmă hotărârea de a respecta opțiunile tuturor popoarelor din republicile iugoslave, în exercitarea dreptului la autodeterminare, inclusiv a aceluia de a stabili diverse forme de asociere între ele.

5. În cursul anului 1991, țara noastră a participat, ca membru al Consiliului de Securitate, la dezbaterile din cadrul acestui organism în legătură cu situația din Iugoslavia și a întreprins măsurile convenite pentru respectarea hotărârilor adoptate.

A subliniat, totodată, că față de complexitatea crizei și implicațiile acesteia, statele vecine, dar și toate statele au o mare răspundere în a acționa astfel încât să evite amplificarea conflictului. În acest spirit și-a făcut cunoscut sprijinul față de eforturile CEE, precum și cele din cadrul CSCE îndreptate spre restabilirea dialogului și a păcii în Iugoslavia, relevând, însă, că Iugoslavia are, în aceste momente, nevoie de sprijinul comunității internaționale, întrucât adoptarea unor măsuri extreme ar putea duce la agravarea situației, cu consecințe imprevizibile.

Conflictul din zona Nistrului

1. Soluționarea conflictului din raioanele din stânga Nistrului ale Republicii Moldova a constituit, din primul moment al apariției acestuia, o prioritate pentru diplomația românească.

În tot ceea ce a întreprins, MAE a subliniat că acest conflict poate și

trebuie să fie soluționat exclusiv pe cale pașnică, prin asigurarea integrității teritoriale a Republicii Moldova, garantarea respectării tuturor prevederilor referitoare la drepturile omului înscrise în documentele CSCE, inclusiv a celor referitoare la persoanele aparținând minorităților naționale.

2. În acest spirit s-a participat la reuniunile de la Helsinki, din 24 martie 1992, și de la Chișinău, din 6 și 17 aprilie 1992, ale miniștrilor Afacerilor Externe din Republica Moldova, Federația Rusă, România și Ucraina, care au pus în mișcare un mecanism de consultări politice, capabil să stimuleze și să determine o soluționare pașnică a conflictului.

Înțelegerile cvadripartite convenite și-au dovedit viabilitatea, contribuind în mod semnificativ la deschiderea căilor spre o reglementare pașnică a problemelor. *Declarațiile* adoptate la 24 martie și 6 aprilie și documentele din 17 aprilie 1992 – *Comunicatul* cu privire la întâlnirea miniștrilor de Externe din Republica Moldova, Federația Rusă, România și Ucraina, Recomandările celor patru miniștri de Externe, *Statutul Comisiei mixte pentru controlul respectării încetării focului și separării părților implicate în conflict*, *Raportul Comisiei mixte* și *Regulamentul provizoriu privind principiile de bază ale înființării și activității grupului de observatori* – oferă posibilități largi de acțiune în favoarea unei soluții pașnice.

Reprezentanții la negocieri ai MAE român au avut o contribuție concretă la formularea măsurilor convenite, care vizau, în principal, consolidarea regimului de încetare a focului, dezangajarea imediată a formațiunilor înarmate, retragerea completă și definitivă a acestora, demobilizarea unităților de voluntari și dezarmarea lor, ca și a persoanelor civile, deminarea zonelor minate, crearea condițiilor pentru reîntoarcerea refugiaților la căminele lor, organizarea plecării de pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini care au participat la conflict, asigurarea în continuare a neutralității Armatei 14 [ruse] și menținerea ei în afara conflictului.

3. Mecanismul cvadripartit de consultări oferă șanse reale de a se progresa în direcția soluționării pașnice a conflictului. Cele mai importante componente ale acestuia sunt *Comisia mixtă pentru controlul încetării focului și separării forțelor în conflict*, care își desfășoară activitatea pe o bază permanemă și asigură coordonarea acțiunilor tuturor celorlalte instrumente; grupul de observatori militari introduși, începând cu 11 mai 1992, în zona de separare a forțelor aflate în conflict, misiunea de bune oficii și mediere; grupul de raportori speciali pe problemele drepturilor omului.

Înțelegerile realizate s-au bucurat de aprecieri pozitive și de un real sprijin pe plan internațional. La 8 aprilie 1992, Departamentul de Stat al SUA arăta că Statele Unite sprijină cu fermitate acordul de încetare a focului și cer tuturor părților să îl respecte, iar la 10 aprilie 1992, într-o Declarație a CEE, se exprima satisfacția față de

progresele în direcția unei soluționări pașnice a conflictului.

4. Guvernul României a salutat înțelegerile realizate la reuniunile miniștrilor de Externe de la Chișinău ai celor patru state și a adoptat un program care asigură realizarea obligațiilor pe care și le-a asumat în acest proces.

EVOLUȚII ÎN RELAȚIILE BILATERALE
Tratate politice, de colaborare, bună vecinătate sau parteneriat

Eforturile diplomației românești pe acest plan au fost circumscrise obiectivului revederii și înnoirii cadrului juridic de ansamblu al relațiilor bilaterale, care să situeze România într-un sistem nou de relații și care să contribuie, totodată, la structurarea unei arhitecturi europene, de natură să imprime tuturor țărilor încredere reciprocă, stabilitate și perspectiva unei largi colaborări.

În acest sens, pe parcursul anului 1991 și în prima parte a anului 1992, a fost negociat un întreg sistem de tratate politice bilaterale, dintre care au fost deja semnate tratatele cu **Italia, Franța, Spania, Turcia, Grecia, Bulgaria și Germania,** a fost negociat și parafat textul tratatului cu **Republica Federativă Cehă și Slovacă** și au fost convenite textele tratatelor cu **Polonia** și **Maroc**. Sunt în curs negocieri pentru încheierea unor tratate cu **Ungaria** și **Rusia**.

S-au mai transmis proiecte de tratate **Portugaliei** și **Albaniei**, iar în ce privește **Belgia, Olanda** și **Marea Britanie** se acționează pentru încheierea unor declarații politice sau, eventual, tratate, potrivit practicii acestor țări.

Relațiile cu țările vecine

Relațiile cu țările vecine sau din apropierea României, inclusiv noile state care au rezultat din dezmembrarea fostei URSS, au evoluat, determinate de necesitatea asigurării unui cadru de colaborare și bună vecinătate. În cazul țărilor în tranziție, relațiile au fost marcate de dificultățile cu care fiecare dintre acestea, ca și România, sunt confruntate.

1. Principala orientare în anul 1991 în **raporturile cu fosta Uniune Sovietică** și, ulterior, cu statele care au rezultat după destrămarea acesteia, a constat în crearea unei baze noi de relații, fără tentă ideologică, în înnoirea sau crearea cadrului politico-juridic al relațiilor cu aceste state, avându-se în vedere interesele procesului de democratizare și de reformă din România, evoluțiile din țările respective, noile exigențe și noul spirit general-european, precum și menținerea posibilităților de a iniția negocieri în vederea soluționării unor probleme moștenite din trecut.

Până la dezmembrarea fostului imperiu sovietic, ținându-se seama de ponderea însemnată pe care o avea URSS în schimburile comerciale ale țării noastre, s-a acționat pentru promovarea dialogului, la toate nivelurile, atât cu

fostele organe centrale unionale, cât și cu cele ale republicilor, urmărindu-se cu prioritate reluarea colaborării, în principal pe plan economic. În același timp, au fost urmărite atent evoluțiile interne, în vederea formulării de propuneri pentru elaborarea unei strategii de politică externă adecvată noii situații, care să răspundă intereselor de securitate și colaborare ale țării noastre în această zonă.

În aprilie 1991 a avut loc vizita la Moscova a Președintelui României precedată de vizita ministrului Afacerilor Externe, care a cuprins convorbiri cu Mihail Gorbaciov și Boris Elțîn, precum și semnarea unui *Tratat de colaborare, bună vecinătate și amiciție*.

Vizita Președintelui României s-a înscris, în afară de interesele bilaterale, în activitatea intensă de contacte cu URSS, care avea loc în acea perioadă în Europa, pentru sublinirea sprijinului de care se bucurau măsurile reformatoare ale Președintelui Mihail Gorbaciov.

În aceeași orientare s-a înscris semnarea *Tratatului de colaborare, bună vecinătate și amiciție*, realizată într-un moment în care fosta URSS încheiase deja mai multe tratate asemănătoare cu câteva state vest-europene. La insistența Părții sovietice, Partea română a acceptat în textul tratatului o clauză prin care cele două state semnatare se angajau că nu vor participa la nici un fel de alianțe îndreptate unul împotriva celuilalt, pe care a considerat-o conformă cu spiritul *Cartei de la Paris* semnată de toate țările europene cu numai câteva luni în urmă. A făcut, însă, cunoscut Părții sovietice că va proceda la ratificarea Tratatului numai dacă tratatele în curs de negociere ale URSS cu alte state membre ale fostului Tratat de la Varșovia vor conține clauze defensive asemănătoare. Dat fiind că, ulterior, URSS a încheiat tratate cu aceste state care conțineau clauze defensive diferite de cele din tratatul cu România, MAE nu a întreprins nici un fel de demers pe plan intern pentru a iniția procesul de ratificare a tratatului de către Parlamentul României, iar la 9 septembrie 1991 s-a propus Uniunii Sovietice și s-a convenit renegocierea clauzelor respective. Odată cu dezmembrarea URSS și dispariția, practic, a uneia dintre părțile la Tratat, acesta a devenit inoperant. O privire retrospectivă relevă că prevederile din textul semnat – care permiteau României, în condițiile în care URSS ființa încă, să aibă relații directe cu republicile componente – au creat un cadru care a favorizat dezvoltarea unor raporturi speciale între România și Republica Moldova încă înainte de proclamarea independenței acesteia.

După proclamarea independenței Federației Ruse, MAE a acționat pentru negocieri în vederea încheierii unui tratat de cooperare și bună vecinătate, pe noi baze.

2. **România s-a numărat printre primele țări care au recunoscut independența de stat a republicilor foste sovietice**, începând cu Lituania, Letonia, Estonia, Moldova și Gruzia (26-27 august 1991) și încheind cu

Uzbekistanul, Turkmenistanul, Kîrgîzstanul și Tadjikistanul (20 decembrie 1991).

Până în mai 1992, România a stabilit relații diplomatice cu Republica Moldova, Lituania, Letonia, Estonia, Armenia, Ucraina și Republica Belarus. Cu Federația Rusă s-a procedat la o notificare reciprocă prin care ambasada fostei URSS la București și consulatele sovietice de la Constanța și Iași au fost acreditate ca reprezentanțe diplomatică, respectiv consulare, ale Rusiei în România, iar ambasada română la Moscova ca reprezentanță diplomatică a României în Federația Rusă.

La impulsionarea relațiilor cu republicile independente o contribuție importantă au avut contactele și dialogul la diferite nivele.

Președintele României a avut întâlniri cu Președinții Ucrainei și Republicii Belarus (Davos, ianuarie 1992), precum și cu Primul-Ministru al Gruziei (Atena, aprilie 1992).

Ministrul Afacerilor Externe a efectuat vizite în Ucraina (martie 1991), Lituania, Letonia și Estonia (septembrie 1991), Rusia (martie 1992), iar țara noastră a fost vizitată de miniștrii de Externe ai Rusiei (iulie 1991), Armeniei (decembrie 1991) și Republicii Belarus (februarie 1292). Alte întâlniri cu miniștrii de Externe din Rusia, Ucraina, Belarus, Gruzia, Azerbaidjan, Republicile baltice și caucaziene au avut loc cu prilejul participării la diverse reuniuni internaționale.

Vizite și contacte la nivel ministerial au avut loc, de asemenea, în domeniul economic, precum și pe alte planuri. Au fost semnate acorduri, protocoale și alte înțelegeri de colaborare economică, tehnico-științifică și în alte domenii cu Rusia, Armenia, Gruzia și Republica Belarus și sunt în curs de negociere astfel de documente bilaterale cu Ucraina, statele baltice și republicile din Asia Centrală.

O situație specială a fost creată în **relațiile cu Ucraina**, în urma declarației Parlamentului României din 29 noiembrie 1991, cu privire la nerecunoașterea referendumului privind independența acestei țări, în teritoriile smulse României în urma Pactului Molotov-Ribbentrop și încorporate de către guvernul sovietic la Ucraina în 1954, declarație pe care Parlamentul ucrainean a apreciat-o drept „pretenții teritoriale". Această situație a fost depășită la începutul anului 1992, cînd s-au stabilit relații diplomatice între România și noua sa vecină de la răsărit, Ucraina independentă. La Kiev funcționează în prezent o ambasadă a României.

În contactele cu fosta Uniune Sovietică și, ulterior, cu Federația Rusă și Ucraina, MAE a insistat pentru soluționarea prin negocieri a problemelor moștenite de la fosta URSS și nerezolvate în relațiile bilaterale, de interes național pentru țara noastră.

3. **Raporturile cu Bulgaria, Turcia, Grecia, Republica Federativă**

Cehă și Slovacă, Polonia și Albania au cunoscut o dezvoltare normală.

Cu Bulgaria, după mai multe contacte ale miniștrilor de externe și miniștrilor mediului, s-a ajuns la concluzia că a sosit momentul ca problematica ecologică din raporturile bilaterale să fie depolitizată, specialiștii în domeniu din cele două țări urmând să acționeze pentru soluționarea ei printr-o strânsă colaborare între organele competente și cu sprijinul financiar și tehnic al organizațiilor internaționale specializate. S-au creat astfel condiții pentru realizarea contractelor la nivel înalt, respectiv vizita Președintelui României în Bulgaria, semnarea noului tratat și așezarea în acest mod a raporturilor bilaterale pe baze noi, corespunzător transformărilor din cele două țări și din Europa.

Contactele la nivel înalt au avut loc și cu Turcia și Grecia, prin vizitele efectuate în România de Președintele turc și de Primul-Ministru elen, care au reprezentat o încununare a contactelor intense ce au avut loc la nivel ministerial cu aceste țări. Este de reținut sprijinul constant acordat României de aceste țări pentru edificarea economiei de piață și ajutorul primit în cadrul programelor și organismelor economice sau financiare.

Relațiile cu Republica Federativă Cehă și Slovacă au început să capete treptat consistență, intrând pe făgașul firesc al tradițiilor de largă colaborare, fapt demonstrat și cu ocazia vizitei ministrului de Externe cehoslovac în România, precum și a miniștrilor însărcinați cu relațiile internaționale ai Slovaciei și Cehiei.

Raporturile româno-polone s-au menținut la un nivel scăzut – ministere și instituții centrale.

Contactele și schimburile de vizite cu Albania au perspective de intensificare după alegerile recente din această țară. Se pregătește o apropiată vizită la București a ministrului de Externe albanez și începerea cât mai curînd a negocierilor asupra tratatului de bază româno-albanez.

Cu toate țările vecine menționate au avut loc consultări politice pe linia Ministerelor de Externe, care au stimulat relansarea relațiilor bilaterale și schimbul de păreri în probleme internaționale de interes comun. Au fost semnate Protocoale de colaborare între Ministerele Afacerilor Externe cu Bulgaria, Cehoslovacia și Turcia.

În ceea ce privește **Iugoslavia**, Ministerul Afacerilor Externe a menținut contacte atât cu autoritățile federale, cât și cu cele ale tuturor celor șase republici, sprijinind eforturile de reglementare politică a crizei iugoslave și pronunțându-se pentru o soluție care să pornească din interior și care să se bucure de sprijin extern. În paralel, au fost întreprinse acțiuni de stimulare a dezvoltării raporturilor pe plan bilateral cu fiecare dintre republici.

Raporturile cu Ungaria au fost abordate într-un mod pragmatic, făcându-se

eforturi susținute pentru a determina intrarea lor în normalitate. Încheierea Acordului bilateral „Cer deschis", începerea negocierilor *Tratatului de înțelegere, cooperare și bună vecinătate*, continuarea dialogului între reprezentanți ai celor două Ministere de Externe și, în primul rând, discuțiile deschise dintre miniștrii de Externe român și ungar, prilejuite de participarea la diferite reuniuni internaționale au constituit acțiuni politice de natură să apropie realizarea acestui obiectiv. Raporturile bilaterale sunt, însă, afectate de unele condiții formulate de Partea maghiară pentru dezvoltarea normală a raporturilor cu România și, mai ales, de tendințele unor cercuri politice din Ungaria de a folosi în scopuri politice, revizioniste, problematica drepturilor persoanelor aparținând minorității maghiare din România. În cursul anului 1991, ca și în anul 1992, MAE a fost nevoit în mai multe rânduri să ia atitudine publică pentru a răspunde unor oficialități ungare care au prezentat puncte de vedere ce deformau sau denaturau poziții ale țării noastre sau realități din România.

Relațiile cu țările vest-europene, SUA și Canada

1. Relațiile cu țările Europei Occidentale, SUA și Canada au constituit și în această perioadă o prioritate, în cadrul strategiei generale a țării în spațiul euro-atlantic.

Ca urmare a acțiunilor întreprinse, la sfârșitul anului 1991-începutul anului 1992, s-a ajuns la o stare de normalitate în raporturile României cu aceste țări, creându-se premisele extinderii acestora în viitor, ceea ce va contribui și la accelerarea conectării țării noastre la structurile politice, economice și de securitate euro-atlantice și vest-europene, în condițiile accelerării proceselor democratice și de tranziție economică din țara noastră.

În acest scop, a fost promovată o politică de „redeschidere a porților", stabilindu-se contacte cât mai largi la nivel guvernamental și încurajându-se contactele neguvernamentale, pe plan politic, economic, militar, cultural și umanitar.

Au avut loc vizite la nivel de Președinte (Franța, Israel, Portugalia), Prim-Ministru (Franța, Italia, Spania, Belgia, Germania) și ministru de Externe (Marea Britanie, Franța, Portugalia, Spania, Italia, Germania, Luxemburg, Belgia, Danemarca, Norvegia, Austria, Elveția).

2. În raporturile cu țările vest-europene s-a acționat în continuare pentru redefinirea și lărgirea cadrului juridic al colaborării bilaterale.

S-a procedat la negocierea și încheierea de acorduri și înțelegeri care să faciliteze relațiile economice și în alte domenii, în condițiile noi ale tranziției spre economia de piață. Au fost semnate acorduri privind promovarea și garantarea reciprocă a investițiilor cu Norvegia, Finlanda, Suedia, Italia, Franța, Israel.

Pentru relansarea și amplificarea raporturilor bilaterale, au fost organizate contacte directe la București, în capitalele acestor țări sau cu prilejul

participării la diferite reuniuni internaționale, practic cu reprezentanții tuturor statelor vest-europene.

Au avut loc consultări cu Ministerele de Externe din Belgia, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Italia, Vatican, Marea Britanie, Israel, Norvegia, Portugalia, Olanda, Spania, Luxemburg, Suedia, Finlanda, care au contribuit la impulsionarea\ relațiilor cu aceste state.

Normalizarea raporturilor cu Statele Unite ale Americii a reprezentat un obiectiv major al demersurilor MAE, în condițiile în care Administrația și Congresul SUA au continuat să manifeste rezerve față de autenticitatea procesului de democratizare din România.

În convorbiri și schimburi de mesaje cu reprezentanți ai Administrației și Congresului, ca și ai cercurilor de afaceri, s-a procedat la o prezentare realistă a evoluțiilor din țara noastră, contribuindu-se astfel la clarificarea problemelor care preocupau în mod deosebit Partea americană. Vizita neoficială a Primului-Ministru în SUA (14-17 aprilie 1991) și întrevederile ministrului de Externe, în diverse ocazii, cu Secretarul de Stat al SUA și mai ales vizita sa de lucru la Washington (1-4 octombrie 1991) au pus bazele unui dialog deschis și activ cu Administrația SUA, de natură să conducă la eliminarea treptată a îndoielilor asupra proceselor democratice din România și la înaintarea graduală spre normalizarea deplină a relațiilor bilaterale. Organizarea și desfășurarea liberă și corectă a alegerilor locale s-a bucurat de comentarii favorabile din partea observatorilor americani, reflectate în presa din SUA.

Vizitele Domnului Ionel V. Săndulescu, Secretar de Stat la MAE, la Washington (14-17 aprilie 1992), și a Domnului Lawrence Eagleburger, adjunct al Secretarului de Stat al SUA, la București (28 mai 1992) au marcat momente importante în dezvoltarea relațiilor româno-americane.

3. Edificatoare în acest sens sunt negocierea noului *Acord comercial* româno-american care prevede acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate și semnarea lui, la București, la 3 aprilie 1992; semnarea, la 28 mai 1992, a *Tratatului de încurajare și protejare reciprocă a investițiilor*, începerea negocierilor privind acordarea unui împrumut de 10 milioane de dolari României, din fondul de un miliard de dolari pentru sprijinirea sectorului particular din agricultură și pentru un acord interguvernamental referitor la vânzarea de produse agricole, în cadrul unui împrumut pe termen lung (15 milioane dolari).

În general se înregistrează semne ale unor progrese în planul înțelegerii mai bune a situației interne din România.

4. **Relațiile cu Canada** au avut un curs pozitiv, concretizat în sprijin pentru realizarea unor proiecte de cooperare în țara noastră, în special la centrala atomo-electrică Cernavodă, precum și în domeniul agriculturii.

Contactele politice, îndeosebi întâlnirea Președintelui României cu Primul-Ministru canadian (Paris, noiembrie 1991) și cu Premierul provinciei Quebec (Davos, ianuarie 1992), ca și vizitele în România ale ministrului canadian al energiei, minelor și resurselor naturale și președintelui Senatului canadian au contribuit la impulsionarea relațiilor bilaterale.

Relațiile cu țările din America Latină, Asia și Africa

Pornind de la poziția sa de deschidere spre toate țările, România a acționat în continuare pentru a pune pe baze noi relațiile bilaterale cu statele din celelalte continente.

În același timp, raporturile cu țările respective s-au reflectat pozitiv și în colaborarea cu acestea în diferire foruri și organisme internaționale, prin sprijinul reciproc.

1. **Dimensiunea latină a politicii externe românești** s-a regăsit, pe lângă activizarea legăturilor cu statele latine europene, în noi contacte și inițiative cu țările latino-americane, în seria cărora se înscriu vizitele Președintelui României în Venezuela și Costa Rica, cele ale Primului-Ministru român în Chile, Ecuador și Brazilia, precum și vizita în România a ministrului de Externe al Republicii Panama. Dialogul politic s-a realizat și prin contactele pe linia Parlamentelor.

S-au stabilit relații diplomatice cu Paraguay (28 mai 1992).

România și-a intensificat contactele cu organizațiile regionale americane, participând la reuniunile Organizației Statelor Americane-OSA (țara noastră este observator permanent la OSA din 1990), Sistemul Economic Latino-American-SELA, Asociația Latino-Americană de Integrare-ALADI, Banca Interamericană de Dezvoltare-BID.

Din inițiativa MAE, la București, la 28 iunie 1991, s-a deschis Casa Americii Latine. Sub auspiciile acestei instituții au fost organizate expoziții, întâlniri cu personalități din America Latină care ne-au vizitat țara, diverse manifestări culturale.

2. **Raporturile de colaborare cu țările din Asia, Orientul Îndepărtat și Oceania** au cunoscut o evoluție pozitivă; s-a acordat o atenție constantă colaborării cu R.P. Chineză și Japonia, care ocupă un loc important în ansamblul relațiilor externe ale României.

În cursul anului 1991 și în prima parte a anului 1992, delegații române au vizitat Japonia, iar oameni de afaceri și personalități nipone au fost în România, pentru examinarea posibilităților de sporire a schimburilor bilaterale. La Osaka a luat ființă Asociația de Colaborare Economică și Culturală România-Japonia, pentru zona Kansai, care cuprinde peste 70 de companii și firme nipone – cu sprijinul agențiilor nipone, România a beneficiat de programe de asistență în

management, învățământ și alte sectoare.

S-au realizat vizite ale Președintelui României în: R.P. Chineză, Pakistan și India. Ministrul Afacerilor Externe a făcut vizite în Malayezia, Iran, Japonia, Republica Coreea, India; ministrul Afacerilor Externe al R.P. Chineze a făcut o vizită oficială la București.

Au avut loc sesiuni ale Comisiilor mixte de colaborare economică cu: Iran, Pakistan, Filipine, Malayezia, Sri Lanka, Indonezia, R.P. Chineză, India, precum și sesiunea Comitetului economic mixt România-Japonia. De asemenea, au fost încheiate acorduri economice imponante cu R.P. Chineză, India, Indonezia, Filipine, Malayezia și Vietnam.

S-au întreprins demersuri insistente pentru recuperarea unor creanțe din Vietnam, R.P.D. Coreeană și Mongolia; s-au înregistrat rezultate pozitive sub acest aspect în raporturile cu Filipine și Indonezia.

3. **Deschiderea în direcția țărilor arabe din Golf** a fost consolidată prin vizitele Primului-Ministru în Kuweit și Emiratele Arabe Unite, stabilirea de relații diplomatice cu Bahreinul, misiunea trimisului special al șefului statului român în Qatar, Bahrein, Emiratele Arabe Unite și Yemen. Au fost continuate demersurile pentru stabilirea relațiilor diplomatice cu Arabia Saudită. MAE a inițiat demersuri vizând stabilirea unor legături de colaborare cu Organizația de Cooperare Economică (ECO) și cu Consiliul de Cooperare al Golfului (CCG).

A fost acordată, în continuare, atenție raporturilor cu țările arabe din zona Orientului Apropiat, în care România are importante interese economice. În acest cadru s-au înscris vizitele ministrului Afacerilor Externe în Siria și Iordania, vizita ministrului de Externe al Libanului în România, precum și desfășurarea primei sesiuni a Comisiei mixte a Ministerelor de Externe ale României și Egiptului.

Lansarea raporturilor cu Maghrebul arab pe baze noi a fost marcată de vizita Președintelui României în Maroc, de vizita ministrului de Externe al Mauritaniei la București și consultările inițiate cu ministrul de Externe al Tunisiei. A fost parafat *Tratatul de prietenie și cooperare* cu Regatul Maroc.

4. Din **zona Africii**, ministrul de Externe al Republicii Zimbabwe a efectuat o vizită la București. Au avut loc, de asemenea, consultări la nivelul membrilor conducerii MAE cu Nigeria, Ghana, Zair, Guineea, Gabon, Côte d'Ivoire, precum și cu alte state africane.

Cu prilejul vizitei ministrului de Eexterne român în Africa de Sud (21-23 noiembrie), s-au stabilit relații diplomatice cu această țară la nivel de ambasadă.

MAE a facilitat contactele unor agenți economici români cu firme vest-europene, prezente pe piața africană, ceea ce a condus la realizarea unor contracte (Mozambic, Madagascar, Nigeria ș.a.).

Unele state africane au solicitat și au primit – prin intermediul MAE român – asistență și documentație cu privire la elaborarea Constituției, organizarea alegerilor locale, legislația specifică tranziției la economia de piață.

5. MAE a acționat în relațiile bilaterale cu țările din cele trei continente, în direcția extinderii și actualizării cadrului contractual al raporturilor, prin negocierea și finalizarea unor instrumente juridice corespunzătoare – acorduri privind schimburile comerciale și cooperarea economică, de evitare a dublei impuneri sau în domeniul financiar-bancar. De asemenea, s-a procedat la activizarea comisiilor mixte interguvernamentale de cooperare economică și tehnico-științifică.

În conlucrare cu Ministerul Comerțului și Turismului și cu Ministerul Finanțelor, s-au depus, de asemenea, eforturi pentru recuperarea unor creanțe, rezultatele fiind însă reduse, ca urmare a insuficientei receptivități din partea majorității statelor în cauză.

În scopul acoperirii corespunzătoare din punct de vedere al reprezentării diplomatice, pentru utilizarea și mai judicioasă a resurselor umane și materiale de care dispune MAE, în acreditarea ambasadorilor în aceste țări și, în general, în ceea ce privește raporturile cu aceste țări, s-a aplicat conceptul „pod-stea", în sensul identificării unui centru de reședință, urmată de realizarea unei rețele în jurul acestuia, pentru a putea urmări în mod adecvat interesele bilaterale.

DIMENSIUNEA GLOBALĂ A POLITICII EXTERNE

Implicarea activă a României pe plan european a fost dublată de interesul față de problemele care reclamă soluții la scară mondială, în special prin intermediul organizațiilor internaționale.

În condițiile sporirii marcate a rolului ONU și al altor organizații în viața internațională, participarea României la activitățile acestora a fost circumscrisă următoarelor obiective:

– armonizarea intereselor naționale ale statelor;

– afirmarea solidarității umane pentru soluționarea prin eforturi conjugate a unor probleme vitale cum sunt: asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamemale ale omului, promovarea valorilor democratice și a pluralismului politic, susținerea dezvoltării economice și sociale a țărilor rămase în urmă; protecția mediului înconjurător și promovarea unor modele de creștere compatibile cu exigențele ecologice, combaterea terorismului și a altor flagele sociale;

– asigurarea legalității internaționale prin promovarea și aplicarea în raporturile interstatale a felurilor și principiilor *Cartei ONU*, precum și prin utilizarea mecanismelor și instrumentelor de acțiune ale Organizației în

cazurile de nesocotire a acestora;

– întărirea eficienței ONU în gestiunea problemelor mondiale, în evaluarea evoluțiilor și tendințelor care se manifestă în lume și în prefigurarea viitorului societății umane;

– folosirea posibilităților de alianțe pe care le oferă dialogul din cadrul ONU, pentru promovarea intereselor naționale ale României.

Contribuții la pacea și securitatea internațională

1. Ca membră în anul 1991 a Consiliului de Securitate, România și-a adus contribuția la elaborarea rezoluțiilor acestuia privind apărarea legalității internaționale, reglementarea situației create în zona Golfului ca urmare a ocupării Kuweitului, asigurarea despăgubirilor pentru daunele cauzate de război și prevenirea unor noi acte de agresiune în această zonă.

În această calitate țara noastră s-a manifestat activ pentru întărirea rolului ONU în prevenirea conflictelor și dezvoltarea diplomației preventive, în rezolvarea pașnică a diferendelor dintre state.

2. Diplomația română a adus, de asemenea, în Consiliul de Securitate o contribuție constructivă la întărirea instituției operațiunilor ONU de menținere a păcii, ca element esențial de reglementare a situațiilor de criză și conflict.

Un grup de ofițeri români a fost invitat pentru prima dată să facă parte dintr-o misiune de observatori militari ai ONU (la frontiera dintre Irak și Kuweit).

3. Pe același plan, România a contribuit la negocierile din cadrul Conferinței de dezarmare de la Geneva pentru definitivarea Convenției internaționale asupra interzicerii și distrugerii armelor chimice, iar la ONU și Agenția Internațională pentru Energia Atomică (AIEA), a susținut măsurile vizând prevenirea proliferării armelor nucleare și a altor arme de distrugere în masă, creșterea transparenței militare, în special în domeniul comerțului internațional cu armament.

Extinderea cooperării internaționale

1. Ca membru al Consiliului Economic și Social, al Comisiei Economice a ONU pentru Europa (CEEI-ONU) și al altor organizații internaționale din sistemul ONU, România s-a manifestat într-o manieră constructivă și cu realism pentru dezvoltarea cooperării internaționale pe plan economic, tehnico-științific, social, cultural și în alte domenii.

A avut, de asemenea, o participare activă la negocierile din cadrul Rundei Uruguay a GATT pentru liberalizarea comerțului internațional și la căutările, prin mecanismele Conferinței ONU pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD), de soluții realiste și eficiente.

2. La Comisia Economică a ONU pentru Europa, ca și în alte foruri

internaționale, reprezentanții români au inițiat și dezvoltat acțiuni menite să încurajeze extinderea cooperării internaționale în sprijinul reformelor din țările în tranziție, inclusiv prin organizarea în aceste state de ateliere practice în domenii de primă importanță pentru gestiunea și restructurarea lor economică.

Asemenea activități au fost organizate și în România, în cooperare cu CEEI-ONU, pe temele modernizării transportului rutier, creșterii eficienței în industriile oțelului și energiei electrice, explorării zăcămintelor de gaze și folosirii nepoluante a cărbunelui, modernizării tehnicilor de comerț exterior și de încheiere a acordurilor de plăți.

3. România a participat în această perioadă, cu statut de invitat și, respectiv, de membru, la reuniunile mișcării de nealiniere și ale „Grupului celor 77".

În acest cadru a acționat pentru afirmarea tendințelor pozitive și realiste în dialogul internațional, prezența în cele două foruri valorificând un important canal de comunicare pe arena internațională și contribuind la dezvoltarea, pe bază de parteneriat și interes reciproc, a raporturilor cu toate statele.

Asistență tehnică

Împreună cu alți factori de decizie, Ministerul Afacerilor Externe a reluat conlucrarea României cu organizații și instituții specializate din sistemul ONU având preocupări în domeniul promovării cooperării economice și tehnico-științifice.

La 23 ianuarie 1991, a fost semnat la București *Acordul de cooperare între Guvernul României și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare* (PNUD).

În acest cadru, MAE a acționat pentru obținerea de asistență tehnică și de specialitate pentru România din partea diverselor programe pentru dezvoltare din sistemul ONU. Astfel, în schimbul contribuției voluntare a țării noastre, care a însumat, în 1991, aproximativ 12 milioane lei, volumul asistenței primite (echipamente, formare de personal și consulting) a înregistrat cifre semnificative, în prezent aflându-se în derulare proiecte de asistență PNUD în valoare de 4,95 milioane dolari SUA. Au fost, de asemenea, utilizate posibilitățile oferite de ONUDI, UNCTAD, GATT, AIEA, pentru realizarea unor activități având drept finalitate sprijinirea procesului de reformă din România (dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii; privatizarea unităților de stat; gestiunea modernizată a activităților vamale; pregătirea de cadre pentru activitatea de management și marketing; protecția mediului ambiant ș.a.).

Ministerul Afacerilor Externe a contribuit la încheierea Acordului-cadru de cooperare dintre Guvernul României și UNICEF (21 iunie 1991) și la deschiderea Oficiului UNICEF, la București (21 ianuarie 1991), având drept principală atribuție aplicarea programului de asistență UNICEF pentru România (3,5 milioane dolari SUA).

ACTIVITĂȚI DE SUSȚINERE A OBIECTIVELOR POLITICO-DIPLOMATICE. DREPTURILE OMULUI

Ministerul Afacerilor Externe, ca gestionar al angajamentelor internaționale ale statului român în domeniul drepturilor omului, decurgînd din convenții și acte internaționale, la care țara noastră este parte, s-a implicat activ în urmărirea aplicării acestor angajamente în practica curentă; precum și în procesul de perfecționare a legislației interne. De asemenea, MAE a participat nemijlocit la dialogul cu instituțiile internaționale de profil și a facilitat sprijinul din partea acestora pentru alinierea țării noastre la standardele și procedurile europene.

Maniera deschisă în care România abordează aceste probleme în dialogul internațional a contribuit la înțelegerea mai bună a proceselor care au loc în țara noastră, ca și a dificultăților existente.

Alinierea la standardele europene și internaționale

1. Pe parcursul anului 1991 MAE a sprijinit activitatea Adunării Constituante pentru elaborarea Constituției României, prin obținerea de asistentă internațională din partea ONU, a Consiliului Europei, precum și a unor guverne și organizații internaționale. Asistența a constat în documentații, serviciile unor specialiști în drept constituțional, sau prin deplasarea în străinătate, pentru documentare și consultări, a membrilor Comisiei de elaborare a Constituției.

De asemenea, MAE a sprijinit, prin propuneri de texte și avize, includerea în legile adoptate de Parlament sau în curs de adoptare a unor prevederi cât mai clare referitoare la drepturile omului, conform standardelor europene.

2. Ministerul Afacerilor Externe a promovat aderarea României la documente internaționale în domeniul drepturilor omului, între care Convenția din 1951 privind statutul refugiaților, Protocolul adițional I la Pactul internațional al drepturilor civile și politice, prin care se conferă persoanelor fizice posibilitatea de a adresa petiții Comitetului pentru drepturile omului și Protocolul adițional II la același Pact, prin care este abolită pedeapsa cu moartea.

Totodată, a prezentat propuneri de instituționalizare a unui sistem care să asigure întocmirea la timp și în condițiile cerute a rapoartelor pe care trebuie să le întocmească țara noastră, ca stat parte la convenții internaționale, asupra modului în care aplică prevederile convențiilor respective. Primul raport de acest fel prezentat de România după Revoluție, privind aplicarea *Convenției internaționale asupra interzicerii torturii*, la 1 mai 1992, s-a bucurat de o apreciere pozitivă.

3. De asemenea, MAE a organizat primirea și sprijinul pentru activitatea observatorilor internaționali la alegerile locale și a facilitat vizita unor consultanți din partea ONU în procesul elaborării legii electorale.

Colaborarea cu ONU și alte organizații internaționale

1. Având în vedere larga audiență pe care o au pe plan extern problemele drepturilor omului și locul lor tot mai marcant în activitatea ONU și a altor organizații internaționale, țara noastră a situat colaborarea cu organizațiile internaționale în acest domeniu, pe un plan central. La 15 februarie 1991, ministrul Afacerilor Externe a făcut o amplă prezentare a preocupărilor și politicii guvernului privind garantarea și protejarea drepturilor omului în România, în cadrul Comisiei ONU pentru drepturile omului, reunită în sesiune la Geneva.

Astfel, s-a manifestat o atitudine deschisă, de cooperare, față de misiunile în țara noastră în 1991 și 1992 ale raportorului special pentru România numit de Comisia ONU pentru drepturile omului. La ultima sesiune a Comisiei, s-a hotărât încheierea mandatului raportorului special, concluziile acestuia fiind, pe ansamblu, pozitive.

În același cadru, la ONU și în alte foruri internaționale, a fost afirmată politica guvernului României de aliniere în problemele drepturilor omului, inclusiv ale minorităților, la standardele europene („ceea ce este bun pentru Europa, este bun și pentru România").

2. Pe aceeași linie de preocupări, MAE, prin Divizia pentru drepturile omului, se află în corespondență cu organizațiile internaționale (Amnesty International ș.a.) și chiar cu persoane particulare care se interesează asupra situației drepturilor omului în țara noastră, transmite solicitările acestora instituțiilor române cu atribuții în materie și comunică răspunsuri cât mai complete.

3. Odată cu amploarea pe care au luat-o problemele migrării, care s-au manifestat și în țara noastră, prin prezența grupurilor masive de cetățeni somalezi și albanezi, MAE a stabilit relații de cooperare cu organizațiile care urmăresc aceste probleme. Astfel, țara noastră a solicitat calitatea de observator la Organizația Internațională pentru Migrări și participă la reuniunile organizate de Consiliul Europei în probleme de migrări. A fost creat *Comitetul român pentru probleme de migrări* și s-a inițiat adoptarea unor reglementări interne pentru stabilirea cadrului juridic și organizatoric cerut de organizațiile internaționale pentru soluționarea problemelor create de migrări și refugiați. A fost întărită cooperarea cu Oficiul Înaltului Comisar al ONU pentru Refugiați și alte organizații guvernamentale și neguvernamentale, care și-au deschis oficii la București.

4. Relațiile de colaborare stabilite cu ONU s-au concretizat prin încheierea, la 23 septembrie 1991, a unui program de colaborare și asistență între România și Centrul ONU pentru drepturile omului. Programul prevede diverse forme de sprijin pentru țara noastră, în vederea întăririi instituțiilor de drept, pregătirii de personal și cunoașterii experienței mondiale, în special europene. Este, de asemenea, semnificativ faptul că, în ultimele luni, România a fost aleasă, în condiții de competiție cu alte țări din zona geografică căreia fi aparține, în patru comitete

internaționale din cadrul ONU care se ocupă de drepturile omului: Comisia ONU pentru drepturile omului; Subcomisia ONU pentru prevenirea discriminării și protecția minorităților; Comitetul pentru eliminarea discriminării rasiale; Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale.

DIMENSIUNEA CULTURALĂ

Ministerul Afacerilor Externe a continuat, în cadrul atribuțiilor sale, activitatea de amplificare și diversificare a relațiilor culturale bilaterale și multilaterale ale României, de reintegrare a valorilor culturii românești în circuitul culturii europene și universale.

Acorduri și programe de colaborare

Un loc prioritar l-a avut reînnoirea acordurilor și programelor interguvernamentale bilaterale de colaborare culturală, fiind negociate și semnate 25 programe cu țări din Europa, America, Africa, Asia și 3 acorduri (cu Brazilia, Canada și Republica Coreea). De asemenea, au fost elaborate și înaintate partenerilor alte 22 de proiecte.

Stabilirea conținutului acestor acorduri și programe, al proiectelor înaintate partenerilor, precum și negocierea documentelor au fost făcute în colaborare cu ministerele și instituțiile românești interesate.

Centre culturale românești în străinătate

A fost amplificată și diversificată activitatea Centrului de la Paris și a fost reluată activitatea Centrelor culturale de la Roma și New York. De asemenea, a fost redată circuitului centrelor de spiritualitate românească „Casa Nicolae Iorga" de la Veneția și s-a înființat un nou Centru cultural la Viena.

În funcțiile de director și director adjunct ale acestor instituții au fost numite personalități ale vieții cultural-științifice.

În vederea ridicării eficienței activității culturale a ambasadelor românești în străinătate, MAE s-a adresat Uniunii Scriitorilor, care, împreună cu Ministerul Culturii, a prezentat propuneri de atașați culturali. Pe baza acestor propuneri, șapte scriitori români au fost numiți în asemenea posturi la ambasadele României.

Învățământ și știință

MAE a depus eforturi, în colaborare cu Academia Română și Ministerul Învățământului și Științei, pentru restabilirea legăturilor de colaborare cu instituții din alte țări, modernizarea schimburilor, participarea la programe internaționale – Phare, Tempus, Fondul britanic *Know-how* –, afilierea

învățământului românesc la diverse organisme internaționale de profil, cum sunt Conferința Biroului Internațional al Educației, Asociația lnternațională a Universităților, Societatea Europeană a Inginerilor. De asemenea, s-a realizat o înțelegere de înființare la București a unui Birou româno-american de schimburi în domeniul învățământului și științei.

În același timp, MAE a acționat, împreună cu Ministerul Învățământului și Științei pentru acordarea de burse de studii românești unor tineri din alte țări, îndeosebi tinerilor de origine română din Republica Moldova, Ucraina și țările baltice. La sfârșitul anului 1991, în România studiau cca 12 000 de cetățeni străini, dintre care 2 300 ca bursieri ai statului nostru, fiind beneficiari de burse MAE.

O activitate importantă a fost și aceea a funcționării lectoratelor de limbă și civilizație românească la universități din străinătate, respectiv de lectori străini în România. La sfârșitul anului 1991, funcționau 43 de lectorate românești în 14 țări.

Relații cu organizații internaționale

1. În cadrul UNESCO, România a participat la cea de-a 26-a Conferință Generală a Organizației, fiind aleasă în Consiliul Executiv și în Comitetul interguvernamental pentru *Deceniul mondial al dezvoltării culturale*.

De asemenea, țara noastră a aderat la Convenția Culturală Europeană, precum și la unele convenții privind patrimoniul mondial (cultural și natural) și, respectiv, recunoașterea diplomelor universitare între țările europene.

La începutul lunii mai 1992, Centrul European pentru Învățământul Superior (CEPES) de la București a marcat 20 de ani de existență. A fost prezent Directorul General al UNESCO. Cu aceeași ocazie s-a organizat o reuniune științifică internațională, la care au participat peste 100 de personalități de marcă, cu tema „*Libertatea academică și autonomia universitară*".

2. Au cunoscut noi dezvoltări colaborarea și diversificarea relațiilor României cu Uniunea Latină. Între acțiunile organizate cu Uniunea Latină se numără editarea unui manual de învățare a limbii române pentru vorbitorii de limbă franceză, care va fi difuzat în Franța, Spania, Belgia, Portugalia, Italia, Germania, Canada; organizarea unor manifestări culturale românești în Italia și Franța; încheierea acordului de sediu pentru deschiderea unui Birou al Uniunii Latine la București. Sunt prevăzute, în perspectivă apropiată, alte acțiuni pe linie de învățământ și cultural-artistice.

3. MAE a asigurat contactele diplomatice care au condus la aderarea României la Mișcarea francofonă și la participarea la cea de-a IV-a Conferință la nivel înalt a Francofoniei de la Paris (19-21 noiembrie 1991).

Alte acțiuni

1. Activitatea expozițională externă a înregistrat un reviriment prin

promovarea valorilor artistice clasice și contemporane aparținând patrimoniului național. S-au organizat, cu sprijinul MAE, manifestări de seamă între care: *„40 de capodopere ale artei universale din muzeele românești*" (Veneția), *„Clasicii picturii românești*" (China}, *„Pictori români din perioada impresionistă*" (Paris); *„Capodopere ale picturii românești și universale din Muzeul Național al României*" (Japonia); două mari expoziții de picture și sculptură contemporană (Germania) și o alta similară în Marea Britanie, o mare expoziție de acuarelă românească la Moscova.

2. MAE a acordat sprijin și s-a implicat direct în perfectarea și organizarea unor concursuri și festivaluri internaționale, a turneelor unor teatre și ansambluri artistice românești, precum și în organizarea, în străinătate, a unor acțiuni pe linie de carte (expoziții, donații, participări la târguri internaționale de profil, seminarii cu traducători de carte).

3. De asemenea, prin grija MAE, s-au înregistrat și transmis misiunilor diplomatice ale României programe video și filme consacrate actului de la 1 Decembrie 1918, precum și documentare cu tematică culturală, folclorică și turistică. Au fost achiziționate lucrări de istorie, geografie, estetică, beletristică, artă, lucrări enciclopedice, dicționare și manual școlare etc. (peste 70 de titluri, pentru a fi difuzate în străinătate prin misiunile diplomatice).

ACȚIUNI DE REFACERE A UNITĂȚII SPIRITUALE ROMÂNEȘTI

Au continuat eforturile de realizare a unui dialog consistent cu românii și populația românofonă care trăiesc în afara granițelor.

1. A fost lărgit cercul de contacte cu diaspora română prin întâlniri cu Președintele țării, Primul-Ministru, ministrul Afacerilor Externe, alte persoane din conducerea MAE. Întâlnirile cu românii din Australia, Austria, Brazilia, Canada, Elveția, Franța, Grecia, Italia, Spania, SUA, Venezuela și din unele țări nordice au pus în evidență interesul acestora pentru transformările democratice din țară și realizarea unor legături mai puternice și diversificate cu patria.

În colaborare cu Fundația Culturală Română s-a organizat, în septembrie 1991, o întâlnire pregătitoare a *Forumului românilor și originarilor din România*, acțiune care a reunit, pentru prima oară după al Doilea Război Mondial, circa 50 de reprezentanți ai românilor din 20 de țări.

2. MAE s-a implicat direct în acordarea de burse pentru tinerii români din străinătate, a organizat cursuri de perfecționare pentru profesorii de limbă română care predau în școli românești din țările vecine, a trimis un număr important de manuale și publicații cotidiene și periodice, expoziții și filme pentru colectivitățile de români.

O atenție aparte a fost acordată relațiilor cu moldovenii și bucovinenii,

precum și colectivităților de origine română din Peninsula Balcanică.

3. S-a acționat, de asemenea, pentru reluarea legăturilor cu populația aromână de la sud de Dunăre și sprijinirea demersurilor întreprinse pe plan local și internațional vizând recunoașterea acesteia ca entitate etnică distinctă de către statele din Balcani pe teritoriile cărora trăiește și pentru menținerea și consolidarea tradițiilor sale spirituale și a graiului propriu.

Pentru prima dată în ultimii 50 de ani, problemele aromânilor au fost abordate în discuții oficiale, deschizându-se posibilitatea reluării unor relații și tradiții, în spiritul noului climat european.

Cu sprijinul MAE, s-au deplasat în Albania, în perioada aprilie-mai 1992, două delegații reprezentative din România, care au luat contact cu comunitățile de aromâni din această țară, ducând și unele ajutoare; prima dintre ele a luat parte și la Conferința Asociației Aromânilor din Albania.

DIMENSIUNEA CONSULARĂ

1. În scopul înlesnirii relațiilor pe diverse planuri cu statele în care există comunități românești, s-au întreprins demersurile pentru înființarea a nouă noi consulate generale.

Totodată, în vederea extinderii reprezentării consulare a României în străinătate, la propunerea Ministerului Afacerilor Externe, Primul Ministru a aprobat numirea de consuli onorifici ai României în străinătate și acceptarea de consuli onorifici străini în țara noastră, revenindu-se la o practică din trecut a țării noastre. Acolo unde legislația locală o permite, ministrul Afacerilor Externe a fost autorizat să numească funcționari de carieră în cadrul consulatelor onorifice. În urma negocierilor purtate cu Franța, Marea Britanie și Italia s-au realizat acorduri pentru acceptarea pe bază de reciprocitate a instituției consulilor onorifici. Au fost deschise consulate onorifice la Casablanca (Maroc), Osaka (Japonia) și Guayaquil (Ecuador).

3. În ceea ce privește activitatea în domeniile repatrierii și cetățeniei române, au fost supuse spre aprobare peste 3 000 de cereri de redobândire a cetățeniei române de către foști cetățeni români care au pierdut, din diferite motive, cetățenia română până la 22 decembrie 1989. Aprobările au fost transmise misiunilor diplomatice și oficiilor consulare pe măsura obținerii lor, în vederea eliberării pașapoartelor de cetățeni români cu domiciliul în străinătate. De asemenea, au fost înaintate spre aprobare autorităților din țară peste 13 000 de cereri formulate de cetățeni români, prin misiunile diplomatice și oficiile consulare.

Au fost încheiate înțelegeri pentru desființarea unor categorii de vize sau acordarea de facilități la obținerea acestora cu Republica Moldova, Italia, R.F.

Cehă și Slovacă, Albania, Iran, Brazilia și Venezuela și sunt în curs de negocieri în vederea finalizării lor cu Coreea de Sud, Thailanda, Malayezia, Columbia, Peru, Uruguay și Nigeria.

4. În cursul anului 1991, Direcția Consulară a eliberat 36 653 pașapoane oficiale și a legalizat 49 235 documente, taxele aferente însumând 36 642 876 lei în aceeași perioadă de timp, ambasadele și consulatele generale ale României au eliberat peste 30 000 pașapoarte de rezident român și au acordat peste 180 000 vize de intrare în România pentru cetățenii străini, încasând din prestări de servicii consulare peste 9,5 milioane dolari SUA.

*

În toate domeniile de mai sus, **demersul diplomatic românesc s-a efectuat în condiții de transparență, atât pe plan intern, cât și extern.**

Aceasta s-a realizat prin informarea cu regularitate a presei române și străine asupra acțiunilor diplomatice, prin comunicate de presă atunci când evenimentele politice internaționale au impus exprimarea unui punct de vedere propriu, prin însoțirea ministrului Afacerilor Externe, cu ocazia unor vizite oficiale, de către ziariști români. Presa română a fost invitată și la activitățile organizate la MAE pentru Corpul Diplomatic de la București.

Prin intermediul Direcției Presă, a fost creat un mecanism de contact permanent cu mijloacele de informare în masă – prin conferințele de presă săptămânale ale purtătorului de cuvânt la Centrul de presă al MAE, întâlniri periodice cu presa ale conducerii MAE, precum și prin acțiuni punctuale, ca interviuri, precizări asupra poziției României față de unele evenimente, reacții la comentariile din unele ziare. Pentru explicarea unor acțiuni în planul politicii externe, MAE a organizat, de asemenea, *briefing*-uri de presă pe teme de interes, cu participarea unor analiști și comentatori ai presei scrise și audiovizuale din țara noastră, susținute de directori și specialiști din minister.

ADAPTAREA ORGANIZĂRII ȘI FUNCȚIONĂRII MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE

Noile exigențe ale politicii externe a statului român au impus, pe planul intern al Ministerului Afacerilor Externe, reevaluarea modului de organizare și funcționare a acestuia în vederea realinierii la standardele internaționale în domeniul muncii diplomatice și înzestrării MAE cu instrumentele de lucru necesare. La 15 decembrie 1990, Consiliul de conducere al ministerului a hotărât crearea unei **Comisii pentru reforma structurilor și înnoirea personalului MAE**, care a funcționat pe parcursul a câtorva luni de zile, formulând un număr de concluzii și propuneri.

Au fost stabilite următoarele direcții de readaptare a modului de funcționare a diplomației românești, pe care Ministerul Afacerilor Externe le transpune gradual în practică:

– Pentru a răspunde atribuțiilor pe care le are, Ministerul Afacerilor Externe să dispună – atât la nivelul Administrației Centrale, cât și al serviciilor sale exterioare – de structuri, personal și de un stil de muncă adecvate funcțiilor diplomației în condițiile schimbărilor profunde care se produc în România și în lume.

– Încadrarea cu personal a ministerului să țină seama de necesitatea asigurării diplomației românești cu un corp de profesioniști-specialiști, în paralel cu **formarea unei elite diplomatice**, printr-o ierarhizare strictă a valorilor și atragerea la activitatea de reprezentare a intereselor statului român a unor personalități ale vieții culturale și științifice.

– Asigurarea unor **condiții instituționale și materiale** adecvate acestor cerințe, prin înlăturarea reglementărilor, practicilor și *tabu*-urilor care au dus la îngustarea activității diplomatice, izolare și închistare.

SCHIMBĂRI ÎN CONCEPȚIA DE FUNCȚIONARE A MAE

1. Pornind de la principalele direcții și obiective ale politicii externe a statului român și ținând seama de caracterul nou, deschis și democratic al acestei politici, a fost formulat cadrul unei **strategii de politică externă a României**, care este revăzut periodic, introducându-se, în raport de evoluțiile pe plan extern și de interesele naționale ale României, adaptările necesare.

Schița de strategie a politicii externe a fost supusă spre dezbatere și aprobare Guvernului României, la începutul lunii mai 1992.

2. Pentru ca politica externă a țării să reflecte într-un grad cât mai înalt consensul național, pe lângă Ministerul Afacerilor Externe funcționează un **Consiliu consultativ pentru politica externă** alcătuit din reprezentanți ai partidelor politice, organizații și instituții profesionale, cercetători și specialiști, care se întrunește periodic pentru a examina principalele direcții ale activității externe, precum și teme specifice.

Pentru probleme de politică externă care necesită o documentare mai strictă, pe lângă MAE funcționează și un ***Consiliu de istorici***. Se are, de asemenea, în vedere ca la formularea unor concepte de politică externă să contribuie și **Institutul Român de Studii Internaționale**, recent creat, care, la cerere, va putea executa astfel de lucrări.

3. Având în vedere că la realizarea politicii externe concură, de regulă, alături de MAE și alte instituții, s-a extins practica stabilirii în MAE a unor mecanisme cu cuprindere interdepartamentală pentru coordonarea unor

domenii specifice sau a unor structuri de legătură cu alte instituții.

Astfel, s-au constituit, prin hotărâri ale Guvernului, având sediul la MAE, Consilii interministeriale (interdepartamentale) pentru relațiile cu Republica Moldova: pentru coordonarea participării la programele internaționale de asistență destinate noilor state independente de pe teritoriul fostei URSS pentru coordonarea participării la activitățile legate de zona Mării Negre.

La MAE funcționează, de asemenea, un **Birou de legătură** pentru facilitarea relațiilor reprezentanților străini cu instituții și agenți economici din România, în probleme care vizează acțiuni de cooperare economică, financiară și tehnico-științifică sau de investiții în economia românească, precum și un **Birou de legătură** cu organizațiile neguvernamentale din România, având ca principale preocupări sprijinirea acestora pentru stabilirea de contacte cu structuri regionale și internaționale de profil, ca și acordarea – la cerere – de consultantă în materie de politică externă.

4. Pentru adaptarea structurilor interne din MAE a cerințelor unor activități internaționale, începând cu anul 1992, se experimentează o nouă organigramă internă. Aceasta prevede, printre altele funcționarea a două direcții pentru organismele multilaterale europene – una pentru organismele politice, iar cealaltă pentru organismele economice, în primul rând Comunitatea Europeană, cuprinderea, în cadrul unei divizii autonome, a problematicii drepturilor omului, și tot într-o divizie autonomă a problematicii reglementărilor economice externe ale României.

S-au creat, de asemenea, serviciul „*Teritoriu, frontiere și interese românești*", precum și serviciul „*Dunăre-Marea Neagră*". Totodată, impus de extinderea acțiunilor teroriste, funcționează un Birou pentru protecția activității diplomatice.

5. Ca urmare a Hotărârii Guvernului României privind valorificarea arhivei Ministerului Afacerilor Externe, a luat ființă o **Comisie națională de editare a documentelor de politică externă a României**, constituită de Ministerul Afacerilor Externe în consultare cu Academia Română, aceasta fiind una dintre multiplele acțiuni de colaborare simbiotică între cele două instituții. Activitatea Comisiei este în curs de desfășurare.

Odată cu aceasta, a fost creată în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, pentru prima dată în istoria sa de 130 de ani, o **direcție** pentru arhivă și documente diplomatice[2]. Se va asigura accesul, potrivit normelor

[2] **Arhivele Diplomatice** sunt unul din cele mai vechi servicii din structura MAE; organizate imediat după unificarea celor două Ministere ale „Trebilor din Afară", cel al Moldovei și cel al Țării Românești în 1862, ele au cunoscut o evoluție constantă și pozitivă, astăzi depășind 10 km u.l., depozitul principal fiind la Palatul Victoria (construit la finele anilor `30, inițial proprietatea Ministerului, azi în folosința Guvernului României). În pofida războaielor și a schimbărilor de regim politic, care au produs unele pierderi nu lipsite de semnificație, ele reprezintă astăzi un tezaur deosebit pe care Guvernul român, sub impulsul ministrului Adrian Năstase, dar și ulterior,

internaționale, la cercetarea arhivelor diplomatice.

6. Readucerea în atenție a trecutului prestigios al diplomației românești, s-a consolidat ca o activitate constantă în cadrul MAE. Astfel, în ultima perioadă, au fost organizate manifestări prilejuite de împlinirea a 100 de ani de la nașterea și a 35 de ani de la moartea lui Grigore Gafencu, fost ministru de Externe în perioada 1938-1940, prezentarea celor două săbii care au aparținut Domnitorului Alexandru Ioan Cuza și care au fost recuperate parțial prin contribuția financiară a diplomaților români, iar în luna iulie 1992 va fi marcată împlinirea a 130 de ani de la crearea Ministerului Afacerilor Externe al României.

Două manifestări cu rezonanță patriotică și, totodată, reparatorie pentru memoria și serviciile pe care le-a adus României marele diplomat Nicolae Titulescu au avut loc în martie-aprilie 1991, cu ocazia comemorării a 50 de ani de la încetarea sa din viață, când a luat ființă și „*Fundația Europeană Titulescu*", și la 17 martie 1992, când au fost aduse în țară și reînhumate, conform voinței sale testamentare, rămășițele sale pământești. Și în acest caz Corpul Diplomatic al României a contribuit cu o sumă importantă.

ÎNCADRAREA CU PERSONAL A MAE

1. Principala preocupare în materie de personal a Ministerului Afacerilor Externe în perioada de după Revoluție, a fost înnoirea, completarea și specializarea personalului. La baza acestei activități s-a aflat necesitatea încadrării MAE cu personal diplomatic, cu competența profesională necesară pentru a desfășura o activitate eficientă, în măsură să promoveze noua politică externă și interesele naționale ale țării.

Această orientare a fost continuată și în anii 1991-1992.

2. Cu excepția ambasadorilor desemnați să îndeplinească această funcție în străinătate, personalul nou angajat este tânăr, iar angajările și promovările s-au efectuat pe bază de concurs, în conformitate cu *Statutul Corpului Diplomatic și Consular*.

La 31 decembrie 1991, ponderea personalului diplomatic sub vârsta de 45 de ani era de 51% în Centrală și de 33% în serviciul exterior, 60% din personalul diplomatic fiind nou angajat (224 persoane) sau reîncadrat (142 persoane).

În intervalul 1990-1991, au fost transferate din MAE 261 persoane, dintre care 150 diplomați.

Începînd cu anul 1991, Ministerul Afacerilor Externe a reluat **publicarea** *Anuarului Diplomatic și Consular al României*[3], care prezintă în detaliu încadrarea

---

a căutat să-i dea o structură (la rang de DIRECȚIE) și un personal specializat, cu o dotare adecvată, în serviciul deopotrivă al diplomaților și al publicului universitar (nota editorului).

[3] Din păcate acesta și-a întrerupt apariția la scurt timp, după 1994 (n.ed.).

cu personal a ministerului, inclusiv statele de serviciu ale diplomaților.

3. Având în vedere numărul mare de tineri diplomați (14% din totalul personalului diplomatic sunt sub 35 de ani), o problemă la ordinea zilei a fost organizarea unor programe de specializare.

Măsurile întreprinse au avut în vedere aducerea la zi a fondului de informații de specialitate și ridicarea nivelului de cunoaștere a limbilor străine, atât prin efort propriu, cât și în cadrul colaborării MAE cu Ministerele de Externe din alte țări. Astfel, s-au asigurat programe de specializare în domeniul diplomației și al relațiilor internaționale prin cursuri postuniversitare în străinătate, organizate de academii și școli diplomatice prestigioase (Marea Britanie, Italia, SUA, Franța, Spania, Austria, Portugalia, CSI, Elveția, Malta), efectuarea de scurte stagii sau cursuri și seminarii diplomatice în Franța, Marea Britanie, Grecia, Belgia, Spania, Norvegia, perfecționarea cunoștințelor în domeniul unor limbi cu circulație restrânsă (japoneză, farsi, hindu, norvegiană); organizarea, într-o structură îmbunătățită, a cursurilor de limbi străine din minister; organizarea de cursuri intensive de informatică, organizarea, cu sprijinul unui specialist al Foreign Office, a unui curs de arhivistică și circulația documentelor. În total, în perioada 1990-1992, au urmat diferite cursuri de formare și perfecționare peste 80 de tineri diplomați, însumând 385 luni de pregătire.

În paralel, s-au organizat în țară cursuri de vară pentru tineri absolvenți ai învățământului superior, cu sprijinul unor specialiști din MAE, Universitatea București, Academia de Studii Economice și unele Uniuni de creație, dintre absolvenții cărora au fost selecționați și angajați în MAE, pe bază de concurs, 10 tineri (din 40 de candidați). De asemenea, au fost organizate cursurile de vară la Brașov, în colaborare cu „Fundația Europeană Titulescu", cu sprijinul MAE francez, prelegerile fiind asigurate de profesori din Franța, Marea Britanie și Elveția. La cursuri au participat tineri diplomați și studenți la cursurile postuniversitare ale unor facultăți, potențiali candidați pentru angajare în minister. MAE a acordat, totodată, burse unui număr de studenți la cursuri postuniversitare sau din rândul studenților din anii I și II. Astfel, în anul universitar 1991/1992, se află la studii 27 tineri, astfel: CSI (15), China (2), Republica Coreea (1), Republica Federativă Cehă și Slovacă (2), Tunisia (2), Mongolia (2), Iran (3).

4. În ideea de a folosi la maximum resursele și posibilitățile oferite de românii din afara granițelor țării în promovarea intereselor României, s-a creat funcția de **consilier onorific** al Ministrului Afacerilor Externe. În această funcție pot fi numite persoane de origine română, cu reședința în alte țări, dornice și capabile să sprijine ambasadele și Centrala MAE în aplicarea politicii externe, îndeosebi în dezvoltarea relațiilor României cu țara de reședință.

ASIGURAREA BAZEI LOGISTICE PENTRU ACTIVITATEA DIPLOMATICĂ

Asigurarea cadrului tehnico-administrativ pentru funcționarea adecvată a Administrației Centrale a MAE și a Serviciului diplomatic exterior constituie o parte componentă a imaginii unei țări.

A existat, de aceea, o preocupare susținută pentru amenajarea noului local al ministerului, o mai bună întreținere a spațiilor reprezentantelor României din străinătate, precum și pentru realizarea unor dotări care să răspundă exigențelor actuale ale activității diplomatice, ca și necesității ameliorării reprezentativității diplomației românești.

Administrația Centrală

1. În luna septembrie 1991, Ministerul Afacerilor Externe s-a instalat într-un nou local. S-au amenajat spații de lucru, de reprezentare, decorate în mod adecvat, precum și o sală polivalentă pentru tratative, conferințe de presă și adunări. Este de subliniat interesul cu care a fost receptat acest lucru de Corpul Diplomatic din București. Donațiile acordate MAE, constând în lucrări și obiecte de artă și alt inventar necesar bunei funcționări a instituției, demonstrează că diplomații aflați în misiune în România văd în noua clădire o punte efectivă de întâlnire și dialog între guvernele lor și guvernul român.

Personalul Ministerului Afacerilor Externe exprimă și pe această cale întreaga sa gratitudine colegilor din Corpul Diplomatic acreditat în capitala României pentru aceste gesturi de solidaritate și amiciție.

2. De asemenea, a început dotarea MAE cu aparatură modernă de birotică, instalații FAX, antene TV-satelit, care să contribuie la creșterea eficienței activităților specifice ministerului și ameliorarea sistemului iriformațional. Sunt în curs negocieri pentru extinderea sistemului informațional, prin conectarea la acesta și a unor reprezentanțe din străinătate.

S-a realizat, de asemenea, și o microimprimerie.

Cea mai mare parte din aparatura electronică de birotică, care a permis începerea creării unei baze de date specifice în cadrul fiecărui departament și direcție din MAE, a fost obținută de la organizațiile internaționale cu care România colaborează.

3. Amenajarea interioară a localului MAE a fost concepută într-un stil modem, de transparență, propriu oricărei capitale europene (indicatoare cu denumirea fiecărei direcții sau serviciu, numele persoanelor care lucrează în fiecare birou etc.).

4. Parcul auto al MAE a fost dotat la începutul anului 1992 cu 10 autoturisme de reprezentare, oferite cu titlu de cadou de Ministerul de Externe al Republicii Coreea.

Reprezentanțe în străinătate

MAE a asigurat, totodată, menținerea la un nivel acceptabil a spațiilor și condițiilor de funcționare necesare reprezentanțelor țării noastre în străinătate. Astfel, au fost cumpărate, amenajate și dotate 3 noi imobile, au fost închiriate ca sedii de reprezentanțe și amenajate corespunzător 10 imobile, iar ca spații de locuit 14, s-au executat reparații curente, lucrări de întreținere și amenajări la 12 clădiri, proprietatea statului român.

– În preocuparea pentru ameliorarea reprezentativității diplomației românești a intrat și înlocuirea parcului auto de reprezentare la un număr important de oficii (70 de mașini de reprezentare).

A

SCHIMBURI DE VIZITE ȘI CONSULTĂRI BILATERALE ÎNTRE MINISTERELE AFACERILOR EXTERNE

a. La nivelul Șefului Statului

13-19 ianuarie 1991

Vizitele Președintelui României, D-l Ion Iliescu, în R.P. Chineză, R.I. Pakistan și R. India.

15-16 aprilie

Vizita Președintelui României, D-l Ion Iliescu, la Londra, cu prilejul inaugurării Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD).

18-19 **aprilie**

Vizita în România a Președintelui Franței, D-l François Mitterrand, însoțit de ministrul de Externe.

5 iulie

Vizita Președintelui României, D-l Ion Iliescu, în Portugalia.

5-7 iulie

Vizita Președintelui României, D-l Ion Iliescu, în Maroc.

7-13 iulie

Vizita Președintelui României, D-l Ion Iliescu, în Venezuela și Costa Rica. Din delegație a făcut parte D-l Adrian Năstase, ministrul Afacerilor Externe.

2-5 septembrie

Vizita președintelui României, D-l Ion Iliescu, în Israel.

18-20 septembrie

Vizita în România a Președintelui Turciei, D-l Turgut Özal.

25 ianuarie 1992

Întâlnirea, la Ungheni, dintre Președintele României, D-l Ion Iliescu, și Președintele Republicii Moldova, D-l Mircea Snegur.

27 ianuarie

Vizita Președintelui Romdniei, D-l Ion Iliescu, în Bulgaria.

20 februarie

Vizita în România a Președintelui Republicii Serbia, Slobodan Milošević.

20 martie

Vizita neoficială în România a D-lui Mircea Snegur, Președintele Republicii Moldova

18-19 mai

Vizita Președintelui României, D-l Ion Iliescu, în Republica Moldova.

b. La nivelul Primului-Ministru

24-25 ianuarie 1991

Vizita în Turcia a D-lui Petre Roman, Prim-Ministru al României.

30 ianuarie

Convorbiri, la Paris, ale D-lui Petre Roman, Prim-Ministru al României, și D-lui Adrian Năstase, ministrul Afacerilor Externe, cu Președintele Franței, D-l François Mitterrand, și ministrul Afacerilor Externe, D-l Roland Dumas.

4-13 martie

Vizita D-lui Petre Roman, Prim-Ministru al României, în Chile, Ecuador și Brazilia.

21-25 mai

Vizita D-lui Petre Roman, Prim-Ministru al României, în Kuweit și Emiratele Arabe Unite.

12 septembrie

Vizita D-lui Petre Roman, Prim-Ministru al României, în Bulgaria.

19-20 septembrie

Vizita în România a Primului-Ministru al Republicii Slovace, Ján Čarnogurský.

16 noiembrie

Vizita de lucru a Primului-Ministru al Republicii Serbia [Dragutin Zelenović].

27-28 noiembrie

Vizita în România a Primului-Ministru al Republicii Elene, D-l Constantin Mitsotakis.

5 decembrie

Vizita în Italia a Primului-Ministru al României, D-l Theodor Stolojan.

28 decembrie

Întâlnirea de lucru la Huși a D-lui Theodor Stolojan, Prim-Ministru al României, cu D-l Valeriu Muravschi, Prim-Ministru al Republicii Moldova.

c. La nivelul ministrului Afacerilor Externe

8-10 ianuarie 1991

Vizita în Siria.

10-12 ianuarie

Vizita în Iordania.

31 ianuarie-2 februarie

Vizita în Italia și la Vatican.

5-6 februarie

Vizita D-lui Nicolae Țâu, ministrul Afacerilor Externe al R. Moldova.

7 februarie

Vizita D-lui Francisco Fernández Ordóñez, ministrul Afacerilor Externeal Spaniei, președinte în exercițiu al Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei, și a

Doamnei Catherine Lalumière, Secretar General al Consiliului Europei.

13-14 februarie

Vizita de lucru în Belgia și Luxemburg. Vizita la sediul NATO și întâlniri cu Secretarul General al NATO, D-l Manfred Wörner, D-l Baron Crespo, președintele Parlamentului European, și D-l Frans Andriessen, vicepreședintele Comisiei CEE.

15-16 februarie

Vizita la Oficiul ONU din Geneva; cu această ocazie, D-l Adrian Năstase a rostit o cuvântare în fața *Comisiei drepturilor omului*, a avut întâlniri cu persoane oficiale din Secretariatul ONU și cu reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale.

26-28 februarie

Vizita în Malayezia și participarea la sesiunea Comisiei mixte guvernamentale româno-malayeziene.

7 martie

Vizita în Iugoslavia și convorbiri cu Secretarul federal al Afacerilor Externe, D-l Budimir Lončar.

11 martie

Vizita D-lui Frans Andriessen, vicepreședinte al Comisiei Comunității Economice Europene.

21-25 martie

Vizita în URSS.

27-29 martie

Vizita oficială în Polonia.

31 martie-3 aprilie

Vizita oficială a D-lui Ahmet Kurtcebe Alpteomçin, ministrul Afacerilor Externe al Turciei.

4-5 aprilie

Vizita în Germania.

8-9 aprilie

Vizita de lucru a ministrului Afacerilor Externe al R. Moldova, D-l Nicolae Țâu.

10-12 aprilie

Vizita la Paris și Geneva, cu ocazia comemorării lui Nicolae Titulescu.

22-24 aprilie

Vizita ministrului Afacerilor Externe din Bulgaria, D-l Viktor Valkov.

8-10 mai

Vizita în Marea Britanie.

17-19 mai

Vizita oficială a ministrului Afacerilor Externe și Cooperării al Republicii Islamice Mauritania, D-l Hasni Ould Didi.

22-24 mai

Vizita oficială a ministrului Afacerilor Externe al Danemarcei, D-l Uffe Ellemann-Jensen.

26-29 mai

Vizita oficială în Republica Islamică Iran.

10-12 iunie

Vizita oficială [în Norvegia], la Oslo.

25 iunie

Vizita D-lui Kenneth K.S. Dadzie, Secretar General al UNCTAD.

3-5 iulie

Vizita Secretarului General al NATO, D-l Manfred Wörner.

15-17 iulie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al RSFS Ruse, D-l Andrei Vl. Kozîrev.

23-24 iulie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Italiel, D-l Gianni De Michelis.

24 iulie

Vizita în Iugoslavia.

25-26 iulie

Vizita oficială în Albania.

25-27 iulie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al R. Moldova, D-l Nicolae Ţâu.

31 iulie

Întâlnire de lucru la Stânca-Costești cu D-l Nicolae Ţâu, ministrul Afacerilor Externe al R. Moldova.

3-9 august

Vizita oficială în Japonia.

16-17 august

Vizita ministrului Afacerilor Externe al R. Moldova, D-l Nicolae Ţâu.

21 august

Vizita la Paris pentru consultări cu guvernul francez.

22 august

Vizita la Bruxelles, la sediul NATO și la Piața Comună.

29-30 august

Vizita D-lui Nicolae Ţâu, ministrul Afacerilor Externe al R. Moldova.

12-17 septembrie

Vizita D-lui Gerald Hinteregger, Secretar executiv al CEE/ONU.

13 septembrie

Vizita în Republica Estonia.

Vizita în Republica Letonia.

Vizita în Republica Lituania.

14 septembrie

Vizita în Republica Moldova.

17-19 septembrie

Vizita D-lui Qian Qichen, ministrul Afacerilor Externe al R.P. Chineze.

20 septembrie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Sloveniei, D-l Dimitrij Rupel.

23 septembrie

Vizita D-lui Jan Mårtenson, Secretar General adjunct al ONU, directorul Centrului pentru drepturile omului.

1-4 octombrie

Vizita de lucru la Washington.

12 octombrie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Republicii Serbia [D-l Vladislav Jovanović].

15-18 octombrie

Vizita ministrului Relațiilor Externe al Republicii Panama, D-l Julio E. Linares.

25 octombrie

Vizita în Republica Moldova.

27-29 octombrie

Vizita oficială în Republica Coreea.

30-31 octombrie

Vizita oficială în India.

3-5 noiembrie

Vizita D-lui Willem Fr. van Eekelen, Secretar General al Uniunii Europei Occidentale.

21-23 noiembrie

Vizita oficială în Republica Africa de Sud.

6-7 decembrie

Vizita oficială în Portugalia.

9 decembrie

Vizita în Bulgaria

12-13 decembrie

Vizita în Iugoslavia.

13 decembrie

Vizita în Republica Macedonia.

16-17 decembrie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Armeniei, D-l Raffi Hovannisian.

9-10 ianuarie 1992

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Cehoslovaciei, D-l Jiří Dienstbier.

26-29 ianuarie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Republicii Libaneze, D-l Farès Boueiz.

4-5 februarie

Vizita în Spania.

13-15 februarie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Republicii Belarus, D-l Piotr K. Kravchenko.

22-23 februarie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Bulgariei, D-l Stoian Ganev.

25-27 februarie

Vizita în Turcia.

28-29 februarie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Austriei, D-l Alois Mock.

2 martie

Vizita Secretarului General al AELS, D-l Georg Reisch.

5-7 martie

Vizita ministrului Afacerilor Externe al Republicii Zimbabwe, Nathan Shamuyarira.

13 martie

Vizita la Moscova.

17-18 martie

Atena – Participare la sesiunea Comisiei mixte româno-elene.

2-3 aprilie

Vizita ministrului Relațiilor Internaționale al Republicii Slovace, D-l Pavol Demeš.

7-8 aprilie

Vizita viceprim-ministrului și ministrului Afacerilor Externe al Luxemburgului, D-l Jacques Poos.

21-22 aprilie

Vizita vicecancelarului și ministrului Afacerilor Externe al Germaniei, D-l Hans D. Genscher.

28-29 aprilie

Vizita oficială de lucru în Elveția.

7-8 mai

Vizita ministrului Afacerilor Externe al R. Moldova, D-l Nicolae Țâu.

14 mai

Vizita vicepreședintelui Comitetului guvernamental pentru Relații Internaționale al R. Cehe, D-na V. Hradská.

d. La nivel de Secretar de Stat/Subsecretar de Stat

7-11 ianuarie 1991

Vizita D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat, în Spania.

13-15 ianuarie

Participarea D-lui Secretar de Stat Romulus Neagu, în calitate de reprezentant personal al Președintelui României, la ceremoniile oficiale de instalare a noului Președinte ales al Republicii Guatemala, Jorge Antonio Serrano Elías.

16-19 ianuarie

Vizita oficială în Republica Costa Rica a D-lui Secretar de Stat Romulus Neagu pentru consultări dintre MAE român și MAE al Republicii Costa Rica.

21-23 ianuarie

Vizita oficială în Mexic a D-lui Romulus Neagu; consultări între cele două Ministere [ale Afacerilor-Relațiilor Externe].

23-26 ianuarie

București – Consultări ale D-lui Teodor Meleșcanu cu Secretarul de Stat în MAE al Republicii Zair, Mapessa Lewko L. Ongao.

29 ianuarie-2 februarie

Vizita D-lui Romulus Neagu, Secretar de Stat, în RPS Albania.

8-11 februarie

Vizita D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat, în Israel.

12-15 februarie

București – Vizita unei delegații a Centrului ONU pentru drepturile omului.

12-13 februarie

Vizita ministrului de stat, trimis special al Emirului Kuweitului, D-l Nasser Mohammed Ahmad Al-Jaber Al-Sabah.

12 februarie

Vizita D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat, la Budapesta; semnarea *Înțelegerii* cu privire la deschiderea Casei culturii române la Budapesta și a Casei culturii ungare la București.

5 martie

Vizita Secretarului de Stat adjunct în MAE filipinez, P. Quisumbing.

8-15 martie

Vizita în Arabia Saudită a D-lui Romulus Neagu, Secretar de Stat.

11 martie

Vizita D-lui I.A. Kvitinski, adjunct al ministrului Afacerilor Externe al URSS; s-a semnat *Convenția româno-sovietică privind desființarea regimului de vize*.

17 martie-6 aprilie

Vizita delegației Secretariatului Fondului Națiunilor Unite pentru Populație (FNUAP).

22-23 aprilie

Vizita în Olanda a D-lui Secretar de Stat Romulus Neagu pentru consultări cu MAE olandez.

25-26 aprilie

Vizita în Belgia a D-lui Secretar de Stat Romulus Neagu pentru consultări cu MAE belgian.

28-29 aprilie

Vizita în Luxemburg a D-lui Secretar de Stat Romulus Neagu pentru consultări cu MAE luxemburghez.

5-7 mai

Vizita Secretarului executiv al Simpozionului de la Cracovia, ambasadorul Jacek Paliszewski.

11 mai

București – Semnarea *Acordului între Guvernul României și Guvernul Republicii Ungaria privind stabilirea unui regim de „cer deschis"* de către D-l Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat în MAE român, și D-l Ferencz Somogyi, Secretar de Stat în MAE ungar.

21-25 mai

Vizita în Emiratele Arabe Unite a D-lui Gheorghe Tinca, Subsecretar de Stat.

3-15 iunie

Vizita în R.P. Chineză, R.P. Mongolă și R.P.D. Coreeană a D-lui Gheorghe Tinca, Subsecretar de Stat.

4 iunie

Vizita D-lui Votter Giusti, director regional pentru Europa, Secretariatul Organizației Mondiale a Turismului.

7-10 iunie

Misiunea D-lui Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat, în calitate de trimis special al Președintelui României, la Cairo și Tel Aviv.

11-12 iunie

Vizita Subsecretarului de Stat la Foreign Office al Marii Britanii, Sir David Gillmore.

13 iunie

Vizita în Mongolia a D-lui Subsecretar de Stat Gheorghe Tinca; semnarea Programului de aplicare pe anii 1991-1993 a Acordului de colaborare culturală și științifică cu Mongolia.

20-21 iunie

București – Consultări româno-sovietice, la nivelul Subsecretarului de Stat din MAE român, respectiv al adjunctului ministrului din MAE sovietic care coordonează spațiile America Latină și Africa.

20-21 iunie

București – Semnarea de către D-l Samir Basta, directorul Biroului

European pentru UNICEF, și D-l Constantin Ene, Secretar de Stat, a *Acordului de cooperare între UNICEF și Guvernul României*.

23 iunie-5 iulie

Vizita D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat, în SUA și Canada.

25-27 iunie

București – Consultări pe linia MAE din România și Elveția.

30 iunie-3 iulie

Vizita D-lui Noureddine Mejdoub, Secretar de Stat la MAE al Republicii Tunisiene.

17-19 iulie

București – Prima sesiune a Comisiei mixte a MAE ale României și R.A. Egipt la nivel de adjuncți de miniștri.

5-6 august

Vizita D-lui Zdeněk Matějka, adjunct al ministrului federal al Afacerilor Externe al Republicii Federative Cehe și Slovace.

7-9 august

Vizita D-lui Ibrahim Zakari, Secretar de Stat din MAE al Nigeriei.

19 august

Vizita D-lui Mohamed Hosni Shaaban, Subsecretar de Stat din MAE al Libiei.

21 august

Vizita la Ankara a D-lui Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat, pentru consultări cu MAE turc. Vizita la Roma a D-lui Constantin Ene, Secretar de Stat, pentru consultări cu MAE italian.

21-29 august

Vizita D-lui Gheorghe Tinca, Subsecretar de Stat, pentru consultări la Ministerele Afacerilor Externe din Indonezia, Filipine și Brunei.

1-2 septembrie

Vizita la Lagos a D-lui Constantin Ene, Secretar de Stat, pentru consultări cu MAE nigerian.

13 septembrie

București – Domnii Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat în MAE, și Tugay Uluçevik, ambasadorul Turciei la București, au parafat proiectul *Tratatului de prietenie, colaborare și bunii vecinătate dintre România și Republica Turcia*.

18-29 septembrie

Vizita în Brazilia a D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat.

19-21 septembrie

Vizita D-lui Ahmed Cherkaoui, Secretar de Stat la MAEC al Regatului Maroc.

3-6 octombrie

Consultări între D-l Constantin Ene, Secretar de Stat, și D-l Josef Halik, împuternicitul Guvernului federal al Republicii Federale Germania.

Strasbourg – Reuniunea unei delegații de înalți funcționari români condusă de D-l Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat în MAE, cu membri ai Secretariatului General al Consiliului Europei.

15 octombrie

București – Semnarea Acordului comercial româno-nigerian.

7-14 noiembrie

Vizita în Grecia a D-lui Ioıiel V. Săndulescu, Secretar de Stat.

18-19 noiembrie

Vizita D-lui Douglas Hogg, ministru de stat la Foreign Office din Marea Britanie.

19 noiembrie

Galați – Participarea D-lui Subsecretar de Stat Adrian Dohotaru la întâlnirea reprezentanților MAE din România și R. Moldova, privind traficul de călători de o parte și de alta a Prutului.

21-22 noiembrie

București – Consultări cu delegația MAE din Danemarca, condusă de D-l Christian Hoppe, director general.

24 noiembrie-6 decembrie

Vizita de lucru a D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat la MAE, în Suedia, Danemarca și Olanda.

11-16 decembrie

New York și Washington – Consultări purtate de D-l Secretar de Stat Ionel V. Săndulescu la Consiliul de Securitate și Departamentul de Stat al SUA, cu D-l Richard Schifter, asistentul Secretarului de Stat, ambasadorul John Davis, D-l Robert Hutchings, directorul pentru Europa la Consiliul Securității Naționale, ambasadorul Sam Wise, directorul Comitetului pentru supravegherea aplicării Acordurilor Helsinki de pe lângă Congres, [John William] Jack Buechner, președintele Comitetului Național Republican pentru Relații Internaționale, precum și cu conducerea direcției teritoriale din Departamentul de Stat.

16 decembrie

Galați – Participarea D-lui Subsecretar de Stat Doru Viorel Ursu la întâlnirea reprezentanților MAE din România și R. Moldova privind traficul de călători de o parte și de alta a Prutului.

17-18 decembrie

Vizita de lucru la Zagreb a D-lui Secretar de Stat Teodor Meleșcanu. Vizita de lucru la Ljubljana a D-lui Teodor Meleșcanu.

19-20 decembrie

Vizita D-lui Constantin Ene, Secretar de Stat, în R. Muntenegru și Bosnia și Herțegovina.

9-11 ianuarie 1992

Vizita D-lui Bilgin Unan, Subsecretar de Stat în MAE al Turciei.

25-28 ianuarie

Washington – Consultări ale D-lui Secretar de Stat Constantin Ene la ONU, *Peace Corps*; consultări cu D-l John R. Bolton, adjunct al Secretarului de Stat al SUA.

14-18 ianuarie

Vizita în Grecia a D-lui Secretar de Stat Ionel V. Săndulescu.

6-8 februarie

Vizita D-lui Mahmoud Vaezi, adjunct al ministrului Afacerilor Externe al Iranului.

15-17 februarie

Vizita D-lui Secretar de Stat Ionel V. Săndulescu în Egipt.

17-20 februarie

Vizita D-lui Secretar de Stat Ionel V. Săndulescu în Yemen.

21-23 februarie

Vizita D-lui Secretar de Stat Ionel V. Săndulescu în Qatar.

21-22 februarie

Vizita ambasadorului W. Hohneck din MAE german pentru consultări cu Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat.

21-24 februarie

Vizita D-lui Carlos Westendorp y Cabeza, Secretar de Stat în MAE al Spaniei.

23-25 februarie

Vizita D-lui Secretar de Stat Ionel V. Săndulescu în Bahrein.

25-28 februarie

Vizita D-lui Secretar de Stat Ionel V. Săndulescu în Emiratele Arabe Unite.

26 februarie

Vizita D-lui Secretar de Stat Teodor Meleșcanu în Cehoslovacia, pentru consultări pe probleme ale CSCE.

27 februarie

Paris – Consultări realizate de D-l Secretar de Stat Teodor Meleșcanu cu D-l Daniel Bernard, directorul de cabinet al ministrului francez al Afacerilor Externe.

28 februarie

Cahul – Participarea D-lui Subsecretar de Stat Adrian Dohotaru la întâlnirea reprezentanților MAE din România și R. Moldova privind traficul de călători de o parte și de alta a Prutului.

12-13 martie

Vizita în R.F. Germania a D-lui Secretar de Stat I.V. Săndulescu; consultări și parafarea *Tratatului politic* dintre România și Germania.

12 martie

Vizita de lucru a D-lui Secretar de Stat Teodor Meleșcanu pentru consultări cu MAE olandez.

9-11 martie

Vizita D-lui Gheorghe Tinca, Subsecretar de Stat, în Ghana.

11-12 martie

Vizita D-lui Gheorghe Tinca, Subsecretar de Stat, în Côte d'Ivoire.

12-14 martie

Vizita D-lui Gheorghe Tinca, Subsecretar de Stat, în Guineea.

12-16 martie

Vizita D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat, în Japonia.

16-18 martie

Vizita D-lui Inocencio F. Arias, Secretar de Stat în MAE spaniol.

17-23 martie

Vizita D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat, în Australia.

17-18 martie

Sofia – Consultări realizate de D-l Secretar de Stat Teodor Meleșcanu cu MAE bulgar pe probleme ale Forumului balcanic.

27-31 martie

Vizita D-lui Joseph Nyama, Secretarul General al MAE gabonez.

2-14 aprilie

Vizitele D-lui Gheorghe Tinca, Subsecretar de Stat, în Argentina, Chile, Uruguay și Venezuela.

14-17 aprilie

Washington – Consultări realizate de D-l Ionel V. Săndulescu, Secretar de Stat, cu Departamentul de Stat al SUA, pe problematica Orientului Mijlociu și a raporturilor bilaterale.

14-17 aprilie

Vizita D-lui Adrian Dohotaru, Subsecretar de Stat, în Maroc.

18-19 aprilie

Vizita D-lui Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat, în Turcia.

20 aprilie

București – Consultări între D-l Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat, și D-l Valentin Dobrev, adjunct al ministrului de Externe al Bulgariei, pe probleme ale Forumului balcanic.

28 aprilie

Belgrad – Consultări ale D-lui Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat, cu conducerea MAE al Serbiei.

mai

Viena – Participarea D-lui Subsecretar de Stat Adrian Dohotaru la

deschiderea Centrului cultural român.

11-12 mai

Vizita misiunii *Inițiativei Central-Europene* (fosta „Hexagonală").

13-15 mai

Bonn – Participarea D-lui Secretar de Stat Teodor Meleșcanu la prima sesiune a Comisiei mixte româno-germane privind etnicii germani din România.

18-20 mai

Budapesta – Consultări la nivelul Secretarilor de Stat din MAE român (D-l Teodor Meleșcanu) și MAE ungar (D-l Tamás Katona).

29 mai

București – Schimbul instrumentelor de ratificare a *Convenției consulare* dintre România și R.P. Chineză (D-l Subsecretar de Stat Adrian Dohotaru și ambasadorul R.P. Chineze).

e. **Alte acțiuni**

7-12 ianuarie 1991

Beijing – Negocieri privind schimburile cultural-științifice.

10 ianuarie

Madrid – Semnarea *Programului de schimburi culturale pe anii 1991-1993* dintre România și Spania.

14-18 ianuarie

Vizita unei delegații de experți a Pieței Comune în problema asistenței în cadrul Programului „PHARE".

16 ianuarie

Semnarea, la Beijing și Seul, a *Programelor de schimburi în domeniile învățământului, științei și culturii pe anii 1991-1993* dintre România și China, respectiv Republica Coreea.

16-18 ianuarie

Kladovo/Turnu Severin – Lucrările Comisiei mixte româno-iugoslave privind navigația la Porțile de Fier.

21-25 ianuarie

București – Negocieri preliminare asupra proiectului Convenției între Guvernul României și Guvernul URSS pentru protecția mediului înconjurător.

23-31 ianuarie

Moscova – Negocieri la nivel de experți ai MAE pentru convenirea textului proiectului *Tratatului de colaborare, bună vecinătate și amiciție* dintre România și URSS.

29-31 ianuarie

Drobeta-Turnu Severin și Kladovo – Grupa specială a Comisiei mixte româno-iugoslave pentru Porțile de Fier.

1 februarie

Londra – Schimb de note privind stabilirea relațiilor diplomatice între România și Regatul Swaziland.

2-3 februarie

Islamabad – Sesiunea Comisiei mixte româno-pakistaneze.

5-8 februarie

București – Sesiunea a XV-a a Comisiei mixte guvernamentale româno-daneze de cooperare economică, industrială, tehnologică și științifică.

13 februarie

București – Sesiunea Comisiei mixte de colaborare economică româno-iraniană.

14-15 februarie

Strasbourg – Participarea D-lui director Ion Diaconu la consultări privind cooperarea în probleme juridice cu Consiliul Europei.

15 februarie

Kiev – Parafarea Acordului între Guvernele României și R.S.S. Ucrainene cu privire la relațiile comercial-economice și colaborarea tehnico-științifică.

17 februarie

Bonn – Consultări bilaterale româno-germane privind colaborarea în domeniul mediului înconjurător.

18-22 februarie

București – Sesiunea Comisiei mixte româno-norvegiene.

19 februarie

București – Negocieri cu Marea Britanie pentru semnarea noului Program de colaborare cultural-științifică și a Acordului pentru deschiderea centrelor de cultură.

19-22 februarie

Budapesta – Negocieri româno-ungare pentru elaborarea unui regim de „cer deschis", prima rundă.

25-27 februarie

Vizita unor experți ai Înaltului Comisar al ONU pentru Refugiați de la Viena în legătură cu situația refugiaților somalezi.

25-28 februarie

Rabat – Negocierea noului Program de colaborare culturală româno-marocană, semnat la 28 februarie.

26-28 februarie

Vizita a două delegații de experți din partea Comisiei CEE în problemele programului „PHARE" și financiare.

3-6 martie

Vizita unei misiuni a PNUD.

4-5 martie

Vizita unor directori din MAE al R. Moldova, pentru schimb de experiență.

5-7 martie

Quito – Sesiunea Comisiei mixte româno-ecuadoriene.

11 martie

Quito – Semnarea Programului de schimburi româno-ecuadoriene în domeniile învățământului, științei și culturii pe anii 1991-1993.

11-13 martie

București – Negocieri româno-ungare pentru finalizarea Acordului bilateral privind stabilirea unui regim de „cer deschis".

11-22 martie

Dakar – Consultări pe linia Ministerelor Afacerilor Externe din România și Senegal la nivel de directori.

11 martie

Brasilia – Semnarea *Acordului de cooperare culturală* între România și Brazilia.

11 martie

București – A doua rundă de negocieri la nivel de experți ai MAE privind proiectul Tratatului de colaborare, bună vecinătate și amiciție între România și URSS.

11-13 martie

București – Reuniune, la nivel de experți, a țărilor riverane la Marea Neagră.

19-29 martie

Kladovo și Drobeta-Turnu Severin – Consultări româno-iugoslave privind exploatarea sistemului de navigație de la Porțile de Fier.

20-25 martie

Chișinău – Consultări pe probleme tehnice legate de deschiderea Consulatului general al României la Chișinău.

25-28 martie

Varșovia – Negocieri pentru încheierea Programului de schimburi culturale cu Polonia pe anii 1991-1993, semnat la 27 martie.

25-30 martie

Vizita delegației Organizației Internaționale pentru Migrații.

28 martie

București – Semnarea *Programului de schimburi culturale* cu URSS pe anii 1991-1993.

28-31 martie

Vizita unei delegații sud-coreene pentru negocierea Acordului aerian (la nivel de director general în MAE).

Consultări româno-zimbabwene la nivel de directori în MAE.

1-3 aprilie

Vizita D-lui Erik Borset, expert al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Oaspetele a avut convorbiri la Ministerul Mediului și la Ministerul Sănătății.

2-6 aprilie

Vizita delegației parlamentare mexicane formată din senatorii Alfonso Martínez, președintele Comisiei de Politică Externă, și Hugo Domenzain Guzmán, președintele Comisiei de Lucrări Publice.

7-9 aprilie

Vizita delegației JICA[4] (Japonia) condusă de directorul adjunct al Direcției tehnice din MAE nipon în probleme de asistență.

23-25 aprilie

Sofia – Reuniune de experți din țările riverane la Marea Neagră.

29-30 aprilie

Chișinău – Consultări la nivel de experți în legătură cu încheierea unui acord interguvernamental de colaborare economică între România și R. Moldova.

29 aprilie-4 mai

Iași – Sesiunea Comisiei mixte româno-sovietice pentru verificarea traseului liniei frontierei de stat între România și URSS.

2-3 mai

București – Negocierea și parafarea *Programului de colaborare în domeniile învățământului, științei și culturii între Guvernul României și Guvernul Republicii Populare Mongole pe anii 1991-1993*.

5-8 mai

Harare – Sesiunea Comisiei mixte de cooperare economică dintre România și Zimbabwe.

6 mai

Vizita delegației „ The National War College" (SUA).

6-9 mai

Moscova – Consultări cu URSS, la nivel de director în MAE, cu privire la situația acordurilor bilaterale.

6-9 mai

Sofia – Consultări cu Bulgaria pentru stabilirea limitelor de dirijare în spațiul aerian al Mării Negre (la nivel de director în Ministerele Transporturilor).

7-9 mai

Vizita D-nei Ann Kellen (Australia) în problema adopțiunii de copii din România.

---

[4] **JICA** = *Agenția Internațională Japoneză de Cooperare*, sub egida MAE, a fost înființată în aug. 1974, în fiecare an prezentând un Raport de activități și programe (pe regiuni și probleme).

9-12 mai

Vizita D-lui Richard Kelloway, director pentru Europa de Est al Programului guvernului australian, privind pregătirea de cadre în domeniul managementului.

13-17 mai

Teheran – Negocieri pentru parafarea Programului de colaborare culturală dintre România și R.I. Iran pe anii 1991-1993.

Atena – Negocieri la nivel de experți din ministerele interesate, pentru reglementarea problemei pensiilor pentru foștii emigranți politici greci.

14 mai

Haga – Consultări româno-olandeze în probleme privind neproliferarea.

17-21 mai

Vizita unei delegații economice din Noua Zeelandă.

20-21 mai

București – Consultări bilaterale româno-chineze pe problematica ONU.

20-21 mai

București – Negocieri la nivel de director în MAE privind situația acordurilor încheiate de România cu fosta R.D. Germană.

Praga – Consultări cu MAE cehoslovac în legătură cu problematica CSCE.

20-21 mai

Chișinău – Sesiunea Comisiei mixte româno-sovietice pentru verificarea traseului liniei frontierei de stat între România și URSS

22-24 mai

București – Negocierea și semnarea Programului de aplicare pe anii 1991-1993 a *Acordului cultural* dintre România și Suedia.

27 mai-1 iunie

București – Sesiunea Comisiei mixte de cooperare economică și tehnico-științifică româno-finlandeză (negocierea Acordului româno-finlandez privind protejarea și promovarea investițiilor).

28-29 mai

Atena – Negocieri româno-elene pentru redactarea proiectului Tratatului de cooperare și bună vecinătate între România și Grecia.

29-31 mai

București – Sesiunea 45 a Comisiei mixte româno-iugoslave pentru Porțile de Fier.

31 mai-1 iunie

București – Negocieri româno-italiene pentru redactarea proiectului Tratatului de cooperare și bună vecinătate între România și Italia.

3-8 iunie

Praga – Negocieri cu Cehoslovacia cu privire la Tratatul de prietenie și cooperare.

4 iunie

Vizita D-lui Ruth Hansen, șeful Biroului România din Departamentul de Stat al SUA.

6 iunie

Vizita D-lui Victor B. Olason, director pentru Europa la USIA [United States Information Agency].

6-7 iunie

București – Consultări cu Seyed Mousa Kazemi, directorul Direcției Europa de Est din MAE iranian.

10-12 iunie

Caracas – Negocierea Acordului privind transporturile aeriene civile cu Venezuela.

12 iunie

Vizita unei delegații economice braziliene, condusă de D-l Modzart Litvinski, membru al Consiliului director al Companiei „Vale do Rio Doce"[5].

19-20 iunie

Ankara – Negocierea Tratatului de prietenie și colaborare România-Turcia.

19-25 iunie

Vizita (particulară) a directorului adjunct al Direcției Europa din MAE olandez, D-l Harm Jan Hazewinkel.

23-24 iunie

Vizita lui Sir Richard Francis, Director General al Consiliului Britanic, care a participat la deschiderea oficială a Centrului cultural al Marii Britanii, în ziua de 24 iunie 1991.

25-26 iunie

Roma – Sesiunea Comisiei mixte guvernamentale România-Italia.

24-29 iunie

Beijing – Negocieri la nivel de experți pentru pregătirea sesiunii Comisiei mixte de colaborare economică româno-chineză.

1-8 iulie

Beijing – Sesiunea Comisiei mixte guvernamentale de colaborare economică, industrială și tehnică româno-chineză.

2-4 iulie

București – Consultări pe linia MAE din România și Finlanda.

3-4 iulie

Roma – Negocieri privind Tratatul de prietenie și cooperare cu Italia.

---

[5] *Companhia Vale do Rio Doce*, azi VALE S.A., este o companie multinațională braziliană care, la acea dată (1991) era cel mai mare producător de minereu de fier și nichel din lume; la acestea se adaugă: mangan, feroaliaje, cupru, bauxită, potasiu, caolin și cobalt.

București – Negocieri privind Tratatul de înțelegere și cooperare cu Germania.

5-9 iulie

Hanoi și Bangkok – Consultări pe linia MAE cu R.S. Vietnam și Thailanda.

6 iulie

București – Consultări româno-turce privind „*Colaborarea economică a Mării Negre*".

8-12 iulie

Vizita unei delegații a MAE din Austria condusă de D-l H. Sabadich, director al Direcției Culturale.

8-10 iulie

Paris – Negocieri la nivel de experți privind Tratatul de înțelegere amicală între România și Franța.

9-10 iulie

București – Sesiunea 22 a Comitetului economic mixt România-Japonia.

9-11 iulie

Bangkok – Consultări pe linia MAE din România și Thailanda.

19-23 iulie

Vizita unei delegații parlamentare din Argentina, condusă de primul vicepreședinte al Camerei Deputaților.

29 iulie-3 august

București – Consultări între Direcțiile de analiză și sinteză ale Ministerelor Afacerilor Externe român și sovietic. Delegația sovietică a fost alcătuită din V.V. Smolin, director al Direcției de evaluare și planificare, și I. V. Rahmaninov, ambasador, director adjunct.

8 august

București – Consultări cu reprezentanți ai MRECE [Minister of Foreign Affairs and Trade, între 1987-1993] al Australiei (la nivel de directori).

7-8 august

București – Consultări cu delegația MAE a R.F. Germania privind Tratatul de înțelegere și colaborare dintre România și Germania.

12 august

Vizita reprezentantului Oficiului Națiunilor Unite pentru asistență în caz de catastrofe naturale, Kaznhide Kuroda.

14 august

Bruxelles – Consultări în probleme ONU la MAE al Belgiei.

15 august

Luxemburg – Consultări în probleme ONU la MAE al Luxemburgului.

14-16 august

Bonn – Consultări în legătură cu încheierea viitorului Tratat de înțelegere și cooperare dintre România și Germania.

15-17 august

Kiev – Negocieri pentru pregătirea unui proiect de Declarație bilaterală între România și Ucraina.

19-20 august

Kiev – Negocieri asupra proiectului Declarației cu privire la relațiile dintre România și Ucraina.

27-29 august

București – Consultări între MAE român și MAE al Republicii Elene.

29-30 august

Moscova – Consultări în legătură cu pregătirea Reuniunii CSCE privind dimensiunea umană.

12-13 septembrie

Atena – Negocieri româno-elene privind încheierea Convenției pentru evitarea dublei impuneri și a Convenției pentru protejarea investițiilor.

Stockholm – Consultări pe linia MAE din România și Suedia.

Geneva – Prima sesiune a Comitetului pregătitor al Conferinței mondiale pentru drepturile omului (Berlin) în 1993.

12-16 septembrie

Vizita D-lui Robert Court, secretar I al Misiunii NATO a Marii Britanii la Bruxelles.

13-19 septembrie

Vizita delegației Comunității Economice Europene, condusă de D-l Hermann de Lange, director al CEE, responsabil pentru programele de asistență economică și financiară în cadrul „Grupului celor 24".

13-20 septembrie

Vizita de studiu a unei delegații a Comitetului CEE-ONU pentru așezări umane, în organizarea Departamentului pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului.

15-20 septembrie

Vizita D-lui Augusto Aninat Del Solar, Director General pentru Relații economice internaționale din Ministerul Relațiilor Externe al R. Chile.

16-17 septembrie

Copenhaga – Consultări pe linia MAE din România și Danemarca.

17-22 septembrie

Vizita D-lui Miguel Arias Estevez directorul Casei Americii din Madrid.

20-24 septembrie

Vizita D-nei Mirta Carrera-Halim, expert al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

24-26 septembrie

București – Consultări pe linia MAE din Romania și Franța.

26 septembrie

Ottawa – Negocieri pentru încheierea unei înțelegeri româno-canadiene privind urmărirea criminalilor de război.

30 septembrie-1 octombrie

Chișinău – Vizita unei delegații de experți a MAE în legătură cu deschiderea misiunii diplomatice a României în Republica Moldova.

Varșovia – Negocieri pentru elaborarea Tratatului de prietenie cu Polonia.

2-4 octombrie

Atena – Negocieri bilaterale în problema pensiilor pentru foștii emigranți politici din Grecia care au lucrat în România.

Vizita unei delegații române de experți la baza aeriană olandeză „Twenthe" în baza Documentului de la Viena privind măsuri de încredere și securitate în Europa.

7-9 octombrie

Wiesbaden – Sesiunea subcomisiei româno-germane pentru ajutoare acordate etnicilor germani din România în domeniile învățământului și culturii.

8 octombrie

Santiago de Chile – Consultări între MAE al României și MAE al Republicii Chile, la nivel de director.

8-10 octombrie

București – Consultări pe linie culturală româno–sud-africane prilejuite de vizita Prof. R. Behrens.

8 octombrie

Vizita D-lui Salah Al-Jaafarawi, Secretar General al Uniunii Organizațiilor Islamice din Europa.

9-11 octombrie

Vizita D-lui Takashisa Tsgawa, responsabil pentru relațiile cu URSS și Țările est-europene în cadrul Misiunii Japoniei pe lângă CEE.

12-19 octombrie

Vizita unei delegații parlamentare române în Argentina și Venezuela. Consultări, la nivel de director, pe linia MAE din cele două țări.

14-18 octombrie

București – Consultări cu misiunea CEE-ONU privind interconectarea sistemelor de date statistice ale României și Secretariatului Comisiei Economice a ONU pentru Europa.

l6-l8 octombrie

București – Sesiunea Comisiei mixte de cooperare economică româno-sud-africană.

17 octombrie

Vizita delegației Comunității Economice, Europene, condusă de D-l Herman de Lange, Director General pentru Relații Externe.

20-27 octombrie

Sinaia – Masa rotundă româno-britanică, organizată de Consiliul pentru Reformă, Relații și Informații Publice al Guvernului României și Centrul de Studii pentru Europa de Est din Marea Britanie, pe temele reformei și tranziției în România.

21-27 octombrie

Două vizite de evaluare, în România, la solicitarea Marii Britanii și Franței, în aplicarea Documentului de la Viena (1990).

Consultări la nivel de experți cu Ministerele Afacerilor Externe din Lituania, Letonia și Estonia, în capitalele acestor republici.

22 octombrie

București – Consultări româno-sud-africane în probleme strategice cu delegația Corporației AR-TASCOR, condusă de D-l P. Pretorius, Director General.

22 octombrie

Bonn – Semnarea Acordului privind navigația pe căile navigabile interioare între Guvernul României și Guvernul Germaniei.

23-26 octombrie

București – Consultări asupra textului Tratatului româno-bulgar de prietenie și colaborare.

27-30 octombrie

Vizita unei delegații a Înaltului Comisar pentru Refugiați și a Organizației Internaționale pentru Migrări.

28 octombrie

Beijing – Consultări la MAE chinez privind probleme de interes reciproc în domeniul dezarmării și controlului armamentelor.

București – Consultări cu MAE al Republicii Orientale a Uruguayului.

Washington – Parafarea noului *Acord comercial* dintre România și SUA.

29-31 octombrie

București – Negocieri cu Ucraina pentru convenirea textului Declarației privind relațiile de colaborare, prietenie și bună vecinătate și a Convenției consulare dintre România și Ucraina.

30 octombrie-1 noiembrie

București – Sesiunea Comisiei mixte guvernamentale de colaborare economică româno-suedeză.

4 noiembrie

București – Negocieri româno-zimbabwene, la nivelul ambasadorului C. Chigiga, în cadrul Direcției Africa.

4-10 noiembrie

Vizita unei delegații parlamentare din Argentina, condusă de Prim-vicepreședintele Camerei Deputaților.

6 noiembrie

Ciudad de Mexico – Seminar economic româno-mexican.

8 noiembrie

Sofia – Semnarea Acordului româno-bulgar de cooperare în domeniul protecției mediului

13-15 noiembrie

București – A II-a rundă a negocierilor româno-polone, la nivel de director în MAE, pentru convenirea proiectului noului tratat bilateral.

18-19 noiembrie

Budapesta – Consultări între Ministerele Afacerilor Externe român și ungar pe probleme consulare.

21-22 noiembrie

Vizita, pentru consultări pe linia Ministerelor Afacerilor Externe, a D-lui Christian Hoppe, directorul Direcției Europa Centrală, de Est și URSS din MAE danez.

25-27 noiembrie

Bonn – sesiunea Comisiei mixte româno-germane de comerț și cooperare.

25-27 noiembrie

Lusaka – Consultări pe linia MAE din România și Zambia.

25-29 noiembrie

Rabat – negocieri cu Marocul pentru elaborarea unui Tratat de colaborare și prietenie.

26-28 noiembrie

Vizita delegației Grupului occidental de consultări pe probleme de refugiați și migranți.

27-29 noiembrie

Nairobi – Consultăr[r]i pe linia MAE din România și Kenya.

2-4 decembrie

București – Negocieri româno-germane pentru încheierea Tratatului de cooperare amicală și parteneriat.

3-5 decembrie

Vizita la Moscova a unei delegații de experți din MAE român pentru convorbiri cu MAE al Federației Ruse, în vederea convenirii textului Tratatului de prietenie și colaborare dintre cele două state.

Giurgiu, respectiv Ruse – Seminar comun româno-bulgar pe tema poluării în această zonă, organizat sub egida Programului Națiunilor Unite pentru Mediul Înconjurător (PNUE) și în prezența unor specialiști OMS și din partea Programului PHARE.

4 decembrie

Vizita delegației *Know-How Fund* din Anglia.

5-6 decembrie

Vizita de informare a unei delegații a MAE la Cartierul General al NATO.

5-13 decembrie

Geneva – Reuniunea organizată sub auspiciile PNUE pentru redactarea *Convenției asupra schimbărilor climatice*.

9-11 decembrie

Praga –- Grup de lucru în vederea pregătirii reuniunii Consiliului de Miniștri ai Statelor CSCE (ianuarie 1992).

10 decembrie

București – Negocierea textului Acordului interguvernamental (SUA-România) privind activitățile voluntarilor *US Peace Corps* în țara noastră.

12-14 decembrie

Colombo – Sesiunea Comisiei mixte româno-srilankeze.

17-18 decembrie

Sofia – Negocieri la nivel de experți privind Tratatul de prietenie româno-bulgar.

17-19 decembrie

New Delhi – Sesiunea Comisiei mixte guvemamentale româno-indiene.

20 decembrie

București – Lucrările celei de-a VII-a sesiuni a Comisiei mixte interguvernamentale de cooperare economică și tehnică româno-marocană.

20-22 decembrie

Vizita unei delegații a CEE, condusă de D-l Daniel Guggenbühl, pentru discuții preliminare privind viitorul acord de asociere a României la CEE.

12-19 ianuarie 1992

Vizita D-lui Eversdijk Hubrecht, membru al Camerei I a Parlamentului Olandei și al Adunării Constituante a Consiliului Europei.

13-15 ianuarie

Vizita delegației Comitetului pentru Relații Parlamentare și Publice din Italia, condusă de D-l Bruno Stegagnini.

15-16 ianuarie

Bonn – A II-a rundă de negocieri privind Tratatul politic româno-german.

19-23 ianuarie

Vizita D-lui Jorge Luis Maiorano, Secretar de Stat, însărcinat cu probleme legale și de procedură la Președinția Republicii Argentina.

23-24 ianuariec

Madrid – Negocieri asupra Tratatului de prietenie româno-spaniol.

28-30 ianuarie

Budapesta – Prima rundă a convorbirilor privind tratatul bilateral.

4-5 februarie

Oslo – Simpozion româno-norvegian privind drepturile omului.

4-8 februarie

București – Lucrările celei de-a XIV-a sesiuni a Comisiei mixte guvernamentale de cooperare economică, industrială și științifică între România și Danemarca.

11 februarie

Vizita D-lui André Bertouille, vicepreședintele Grupului de prietenie Belgia-România.

11-14 februarie

București – Consultări româno-angoleze, pe linia MAE din cele două țări.

13-14 februarie

Sesiunea Comisiei mixte interguvernamentale România-Venezuela.

17-18 februarie

Sesiunea Comisiei mixte interguvernamentale România-Costa Rica.

17-18 februarie

București – Ultima rundă de negocieri asupra Tratatului politic româno-german.

20-21 februarie

Geneva – Reuniune de lucru, la nivel de experți, la Secretariatul AELS.

21-22 februarie

Vizita D-lui Manfred Wörner, Secretarul General al NATO. Deschiderea Centrului Euro-Atlantic de la București.

1-15 martie

Deplasarea unei delegații române pentru negocieri privind recuperarea creanțelor în Angola, Mozambic și Zambia.

1-4 martie

București – Consultări cu negociatorul-șef polonez, D-l Jan Mulewicz, în problemele asocierii la CEE.

2-6 martie

Teheran – Consultări pe linia MAE din România și R.I. Iran.

9-10 martie

Londra – Consultări româno-britanice privind asocierea la CEE.

11-13 martie

Moscova – A II-a rundă de negocieri asupra Tratatului politic între România și Federația Rusă.

16 martie

Vizita D-lui Inocencio Arias, Secretar de Stat pentru cooperare

internațională și ibero-americană la MAE spaniol.

16-17 martie

Minsk – Întâlnirea experților din MCT și MAE pentru negocierea Acordului interguvernamental în domeniile comercial, economic și tehnico-științific.

20-23 martie

Vizita D-lui José Manuel dos Santos, directorul pentru Europa din MAE portughez.

23-26 martie

București – Prima întrunire a Comisiei de consultări pe linia MAE din România și Israel (la nivel de directori).

26 martie

București – Încheierea Acordului (prin schimb de note) pentru desființarea vizelor oficiale, diplomatice și de serviciu între România și Uruguay.

27 martie

Geneva – Reuniunea Comitetului mixt România-AELS.

28 martie

Vizita unei delegați de experți americani pentru discuții cu Partea română privind condițiile de utilizare a contribuției de 10 milioane dolari (în cadrul asistenței „G-24").

3 aprilie 1992

București – Semnarea noului *Acord comercial* între România și SUA.

6-11 aprilie

Vizita unui grup de oameni de afaceri din Republica Sud-Africană.

9 aprilie

Viena – Parafarea Acordului de cooperare româno-american în domeniul folosirii pașnice a energiei nucleare.

20-25 aprilie

Vizita D-lui Jacques Duquiry, Secretar General adjunct al NATO pentru probleme de știință și mediu.

20-21 aprilie

Santiago de Chile – Sesiunea Comisiei mixte româno-chiliene.

22-23 aprilie

București – Prima sesiune a Comisiei consultative româno-ungare „Cer deschis".

6-7 mai

Paris – Negocierea cu Agenția Spațială Europeană a Acordului de cooperare în domeniul spațial.

7-8 mai

Madrid – Consultări pe linia MAE din România și Spania privind regimul comercial al produselor siderurgice, în contextul viitorului Acord de asociere a

României la CEE.

11-12 mai

Vizita unei misiuni a Inițiativei Central-Europene (fosta „Hexagonală").

12-14 mai

Vizita D-lui Kevin Brennan, director adjunct în MAE al Republicii Sud-Africane.

13-17 mai

Addis Abeba – Consultări pe linia MAE din România și Etiopia.

18-19 mai

Cairo – Consultări pe linia MAE din România și Egipt.

20-21 mai

Bruxelles – Prima rundă de negocieri privind asocierea României la Comunitățile Europene.

22-29 mai

Vizita în Australia a unei delegații parlamentare române.

25-27 mai

Vizita D-lui Dingenis Istha, director al Direcției Informații-Presă din MAE al Olandei.

28-30 mai

Vizita lui Sir Michael Alexander, ambasador la Foreign Office – Marea Britanie.

31 mai-4 iunie

Vizita în Maroc a delegației parlamentare române, condusă de președintele Comisiei de politică externă a Senatului.

B

PARTICIPĂRI LA REUNIUNI INTERNAȚIONALE

a. La nivelul Șefului Statului

18-21 noiembrie 1991

Paris – Participarea Președintelui României, D-l Ion Iliescu, la Reuniunea la nivel înalt a țărilor francofone.

1 februarie 1992

Davos (Elveția) – Participarea Președintelui României, D-l Ion Iliescu, la Forumul Internațional. Întâlniri cu Președintele Venezuelei, Carlos Andrés Pérez, Primul-Ministru al provinciei Québec, Robert Bourassa.

10-12 aprilie 1992

Atena – Participarea Președintelui României, D-l Ion Iliescu, la Conferința internațională cu tema *Europa și Mediterana în noua ordine mondială*.

b. La nivelul ministrului Afacerilor Externe

20-22 februarie

Madrid – Reuniunea extraordinară a Comitetului miniștrilor Consiliului Europei.

24-25 februarie

Budapesta – Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia.

25-26 aprilie

Praga – Conferința privind *Viitorul securității europene*, organizată sub patronajul ministrului Afacerilor Externe al Republicii Federative Cehe și Slovace, D-l Jiří Dienstbier, și al Secretarului General al NATO, D-l Manfred Wörner.

6-9 iunie

Bardejov (Cehoslovacia) – Conferința internațională cu tema *Asistența Occidentală către Europa Centrală și de Est*.

10-14 iunie

Ankara – Reuniunea miniștrilor Afacerilor Externe ai țărilor balcanice.

19-20 iunie

Berlin – Reuniunea Consiliului de miniștri al CSCE.

25-26 iunie

București – Reuniunea adjuncților miniștrilor Afacerilor Externe din țările dunărene. Lucrările au fost deschise de D-l Adrian Năstase.

4-5 iulie

București – Conferința pe tema *Percepții și concepte de securitate în Europa de Est*, organizată de ADIRI împreună cu Secretariatul NATO.

9-12 septembrie

Moscova - Deschiderea Reuniunii CSCE pentru dimensiunea umană.

24-30 septembrie

New York – Sesiunea 46 a Adunării Generale a ONU și reuniunea Consiliului de Securitate consacrată situației din Iugoslavia.

11 noiembrie

Bruxelles – Reuniunea ministerială a „Grupului 24".

18 decembrie

Strasbourg – Semnarea Actului de aderare a României la Convenția Culturală Europeană.

19 decembrie

Bruxelles – Reuniunea ministerială a Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică.

3 februarie 1992

Istanbul – Parafarea *Declarației privind cooperarea economică a Mării Negre*.

10 martie

Bruxelles – Reuniunea extraordinară a Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică.

24-26 martie

Deschiderea CSCE. Reuniunea cvadripartită la nivelul miniștrilor Afacerilor Externe ai României, R. Moldova, Federației Ruse și Ucrainei.

31 martie-2 aprilie

Berlin – Colocviul organizat de Adunarea Parlamentară a UEO cu tema *O nouă ordine de securitate europeană - cooperarea UEO cu țările din Europa Centrală și de Est*.

6 aprilie

Chișinău – Reuniunea cvadripartită la nivelul miniștrilor Afacerilor Externe ai României, R. Moldova, Federației Ruse și Ucrainei.

17 aprilie

Chișinău – Reuniunea cvadripartită la nivelul miniștrilor Afacerilor Externe ai României, R. Moldova, Federației Ruse și Ucrainei.

23-25 aprilie

București – Reuniunea privind *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*.

c. La nivel de Secretar de Stat/Subsecretar de Stat

23-25 ianuarie

Viena – Conferința ministerială asupra emigrării de persoane din țările est-europene; din delegația condusă de D-l Doru-Viorel Ursu, ministru de Interne, a făcut parte și D-l Constantin Ene, Secretar de Stat la MAE.

28-29 ianuarie

Viena – Reuniunea Comitetului înalților funcționari ai țărilor CSCE. Delegația României a fost condusă de D-l Constantin Ene, Secretar de Stat.

9-17 aprilie

Geneva – Sesiunea anuală a Comisiei Economice ONU pentru Europa (CEE-ONU). Delegația României a fost condusă de D-l Romulus Neagu, Ssecretar de Stat, membru al Guvernului.

9-10 mai

Bonn – Consultări cu MAE german pe probleme CSCE, realizate de D-l Constantin Ene, Secretar de Stat.

14-15 mai

Bali – Participarea D-lui Secretar de Stat Constantin Ene la Reuniunea ministerială a Biroului de coordonare a Mișcării de nealiniere.

10-11 iunie

Praga – Participarea D-lui Secretar de Stat Teodor Meleșcanu la Reuniunea internațională pe tema viitorului cooperării economice în Europa.

11-12 iunie

Moscova – Reuniunea înalților funcționari din țările participante la Coope-

rarea economică a Mării Negre; a participat D-l Secretar de Stat Teodor Meleșcanu.

12-14 iunie

Ankara – Participarea D-lui Secretar de Stat Teodor Meleșcanu la Reuniunea înalților funcționari din Ministerele Afacerilor Externe din țările balcanice.

11-12 iulie

Moscova – Participarea D-lui Secretar de Stat TeodorMeleșcanu la Reuniunea statelor din bazinul Mării Negre.

2-7 septembrie

Accra – Conferința miniștrilor Afacerilor Externe ai țărilor nealiniate. A participat D-l Constantin Ene, Secretar de Stat.

9-27 septembrie

Geneva – A III-a Conferință pentru examinarea modului de aplicare a Convenției privind interzicerea și distrugerea armelor biologice. Delegația română a fost condusă de D-l Constantin Ene, Secretar de Stat.

d. Alte acțiuni

3-5 ianuarie 1991

Moscova – A 134-a ședință a Comitetului Executiv al CAER privind organizarea ultimei sesiuni a CAER și crearea noii organizații OCEI (*Organizația de Cooperare Economică Internațională*).

8-10 ianuarie

Geneva – Reuniunea Comitetului special pentru interzicerea armelor chimice.

8-17 ianuarie

New York – Conferința de amendare a Tratatului de interzicere parțială a experiențelor nucleare.

9-10 ianuarie

Tirana – Întâlnirea coordonatorilor din Ministerele Afacerilor Externe privind cooperarea balcanică.

15 ianuarie-8 februarie

La Valetta – Reuniunea CSCE de experți privind reglementarea pașnică a diferendelor în Europa.

30 ianuarie

Bruxelles – Reuniunea „Grupului 24" la nivel de înalți funcționari

30 ianuarie-3 februarie

Oslo – Reuniunea multilaterală europeană privind protecția minorităților în noua Europă.

5-8 februarie

New York – Sesiunea organizatorică anuală a Consiliului Economic și Social al ONU (ECOSOC). Cu acest prilej România a fost aleasă membră a Comitetului ONU pentru Resurse Naturale.

11 februarie

Viena – Deschiderea negocierilor privind reducerea forțelor armate convenționale în Europa (negocierile „în 22") și negocierile privind noi măsuri de întărire a încrederii și securității în Europa (negocierile „în 34").

19-20 februarie

București – Reuniunea de experți ai țărilor riverane la Marea Neagră.

25 februarie-2 martie

Geneva – Sesiunea Consiliului de administrație al Organizației Internaționale a Muncii (OIM).

Geneva – Sesiunea Comisiei drepturilor omului.

5-7 martie

Haga – Reuniunea neoficială a statelor care aderă la Directivele Furnizorilor Nucleari. Este prima reuniune la care țara noastră este invitată să participe.

11-13 martie

Ankara – Reuniunea balcanică pe probleme privind cooperarea culturală în domeniul mass-media și drepturilor omului.

11-22 martie

Geneva – Sesiunea 37 a Conferinței ONU pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD).

12-14 martie

Ankara – Reuniunea experților din țările balcanice pe probleme culturale, umanitare și mass-media.

14-15 martie

Moscova – Întâlnirea reprezentanților permanenți ai țărilor membre ale CAER.

21-22 martie

Strasbourg – Reuniunea Grupului de înalți funcționari din țările europene pe probleme de emigrare Est-Vest.

26-30 martie

Ankara – Reuniunea pentru definitivarea Convenției privind combaterea poluării Mării Negre.

2-3 aprilie

Madrid – Conferința parlamentară CSCE.

2-5 aprilie

Moscova – Reuniune CAER la nivel de experți privind crearea noii organizații OCEL.

8-12 aprilie

Geneva – Sesiunea Comitetului pregătitor al Conferinței de examinare a modului de aplicare a Convenției asupra interzicerii și distrugerii armelor biologice și cu toxine.

Viena – Reuniunea Comitetului permanent privind răspunderea pentru

daune nucleare.

12-14 aprilie

Viena – Reuniunea privind viitorul cooperării culturale dintre țările Europei de Vest, Centrale și de Est, organizată de Fundația Culturală Europeană și Institutul de Stiințe Umanistice, în cooperare cu Consiliul Europei.

15 aprilie

Viena – A început a II-a Rundă a negocierilor privind reducerea forțelor armate convenționale în Europa, precum și a II-a rundă a negocierilor de la Viena privind măsuri de întărire a încrederii și securității în Europa.

15-18 aprilie

Praga – Reuniune CAER la nivel de experți privind organizarea OCEL.

15-19 aprilie

București – Seminarul internațional *Administrarea Justiției și Drepturile Omului*.

15-24 aprilie

Budapesta – Sesiunea Comisiei Dunării.

22 aprilie-13 mai

New York – Sesiunea Comisiei ONU pentru dezarmare.

22-25 aprilie

Sofia – A II-a Reuniune de experți în problema „cooperării economice a țărilor riverane Mării Negre".

29 aprilie-3 mai

Geneva – Reuniunea grupului de experți ONU pentru elaborarea unei convenții-cadru asupra protecției cursurilor de apă transfrontiere.

1-25 mai

Geneva – Al XI-lea Congres al Organizației Meteorologice Mondiale.

2-4 mai

București – Sesiunea 16 a Comitetului Mixt ONUDI-România.

6-14 mai

Stanford – Seminarul *Economia în tranziție – țări est-europene*.

6-17 mai

Geneva – A 44-a Adunare Mondială a Sănătății.

9-10 mai

Oslo – Conferința privind combaterea abuzului și traficului ilicit de droguri.

10-17 mai

Geneva – Comitetul special pentru preferințe al UNCTAD.

13-15 mai

Haga – Reuniunea „Clubului de la Londra".

Geneva – Sesiunea consilierilor economici guvernamentali ai țărilor membre ale CEE-ONU.

13-31 mai

New York – Consiliul Economic și Social al ONU, prima sesiune ordinară anuală.

14 mai-27 iunie

Geneva – Conferința de dezarmare.

23-24 mai

Viena – Reuniunea Comitetului furnizorilor nucleari, cunoscut și sub denumirea de „Comitetul Zangger".

Praga – Reuniunea Comitetului înalților funcționari al CSCE.

Praga – A II-a întâlnire a Comitetului înalților funcționari din Ministerele Afacerilor Externe ale statelor participante la CSCE.

27 mai-7 iunie

Graz – Sesiunea 34 a Comitetului ONU pentru folosirea pașnică a spațiului extra-atmosferic.

28 mai-7 iunie

Cracovia – Simpozionul asupra patrimoniului cultural al statelor participante la CSCE.

30 mai-1 iunie

Geneva – Ședința Consiliului de administrație al Organizației Internaționale a Muncii.

Rovaniemi (Finlanda) – Colocviu international pe tema *Drepturile lingvistice ale minorităților*.

3 iunie

Viena – A început Runda a III-a a negocierilor „în 22" privind forțele armate convenționale din Europa.

Viena – A început Runda a III-a a negocierilor „în 34" privind noi măsuri de întărire a încrederii și securității în Europa.

3-21 iunie

New York – Sesiunea Consiliului de administrație al PNUD.

3-28 iunie

New York – Sesiunea Comitetului ONU pentru contribuții.

10-11 iunie

Praga – Consultări la nivel de experți ale statelor membre ale Tratatului de la Varșovia.

10-14 iunie

Viena – Consiliul Guvernatorilor Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (AIEA).

13-15 iunie

Praga – Conferința internațională asupra situației din Africa Australă.

17-18 iunie

Berlin – Reuniunea Comitetului funcționarilor superiori ai Ministerelor Afacerilor Externe ale țărilor CSCE.

17-23 iunie

Madrid – A III-a sesiune a celei de-a XI-a Reuniuni consultative speciale a Tratatului asupra Antarcticii.

24-25 iunie

Stockholm – Reuniunea înalților funcționari din țări europene pe probleme de emigrări, sub egida Consiliului Europei.

24-28 iunie

Bruxelles – Reuniunea Grupului de lucru „Clubul de la Londra".

București – Reuniunea reprezentanților guvernamentali din Austria, Bulgaria, Cehoslovacia, Germania, Iugoslavia, România, Ungaria și URSS în vederea examinării unor propuneri concrete de dezvoltare a cooperării dintre țările dunărene, la inițiativa României.

1 iulie

Praga – Ultima Consfătuire a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia.

1-5 iulie

Viena – Sesiunea a VIII-a a Consiliului Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială (ONUDI).

1-19 iulie

Geneva – Reuniunea de experți CSCE în problema minorităților.

3-26 iulie

Geneva – A II-a sesiune ordinară anuală a Consiliului Economic și Social al ONU.

4-5 iulie

București – Conferința pe tema *Percepții și concepte de securitate în Europa de Est*.

22-26 iulie

Washington – Reuniunea privind Acordul româno-ungar asupra „Cerului deschis" și consultările cu Departamentul de Stat al SUA.

23 iulie-2 august

Geneva – Sesiunea Consiliului de administrație al Comisiei ONU pentru compensarea daunelor provocate de războiul din Golful Persic, în cadrul căreia România a fost aleasă vicepreședinte.

29 iulie-31 august

Geneva – Sesiunea Subcomisiei ONU pentru prevenirea discriminărilor și protecția minorităților.

12 august-4 septembrie

Geneva – A III-a sesiune a Comitetului pregătitor al Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare.

28-30 august

Caracas – Reuniunea înalților funcționari din țările subgrupului latino-american al „Grupului celor 77" pentru pregătirea UNCTAD VIII.

6-7 septembrie

Viena – Seminar european privind uniformizarea practicilor în materie de azil.

9-13 septembrie

Viena – Reuniunea consultativă a negocierilor pentru elaborarea unui Tratat multilateral privind stabilirea unui regim de „cer deschis" în Europa, partea asiatică a URSS și America de Nord.

9-23 septembrie

Geneva – A III-a Conferință de examinare a modului de aplicare a Convenției asupra armelor biologice.

11-12 septembrie

Budapesta – Reuniunea privind transporturile fluviale în Europa.

11-24 septembrie

Viena – Conferința Generală a AIEA și Consiliul Guvernatorilor.

16-20 septembrie

Viena – A 35-a sesiune a Conferinței Generale a Agenției Internaționale pentru Energia Atomică.

Bruxelles – Reuniunea Consiliului Europei pe probleme de emigrație.

7-10 octombrie

Annapolis (SUA) – Reuniunea Grupului de lucru al grupului furnizorilor nucleari („Clubul de la Londra").

7-12 octombrie

Santiago de Chile – Lucrările celei de-a 86-a sesiuni a Conferinței Uniunii Interparlamentare.

8-18 octombrie

Viena – Seminarul privind doctrinele militare ale țărilor participante la CSCE.

10 octombrie

Praga – Reuniunea de urgență a Comitetului înalților funcționari CSCE pentru examinarea crizei din Iugoslavia.

14-18 octombrie

Geneva – Reuniunea grupului de experți ONU pentru elaborarea unei Convenții-cadru asupra protecției cursurilor de apă transfrontieră.

16-17 octombrie

Viena – Reuniunea Comitetului exportatorilor nucleari („Comitetul Zangger").

22-24 octombrie

Praga – A 4-a reuniune a Comitetului înalților funcfionari din MAE ale statelor participante la CSCE.

22-26 octombrie

Beijing – Simpozionul privind cooperarea internațională cu convertirea unor industrii militare în scopuri civile.

4 noiembrie-20 decembrie

Viena – Negocieri privind forțele armate convenționale în Europa.

Viena – Negocieri privind măsuri de întărire a încrederii și securității în Europa. Conferința pentru elaborarea unui tratat multilateral privind „Cerul deschis".

18-22 noiembrie

Bruxelles – Negocieri pentru finalizarea Cartei europene a energiei.

19-23 noiembrie

Teheran – Reuniunea ministerială a Grupului 77.

20-21 noiembrie

Budapesta – Sesiune extraordinară a Comisiei Dunării în problema navigației pe sectorul iugoslav al Dunării.

21-22 noiembrie

Belgrad – Negocieri privind admiterea RF Germania la Comisia Dunării.

23 noiembrie

Londra – Reuniune a Asociației de Drept Internațional.

25-27 noiembrie

Haga – Conferința pentru finalizarea proiectului multidisciplinar pe tema *Relații intercomunitare și interetnice în Europa* organizată de Consiliul Europei.

26-28 noiembrie

București – Reuniunea grupului de experți pe tema cooperării balcanice între întreprinderi mici și mijlocii.

28-29 noiembrie

Paris – Seminarul privind securitatea în Europa și negocierile asupra controlului armamentelor după Reuniunea CSCE la nivel înalt din 1992, organizat de Institutul pentru Studii Strategice al UEO.

5-13 decembrie

Geneva – Reuniunea organizată sub auspiciile PNUE pentru redactarea Convenției asupra schimbărilor climatice.

9-11 decembrie

Praga – Lucrările unui grup de lucru în vederea pregătirii reuniunii Consiliului de Miniștri ai statelor CSCE (ianuarie 1992).

10-15 decembrie

Viena – Consiliul Guvernatorilor AIEA.

11-13 decembrie

București – Reuniunea Comisiei pentru relațiile cu țările europene nemembre a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

6-9 ianuarie 1992

Copenhaga – Seminarul *Conversiunea industriei de apărare* organizat de Adunarea Atlanticului de Nord și Parlamentul danez.

9-11 ianuarie

Helsinki – Reuniunea Comitetului înalților funcționari al CSCE.

10 ianuarie

Bruxelles – Prima sesiune a Grupului de lucru, la nivel de înalți funcționari ai MAE ale țărilor Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică.

12 ianuarie-21 martie

Viena – A II-a rundă a negocierilor privind instituirea regimului „Cer deschis" în Europa, partea asiatică a ex-URSS și America de Nord.

13-15 ianuarie

București – Reuniunea Comisiei pentru relații parlamentare și publice a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

24-26 ianuarie

București – Reuniunea directorilor de planificare politică din Ministerele Afacerilor Externe ale țărilor participante la CSCE.

27 ianuarie

Bruxelles – Reuniunea Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică (la nivel de ambasadori).

27-29 ianuarie

Helsinki – Reuniunea Comitetului înalților funcționari al CSCE.

8-25 februarie

Cartagena de Intias (Columbia) – Sesiunea Conferinței ONU pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD).

12-14 februarie

Bruxelles – Conferința *Securitatea europeană și CSCE*.

februarie

Nairobi – Lucrările Consiliului de administrație al UNEP.

20-22 februarie

Strasbourg – Participarea președinților celor două Camere ale Parlamentului României, D-nii Alexandru Bârlădeanu și Dan Marțian, la Conferința președinților Parlamentelor țărilor membre ale Consiliului Europei.

26-27 februarie

Bruxelles – Reuniunea Comitetului științific al NATO.

10-24 martie

Helsinki – Întrunire pregătitoare, la nivel de experți, a Reuniunii *follow-up* „Helsinki" a CSCE.

10 martie

Bruxelles – Reuniunea Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică.

30 martie-10 aprilie

Geneva – Reuniune a Grupului ad-hoc de experți guvernamentali pentru elaborarea măsurilor de verificare a respectării Convenției asupra armelor biologice.

7-15 aprilie

Geneva – Sesiunea Comisiei Economice a ONU pentru Europa.

8 aprilie

Bruxelles – Reuniunea „Grupului 24" la nivel de înalți funcționari.

21-22 aprilie

București – Conferința diplomatică pentru protecția Mării Negre împotriva poluării.

28 aprilie-iunie

Viena – Comisia consultativă privind aplicarea Tratatului „Cer deschis"

29 aprilie

Helsinki – Reuniunea Comitetului înalților funcționari al CSCE.

4-5 mai

Geneva – Adunarea Mondială a Sănătății.

4-29 mai

Geneva – Sesiunea Consiliului de Administrație al PNUD.

4-8 mai

Strasbourg – Sesiunea Adunării Parlamentare a Consiliului Europei.

6-8 mai

Helsinki – Reuniunea de urgență a Comitetului înalților funcționari al CSCE.

11-22 mai

Helsinki – Reuniunea Grupului de lucru ad-hoc al Reuniunii CSCE, în problema creării unei Curți de conciliere și arbitraj.

14-18 mai

Banff (Canada) – Sesiunea de primăvară a Adunării Atlanticului de Nord.

18-19 mai

Londra – Seminarul privind gestiunea democratică a apărării.

18-19 mai

Helsinki – A 11-a reuniune a Comitetului înalților funcționari al CSCE privind criza iugoslavă.

18-22 mai

Viena – A IX-a sesiune a Consiliului Organizației Națiunile Unite pentru Dezvoltare Industrială.

Strasbourg – Sesiunea Comitetului Director pentru Drepturile Omului.

20-22 mai

Bruxelles – Simpozion organizat de Consiliul de Cooperare Nord-Atlantică (CCNA) privind conversia industriei de armament în scopuri civile.

21 mai

Viena – Reuniunea „Comitetului Zangger".

22 mai

Bruxelles – Reuniunea Comitetului Politic NATO cu partenerii de cooperare.

25 mai

Bruxelles – Reuniunea Grupului de lucru al înalților funcționari din statele membre CCNA cu privire la Tratatul CFE.

25-27 mai

Montevideo – Conferința internațională *Dialogul Est-Sud*, organizată de Asociația Latino-Americană pentru Drepturile Omului.

27-28 mai

București – Reuniunea experților din țările participante la Cooperarea economică a Mării Negre.

27-28 mai

Bratislava – Masa rotundă cu tema *Contribuții la soluționarea pozitivă a problemei minorităților*.

III

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ROMÂNIEI
RAPORT DE ACTIVITATE
în perioada octombrie 1991-octombrie 1992

Activitatea desfășurată pe planul relațiilor externe ale țării noastre de către MAE, în perioada octombrie 1991-octombrie 1992, s-a derulat având la bază obiectivele fundamentale pe care acesta și le-a propus în *Strategia de politică externă a României*, aprobată de Guvern în timpul mandatului său.

Coordonatele principale ale acestei strategii sunt următoarele:

– protecția independenței și integrității țării, a securității naționale a României, prin realizarea conexiunilor cu organismele politice, de securitate și economice euro-atlantice, consolidarea relațiilor bilaterale, începând cu raporturile de bună vecinătate, dezvoltarea de relații speciale cu unele state, inițierea, participarea sau asocierea la grupări subregionale politice și economice, participarea la constituirea noului CSCE;

– dobândirea și asumarea pe plan internațional a unui rol comensurabil cu potențialul natural, economic și uman al țării, cu poziția sa geo-strategică;

– sprijin pentru reformă și pentru procesul democratic intern;

– crearea premiselor pentru realizarea în perspectivă a reîntregirii neamului in interiorul frontierelor istorice, firești ale României;

– afirmarea spiritualității românești pe plan internațional și adoptarea unei atitudini noi, deschise, față de românii care trăiesc în afara granițelor țării.

La formularea orientărilor de bază ale politicii externe au fost atrase forțele politice parlamentare, precum și un număr însemnat de specialiști din diferite instituții și organizații neguvernamentale, urmărindu-se degajarea consensului național asupra problemelor de interes major și, pe cât posibil, armonizarea pozițiilor exprimate pe plan extern de principalele partide și grupări politice din țară. Acestui scop i-a fost consacrată activitatea Consiliului consultativ al MAE, la lucrările căruia participă șefi de partide sau membri ai conducerilor unor grupări politice care se ocupă de relații internaționale, cadre universitare, alți specialiști.

1. DIMENSIUNEA EUROPEANĂ A POLITICII EXTERNE A ROMÂNIEI

Acțiunile de politică externă ale României, derivate din situația geopolitică a țării, afirmarea și consolidarea pe plan intern a valorilor societății și instituțiilor democratice, în acord cu interesele vitale ale națiunii române, au vizat integrarea în evoluțiile, structurile și spiritul nou de conlucrare și parteneriat dominant în Europa și al standardelor de cooperare europene, precum și asigurarea unui cadru de relații cu toate țările din zona euro-atlantică în măsură să ofere stabilitate și perspectivă raporturilor sale bilaterale.

1.1. **Racordarea la structurile europene**

În centrul preocupărilor, MAE a pus accelerarea conectării României la structurile politico-strategice și economice euro-atlantice. S-a urmărit, totodată, obținerea de către țara noastră a unui statut similar cu cel acordat altor state central și est-europene și s-a acționat pentru depășirea tendințelor de abordare discriminatorie manifestate de unii parteneri din structurile menționate.

a. O atenție prioritară a fost acordată **conectării României cu structurile politico-strategice euro-atlantice, NATO și UEO**. După prăbușirea totală a comunismului în țările din zona Europei Centrale și de Est, lichidarea Tratatului de la Varșovia și desființarea CAER, în contextul unui proces dinamic de redefinire a intereselor naționale de către țările din această zonă, pe fondul unui „vid de securitate", MAE a acționat pentru strângerea legăturilor României cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).

Având la bază interesele țării noastre de securitate și stabilitate în zonă, relațiile cu NATO au cunoscut un permanent progres. O serie de vizite reciproce pentru schimb de experiență în domeniul militar și al politicii de securitate au reprezentat prilejuri favorabile pentru sublinierea disponibilității totale a țării noastre de a participa la orice formă de cooperare care va fi deschisă de NATO țărilor din Europa Centrală și de Est, într-o abordare nediscriminatorie.

O primă etapă în edificarea unor astfel de forme de cooperare a constituit-o *Reuniunea Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică* din 20 decembrie 1991, de la Bruxelles, unde a participat și o delegație condusă de ministrul de Externe al României. *Declarația cu privire la dialog, parteneriat și cooperare*, adoptată cu această ocazie, constituie baza politică pe care se pot dezvolta relații de parteneriat între Alianță și țările Europei Centrale și de Est într-un cadru instituționalizat.

O nouă etapă în dezvoltarea raporturilor cu NATO a fost deschisă odată cu a doua vizită în țara noastră a Secretarului General al Alianței, Manfred H. Wörner, în februarie 1992, prin dialogul purtat de acesta cu Președintele țării, Primul-Ministru și conducerile Ministerelor de Externe și Apărării Naționale și

participarea sa la deschiderea Centrului Euro-Atlantic de la București.

Țara noastră s-a manifestat activ în relațiile de parteneriat cu NATO, formulând mai multe propuneri asupra securității naționale și stabilității țărilor din regiune și care se află în portofoliul de idei al Consiliului de Cooperare Nord-Atlantică, cum sunt: definirea conceptului de „relații de parteneriat"; încheierea între NATO și statele din Europa Centrală și de Est de „acorduri de parteneriat", ca documente juridice sau politice; elaborarea unui „Cod de conduită reciprocă"; desemnarea ambasadorilor țării care deține președinția de onoare a Consiliului Nord-Atlantic în capitalele statelor din Europa Centrală și de Est, ca „ambasadori de legătură ai NATO" pe lângă guvernele respective; crearea de centre de informare și documentare ale NATO în România și celelalte state din Europa Centrală și de Est; deschiderea de către statele din Europa Centrală și de Est de misiuni de-sine-stătătoare pe lângă NATO; măsuri pentru întărirea participării țărilor partenere la programele științifice și privind protecția mediului în cadrul celei de-a „treia dimensiuni a NATO".

În același domeniu al normalizării relațiilor cu NATO, a fost convenită o înțelegere între Guvernul român și Guvernul SUA, potrivit căreia partea română va adopta reglementările privind controlul exporturilor, în conformitate cu cerințele COCOM, iar Guvernul SUA va ridica restricțiile la exportul în România a unor produse industriale și tehnologice cu caracter strategic și va interveni pe lângă celelalte state membre ale COCOM pentru a proceda în același mod. Guvernul român a adoptat aceste reglementări la 23 septembrie 1992. COCOM (*Comitetul de coordonare pentru controlul multilateral al exporturilor*) a fost creat pentru a împiedica accesul unor state la tehnologiile cu caracter strategic, de interes pentru NATO. Aceste aranjamente sunt de natură să înlăture barierele în calea importului de tehnică de vârf în România și, totodată, dovedesc stadiul relațiilor de încredere reciprocă atins în raporturile cu diferitele structuri ale NATO.

De asemenea, România participă la mecanismele Uniunii Europei Occidentale la care au fost atrase statele din zona noastră a Europei.

Vizita de informare și documentare întreprinsă în România, în noiembrie 1991, de o delegație a UEO, condusă de Secretarul General Willen van Eekelen, a permis cunoașterea directă a evoluțiilor din țara noastră, precum și a punctelor de vedere ale părții române în legătură cu asigurarea securității naționale și a stabilității regionale, dezvoltarea relațiilor cu toate statele din Europa Centrală și de Est, fără discriminări sau diferențieri, luându-se în considerație deopotrivă preocupările și interesele lor. MAE a prezentat conducerii UEO un ansamblu de propuneri și sugestii care vizează, între altele: efectuarea reciprocă de misiuni de informare și documentare; invitarea de observatori din partea României la reuniunile principalelor organe ale UEO, atunci când sunt examinate probleme de interes pentru Europa Centrală și de

Est; stabilirea de aranjamente de cooperare între Centrul Euro-Atlantic București și Institutul pentru Studii de Securitate al UEO; dezvoltarea treptată a unui mecanism bilateral România-UEO pentru consultări periodice și în situații de urgență; desemnarea ambasadorului la București al țării care deține președinția Consiliului de Miniștri al UEO ca „punct de legătură" al Uniunii în România, deschiderea unui „Centru de informare" și a unei „reprezentanțe permanente a UEO" în țara noastră și altele.

Miniștrii români de Externe și al Apărării Naționale au luat parte la prima reuniune ministerială a UEO și țărilor din Europa Centrală și de Est (Bonn, 19 iunie 1992), iar ministrul de Externe a participat ca invitat special la Simpozionul internațional al Adunării UEO cu tema *O nouă ordine de securitate în Europa* (Berlin, 30 martie - 1 aprilie 1992).

Demersurile MAE în scopul apropierii de UEO au la bază convingerea că dialogul cu țările Europei Centrale și de Est, preconizat de Uniunea Europei Occidentale, asupra securității și cooperării prefigurează un viitor cadru consultativ, apt să aducă o contribuție de seamă la căutările și eforturile comune pentru a găsi răspunsuri potrivite problemelor cu care se confruntă continentul european.

Structurile politico-strategice euro-atlantice consideră că România face parte din zona centrală a Europei, ceea ce, pe lângă faptul că este în concordanță cu realitățile geografice, reflectă și tendința de tratare nediferențiată a statelor din zona noastră a Europei.

b. În contextul eforturilor de racordare la structurile europene, un obiectiv major l-a constituit **accelerarea procesului de integrare în structurile economice vest-europene**. Intrarea în vigoare a *Acordului de comerț și cooperare comercială și economică* dintre Comunitatea Economică Europeană (CEE) și România a marcat începutul normalizării raporturilor țării noastre cu CEE. Au urmat, în perioada 20-22 decembrie 1991, discuții exploratorii cu Comisia CEE privind începerea negocierilor Acordului de asociere a României la Comunitățile Europene. La 11 mai 1992, Consiliul de Miniștri al CEE a aprobat mandatul comunitar privind negocierea *Acordului de asociere* cu România; ca urmare, s-au desfășurat la Bruxelles cinci runde de negocieri România-CEE, precum și numeroase întâlniri la nivel de experți în diferite sectoare, la capătul cărora s-a reușit definitivarea (*ad-referendum*) a textului de bază al Acordului și s-au convenit protocoalele care reglementează comerțul cu produse textile, produse siderurgice, produse agricole transformate, precum și listele de concesii reciproce la produsele industriale și produsele din pește. Protocolul conținând regulile de origine a mărfurilor se află în fază finală de negociere.

A rămas deschis „Dosarul agricol", oferta comunitară la produsele

agricole nesatisfăcând inițial cererile părții române. În măsura în care se va ajunge la un compromis și la acest capitol, negocierile s-ar putea încheia la reuniunea din 3-4 noiembrie 1992, parafarea și semnarea Acordului urmând a se realiza până la sfârșitul anului.

Asocierea la Comunitățile Europene va reprezenta un prim pas spre aderarea, în perspectivă, a țării noastre la CEE, ca membru cu drepturi depline.

La 20 octombrie a.c. a fost semnat la Bruxelles Acordul privind deschiderea la București a unei Reprezentanțe permanente a CEE.

Eforturile vizând integrarea în structurile europene au cuprins și reglementarea, pe baze noi, a relațiilor cu țările membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS). *Declarația comună* privind cooperarea dintre România și țările membre ale AELS, semnată la 10 decembrie 1991, la Geneva, creează un cadru larg dezvoltării relațiilor economice cu aceste țări și constituie un prim pas spre un Acord de comerț liber între România și țările AELS aflat, în prezent, în faza negocierilor, cu șanse reale de finalizare în acest an.

Cooperarea cu țările membre ale AELS își definește importanța și în contextul constituirii Spațiului Economic European (1993), care va constitui unul dintre cele mai puternice sisteme economice din lume; în plus, poate fi concepută și ca o posibilă fază tranzitorie în drumul integrării în Comunitatea Economică Europeană.

În perioada la care se referă acest Raport de activitate, au fost dezvoltate relații strânse cu țările „Grupului celor 24". La finele lunii noiembrie 1991, o delegație condusă de ministrul de Externe a semnat Memorandumul financiar cu CEE, care reglementează acordarea creditului de 500 milioane dolari, în cadrul sumei totale de 1 miliard dolari solicitată de România „Grupului celor 24". Cu acest prilej, s-a solicitat un nou credit, cerere reînnoită la sesiunea Grupului din 24 aprilie 1992.

A fost, de asemenea, negociat și parafat un *Acord de cooperare cu Agenția Spațială Europeană*, care oferă României posibilitatea de a participa la programe comune în domeniul cercetării și dezvoltării tehnologiilor spațiale în scopuri pașnice.

c. Au fost făcute eforturi însemnate pentru **accesul României în Consiliul Europei**. Evoluțiile dramatice din fosta Iugoslavie, ca și dezintegrarea fostei Uniuni Sovietice, care au condus la apariția de noi state europene, ca și activitatea unor forțe politice îndeosebi din exterior, interesate în izolarea țării noastre pe plan extern, au contribuit la adăugarea de condiții suplimentare pentru noii membri ai Consiliului Europei.

Cu toate acestea, ca urmare a statutului de invitat la acest organism european, obținut la începutul anului 1991, România a participat, practic, la toate activitățile Consiliului Europei. Sunt create condițiile ca, după alegerile

din 27 septembrie 1992, țara noastră să fie primită ca membră cu drepturi depline în Consiliul Europei, în cursul anului 1993, datorită procedurilor relativ îndelungate specifice acestui organism.

Este însă cert că determinantă pentru admiterea României în Consiliu este dezvoltarea internă, adică rezultatele reformei, consolidarea și afirmarea instituțiilor democratice, funcționarea economiei și a reformei, tranziția la economia de piață și stabilitatea socială.

d. **Evoluțiile din Europa** au făcut necesară consolidarea și redefinirea rolului *Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa* (CSCE) în arhitectura spațiului euro-atlantic. În cadrul Reuniunilor CSCE care au avut loc în această perioadă, eforturile MAE s-au concentrat spre identificarea și promovarea acelor forme, structuri și mecanisme care să asigure respectarea principiilor, normelor și valorilor democratice ale procesului inițiat la Helsinki, spre definirea acțiunii viitoare a CSCE drept garant al securității tuturor statelor participante și promotor al cooperării în favoarea democrației, prosperității și drepturilor egale în materie de securitate. În cursul reuniunilor, conlucrând strâns cu delegațiile altor state, au fost prezentate 18 propuneri românești, delegațiile țării noastre manifestând spirit constructiv și atitudine flexibilă. La reuniunile CSCE, România a apărut ca un stat deschis noului spirit european, gata să respecte angajamentele asumate prin documentele adoptate.

Cu ocazia lucrărilor pregătitoare ale Conferinței la nivel înalt a țărilor CSCE de la Helsinki, ca și la Conferința propriu-zisă, România și-a adus o contribuție apreciată pozitiv de celelalte state participante atât în ceea ce privește adaptarea structurii CSCE la noile realități geo-politice de pe continent, cât și la mai buna conturare a dimensiunii economice a CSCE, prin crearea unui Forum economic pentru sprijinirea țărilor în tranziție.

Instituțiile create prin *Carta de la Paris* – Secretariatul CSCE de la Praga, Centrul pentru prevenirea conflictelor de la Viena, Biroul pentru instituțiile democratice și drepturile omului de la Varșovia – au fost folosite pentru crearea unei imagini corecte a României în țările CSCE. În mod deosebit, subliniem implicarea Biroului de la Varșovia la desemnarea de observatori internaționali pentru alegerile locale din România (februarie 1992), ca și la alegerile parlamentare și prezidențiale (27 septembrie și 11 octombrie 1992).

În cadrul angajamentelor asumate la CSCE, țara noastră a acordat întreaga atenție negocierilor pentru întărirea încrederii și securității și pentru dezarmare în Europa. Ministerul Afacerilor Externe a inițiat și a întreprins – în cooperare cu Ministerul Apărării Naționale – o serie de acțiuni vizând promovarea în context european a intereselor de securitate națională și stabilitate, prin negocierea și aplicarea unor măsuri de întărire a încrederii și securității, control și limitare a armamentelor.

MAE a supus spre ratificare Parlamentului României *Tratatul de la Paris asupra armamentelor convenționale din Europa*, care a și intrat în vigoare în acest an. De la intrarea în vigoare a Tratatului, România a primit un număr de 18 inspecții și 3 vizite de evaluare.

De asemenea, MAE a asigurat, împreună cu MApN, participarea la negocierile de la Viena privind elaborarea unui nou set de măsuri de încredere și securitate în Europa, a căror aplicare a început la 1 mai 1992, precum și la negocierile privind reducerea efectivelor militare din Europa, finalizate printr-un Acord semnat înaintea Reuniunii la nivel înalt de la Helsinki, ca un pas înainte în completarea Tratatului de la Paris. În același cadru de preocupări s-a situat inițierea propunerilor de ratificare a Acordului româno-ungar privind stabilirea primului regim internațional de „Cer deschis", care a intrat în vigoare la 27 februarie 1992, precum și participarea la negocierea Tratatului multilateral asupra „Cerului deschis" de la Vancouver la Vladivostok, semnat la 24 martie 1992.

Toate acestea conțin angajamente stricte ale statelor în materie de politică militară, de la transmiterea de date și informații, la imprimarea unui spirit nou de transparență și disponibilitate de colaborare în probleme de securitate națională și europeană, până la inspecții de verificare.

S-a dezvoltat, astfel, o nouă dimensiune a relațiilor euro-atlantice ale României, care pune în evidență schimbările de esență care au avut loc în țară după decembrie 1989, precum și voința și capacitatea României de a se încadra în noul curs al raporturilor dintre state pe continent.

Dimensiunea europeană a politicii externe a României în domeniul politico-militar a fost consolidată și prin noua poziție în domeniul neproliferării armelor nucleare. chimice și biologice și a rachetelor purtătoare la țintă, concretizată în reglementări naționale de control al exporturilor și cooperarea cu celelalte țări partenere în acest domeniu, în cadrul Agenției Internaționale pentru Energie Atomică, Grupului Furnizorilor Nucleari și al „Comitetului Zangger" – la care România a devenit membră, precum și în raporturile cu „Grupul Australia" și „Regimul privind Controlul Tehnologiilor pentru Rachete", față de care și-a exprimat interesul de a se alătura în perioada următoare.

e. **Participarea la mișcarea de idei pentru definirea conceptului de *Noua Europă***

Ministerul Afacerilor Externe și-a intensificat prezența și în planul dezbaterilor de idei, care iau amploare în țările europene, pentru aprofundarea la nivel conceptual a problemelor pe care le ridică noua construcție europeană, prin participarea la conferințe științifice, colocvii și seminarii pe teme cum sunt: *O nouă ordine de securitate în Europa*" (Berlin), „*Cooperarea în domeniul securității și controlul armamentelor în Europa, în perioada de după Helsinki 1992* (Ebenhausen), *Prevenirea instabilității în Europa de după Războiul Rece:*

răspunsuri instituționale din partea NATO, UEO, CEE, CSCE și ONU (Haga) ș.a.

MAE a acționat, de asemenea, pentru reînscrierea capitalei României în rândul centrelor de dezbateri științifice în probleme internaționale. În acest scop, în perioada 24-26 ianuarie 1992, în cooperare cu Institutul pentru Studii de Securitate Est-Vest de la New York, la sediul MAE a avut loc Reuniunea directorilor de planificare politică din Ministerele de Externe ale țărilor participante la CSCE; în luna septembrie 1992 s-a organizat masa rotundă, sub egida ONU (PNUD) cu tema *Transformări: sisteme și oameni*, care a abordat problemele tranziției; seminarul internațional cu tema *Nevoile actuale de securitate și stabilitate în regiunea Europei Centrale* (23-24 octombrie 1992).

În același timp, MAE s-a preocupat de punerea bazelor unei rețele de organizații românești neguvernamentale în măsură să organizeze și să stimuleze studiile și cercetările, ca centre de reflecție pe teme internaționale, pentru a completa capacitatea de care dispune, pe acest plan, România în raport cu alte state europene.

La inițiativa MAE și cu sprijinul Guvernului, au luat ființă mai multe instituții în măsură să răspundă în viitor acestui obiectiv: *Fundația Europeană Titulescu, Institutul Român de Studii Internaționale, Centrul Euro-Atlantic* București împreună cu *Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale*, care au desfășurat o activitate notabilă în cursul anului la care ne referim; acestea constituie un ansamblu de instituții neguvernamentale prin intermediul căruia România se va putea înscrie în mișcarea de idei vizând construcția viitoarei Europe și, în general, privind noua ordine internațională al cărei concept se află în curs de cristalizare.

A fost creat, de asemenea, *Institutul Român pentru Drepturile Omului*, în legătură directă cu Parlamentul.

1.2. **Colaborarea subregională**

O preocupare deosebită a MAE în această perioadă a constituit-o adaptarea României la noul context geo-politic creat în jurul țării noastre ca urmare a dispariției fostei Uniuni Sovietice, dezintegrării Iugoslaviei și posibila separare, până la sfârșitul acestui an, a Cehiei și Slovaciei. În această direcție, au fost urmărite două obiective: pe de o parte, menținerea României ca o insulă de stabilitate între două zone în conflict și evitarea extinderii disputelor pe teritoriul țării noastre și, pe de altă parte, construirea de relații bilaterale normale cu noile entități statale apărute.

a. Au fost urmărite cu atenție stările conflictuale și evoluțiile generale din zonele menționate, fiind recunoscute prompt noile state apărute și stabilindu-se relații diplomatice, cu grija ca țara noastră să nu se izoleze în comunitatea internațională prin pozițiile adoptate față de multitudinea de probleme sensibile

apărute și avându-se în vedere armonizarea pozițiilor noastre cu cele ale statelor democratice occidentale, ținând însă cont de interesele specifice ale României. Au fost realizate contacte politice directe cu, practic, toate republicile din fosta Iugoslavie, cu toate republicile din fosta Uniune Sovietică și cu Cehia și cu Slovacia, s-a trecut la construirea cadrului juridic cu aceste țări și la organizarea serviciului diplomatic al României în unele dintre ele. O atenție deosebită a fost acordată depășirii blocajului intervenit inițial în raporturile cu Ucraina, menținându-se, totodată, pe agendă, problemele sensibile ale reparării consecințelor teritoriale ale Pactului Molotov-Ribbentrop.

Criza iugoslavă și dezmembrarea vechiului stat iugoslav, pe de o parte, și evenimentele din raioanele Republicii Moldova din stânga Nistrului, pe de altă parte, au situat România între două zone de conflict, cu posibilități de extindere și influențare a întregii regiuni.

Diplomația românească a acționat în ambele cazuri, cu deosebită atenție, pentru prevenirea implicării în conflicte și reducerea la maximum a efectelor negative asupra țării noastre, pentru oprirea acțiunilor armate de forță și dezamorsarea situațiilor conflictuale pe calea soluțiilor politice, cu răspundere pentru relațiile și interesele de bună vecinătate pe care România le are în zonă și totodată cu grijă pentru situarea pe poziții care să țină seama de interesele generale ale Europei.

Față de complexitatea și acuitatea evenimentelor, ca și față de alte pericole potențiale din regiune, România a pus în evidență valențele de care dispune, ca factor de stabilitate și echilibru în această parte a continentului.

O atenție deosebită a fost acordată implicării directe a diplomației românești la eforturile pentru soluționarea politică, pe cale pașnică a conflictului din Transnistria, urmărindu-se, totodată, evitarea unei implicări directe pe plan militar, care ar fi putut contribui la extinderea conflictului. Principalul instrument de acțiune a fost mecanismul de consultări politice al miniștrilor Afacerilor Externe din Republica Moldova, Federația Rusă, România și Ucraina. Acțiunile acestui mecanism, desfășurate de cei patru miniștri, de Comisia mixtă alcătuită din reprezentanții celor patru țări, ca și de observatorii lor militari, au produs un impact pozitiv pe plan internațional.

Semnarea unei convenții între Președinții Republicii Moldova și Federației Ruse, la 21 iulie 1992, și punerea în aplicare a înțelegerilor intervenite, a contribuit la o oarecare tendință de marginalizare a mecanismului celor patru state în eforturile pentru soluționarea de fond a conflictului, prin eliminarea cauzelor care l-au produs. Cu toate acestea, sau tocmai de aceea, apar necesare eforturi suplimentare pentru menținerea prezenței active a României în încercările pentru reglementarea politică a conflictului, pentru ca soluțiile ce vor fi găsite să nu se transforme în obstacole

în drumul pentru realizarea obiectivului strategic al reîntregirii neamului.

În paralel, România a acționat și acționează pentru o implicare directă a ONU și a CSCE în eforturile pentru soluționarea politică a conflictului.

În relațiile cu fosta Iugoslavie, România a jucat și joacă un rol semnificativ în eforturile pentru încetarea conflictelor deschise și depășirea crizei, folosind bunele relații pe care le are cu Serbia, Muntenegru și Albania, ca și raporturile în creștere cu Slovenia, Croația, Macedonia și Bosnia-Herțegovina. Prin poziția sa, invitând în permanență la moderație și realism, România s-a manifestat ca un factor de echilibru. Participarea României la Conferința de la Londra asupra Iugoslaviei – care continuă în prezent la Geneva și unde România va fi reprezentată direct până la începutul lunii decembrie 1992 – servește aceluiași scop.

România – deși înregistrează pierderi economice deosebite – s-a aliniat fără rezerve la embargoul asupra Iugoslaviei hotărât de Consiliul de Securitate al ONU. Totodată, a fost bine apreciată atitudinea deschisă și cooperantă a României, care s-a adresat unor organisme internaționale – CSCE, NATO, Piața Comună – ca și unor state interesate, în primul rând SUA, pentru monitorizarea respectării embargoului la transportul internațional de mărfuri pe Dunăre. Sunt în curs măsuri de stabilire a unor mecanisme multinaționale în această direcție.

b. În legătură cu mecanismele de cooperare subregionale, în condițiile menținerii și agravării conflictului în fosta Iugoslavie, acțiunile avute în vedere în cadrul colaborării balcanice nu s-au putut concretiza în dezvoltări semnificative. Există un consens printre participanții la colaborarea balcanică de a revitaliza mecanismele acesteia odată cu încetarea sau, cel puțin, diminuarea sensibilă a crizei iugoslave.

În perioada de referință, dezvoltări însemnate au cunoscut mecanismele de colaborare între țările riverane ale Mării Negre, consacrate prin semnarea, la Istanbul, la 25 iunie 1992, la întâlnirea șefilor de stat și de guvern din țările interesate, a unei *Declarații politice* prin care se pun bazele instituționale ale acesteia.

România a acționat, totodată, pentru dezvoltarea cooperării între țările riverane Dunării, îndeosebi prin prisma noilor posibilități pe care le deschide darea în folosință, pe teritoriul Germaniei, a canalului Dunăre-Main. Și colaborarea dunăreană a cunoscut unele dificultăți ca urmare a crizei iugoslave care afectează traficul pe cursul mijlociu al acestei importante artere fluviale europene.

Ca o contribuție specifică a României la cele două scheme de cooperare subregională, menționăm organizarea în țara noastră a trei reuniuni de experți privind cooperarea dintre țările bazinului Mării Negre (februarie, aprilie și mai 1992), precum și a simpozionului internațional privind spațiul politic și economic Dunăre-Marea Neagră (septembrie 1992). Crearea zonei economice a

Mării Negre suscită interes deosebit pe plan european. În afara potențialului de cooperare de care dispun țările participante, atrag atenția avantajele de transport pe care le are Marea Neagră pentru pătrunderea în interiorul Europei și traversarea continentului prin Dunăre-Main-Rhin, până la Marea Nordului, precum și pentru comunicații prin Bosfor și Canalul Suez spre zona Golfului și a Orientului Apropiat.

România se află într-o poziție geografică unică pentru realizarea unei zone de cooperare pontico-danubiană, fapt care face ca proiectul să prezinte un deosebit interes.

Au continuat demersurile diplomatice prin care s-a urmărit asocierea țării noastre la „*Inițiativa Europei Centrale*" (ICE) care funcționează în zona geografică din care face parte și România (fosta grupare hexagonală, al cărei nume a fost schimbat datorită crizei iugoslave). Ca urmare, instituții românești au participat la unele proiecte ale „Inițiativei": cooperarea între întreprinderi mici și mijlocii, baza comună de date, colaborarea ecologică, telecomunicații ș.a. În perioada 11-12 mai 1992, au avut loc la București convorbiri detaliate cu o misiune a ICE, cu prilejul cărora s-au stabilit mecanisme eficace de participare a României la activitățile Inițiativei.

Totodată, MAE a urmărit evoluția „Triunghiularei", grupare din care fac parte Republica Federativă Cehă și Slovacă, Polonia și Ungaria, cu atât mai mult cu cât s-a remarcat tendința țărilor participante de a-i atribui o dimensiune politică și chiar strategică. Până în prezent, aceasta s-a manifestat ca o grupare închisă, neacceptând alți participanți (Ucraina a manifestat, de asemenea, interes față de „Triunghiulară").

2. EVOLUȚII PE PLANUL RAPORTURILOR BILATERALE

2.1. Premise generale

Sporirea contribuției Ministerului Afacerilor Externe la dezvoltarea relațiilor bilaterale cu toate țările lumii și îndeosebi cu țările democratice dezvoltate, la așezarea pe baze noi a acestor raporturi, în concordanță cu premisele create de întărirea cursului de democratizare a țării și de opțiunea clară pentru tranziția la economia de piață, a constituit o preocupare de bază a diplomației românești în această perioadă.

Raporturile bilaterale au fost pozitiv influențate de unele momente importante ale evoluțiilor pe plan intern, cum au fost formarea Guvernului Stolojan cu participarea unor forțe politice din opoziție, prioritățile acestui guvern privind continuarea cu fermitate a cursului reformei și organizarea de alegeri locale și generale libere și corecte, adoptarea noii Constituții a țării, precum și celelalte evoluții marcante ale vieții politice și economico-sociale din România.

În perioada octombrie 1991-octombrie 1992, a avut loc un intens dialog politico-diplomatic, evidențiat de cele 55 întâlniri la nivel de Președinte, Prim-Ministru și ministru de Externe cu peste 40 de state, dintre care 27 de întâlniri în România, la care se adaugă alte peste 30 de contacte semnificative la aceste niveluri cu prilejul participării la reuniuni sau manifestări internaționale. Au avut, de asemenea, loc numeroase contacte sau consultări la nivelul celorlalți membri ai conducerii Ministerului Afacerilor Externe, realizate în țară sau străinătate, ceea ce a contribuit la menținerea și dezvoltarea dialogului politico-diplomatic, mai ales cu țările pentru care agenda de lucru nu a putut permite acțiuni la nivele superioare.

Se poate aprecia că perioada de guvernare din ultimele 12 luni a marcat intrarea în normalitate a ansamblului raporturilor bilaterale ale României.

2.2. **Tratate politice, de colaborare, bună vecinătate sau parteneriat. Lărgirea cadrului juridic în diferite domenii**

În relațiile cu democrațiile occidentale, ca și cu alte state, o atenție deosebită a fost acordată construirii noului cadru juridic al acestora, România înscriindu-se în tendința larg răspândită de realizare în Europa a unei rețele de tratate bilaterale de bază, despovărate de clauze ideologice, concepute ca un etaj distinct al edificiului cooperării și securității pe continent și pe plan mai larg. În această perioadă, au fost semnate astfel de tratate cu Franța, Germania, Spania, Grecia, Turcia, Bulgaria, Estonia, altele au fost finalizate și urmează a fi semnate, iar asupra altora au fost deja începute negocierile (Federația Rusă, Polonia, Belarus, Ucraina, Lituania, Letonia, Armenia, Belgia, Portugalia, Olanda, Maroc, Albania) și se află în etapa negocierii finale cel cu Ungaria.

Cadrul juridic al raporturilor bilaterale ale României a fost completat, reînnoit sau întărit, de asemenea, prin încheierea a peste 70 de acorduri și convenții, acordându-se prioritate celor privind relațiile economice și financiare (27 acorduri și convenții, din care 7 pentru evitarea dublei impuneri și 9 privind protejarea reciprocă a investițiilor).

Au mai fost semnate 20 de documente bilaterale în domeniul relațiilor diplomatice și consulare, 14 privind relațiile în domeniile culturii, învățământului, științei, sportului și turismului, precum și 7 acorduri cu organizații internaționale care favorizează și evoluțiile cu diferite state.

În această perioadă, România a aderat la *Convenția culturală europeană*, *Convenția ONU privind statutul refugiaților*, *Convenția internațională privind protecția Mării Negre contra poluării* și altele. Sunt în curs procedurile pentru aderarea la alte convenții internaționale, inclusiv dintre cele semnate sub egida Consiliului Europei.

În ceea ce privește raporturile culturale, au fost convenite și semnate 8 acorduri și programe de schimburi, au fost inaugurate trei centre culturale

românești în străinătate (Viena, Veneția și Budapesta), deschiderea altor asemenea centre urmând să fie definitivată în perioada următoare.

2.3. **Raporturile cu țările Europei Occidentale și Americii de Nord**

Dezvoltarea relațiilor bilaterale ale României cu țările vest-europene și nord-americane și readucerea lor la tradiționalitatea din trecut au constituit, alături de demersul pentru conectarea țării noastre la structurile și instituțiile europene, componenta de bază a dimensiunii europene a politicii externe a României.

Perceperea mult mai· apropiată de realitate a evoluțiilor politice din țara noastră, îndeosebi consolidarea la nivelul factorilor de decizie occidentali a ideii ireversibilității cursului democratic în România, corelată cu încrederea instalată rapid în aceleași cercuri, că noul guvern rămâne atașat procesului tranziției spre o economie de piață, fiind hotărât să-l continue, au contribuit la intrarea în normalitate, la extinderea dialogului politic și la lărgirea conlucrării cu statele vest-europene, permițând menținerea unui ritm ridicat al raporturilor României cu aceste țări.

Astfel, în această perioadă, au avut loc vizite la nivelul Președintelui țării (Franța, Spania, Italia, Vatican), Primului-Ministru (Italia, Vatican), ministrului de Externe (Spania, Italia, Elveția, Portugalia, Luxemburg, Austria, Germania), precum și un număr mare de contacte diplomatice bilaterale în contextul sesiunilor ONU sau al numeroaselor reuniuni internaționale care s-au desfășurat în ultimul an.

Problemele principale abordate în cursul contactelor bilaterale menționate s-au referit la ansamblul problemelor avute pe agendă, acordându-se prioritate identificării posibilităților de relansare a raporturilor economice bilaterale în condițiile specifice ale perioadei de tranziție la economia de piață și, pe un plan mai larg, pentru obținerea de sprijin pentru procesul democratic și reforma din România.

De asemenea, raporturile bilaterale au constituit temeiul pe care a fost obținut sprijinul necesar demersului României pentru conectarea țării, cât mai rapid posibil, la structurile politico-strategice și economice euro-atlantice.

Au fost, de asemenea, intensificate legăturile între Ministerul român de Externe și Ministerele de Externe din mai multe state vest-europene care au permis examinarea concretă a stadiului și perspectivelor relațiilor bilaterale și a unor probleme internaționale de interes reciproc, facilitând, totodată, convenirea unor căi comune de acțiune. Cu Ministerele de Externe din unele state (Israel, Portugalia, Spania), astfel de mecanisme de consultare au fost instituționalizate.

Ca urmare, au cunoscut o evoluție pozitivă raporturile României cu țările euro-latine (Belgia, Franța, Italia, Spania, Portugalia), iar raporturile cu Germania și Marea Britanie au marcat o notabilă impulsionare.

Prin mijloacele sale specifice, Ministerul Afacerilor Externe s-a implicat

activ în susținerea eforturilor instituțiilor românești de resort îndreptate spre obținerea de asistență financiară, umanitară sau în pregătirea de cadre, facilitarea accesului agenților economici pe piețele vest-europene.

Raporturile cu Statele Unite ale Americii au cunoscut, de asemenea, o tendință de normalizare, materializată prin imaginea pozitivă percepută la nivelul Departamentului de Stat în legătură cu evoluția proceselor democratice și caracterului perioadei de tranziție în România. A avut loc vizita la București a adjunctului Secretarului de Stat, L. Eagleburger, precum și contacte la Washington și în alte capitale ale ministrului român de Externe cu Secretarul de Stat J. Baker și alți înalți reprezentanți ai Departamentului de Stat, cu un număr mare de membri ai celor două camere ale Congresului SUA și cu alte persoane oficiale. Partea americană a manifestat receptivitate la unele cereri ale țării noastre pentru cuprinderea mai rapidă a României în programele de asistență ale SUA, destinate Europei Centrale și de Est. Guvernul american a acordat României două linii de credit garantate prin Commodity Credit Corporation (CCC) în valoare de 50 și, respectiv, 35 milioane dolari pentru achiziționarea de produse agricole deficitare. În martie 1992, EXIMBANK a reluat operațiunile de credite și garanții pentru exportatorii americani în România, iar din iunie 1992, a fost *convenit Acordul bilateral de stimulare a investițiilor*.

În abordarea raporturilor bilaterale cu Statele Unite ale Americii, diplomația română a luat și va lua în considerație rolul jucat și asumat de SUA în viața internațională și cu deosebire în Europa, interesele comune de lungă durată ale celor două părți, care trebuie să prevaleze pentru a așeza, din toate punctele de vedere, raporturile româno-americane pe făgașul lor normal.

Ca urmare a demersurilor oficiale și a evoluțiilor procesului democratic din țară, Departamentul de Stat a transmis, spre ratificare, Congresului SUA textul noului *Acord comercial româno-american* care are prevederi privind restaurarea clauzei națiunii celei mai favorizate României. La 30 septembrie 1992, Congresul a respins acordarea clauzei. Votul negativ al Congresului are mai multe explicații, printre care percepția deformată asupra realităților din țara noastră cauzată nu numai de forțe politice antiromânești, dar și de punctele de vedere exprimate de unele personalități politice din opoziție din România. Un rol important l-au jucat și acțiunile întreprinse de puternicul *lobby* al diasporei maghiare din SUA care, de mai mulți ani conduc – după propriile afirmații ale conducătorilor săi – lupta politică împotriva acordării de către Congres a clauzei pentru România. Faptul că votul a avut loc în ajunul alegerilor din SUA, într-un Congres dominat de democrați, pe baza unei recomandări făcute de o Administrație republicană, a contribuit la rezultatul negativ.

Urmează ca problema să fie repusă în discuție în prima parte a anului 1993 noului Congres american, rezultat din alegerile de la 3 noiembrie 1992 .

Relațiile cu Canada s-au dezvoltat normal. Sunt semnificative cele două întâlniri la nivel înalt în decursul unui an, ca și alte acțiuni care au avut ca rezultat, printre altele, semnarea Convenției privind derularea creditului de 315 milioane dolari canadieni pentru Centrala atomo-electrică de la Cernavodă (cel mai important obiectiv de colaborare a României cu o altă țară).

2.4. **Relațiile cu țările vecine și cu țările apropiate din punct de vedere geografic**

a. În ansamblu, relațiile cu aceste țări – cărora România le acordă o atenție deosebită – au continuat să cunoască o evoluție pozitivă, cu particularitățile determinate de diversitatea de state existente și evenimentele majore intervenite în spațiul din jurul României.

Realitățile nou create prin dezintegrarea fostei URSS și a fostei Iugoslavii, ca și de apropiata separare în două state a Ceho-Slovaciei, au creat și continuă să creeze o dinamică nouă în situația geo-politică într-o zonă foarte largă, cu interconexiuni evidente.

În aceste condiții, România a acordat prioritate stabilirii și așezării raporturilor cu noile state pe baze noi, fără influențe ideologice, cu luarea în considerare a intereselor procesului de democratizare și reformei din România. România și-a manifestat sprijinul deschis față de declarațiile de suveranitate și independență ale celor 15 state noi rezultate din fosta URSS, recunoscând independența lor de stat și stabilind relații diplomatice. A fost deschisă Ambasada României la Chișinău, a fost transformat Consulatul General de la Kiev în ambasadă și urmează să fie deschise ambasade în capitalele Lituaniei, Belarusiei, Armeniei, Azerbaidjanului și Kazahstanului, iar în perspectivă se intenționează înființarea de noi reprezentanțe diplomatice în Uzbekistan, Turkmenistan, precum și consulate la Cernăuți și Odesa. Republica Moldova și Ucraina au înființat ambasade la București și au acreditat deja primii ambasadori, iar alte republici (Belarus, Lituania, Armenia ș.a.) au făcut cunoscută dorința de a avea reprezentanți diplomatici la București.

b. **Gestionarea relațiilor cu Republica Moldova** a constituit o preocupare prioritară a Guvernului României. În acest domeniu, au existat două abordări: pe plan extern, a fost promovată teza existenței a două state independente românești, cu scopul de a se crea un grad de acceptabilitate din partea altor state privind evoluțiile în perspectivă spre reîntregirea neamului, ținându-se seama de principiile și normele CSCE; pe planul raporturilor directe, s-a acționat pentru accelerarea integrării economice – care cunoaște, încă, un ritm lent, ca urmare a situației economice existente atât în România, cât și în Republica Moldova – și de realizare a spațiului cultural și spiritual comun, ca o premisă esențială a procesului de reîntregire a țării în interiorul frontierelor sale firești, istorice. Acestui scop i-au fost consacrate un număr însemnat de

vizite reciproce și de acțiuni concrete, îndeosebi legate de permeabilizarea frontierei. A fost creat un mecanism guvernamental special – un comitet interministerial – chemat să monitorizeze relațiile directe dintre Republica Moldova și România; au avut loc contacte și consultări permanente cu MAE al Republicii Moldova; s-a sprijinit participarea Republicii Moldova la reuniunile CSCE, Consiliului Europei, ONU; au fost sprijinite punctele de vedere ale delegațiilor Republicii Moldova la reuniunile internaționale, îndeosebi cele referitoare la soluționarea politică a conflictului din Transnistria.

c. **Raporturile bilaterale ale României cu Albania, Bulgaria, Ceho-Slovacia, Cipru, republicile din fosta Iugoslavie, Grecia, Turcia, Polonia și Ungaria** au cunoscut în general o evoluție sau dezvoltare normală. Cu majoritatea acestor țări au avut loc contacte politice, precum și multiple consultări la nivelul ministrului Afacerilor Externe și altor membri ai conducerii MAE.

S-au intensificat contactele și raporturile în diferite domenii. Au fost semnate importante documente pe linia colaborării economice și în alte sectoare cu Albania, în timp ce cu Ceho-Slovacia, paralel cu dezvoltarea contactelor cu organele federale, prin susținute acțiuni bilaterale, au fost create bazele politice ale unor raporturi strânse atât cu Republica Cehia, cât și cu Republica Slovacă.

În raporturile cu Bulgaria, a fost în mare măsură depășită influența negativă legată de unele probleme privind mediul și au fost stabilite, pe baza *Tratatului de prietenie* semnat la Sofia, bazele noii conlucrări între cele două țări.

Dialogul politico-diplomatic și pe alte planuri cu Grecia și Turcia a fost în continuare intens; este de reținut sprijinul constant acordat României de aceste state în procesul trecerii la economia de piață și în cadrul programelor și organismelor economice și financiare internaționale.

d. Au fost menținute contacte strânse cu factorii de răspundere din fosta Iugoslavie, precum și cu actuala conducere a RF Iugoslavia, ca și cu conducerile republicilor Croația, Slovenia, Macedonia, Bosnia și Herțegovina, cu atât mai mult cu cât pe plan bilateral nu există nici un fel de probleme litigioase. Din aceste contacte politice, s-a degajat convingerea că, odată cu normalizarea situației, raporturile României cu țările respective vor reintra pe făgașul lor normal, tradițional.

Deși au lipsit contacte de nivel, raporturile bilaterale cu Polonia s-au desfășurat normal, cu perspectiva ca viitorul Tratat de prietenie să relanseze relațiile tradiționale româno-polone în toate domeniile. S-a convenit ca Polonia să deschidă un consulat la Suceava.

e. În contextul general al priorității acordate dezvoltării relațiilor de bună vecinătate, o atenție deosebită a fost acordată **normalizării raporturilor cu**

Ungaria. În această perioadă, s-au manifestat în continuare, cu intensitate, tendințele cu caracter revizionist ale unor cercuri politice de la Budapesta și, îndeosebi, din diaspora maghiară. Declarațiile unor personalități politice marcante privind respectarea principiului inviolabilității frontierelor au fost de regulă amendate cu cereri deschise ale acelorași personalități sau ale altora de anulare a Tratatului de la Trianon, cu pretenția că Primul-Ministru al Ungariei este Primul-Ministru al celor 15 milioane de unguri, cu exagerarea constantă a problemelor privind protecția minorității maghiare. Toate acestea sunt percepute nu numai la MAE român, dar și în alte cancelarii europene, ca reprezentând, în esență, pretenții teritoriale. Tocmai în vederea clarificării tuturor problemelor, a depășirii sensibilităților și a barierelor psihologice create de-a lungul anilor în această direcție, MAE român a propus ca în noul Tratat bilateral de bază, în curs de negociere, să fie introdusă o clauză care să consacre lipsa reciprocă de pretenții teritoriale între România și Ungaria, acum și în viitor.

În același timp, în ceea ce privește problemele legate de respectarea drepturilor minorității maghiare din România, Guvernul român a declarat în repetate rânduri că înțelege să se alinieze la nivelul standardelor internaționale, pornind de la convingerea că ceea ce este bun pentru Europa este bun și pentru țara noastră în domeniul menționat. Această poziție de principiu pornește de la prevederile noii Constituții a României care statuează prioritatea prevederilor tratatelor internaționale la care România este parte asupra legilor interne în ceea ce privește drepturile fundamentale ale omului și, în acest cadru, și în legătură cu drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale. Inaugurarea recentă a Centrelor culturale ale României și Ungariei în capitalele celor două țări, consultările utile pe linia Ministerelor de Externe român și ungar în unele probleme de interes comun, ca și alte acțiuni realizate în ultima perioadă, dovedesc că prin dialog deschis și receptivitate pot fi soluționate orice probleme, oricât ar părea de complicate.

2.5. **Relațiile cu țările din America Latină, Asia și Africa**

Pornind de la poziția sa de deschidere spre toate țările, România a acționat în continuare pentru extinderea relațiilor sale cu statele din celelalte continente.

a. **Dimensiunea latină a politicii externe românești** s-a regăsit, pe lângă activizarea legăturilor cu statele latine europene, în noi contacte și inițiative cu țările latino-americane, printre care se înscriu o serie de contacte semnificative la nivelul șefului statului, ministrului de externe, ca și alte întâlniri și acțiuni cu caracter politic, economic și cultural.

România și-a intensificat legăturile cu organizațiile regionale americane, participând la reuniunile Organizației Statelor Americane – OSA (la care țara noastră este observator permanent), Sistemul Economic Latino-American –

SELA, Asociația Latino-Americană de Integrare – ALADI, Banca Interamericană de Dezvoltare – BID.

Din inițiativa MAE, la București, s-a deschis *Casa Americii Latine*, sub auspiciile căreia au fost organizate expoziții, întâlniri cu personalități din America Latină care ne-au vizitat țara, alte manifestări culturale, toate contribuind la mai buna cunoaștere și apropiere reciprocă.

b. **Raporturile de colaborare cu țările din Asia, Orientul Îndepărtat și Oceania** au cunoscut o evoluție pozitivă. S-a acordat prioritate în această zonă relațiilor cu RP Chineză și Japonia, care ocupă un loc important în ansamblul relațiilor externe ale României. Au avut loc importante contacte politico-diplomatice cu cele două țări, ca și intensificarea colaborării, îndeosebi pe plan economic. La Osaka a luat ființă o Asociație de Colaborare Economică și Culturală România-Japonia, la care participă peste 70 de companii și firme nipone.

Dezvoltări deosebit de pozitive se înregistrează în raporturile cu Republica Coreea, Pakistan, India, Malayezia, Iran, Filipine, Singapore și cu alte țări asiatice.

Au fost continuate demersurile pentru recuperarea unor creanțe din Vietnam, RPD Coreeană și Mongolia; s-au înregistrat rezultate pozitive sub acest aspect în raporturile cu Filipine și Indonezia.

c. A fost acordată, în continuare, **toată atenția raporturilor cu țările arabe din zona Orientului Apropiat**, pentru reluarea dialogului politic și reorientarea mecanismelor de conlucrare economică, conform noilor condiții ale tranziției la economia de piață și relansarea legăturilor comerciale cu parteneri tradiționali din țările arabe (Egipt, Tunisia, Liban, Siria, Iordania, Yemen), ca și pentru recuperarea creanțelor României în unele țări arabe (Siria, Egipt, Libia, Irak, Sudan).

d. Au fost înregistrate **rezultate pozitive în dezvoltarea raporturilor României cu unele dintre țările arabe din Golf**, prin vizita șefului statului român în Kuweit, perfectarea unei acțiuni similare cu EAU, stabilirea de relații diplomatice cu Bahreinul, trimiterea unor misiuni speciale în zonă, continuarea demersurilor pentru stabilirea relațiilor diplomatice cu Arabia saudită, ca și pentru stabilirea unor legături de colaborare cu Organizația de Cooperare Economică (ECO) și cu Consiliul de Cooperare al Golfului (CCG).

În mod similar, au continuat acțiunile de redimensionare și așezare pe baze noi a raporturilor cu țările arabe maghrebiene, îndeosebi cu Algeria și Maroc, pentru mai buna valorificare a bunelor tradiții existente.

e. **Reorientarea raporturilor cu țările africane** are la bază identificarea intereselor de durată ale României pe continentul african, îndeosebi de ordin economic, valorificarea bunelor raporturi existente pe plan politic, precum și posibilitățile de conlucrare pe arena internațională, așa cum

evidențiază evoluția raporturilor și contactele realizate cu Republica Zimbabwe, Nigeria, Ghana, Zair, Guineea, Gabon, Côte d'Ivoire, precum și alte state africane .

O dezvoltare importantă au cunoscut-o relațiile cu Africa de Sud. Vizita ministrului român de Externe în această țară și numirea de ambasadori rezidenți au deschis perspective deosebit de favorabile pentru extinderea legăturilor bilaterale. Africa de Sud ocupă în prezent primul loc în schimburile comerciale ale României cu continentul african și un loc important în ansamblul relațiilor economice externe ale țării noastre.

IV

NOTĂ PRIVIND SITUAȚIA AMBASADORILOR LA POST

14 mai 1991

România are în prezent acreditați 62 de ambasadori:

a) 39 (62%) sunt diplomați de carieră;
b) 6 sunt pensionari (foști diplomați);
c) 17 provin din afara MAE.

Având în vedere sistemul de selecție a ambasadorilor din principalele state europene, în care aceștia provin în cea mai mare parte (90%) din rândul diplomaților de carieră (singura țară care face excepție este Suedia, în care procentul celor din afara MAE este de 20%), este în interesul țării noastre ca proporția dintre cele două categorii (diplomați de carieră și, respectiv, oameni politici, de cultură, foști demnitari sau alte personalități) să se mențină în continuare la nivelul 70-30%.

AMAE, fond *Ministru Adrian Năstase*, f.f.

V

SITUAȚIA STATISTICĂ A PERSONALULUI MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE

15 mai 1991

1) Personal angajat în MAE pentru Centrală și Serviciul exterior, după 1.06. 1990: 329

din care

- personal diplomatic 128
- personal tehnico-administrativ 201

pe grupe de vârstă

- până la 30 ani 42
- între 31-35 ani 70
- între 35-40 ani 84
- peste 40 ani 133

2) Media de vârstă a conducerii MAE (inclusiv directorii și directorii adjuncți) - 49,2 ani

3) Media de vârstă a personalului MAE - 42,6 ani

A) Din lucrătorii MAE de dinainte de Revoluție, mai sunt în minister:

a) În **Centrală**

- diplomați 102
- personal tehnico-administrativ 75

b) În **Serviciul exterior**

- diplomați 123
- personal tehnico-administrativ 130

B) Din cei încadrați în MAE după Revoluție:

a) Sunt foști lucrători ai MAE:

- diplomați 137
- personal tehnico-administrativ 77

b) Sunt lucrători nou încadrați:

diplomați 161

personal tehnico-administrativ 253

SITUAȚIA PERSONALULUI DIPLOMATIC DE EXECUȚIE DIN CENTRALA MAE, PE GRUPE DE VÂRSTĂ

Nr. crt.	Gradul diplomatic	Sub 30 ani	31-40	41-50	51-60	Peste 60 ani	Media de vârstă
	Ambasador	-	-	-	1	1	56,0 (2)
	Ministru-consilier	-	-	-	-	1	62,0 (1)
	Consilier	-	-	11	37	-	52,75 (48)
	Secretar I	-	2	24	20	-	48,23 (46)
	Secretar II	-	24	23	12	-	44,05 (59)
	Secretar III	1	13	7	2	-	38,47 (23)
	Atașat	3	5	2	2	-	38,08 (12)
	Referent relații	-	4	3	-	-	40,0 (7)
	Noi angajați care se trimit la bursă în străinătate	3	7	-	-	-	31,7 (10)
	Media de vârstă	28,85	36,05	45,65	53,67	59,00	**Medie de vârstă generală ponderată: 45,44**

AMAE, fond *Ministru Adrian Năstase*, f.f.

VI

DIRECȚIA ORGANIZARE ȘI PERSONAL

PUNCTAJ DE PROBLEME
privind
selecționarea, pregătirea și perfecționarea personalului diplomatic al MAE în anii 1990-1991 și în perspectivă

A.REORGANIZAREA ACTIVITĂȚII DE SELECȚIONARE, PREGĂTIRE ȘI PERFECȚIONARE A DIPLOMAȚILOR

Unul din principalele obiective ale MAE, după Revoluția din decembrie 1989, a fost, odată cu reorganizarea radicală a activității în planul relațiilor externe românești, **reorganizarea pe baze noi, moderne, a activității de selecționare, pregătire și perfecționare a diplomaților**, în scopul înnoirii treptate a aparatului diplomatic și a creșterii competenței și eficienței muncii diplomaților români.

În mai 1990 s-a creat, cu statut special, **Compartimentul de pregătire și perfecționare a cadrelor din MAE**, care are drept sarcini:

1. Revederea **concepției de selecționare** a noilor cadre diplomatice pe principiile: competenței profesionale și a aptitudinilor necesare de a lucra în domeniul relațiilor externe;

– este constituită o **nouă rezervă de cadre a MAE, circa 500 persoane (îndeosebi tinere)** selecționate din cele peste 1 200 care s-au adresat cu cereri către MAE. Până în prezent au fost angajați 282 tineri, în urma unor testări de limbi străine, aptitudini pentru relații externe, alte criterii prevăzute în Statutul Corpului Diplomatic și Consular al României, aprobat de guvern în 1990.

2. Realizarea unui **sistem coerent și eficient de pregătire profesională**, îndeosebi a tinerilor diplomați, prin:

– cursuri de pregătire rapidă, în cadrul MAE, pe probleme privind cunoașterea și inițierea în principalele domenii de activitate ale MAE, prin întâlniri, dialoguri, expuneri etc, cu participarea conducerii MAE, a directorilor de direcții, a unor specialiști în teoria și practica relațiilor diplomatice.

La aceste cursuri începute în 1990 (octombrie) și care se vor încheia în iunie 1991, săptămânal, participă toți tinerii diplomați angajați în MAE.

– **cursuri de pregătire post–universitară** a viitorilor diplomați:

în țară – la Școala Națională de Înalte Studii Politice și Administrație de pe lângă Universitatea București, la secția Diplomație, unde din 25 de tineri admiși, 10 sunt bursieri ai MAE;

în străinătate – în cadrul unor academii, institute și școli diplomatice. În anul de învățământ 1990/1991 au fost trimiși ca bursieri ai MAE 18 tineri diplomați la pregătire în: Marea Britanie (3), SUA (2), Franța (2), Italia (4), URSS (2), Spania (1), Israel (1), Cipru (1), Austria (2).

– **Cursuri de pregătire universitară completă** (5 ani), ca formă de pregătire pe termen lung în domeniul unor limbi rare și relații internaționale. În acest sens, au fost selecționați, prin concurs, din 5 centre universitare din țară (București, Iași, Cluj-Napoca, Timișoara, Craiova), circa 100 de tineri studenți din anii I și II de la facultăți cu profil economic, filologic, juridic, etc, din care au fost trimiși ca bursieri ai MAE, în anul 1990/1991, 20 de tineri în: URSS (10), RP Chineză (2), R. Coreea (1), RI Iran (3), Tunisia (2), Mongolia (2).

3. pregătirea profesională, permanentă și actualizată a tuturor diplomaților MAE, prin:

– **cursuri de limbi străine** pentru: inițiere într-o nouă limbă străină și perfecționare; în prezent participă la cursuri de limbi străine 236 de lucrători din Centrala MAE, la cele 13 cursuri de limbi străine (nivele I, II, III și perfecționare), pentru a doua sau a treia limbă de circulație internațională.

– **cursuri de inițiere în informatică și lucru cu calculatorul**: în prezent urmează aceste cursuri67 de diplomați din MAE, cu durata de 5 săptămâni, cu câte 2 ore zilnic, până în iulie 1991. Același ciclu de pregătire se va relua din septembrie a.c., astfel ca în anul 1992 întregul aparat diplomatic și tehnic din Centrală să fie pregătit pentru introducerea rapidă a informatizării în toate compartimentele MAE.

4. Reorganizarea și modernizarea activității Cabinetului de limbi străine al MAE:

– cabinetul și-a reorganizat activitatea prin: stabilirea atribuțiilor și competențelor de funcționare; asigurarea unui corp propriu de profesori-angajați ai MAE; echiparea a 2 laboratoare cu aparatură modernă audio-vizuală, pusă la dispoziție de MAE al Franței; stabilirea și aplicare unor noi metode de predare a limbilor străine; achiziționarea de manuale, casete audio și video pentru toate nivelele de pregătire și a unui fond de lucrări de specialitate lingvistică.

5. Înființarea (aprilie 1991) a **Centrului de formare și documentare al MAE**, ca o formă superioară de pregătire a cadrelor diplomatice de proprii; nucleul unui viitor institut de pregătire diplomatică a actualelor și viitoarelor cadre ale MAE, pe sistemul riguros al unei instituții de învățământ postuniversitar specializat pe domeniul relațiilor externe.

6. Cursuri de vară pentru pregătirea viitorilor diplomați.

a) Cursuri ce vor fi organizate de MAE la București (iulie-august 1991), la care s-au înscris cca 150 de tineri, absolvenți de studii superioare, promoția 1991, dornici să îmbrățișeze cariera diplomatică;

b) Cursuri organizate de MAE și Fundația Europeană Titulescu la Brașov, cu participarea unor tineri diplomați din MAE, Școala de Înalte Studii Politice și Administrative, studenți din Basarabia etc. Sunt invitați să predea și 10 profesori de specialitate din Franța.

B. STRATEGIA VIITOARE A PREGĂTIRII ȘI PERFECȚIONĂRII DIPLOMAȚILOR DIN MAE

– Continuarea și perfecționarea formelor de pregătire diplomatică începute și care s-au dovedit viabile;

– Angrenarea la pregătirea diplomatică multilaterală a tuturor diplomaților, inclusiv a celor care se află la post, prin: stimularea participării acestora la cursuri și forme de pregătire în țările în care își desfășoară misiunea;

– Integrarea pregătirii tinerilor diplomați români în programele internaționale: PHARE, KNOW-HOW FUND, HOOVER INSTITUTION (SUA), UNIVERSITATEA EUROPEI (Paris);

– Selecționarea și recomandarea a cât mai mulți tineri diplomați și tineri specialiști români pentru funcționari internaționali în organismele ONU. Deja s-a făcut selecția a cca. 100 de tineri).

– Extinderea activității cursurilor de limbi străine și pentru limbile rare sau deficitare în MAE: araba, japoneza, neerlandeza, hindi etc;

– Organizarea unor cursuri de birotică și pregătirea secretarelor poliglot, cu studii superioare, la misiuni;

– Extinderea și transformare, în perspectivă, a activității **Centrului de formare și documentare al MAE** ca viitoare instituție universitară pentru pregătirea tinerilor diplomați.

C. RELAȚIILE ȘI PERSPECTIVELE DE PREGĂTIRE A CADRELOR DIPLOMATICE ÎN MAREA BRITANIE

1. Imediat după revoluția din decembrie 1989, Foreign Office și MAE al României au stabilit relații directe privind pregătirea cadrelor diplomatice românești. Astfel:

– S-au oferit burse postuniversitare pentru 3 diplomați români la Academia Diplomatică din Londra, pentru anul universitar 1990/1991. În prezent, bursierii români se află în faza de finalizare a studiilor, urmând să-și elaboreze lucrările de absolvență;

– Pentru anul universitar 1991/1992 Foreign Office a oferit:

a) 2 burse postuniversitare la Academia Diplomatică din Londra, pentru care, în prima parte a lunii iunie, MAE va prezenta candidați;

b) 10-12 burse de circa 10 săptămâni în cadrul programului Know-How fund, pentru care s-au început înscrierile și selecția ;

c) 6 burse (cca 3 luni) pentru diploma de Master of Arts, pentru care, de asemenea, s-a început selecția candidaților;

d) Propunerea de a se organiza, în colaborare cu firma engleză HOLKOM, a unei școli de secretariat și arhivistică pentru funcționari ai unor ministere centrale, inclusiv pentru MAE.

2. **Colaborarea viitoare**:

a) Să se materializeze și să se amplifice acțiunile propuse de ambele Părți și care sunt în curs de derulare;

b) Să se studieze posibilitatea oferirii de către Partea engleză [britanică] a unor burse de o lună, pentru profesorii și traducătorii de limbă engleză ai MAE, pentru specializare lingvistică prin cursuri de vară;

c) Sprijinirea MAE pentru dotarea a 2 laboratoare cu aparatură audio-vizuală și mijloace moderne de predare a lecțiilor de limbă engleză (monitoare TV color, magnetofoane, casete audio și video, manuale, metodici de predare, etc);

d) Invitarea în viitor și a unor specialiști din Marea Britanie, pe probleme ale relațiilor externe pentru a preda la cursurile de vară organizate de MAE.

AMAE, fond *Ministru Adrian Năstase*, f.f.

VII

DIRECȚIA ORGANIZARE ȘI PERSONAL

NOTĂ PRIVIND ÎNCADRAREA CU PERSONAL A MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE

Nr. 4 *19 iulie 1991*

Prin Decretul nr. 98/1990 și Hotărârea Guvernului nr. 834/1990 pentru Ministerul Afacerilor Externe a fost stabilit un număr de 614 posturi în Centrală și 1 118 în exterior.

Precizăm că la data respectivă România avea 109 misiuni diplomatice și că, pe de altă parte, numărul de personal reprezenta o creștere de 50% față de situația anterioară Revoluției, fiind, totuși, inferior celor din anii 1970, când Ministerul Afacerilor Externe dispunea de un număr de 1 530 posturi în exterior.

Posturile din exterior – după cum se cunoaște – sunt compuse din personal diplomatic (diplomați MAE, diplomați MCT și atașați militari) și din personal tehnico-administrativ (portari, secretare-dactilo, contabili, administratori, șoferi, cifrori, îngrijitoare).

Înțelegând imperativele momentului și marele efort valutar necesar, s-a stabilit ca, pe cât posibil, în funcție de calitățile profesionale și cerințele misiunii, pe posturile de secretar-dactilo, contabil, îngrijitoare să fie angajate soțiile titularilor – exclusiv pe perioada misiunii soțului și fără nicio obligație de asigurare a locului de muncă la revenirea în țară. În felul acesta, numărul de persoane și familii trimise în străinătate a fost redus aproape la jumătate, cu importante reduceri ale cheltuielilor de transport, ale celor pentru asigurarea spațiilor de locuit și îndemnizații pentru membrii de familie.

În ceea ce privește personalul din Centrală, au fost menținuți doar cei care prezentau perspectiva de a fi folosiți în continuare în mod eficient.

În aceste condiții, având în vedere că pentru desfășurarea unei bune activități diplomatice personalul trebuie să îndeplinească un minim de condiții specifice, a fost concepută o strategie compusă, în principal, din:

a) Crearea unui cadru legal sub aspectul cerințelor profesionale (adoptarea Statutului Corpului Diplomatic și Consular prin HG nr. 1070/1990);

b) Inițierea unei acțiuni permanente de selecționare și formare de tineri diplomați – operațiune care se desfășoară pe perioade diferite (3-6 luni specializare, 1-2 ani cursuri postuniversitare, 4-5 ani studii superioare complete în străinătate);

c) Selectarea și angajarea în minister de tineri cu pregătire superioară, cunoscători de limbi străine, neangajați politic, cu o bună pregătire profesională și comportare ireproșabilă; până în prezent au fost angajați în minister un număr de 104 tineri în vârstă de sub 40 ani.

După încheierea anului universitar a devenit posibilă organizarea unor cursuri de pregătire și selecție de tineri absolvenți; astfel, au fost organizate cursurile de vară de la București cu 40 participanți și cele de la Brașov cu 30 participanți – cei mai valoroși absolvenți urmând a fi încadrați în MAE.

În paralel, s-a acționat pentru obținerea de burse de pregătire în străinătate, până în prezent fiind obținute 33 burse pentru anul universitar 1990.1991 (16 postuniversitare și 17 universitare complete) și 39 burse pentru anul 1991/1992 (27 burse postuniversitare și 12 burse universitare complete).

Toți acești tineri reprezintă o bază solidă pentru formarea unui corp diplomatic tânăr și pregătit profesional la cotele exigențelor internaționale.

După cum se cunoaște, toate aceste operațiuni au fost realizate fără solicitarea niciunui efort financiar suplimentar.

În ceea ce privește personalul tehnico-administrativ trimis la misiunile permanente din străinătate, având în vedere exigențele specifice unui asemenea gen de activitate, cât și nevoia economisirii fondurilor valutare, s-a recurs la modalitatea de a trimite familii în care ambii soți să poată fi utilizați cât mai eficient.

Din sinteza mișcărilor de personal diplomatic rezultă următoarele:

– Proporția înnoirii personalului în Centrală: peste 50% (315 angajări după Revoluție față de 500 posturi ocupate în prezent și o schemă de 614 posturi;

– Proporția noilor angajați (pentru prima dată în MAE) de aproape 50% (172 nou angajați față de 315 angajați în total după Revoluție);

– proporția tinerilor deja angajați (sub 40 ani): 18% (94 tineri față de 500 posturi ocupate în Centrală);

– proporția tinerilor trimiși la studii în străinătate până în prezent: 12% (60 burse);

– proporția tinerilor trimiși la studii în țară: 14% (81 tineri);

– proporția schimbării personalului diplomatic din străinătate: 70% (253 persoane față de un total de 362 posturi);

– proporția schimbării ambasadorilor: 100% (67 ambasadori numiți după Revoluție față de 51 existenți înainte de Revoluție, din care 3 au fost numiți în

țări în care înainte nu existau ambasadori: Coreea de Sud[1], Namibia[2] și Ecuador[3]).

Aproximativ aceeași proporție rezultă și pentru personalul tehnico-administrativ angajat, respectiv 270 persoane nou angajate.

Estimăm că până la sfârșitul acestui an vom realiza schimbarea întregului personal din exterior (pentru economisirea fondurilor valutare schimbarea se face la venirea în concediul de odihnă).

Sub aspectul recrutării personalului s-au organizat concursuri anunțate prin afișare și prin presa centrală.

În ideea satisfacerii cerințelor nivelului de cunoaștere a limbilor străine pentru activitatea de secretariat, protocol și dactilografie, în mai 1991 a fost organizat un concurs pentru posturile de secretare cu studii superioare, cunoscătoare de limbi străine și de stenodactilografie, la care s-au prezentat peste 80 de candidate, reușind 27 de concurente. Din păcate, finalizarea acestei acțiuni nu s-a putut realiza deoarece majoritatea au condiționat acceptarea de angajarea soților (ofițeri, medici, ingineri agronomi) și de o salarizare mult peste nivelul actual al MAE.

Un alt impediment în ceea ce privește selecționarea unor cadre bine calificate este nivelul salariilor în Centrală: la cerințe superioare de pregătire și la exigențe sporite pentru MAE – cunoștințe de limbi străine, prezentare corespunzătoare, interdicții de a desfășura și alte activități pentru a realiza venituri suplimentare etc – nivelul de salarii din centrala MAE este cu aproximativ 40-50% inferior, iar în cazul unor specialități se situează la jumătate față de alte domenii. Din această cauză nu s-au putut ocupa numeroase posturi din Centrala MAE, cei selecționați solicitând salarii duble față de nivelul actual (juriști, economiști, dactilografe).

În asigurarea cu personal tehnico-administrativ pentru exterior o dificultate constă în imperativul ca acesta să fie policalificat pentru a putea face față, în afara funcției de bază, și la necesitățile de întreținere și reparații; astfel, toți cei încadrați pe posturi de portar, șofer, intendent trebuie să cunoască mai multe meserii (lăcătuș, electrician, tâmplar, instalator, zugrav, mecanic), ținând seama că recurgerea la serviciile locale – pe lângă aspectele legate de securitate – implică foarte mari cheltuieli valutare.

---

[1] **România și Republica Coreea** au stabilit relații diplomatice la 30 martie 1990. În același an, s-au deschis ambasade la București și Seoul, cu ambasadori rezidenți.

[2] **România și Namibia** au stabilit relații diplomatice la nivel de ambasadă la 19.10. 1990, la scurt timp după proclamarea independenței acestei țări africane (21 mart. 1990).

[3] Relațiile diplomatice între **România și Ecuador** au fost stabilite la 12 nov. 1968, la nivel de ambasadă, iar în iul. 1973 și, respectiv, apr. 1974 au fost deschise misiuni diplomatice la Quito, respectiv București, conduse la nivel de însărcinat cu afaceri a.i.

O altă dificultate majoră constă în imposibilitatea asigurării de locuri de muncă în țară la terminarea misiunii în exterior. De la 1.07. 1990 până în prezent au fost transferați din MAE la alte unități un număr de 87 lucrători (27 diplomați și 60 tehnico-administrativi), un număr de 33 persoane fiind pensionate; un număr de 17 persoane (5 diplomați și 12 lucrători tehnico-administrativi) urmează a fi pensionați în următoarele luni, pe măsură ce vor îndeplini condițiile legale.

Datorită lipsei resurselor financiare necesare, în cursul anului 1991 MAE a fost nevoit să procedeze la blocarea încadrării unui număr mare de posturi tehnico-administrative din exterior și realizării sarcinilor din acest sector prin cumularea atribuțiilor mai multor posturi care să fie îndeplinite de cât mai puține persoane.

De remarcat că, în multe situații, personalul angajat în MAE după revoluție și trimis în exterior nu a dat satisfacție în ceea ce privește îndeplinirea sarcinilor, ajungând, uneori, la săvârșirea de abateri grave de la reglementările legale – în special cele privind activitatea în exterior – fapt care a determinat luarea măsurilor de rechemare și scoaterea disciplinară din rândul personalului MAE.

Pentru asigurarea personalului corespunzător, MAE va continua și îmbunătăți acțiunea de selecționare a unor cadre tinere, care să întrunească condițiile necesare pentru activitatea din țară și exterior, în vederea constituirii unui fond de cadre cât mai competent și care, pe măsura disponibilizării de posturi, să fie angajat în MAE.

Ținând seama de cele de mai sus, reînnoirea masivă a personalului actual al MAE – din Centrală și exterior – ridică următoarele probleme:

A. În Centrală:

– asigurarea locurilor de muncă pentru cei care ar urma să fie disponibilizați pentru a putea angaja tineri;

– ridicarea nivelului salariilor pentru personalul de secretariat și unele categorii cu studii superioare (juriști, economiști), care condiționează angajarea în MAE de asigurarea unor salarii duble sau chiar triple față de cele actuale, motivând cu nivelurile superioare din alte sectoare de activitate;

– garantarea unui loc de muncă pentru soții (soți) în ipoteza trimiterii în străinătate și la revenirea în țară.

B. În exterior:

Pentru a nu mai recurge la improvizații în sensul încadrării pe posturile tehnico-administrative a soțiilor și pentru trimiterea de cadre cât mai calificate:

– suplimentarea fondurilor valutare pentru cota indemnizațiilor soțiilor neîncadrate și pentru asigurarea spațiilor de locuit necesare personalului suplimentar;

– suplimentarea fondurilor pentru cheltuielile de transport, inclusiv pentru copiii personalului;

– suplimentarea schemei externe – la posturi diplomatice – ținând seama că aproximativ 40% din acest personal nu aparține MAE. În felul acesta se poate asigura o reprezentare la nivel corespunzător pe linie culturală, de presă și consulară (comparativ și respectând reciprocitatea, la misiunile diplomatice de la București sunt acreditați de 2-4 ori mai mulți diplomați decât are țara noastră în statele respective).

AMAE, fond *Ministru Adrian Năstase*, f.f.

VIII

DIRECȚIA DE ORGANIZARE ȘI PERSONAL
Compartimentul Pregătire-Perfecționare

Nr. 4/6268 *18 septembrie 1991*

PROGRAMUL DE PREGĂTIRE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DIPLOMATIC DIN CADRUL MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE
(pentru anul de învățământ octombrie 1991-iunie 1992)

I. PREGĂTIREA CADRELOR DIPLOMATICE TINERE ȘI NOU ANGAJATE

Compartimentul de pregătire și perfecționare a personalului și Centrul de formare și documentare din cadrul MAE propun următoarele forme de pregătire a personalului diplomatic nou angajat pentru perioada următoare (octombrie 1991-iunie 1992), astfel:

1. **Pregătirea pe grupe de studiu mici** – ateliere de studiu, reflecție și dezbateri în perioada 1octombrie 1991-15 iunie 1992, în colaborare cu Centrul de formare și documentare.

Atelier I: *Securitatea și cooperarea internațională la confluența mileniilor II și III – concepte, strategii și propuneri de acțiune*.

Atelier II: *Corespondența diplomatică, proceduri internaționale, teoria și practica negocierilor*.

Atelier III: *Forme, metode și modalități de promovare a relațiilor bilaterale*.

2. **Pregătirea profesională prin cursuri de limbi străine** organizată de Cabinetul de limbi străine pentru următoarele stadii de pregătire:

– Stadiul (anul) I, II, III și perfecționare în limba franceză;
– Stadiul (anul) I, II, III și perfecționare în limba germană;
– Stadiul (anul) I, II, III și perfecționare în limba spaniolă;
– Stadiul (anul) I pentru: rusă și italiană.

3. Pregătire prin cursuri de vară organizate de *Fundația Europeană Titulescu* pentru tinerii diplomați.

4. Pregătire prin burse și stagii de specializare în țară - bursieri la Școala Națională de Studii Politice și Administrative.

5. Pregătire prin burse universitare complete, în străinătate – studenți români, selecționați din anii I și II ai unor facultăți cu profil umanist, dornici să urmeze cariera diplomatică; cursurile se desfășoară pe parcursul a 4-5 ani de zile, cu an pregătitor.

6. Pregătire prin burse postuniversitare – participă tineri diplomați din MAE la burse de 3-24 luni.

7. Pregătire prin stagii de specializare – participă tineri diplomați din MAE la stagii de 15-30 zile.

8. Cursuri de informatică (inițiere și perfecționare) pentru toate categoriile de personal al MAE.

II. PREGĂTIREA (RECICLAREA) CADRELOR DIPLOMATICE DE CARIERĂ

În vederea reactualizării și îmbogățirii cunoștințelor de cultură generală în domeniile: literaturii, muzicii, artelor plastice etc, din luna octombrie 1991 se inițiază un ciclu de expuneri și dezbateri bilunare, care vor cuprinde întâlniri cu membri ai Uniunii Scriitorilor, Uniunii Artiștilor Plastici și Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor.

III. PREGĂTIREA PERSONALULUI TEHNICO-ADMINISTRATIV

Pentru personalul tehnico-administrativ care urmează să plece la misiune, se propune folosirea intensivă a unei perioade de minimum 2 luni de pregătire prin: cursive intensive de limbi străine, norme și reguli de comportament, cursuri profesionale, cursuri de politică externă, cursuri de protocol.

Director
(Ss) *Ioan Maxim*

[**Rezoluție:**]

APROB
(Ss) *A. Năstase* 20.01. 1991

AMAE, fond *Ministru Adrian Năstase*, f.f.

IX

DIRECȚIA DE ORGANIZARE ȘI PERSONAL
Compartimentul Pregătire-Perfecționare

NOTĂ privind stadiul pregătirii tinerilor diplomați din MAE (1990-1991)

I. Diplomați care au finalizat diferite forme de pregătire:

1. Moraru Cristian	– Școala diplomatică Madrid	– 9 luni DAL;
2. Niculescu Călin	– Academia Diplomatică Viena	– 9 luni DP;
3. Radu Cristian	– Academia Diplomatică Viena	– 9 luni DC;
4. Vodiță Florin*	– Academia Diplomatică Londra	– 9 luni DE;
5. Nistor Emil Lucian*	– Academia Diplomatică Londra	– 9 luni DE;
6. Cristea Virgil Cristian	– Academia Diplomatică Londra	– 9 luni DOA;
7. Mircea Victor	– Universitatea Ebraică Ierusalim	– 9 luni DOA;
8. Alexe Cornel**	– Universitatea Marsilia	– 9 luni
9. Buje Mugurel	– Fundația de Cercetări și Studii Internaționale - Florența (FCSI)	– 6 luni DC;
10. Dumitrescu Alexandru	– „	– 6 luni DCSCE;
11. Ugron Angela	– „	– 6 luni DCSCE;
12. Mihailciuc Gabriel	– „	– 6 luni DCSCE;
13. Stoican Alexandru	– Institutul Hoover SUA	– 3 luni DP;
14. Jucă Valentin	– „	– 3 luni DCSCE;
15. Dumitrescu Sorin-Cristian	– ENA Franța	– 9 luni DCSCE;
16. Zamfir Iliuță	– Institutul Internațional Cipru	– 3 luni DPVS;
17. Voiculescu Nicolae	– OIM Geneva	– 2 luni DJT;
18. Turturică Ion	– Institutul Internațional Madrid	– 6 luni Misiune;
19. Urs Ioan	– Academia Diplomatică Moscova	– 6 luni Misiune;
20. Cornea Alexandru	– Academia Diplomatică Moscova	– 6 luni Misiune;

* Diplomații care au efectuat studii la Londra urmează să susțină masterul în ianuarie 1992.
** Diplomații trimiși în Franța continuă stagiile de pregătire.

II. Diplomați care urmează să efectueze specializare postuniversitară în 1991/1992 (acceptați de diferite instituții externe)

1. Stuparu Mihai Ștefan*	– Universitatea Ebraică Ierusalim	– 11 luni DOA;
2. Istrate Cristian	– Subsecretariat ONU Geneva	– 5 luni DO;
3. Dobre Mihail	– Academia Diplomatică Londra	– 9 luni
4. Predescu Gheorghe***	– Academia Diplomatică Londra	– 9 luni
5. Ardeleanu Viorel	– Universitatea Leeds (Know-how Fund)	– 10 săpt. DCSCE;
6. Buga Iulian	– „	– 10 săpt. DProt.;
7. Burlacu Carmen****	– „	– 10 săpt. DONU;
8. Chivu Eugen	– „	– 10 săpt. DE;
9. Costineanu Mirce	– „	– 10 săpt. DCSCE;
10. Crăpătureanu Alin	– „	– 10 săpt. DAO;
11. Dima Cezarina-Codruța	– „	– 10 săpt. DCPP;
12. Dragolea Marius	– „	– 10 săpt. DCPP;
13. Medaru Florian-Gabriel	– „	– 10 săpt. DE;
14. Mihai Dorian	– „	– 10 săpt. DPE;
15. Blendea-Tibacu Florela	– Academia Diplomatică Viena	– 9 luni DJT;
16. Moraru Dan	– „	– 9 luni DProt.;
17. Vieriță Adrian Cosmin	– „	– 9 luni Cabinet Subsecretar de Stat;
18. Florian Florin Angelo	– Școala Diplomatică Madrid	– 9 luni DJT;
19. Tănase Nicușor Daniel	–„	– 9 luni DPE;
20.Tănăsescu Sorin	– „	– 9 luni DPC;
21. Dumitriu Petru	– Academia Diplomatică Malta	– 9 luni DOI;
22. Rusei Constantin	– Institutul de Cultură și Limbă Portugheză	– 1 an DAL;
23. Firincă Marian	– „	– 1 an DAf;
24. Cornescu Ioana	– Universitatea Europei Paris	– 5 luni DJT;
25. Frunzulică Doru	– „	– 5 luni DCSCE;
26. Ion Liviu	– „	– 5 luni DAIP;
27. Vîrtosu Emil	– Institutul Clingedael Olanda	– 1 an Cabinet Ministru;
28. Arhire Steluța	– „	– 1 an DAIP;
29. Podgoreanu Carmen	– „	– 1 an DPresă;
30. Moga Vlad	– „	– 1 an DONU;
31. Petra Petru	– „	– 1 an DP;
32. Georgescu Mihai	– Institutul Hoover SUA	– 3 luni DO;
33. Plopeanu Iulia	– „	– 3 luni Cabinet Ministru;
34. Stan Valentin	– Marea Britanie	– 3 luni

* Diplomații care au efectuat studii la Londra urmează să susțină masterul în ianuarie 1992.
*** Promovat la Direcția Protocol, nu a mai plecat la studii.
**** Nu se va deplasa, sarcini de serviciu.

III. Cadre didactice și traducători trimiși la cursuri de vară de perfecționare în limbi străine

1. Prof. Pernevan Despina*	– cursuri de vară Madrid	– 1 lună Cabinet Lb. Străine MAE;
2. Prof. Șandru Victoria	– cursuri de vară Marea Britanie	– 1 lună „
3. Prof. Burea Anca	– cursuri de vară Marea Britanie	– 1 lună Serv Secret;
4. Prof. Diaconescu Eliza	– cursuri de vară Franța	– 2 săpt. „

IV. Studenții, bursieri ai MAE, trimiși la studii postuniversitare (5 ani), în străinătate

1. Ivanov Alin	– URSS
2. Botar Alexandru	– „
3. Luchen Eduard-Fredith	– „
4. Nicolas Cerasela	– „
5. Liono Alexandru	– „
6. Sosoi Cristina	– „
7. Tărăboanță Carmen	– „
8. Banu Daniel	– „
9. Susanu Ionuț	– „
10. Vasile Sorin	– „
11. Scărlătoiu Grigore	– Republica Coreea
12. Popescu Florin Ștefan	– RP Chineză
13. Alexandru Cristian	– „
14. Soare Vasile	– R. Mongolă
15. Hristea Traian	– „
16. Măcelaru Adrian	– Tunisia
17. Pascu Simona	– „
18. Bălăiță Gheorghe	– Iran
19. Lupeanu Elena	– „
20. Koszjaski Adrian	– „

V. Tineri diplomați, nou-angajați în MAE, în perspectivă de a fi trimiși la forme de pregătire diplomatică

1. Pop Adrian	redactor-șef la ADIRI	ADIRI;
2. Popescu Maria Elena	redactor	ADIRI;
3. Răchită Mona Zina	referent relații	DAIP;
4. Căpușan Andrei-Alexandru	atașat	Dcultură;
5. Vișoiu D. Ion	atașat	DAO;

* Se află la cursurile de vară.

6. Stan Valentin	atașat	DAIP;
7. Iancu Liviu-Ovidiu	atașat	DE;
8. Isticioaia-Budura Tatiana	director adjunct	DONU;
9. Predescu Gheorghe	director	DProtocol;
10. Prunariu Rodica-Crina	secretar III	DPE;
11. Fărcaș Alexandru	director adjunct	ADIRI;
12. Loghin Norocel-Eduard	secretar II	DOI;
13. Perhaiță Nicolae	secretar III	DAIP:
14. Diaconescu Cristian	secretar III	DDez.;
15. Bălănică Dorin	secretar III	DCultură;
16. Șerban Ciprian-George	secretar III	DOMAN;
17. Saghi Emeric-Florin	secretar III	DAIP;
18. Oprea Florea	secretar III	DPE;
19. Pineta Dan-Eugen	secretar II	DCultură;
20. Ciamba George	atașat	DProtocol;
21. Stoian Petre	secretar III	DAO;
22. Mateescu Traian	secretar III	–
23. Dan Dragoș	secretar III	DPresă;
24. Prisăcaru Dorian	secretar III	DPresă;
25. Neagu Aurelian	secretar III	DAfrica;
26. Stan Nicolae	–	DAmerica
27. Geoană Mircea	director	DCSCE
28. Ionescu Cornel	director adjunct	DE;
29. Dascălu Nicolae	director adjunct	–
30. Szöke Oscar	secretar III	DE;
31. Greavu Ștefania	secretar III	DE;
32. Săndulescu Romeo	secretar I	DOP;
33. Diaconescu Anton	secretar I	DOP;
34. Georgescu Sonia	referent	DAIP;
35. Grigorie Constantin	secretar II	DAIP;
36. Chirilă Horațiu	secretar II	DPresă;
37. Udroiu Marieta	–	DAIP;
38. Filip Octavian	secretar III	DAL;
39. Ion Ion	secretar II	DOA;
40. Vișan Anca	secretar II	DO

VI. Alte forme de pregătire a viitorilor diplomați

1. BURSIERI AI MAE la Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București (2 ani – postuniversitară), cu secție de **diplomație**, unde din 25 de tineri 10 sunt bursieri ai MAE și constituie rezerva de cadre a MAE.

2. CURSURILE DE VARĂ ALE MAE, organizate în perioada 15 iulie-15 august; cuprind 40 de tineri absolvenți de studii superioare (promoția

1991), cunoscători a cel puțin două limbi străine, interesați în a urma cariera universitară. Toți vor primi atestate și vor fi menținuți în rezerva de cadre a MAE.

3. CURSURILE DE VARĂ DE LA BRAȘOV, Fundația Europeană Titulescu**,** organizate în perioada 1-15 iulie 1991, au cuprins circa 38 de tineri diplomați și studenți de la Școala Națională de Studii Politice și Administrative.

4. CURS INTENSIV DE 9 LUNI (o dată pe săptămână), organizat de DOP-Compartimentul pregătire-perfecționare, în perioada septembrie 1990-iulie 1991, cu circa 50 de tineri diplomați nou angajați în minister.

5. CURS DE INFORMATICĂ – seria I (durata 5 săptămâni), 22 mai-5 iulie 1991; a cuprins 53 de cursanți, organizați în 4 grupe/zi, a câte 5 zile/săptămânal.

AMAE, fond *Ministru Adrian Năstase*, f.f.

INDICE ONOMASTIC*

A

AGUIRRE, Gonzalo, om politic uruguayan: 26
AKIHITO, Împăratul Japoniei: 24
ALIZ, Ramia, om politic albanez: 86
ANA de Bourbon-Parma, prințesă: [132], 135
ANA, prințesă: 135
ANDRIESSEN, Frans : 22
ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, mitropolit al Ardealului: 1
AYLWIN, Patricio, om politic chilean: 71

B

BAKER III, James A., om politic nord-american: 34
BÂRLĂDEANU, Alexandru, om politic român: 105
BERCEA, Aurel, om politic român: 129
BIJI, Mihu Miron, om politic român: 129
BORBÉLY Ernő: 5
BORJA, Rodrigo, om politic ecuadorian: 71
BOTEZ, Mihail, profesor de matematică român: 147
BRANDT, Willy, om politic german: 44
BUFI, Illy, om politic albanez: 86
BUHOIU, Aristide, ziarist român: 8
BURCĂ, Petru: 2
BUSH Sr, George, Președintele SUA: 7 (nota 4)

C

CARAMITRU, Ion, actor român: 135
CAROL I, Rege al României: 135
CAROL II, Rege al României: 6
CAVALLO, Domingo Felipe, om politic argentinian: 26
CÂMPEANU, Radu, om politic român: 135
CEAUȘESCU, Nicolae: 3
CELAC, Sergiu, diplomat român: 117
CHARLES, prinț de Wales: 24
CHEBELEU, Traian, diplomat român: 67
CIANO, Galeazzo, om politic italian: 6
COLLOR, Fernando, om politic brazilian: 71
CONSTANTINESCU, Emil, profesor și om politic român: 145, 146, 148
CONSTANTINESCU, Virgil N., diplomat român, ambasador în SUA (1990-1993): 19, 21
COPOSU, Corneliu, om politic român: 135
CORDOVEZ, Diego, om politic ecuadorian: 71

* Cifrele reprezintă numărul documentului

CORNEA, Doina, profesor, militant anticomunist: 135
COZMA, Miron, lider sindical miner român: 91 (nota 63), 129
CUÉLLAR, Javier Pérez de ~, om politic peruan: [102]
CUNESCU, Sergiu, om politic român: 2
CUZA, Alexandru Ioan I, Domnitorul României: 117, 140

D

DANIEL, Mitropolit al Moldovei: 1
DEMEŠ, Pavol, om politic cehoslovac (slovac): 139
DE MICHELIS, Gianni, om politic italian: 22, 73
DEMIREL, Süleyman, om politic turc: 150
DIACONU, Ion, diplomat român: 116
DIENSTBIER, Jiří, om politic cehoslovac (ceh): 139; planul ~: 89
DINESCU, Mircea, poet și om politic român: 135
DRAGOMIR, Caius Traian, medic și om politic român: 145
DRUC, Mircea, om politic român: 145
DUHALDE, Eduardo, om politic argentinian: 26
DUMAS, Roland, om politic francez: 72
DUMITRESCU, Ticu (Constantin-Grigore), om politic român: 135
DUMITRIU, N.S., om politic român: 5

E

ENE, Constantin, diplomat român: 42, 123
ESPIELL, Héctor Gros, jurist, om politic și diplomat uruguayan: 26

F

FAUR, Viorel, profesor și om politic român: 5
FERDINAND I, Rege al României: 135
FOTA, Constantin, profesor și om politic român: 23, 31, [79]
FUNAR, Gheorghe, om politic român: 145

G

GAVIRIA, César Augusto, om politic columbian: 26
GAVRILESCU, Petre, diplomt român: 116
GHERMAN, Oliviu, profesor și om politic român: 129
GONZÁLEZ, Antonio Erman, om politic argentinian: 26
GONZÁLEZ, Felipe, om politic spaniol: [150]
GORBACIOV, Mihail S., om politic sovietic: 8
GREEN Jr, Alan A., om politic și diplomat nord-american: 7

H

HĂULICĂ, Dan, ambasador român: 82
HITLER, Adolf, Cancelar al Germaniei: 6
HORTHY Miklós, amiral și om politic ungur: 6
HRADSKÁ, Viktoria, om politic cehoslovac (ceh): 139

I

ILIESCU, Ion, om politic român: 3, 4, 7, 8, 14, 17, 24, 26, 37, [44], 47 (nota 35), 71, 72, 91 (nota 63), [96], 98, [100], 101, 105, 109, 117, 127, 130, 140, 145-147, 150, 151
IOAN PAUL II, Papa: 150

K

KAIFU, Toshiki, om politic japonez : 24
KAPLLANI, Muhamet Ismail, diplomat și om politic albanez: 86
CARAMANLIS, Kostantinos G., om politic elen: 105
KENNEDY, John F., om politic nord-american: 7 (nota 5)
KONDŌ, Jun , om de știință japonez: 24

L

LACALLE DE HERRERA, Luis Alberto, om politic uruguayan: 24
LANGE, Hermann de ~, om politic și diplomat olandez: 92
LONČAR, Budimir, om politic și diplomat iugoslav (croat): 86

M

MAJOR, John, om politic britanic: 89, [150]
MANOILESCU, Mihail, economist și om politic român: 6
MARINESCU, Lucia, arheolog și profesor de istorie român: 117
MARKOVIĆ, Ante, om politic iugoslav (croat bosniac): 86
MARȚIAN, Dan, om politic român: 105
MAXIM, Ion, diplomat român: 116, 126
MĂNESCU, Corneliu, om politic român: 5
MĂGUREANU, Virgil, profesor, director al SRI: 25
MÂNZATU, Ion, profesor și om politic român: 145
MELEȘCANU, Teodor-Viorel, diplomat și om politic român : 23, 24, 77, 135
MENEM, Carlos Saúl, om politic argentinian: 26
MIHAI I, ex-Rege al României: 47, 132, 135
MIHAI VITEAZUL, Domnitor al Țării Românești și întregitor de țară (1600): 6
MILOSEVIĆ, Slobodan, om politic iugoslav (sârb): 86
MITSOTAKIS, Konstantinos, om politic elen: 105, [150]
MITTERAND, François, om politic francez: 71
MITTERAND, Danielle, soția Președintelui Franței: 72
MOISIU, Alfred, om politic albanez: 86 (nota 56)
MUNTEANU, Aurel Dragoș, om politic și diplomat român: 19, 21
MUREȘAN, Liviu, analist și om politic român: 5
MUSSOLINI, Benito, om politic italian: 6
MUTŌ, Kabun, om politic japonez: 24

N

NAGEL, William, om de afaceri britanic: 117
NAWAF ABDULAZIZ AL-SAUD, prinț saudit: 24
NĂSTASE, Adrian, om politic român: 1-21, 23-78, [79], 80-134, 136-151
NEAGU, Romulus, diplomat și om politic român: 1, 77
NESTOR VORNICESCU, Mitropolit al Olteniei: 1
NICOLAE CORNEANU, Mitropolit al Banatului: 1
NICOLAE, Radu, om politic român: 2

NICOLAE, prinț: 135
NIFON (Mihăiță), episcop român: 1

O

OMINAMI, Carlos Octavio, om politic chilean: [71]

P

PALME, Olaf, om politic suedez: 8
PAPACOSTEA, Șerban, profesor de istorie român: 117
PARODI, Luis, om politic ecuadorian: 71
PIMEN, Arhiepiscop român: 132, 135
PINOCHET, Augusto, general și om politic chilean: 71 (nota 41)
POP, Napoleon, economist și om politic român: 105
POPESCU, Dan Mircea, om politic român: 129

R

RADU, Liviu, diplomat român: 101
RAȚIU, Ion, om politic român: 1
REBENGIUC, Victor, actor român: 135
REZEK, José Francisco, magistrat și ministru brazilian: [71]
RIBBENTROP, Joachim von ~, om politic german: 6
RIBEIRO, J.B, ambasador indian: 101 (nota 69)
ROMAN, Petre, om politic român: 4 12, 13, 26, 38, 44, 53, 68, [69], 71, [72], 78, 89, 91 (nota 63), 93

S

SAMARAS, Antonis , om politic elen: 105
SĂNDULESCU, Ionel V., om politic român: 92, 95, 105
SILVA, Enrique, om politic chilean: [71]
SILVA, Ozires, inginer și ministru brazilian: [71]
SOLCAN, Ioan, om politic român: 2
SPIESS, Ludovic, cântăreț de operă și ministru al Culturii român: 117
SPINEANU, Ulm, om politic român: 147
STOLOJAN, Teodor D., om politic român: 91-93, 98, 100, 105, 114, 120, 127, 129, 130, 133, [136], 140, 144, 147
STURLA, Héctor Martín, om politic uruguayan: 26

Ș

ȘTEFAN CEL MARE, Domnitorul Moldovei: 135

T

TĂNASE, Stelian, publicist român: 135
TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române: 1, 105
THEODORAKIS, Mikis, compozitor grec: 105
TINCA, Gheorghe, diplomat și om politic român: 77, 113
TITULESCU, Nicolae, om politic și diplomat român: 113
TOKACS, Emil, om politic din România: 5
TÖKES Laszlo, episcop calvin maghiar și om politic din România: 101

U

UGLEAN, Gheorghe, magistrat român: 118
URSU, Doru Viorel, om politic român: 95, 117

V

VOYAME, Joseph, jurist elvețian: 126

W

WÖRNER, Manfred H., om politic și diplomat german: 97 (nota 67), 150

Z

ZAMFIRESCU, Elena, om politic român: 67
ZELENCO, Iacob, om politic român: 129

ILUSTRAȚII

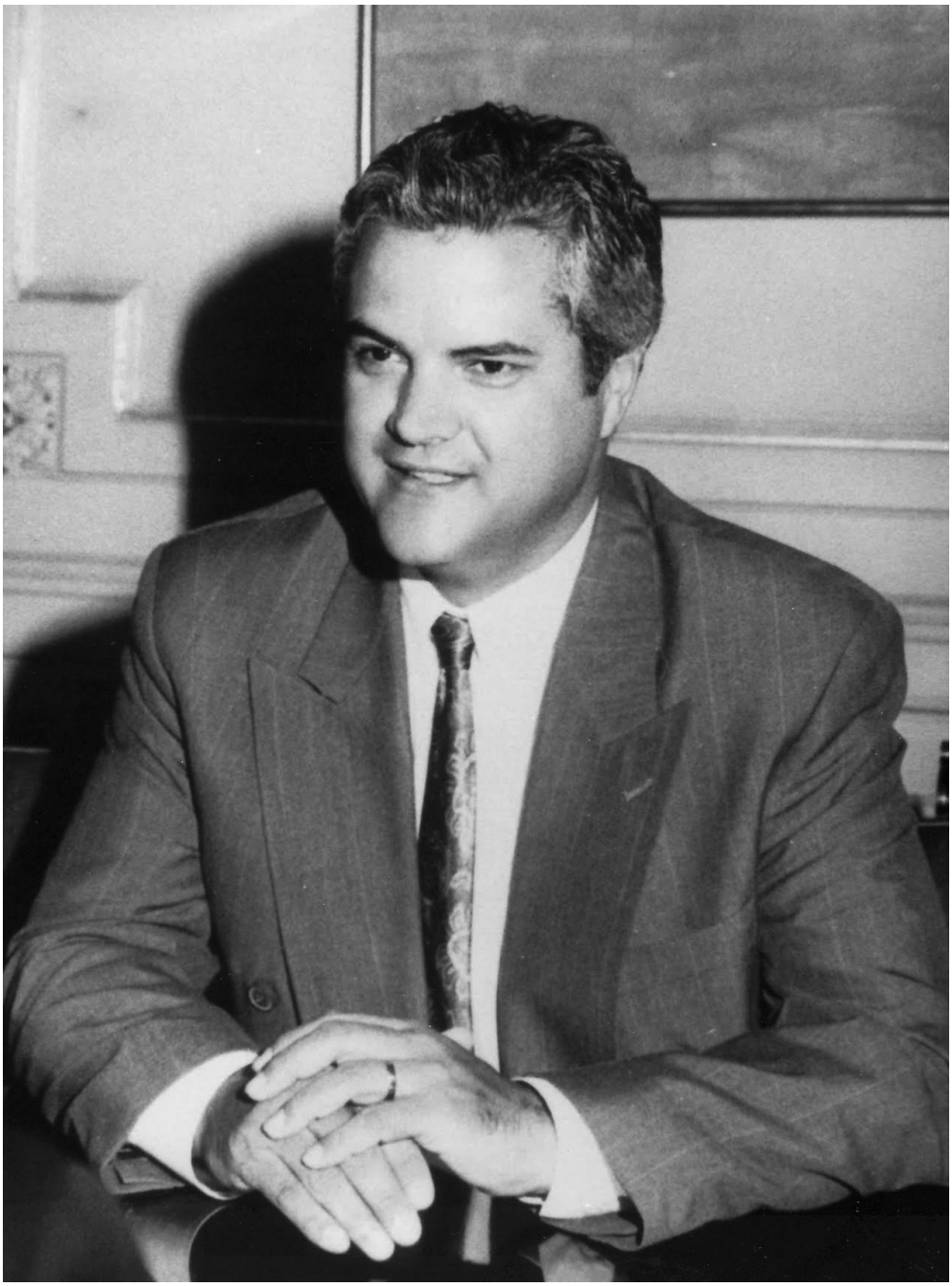

Adrian Năstase
Ministru al Afacerilor Externe
28 iunie 1990-18 noiembrie 1992

Ambasador Romulus Neagu
Secretar de Stat

Ambasador Constantin Ene
Secretar de Stat

Gheorghe Tinca
Secretar de Stat

Teodor Viorel Meleșcanu
Secretar de Stat

Ambasador Traian Chebeleu
Director de cabinet

Adrian Dohotaru
Secretar de Stat

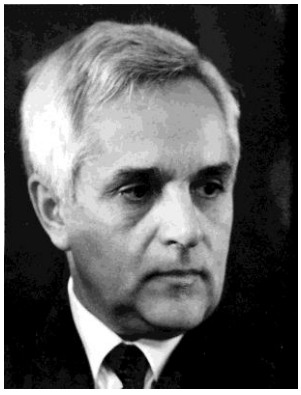

Stelian Oancea
Subsecretar de Stat

Ion Diaconu
Director Departamentul Juridic

Valeriu Tudor
Director Asia și Orientul Îndepărtat

Marcel Dinu,
Director Analiză Politică și Sinteză

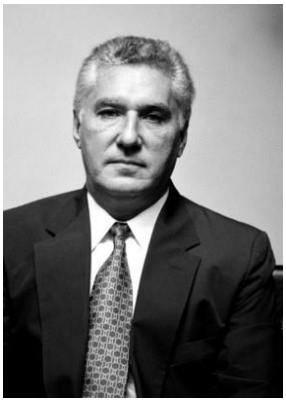

Ion Goriță,
Director Europa

DESCHIDERE SPRE NOI ORIZONTURI DE DIALOG ȘI COOPERARE

7.08. 1990, București – Vizita oficială a lui Chil Ho-Joong, ministrul Afacerilor Externe al Republicii Coreea; semnarea documentelor oficiale: *Acordul comercial* și *Acordul de cooperare economică, tehnică și științifică*

25.09. 1990, ONU, New York – Intervenția ministrului Adrian Năstase în ședința Consiliului de Securitate, care a adoptat Rezoluția 670 privind Războiul din Golf; în rândul doi, ambasadorul Aurel Dragoș Munteanu și Traian Chebeleu, director de cabinet

1.10. 1990, New York – Întâlnire cu James Baker III, Secretar de Stat al SUA

13.10. 1990, Beijing – Vizita oficială în Republica Populară Chineză
Primirea la Yankg Shangkun, Președintele RP Chineze
În dreapta Qian Qichen, ministrul Afacerilor Externe;
din partea română: ambasadorul Romulus Budura și Viorel Isticioaia

24.10. 1990, Tirana – Conferința miniștrilor Afacerilor Externe din Balcani; alături de ministru, ambasadorul Gheorghe Micu și Traian Chebeleu, director de cabinet

29.10. 1990, Sofia – Conferința de presă împreună cu Luben Goțev, ministrul Afacerilor Externe al Bulgariei

16.11. 1990, Palatul Victoria, București – Convorbiri cu Roelef F. Botha, ministru al Afacerilor Externe al Republicii Sud-Africane; alături Eugen Dijmărescu, ministru de stat

19.11. 1990, New York – Împreună cu Președintele Ion Iliescu, cu prilejul Conferinței la Înalt Nivel a CSCE; în spate, asistă Corneliu Mănescu, președinte al Comisiei de Politică Externă a Parlamentului, și Traian Chebeleu, director de cabinet

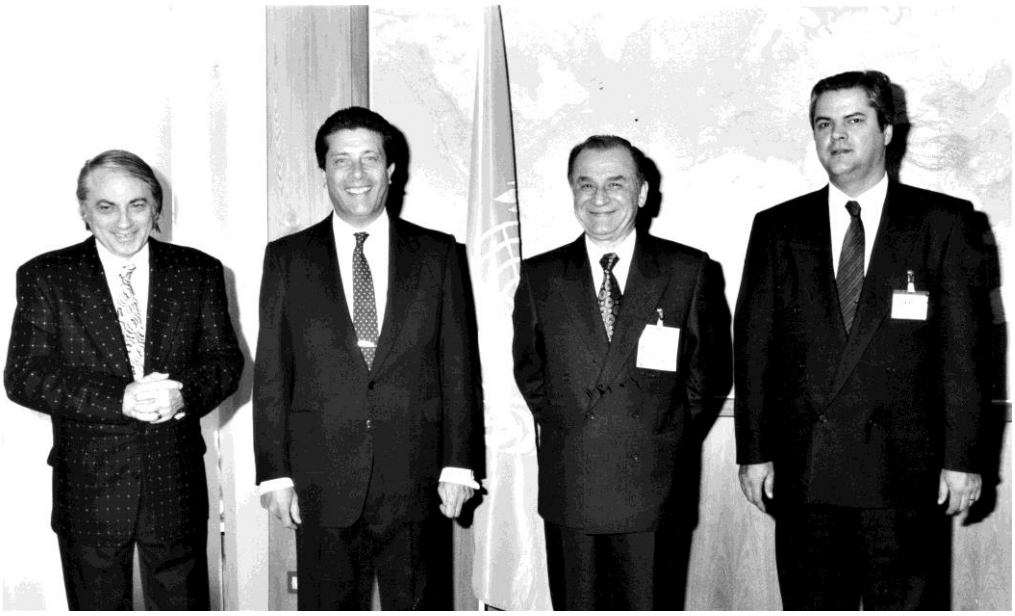

21.11. 1990, Palatul UNESCO, Paris – Împreună cu Președintele Ion Iliescu Reuniune cu Federico Mayor, Director General (1987-1999); alături de ambasadorul Dan Hăulică (1990-2001)

10.12. 1990, Ministerul Afacerilor Externe, Atena – Vizita oficială în Republica Elenă Convorbiri oficiale cu Andonis Samaras, ministrul Afacerilor Externe

10.01. 1991, Amman – Primire la Regele Hussein Ibn Talal al Iordaniei; participă senatorul Radu Homescu și deputatul Valeriu Pescaru

29.01. 1991, Strasbourg – Alături de Petre Roman, Prim-Ministru, la Reuniunea de iarnă a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei

**1.02. 1991, Roma – Convorbiri cu Giulio Andreotti,
președinte al Consiliului de Miniștri al Italiei**

**1.02. 1991, Vatican – Primit de Papa Ioan Paul al II-lea.
Cu prilejul vizitei oficiale a Președintelui Ion Iliescu la Sfântul Scaun**

7.02. 1991, Palatul Victoria, București – Vizita lui Francisco Fernández Ordóñez, ministru al Afacerilor Externe al Spaniei, președinte al Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei și a Doamnei Catherine Lalumière, Secretar General al Consiliului Europei

15.02. 1991, Palatul Națiunilor, Geneva – Conferință susținută în fața Comisiei ONU pentru Drepturile Omului; alături de Traian Chebeleu, director de cabinet, și Alexandru Niculescu, însărcinat cu afaceri a.i.

14.02. 1991, Bruxelles – Sediul NATO
O nouă întâlnire cu Manfred Wörner, Secretarul General al Organizației Atlanticului de Nord

7.03. 1991, Belgrad – Vizita de lucru în RSF Iugoslavia
Ministrul român este salutat de Budimir Lončar, Secretar federal pentru Afaceri Externe

16.03. 1991, Ateneul Român, București
Ministrul Afacerilor Externe rostind cuvântul său cu prilejul Sesiunii solemne consacrate Patronului Diplomației române Nicolae Titulescu, personalitate de talie internațională

10.04. 1991, Palatul Luxembourg, Paris –
Prezentând intervenția *Dimensiunea actuală a gândirii lui Nicolae Titulescu* la Colocviul dedicat lui Nicolae Titulescu, sub înaltul patronaj al lui Alain Poher, președintele Senatului francez

22.03. 1991, Moscova – Convorbire tête-à-tête cu Aleksandr A.Bestmertnîh, ministrul Afacerilor Externe al URSS

24.03. 1991, Chișinău – Vizită de lucru în RSS Moldovenească Întâmpinat de Nicolae Țâu, ministrul Relațiilor Externe

4.04. 1991, Bonn – Întâlnire cu Hans-Dietrich Genscher, ministru al Afacerilor Externe al RF Germania

19.04. 1991, București – Semnarea documentelor de negociere a *Tratatului de înțelegere amicală și cooperare cu Republica Franceză*, împreună cu Roland Dumas, ministrul francez al Afacerilor Externe; asistă Ion Goriță, director al Direcției Europa Occidentală, Sabin Pop, ministru-consilier-Ambasada română la Paris și Mircea Geoană, secretar III-Direcția pentru CSCE și organizații europene

1.07. 1991, Praga – Participarea la actul solemn de dizolvare a Tratatului de la Varșovia; prezenți: Petre Roman, Prim-Ministru, general Vasile Ionel, consilier prezidențial și Teodor Meleșcanu, Secretar de Stat-MAE

19.07. 1991, Caracas – Vizita oficială în Venezuela
Depunerea unei coroane de flori la Memorialul Simon Bolivar

23.07. 1991, Palatul Victoria, București –
Semnarea Tratatului de prietenie și colaborare între România și Italia,
cu Gianni de Michelis, ministrul Afacerilor Externe al Italiei

13.09. 1991, Vilnius – Vizita oficială în Republica Lituania
Împreună cu Algirdas Saudargas, ministrul Afacerilor Externe al Lituaniei

13.09. 1991, Tallin - Vizita oficială în Republica Estonia
Semnarea documentelor oficiale de restabilire a relațiilor diplomatice, cu Lennart Merj, ministrul estonian al Afacerilor Externe.

13.09. 1991, Riga – Vizita oficială în Republica Letonia
Semnarea documentelor oficiale de restabilire a relațiilor diplomatice, cu Janis Jurkans, ministrul leton al Afacerilor Externe.

25.09. 1991, Sediul Organizației Națiunilor Unite, New York
Întâlnire cu Javier Pérez de Cuéllar, Secretar General al ONU

22.05. 1991, Teheran –
Primirea la Mahdi Karrubi, președinte al Majlisului (Parlamentul iranian).
Participă ambasadorul Ioan Emil Vasiliu și Vasile Sofineti, consilier.

22.10. 1991, Ministerul Afacerilor Externe, București –
Ceremonia de instalare a lui Ionel V. Săndulescu în funcția de Secretar de Stat

3.11. 1991, București – Primirea lui Willem van Eekelen,
Secretar General al Uniunii Europei Occidentale

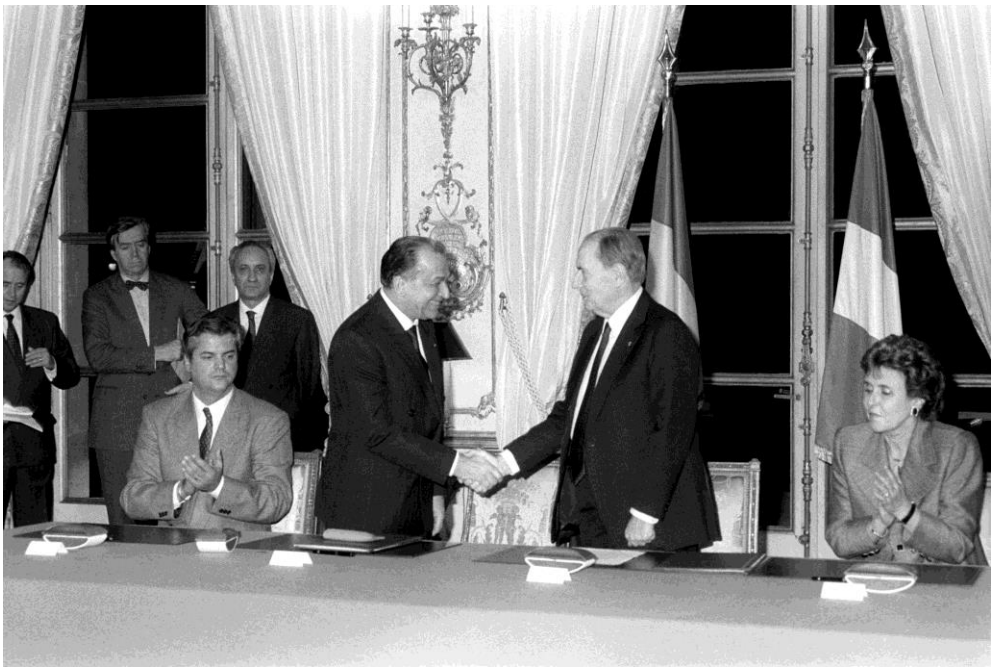

20.11. 1991, Paris – Semnarea Tratatului de înțelegere amicală și cooperare între România și Republica Franceză

20.11. 1991, Paris – Convorbiri cu Roland Dumas, ministru al Afacerilor Externe al Franței

4.12. 1991, București- Convorbiri cu Gyula Horn, președinte al Comisiei pentru Politica Externă a Parlamentului ungar

16.12. 1991, București – Întâlnire și convorbiri cu Raffi Hovannisian, ministrul Afacerilor Externe al Republicii Armenia

**19.12. 1991, Palatul Consiliului Europei, Strasbourg –
Adrian Năstase, ministrul Afacerilor Externe, și Catherine Lalumière, Secretar General al Consiliului Europei, semnează aderarea României la Convenția Culturală Europeană**

10.01. 1992, București – Semnarea împreună cu Jiří Dienstbier Jr a Protocolului de colaborare între Ministerele Afacerilor Externe ale României și Republicii Federative Cehe și Slovace

30.01. 1992, Praga – Participarea ministrului român al Afacerilor Externe la Reuniunea Consiliului ministerial al CSCE

21.04. 1992, București – Semnarea Tratatului de cooperare prietenească și parteneriat în Europa între România și RF Germania

29.07. 1992, sediul MAE, București – Adrian Năstase, ministrul Afacerilor Externe, adresându-se oaspeților, în frunte cu Theodor Stolojan, Prim-Ministru, cu ocazia aniversării a 130 de ani de la crearea Ministerului unic al Afacerilor Externe al României

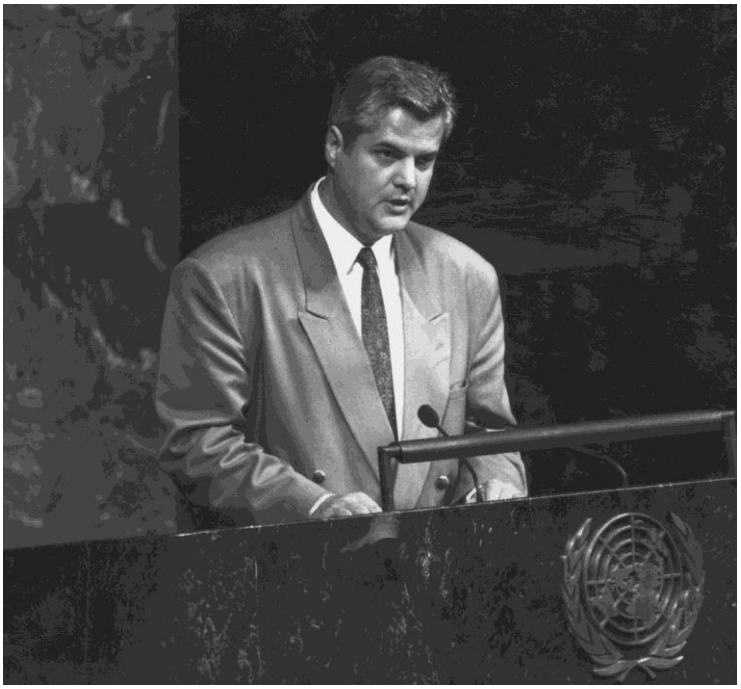

23.09.1992, New York - Discursul ministrului român al Afacerilor Externe la a 47-a Sesiune a Adunării Generale ONU

26.09. 1992, București –
Ceremonia dezvelirii statuii Poetului național Mihai Eminescu în curtea ministerului

12.11. 1992, București
Adrian Năstase are o întâlnire de rămas bun cu personalul Ministerului Afacerilor Externe
În dreapta, apropiatul său colaborator, noul ministru de Externe Teodor V. Meleșcanu